

EGYHÁZTÖRTÉNETI EMLÉKEK.

FORRÁSGYŰJTEMÉNY

**A DUNÁNTÚLI ÁG. HITV. EVANG. EGYHÁZKERÜLET
TÖRTÉNETÉHEZ.**

I. KÖTET.

**ÖSSZEGYŰJTÖTTE:
PAYR SÁNDOR
THEOL. AKADÉMIAI TANÁR.**

**KIADJA:
A DUNÁNTÚLI ÁG. HITV. EVANG. EGYHÁZKERÜLET.**

**SOPRON, 1910.
ROMWALTER ALFRÉD KÖNYVNYOMDÁJA.**

TARTALOM

ELŐSZÓ.

I.

Luther tanainak legrégibb nyomai az egyházkerületben.

II.

Gyülekezetekre és egyházi személyekre vonatkozó rövidebb forrásiratok a XVI. századból.

III.

Az egyházkerület történetére vonatkozó fontosabb emlékek a XVI. és XVII. századból.

IV.

Gyülekezetekre és egyházi személyekre vonatkozó kisebb forrásiratok a XVII. századból.

V.

II. Nádasdy Ferenc gróf levelei az áttérése előtt és után való időkből (1636-1668).

VI.

Wittnyédy István soproni ügyvédnek egyházi és iskolai ügyekre vonatkozó levelei (1651-1669).

VII.

Az 1681. után három esperességre összeszorult egyházkerület emlékei.

VIII.

Három egyházkerületi névtár a XVIII. századból.

ELŐSZÓ.

*

Református testvéreink már 1896-ban a millenniumi ünnepélyek alkalmából megkezdték az egyházkerületek történetének megírását vagy legalább a kútfőknek és adalékoknak összegyűjtését. Evangélikus egyházunk csak újabban, a reformáció négyszázados jubileumára készülődve indított meg e téren is élénkebb munkásságot. Dunántúli kerületünkben a jubileumi bizottságnak egyik szép javaslata éppen az volt, hogy 1917-re minden gyülekezet és minden esperesség valamint az egyházkerület is írassa meg a maga történetét.

Ennek a nagyobb szabású vállalatnak akarta útját egyengetni az egyházkerület, midőn alulírottat megbízta, hogy rendezze sajtó alá a kerület történetére vonatkozó forrásiratokat. Az építést ugyanis az anyaghordás munkájának kell megelőzni. És hogy e téren mily sok a tennivaló, hogy egyháztörténeti forrásaink mily hiányosak, szétszórtak és rendezetlenek, azt jól tudja minden lelkész, aki egyházlátogatási vagy más alkalomra csak a maga gyülekezete történetének megírásával is vesződött.

Újabb időben a vármegyék, városok és részben az egyházkerületek is ezt a módszert követik: az összefoglaló, rendszeres műveket megelőzi az oklevelek, monumenták kiadása. Hogy az ily forrásgyűjtemények mily fontosak és nélkülözhetlenek a történetírásra nézve, azt nem szükséges itt bővebben fejtegetnem. Ezek által tekinthetünk bele közvetlenül az elmúlt századok belső életébe. Ily módon tesszük közkinccsé, ami egyébként csak egyes buzgóbb vagy szerencsésebb kutatók előtt volna ismeretes. Ezek által könnyítjük meg a történetírók munkáját is, midőn egyszerű utalásokkal menekülhetnek a bizonyító adatok nehézkes halmazától. És nálunk egyes helyeken még az elkallódás veszedelme is sürgősen parancsolja régi emlékeinknek a sajtó útján való megőrzését.

Gyűjteményünk ezen I. kötetének anyagát Hajnóczy, Hrabovszky és Gamauf értékes kézírataiból, különféle egyházi és magángyűjteményekből és a M. N. Múzeum kéziratárából merítettem. Voltak közöttük olyan kéziratok is, melyeknek fakult sorait csak a legnagyobb nehézséggel lehetett már most is kibetűzni. A közölt szövegnek legnagyobb része itt jelenik meg először nyomtatásban, de vettem át egyes folyóiratokból és történeti művekből is forrásokat, amelyek egyházkerületünk történetére nézve fontosabbak s amelyekhez különösen vidéken lakó lelkészeink csak nehezebben férhetnek hozzá.

Az első kötetben egyházkerületünknek főként XVI-XVIII. századbeli területi viszonyaira és a kiválóbb egyházi és világi férfiak életrajzi adataira voltam tekintettel. Ezért közlöm az Egyesség Könyvének aláírt 663 lelkész névjegyzékét és több gyülekezeti kimutatást a XVII. és XVIII. századból. A soproni lutheránusok ügyében már 1524-ben felvett vizsgálati jegyzőkönyv Magyarországon e nemből a legkorábbi és legterjedelmesebb. A Csepreg pusztulásáról szóló históriás ének szövegét tiz régi másolat alapján állapítottam meg. Nádasdy Ferenc és Wittnyédy István leveleinek közlését eléggé megokolja az a fontos építő, illetve romboló szerep, mely nekik kerületünkben jutott. Nem lesz érdektelen dolog a Meszleni Concordia szövege, Zrínyi Miklósnak a soproni evangélikusok érdekében írott folyamodása, Eberhard, württembergi hercegnek a tübingeni stipendium ügyében a kerülethez írott levele, I. Lipótnak a nagyvázsonyiak vallásszabadságát éppen 1675-ben biztosító oklevele, Aáchs Mihálynak a kurucvilágban Mihályfán mondott esperesi megnyitó beszéde, a kemenesalji és tolna-baranyai egyházmegyék története, Sipkovits Tóth János és Bárány György verses életrajza, Matkovich Pálnak a feléledt új esperességek névtárát közlő körlevele stb.

Egy második kötetben a legrégibb dunántúli jegyzőkönyveket kellene közölni s ezeken kívül az egyház belső életére, az egyházalkotmányra, istentiszteletre vonatkozó kánonokat. Már ebben a kötetben is vannak azonban ide vonatkozó adatok. És csillag alatti jegyzetekben is sok forrásra utalok, melyekben értékes anyag található.

Azt hiszem, már ez az első kötet is sok érdekes adattal fogja kibővíteni az eddig megjelent gyülekezeti monográfiákat és aki csak e forrásokat is gondosan áttanulmányozza, az eddiginél tisztább és világosabb képét ismeri meg egyházkerületünk négyszázados fejlődésének.

Egyházkerületünk hálás elismerést érdemel e kötetnek áldozatkész kiadásáért. A szerkesztő pedig legfőbb jutalmát akkor fogja megtalálni, ha sikerül neki egyházunknak borus és derűs napokban oly gazdag története iránt melegebb érdeklődést kelteni és a behatóbb kutatást ezen a téren megindítani.

Az elvonult zord idők egyházunkat nem csak anyagi javaktól, hanem az írott emlékek sok kincsétől is megfosztották. Szedjük fel azért a maradék darabokat, hogy semmi el ne vesszen.

Sopron, 1909. évi december hó 10.

Payr Sándor.

I.

Luther tanainak legrégebb nyomai az egyházkerületben.

1. II. Lajos király rendelete a soproni tanácshoz a lutheranizmus kiirtása és Luther könyveinek megégetése tárgyában. Buda 1524. október 14.

COMMISSIO PROPRIA DOMINI REGIS.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti.

Accepimus istic esse *quemdam fratrem ordinis Minorum* divi Francisci infectum *haeresi luterna* (így), qui adversus sanctorum patrum decreta et constitutiones Romanae Ecclesie tam pertinaciter ceperit predicare. Que res nobis valde displicet, tum amore christiane religionis, quam a maioribus nostris acceptam ab omni labe et erroribus puram ac sinceram per subditos nostros cupimus retineri, - tum quia iam pridem ediximus, ne quis in hoc regno nostro sectam illam auderet amplecti aut approbare. Volentes itaque vestre fidei ac saluti consulere, periculisque, que ex malis et vitiis augeri possent occurrere: misimus *religiosum fratrem Gregorium*¹ eiusdem ordinis S. Francisci professorem, qui vestrum illum concionatorem per superiorem suum atque alios viros catholicos prudentes et doctos diligentius de omnibus articulis, quos preter doctrinam sanctorum patrum apud vos docuisse ac predicasse dicitur, deducat examinandum. Mandamus itaque sub pena amissionis caput et bonorum vestrorum, ut cum per prefatum *fratrem Gregorium* aut per tricesimatores nostros Sopronienses fueritis requisiti in capiendo et secure deducendo dicto predicatore: omnem opem, consilium et auxilium vestrum prestetis, statimque acceptis presentibus, nostro nomine promulgari ac proclamari faciatis: ne qui deinceps *libros, tractatus, opera dicti Lutheri* suorumque sectatorum latina, germanica seu alia quavis lingua edita domi habere, legere, laudare deque illa haeresi disputare publice vel privatim audeant, sed infra diem tertium post factam huiusmodi publicationem, omnes libros et eius opera predicta ad manus eius, quem dictus frater Gregorius nominaverit, comburenda tradere et consignare debent. Forma² vero edicti nostri, quod per vos istic volumus publicari, vobis una cum presentibus reddetur, unde facile et modum, quo in conquirendis *operibus lutheranis* sit utendum, et penam transgressoribus edicti ac mandati nostri constitutam intelligetis. Secus igitur, si gratiam nostram, vitam, salutem, facultates ac bona vestra chara habetis, ne feceritis. Datum *Bude*, feria sexta proxima ante festum beati Galli confessoris, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto.

Gamauf gyűjteményéből I. köt. 2. rész, 20. l. Eredeti Sopron város levéltárában. Lad. XXI et FF. Fasc. I. Nr. 8. Közölte: M. Prot. Egyh. Isk. Figyelmező 1871. II. évf., 524. l. és Bunyitay V. Egyháztört. Emlékek I. 158.

---

¹ Szegedi Gergely ferenczrendű provincialis, kinek Dévai Mátyással és Szántó Andrással is volt vitája, a theologia doctora, a Sorbonne tagja.

² Ez a formula, sajnos, nincs meg a városi levéltárban.

2. Vizsgálati jegyzőkönyv Kristóf szerzetes predikálása, Luther könyvei és a bűntilalom ügyében. Sopron 1524. október 23-30.

a) Kristóf szerzetes kihallgatása 8 vádpontra vonatkozólag és a város ellen intézett utolsó vádpont.

In nomine Domini. Amen. Anno Domini millesimo quingentesimo vicesimo quarto, die Emerici³, intra horam octavam et nonam, nos magister civium, iudex, iurati cives, totaque honesta communitas, ac praecipue sacerdotium venerabile Soproniense integrum, nec non egregii domini tricesimatores Sopronienses, ex mandato et commissione regiae maiestatis cum religioso *fratre Gregorio*, ordinis minorum sancti Francisci professore, in Consistorio civitatis Soproniensis convenimus. Ubi litterae regiae maiestatis erant lectae, quibus sua maiestas mandat et praecipit, ut fieret inquisitio de articulis, quos fertur praedicasse ibidem *concionator* frater ordinis Minorum *Cristofforus* in eodem Sopronio, et articuli sunt perlecti coram omnibus nobis praescriptis. His itaque auditis elegimus notarios publicos duos, unum ex sacerdotio, nomine Thomam *Radinger*, altaristam praefatae civitatis, alterum Jacobum *Auerum*, civitatis praefatae scribam. Vocatus tandem est praedicator frater praedictus ad respondendum super articulos sibi obiectos.

Ad primum articulum, videlicet, quod summo pontifici non est obediendum, respondit: Negat sese praedicasse, cum ex regula est subiectus sanctae matri ecclesiae catholicae et summo pontifici, cui semper vult obedire et obedivit.

Ad secundum articulum, videlicet, quod quilibet simplex sacerdos potest absolvere ab omnibus casibus, etiam negat sese praedicasse.

Ad tertium articulum, videlicet, quod confessio vocalis non est necessaria, sed mentalis tantum: ad quem respondit: Praedicavi de decem leprosis in evangelio et dixi, multos multa scripsisse de confessione; hoc brevissimum esse initium confessionis, ut displiceret homini vetus vita et delectaretur amplecti novam vitam; demum accedere sacerdotem, et petere absolutionem, et credere sibi dimissum peccatum, habita absolutione, secundum articulum fidei remissionis peccatorum.

Ad quartum, videlicet, quod sancti, imo nec virgo Maria sint adorandi, nec est necesse, et intercedant pro nobis, respondit: se dixisse, nec sanctos, nec Mariam virginem adorandam adoratione latriae, quae soli Deo debetur, non creaturae; sed sanctos venerandos et invocandos, attamen ne levemus oculos nostros nimium ad sanctos defunctos et obliviscamur fratrum christianorum.

Ad quintum, videlicet, quod ieiunium corporale non est necessarium, respondit: Non negavi ieiunandum esse, sed de virtute ieiunii concionatus sum et dixi, ieiunium non esse virtutem in se, sed dispositionem ad virtutes, ad mortificandam carnem subdendamque spiritui, iuxta dictum Gregorii: Ieiunium vitia comprimit et mentem elevat.

Ad sextum, videlicet, quod ecclesiae et altaria non debent construi, respondit: Negat sese istum praedicasse articulum.

Ad septimum, videlicet, quod *sacerdotes Sopronienses* sunt publici concubinari, nec secundum canones possunt divina celebrare, respondit: Negat se in ista forma verborum concionatum fuisse, sed aliter; dixi, hactenus nullum catechumenum, publicum adulterum

---

³ Már az egykorú másoló is hibásan írta Severini helyett (október 23).

fornicariumque ausum fuisse interesse missae, et dixi: iam adulteros audere celebrare, et nunc superaddit: quis se reum cognoscit, procedat in medium.

Ad octavum articulum, videlicet, quod Judaei Sopronienses non essent necessarii (eo) quod ipsi sacerdotes publice exercent usuram, respondit: Negat se protulisse eandem formam verborum sed aliam; dixi, misericordiam impendendam proximo in mutuo concedendo, nilque inde sperandum, sicut habetur Lucae 6. Sed nostrates christiani conqueruntur se opprimi usuris Judaeorum, quibus id parum imputari potest, cum ex lege sua habeant licentiam fenerandi aliis et non fratribus, cum nostri christiani, ipsis meliores se existimantes, dent et accipiant passim ad usuram, tam seculares, quam spirituales, qui aliis deberent praeeminere in enemplo et doctrina.

Nota: Istae sunt responsiones ad articulos sibi fratri praedicatori obiectos.

Ad ultimum articulum, videlicet quod errores supra dictos in despectum et contemptum fidei orthodoxae *cives Sopronienses* faciunt praedicare clausis portis civitatis, ne sacerdotes et alii catholici docti intersint: respondent Domini providi: Cives et consules hoc non fecisse, nisi, ut est consuetudo illius civitatis, fidelitatem servare suae regiae Maiestatis. - Pro secundo, totum venerabile sacerdotium Soproniense professum est publice in eodem loco, sese nil scire conscientiose et sub illa fidelitate, qua teneatur regiae maiestati Hungariae. - Pro tertio, egregii viri tricesimatores suae maiestati fideles sub eadem forma fassi sunt, sese nil scire de hoc facto. Pro quarto, tota honesta communitas praefatae civitatis ex uno ore fassa est iuxta interrogatoria sub iuramento et fidelitate, sese nil scire de hoc facto.

b) Huszonkilenc tanunak (papok és polgárok) kihallgatása Kristóf szerzetesre vonatkozólag.

Eadem die hora prima habito prandio convenimus ad examinandum tam clerum quam laicos. Ubi interrogavit frater ac *pater Gregorius*, in persona regiae maiestatis, modum iurandi sacerdotum ad decidendam veritatem, et concluserunt insimul dominus *praeceptor cruciferos* et dominus *plebanus* Soproniensis, quod sacerdos tangat pectus et dicat super fidem et conscientiam veritatem, qui sub eodem iuramento omnes deposuerunt.

Primo dominus *Christophorus Peck*, plebanus ecclesiae parochialis Soproniensis iuratus dixit: Huc ad Sopronium advenisse dominum *Stephanum Kayar*, virum egregium, archidiaconum Soproniensem et canonicum Jauriensem, meque interrogavit loco et nomine domini reverendissimi Jauriensis dioecesani, super fidem et conscientiam meam, *si qui essent de secta lutherana in hac urbe?* Respondi: undique proh dolor error iste viget. Tandem quaesivit: quomodo scirem? Dixi, in patulo est aut in manifesto, quod isti laici iam emunt et habent *libellos lutheranos* et dum conveniunt ad tabernam, ibi unus, qui scit, legit, alii attendunt, decem, viginti, tot quot sunt, et tantas infamias inferunt sanctissimo, cardinalibus et aliis, quod nefas est audire. Post hoc ipsi laici nos diffamant. Nihilominus fuerunt quidam articuli praedicati *in monasterio* ante *duos annos per praedicatorem fratrem*, qui fuit tertius ante illum praedicatorem, et sunt certi articuli, quos dominus archidiaconus volebat scire et habere in scripto, quos articulos ego manu mea propria scripsi et tradidi ad manus domini archidiaconi, quorum primus est: Auditum audivit, quod non esset necesse accedere Sedem Apostolicam pro absolutione, quum quilibet sacerdos haberet absolutionem.⁴

De tertio articulo non facit mentionem, se aliquid audivisse.

---

⁴ „De secundo articulo” következneék, de ez nincs meg már az egykorú másolatban sem.

De quarto articulo dixit, se audisse et alii, quod nec sancti, nec beata virgo Maria essent adorandi. Nos una cum dominis tricesimatoribus petebamus a domino plebano, ut testes illos produceret in medium, a quibus dicit se ista audisse. Qui dixit, quod tradidisset oblivioni a tot annis, et nos non fuimus contenti de sua testatione.

Ad quintum articulum de ieiunio dixit se audisse a quodam sacerdote Soproniense, *Clemente Knopf*, quod ieiunium non esset bonum opus.

Ad sextum articulum, de non construendis ecclesiis, dixit conscientiose, se ante duos annos ex alio praedicatore audisse, quod ecclesiae et altaria non deberent construi, sed sufficeret ipsis una ecclesia.

Ad septimum articulum dixit, se audisse a pluribus sacerdotibus, fratrem praedicatorem *Christofforum* praedicasse publice, quod antiquitus prohibitum erat, quod nullus adulter audiret missas, sed nunc adulteri celebrant.

Ad octavum dixit, se audisse a pluribus sacerdotibus, praedictum fratrum *praedicatorem Christofforum* praedicasse - non opus esse hic Iudaeos, quod sacerdotes ipsi recipiant usuram.

Item dixit dominus plebanus praefatus, quod frater *Christofforus* praedicavit, quod sancti nihil meruerunt coram Deo, et qui dicunt in caput mentiuntur, sed per fidem vicerunt regna.

Item dixit dominus plebanus ad dominum archidiaconum et scripsit: Si hoc facit in publico, quid non in clanculo, cum nos non intersumus in diebus festis, cum de mane praedicat clausis portis.

Advocatus praedicator ad articulum supradictum de meritis sanctorum, respondit: Sanctos nil meruisse ex propriis meritis, sed ex merito passionis Christi.

Secundus testis, dominus *Raphael plebanus* Beatae Virginis dixit: se nil scire de istis articulis, quod raro intrasset civitatem.

Tertius testis, dominus *Thomas Radinger*, dixit, se semel tantum interfuisse suo sermoni, ubi praedicasset, quod sancti nihil meruerunt coram Deo, sed citasset Paulum ad Hebraeos dicentem: Sancti per fidem vicerunt regna.

Quartus testis, dominus scriba civitatis, *Jacobus Auer*, super praedictum articulum interrogatus dixit, quod frater Christofforus in quodam festo alicuius sancti inter concionandum de meritis sanctorum praedicasset, quum ita diceret: quod sancti coelum nun meruissent propriis meritis, et allegans Paulum dicentem: non sumus sufficientes nobis tanquam ex nobis: et qui dicerent, quod sancti meruissent propriis meritis, mentirentur; sed sancti per fidem vicerunt regna.

Quintus testis, dominus Pancratius *Frangk* dixit, se forsitan una aut trina vice interfuisse suo sermoni, et dicit, se nil scire respondere ad articulos obiectos.

Sextus testis, dominus *Erhardus* dixit, se raro ingressum fuisse nec stare potuit, nihil scit de hoc negotio, et nihil dicit contra istum bonum patrem.

Testis septimus, dominus *Udalricus* dicit, se fuisse debilem illo anno, tamen semel intravit et nihil audivit de istis articulis obiectis.

Testis octavus, dominus Pancratius *Greiner* dicit, se bina vice interfuisse suo sermoni et placuit ei, et dicit se nil scire de his articulis obiectis.

Testis nonus, Wolfgangus *Rauscher* dixit, se forte tribus vicibus interfuisse in sua concione et nil dicit se audisse contra catholicam fidem.

Decimus testis, Wolfgangus *Wandorffer* (dicit), quod conscientiose non haberet aliquid dicere affirmando istos articulos, quum non velit aggravare suam conscientiam.

Undecimus testis, dominus Gregorius *Fastenberger* dicit, quod saepenumero accessit sermonem et nil mali audivit, quod esset erroneum contra fidem, quum bene processit.

Duodecimus testis, dominus Leonhardus *Hengst* dixit, se audivisse in sermone a quodam praedicatore *ante duos annos*, et non ab isto, in die Nicolai, quod sancti non essent invocandi, nec venerandi, et sic vulgus murmurabat contra illum praedicatorem. Sed ille moderans movit (?) sed per circumstantias bene processit.

Testis tredecimus, dominus *Clemens Knopf* dicit, se audisse ex fratre Christofforo praedicatore dominica quarta vel quinta post Pascha, quod ieiunium non esset bonum opus.

Testis decimus quartus, dominus Rupertus *Fruebiert* dicit conscientiose et ad salutem animae suae, se nullos penitus ab praedicatore praesente audisse errores, qui contra fidem essent et aliam matrem ecclesiam.

Testis decimus quintus, dominus Michael *Schauer* iuratus dixit, se nunquam audisse aliquid praedicasse de istis articulis.

Testis decimus sextus, dominus Nicolaus *Auer* dixit, quod saepenumero interfuisset, nihil tamen audivit eum praedicasse, quod esset contra fidem catholicam, quum bene processisset.

Testis decimus septimus, dominus *Mathias*, architectoris filius, dixit, se saepius visitasse, et tamen ad simplicitatem suam respondit, fratrem bene praedicasse.

Testis decimus octavus, Bernhardus *Layndl* dixit conscientiose, se saepe sermonem suum visitasse, tamen nihil de obiectis articulis audisse, nec scire.

Testis decimus nonus, dominus Andreas *Stetober* dixit, se saepe et multoties fuisse in sermone suo, et tamen nil audisse, quod fuisset contra fidem et articulos obiectos.

Testis vicesimus, dominus Paulus *Swarcz* dixit, se hic saepe fuisse in sermonibus suis et sermo suus fuisset pro populo et pro ecclesia.

Testis vicesimus primus, dominus *Schifferhueber* dixit, se fuisse in sermonibus suis et nihil audivisse de obiectis articulis.

Testis vicesimus secundus, dominus Wolfgangus *Taschner* dixit, se raro fuisse in sermonibus suis, in quibus tamen fuit, nil audivit, quod esset contra ritum sanctae matris ecclesiae.

Testis vicesimus tertius, dominus Matthias *Jandl* dixit iuxta suam conscientiam, quod fuisset in omnibus sermonibus suis, exceptis duobus, tamen nil audivit praedicare, quod fuisset contra fidem, neque de istis articulis.

Testis vicesimus quartus, dominus Wolfgangus *Payr* dixit, de obiectis articulis nil se scire, tamen audivit praedicare eundem, quod sancti suis meritis non intraverant regnum coelorum, qui secus diceret, mentiretur in caput suum.

Testis vicesimus quintus, dominus Petrus *Lang* dixit, se de obiectis articulis nil audisse, tamen praedicavit frater Christofforus, quod non laudo ecclesias construere et proximum suum (per-)mittere fame perire.

Testis vicesimus sextus, dominus Matthias *Schöttl* dixit, se partim sermones suos visitasse, partim vero non, nil tamen audivit eum praedicare contra fidem catholicam.

Testis vicesimus septimus dominus Caspar *Sünthlich* dixit conscientiose, quod fuit in sermonibus suis et nunquam tamen audivit eum excedentem, sed bene docentem.

Testis vicesimus octavus, dominus Matthias *Piesch* dixit, se fuisse in sermonibus suis ter aut quater, tamen nil audivit de istis articulis praedicare.

Testis vicesimus nonus, dominus Petrus *Schwarcz* dixit, se nihil aliud audisse in suis sermonibus praeter veritatem, quum raro accessit sermonem.

Post hoc intraverant electi a tota honesta communitate bene informati, iuxta conscientias suas et sub iuramento praestito regiae maiestati, fassi sunt, quod nil de his articulis lutheranis obiectis audiverant in suis sermonibus praeter evangelium et doctrinam salutiferam.

c) Egy r. kath. hitszónokra, Radinger Tamás altarista papra és a lutheránus könyvekre vonatkozó kihallgatás október 25.

Anno 1524. die Crispini et Crispiniani (okt. 25) mane in praetorio convenimus ad inquisitionem *librorum lutheranorum* et aliorum errorum iuxta mandatum regiae maiestatis.

Magister *Nicolaus de Sabari*, praeceptor cruciferatus Soproniensis, audivit a quodam presbytero, nomine Mathias, qui fuit procurator domini plebani Soproniensis divi Michaelis archangeli, quomodo per eundem nunciatum fuit mihi in persona domini plebani, quod haberet unum *praedicatorem*, qui palam proclamasset et praedicasset in ambone parochialis ecclesiae, quod summus pontifex et alii episcopi non haberent auctoritates maiores, quam simplex sacerdos. Ob id ego cogitavi de remedio, scripsi aliquas litteras ad dominos plebanos Sopronienses, ut si ista essent ex consensu ipsorum proclamata. Tum iidem domini plebani, lectis et intellectis litteris meis, vocaverunt me ad ecclesiam Sancti Michaelis. Accessi, ibique omnes comparuerunt et ipsi plebani se innocentes de hac re fecerunt, et praedicator fuit tandem emendatus verbis sui plebani. Tandem se intelligens praedicator male egisse, post aliquos dies accepit secum distinctos et honestos viros sacerdotes et ex civibus quosdam, et venit ad domum meam et pro culpa impetravit veniam; et alias non indulsi, quam revocet in ambone: et sic factum est.

Dominus Wolfgangus *Wetzer* plebanus hospitalis dixit, se nihil scire de praedicatore et de articulis obiectis, nec in biennio fuisset in monasterio.

Dominus Thomas *Radinger* altarista Soproniensis fuit accusatus, quomodo coram certis personis negasset divinam providentiam erga actus humanos, quod Deus esset spiritus et quod nec haberet os, nec aures, nec nasum, nec manus neque pedes; ergo neque saperet, neque intelligeret, neque scrutaret quidquam de actibus humanis.

Et ipsi, coram quibus hoc loquutus est, venerunt ad fratrem Gregorium, de ore proprio fassi sunt.

Producti testes contra dominum Thomam *Radinger*:

Primus testis, Vitus *Tabrer* sutor, iuratus, dixit, quomodo ipsi inter potandum loquebantur de sacerdotibus, et quomodo iam rumor esset, quod deberent ducere uxores, et quod dominus Thomas casu ad eos venisset et eorum eloquium interrupisset, in aedibus Francisci *Boemi* civis Soproniensis, dicens: vos nescitis quid sit Deus. Nam Deus nec habet aures, nec oculos nec manus, nec pedes, sed est spiritus. Et dicit, quod dominus Thomas non fuisset lutheranus et quomodo dominus Bernhardus etiam interfuisset.

Secundus testis, Caspar *Pauer* civis Soproniensis, iuratus deposuit, quod factum fuisset in allodio cuiusdam civis Soproniensis, Franciscus *Boemus* nomine, infra portam cellarii, ubi dictus civis Pauer inter loquendum dixisset, quod Deus omnia bene discuteret, causam et fundamentum omnium. Super quibus verbis dominus Thomas *Radinger* locutus fuisset: Quomodo Deus diiudicare posset, cum nec aures, nec nasum, nec manus haberet, et neque

saperet, neque intelligeret quidquam. Et dicit, quod Vitus sutor et dominus Bernhardus etiam interfuissent.

Tertius testis, dominus *Bernhardus* dixit ad conscientiam suam, quod possibile est ipsum interfuisse cum Francisco Boemo, et quod dominus Radinger coram etiam fuisset, et bibissent roseum vinum et per mediam horam simul cum vicino suo affuissent et audivit alios inter se altercantes, tamen non percepit semper, an de Deo, vel de spiritu fuissent disputati.

Contra eundem dominum Thomam lata est sententia, ut faciat publicam concionem contra Lutherum et omnes eius interpretes, et declaret coram populo in concione dominica errores per se commissos, et deprecaretur propositionem suam, demum regiam maiestatem et totam communitatem. Qui submitit se ad id omne proseguendum die statuto.

Eodem die post prandium hora prima iterum convenimus. Propositus est coram nobis articulus, ubi sua maiestas mandat et praecipit, ut omnes libros lutheranos, qui habent tenerentur praesentare.

Traetatum est de modo habendi libros supradictos; tandem definivimus, ut detur unicuique praesenti spirituali et temporali honor et debita reverentia, et sic conclusimus, quod dominus vicearchidiaconus cum certis dominis spiritualibus et temporalibus inquirat et repetat volumina coram sacerdotibus et nobis praesentet. Si autem defecerit per suam negligentiam, quod absit, iuxta decretum regiae maiestatis et totius consilii reddet rationes. Quoad temporales committimus auctoritatem domino magistro civium, iudici et toti consulatui, et idem faciant apud suos, et si defecerint per negligentiam ipsorum, reddent rationes suae maiestati, quod absit.

Insuper volumus, ut dominus archidiaconus omnibus plebanis huius districtus Soproniensis mandet et praecipiat, ut nemo utatur libris iam dictis, et si apud aliquos invenerit, sub censura ecclesiastica ab eisdem auferre teneatur, et secus facere non praesumant.

In vigilia Simonis et Judae (okt. 27.) praesentavit libros lutherianos, quos dominus plebanus vicearchidiaconus potuit invenire apud sacerdotes, iuxta conscientiam suam et eorum, qui cum eo fuerunt in requisitione, et de cetero, si quos invenerit, praesentabit dominis in praetorio.

d) Institor Pál soproni polgár ellen emelt vádak: tiltott eledeleket evett böjtben és lutheranus könyveket olvasott.

Examinatio consulis de esu carniurn et aliorum ciborum prohibitorum inter seipsos factorum.

Primo iudex interrogatus, dicit, quod non comedisset carnes, nec ova diebus prohibitis cum familia sua, sed audisset a coniuge sua et quodam rustico, quod *Paulus Institor* et uxor eius comedissent unum ovagium et ora tempore quadragesimali, et quod ipse Institor ad eundem iudicem dixisset, se habere copiam librorum lutherianorum.

Dominus magister civium interrogatus, dixit, quomodo plebanus ad eum venisset et dixisset, quod mala vita alicuius civis in eorum medio existentis appareret. Quare, cum ipse esset caput, huiusmodi mala impunita relinqueret? E diverso dixit magister civium, se, cum sciret pro certo nequaquam relinquare impunita. Ad haec respondit plebanus: Paulus Institor est unus, et quod aliquae honestae mulieres etiam venissent ad dominum magistrum civium et dicebant, quomodo uxor Pauli Institoris aperte comedisset ova diebus prohibitis.

Dominus Christophorus Grätzer dixit, quomodo a multis audisset, quod Paulus Institor manducaret carnes, et quod vidisset eundem dictum Institorem et Benedictum Bors et Franciscum Boemum vesci ovis quadam sexta feria.

Dominus Bartholomaeus *Ofner* dixit, quod pro se nec comedisset ova, nec carnes, nec libros lutherianos domi haberet, nec legisset, nisi quod nuper auditu percepisset Paulum Institorem vesci carnibus diebus prohibitis.

Dominus Petrus *Piscator* dixit, se ab Institore ipso audisse, quod haberet libros lutheranos, et quod rumor esset, cum comedisse carnes et quod casu cum Institore convenisset in foro piscario, quod diceretur de piscibus. Ad hoc dixisset Institor: melius esset caro aut capo, quam pisces. Ipse respondit: me plus delectant pisces, sed nescit, an comedit, an non.

Dominus Johannes *Piesch* dixit, quod non edisset carnes, nec lactaria diebus prohibitis cum familia sua, sed audisset, quomodo uxor Pauli Institoris in vigilia Petri et Pauli apostolorum comedisset ante domum in quadam testudine duo ova, et quomodo quidam sacerdotes libellos lutherianos hinc inde portassent, et quod quidam studens diceret, quod cum dicto Paulo Institore comedisset carnes suillas quadam die Sabbati.

Dominus Jeronimus *Hiersch* confitetur, quomodo audisset, quod Paulus Institor comedisset cum duobus studentibus unam calcedam de carnibus suillis.

Dominus Johannes *Schutzner* dixit, sicut Jeronimus Hiersch, quod non vidisset eundem Paulum vesci carnibus, sed auditu audivit.

Dominus Benedictus *Bors* dixit, quod domi cum familia nunquam edisset carnes, nec ova diebus prohibitis, nec etiam tractatus lutheranos habuisset, sed cum semel ad Albam regalem proficisceretur, misit Paulus Institor coquere ova quadam sexta feria ad noctem et comedit cum eo unum ovum, sed in quadagesima ad Sanctum Johannem de eo confessus est et absolutus.

Dominus Waltasar *Stegersbacher* dixit, quod non comedisset nec ova, nec carnes diebus prohibitis cum familia sua, et quod ipsum Institorem semper arguisset, ne ita licenter viveret, et quomodo audisset, quomodo idem Institor comedisset carnes.

Paulus *Institor* ultro confitetur, quod nescit, an alii habeant libros lutheranos, an non, sed de seipso bene scit, quod habeat et vult demonstrare et praesentare ad postulatum Dominorum, et quod ova manducasset in quadam profectione in una sexta feria, et superaddit: quod cum ducilasset hoc anno vinum, fuisse rogatum a quibusdam sociis, an habeat aliquid comedere, dixit ioco, habere unam calcedam de carnibus suillis, et dixissent afferre, et ex ea comederunt, et nihil inde remansit, et ipse adstitit et coepit postea etiam comedere; sed alias nunquam talia commisit, verum semper cum suis pro loco et tempore ut christianus vixisset et commendat se dominis commissariis.

Dominus Caspar *Kolb* confitetur, quod ipse nunquam usus fuisset huiusmodi libellis, et quod ad diem Sancti Stephani regis ad Albam regalem ivissent et fecissent aliquas reverentias imaginibus et ecclesiis, sed ab Institore derisi et correpti, quod ligna et lapides venerarentur, et quod audisset rumore, quomodo Paulus Institor comedisset ova et carnes diebus prohibitis.

Georgius portitor civitatis, interrogatus sub iuramento, quo tenetur, dixit, quod audisset a quodam studente, qui ita fateretur, quod comedisset unam calcedam de carnibus suillis in quadam sexta feria in domo Pauli Institoris.

Dominus Matthias *Coriari* confitetur, quod cum domino Johanne Pistore quadam sexta feria ad Paulum Institorem ad tabernam transivissent et petivissent ientaculum ab eo, qui dixit: Vultis comedere unam calcedam de esoribus⁵ et apportavit unam calcedam de carnibus suinis;

---

⁵ Így az egykorú másolatban és Gamaufnál. Karácsonyinál: esocibus kérdőjellel.

sed ab ipsis iterum amovit et portavit ad triclinium suum, et ipsi exspuerint super hoc facto, et viderunt cum vacuam catinam ad coquinam portasse.

Dominus Johannes *Pistor* confitetur, quod cum scitu non comedisset cum familia nec carnes, nec ova, nec haberet libros lutheranos. Sed de Paulo Institore ita loquitur, quomodo cum fratre suo Matthia Coriario ad tabernam Pauli Institoris transivissent, et quod idem Matthias postulasset quoddam ientaculum, et misit ipsis apportare unam calcedam de carnibus suinis; qua visa, dixit idem Pistor: Comedat te diabolus, et exspuit super hac re. Sed tandem misit iterum deponere calcedam et dixit: ego nemini facio conscientiam, qui non edit, sinat; et introivit cum duobus studentibus, unus succentor, qui recessit nuper, et alius quidam, in triclinium suum, tamen nescit, quid intus fecerunt, an comederint, nec ne, sed vidit catinam vacuam ab ipsis auferri. Iterum Paulum dixisse, quod haberet magnam copiam librorum lutheranorum, nec propterea libros possent eum ense excoriare, quum tamen venduntur publice.

Dominus Matthias *Jandl*, praedicator in ecclesia parochiali, confitetur, se non comedisse carnes diebus prohibitis, sed dicit, se audisse a quodam sacerdote, domino Sebastiano, qui sibi dixit, quod in quadam domo sacritris⁶ aliqui sacerdotes carnes diebus prohibitis comederunt.

De secundo articulo fatetur, se comedisse ova, sed de esu carnum nihil vult confiteri.

e) Institor Pál elmarasztalása, a reá vonatkozó ítélet s a lutheránus könyvek elégetésének elrendelése.

Quod Paulus Institor est devictus de comestione carnis et de libris lutheranis, cum periculo animae suae et scandalo aliorum contra decreta sanctae matris ecclesiae et bonos mores et antiquam consuetudinem. Super quod data est sententia, tam a consulatu, quam etiam a commissariis suae maiestatis, ut ipse in publico manifestetur se ista commisisse. Ipse primo reconciliet deum omnipotentem, sanctam matrem (ecclesiam) et totam communitatem, alios quoscunque, promittens se de cetero cavere a similibus et vivere, ut bonus christianus, quod si non faciet, habiturus sententiam contra se, ex mandato regiae maiestatis. Data sententia contra Paulum Institorem, cum misericordia, et solet sancta mater ecclesia punire delinquentes, ut superius notatum est, fecimus venire Paulum Institorem in medium nostri declarata sibi sententia, interrogavimus, si vellet obtemperare et satisfacere sententiae nostrae; qui, ut est verus christianus, exhibuit se paratum cum omni obedientia, et debentem ista prosequi dominica proxima futura. - Anno et die, quibus supra.

Paulus Institor, civis Soproniensis, deprehensus est in manifesto errore cum esu carnum diebus prohibitis, et quod scandalisavit alios, quibus huiusmodi carnes in domo sua quadam sexta feria ad vescendum apposuit, qui error est contra sanctam matrem ecclesiam et bonam consuetudinem, et quod habuit circa se aliquos libros lutheranos. Anno 1524. die Simonis et Judae (okt. 28) convenimus etc. ubi dicto Paulo super istis erroribus est indictum: ut stet in publico loco et platea, ubi quidam concionator ascendat concionem et dicat omnes errores praedicti Pauli Institoris, promulgetque publice edictum regiae maiestatis, et constructo rogo lignorum tandem comburantur opera Lutherana, et descenso praedicatore ascendat idem Institor et profiteatur suum errorem, et oret universos pro delicto et confirmet dictum per praedicatorem prolatum, quantum ad eum pertinet et commisit.

---

⁶ Így az egykorú másolatban. Gamaufnál: sarctricis, Karácsonyínál: sanctricis. Talán sacerdotis, sarritoris vagy sartoris.

f) Utólagos kihallgatás október 30. vasárnapon, az ítélet végrehajtása, a könyvek elégetése és folyamodás a királyhoz.

Dominica die post festum Simonis et Judae apostolorum (okt. 30) fecimus venire *Bernhardum* arcularium, et interrogatus est, ut diceret veritatem de esu carnum, iuratus fassus est: Quod nec ipse, nec sacerdos, nomine Matthias Jandl, qui veniens ad domum meam saepe saepius ibi comedit ova in quadragesima; quem redargui de hoc, quia ausus est dicere: quare non comederem, qui respondit: miror, quod tu non comedis, qualis christianus es, imo si haberem carnes, comederem, et scio locum, ubi coxerunt et comederunt carnes et ex eis ad scholas miserunt.

Vocatus eadem die Paulus *Institor* ad dicendum, unde accepit fundamentum comedendi carnes diebus prohibitis: qui respondit, quod primo habuit ex dominis germanis, secundo habuit isto modo: miserat alias suum puerum cum quadam cedula ad plebanum in quadragesima pro quibusdam suis certis negotiis, qui puer cum intraret domum plebani, vidit coqui carnes.

Quod quidam sacerdotes in vigilia Purificationis Mariae congregati ad unam domum, videlicet dominus *Georgius* et magister *Gallus*, unam gallinam comederent, et allii duo, videlicet dominus Sebastianus et dominus Matthias quidem interfuerunt, non autem comederunt; haec profitetur idem dominus Matthias iuxta conscientiam suam.

Die dominica post festum apostolorum Simonis et Judae, iuxta mandatum regiae maiestatis, magister civium, iudex et totus consulatus volens parere et in omnibus obedire, sicut hactenus, facta trina pulsatione, sicut moris est, ad sermonem, et pulsatis organis, sicut mos est istius Civitatis, convenerunt omnes tam spirituales quam seculares civitatenses et sic processimus: primo facto sermone a domino Thoma altaria, de fide catholica; secundo: Notarius civitatis declaravit mandatum regiae maiestatis in vulgari; his auditis puniti sunt, qui erant puniendi, poena condigna; his habitis prece civitatis proclamavit poenam in futurum delinquentium sine misericordia; ultimo loco carnifex sanguinarius combussit libros lutheranos in contemptum et abominationem ipsius pestiferi Lutheri.

Ultimo tota communitas supplicat suae maiestati humillime, et dignetur, sicut prius, ita et de cetero committere et mandare magistro civium, iudici, et sint superintendentes super his, sub poenis superius notatis, ne haec urbs suae maiestatis inficiatur, sicut iam infecta erat in parte, secta lutherana. Ita tamen, quod si magister civium et iudex essent negligentes in conservatione fidei catholicae, bonis moribus et antiqua honestate, habeat ipsa communitas auctoritatem mittendi ad suam maiestatem et conquerendi de negligentia et inobedientia.

Gamauf gyűjteményéből I. köt. 2. rész. B. 416. Egykorú másolata Sopron város levéltárában. Lad. XXXI. et FF. Fasc. II. Nr. 90. Közölte: M. Prot. Eh. Isk. Figyelmező IV. évf. 1873. 165. 1. és Bunyitay Ehtört. Emlékek 159. 1.

3. Sopron város felterjesztése, mellyel a vádat elhárítja magától és a feladó felől kérdezősködik. Sopron, 1524. október 31.

Serenissime Rex... Litteras sacre Maiestatis vestre per religiosum fratrem *Gregorium* ordinis Minorum divi Francisci professorem ad nos datas de secta et refutatione *librorum Lutherianorum* debita cum obedientia percepimus et ex eisdem intelleximus, quomodo sacra Maiestas vestra cum universis dominis consiliariis et regnicolis in nos non mediocriter excandesceret propterea, quod nos quendam fratrem predicatorem, secta Lutheriana infectum,

nobiscum detinuissimus, qui iussu nostro aliquos articulos contra sanctorum patrum decreta et constitutiones Romane ecclesie clausis portis civitatis nobis praedicasse diceretur. Credimus quidem hoc Sacratissime Maiestati Vestre per quendam, qui nobis non bene faveat, citra tamen onus probationis indictum et delatum fuisse, quod nos inficias ibimus, quia non nostrum est eligere predicatorum, sed, quum illi vel a pastore et plebano nostro vel a venerabili capitulo fratrum ordinis divi Francisci singulis annis constituuntur et eliguntur, his contenti sumus. Est autem nobiscum quidam monachus predicti ordinis Concionator, vir catholicus et vere christianus sacrarumque litterarum non ignarus, sed a nobis non electus. Is, ut verum fatemur, portis civitatis ac claustrum ianuis patentibus citra omne scandalum sacrum Evangelion et sanam Christi doctrinam modestissime et in veritate docuit et predicavit, nec aliquid aliud contra cum approbari potuit, sicut plerique, qui cum audierunt, eius contionem et pro populo et Ecclesia fuisse testantur. Neque nos inter concionandum civitatis portas saltem in die, ut ab antiquo fieri consuetum est, concludere fecimus ac nemini, eius sermonem audire volenti, iter preclusimus, imo multo magis quoscunque auditum⁷ verbum divinum moneremus. Sed nihil opus verbis invictissime princeps. Satis clare Serenissimam Maiestatem vestram hoc negotium intelligere arbitramur ex relatu *fratris Gregorii*, qui iuxta processus hic coadiacentis continentiam rem omnem ordine referet. Nec nobis hactenus constabat hactenus aliquos in hae urbe Lutheri emulos extitisse,⁸ quos profecto post admonitionem fraternam, si non mox resipuissent, impunitos nequaquam permisissimus. In hoc vero inventos iuxta mandatum Maiestatis Vestre (cui obedivimus, semperque parere cupimus) noxe dedidimus, ut declarat abunde processus per eundem fratrem Gregorium manibus sacre Maiestatis vestre hisce litteris assignatus. Qui, ut hic oculis vidit, nec statuta ecclesiastica, nec ceremoniarum ritum et quicquid est huiusmodi, omnino non variavimus. Sed, sicut fuit a multis seculis, ita et modo Sopronii recte aguntur omnia. Cupimus autem obnix, quantum maxime nobis cognitu dari illius articuli delatorem, qui coram Maiestate vestra nullis functus testimoniis affirmare audebat, nos Lutheranam sectam, clausis portis civitatis, infecto predicatorum, illam ipsam docente, imitari. Ut autem nostro non utamur testimonio, im promptu extant, qui de hoc nos crimine coram Maiestate vestra et universorum regnicolarum comitatu excusatos habebunt. Cui nos, ut fideles et subditos omni tempore committimus et commendamus. - Datis Sopronii in vigilia omnium Sanctorum anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quarto.

Eiusdem Maiestatis Vestre Serenissime

fideles

*subditi cives civitatis
Maiestatis Vestre Soproniensis.*

Kívül: Serenissimo... domino Ludovico Hungarie et Bohemie regi.

Gamauf gyűjteményében I. köt. 2. rész. Az eredeti fogalmazvány Sopron város levéltárában Lad. I. et A. Fasc. I. Nr. 5. Közlte: Bunyitay, Ehtört. Emlékek I. köt. 171. l.

---

⁷ Dr. Karácsonyi J. igazítása: ad audiendum.

⁸ Nem felel meg a valóságnak, szépítik a dolgot.

4. II. Lajos megparancsolja a soproniaknak, hogy Pál kereskedőt, kit a pénteki böjt megszegése miatt megbüntettek, tovább ne sanyargassák. Buda 1525. január 28.

COMMISSIO PROPRIA DOMINI REGIS

Ludovicus Dei gratia Rex Hungariae et Bohemiae etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis, magistro civium, iudici et juratis caeterisque civibus civitatis nostrae Soproniensis modernis et futuris cunctis etiam aliis cuiusvis status et conditionis subditis nostris praesentium notitiam habituris salutem et gratiam.

Quoniam ex relatione religiosi fratris *Gregorii*, ordinis minorum sancti Francisci, quem nuper ad inquirendum de his, qui in dieta civitate nostra Soproniensi Lutheranae sectae adhaesisse dicebantur, ad eandem civitatem miseramus, intelleximus, circumspectum *Paulum* mercatorem, civem et inhabitatorem praefatae civitatis, de commisso delicto, quod malo instinctu inimiei generis humani in una feria sexta carnes comedisset, sufficientem non uno solum modo luisse poenam, propterea nolentes eundem *Paulum* mercatorem, commissi, ut dicitur, sui poenitentem, ob huiusmodi unicum delictum suum plus severiusque justo punire et puniri permittere, fidelitatibus vestris et vestrum cuilibet liarum serie mandamus firmissime, quatenus a modo deinceps memoratum *Paulum* mercatorem praevia ratione in persona, honore, bonis ac rebus suis nusquam debeatis offendere, damnificare et quovis pacto impedire, nec sitis ausi gratiae nostrae sub obtentu. Praesentibus perlectis exhibenti restitutus. Datum *Budae* sabbato proximo post festum beati Pauli apostoli, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo quinto.⁹

Gamauf gyűjteményében I. köt. 2. rész, 430. l. Egykorú másolata Sopron város levéltárában. Lad. XXXI. et F. F. Fasc. III. Nr. 110. Közölte: Bunyitay, Ehtört. Eml. I. k., 188. 1.

**5. Sopron és Pozsony városába és a két megyébe küldött királyi biztosok
megnyugtató jelentése Szalkay László esztergomi érsekhez
a lutheranizmus elnyomásáról. Pozsony 1526. június 3.**

Reverendissime ac gratiosissime domine, domine nobis perpetuo colendissime! Humillimam nostri et servitiorum nostrorum commendationem. Absoluta legatione a regia Maiestate et reverendissima d(ominatione) v(estra) nobis iniuncta Sopronii, descendimus Posonium, ubi rursum tam in civitate, quam comitatu toto Posoniensi expediemus, expedituri triduo aut quadriduo ad summum. Fecimus autem Sopronii inquisitionem de Lutheranis accuratissimam, edicta quoque regie Maiestatis adversus eosdem iteratis vicibus voce precoina ad sonum tube publicari fecimus. Per comitatum item totum iudicem nobilium cum vicearchidiaconis ad disquirendos pestilentis secte illius assertores expedivimus, premissa tamen his omnibus plebanorum et cleri totius archidiaconatus eiusdem Soproniensis convocatione, monitioneque et exhortatione, et sanam doctrinam, abiecta heretica, in parochiis eorum doceant inquisitione denique de his, qui heresim eandem assectarentur. De quibus omnibus et aliis permultis, cum felices ad eandem divertemur, totoque nostro processu latius eandem certiore reddemus. Nunc id solum strictim scribendum rogatu dominorum civium Soproniensium duximus certioreque eandem fieri volumus, nos, tametsi studio diligenti et accuratissimo tam in clero, quam etiam inter cives ac plebem Soproniensem in exquirendis assertoribus secte Lutherane processerimus, nullos tamen tam in clero vel inter cives et raros in plebe quoque,

⁹ Hasonló kir. levéllel szabadult ki a fogságból 1526. június 26. Sartor Vid soproni polgár is. Lásd Bunyitay i. m. I. 270.

qui colluvie hac virulenta Lutherana infecti essent, reperimus.¹⁰ Cives enim *superioribus diebus*, ad mandatum regie Maiestatis et plerasque eius litteras, ita rei huic in clero et plebe totaque communitate succurrerant, ut explosis infectis *librisque Lutheranis publice combustis*¹¹, ad statum religionis christiane et sancte Romane ecclesie pristinum civitatem et communitatem totam redigerent. Itaque delatio eorum apud Regiam Maiestatem tam aspera, ut in litteris Maiestatis sue continebatur, non tam zelo iustitie, quam odii vel cupiditatis rerum alienarum diripiendarum causa nobis facta videbatur. Habeatque itaque R.-ma D. V. cives ipsos, si forte cum presentibus ad eandem venerint, veluti bonos, religiosos et obsequentissimos vereque catholicos commendatos. Scribimus enim hec de eis D. V. R.-me vera et sincera fide. Quam felicissimam diu ad vota valere optamus, nosque ipsos eidem humillime commendamus. Ex Posonio die Dominico inter octavas festi sacratissimi corporis Christi. Anno eiusdem millesimo quingentesimo sexto.

Oldaljegyzet: Fassio dominorum commissariorum Regie Maiestatis ad reverendissimum archiepiscopum Strigoniensem.

Egykorú másolata Sopron város levéltárában. Lad. XXXI. et F. T. Fasc. III. Nr. 112. Közölte: Bunyitay i. m. I. k., 262. l.

6. II. Lajos elismeréssel veszi tudomásul, hogy a lutheránusok ellen kiadott rendeletet a soproniak végrehajtották. Buda 1526. június 15.

LUDOVICUS DEI GRATIA REX HUNGARIAE ET BOHEMIAE.

MP. DNI REGIS.

Prudentes et circumspecti, fideles nobis dilecti. Ab piis concivibus vestris intelleximus curam, diligentiam et sollicitudinem vestram, quam praestitistis in exquirendis de medio vestri Lutheranis et quod medio eorundem polliceamini futuram quoque in hac re diligentiam et operam vestram, grato animo a vobis accipimus, et praeterita, quae praestitistis servitia vestra, et futura, quae ex officio vestro, Maiestati nostrae exhibituri estis, quod omni gratia nostra Regia vobis rependere curabimus, verum committimus vobis firmissime, ut eam curam de religione Christiana in medio vestri illibate conservanda; et de Lutheranis istinc extirpandis omnibus modis geratis, ne aliquod scisma et aliqui Lutherani apud vos oriantur. Nam si id negligentia vestra, quod non credimus, fiet, neminem quam vos propterea inculpabimus. Aliud igitur ne feceritis. Datum Budae in festo Beatorum Viti et Modesti martirum. Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo sexto.

Inscriptio: Prudentibus ac Circumspectis Magistro civium ac Judici, iuratis caeterisque civibus civitatis nostrae Soproniensis fidelibus nobis dilectis.

Eredetije Sopron város levéltárában, másolata Gamauf gyűjteményében. Közölte: Ribini, Memorabilia II. k. 402. l. és Bunyitay I. k. 265. l.

---

¹⁰ Erről Fraknói Vilmos is bevallja: „Ezen tudósítás nem felelt meg egészen a valóságnak.” (Magyarország a mohácsi vész előtt 205. lap.)

¹¹ Ez mutatja, hogy Sopronban könyvégetéssel többször is rendeztek ilyen autodafékat. A fentebbi 1524. évi eseten kívül a városi számadó könyvben is 1525. újév utáni hétfőről ez olvasható: Eodem die, dem Züchtinger, das er die lutherischen Puecher verprendt hatt und den Jörgen gefragt, geben ein Pfund Pfennige.

II.

Gyülekezetekre és egyházi személyekre vonatkozó rövidebb forrásiratok a XVI. századból.

1. Dévay Mátyás levele Bebek Imre gyulafehérvári préposthoz, mellyel latin Disputatióját neki ajánlja. Sárvár 1535. május 16.

Matthias Devay... Gratiam et Pacem.¹²

Anno abhinc quarto, Reverende Domine, cum Rex Quinque-Ecclesias esset profectus, Dignitas Tua Budae, post suae Majestatis discessum, aliquot dies egit, secutura Principem: ego interim meo tunc fungebar officio. Die, quo propemodum itineri nos accingeremus, convenit me ex Fratibus nostris quidam, impense a me contendens ut nonnihil de Sanctorum dormitione ei in literas mitterem. Dicebat causam, esse quosdam Papismo deditos, qui nervis omnibus Doctrinae nostrae reniterentur. Cujus precibus victus alioqui amicissimi, et de me bene meriti, crasse quasdam sententias illi delineavi, et quidem (quod sciam), tantum de Sanctorum dormitione. Is vero hasce meas sententias alteri ex Fratibus, ut in unum ordinem redigeret, et ut de suo quoque ubilibet adderet, dedit. Accepta provincia, redegit in ordinem; et in super de uno Mediatore Christo, de non invocandis sanctis, deque statu mortuorum post hanc vitam scripsit in formam justī libelli, qui liber cum in manus Franciscani cujusdam pervenisset, Apologiam adversus eum edere voluit. Hoc autem moliebatur multo tempore, sed quod diu parturiebat, tandem peperit, me ubique suo more proscindens, cum ut dixi, nil nisi de Sanctorum dormitione me scripsisse sciam, et quidem pinguissime, ut tunc ferebat temporis occasio. Et suas veritates (si Diis placet, sic enim loquitur), effert plurimum, triumphum ante victoriam canens. Ego verim etsi sciam, quam sit mihi curta supellex, et toties veritus sum meam infantiam, saeculo nostro prudentissimo irridendam exponere, tamen coegit ad hanc impudentiam ut ita loquar Pseudofratri pervicacia, qui nedum Evangelicos Viros, sed et ipsum Christum, non veretur blasphemare, suo maximo malo. Coegerunt et Viri Fratres, duplici nomine: ut et Monachi naenias everterem, et ut meae praedicationis fidem facerem. Cujus testis est utraque Pannonia (superior scilicet et inferior), uterque Rex Hungariae (Ferdinandus videlicet I. et Johannes Scepusiensis), quorum (gratia Deo), expertus sum indignationem, insuper vincula et carceres: ut cum Paulo in meis infirmitatibus nonnihil glorier. Quare mi Domine Emerice, hunc quamlibet serotinum foetum ingenii mei tibi offero: jam fusius scripturus de locis memoratis, et de aliis, apud Te, et apud meos, pro mea virili, veritati patrocinaturus. Patior inter imi subsellii homines numerari, modo testimonium verae praedicationis habeam apud posteritatem. Eo autem candore scripsi, quo debui; Tu ergo et Fratres omnes Christiana censura hoc meum scriptum judicate. Vale in Christo, una cum Tua consorte, pro qua, Verbo Dei eruditus, omnem paternam haereditatem, maluisti amittere, quam more quorundam, per vagos concubitus, ut modestissime loquar, volutari. Datum ex Saárvar. Anno salutis nostrae 1535. in Feriis Pentecostes.

Latin műveinek előszava az 5-6. lapon. Közli Lampe-Ember P. Hist. Eccl. Ref. 75. 1.

---

¹² Szilády Á. Dévay kátéjának újabb kiadásában ennek több levelét is közli.

2. Luther Mártonnak Jörger Dorottya-hoz András nevű lelkész ügyében 1537. június 3. irt levele.

Gnad vnd Friede ym Christo. Edle tugentreiche Frav Weil er *Andreas* itzt von euch erfordert, sich dienstlich zu erzeigen vorhat, bitte ich wollet yhn ym gonsten befohlen haben, denn er ist ja, wie yhr wisset, ein frommer mensch. Vnd er sorget, das er nicht in Fahr da mocht sein vnd euch mit sich ynn die Fahr ziehen, doch werdet yhr wol wissen yhm zu raten, wo not fürfallen würde. Ich hab yhm meins Verstands rat mitgeteilet, wo es seyn kann, das er so sich halte. Christus unser lieber Herr sey mit euch vnd sterk euch sampt den evren allen ynn seinem heiligen berüff. Amen. - *M. Stieffel* hat mich gebeten, wenn ich schrifft zu euch hette, das ich euch solt von seinetwegen fast seer grussen vnd sein pater noster wunschen. Er stehet Gott Lob wol. Sonntag nach Trinitatis.

1537.

Martinus Luther D

Von aussen: Der Edlen tugentreichen Frauen Dorothea *Jergerin*, Witwe zu *Kopping* meiner gunstigen guten Freundin

Eredeti je Sopron város múzeumában illetve levéltárában Lad. XII. et M. Fasc. IX. Num. 311 b. Másolata Gamauf gyűjteményében.

Gamauf jegyzetei e levélhez: 1. A levélnek nem Sopron, hanem Felső-Austria ehtörténetében van jelentősége.¹³ Valószínűleg egy *Jörger* nevű tábornok, aki egykor Sopronban volt szálláson, ajándékozta Luthernek ez eredeti kéziratát a városi tanácsnak.

2. Az *András* nevű lelkész bizonyára osztrák volt. Egyike azon szegény tanulóknak, a kik számára Jörger Dorottya 1532-ben 500 frtot küldött Luthernek. Már az első 100 frt kiosztásakor 20 frtot kapott ebből. A későbbi kiosztásnál is mint Luther írja Jörger Dorottyanak, András kapott legtöbbet. Midőn 1535. Wittenberget elhagyta, Luther levelet küldött általa a kegyes nőnek.

3. András úgy látszik, Jörger D. birtokán akart lelkészi hivatalt vállalni, ami akkor még azonban veszedelmekkel járt.

4. *Stiefel* Mihályt, akinek neve a matematikában is ismeretes, Luther küldte Jörger Dorottya-hoz lelkésznek. Ennek egyik fia Kristóf írt 1525. Luthernek, hogy anyja számára prédikátort küldjön. Stiefel azonban már 1527. végen kénytelen volt elhagyni urnőjének *Tollet* nevű birtokát. (Raupach Evang. Oesterreich. 35. 1.)

5. Jörger D. születéshelye Rämíng volt. *Jörger Farkas* lovagnak és felsőaustriai kapitánynak, Tollet és Kreussbach urának volt a neje, ki őt 1524. több fiával hagyta özvegyül. Az 500 frtról, melyet Luthernek küldött „an arme Gesellen, so in der heiligen Schrift studiren”, Raupach is szól i. m. 60 l.

6. *Kopping* Tollet közelében lehetett. Tollet vár volt F.-Austriában im den Hausruckviertel. Ma is megvan 1/2 órányira Grieskirchentől délnyugotra.

Lásd: G. Loesche: Geschichte des Protestantismus in Oesterreich. 60. lap és G. Loesche: Luther, Melanchthon und Calvin in Oesterreich-Ungarn. 20. lap.

¹³ E levelet csak mint dunántúli város birtokában levő becses emléket közöljük. Magyar vonatkozásának helytelen olvasással csak Póda Endre apát-plebanus akarta megtenni a soproni r. kath. parochia történetében, hol e levelet a 13. lapon úgy értelmezi, hogy benne Luther a *rákosi* káplánt (Rákos falu Sopron mellett) ajánlotta Jörger Dorottyanak nevelőül. Ezt hát eltalálta!

3. Melanchthon levele Nádasdy Tamáshoz, melyben az ujszigeti iskola építéséért megdicséri s Dévayt és Sylvestert kegyeibe ajánlja. Lipcse, 1537. október 7.

ILLUSTRI ET MAGNIFICO PRINCIPI, DOMINO THOMAE
NADASDI, PATRONO SUO OBSERVANTISSIMO S. D.

Illustris Princeps. Etsi ignotus sum Celsitudini Tuae, tamen petenti Matthiae, literas ad Te, non inuitus dedi, et ut Matthiae gratum facerem, et ut me in amicitiam insinuarem Tuam, quorum alterum iudicabam officium esse necessarium, ne voluntati amici deessem, alterum vero mihi optatissimum est. Nam bonorum Principum amicitia, magnopere nobis adversus ineruditorum iudicia expetenda est. Intellego autem ex Matthia, Te magno sumtu scholam constituere, et optimarum artium studia excitare, quae res, cum per sese magnam laudem mereatur, tamen hoc tempore, cum belli cladibus, literae in vicinis locis delentur, multo ampliori laude digna est. Videris enim prospicere posteritati, ut cum alibi deletae fuerint bonae artes, tamen seminaria reliqua sint conseruata Tua virtute, unde iterum propagari in Pannonias doctrina vitae utilis possit. Itaque hac in re, et voluntatem Tuam cupientem in re praecipua bene mereri de patria, et singularem prudentiam iure probamus. Ego vero etiam omine delector. Cum enim tali tempore cogites de studiis, ostendis Te non desperare pacem, et meliorem Pannoniae statum. Quis enim, si arbitretur, perpetuam fore dilacerationem regni, aut venturam patriam in seruitutem, adiciere possit animum ad scholas exstruendas. Proinde hoc Tuum consilium, quasi diuinationem quandam futurae pacis interpretor, de qua idem ut sentiam, non levibus argumentis moneor, ac saepe Matthiae dixi, me bonam spem habere, futurum, ut aliquando post iterum fiat tranquilla Pannonia, et quidem eiectis Turcis. Quare, quod pio, et ut arbitror divino consilio moliris, ut ruentibus studiis operam feras, hoc institutum ne abiicias, nec Te deterri tempore difficultatibus sinas: spero Deum etiam Tuis conatibus affuturum esse, praesertim, si dederis operam, ut ecclesiae purius doceantur. Neque enim dubium est, haec bella et hanc Turcicam servitutem, poenas esse peccatorum nostrorum, et idololatriae. Cum autem tantopere faveas honestis artibus, quaeso, ut me quoque complectare inter caeteros studiosos. Olim Graeci Herculem addiderunt Musis, earumque ducem vocabant: significantes, defendi oportere literas auctoritate bonorum principum. Constat autem maiores vestros Peonas ab Hercule ortos esse. Quare gentilitiam et domesticam virtutem esse putabis, tueri literarum studia. Et est praeclarum imitari maiores. Sed haec fortasse prolixius quam conveniebat. Matthiam Tibi commendo, virum praeditum egregia doctrina, prudentia et pietate. Joannem Sylvestrum etiam hominem doctum, Celsitudini Tuae commendo. Deus servet Celsitudinem Tuam ad salutem publicam. Lipsiae nonis Octob. 1537.

Celsitudini Tuae

addictissimus
Philippus Melanchthon.

Közli: Ribini, Memorabilia I. 40 l.

4. Erdősi Sylvester János levele Nádasdy Tamáshoz, melyben közös ellenségeikről, a vallási terveiket megghiúsítani akaró hamis papokról értesíti. Sárvár, 1541. február 13.

Magnifice Domine, mihi gratiosissime...

Dictu enim mirum, quanto studio *hostes nominis Christi* non tam me, quam et Vestram Magnificam Dominationem apud illum¹⁴ deferant. Quae scribo, vel me tacente eadem poterat intelligere tam esse vera quam quae verissima. Ecce coram deo non mentior, me crebro audivisse ab ipso *capellano* habenas esse impositas eidem Vestrae Magnificae Dominationi ita, ut facere nullo modo possit, *quod vult in fidei Christianae negotio*, seque id accepisse in mensa domini comitis ab eo ipso et quibusdam episcopis. Quoties aliquo mittitur, non tam Vestrae Magnificae Dominationis negotium agit, quam suum, id quod brevi intelligere poterit, idque certissimis argumentis. Talem fovere hominem est anguem in sinu fovere. Et *Michaelem presbyterum* prorsus a Vestra Magnifica Dominatione alienavit, cum prius diceret, se ad exitum usque vitae suae apud Vestram Magnificam Dominationem vivere velle. Nunc contrarium dicit. Non patitur illum a latere suo discedere, circumfert illum ubique, idque facit, non ut illi bene velit, sed ut aliis male. Atque sic ab initio remora fuit omnis *pii incepti* Vestrae Magnificae Dominationis. Confert in dies et cum domino officiali caput consusurrat, utinam non cum summo detrimento eiusdem Vestrae Magnifice Dominationis et subditorum etc. Haec scribo non quod illius ambiam beneficium. Dignus enim pastori populus. Jubet dominus ne margaritae porcis projiciantur, jubet ut insanabiles reliquantur. Cum enim hic cum suo grege, fidei Christianae repugnantia ex diametro semper inculcet populo atque id odio magis quam iudicio, quis est deum immortalem, qui inter hos ad spatium temporis exiguum vivere possit? quis istorum obstinatum perferre malitiam? Nemo sane. Nonus jam agitur annus ex quo hic perditus semper dorsum meum fabricat. Ab hoc hominum genere semper metui. Eo enim ego facto ratus sum, ut a talibus *pseudo-presbyteris* ubique terrarum vim patiar, si ad extremos venirem Garamantes, credo, et apud illos esset aliquis *pseudo-presbyter*, qui me nihil commeritum exerceret. De *Antonio Kayari*¹⁵ multa aliquando Vestrae Magnificae Dominationi retuleram et ceteris, inter quos nullus isto mihi pestilentior fuit. Video jam me dolorem eo impulisse, ut modum excederem epistolae, simul et benignas ejusdem Vestrae Magnificae Dominationis aures offenderem importunitate scribendi, pro qua eadem mihi ignoscat rogo. Ex *Sarvar* dominica Septuagesimae Anno 1541.

Servitor Joannes Sylvester.

Cím: Magnifico domino Thomae a Nadasd, Comiti Comitatus Castriferrei, Consiliario Regio etc. domino et patrono gratiosissimo.

Kivonat. Eredetije az Orsz. Levéltár kincstári osztályában. Közölte Szalay L. Irodört. Közlem. 1893. évf. 92. lap. Ugyanott Erdősinek több levele is olvasható.

5. Szegedi Máté kálmáncsai lelkésznek Teryek Tamás kanizsai várparancsnokhoz irt levele, melyben kéri, hogy ajánlja őt Nádasdy Tamásnak. Kálmáncsa 1550. március 9.

Egregie Domine honorand. Salutem, obsequiique mei commendationem intimam. Licet, cum Vestra Dominatio ex commissione graciousissimi Domini *Thomae de Nadasd* erat in *Zyghet*,

¹⁴ Itt és alább a dominus comes jelzés alatt Nádasdy sógorát, Mayláth Istvánt érti.

¹⁵ Valószínűleg az a Kayári Antal, a ki már 1526. esztergomi kanonok volt. Lásd Bunyitay, Ehtört. Eml. I. 250. és 299. 1.

eandem tum parumper videram, sed tamen quia tum Vestra Dominatio Egregia infirmabatur, loqui cum eadem, ut ipse optabam, non erat licitum. Vestram itaque Eg. D. rogo plurimum, ut si eadem cum Domino graciousissimo erit constitutus, tum mei faciat eidem mentionem, servitiaque mea in officio praedicandi commendet. Nam cum sua Magnifica Dominatio jusserit, coram sua praesentia, si habuero, quo eo advehar, verbum Dei, quemadmodum mihi divinitus est patefactum, praedicare ero paratus, ut voluntatem Dei de via salutis revelatam intelligat, multorumque errores de ea exortos refutet. Melius est enim, dicente Apostolo, Deo obedire, quam hominibus. Nam gratum et acceptum erit Deo, si verbum ejus in sua ditione habebit hospitium. Idem statum suum per omnia fortunabit. De hoc a vestra Eg. D. per hunc praesentium ostensorem relationem exspecto bonam. Quod eidem, si vita erit mihi comes, reservire studebo. Coeterum Vestram Eg. D. quam felicissime valere opto. Datum ex Kalmanche Dominica Oculi anno Domini MDL.

*Matthaeus Zeghedinus verbi Dei
Minister in Kalmanche.*¹⁶

Ab extus: Egregio Domino Thomae Teryek Praefecto Castri Kanyssa etc. Domino honorand. etc.

Eredetije a pécsi püspöki könyvtárban. Lenyomatva Koller J. Historia Episcopatus Quinqueecclesiarum. Tom. V. p. 32. Gamauf oklevélgyűjteményében. I. Period. 2. Abteil. 48. 1.

6. Tanúvallatás, mely szerint Semlyén Simon 1550. már kőszegi magyar lelkész volt.

A vasvári káptalan által bizonyos kőszegi vámszedési jog ügyében kihallgattatott többek közül: Venerabilis *Simon presbyter*, concionator in possessione Wyker (Ujkér), qui Anno 1550, tempore videlicet quondam Christophori Ewrdegh (recte Teufel) possessoris et domini arcis Kewsegh ad officium concionatoris venisset et usque magnificum dominum Franciscum de Schönnach ibidem mansisset.

1578. évi tanúvallatás Kőszeg város levéltárából. Közlő: Chernel K. Kőszeg város jelene és multja II. 54. lap.

7. Kovács Márton diák levele Kanizsai Orsolyához, Nádasdy Tamás feleségéhez 1551.

...Mentem vala ez mulandó nyáron is föl nagyságodhoz és vittem vala egy kicsin könyvecskét magyar nyelven, kit szörzöttem és irtam valék az Uristennek segítségéből, kit ajánlottam vala nagyságodnak, lenne szegény, nyomorult jobbágya fiának segítséggel, hogy mehetnék tanulni... Akkoron kegyelmes asszonyom Ádám deáknak általa izent vala olyanképpen, hogyha az kegyelmes Isten az mi urunkat Erdélyből meghozza, legottan szól neki nagyságod és nem hagy, de megsegít az én tanuságomra...

Közlőte: Takáts Sándor a Bpesti Hirlap 1907. év január 1. számában.

---

¹⁶ Az első dunántúli püspök, a ki Ákosházi Sárkány Antal végrendelete szerint már 1562 előtt sárvári pap volt.

**8. Pernezyth Györgynek, Nádasdy Tamás főtisztjének levele urához,
melyben ezt Tinódi Sebestyén haláláról értesíti. Sárvár 1556. január 31.**

Spectabilis et Magnifice Domine, Domine mihi semper observandissime! Servitiorum meorum perpetuam commendationem. Nunc gratia Dei optimi hic salva sunt omnia, nam Domina Magnifica felicissime valet, filius etiam, dominus videlicet meus illustrissimus, praeter nativam illam scabiem, caetera recte valet, de quo copius (igy) scio scripsisse Dominam meam et dominum doctorem. *Sebastianus Tinodi* spreta iam hac mortali musica, concessit ad superos, ut illic inter angelos longe meliorem disceret; quem penultima huius mensis apposui ad cineres *patrum Sáriensium*. Moriens vero mihi iussit, ne diutius hic maneam, sed cito sequar ipsum, ut et ego possim addiscere celestem musicam. Et cetera. Deus optimus maximus servet vestram spectabilem et magnificam Dominationem felicissime. Ex Sárvár, ultima Januarii 1556.

Servitor *Pernezyth*¹⁷ m. p.

Dominus meus illustrissimus commendat perpetua servitia vestrae spectabili et magnificae Dominationi.

Kivül: Spectabili et Magnifico Domino, Domino Thomae de Nádasd palatino et locumtenenti regio etc. Domino meo mihi semper observandissimo.

Az Országos Levéltárból közölte Kárffy Ö. Századok 1908. évf. 275. lap.

**9. Kivonat a csepregi polgármesterek jegyzőkönyvéből, mely szerint
Csepregen a betegek 1560. már két szín alatt vették az urvacsorát.**

Osvald János Polgármesternek és Nagj Tamás Czepregi Birónak idejekben 1560. karacson havanak 12. napján az egez Tanacz ott leven Polgármester Osvald János hazanal es az keossege keozzeol tizenketten avagy teobbben ... Az Szent Miklós Egiházának Czepregen az mi Jovai vadnak, ez felliül megirt Szemeliék eleöt irattattak megh karacson havanak 12 napian 1560. Kelyhek vadnak kylencz kelihe, de az egyiket itkyn hattak az ladabol. Es az ladaba czak niolczat tettek; *kyvel az Pap betegeket itatot: azt itkyn azért hattak, hogj mikor giuntot.* Eggi ezüstbeöl...

Farkas S. Csepreg mezőváros története. Bpest 1887. 53-55. lap.

**10. Nádasdy Tamás levele feleségéhez Kanizsai Orsolyához, melyben
Lutherről és a pápai követről emlékezik. Bécs, 1560. december 11.**

Tekéntetes sat. Im értem leveledből, hogy nem kell ebre hájat biznya...

Kedden veradóra bizony, hogy elég nehezen voltam, holták kelve orvosságot vettem magamhoz, ki után annál is inkább megaléltam vala...

---

¹⁷ Pernezyth Gy. buzgó protestáns volt, ki a fogoly Somogyi Péter evang. tanítónak 1557 Pozsonyba rókaprémés subát és pénzsegélyt küldött. Ugyan ő 1551. írja urának a saári templomról: Heri, hoc est in festo Corporis Christi, ut vocant, fuimus omnes cum processione ad Sar, sine, illo veteri abusu... tantum cum hymnis et canticis spiritualibus. (Kárffy Ö. ugyanott).

Császár ú felsége fő embere által, kit én nem érdemlettem volna ú felségétől, meglátogatott, mint s hogy vagyok. Meglátogatott továbbá *pápa követe* és ide hozzám jött. Hitire, tisztességire azt mondta, hogy pápa én nékem ezt s ezt izente. Tudja ú szent atyasága, hogy nem vagyok én *Luther*, de meglátja ú szentsége, hogy az *Lutherök* ellen szolgálni akarok néki. Jött továbbá hozzám az velenczés követ...¹⁸

Bécsből 11. decembris 1560.

Az te Nádasdyd.

Az orsz. levéltárból közli Károlyi és Szalay: Nádasdy T. családi levelezése 61. l.

11. Zimmermann Mihály bécsi könyvnyomtató kéri Nádasdy Ferencet, hogy Melanchthon grammatikájából vásároljon néhány példányt. Bécs, 1562. február 16.

Generose domine comes et domine clementissime. Post servitiorum meorum humillimam commendationem. Generosae Dominationis Vestrae perbenignissimas litteras, quae datae sunt in arce Sárvár penultima die januarii jam proxime elapsi mensis, una cum munere, sive honorario, quod Generosa Dominatio Vestra symboli tantum vice mihi transmisit, accepi, pro quo ago et habeo Gen. Dom. Vestrae gratias immortales, utinam si possem eidem recompensare et satisfacere, id ex animo praestarem. Oro autem patrem domini nostri Jesu Christi, ut sua divina Majestas Gen. Dom. Vestrae quam cumulatissime reponet. Amen.

Et cum, Generose domine comes, audio eiusdem Illustrissimum Dominum Genitorem charissimum in *Sárvár particularem scholam* construxisse, et ego magnum numerum *Grammaticarum Philippi Melanchthonis* piaae memoriae *sub nomine et tutela* Gen. Dominationis Vestrae imprimi feci. Quare eandem obnixe rogatum habeo, dignetur pro sua liberalitate ac munificentia ex mea bibliotheca aliquot enemplaria non caro pretio accipere. Gen. Dominatio Vestra faciet mihi rem gratissimam. Quam una cum dulcissimis genitoribus feliciter ac ad Nestoreos annos valere cupio et Gen. Dominationi Vtrae me deditissime commendo. Datum Viennae die decima sexta mensis februarii. Anno domini millesimo quingentesimo sexagesimo secundo.

Gen. Dom. Vestrae Addictissimus

Michael Zymmerman
Typographus ibidem.

Cím: Gen. ac spectabili domino, dom. Francisco de Nádasd comiti perpetuo terrae Fogaras ac Castriferrei, domino suo clementissimo.

Sárvár.

Eredetije az országos levéltárban. Közölte: Irodalomtört. Közlemények 1893. évf. 99. lap.

¹⁸ E levél alapján sokan (még protestánsok is, pl. Schrödl J.) kétségbe vonják, hogy Nádasdy lutheránus lett volna. Szerintem a fenti szavakat Luther ellen nem Nádasdy mondja, hanem a pápai követ. Ezt az értelmezést a régi levelek helyesírása megengedi, Nádasdynak egyházi álláspontja pedig egyenesen megköveteli. A sok bizonyíték közül csak Sylvester fentebbi levelére utalok, hol N. vallási újításairól szól. 1557-ben Oláh M. primás levélben sürgeti Nádasdynak és Batthyány Ferencnek a római egyházba való visszatérését. Ákosházi Sárkány A. alábbi végrendelete szerint Szegedi Máté már 1562. előtt rendes evang. lelkész volt Sárvárott. Fiát 1560. már prédikátor neveli. Felesége is buzgó evangélikus. Tehát nem ígérhette 1560. hogy a lutheránusok ellen a pápának fog szolgálni.

**12. Kivonat Ákosházi Sárkány Antalnak, Nádasdy Tamás
volt főtisztjének végrendeletéből. Sopron, 1562. december 8.**

Atyának, Fiúnak és Szent lélek egy istennek nevében, ámen. Én Ákosházi Sárkány Antal soproni polgár¹⁹, látván az emberi gyarlóságot és az mi közönséges eleinknek vétkei miatt való test szerint halálunkat. Alkalmas jó egészségben ép ésszel, elmével levén magam jól meggondolván. Mivel hogy szokott embereknek holta után atyafiak és nemzetek között az elmulandó marháért sok egyenetlenség, háboruság, harag támadni...

Először mikor az én lölkem az én megrothadandó testemtől elválík, lölkömet ajánlom az kegyelmes mindenható atya isten markában, hogy az ő szent fiának Jesus Christus az én megváltó és üdvezítő istenemnek érdeméért az Szent lélek úristennel egyetemben helyheztesse az ő több szent hivei közében, az én testemet pedig temessék az több jámbor keresztyének szokások szerént itt Sopronban az Szent Mihály egyházánál.

...Azon 2500 forintot ... és avval az pénzzel, akár az jövődelemmel *Sárkány Szigethében az Catechismust predikáltassák* és ad pios usus convertálják. Ha pedig török miatt Sárkány Szigethében²⁰ nem prédikálhatnának, a hol keresztyének lesznek, ott predikáltassák.

Továbbá megemlékezvén az én megholt kegyelmes Uram *Nádasdi Thamásnak* és az én kegyelmes asszonyomnak²¹ velem való jótétekről, az summa pénzt, melyet Uramnak adtam ... azt asszonyom ő nagyságának megengedtem. Annak fölötté hagyok az én kegyelmes asszonyomnak száz arany forintot és egy arany gyűrűt, melyben nyolc hegyes diemant vagyon. Az *kis urnak* is hagyok és legálok száz arany forintot.

Továbbá hagyok és rendelek az mostani feleségemnek, *Pálfalvi Magdolnának* ... ezer arany forintot ... És míg az én nevemet viseli, maradjon az én soproni házamban.

Továbbá hagyok Ezer magyar forintot, hogy az én Executorim az ő Consideratiójok szerint megértvén és megtudakozván és bizonyság alatt, ha valamiképen az én *Jobbágyim* és birtokon való én miattam oly kárt vallottak volna, a vagy szegénységre jutottak volna, ebből az summából kedveket leljék és megelégtessék. Ha valami restantia ettől megmaradna, azt osszák szegény árvákra, özvegyekre és magukkal jó tehetetlenekre.

Továbbá Győri püspök uram nekem kölcsön adott pénzzel tartozik 120 magyar forinttal, melyet *Szentgyörgyi Gábrriel* uram jól tud, azt az Executorim megkérjék és szegényeknek isten nevében osszák.

Az soproni Ispotálnak hagyok az szegények eltartására száz magyar forintot...

Két árva gyermeket tartottam fel, egyiknek neve *Kys Kata*, másiknak *Gyurkó*, hagyom, hogy mindeniknek adjanak huszonöt frt...

Az *Sárvári Pál papnak* hagyok huszonöt magyar forintot...

Továbbá hagyom és rendelem ezen testamentomosimnak az én kegyelmes asszonyomat, *Kanisai Ursolát*, az néhai nádorispánnét, Győri püspök uramat és *Nádasdi Kristóf* uramat...

Executorimnak kértem és rendeltem *Szentgyörgyi Gábrriel* diákot... *Teryék Tamást*, *Wadosfalvai Dávidot*, *Szegedi Máthé mestert*, mely mostan *Sárvári praedicator*...

---

¹⁹ 1544-1562. lakott Sopronban.

²⁰ Sárkány-Sziget ma major Alsó- és Felső-Rajk közelében, Zala megyében.

²¹ Kanizsai Orsolya, az özvegy nádorné; a kis úr ennek fia, a 7 éves Nádasdi Ferkó.

Szegedi Máthé mesternek az Sárvári praedicatornak hagyok ötven frt...

Nagyobb bizonyosságára kértem az én uraimat barátaimat Wadosfalvai Dávidot, Nemes Miklóst, Nagy Jánost és Gospirt (Bospirt) Gergelyt, melyek soproni polgárok és tanács közül valók, hogy pöcsétekkel ez testamentumot megerősítsék.

Költ ez levél Sopronba karácson havának nyolczadik napján. Anno Domini 1562. (Öt pecsét helye.)

Sárkán Antal tulajdon kezemmel irtam m. p.

Sopron város levéltárában (Lad. LII. Fasc. II. 76) található eredetiről kivonatosan másoltam.

13. Batthyány Erzsébet levele fiához, Batthyány Boldizsárhoz 1568. aug. 10.

...Adja Isten, hogy jó predikátortok volna, akkor az én fiam még az én fiam volna, most nem tudom, kié? Semmi jó ott nincsen, hol az Istennek igéje hirdetője nincsen. Kérlek, az Istenért, tarts egy jó prédikátort; meglátod, megáld az Úristen magadat, jószágodat és minden marhádat, ámen...²²

Közölte Takáts Sándor a Budapesti Hirlap 1907. jan. 1. számában.

14. Az első három győri evang. lelkészre vonatkozó telekkönyvi kivonat. Győr 1567. junius 9.

Extract aus dem Grundbuch und Beschreibung deren Hausern zu *Raab* nach Austheilug deren Gassen, so auf Befehl der Röm. Kais. Maystät. Herrn Herrn *Maximilian* Erzherzogen zu Oesterreich den neunten Monath. Tag Junii des Eintaused fünf hundert Sechzig und Siebenten Jahres angefangen worden.

Sub Nr. 30. Der *Raitter Praedicanten* Haus ist gegen der Herren Gasse Braith 9 Claffter 1 Schuch - und hingegen gegen den Hof lang 10 Claffter.

Sub Nr. 36. Herrn *Probst und Hung. Praedicanten Colman Deáky* Haus ist gegen der Neu Pastein brait 7 1/2 Claffter, und gegen der unter Mitlgass, lang 16 1/2 Claffter.

Sub Nr. 45. des Herrn *Abraham Landsknecht Praedicanten* Haus und Hoffmarchtist brait 2 Claffter und in der Länge 5 Claffter.

Herrn *Praedicanten* mehr ein verbrunes Gemäuer ist breit 3 Claffter und lang 7 Claffter 1 Schuch.

Extractum Raab den 29. Martii 1731. (L. S.)

Franz von Arnberg
General Auditor Lieut. und Rgts Schuldheiss.

---

²² Lásd a protestáns Batthyányakat: Thury E. A dunántuli ref. ehkerület tört. 30. lap. A fentebbi Erzsébet Batthyány Kristófnak († 1567), Boldizsár atyjának lehetett a felesége.

Dass umstehender producirter Copial-Extract dem Original Grundbuch gleich lautend seye, ein solches attestiret gegenwärtige Fertigung. Actum Raab den 8. Junii 1731. (L. S.)

Franz Joseph v. Dorsch m. p.
kais. königl. Kriegs Gerichts und Regiments
Schuldheissen Amts Substitutus, qua Actuarius.

Hitelesített kivonat Győr város régi telekkönyvéből. Közölte: Liszkay I. A nagy-győri ev. ref. egyház multja és jelene. 2. 1.

15. Magdeburgi Joachim győri tábori lelkésznek emlékezése győri működéséről 1567-ből.

Zum letzten ist auch daraus Kund und offenbar, ob ich Gleich zu Raab in meines Herrn Haus (Rueber János ezredes) predigen mus, das ichs mit Vorwissen und Nachlassung meiner ordentlichen Obrigkeit daselbst thu, und zu jeglicher Predigt an acht Orten der Statt die Trummeten blasen und damit die Leut zur Predigt beruffen lasse, das ich auch daselbst zu Zeiten auf der Gassen und auf dem freyen Feld gepredigt. Und über das alles, ist auch meines Herrn Haus, darin ich predige, am öffentlichen Platz gelegen, da stäts viel Käuffer und Verkäuffer versamlet. Also das ich da weder predigen, noch Psalm singen, noch Sacrament verreichen oder gebührliche Gottes dienste verrichten kann, das es nicht menniglich am Platz hören solt.

„Confessio oder Bekantnis des Glaubens und Lehre Joachimi Magdeburg bestelter Prediger der Deutschen Reuter zu Raab in Ungarn” című munkának előszavából. (Regensburg, 1567.) Közölte: Villányi Sz. Győr város helyrajza és lakossági viszonyai a XVI. és XVII. században. Győr 1882. 66. lap.

16. Kivonat Sibolti Demeternek Kanizsai Orsolyához írott leveléből, melyben őt Bécsben tanuló fiának magaviseletéről értesíti. Bécs, 1567. június 26.

Én megh montam Uramnak, (az ifjú Nádasdy Ferencnek) hogi, ha kérdik,²³ mint teczik az Misse, azt felelje csak, hogi, az Istent minden nielven jó igazán dicérni, és miképen az pap mondia az oltárról, neki méltó mindenkor és mindenütt hálákat adni.

Az Isten az ő zent fiának Were hullasaért ez mi giarlóságunkat és fogiatkozásunkat ne tulajdonétsa halálos buniert, és éjjel nappal keriek eő Felséghét, hogi az ew Zent Lelket, mi teolunk el ne vegie, hanem tarczoz meg mind veghik az eő egetlen egi fiaihoz való Zeretetiirt az eő Zent ismeretiben, mert bizon zivünk eő Felséghénél vagion, ez vilagh zerint az eő zent paranczolattia zerint tiszteliek, beczuliek Fejedelmeeönket, kit eő zent Felségbe adott.

Ezen mostansághnal uramnak itt fen való tanuságha és magha viselete, kit ha teöb bezédnek irtam Nagisághodnak, hogi nem mint kellett volna, Nagiságod ennekem boczasson megh, mert azt akarom, hogi mindent megh érczen, Ngod valamiben vagion az dologh.

Ha az németeket elhozzak, arra is egi orat kell mind ebéd előtt, mind ebéd után valasztanom, hogi németeül zolianak.

---

²³ A királyi udvarban t. i. a hol az ifjú Nádasdy sokszor megfordult mint vendég.

Semmi nagyobb ghonoz erkölczet uramnak nem ismertem, mint azt hogi mikor valamiről megh zólítom, vagi meg feddem, masképpen mondja inkább mindenha, hogi nem mint az dolog volt, és eö mivelte legien is, megh is mindenha mentenie akaria maghát, ugi vezem ezemben, hogi nem eremest hogia beönössé maghát: kiert bizzon giakortabb vezzek ezvevele, mert az egyik neme az hazoghságnak.

Eleibe adtam, hogi midőn az uczán meguonk, vagi othon vagiunk is, ha mikor feő embert látt, vagi wen embert, elibe feweghet vessen, az eö giermek voltaert, noha Úr, mert mind az Isten, mind az vilaghi tisztességh azt kéwania. Az utan, hogi nülvan zolion batorsagval embereknek, de ugi hogi az nelive eleüb ne vegie az elmeiet, az mit zol, iol megh gondolia. És hogi iartaban, kelteben ember modra hordozza maghát, zepen iarjon, két fele is eleyben nyzzen, az feyet az földre le ne hajcza. Eö Felséghek elöet ne santikaljon, se az ayakat ne czuczorgassa.

Az feő Uraimnál ismerkedjek, eremest zollion, vígh kegvét, widamsághot mutasson, mindennek az ki meghérdemli, térd fey haytassal zolgalatiat aiánlia, az udvari nepet, ha oda megien, ha el jeö is azon módon tisztességesen kezentsen, mikepen zokas az udvarban. Hogi nemcsak az Feiedelemmel valo kezfogasban, de mégh egimas kezett is Credenziat teznekezekkel.

Ezeket en minden nap elébe adom, megh is olvastam reghen még ennek eleitte nekhie, de meg is giakorta elfelejtkezik es vetket tezzén. De megh is hizzem az Úr Istent, hogi eö Zent felseghe, lassan-lassan megh építi, tanitia napról-napra, es minden iora vezerli, kit hogi minden eö Zent Felséghe, és hogi nevelje tarcza éltesse, az eö zent nevenek diczérettire, az zeghen niomorult aniazentegihaznak épületire, ki ez mi buneinkert kereztien iambor feiedelem nelkul zükölködik: Az aniazentegihazban minden iambor hitű Istenfeleö kereztinnel ezen, az megwaltó Christus által az attia mindenható Úr Istent és az tanító Zentlélek Ur Istent éiien napval telies szivbeul kérem Amen.

Wienne, 26. junij, 1567.

Te Nagod

alázatos zolgaia

Sybolthi Demeter

Külcím: Spectabili ae Magnificae Dominae Ursulae de Kanysa, splis et magci quondam domini Thomae de Nadasd Palatini etc. Relictae, dominae mihi observandissimae.

Eredetije az orsz. levéltárban. Közli: Ónody Zs. a Prot. Egyh. Isk. Lap. 1888. évf. 887. lap.

17. Miksa királynak a kálvinisták ellen kiadott és Sopron városához intézett rendelete. Bécs, 1567. október 31.

Maximilianus II. Dei gratia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germ. Hung. Bohemiaeque cet. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae. Fidelibus nostris Prudentibus et Circumspectis, Judici, Magistro civium, et Juratis, ceterisque civibus, ac toti communitati, civitatis nostrae Soproniensis: salutem et gratiam. Quandoquidem in dies certiore notitiam accipimus, quod secta Calviniana sive sacramentaria, aliique circa religionem damnati errores, in hoc regno nostro Hungariae et praesertim in civitatibus quotidie invalescant, quae res ideo fit, quod concionatoribus huiusmodi Calvinistis et sacramentariis, imo etiam aliis cuiusvis perversae opinionis et erroris seminatoribus, apud omnes ubique receptus datur, qui non

solum sectas, iam diu ab ecclesia Catholica ac orthodoxis patribus explosas, inter plebem serere, et libellos damnatos publicare consueverunt, sed etiam novas discordias et tumultus movere, ac seditionem contra eos, qui Magistratus obtinent, temere concitare conantur, sicuti paucis ante diebus, in partibus regni nostri Hungariae superioribus, Cassovie accidisse audivimus. Id quod civitatem illam in magnum coniecisset discrimen, si pravis illis hominibus spatium fuisset datum, rem ad effectum deducendi. Huc accedit, quod procul dubio credendum sit, tot mala, hostiumque continuas excursions, ac gravissimas clades, non aliam ob causam, in hoc regnum a Deo optimo maximo esse immissas, quam propter huiusmodi diversos et abominandos errores, qui per tales haereticos spargi solent, et a simplici vulgo, cum quodam etiam plausu excipi. Quocirca, cum huiusmodi erroribus remedium adhibere, et malis istis avertendis, ne in immensum crescant, consulere velimus: fidelitati vestrae, firmissime, et sub gravi indignationis nostrae poena, harum serie committimus, et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, Calvinianos et sacramentarios, aliosque eius farinae concionatores, qui etiam in Urbibus sacri Romani Imperii ubique prohibiti et ablegati sunt, in civitate ista nostra, aliisque locis nostris nusquam et nequaquam recipere audeatis, neque ullum commercium apud vos et in medio vestro eis concedatis. Et si qui etiam essent, eos statim visis praesentibus, ablegare et dimittere, et eos tanquam aliena a fide Catholica reprobataque dogmata, pro libito spargentes, veluti pestem aliquam contagiosam, in posterum devitare, et libellos ab illis sparsos, modis omnibus prohibere debeatis et teneamini. Alioquin sciatis nos contra receptatores huiusmodi perversorum haereticorum, tanquam mandatis nostris inobedientes, graviter in exemplum caeterorum animadversuros. Secus igitur non facturi. Datum Viennae, ultima die mensis Octobris. Anno Domini MDLXVII.

Maximilianus

Nicolaus Olahus Strigoniensis

Nicolaus Istvanfy m. p.

Közölte Ribini, Memorabilia I. k. 207. 1.

**18. Sztáray Mihály pápai lelkész levele, melyben a soproni tanácsot
közeli jöveteléről értesíti. Pápa, 1570. február 7.**

Gratiam et Pacem a Domino Patre per Filium ejus unigenitum, coaeternum atque consubstantialem, verum Deum atque hominem, Dominum nostrum Jesum Christum mediatorem nostrum unicum.

Magnum divini amoris testimonium, eiusque vim atque efficaciam in vestris Praetoribus residere, Domini et patres honorandi, Fratres in Christo charissimi ex vestris facile cognovi litteris: qui primam atque praecipuam muneris vestri curam intelligentes, fraternaue charitate ardentes, populum Christianum vobis subjectum verbo Dei pascere; eidemque sacramenta a Deo instituta *per veros Praedicatores* pure administrare curatis: atque in hoc ipso non solum inclytae nationis vestrae germanicae, sed etiam dispersae nostrae *nationis hungaricae* curam habentes ad illorum institutionem me indignum Domini nostri Jesu Christi servulum ex istis *confinibus* miserrimi Regni nostri evocatis. Ego vero pro vestro erga Deum fratresque vestros amore etiam in *absentia Principis nostri* atque invitis omnibus hic me detinere volentibus, paratus essem statim vobis obtemperare et ad vos ascendere, vosque videre, nisi me itineris difficultas propter equos meos satis macilentos domi detineret. Conabor tamen, quam primum fieri poterit, vestris votis satisfacere et vos atque Hungaros meos videre, quibus (si Deo visum

fuerit) in annunciando Dei verbo vel ego inserviam, vel alium aliquem idoneum cum voluntate vestra loco mei illis substituam.

Christus Dominus vos cum vestra republica atque omnibus Christianis per totum orbem dispersis in hoc novo anno quam felicissime conservet.

Datum Papae 7. Februarii Anno Domini 1570.

Michael Starinus Pastor
et Concionator ibidem.²⁴

Kívül: Amplissimo Senatui, Magistro Civium, Iudici atque Juratis civibus Civitatis Soproniensis, Dominis Patribus et Fratribus in Christo honorandis et charissimis.

A soproni városi levéltárban levő eredetiről. Lad. XII. et M. Fasc. 1. Num. 29. Gamauf gyűjteményében. Hasonmás lenyomata Zsilinszky M. Ehtörténetében 52. lap.

**19. Semlyén Simon kőszegi lelkész²⁵ levele a soproni tanácshoz, melyben kérdi,
hogyan számíthat-e a soproni állásra. Kőszeg, 1570. október 12.**

Nobiles et Egregii Domini, Clarissimique Viri, Gratiam et pacem in Jesu Christo, unico Domino et Servatore nostro. Amen.

Deus optimus maximus, agricola verae vitis (qui est Dominus noster Jesus Christus) in vineam suam misit et demandavit operarios, Prophetas et Apostolos, et post simili ratione successores eorumdem, per quos verbum eius divinum traditum certa doctrina in libris Prophetarum et Apostolorum, qua se immensa bonitate generi humano patefecit, iuxta quam solam vult ab hominibus agnosci, invocari, coli et celebrari. Quae doctrina inter mille pericula, grassante Tyrannide Diaboli, non funditus delata, sed ad nos usque propagata exstat. In ea autem vinea nunc temporis (patefacto Evangelio, quod spinis obsitum et in via conculcatum jacuit) labor quidem abundat. Verum operarii, qui cura, fide et diligentia pensum suum complent, curam agentes animarum sibi commissarum (proh dolor) rari, imo rariores nigro cygno inveniuntur. Quod et D. Gregorius testatur inquiens: Multi quidem sunt sacerdotes, pauci autem laborant in vinea Domini. Merito igitur ardentibus votis rogamus Deum (praecipue admoniti tot severissimis Dei mandatis, qui praecipit doctrinam a se traditam audiri, disci et propagari), ut veros divini verbi praecones et pastores ovium largiatur, qui lupis advenientibus occurrentes, oves defendere possunt; et non mercenarios, qui oviculas suae fidei commissas derelinqentes lupis dilaniandas tradunt.

Cum autem veros falsosque pastores sua monent praemia, nimirum vita et gehenna, prout Christi gregem paverint: necesse est, ut quisque talentum sibi a Deo commissum, enemplo servi fidelis, non in terram defodiat, sed ad usuram exponat, quod veniente Domino cum

---

²⁴ Gamauf jegyzete: Egy 1570. irt versében nyomorult (törődött) embernek mondja magát. Nem valószínű tehát, hogy Sopronba pályázhatott volna. 1574-ben, mikor Beythe Istvánnal töltötték be a soproni magyar papi állást, mintha Sztáray is pályázott volna. Hogy személyesen megfordult akkor itt, mutatja az 1574. évi városi számadókönyv eme tétele: „Den 15. April gab ich aus Bevelch (Befehl) des Herrn Bürgermeisters, einem Ungarischen Praedicantem von Papa, mit Namen Michael Staray, welcher allhie hatt sollen angenommen werden, zwen Taller, thuett 2 Pfund 4 Schilling Pfenninge.” Bauhofer, Gesch. der ev. K. in Ung. 119. lap.

²⁵ Semlyén előzetesen 1570. a soproni Szent Lélek-templomban tartott próbabeszédet s azután írta ezt a levelét. Gamauf I. 242. 1. 1578-ban pedig a fentebbi tanuvallatás szerint ujkéri lelkész volt.

foenore reddat. Id autem fit potissimum praedicando verbum divinum. Oportet enim conciones, seu doctrinam Christi, in Evangelistis, Prophetis et Apostolis descriptam, legi, cognosci et aliis cognoscendam perspicue et diserte proponi; primo et Deum recte agnoscamus et gloriam ipsius recte illustremus; deinde ut prosimus Ecclesiae Dei, adjuvantes conservationem ministerii et gubernationem Ecclesiae; tertio ut tranquillitati et saluti Reipublicae, quae hospitium est Ecclesiae Dei pro nostro loco et vocatione consulamus; quarto ut honestum in communi vita victum et necessaria ad vitam honeste sustentandam consequamur. Sed horum omnium principalis finis est, viva Dei agnitio et celebratio. Licet minimus (sicut et Saul inter Prophetas) inter concionatores me iudice sim: attamen me non laudo nec vitupero, quorum hoc stultorum, illud ambitiosorum est. Id autem, quod sum, gratia Dei sum. Spartam autem, quam nactus sum, exornare non desinam et talentum, ut aliquantulum lucretur, in usuram exponendum censeo.

Nobiles Egregii Domini, Clarissimique Viri, elapsae sunt aliquot septimanae, quod admonitus a quibusdam Dominis et Civibus Soproniensibus, amicis meis singularibus, me eo contulerim, atque *conditionem praedicationis linguae ungaricae, quae nunc temporis vacat*, a Dominationibus vestris petiverim, non ostentandi gratia lucri, sed inserviendi pascendique gregem Christi salutarum animarum papulo.

Eo autem tempore a Dominationibus vestris benigne *Cathedrae admissus sum*²⁶, ubi forsitan cujus eruditionis religionisve sim D. V. sat superque perceperint. Nihil autem certi responsi a D. V. nactus praeter id, quod D. V. me secundo vel etiam tertio audire desiderarent. Quo vestro desiderio, occupatus hac mea functione, qua exire non licet, aegrotante D. Parocho, minime satisfacere valeo. Peto itaque, ne D. V. mihi in malam interpretantur partem, quod non compaream (quid enim obstat V. D. habent, stivam enim tenens, sulcosque inspiciens retrospicere nequeo), sed me praesentium ostensore D. V. certiores facere dignentur, quid animi erga me habeant. Si me dignum eo munere judicant, lubenti animo subibo et summa diligentia, flamine divino favente, enitar, quod doctrina mea cedat ad gloriam et laudem nominis Dei, aedificationem Ecclesiae, animarumque fidelium salutem. Quod ad pretium attinet, Beneficia cum suis proventibus non affecto, sed salarium, unde mihi victum, amictum, ceterisque rebus necessariis, providere possim, expeto. Cum D. Paulo (ad Timoth. 6): Habentes alimenta et quibus operiamini, contenti erimus. Possunt nobiles vestrae Dominationes conjectura assequi, eum (qui studiis invigilare cupit) cultura vinearum impeditum esse non oportere. Nam ut ille inquit: Pluribus attentus minor est ad singula sensus.

Haec Vestris Dominationibus perscribenda duxi, aequam bonamque relationem exspectans. Me Vestris Dominationibus humiliter commendo. Valeant V. D. in annos Nestoreos. Datae *Günsz* 4. Iduum Octobris Anno 70-simo

V. D.

addictissimus

Simon Presbyter
Semlien.

Gamauf T. forrásgyűjteményéből I. köt. 2. rész, 100-102. lap.

---

²⁶ 1570. augusztus 25. történt az ez évi pénztári számadás szerint. Gamauf jegyzete.

**20. Moson város tanácsa kéri Nádasdy Ferencet, hogy csepregi papját,
Rusa Imrét, engedje hozzájuk. Moson 1571. október 29.**

Tekintetes és nagyságos kegyelmes Urunk.

Örökké való szolgálatunkat ajánljuk mind egész városúl Ndnak, mint kegyelmes urunknak. Továbbá adjuk tudtára Ndnak, hogy ez elmúlt napokban hallottuk vala hírét e jámbor *Rusa Imrének* ott Csepregen, az Nd városában, ki nélkül mi szükölködünk vala, mert a mi jámbor prédikátorunknak esztendeje mi köztünk kitelvén *Lévára* megyen. Azért levelünk által hittuk vala mihozzánk, és mi köztünk az Isten igéjét hirdetvén tetszett az ő jámbor szolgálatja. Értjük is akaratját, hogy azon vagyon, hogy kijöjjön a Nd városából és egyebütt is hirdesse az Isten igéjét. Azért mi itt a császár ő felsége jobbágyaival minden jót végeztünk Rusa Imrével, mert tudja Nd, az ő hivataljok az, hogy mindenütt hirdessék az Isten igéjét városról-városra, falukról-falukra. Értjük azt is, hogy a *Nd városa* nem szükölködik pastor nélkül, mert a *nélkül is vagyon pásztorok*, kivel mind városúl beérik.

Azért kérjük és könyörgünk Ndnak, hogy mikor innét a császár ő felsége jobbágyit érte küldjük, méltóztassék Ndnak békével mi közinkbe bocsátani és tartóztatás nélkül, kit mi Ndnak örökké meg akarunk szolgálni a mi fejedelmünk után. Az Ur Isten ő felsége áldja meg Ngdat minden javaival nagy sok esztendeig. Datum Mosony 29. die Octob. anno dni 1571.

Warga Borbás

mosoni bíró mind az egész tanácssal egyetemben.

Külcím: Spectabili ac magnifico dno dno Francisco Nádasdi, comiti comitatus Castriferrei etc. dno nobis semper gratiosissimo.

Történelmi Tár 1893. évf. 575. lap.

**21. Dragonus Gáspár soproni lelkész Hegyfalura lakodalmára
hívja a soproni tanácsot. Hegyfalu 1576. október 12.**

Excellentissimi Domini, Domini Patroni mihi semper gratiosissimi ac Colendissimi.

Salutem et servitiorum meorum fidelium, orationumque mearum devotarum pia suffragia cum humillima commendatione. - Quoniam superioribus diebus ritu et juxta antiquam et approbatam consuetudinem sanctissimae Catholicae Ecclesiae, ordinationemque certorum Dominorum Fratrum et amicorum meorum, generosam ac nobilem *Katharinam Deven*, filiam egregii Domini *Michaelis Deven*, Consulis quondam Liberae Urbis Montis Graecensis Zagrabienensis, relictam vero excellentissimi doctissimique Viri Domini *Stephani Leporini*, mihi in legitimam et perpetuam desponsavi futuram conjugem, cujus nuptiarum solemnitatem die beati Emerici, hoc est 24. die mensis hujus praesentis currentis in *Hegyfalu* domi ejusdem, Domino annuente celebrare decrevi. - Propterea Excellentias Vestras, uti bonos piosque Dominos ac Patronos honoratissimos vehementer rogo, quatenus die ipso et loco praenotatis una cum Dominabus Consortibus suis carissimis, liberisque jucundissimis, celebrationi hujusmodi nuptiarum mearum interesse, easque praesentia sua festiviores reddere et decorare velint. Quod ego omni officiorum genere Excellentias Vestris reservare posse adnitar. Excellentias Vestras felicissime valere cum suis charis cupio. Datum ex *Hegyfalu* 12. die Octobris Anno Domini 1576.

Excellentiarum Vestrarum

Servus obsequentissimus

Caspar Dragonus m. p.

Ecclesiae Dei Ungaricae Croaticaeque collectae
apud Sopronienses Pastor.

Gamauf gyűjteményéből. I. köt. 2. rész. 114. lap. Eredetije Sopron város levéltárában Lad. XII. et M. Fasc. I. Num. 37.

**22. Nádasdy Ferencnek Draskovich György győri püspökhöz intézett
levele a szombathelyi zsinat ügyében. Keresztúr 1579. július 20.**

Reverendissime etc. Venerunt ad nos duo Concionatores, suorum et aliorum Concionatorum in bonis nostris residentium nominibus, quaerentes, num ipsos ad synodum per Reverendissimam Dominationem Vestram indictam venire oporteat, et an tuto illuc proficisci liceat? Et inter loquendum adiecerunt etiam id, quod non videant ullam necessariam causam, propter quam vel comparere, vel ab Dominatione Vestra Reverendissima eos vocari sit necesse. Nam si explorandae doctrinae et confessionis causa vocantur, Dominationem Vestram Reverendissimam bene scire, confessionem Augustanam a Romana multum differre, a qua cum ipsi discedere non possint, Dominationem Reverendissimam frustra, etiam si comparerent, laboraturam. Sin autem colloquii et disputationis causa: ad eam quidem rem, se quovis tempore esse et futuros paratos, dummodo locus liber et securus constituatur, quo absque metu proficisci possint, et Iudices deligantur, qui disceptationes partium non audiant tantum, sed et diiudicent. Adhaec, nec hoc ipsum particulariter ipsis tantum, sed et reliquis verbi Dei ministris, tam in ditione sacrae Caesariae Regiaeque Maiestatis, Domini universis clementissimi, quam Dominorum et Nobilium omnium dioecesis Vestrae Reverendissimae Dominationis demandetur. Quibus non quidem potuimus certi quid respondere, verbis tamen eorum moti voluimus breviter Reverendissimae Vestrae Dominationi pro ea, quam Reverendissimae Dominationi Vestrae debemus, observantia et inserviendi promptitudine, eorum mentem, significare, ut ea cognita cogitet, quid sibi faciendum putet. Nam nec his, et nec aliis eius confessionis comparituris, forsitan non magnus erit reliquorum numerus. Sin Reverendissima Vestra Dominatio aliam circa eos agendi viam institueret, timendum esset, ne in publica futura diaeta, aut querelae alicui contra Reverendissimam Dominationem Vestram, quod sine magna animorum alienatione fieri vix posset, et quod gravius periculosiusque est, novo alicui et publico pernicioso, in his partibus crudelitate Turcica alioquin satis afflictis, motui occasio praeberetur. Ideo forsitan non esset futurum inconveniens, si Reverendissima Dominatio Vestra in aliud commodius tempus congregationem istam differret. Quae tamen nobis ignoscat, si quid pro nostro erga eam studio liberius fortassis explicuimus. Valeat R. V. D. Ex Nostra Keresztur 20. Julii 1579.

Franciscus de Nádasd.

Közölte Ribini: Memorabilia I. k. 258. 1.

**23. Nádasdy Ferenc fentebbi levelét a soproniaknak is megküldi.
Keresztúr 1579. július 29.**

Quae de statu synodi per Reverendissimum Dominum Cancellarium indictae, nobis Dominationes Vestrae scribunt, intelleximus. Sciant itaque nos quoque ad has nostras, quarum exemplum his inclusum Dominationibus Vestris mittimus, hactenus a sua Reverendissima D. nullum responsum accepisse. Ex hoc exemplo facile intelligent Dominationes Vestrae, quid Domino Cancellario scripsimus. Si quid in posterum a sua Reverendissima Dominatione responsi consequemur, neque hoc a Dominationibus Vestris celabimus. Quas recte valere optamus. Datum in nostra Keresztur 29. Julii 1579.

Franciscus de Nádasd,
Comes Comitatus Castriferrei.

Közli Ribini, Memorabilia I. k. 260 l.

**24. Kivonat Oláh Ilonának, Oláh Miklós primás testvérhugának
Sopronban, 1579-ben tett végrendeletéből:**

Mihálynak a pulai gyermeknek, kit kicsinységétől fogván tartok, hagyok tanuságára (tanulására) háromszáz forintot és egy kis fejer pohárt, hét latot nyom.

Apollóniának, kit *Plandlynak* hinak, kit kicsinységétől fogván tartok, hagyok háromszáz forintot...

Tartok egy kis árvát *Katuskát*, kinek hagyok száz forintot, ha kedig magva szakadna, tehát azt a száz forintot házi szegényekre, avagy szegény tanuló deákokra ruházzák...

Pathay Albertnek tanuságára hagyok kétszáz forintot.

Pathay Istvánnak²⁷ hagyok egy fejer ezüst pohárt födelest, gombon áll...

Mártonnak, a *pápainak*, ki nálam oskolába jár, hagyok tanuságára száz forintot.

Wolphnak hagyok huszonöt forintot.

Jónás Péter prédikátornak²⁸ hagyok húsz forintot.

*Jakab Rythschandlynak*²⁹ hagyok tíz forintot.

*Nagy Jánosnének*³⁰, Magda asszonynak hagyok egy portugaliai aranyat, nyom tíz aranyat és egy türkizes arany gyűrűt...

Temetésemre hagyok háromszáz forintot, kiből csináltassanak nekem az én két szolgálím, Olasz Cristoph és Banchyn György egy tisztességes szép epitapheumot szent Mihályban, ott a hol az én prédikáció hallgató széke van.

---

²⁷ A Pathay-család református volt. Pathay István 1555. Pápán született. Először Rohonczon, 1585 óta Pápán volt lelkész s 1612-1628 dunántúli ref. püspök.

²⁸ Musaeus (Fleischmann) Jónás Péter 1571-1582 volt soproni evang. lelkész. Wolf Máté pedig 1563-ban rector.

²⁹ Rittschendel Jakab 1582-ig volt soproni lelkész a Szt.-György-templomban.

³⁰ Nagy János buzgó evang. városi tanácsos volt és polgármester.

(A végrendeletet Oláh Ilona 1579 Gergelynap (márc. 12.) után való szombaton adta át Pethe Imre kir. helytart. titkárnak, aki ezt főnöke nevében Pozsonyban 1579. márc. 24. erősítette meg. (Róm. kath. célra mit sem hagy. Valószínűleg ő maga is evang. volt.)

Sopronban 1585. december 6. hitelesített másolatról közölte Merényi L. Tört. Tár. 1897. évf. 361. lap.

25. A csepregi rector díjlevele az 1585. és azelőtt való évekből.

Az Czepreghy Schola mesternek ieóuedelme ez, hoga az feólseó predykator az ki leszen az zent Miklós egyházához való Plaebanjaban, az asztalt keól tartany az Schola mesternek.

Ebedet és Vachorat keól nekj feózettny, es minden Ebeden és Vachoran három tál etkett keól nekj feózettny, az edgik tal etek borsos keól lenny, es minden Ebedere es Vachorajara egy egy fel mezel Bort keól adny az Schola mesternek. Ha penighlen az predjkator nem akar aztalt tartany az Schola mesternek, tehát az eó ieóuedelmébül az malom beóczübül, negiven keöbeöl buzatt keól adny az Schola mesternek az eő asztal tartasaert, az mint *az eleött ualo estendeőkben el uolt rendelue* es vegezve. Ismegh 3-dik iöuedelme az Schola mesternek ez, hoga minden Czepreghy Giermek, az kj Scholaban iar, az kj Gramatjcat tud oluasny, auagy ha szinten leczkett tud halgatny, egy-egy forental tartozik az Schola mesternek az eő tanettasatul, de teöbre nem ereöltethety, mert az Scholat az Varas epettety es czinaltattja, - es keörul ualó keritesyt is az kertynek, de az kik Abecedariusok auagi Syllabalny tudnak, azok negiven penzt auagy penigh d. 10 adnak. Ismegh az Schola mesternek iar az Varastul aztal bora, vgimintt az kett Templomoknak Szeólejek borabol eött ako bor Szüretben. Ismegh mikor az Vrnak eő Naganak be szedik az Varas Szeóleó hegynek hegyuamjatt, akkor tartozik az Czepreghy Schola mester Registromott chynalny, es mikor az Vr eő Naga embere vgymint Vduarbiraiia auagy Ispania felöl akaria az Varas hegin ualó Szeóleókett szamlaltattny, akkor tartozik az Schola mester az eő Registromauual el menny az Vr embereiuel, es minden hegien ualo szeóleóketth feöl laistoralnj, az mint az Varas huteósi es hegimesterj mondgiak, az meliik Fertal, auagi Octal, auagi Gira, es mikoron az utan az megh irott szeóleókreól az hegiuamott be szedik, mind az Uarason s mind az falukon, az Schola mester mindeneött ott keól lenny az eő Laistromauual az Ur embereiuel, és az kj megh adgia az hegiuamatt, azt igazan kj keól iegizenny es irnja, hoga az utan kart ne ualljon az szegenj ember mjatta: Es az szegenj emberek tartoznak az Scholamesternek szolgalttiaert Penna bort adnj, az eő io akarattiok szerent, ki teöbbit, ki keuesebbet, de nem ereöltetesbeól, sem szabas szerent.

Hanem az Vr eő Naga tartozik az Scholamesternek szabas szerent az eő rendtartasaert es szolgalttiaert huzoneött ueódeör mustott adni, az melliel az hegiuamatt szedy.

Ismegh negiszer esik Orszagh Sokadalma az Varason, es akkor mjnden giermek, az kj fizetesen uagion, azok tartoznak az Scholamesternek kett kett penzt adny polgar renden ualok, az nemessek 4 pénznel, az Nemetek is egi egi garassal auagi egi Patzonnal.

Az melj Chepreghy giermekett penigh ha nemett giermeken el ualtjak, auagi *Vyhelbe*, auagi *Sopronba*, auagy *Beczbe* adgiak, auagi valahoua *nemett országban*, es onnand mast adnak erette, tehatt attul az Chepreghy ember czak annyit fizessen mint az eöneön fiatul, flo. I.

Ismegh minden giermek az melj fizet zegeótssegh szerent, azok uagi Polgár fia, uagi Nemes fia, de nem az Nemetek, azok zent Gál napian egi egi kakassal tartoznak, melliett zent Gál kakassanak hinak, nem kappannal, arra nem ereöltetthety eő kegme, hanem az kj io akarattiabul olljant akar adny, szabad uele.

Ismegh ha valakj megh hall es attjafiay kiuanak, hagi mind az harom harangal harangozanak neki, tehát attul tartoznak nekj harangozó penzel d. 10. Ha peniglen csak kett harangall harangoznak nekj, tehát attul tartoznak nekj harangozo penzel d. 7. Es az Schola mesternek iar az harangozó penz, de az processio az praedikatornak iar.

Ismegh niaron, mikor az Schola mester kj akar menny az szeöleö hegire mulatnj, Cheresnie ereskor ki mehett harmad magaval es ehelik az Cheresnieben alol az feöldreöl, de feöl nem hághatt az faiara, es haza hozhat kezkenóczkejében tiztességh szerent, de ne szatorban, avagy tarizniaban. Azonkeppen mikor az Borocz k erik is, auagi mas fele gieumeólcz, kj mehett eczer s ketszer, de nem mjndenkor auagi sziontelen, ehelik benne, es haza is hozhatt kezkenioeben benne, tiztesseghesen.

Mikor olj feó ember halna megh, offeralnanak giertiaval auagi penzel az oltaro, tehát annak az comparatjonak, fele az Schola mesternek iar, mjnd penznek, mjnd giertjanak, fele az predikatornak iar.

Ismegh telen, mikor az kemenczett feötteni keöll, mjnden giermek az kik fizetnek, mjnd kj feöldiek, nemessek, es polgar renden valok, es it valok, tartoznak egi egi szeker fáth vittetnj az Scholaban, az szobanak melegettesere. Ha telre giertiatt vezen az Schola mester, mjnden fizetesen valo giermek negi negi penzt keöl adnj giertia penzt.

Az Schola mesternek tizti az, hagi az Scholaban valo deakokat zep zertartasban tarcza, mind fizetesen ualokat, mjnd az eöregékett, s mind az kisdedekett, az kik nem fizetnek is, es az eöregék keözül az kisdedeknek informatorokatt ualazon, kik az kisdedekett taneczak, es az Scholamester hire nekeull senkj keözuleök Scholan kiveöl ne iarianak, senkjnek kart ne tegienek.

Az Scholamesternek *Collaborator* legien, ki az Chorusnak gongiat visellje, es mjnden nap primatth enekellienek: Beóitben mindennap Latanjatt enekellienek, es eztendeö altall mjnden innepek estin es szombat deliest, vechernieth enekelljenek. Mikor rutt, undok feólheók vadnak menjdeörgessel es villamlással, migh az hataron kiueöl uadnak, ackor az eöreg h Deakokkal harangoztasson az Schola mester, hagi az kereztien emberek feöl emelliek az eó sziveókett, es az menjbeli Ur Istennek ighen keónieóreógienek, hagi eó Zent Feólseghe megh oltalmazza, mjnd marhainkatt, es meszeón való életünket, hegien és veólgion való szeöleóinkett es minden marhainkatt.

Az külseó monakbul ualo ieövedelem, buzatt es rosott, mely az eöreg h Deakoknak iar, azt az Schola mester el oztogassa keózeótok, mert eó kegme tudgia melljknek mjt keöll adnj benne, azaz melljk mjt erdemel. Finis. Irattatott 1585 Eztendeóbelj Lajstrombul. Takacz Miklos Uram Polgarmestersegheben es Zalay Géorgi Kovacz Ur Birosaghaban, Josa Diakk itt valo Notarius altal. Anno 1625. eztendeóban 30 dje Juny. M. P.

A csepregi polgármesterek jegyzőkönyvéből (190. lap) közölte Farkas S. Csepreg tört. 58-61. lap.

26. Dersffy Ferenc és neje Császár Orsolya Középpulyán házat adományoznak Muraközy Györgynek 1586. február 25.

Nos Franciscus *Dersffy* de Zerdahely Sacrae Caesareae et Regiae Majestatis Dapifer et Ursula *Császár* consors ipsius memoriae commendamus tenore praesentium, significantes, quibus expedit, universis, quod nos inducti officiis, sedulitate et vigilantia Reverendi Viri, Domini Georgii *Muraközy* concionatoris Nostri et Possessionis nostrae *Középső Pulya* et per eundem erga nos nostrosque pia sane et evidenti dexteritate juxta vocationis suae exigentiam praestitis

et exhibitis in posterumque praestandos, Sessionem illam colonicalem mediae sessionis in jam fata Possessione nostra Középső Pulya ad castrum nostrum Lanzér in comitatu Soproniensi exstructum pertinente sitam, cui a meridionali Michaelis Bográt, a septentrionali vero plagis Viti Daich subditorum nostrorum inibi degentium domus advicinatus, concesserimus, quam scilicet sessionem idem Georgius Muraközy et Nobilis Domina Catharina *Koltai* consors sua a provido Stephano Madarász et Catharina Czarthy conjuge ejusdem propriis ipsorum pecuniis compararunt etc. Datum in Castello nostro *Lakenbach* in festo B. Mathaei Apostoli et Evangelistae Anno reparatae Salutis 1586.

Gamauf T. forrásgyűjteményéből I köt. 2. r., 210. lap. Az eredeti Ruesz András († 1820) nagyvarasdi lelkésznek volt birtokában.

**27. Gabelmann Miklós csepregi rector levele Blotius Hugó császári könyvtárhoz,
mely szerint három év óta tanít már és most Italiába akar menni
tanulmányait folytatni. Cseprege, 1588. február 17.**

Annum feliciter auspicatum.

Clarissime Vir, Domine et Maecenas observandissime: quod scribo non alia causa est, nisi et me tibi omnium studiorum faventi me inquam studiosum commendem absens: donec tuos vultus diu multumque exoptatos mihi coram licuerit intueri. *Tres jam annos in Hungaria vixi*³¹ in docendi munere: quale et jam a Magistro tuo *Nadasdy* mihi est commissum. At quia plus alios docui, quam meipsum: nonnihil longior vitae huius conditio mihi acerba esset futura: nisi provincia deposita ad studia iuris atque eloquentiae quondam incepta redirem. Redire Maecenas optime, ad studia vellem. Si fieri posset, posse, spero: si essent, qui adiuverent. Hos ubi invenirem aliquomodo scirem nisi libertas nemini non grata obstaret. Confugio itaque ad te, clarissime vir: veluti Asylum: et rogo vehementer, ne me ignorare velis: qui cuiusvis studiosi hominis preces nunquam es aspernatus. In Italiam (Te volente) abire vellem post festum paschatos. Inferiorum vero sum facultatum, quam ut illos sumptus sustinere possem. Quia autem seipse offerentes apud nos Magnates: qui suis filiis eo mittendis quaerunt praeceptores: rem mihi gratissimam excellentia sua faceret, si suam erga me benevolentiam in hac commoditate declararet. Et hoc ut summissem peterem: autor mihi fuit M. Valentinus *Gargius*³²: qui aditum factum per se: eundem meis literis iussit occupare. Si quod impetrauero: (sicut multum spero) experietur clarissimus dnus Doctor se non ingratum neque in ignavum hoc beneficii genus contulisse. Pluribus coram post festum paschatos. Interim me in clientelam et favorem vestram commendo. Czepregini 15. calend. Martii Ao dni: MDLXXXVIII.

Ex. V.

observantiss.

M. Nicolaus Gabelmannus
Megapolitanus, Rector scholae ibidem.

---

³¹ A késmárki Creutzer György lelkészszel volt itt egy időben, iskolai és egyházlátogatási javaslatot készítettek. (Irodört. Közlem. II. évf. 1892., 310 l.). Creutzerről mondja Beythe István: Az fölkereködék, elméne mind Gabelmannusával össze. (Igaz mentség, Prot. Adattár 1908. 73. l.)

³² Lackner Kr. soproni polgármester anyjának levele szerint 1592. gráci tanár volt.

Külcím: Nobilissimo, clarissimo atque excellentissimo viro domino Hugoni Blotio Sacrae Caesareae Maiestatis Bibliothecario, nec non iuris utriusque doctori eximio, domino patrono suo observantissimo.

Wienn.

Ex Ungaria Csepregini 13. kal. Mart. a MDLXXXVIII. Cupit se recommendari magnatibus, ut in Italiam liceat proficisci.

Eredetije a bécsi cs. és kir. udv. könyvtárban. Cod. Lat. 8353. sz. Közölve Történelmi Tár 1896. évf. 578. lapon.

**28. Creuzer György csepregi lelkész levele a soproni tanácshoz
Stieber Joachim nyéki lelkész házassága ügyében. Csepreg 1588. július 4.³³**

Gottes Gnade in Jesu Christo unserm Herrn bevor.

Edle, Ehrenveste und Wohlweise Herrn. Dass den Dienern des göttlichen Worts frei und erlaubt sei in Stand der heiligen Ehe zu leben, ist Gott Lob aus Gottes Wort also erleutert, dass Niemand heutiges Tages hieran zweifeln kann. Derenthalben Herr Joachimus *Stieber*, Pfarrherr zu *Neckenmarckt* ordentlich und christlich um eine tugendsame Jungfrau bei E. H. Stadt durch mich und andere werben lassen. Wir sind aber beantwortet worden, dieweil die Jungfrau ein Pupill, wölle die Mutter samt der Freundschaft für E. H. als treue Vätern die Sachen gelangen lassen und derselben Rath anempfehlen. Sonst ist kein Wider willen oder enige Difficultät gespürt worden. Und solches wie ich berichtet, ist allbereit geschehen und dass E. H. die Sache auf morgenden Tag zu örtern fürgenommen. Nun zweifelt mir gar nicht, E. H. werden dem heiligen Ministerio gewogen, diese christliche Werbung gar wohl befürdern helfen, darum ich auch selbst gerne persönlich gegenwärtig gebeten hätte. Aber dieweil ich Leibsschwachheit halber jetzund nicht verreisen kann, bitt ich ganz dienstlich und freundlich, E. H. wollten, was bisher in Gottes Namen geworben, zu einem christlichen Ende vollführen helfen; sonderlich, wenn E. H. den Consensum als ein Substantiale Conjugii vernommen, der göttlichen Ordnung ihren Gang lassen, bitte ich abermal fleissig Solches umb E. H. wiederumb in anderem Wege anders ich tüchtig zu beschulden, bin ich willig und bereit. Hiemit E. H. dem Gnädigen und Allerhöchsten in Schutz und Schirm befohlen. Geben zu Csepreg den 4. Julii Anno 1588.

Eurer Herrlichkeit

Dienstwilliger

Georg Creuzer m. p.

Kivül: Den Edlen Ehrenvesten Fürsichtigen und Wohlweisen Herrn, H. Bürgermeister, Richter und Rath der königlichen Freistadt *Edenburg* meinen günstigen Herren etc.

Gamauf T. forrásgyűjteményéből. I. köt. 2. r. 222. lap. Eredetije Sopron város levéltárában Lad. XII. et M. Fasc. II. N. 69.

---

³³ Késmárkon született. Strassburgban tanult s ott is nősült, Hoffner lelkész leányát vevén feleségül. Előbbi flacianismusát itthon visszavonta. Horváth Stansith Gergely kedves embere, előbb Nagyeőrött volt lelkész, 1587-89. pedig Csepregen, hol javaslatokat készített az egyházlátogatásra és az iskolára vonatkozólag. 1589-ben már ismét Nagyeőrött van, hol 1590. halt meg. Irodalomtört. Közlem. II. évf. 1892. 310.1.

**29. Beythe Istvánnak és társainak megkeresése a soproni tanácshoz házassági ügyben.
Dörfel 1591. január 11.**

Prudentes et Circumspecti Domini, Domini nobis multum observandi. Post salutem et servitiorum nostrorum commendationem: negotium sponsalium filiae Vincentii *Zakach* (vagy Takach) concivis Vestrarum Dom. nobis propositum fuerat et cum petiti fuisset, ut Ecclesiae Dei censura rem revideremus, cognovimus puellam illam *Gregorium* doctorem (sic) competere, uti ex adjudicatis manifeste Vestrae Dom. cognoscere poterunt. Rogamus itaque easdem, uti Dominos nobis observandissimos, ut in hac re ne indignentur contra Vincentium *Zakach*, sed juxta justitiae continentiam protegant adversus violentiam Andreae *Hayas*, qui ob hanc rem indignatur et cum non intelligat rei tenorem, protegere et defensare velint. *Andreas* enim ille et posterior fuit in sponsalibus et amore puellae non devincitur. Et valere Vestras Dominationes quoque felicissime cupimus. Datae in *Dörffel* 11. die mensis Januarii 1591.

Stephanus *Beythe* m. p.
Superattendens.

Stephanus *Pathay* m. p.

Joannes *Reczes*
Senior in Ecclesia Christi.

Georgius *Thokoyth* m. p.

Kivül: Prudentibus et Circumspectis Dominis, Dominis Consuli, Judici et Juratis Civibus, totique Universitati Civitatis Liberae Soproniensis etc. Dominis semper observandissimis.³⁴

Gamauf T. gyűjteményéből. I. köt. 2. rész. 223. lap. Eredetije Sopron város levéltárában Lad. XII. et M. Fasc. II. Nr. 75.

30. A csepregi colloquium jegyzőkönyvének hitelesítői. Csepreg 1591. június 3.

Nádasdy Ferencz

Reczés János csepregi lelkész

Samarjai *Vidos* Lenárd sárvári lelkész

Téthenyi Imre czenki lelkész

Muraközi György pulyai lelkész

Báthai István kőszegi lelkész

Thokoics György csepregi lelkész a hosszúson.

Elöttem *Dragoni* Gáspár, a rohonci magyarok és horvátok méltatlan lelkipásztora előtt történtek a fentebbi nyilatkozatok.

Komári Péter most szakonyi lelkész.

Thesmár István keresztúri lelkész

Alsólendvai Péter horpácsi lelkész

Buphen Amandus bizonyítom, hogy ezen hitvita megtartatott és hiven vétetett fel a jegyzőkönyv.

Pythiraeus Gergely kőhalmi lelkész

Szegedi András ujkéri lelkész.

Historia Colloquii Csepregiensis. Magyar fordításban Thury E. Dtúli ref. ehker. tört. 88. 1.

---

³⁴ Beythe, Réczés és Thokoyth itt a csepregi colloquium előtt hivatalos ügyben még együtt vannak.

31. Maróthi Mihály lozsi lakos Réczés Jánost kéri, hogy vizsgálja meg a hozzájuk Meszlenből ajánlkozó prédikátort. Lozs, 1596 és 1599. között szeptember 14.³⁵

Excellenti eruditione pietateque praestanti viro, Joanni *Reczes* Concionatori in Christo J. Ecclesiae ac Seniori apud *Chepregienses*, Domino nobis plurimum Venerando etc.

Szolgálatomat ajánlom kgdnek mint bizodalmas Uramnak. Továbbá ezt akarám tudtára adni Kgdnek. Az minemű jámbor Predikátort Isten közinkben vezérlett és hozott vala az fölső elmúlt esztendőben, esztendeje kitelvén tőlünk elmene, Isten úgy akarván; azért mostan afféle jámbor igaz keresztény tanító nélkül szükölködünk egész Városul. Im azért mostan, hon nem létemben, találkozott volt egy Predikátor *Meszlenből*: ez jámbor, hiremmel esett, hogy ajánlotta volna magát az Városnak, hogy abban az Isteni hivatalban, melyre Isten ötet választotta, örömet szolgálna, ha akaratunk volna ötet megfogadásunkban.

ÉN azért ezt a jámbor Predikátort nem ismerem, ki légyen és ez mellett minemű tudományban és vallásban vagyon. Kgdet kérem mint Uramat továbbá való szolgálatomért, hogy kgd hivatnája hozzája és kgd szorgalmatosan és valóban kérdezné meg az ő vallása és tudománya felől, ha idevaló-e, avagy nem mi közinkben. Kgdet ugyan biztomban találtam meg e felől. Mert *György* uram is, hogy elmene is tőlünk, arra kére, hogy kgdet keressen meg felőle és kgddel próbáltassam meg, ha idevaló-e avagy nem. Mert mi az Calvinistát teljes szűnknek indulatjából nem szeretjek, hanem az kgd vallásán valót.

Ha pedig kgd azt megkérdezné és nem mi közinkben való leend mind tudományában, mind vallásában, kgd én nékem megírja, ha idevaló leend is, azt is megírja kgd, mert mi igaz vallásút kívánunk és jó tudományút, mivelhogy ezt az mi Városunkat sok főfő emberek is járnak és annak tudományának is kell lenni, hogy mi is mind emberek előtt ő kglmével tisztességet vallhassunk. Azért ha ide való nem lészen, inkább akarunk egy ideig a nélkül lenni, hogy nem mint afféle vallásút tartani.

Végezetre ezen kérem kgdet, hogy ha ide való nem lészen és olyat nem küldhet kgd, ki ide való volna, kgtek az több Senior uraimmal engedje meg az én kérésemre, hogy az itt való *Schola Mester* hadd olvassa az mi gyülekezetünkben Vasárnap az Postillát. Mind ezekről kgdtől minden jó választ várok, mint Uramtól. Isten tartsa meg kgdet. Datum *Lossini* 14. Septembris. ÉN *Maróthi* Mihály, Losson kgdnek szolgál.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 25.) jelzésű kéziratáról másolva.

32. Teteny István földesurának (Nádasdy Ferencnek) ígéri, hogy megtagadja a pápistaságot és elfogadja az evang. hitvallásokat. A XVI. század végéről.

Promissio Stephani Teteny in apostasiam prolapsi.

Alázatos szübul ajánlom szolgálatomat Ngodnak mint Kglmes Uramnak. Az Ur Isten minden jókkal, üdvösséges étettel, kedves és kívánatos jó egészséggel áldja meg Ngodat az kgtek szerelmes gyermekeivel és minden Ngtokhoz tartozókkal. Kegyelmes Uram, úgy vagyon, az én először irt levelemben is megjelentettem volt Ngodnak, hogy semmit inkább nem bánok,

³⁵ Lozsna 1595. Soós János volt a papja. Utána pedig a fentebbi György nevű. Réczés 1599. végen meghalt. Tehát a levél 1596 és 1599. között kelt. - Ez időben keletkezett a Meszleni Concordia. 1595. szeptember 12.

minthogy az Ngod kívánságának nem engedtem eddig is; ugyan háladatlanak is esmérem magamat, hogy az Ngdok kegyelmes jó akaratját avval kellett rependálnom.

Minthogy pedig Ngod azt kívánja tőlem, hogy a Pápista vallásnak lemondjak, renuntiáljak annak és nyilván megtagadjam: im ez könyörgő levelemben arra kötelezem magamat Ngodnak, hogy sponte, libere, non repugnante conscientia azt megcselekeszem és csak annak vallására kötelezem magamat, az mi az Szent Írásban az négy közönséges Conciliomban és hitünk ágazatiban bé vagyon foglaltatván, hogy azokat minden idegen értelem és magam fejből talált magyarázat nélkül, azon értelemben, melyet az betű magával hoz megtartom és valamely emberi főtől talált magyarázat és értelem azzal ellenkezik, megvetem. Mert nem emberi főtől talált értelmén fundáltatott az mi köröszmény vallásunk. Erre penig esküvéssel is kész vagyok magamat kötelezni.

Ezen kívül egyéb symbolicum könyveknek is, melyek a Sz. Írásból vétettek, bevételére azon hittel kötelezni magamat kész vagyok, akár az Aug. Confessio, az Formula Concordiae, Articuli Schmalkaldici s akárminemű névvel nevezett könyvek legyenek.

Ha penig mégis Ngod requirálna valamit ez mostani vallás tételemben, hozzám küldvén Ngod arra választott emberét és megértvén az Ngod jó és szent akaratját, az szerint cselekszem mindenekben. Istennek áldása legyen Ngdokon. Ngdnak alázatos szolgája *Teteny István*.³⁶

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 24) jelzésű kéziratáról másolva.

---

³⁶ Több Tétheny lelkész ismeretes a kerületben. Az Egyesség könyvét 1596-1598 között Teteny Imre mint czenki és Tétheny Dániel mint peresztegi lelkész írta alá.

III.

Az egyházkerület történetére vonatkozó fontosabb emlékek a XVI. és XVII. századból.

1. Az úgynevezett Meszléni Concordia 1595 szeptember 12.

Formula Concordiae

Ecclesiarum Jesu Christi in Comitatibus Castriferrei, Soproniensi et Zaladiensi existentium de Articulis, controversis habita in *synodo Meszleniana* secundum Augustanam Confessionem, cui omnes earumdem seniores et pastores ac etiam scholarum rectores propriis manibus subscripserunt 12. die mensis Septembris Anno Domini 1595.³⁷

Libellum Augustanae Conf. quem dilectus frater noster Rndus D. Joannes Réczés senior ab Illmo ac Magnifico Dno Francisco de Nádasd, Domino nostro gratiosissimo in synodum nostram semel atque iterum attulit, ea cum admonitione literarum Suae Magnificentiae, ut de Articulis controversis in Domino nostro J. Christo unum sentiamus, credamus et doceamus, ne propter diversitatem sententiarum in diversas partes scindamur et verbum Dei male audiat, cum omni observatione et submissione animi, ut par erat, accepimus, summaque, qua potuimus attentione pro ingeniorum nostrorum tenuitate, legimus et intelleximus, bonaque fide quid posthac de his Articulis secundum Aug. Conf. sentire, credere et praedicare debeamus, quisque sua manu sine damnatione aut improbatione alicuius partis testati sumus.

Duo sunt Articuli Christ. Doctrinae, de quibus ab initio repurgationis Evangelii controversia exstitit et adhuc exstat inter Ministros Ecclesiae Christi, alioquin de omnibus Articulis recte sentientes. Prior de *Coena Domini*, posterior de *Persona Christi*. Non equidem de veritate vel humanitatis vel Deitatis suae, vel naturae divinae et humanae unione personali, sed tamen de praesentia eius in S. Coena.

Spes fuit autem semper et adhuc non deest, ut doctrina veteris Ecclesiae Propheticae et Apostolicae in Papatu inter medias tenebras, praecipue de Coena Domini tamen non extincta, paulatim ac pedetentim magis ac magis illustraretur, quemadmodum in ceteris Articulis Dei beneficio factum esse constat.³⁸ Itaque sententiam de praesentia Christi in sua Coena sic declaratam invenimus in omnibus huiusmodi tractationibus Concordiae habitis in Germania, quibus ante est post mortem D. Martini Lutheri omnes ac singuli Aug. Conf. socii, Lutherus, Philippus, Pomeranus, Cruciger, Mollerus, Pezelius. Joannes Bugenhagen, Paulus Eberus et multi alii³⁹ subscripserunt: Quod Dominus noster J. Christus in sua Coena non modo praesens

---

³⁷ Thury E. i. m. 96. lapján mondja: Mig valamely szerencsés kutató ezt a meszlényi egyességet fel nem találja, a különválás okait teljesen feltárni nem lehet. Szerintem ez a keresett Meszléni Concordia, de Thury rosszul sejtette, hogy ez területi viszonyokra és egyházkormányzatra vonatkoznék.

³⁸ 1. Széljegyzet: Ergo Lutherus scilicet et eius socii non satis illustrarunt et adhuc expectandus aliquis, qui id praestet? Itane non placuit S. Synodo Lutheri sententia?

³⁹ 2. Széljegyzet: Vide authentica haec omnia in Rubo Ardente p. 81.

sit corpore et sanguine ac omnibus suis beneficiis, praesentia speciali, pertinente (in) ad ordinem in Mystero institutum: sed quod vere ac substantialiter se et omnia beneficia sua communicet legitime⁴⁰ utentibus istis symbolis, pane videlicet et vino.

Quae sacra communicatio (id quod Lutherus quoque sanctae memoriae monuit et omnes Orthodoxiae Doctores qui Augustanam Conf. agnoscunt, testantur) non descensione corporis de coelo, neque locali inclusione pani et vino, neque ubiuitate corporis Christi, neque ullo alio modo, qui vel veritatem corporis Christi tollat, vel ulli fidei Articulo repugnat, vel qui scrutabilis esset rationi humanae, sed plane spirituali, coelesti ac incomprehensibili modo ac ratione (cuius modus est supra omnem nostrum modum et captum humanae rationis) fiat atque percipiatur.⁴¹ Et interea tamen oralis quoque manducatio panis et vini, quae non nuda symbola, sed revera corpus et sanguis Christi sunt, quae communis est piis et impiis, illis ad vitam, impiis autem ad iudicium, apud nos omnes in confesso est. Panis enim corpus Christi et vinum sanguis eius est, est, est, quamvis non transsubstantiatione, neque inclusione pani et vino, sed ratione sacramentali.

Itaque sicut Lutherus sic sentientes non toleravit modo, sed eosdem quoque fratrum loco recepit, sicut acta Tractationum Concordiae testantur; et Principes quoque Germaniae iuxta hanc sententiam docentes in societatem Augustanae Conf. receperunt et pro piis Ecclesiarum pastoribus ac ministris Christi fidelibus agnoverunt et sua munificentia foverunt atque contra omnia pericula, veritatis confessionem comitantia protexerunt et adhuc protegunt: sic nos quoque coram Deo et Ecclesia in vero Dei timore et invocatione nominis eius testamur, quod diversam ab hac pia ac vero orthodoxa sententia doctrinam nunquam volumus docere et praedicare Ecclesiis inspectioni nostrae a Deo commendatis.

Et rogamus omnes pios Patronos ac defensores nostros, Illmos ac Magnif. Dominos, Dominos Barones, Comites, Castellanos, Grenerosos, Egregios et Nobiles Dominos, Procere Hungariae, ut omni sinistrae opinionis suspicione, qua nos oneraverunt hactenus, liberent et in nostro instituto ac ministerio ne nos remorentur aut impedian, sed liceat illaesa conscientia servire Deo et Ecclesiae.

In rebus humanis atque licitis omnibus nostris Magistratibus, quibus subiecti sumus, in quantum pura et incorrupta doctrina et administratio sacramentorum non violatur, omnem obedientiam et debitum honorem ultro et sponte commendamus. Sed negare nequaquam possumus, esse Dominum alium in coelis, qui est rex regum et Dominus omnium Dominorum, cui nostram conscientiam illaesam servare volumus, ut pote cui et in baptismo et in sacro sancto Ministerio inaugurando sacramento tenus obligati sumus.

Nihilominus tamen doctrinam nostram apud omnem conscientiam hominum coram Deo et Ecclesia testatam esse volumus, non esse aliam, quam quae est Aug. Confessionis et quae inde a prima Evangelii doctrinaeque instauratione sonuit in his et aliis Ecclesiis Aug. Conf. amplectentibus per Hungariam.

Quo negotio nequaquam certamina volumus gignere aut ullorum hominum conscientias turbare; sed potius turbatas sedare et ut nos quoque invicem pro germanis Aug. Confessionis habeamus, colamus, diligamus ac etiam ut apud omnes auditores nostros fidem acquiramus,

---

⁴⁰ 3. Szeljegyzet: Id est credentibus, igitur spiritualiter manducandus adest, vere Calviniana sententia, verbis speciosis incrustata. Ergo non legitime utentibus quid? Nec corpore scil. nec sanguine praesens est, nec substantialiter se et sua (quod verum est) beneficia communicat.

⁴¹ 4 Szeljegyzet: Sunt mala mixta bonis, sunt bona mixta malis. Bene incipit, bene desinit, in medio arcanum latet Calvini.

nos deinceps non aliam doctrinam praedicaturos, quam quae est Propheticae et Apostolicae Ecclesiae Christi. Eiusdem generis est Confessio quoque Augustana sicut in priori parte post Articulum 21. dicitur: Hanc doctrinam, inquiunt Aug. Conf. autores, consentaneam esse iudicamus Propheticae et Apostolicae Ecclesiae. Et in fine Confessionis: Complexi sumus, inquiunt, Summam doctrinae Evangelicae necessariam Ecclesiis, nec dubitamus has ipsas sententias nostras vere esse doctrinam in scriptis Prophetis et Apostolicis traditam et consensum Catholicae Ecclesiae Christi. Ac Scriptura quidem norma est Aug. Confessionis simpliciter et per se, quia a Deo est per homines immediate vocatos, videlicet Prophetas et Apostolos prodita est. Consensus autem Ecclesiae propter ... ex qua dependet et cum qua manifeste congruit.

Ad hanc normam omnes controversos Articulos doctrinae Christianae deinceps examinabimus et publice ac privatim docebimus; nam quae Aug. Conf. scribendae norma fuit, eandem et nobis sequi necesse est. Porro qui jam deinceps ita docebimus, sicut diximus et promisimus Deo et Ecclesiae, nolumus omnino factiosa ac schismatica illa Lutheranorum, Cvinglianorum, Calvinistarum, Sacramentariorum, Brentianorum, Ubiquitariorum vel Corporistarum nomina, quibus Ecclesiae unitas scinditur, agnoscere. Qui enim uno sacrosancto Ministerio initiati sumus, unum sub capite nostro J. Christo corpus sumus et uno Spiritu Christi ducimur, non decet, ut mutuis dissidiis, contentionibus, convitiis et obrectationibus invicem discerpamus, mordeamus et ita mutuis morsibus consumamur.

Vidit hoc D. Paulus, quando eiusmodi factiosa Cephistarum, Paulinistarum et Apollinistarum nomina apud Corinthios damnavit. I. Cor. 3. Et Salvator noster hanc discipulorum suorum notam ac tesseram constituit, dicens: In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei sitis, si charitatem inter vos habueritis mutuam. Joh. 13. Et vicissim D. Paulus loco iam citato hoc argumento evincit Corinthios carnales esse, quod aemulationibus, contentionibus et factionibus mutuis scinderentur. Sed contenti volumus esse nomine Christianorum.

Sunt, inquit, Lutherus, qui se Lutheranos dici gaudent. Non sic o fatue! Oro, ut meum nomen taceatur et nemo Lutheranus, sed Christianus appelletur. Quid est Lutherus? Doctrina non est mea, neque pro quoquam sum crucifixus. Sanctus Paulus nolebat pati et Christiani dicerentur a Paulo et Petro, sed a Christo. I. Cor. 3. Unde igitur mihi foetido vermium sacco hoc accideret, ut filii Christi a meo vilissimo nomine denominarentur? Absit o amici! Deleamus schismatica nomina et denominemur a Christo, cuius doctrinam habemus. Tom. 2. V. Germ. Fol. 4.

Et Athanasius: Fides, inquit, Dei non est, quae de hominibus nomen accipit. Et Nazianzenus: Cum, inquit, ex Deo natus sim, non recipio nomen ab hominibus.

Si quis vero aliquem fratrum nostrorum propter hanc communem nostram Confessionem contumeliose vel hoc vel alio quocunque nomine schismatico sive in publica concione sive in privato colloquio denominaverit et id idoneis testibus comprobatum fuerit: si Minister, auctoritate Ecclesiae careat dignitate Ministerii et a nobis exeat, ne propter talem petulantiam ac procacitatem coetus noster in sectas scindatur. Si vero talis procax vel calumniator laicus fuerit, sine omni respectu personarum ab Ecclesiae societate et usu Sacramentorum a Ministro Ecclesiae arceatur tamdiu, donec resipuerit et Deum ac Ecclesiam reconciliaverit. Haec regula diu est sancita in nostra Ecclesia, cui omnes Christiani nominis amatores obedientiam praestare Ecclesiae Christi auctoritate hortamur. Si quis vero Ecclesiam non audiverit, sit nobis ut Ethnicus et Publicanus.

Denique oramus atque obtestamur omnes vere Christianos, ad quos huius initae in Christo nostrae Concordiae fama pervenerit, ut si quid in hac nostra sententia a nobis desiderant, candide nos admoneant. Non enim fugimus iudicia Ecclesiarum Aug. Confessionem in

superiori et inferiori parte Hungariae amplectentium. Neque in animo habemus a commemorata iam Confessione discedere vel aliam ac novam Confessionem amplecti, praeter illam Augustanam, Carolo V. Invictissimo Romanorum Imperatori exhibitam Anno Domini 1530.

Deus pacis Deus est. Dispergantur ergo vel dissipentur, qui nostram in Domino pacem et unitatem inturbare conantur. Et dicat cum Ecclesia nostra omnis pius: Amen.

Oramus autem Filium Dei, Dominum Nostrum J. Christum, qui precatus est in agone suo, et unum simus in Deo, ut nos omnes in hoc communi consensu et fidei unitate conservet ad sempiternam nominis sui gloriam et Ecclesiae salutem; et ut Ecclesiae afflictae huius temporis et tristissimis modis laceratae ac contristatae paterna $\omega\delta\iota\kappa\eta$ misereatur et vulnera eius sanet. Amen.⁴²

(A M. N. Múzeum levéltárának 2077. Fol. Lat. jelzésű kéziratáról másolva. 44-45. lap).

2. Az Egyesség Könyvének (Formula Concordiae) aláírt dunántúli evang. lelkészek névsora aláírásuknak teljes szövegével. (1596-1673, összesen 663 lelkész).

Huic Orthodoxae Doctrinae, quam complectitur Liber iste, qui est *Formula Concordiae* subscripserunt Pastores Ecclesiae Comitatum Soproniensis Castri-Ferrei et Szaladiensis etc.⁴³

1. Johannes *Reches* Minister Verbi Dei Oppidi *Csepreg* partis superioris, bona fide, puro corde, salva conscientia, absque omni fuco, dolo malo, hypocrisi subscripsit.

---

⁴² Fontosabb dunántúli forrásiratok még a XVI. század első életéhez, melyek itt nagyobb terjedelmük miatt nem közölhetők:

1. Beythe István csepregi kánonai 1587. március 12. M. prot. ehtört. Adattár VII. évf. 1908., 35. 1. Közli Kiss Áron és Mokos Gy. is.
2. Egyesség könyve 1598. Újabb kiadása Luther-társ. 1908.
3. Réczés-féle vagy meszleni kánonok. Lásd: Mokos Gy. A hercegszölősi kánonok. 145. l. Pokoly J. Prot. Szemle 1894. 112. 1. és Havrán D. Prot. Szemle 1900. 357. 1.
4. A dunántúli ev. egyház 1598. évi törvénykönyve. Mokos Gy. Bpest 1892.
5. Agenda, Keresztúr 1598., 1612. és Somorja 1650.

⁴³ Hajnóczy Dániel volt soproni tanár († 1747.) jegyzéke, melyet Hrabovszky György másolatában birunk, ilyen bevezetéssel kezdődik:

Nomina eorum, qui Formulae Concordiae Latino Sermonem Lipsiae an. 1580. in 4-to editae se subscripserunt, scilicet Pastores ecclesiarum in Comitatibus Hungariae Semproniensi, Castriferrei, Szaladiensis etc. Aug. Conf. invariata tenentes.

Observationes. 1. Omnes autem his formulis fere usi sunt: Ego N. N. subscribo huic orthodoxae Confessionis etc. 2. Initio separatim subscribere se coeperant Politici, inter quos hi duo conspicuuntur: Franciscus *Vasschi*, Andreas *Bsyski* de Kő, Csepregini die Decollat. Joh. Bapt. Plures non reperiuntur. 3. Manuscriptum hoc cum Formula Concordiae asservatur Sempronii, in quo nomina Subscribentium una manu scripta sunt ab anno 1597 usque ad annum 1642. Reliquorum singuli propria manu id fecerunt. 4. Difficile erat mihi quorundam nomina obscurius subscripta, addo: et imperite apposita, erudere. Nihilominus, quanta potui diligentia, manum cuiuslibet sum imitatus. Hrabovszky megjegyzése a fentebbi „mihi” szóra: Danieli Hajnóczy, ex cujus chartis haec sunt transcripta.

2. Georgius *Thokoych* Minister Ecclesiae Christi *Csepreghini* in platea Magyar-utca vocata, huic Orthodoxae Confessionis bona fide subscripsit.
3. Georgius *Muraközy* concionator in oppido *Közép-Pullya*, laeta conscientia, et prompto animo huic Libro Concordiae subscripsit.
4. Ego Leonardus *Vydos Samariai*, nunc concionator Ecclesiae *Sárváriensis* bona fide, et puro corde, ac salva conscientia fateor me assentiri, et subscripsi Libro huic Concordiae, jam dudum ab Ecclesia Christiana receptae.
5. Ego Ambrosius *Jaszkey*, subscribo huic jam dudum ab Ecclesia Christiana receptae formulae bona conscientia, sine omni fuco, et dolo malo.
6. Ego Gregorius *Karoly*, subscribo huic jam ab Ecclesia receptae Formulae bona conscientia sine omni fuco, et sana conscientia.
7. Ego Emericus *Pápai* subscribo huic Orthodoxae Doctrinae, bona fide, puro corde, et salva conscientia, sine fuco, ac absque omni malo dolo.
8. Ego Andreas *Budaeus* Minister Ecclesiae *Ujkérianae* pura conscientia, cordeque minus ficto ... sacro jam tuendae imo propagandae ergo huic Orthodoxae veteris, ac purioris Ecclesiae, nec non Symbolorum authenticorum auctoritate confirmatae ac comprobatae Augustanae Confessionis subscribo.
9. Ego Georgius *Kosztolani* concionator Ecclesiae *Nemeskériensis* subscripsi manu propria huic Libro Formulae Concordiae sine omni fuco etc.
10. Ego Mathias *Musics* salva conscientia remoto dolo malo, fucoque subscripsi huic Libro Formulae Concordiae nec non doctrinae in eo contentae mpria.
11. Ego Stephanus *Klaszekovits* alias Plondinus indignus Minister Ecclesiae Jesu Christi apud *Szent Miklósienses*, bona fide, toto pectore, et toto animo subscribo huic Formulae Concordiae Christianae.
12. Ego Joannes *Perich* Minister Verbi Dei in *Thétén* subscribo huic Libro concordiae bona fide, toto pectore absque omni fuco et dolo malo.
13. Ego Johannes *Ruber* Pastor Ecclesiae Christi in *Széplak* subscribo huic Libro concordiae bona fide, sine omni fuco.
14. Ego Stephanus *Keleminovich* de Domagoich indignus Praeco Verbi Dei in *Hidegség* huic Libro concordiae subscripsi puro corde, absque omni fuco, et dolo malo.
15. Ego Emericus *Téthény* Pastor nunc *Czenkinus* Augustanae confessioni Carolo V. exhibitae cum articulis, ex prophetarum et articulorum scriptis, seu invictiss: Verbo Dei desumptis, sine omni fuco manu propria subscripsi.
16. Ego Daniel T. *Kevinus* (Kövinus) Pastor Ecclesiae *Peresztegiensis*, Augustanae confessioni bona fide manu propria subscripsi sive omni fuco.
17. Ego Gregorius *Pythraeus* Verbi Divini Minister apud *Sanctam Crucem*, huic Libro Orthodoxae Augustanae Confessionis totique Libro Concordiae subscribo, manu, et corde absque fuco.
18. Ego Joannes *Soos* Pastor Ecclesiae *Losiensis* his Articulis, sive huic Orthodoxae Augustanae Confessionis, pura et illaesa conscientia manu meo, sine omni fuco subscripsi.
19. Ego Joachimus *Styber* Scepusiens. pro tempore Eccles. Oppidi *Nék* (Nyék), Ditionis Magnifici Domini D. Francisci Dersffi, his Articulis in hoc libro Concordiae vere Orthodoxae

contentis non tantum manu subscribo sine omni fuco, verum sincero corde attestor, et approbo.

20. Ego Michael *Benkóczy* Minister Verbi Dei in oppido *Koevesd*, huic Libro Concordiae bona fide, puro corde, salva conscientia, absque omni fuco, dolo malo, hypocrisi subscripsi propria.

21. Ego Gregorius *Szentgyörgyvölgyi* Pastor Ecclesiae Jesu Christi in *Horpach* huic Libro Concordiae, bona fide, sincero corde, salva conscientia, sine fuco subscribo.

22. Ego M. Joannes *Kreutterer*. subscripsi, et sit una vox multarum Ecclesiarum, sincero corde, absque omni fuco, quemadmodum omnes Viri sinceri Pastores fecerunt.

23. Et Ego Johannes *Algerus* Minister Verbi Dei in *Leuka* subscribo Orthodoxae huic Confessioni bona conscientia absque omni fuco.

24. Ego Joannes *Scharlapaur* huic Orthodoxae Confessioni salva conscientia, sineque omni fuco subscripsi.

25. Ego Andreas *Chiki* de *Veép* Minister Verbi Dei in pago *Peőse* huic toti Libro Orthodoxae Concordiae bona fide, salva conscientia, puro corde subscripsi.

26. Ego Georgius *Lyndvaeus* Minister Verbi Dei, *Sitkiensis* (Sitke) huic Orthodoxae Confessioni Augustanae, sine omni fuco, sincero corde, salva conscientia, bona fide, manu mea propria subscripsi.

27. Ego Johannes *Dianovits Csepregi* Minister Verbi Dei *Sotoniensis*, huic Orthodoxae Confessioni Augustanae absque omni fuco, sincero corde, pacata conscientia, bona fide subscribo.

28. Ego Benedictus *Pyrus* Minister Verbi Dei in *Pergelin*, huic Formulae Concordiae Orthodoxae, ut Graetii ita et hic non solum manu sed corde, sine omni fuco, bona conscientia subscribo.

29. Ego Nicolaus *Lynbetich* Minister Verbi Dei in pago *Hegyfalu*, huic Orthodoxae Augustanae, et Apologiae, bona fide, puro corde, salva conscientia, absque omni fuco, dolo malo subscripsi.

30. Stephanus *Komarinus* Minister Verbi Dei nunc in *Szimód* (talán Himód) huic Confessioni Augustanae et Apologiae bona fide, salva conscientia, sine omni fuco subscripsi.

31. Mathaeus *Kenézy* Minister Verbi Dei nunc in *Sömjén* huic Orthodoxae Confessioni bona fide, sine omni fuco subscribo.

32. Ego Ambrosius *Polyany* (Polany) Minister Verbi Dei in *Nagy Eolbő* huic Orthodoxae, et Apologiae bona fide, salva conscientia puro corde, absque ullo fuco, dolo malo subscripsi.

33. Ego Joannes *Szeremliny* Verbi Dei Minister, in oppido *Ikervár*, huic Orthodoxae Confessioni bona fide salva conscientia sine ullo dolo subscribo.

34. Joannes *Kola* Verbi Dei Minister in *Niczka*, huic Orthodoxae Confessioni bona fide, sine omni fuco subscribo.

35. Ego Joannes *Somogy* Minister Ecclesiae *Aszszonyfalvensis* huic Orthodoxae Confessioni Augustanae sincero corde, sine omni fuco subscribo.

36. Ego Joannes *Koermendi* Minister Ecclesiae apud *Aszszonyfalvaienses* huic Orthodoxae Confessioni bona fide, sine omni fuco subscribo.

37. Ego Martinus *Kazdagh*, Pastor Ecclesiae *Gencz* huic Orthodoxae Confess. et Apologiae bona fide, puro corde, salva conscientia, absque omni fuco, dolo malo subscribo.
38. Ego Andreas *Reöytöki* Pastor *Szerdaheliensis*, huic Orthodoxae Confess. et Apologiae bona fide, puro corde, salva conscientia, absque omni fuco subscribo.
39. Ego Emericus *Pápai*, Pastor *Pinnyeiensis* huic Orthodoxae Confessionis et Apologiae bona fide, puro corde, salva conscientia absque omni fuco subscribo.
40. Ego Johannes *Csepreghi* propria manu subscribo his Articulis Confessionis Augustanae, Apologiae, et Articulo de Papatu et Calvinismo, Schmalcaldiae Principibus oblato sine omni fuco.
41. Ego Stephanus *Koermendi* bona conscientia, et prompto animo huic Libro Concordiae, et Augustanae Confessionis subscribo sine omni fuco.
42. Ego Basilius *Frank* de Szeörcsök concionator in *Varsán*, subscribo huic Libro bona conscientia sine omni fuco.
43. Ego Matthias de *Lethenye Szentgyörgyi* salva conscientia, verae, ac orthodoxae Augustanae confess. procincto subscripsi, citra omnem fucum.
44. Ego Petrus *Papanus* (Papay), Pastor Ecclesiae *Reoytökiensis* salva conscientia, verae, ac Orthodoxae Augustanae Confessionis sine omni fuco subscripsi.
45. Ego Michaël *Rusa* de Keöszegh Minister Ecclesiae Christi apud *Köszegiens*. 17a die Junii Anno 97 verae ac Catholicae Ecclesiae, quam Augustanam vocant, pia mente, sincero corde, pacataque conscientia subscripsi.
46. Ego Lucas *Transylvanus* (Pápista Ember) ex corde intimo huic Libro Concordiae et August. Confess. subscribo.
47. Ego Ambrosius *Samariai*, Pastor Licentiatus in pago *Csénye*, huic Orthodoxae Confess. et Apologiae, bona fide, puro corde, salva conscientia, absque omni fuco subscribo.
48. Vitus *Altenmarckter*, Pastor in *Pergelin*, huic Orthodoxae confessioni, et Apologiae bona fide, puro corde, salva conscientia absque omni fuco subscribo.
49. Ego Adamus *Metzlerus*, natione Islebiensis in comitatu Mansfeldiense et jam vigilantissimus Pastor in oppido *Steinberg* ex imo meo pectore subscribo his Articulis Augustanae Confess. quam non saltem dum spiro alam, sed quoque studiose meis omnibus proponam, 1598.
50. Ego Joannes *Cziczak* Csepreginus, Ludi apud *Sanctam Grucem* Literarii pro tempore Rector, hanc August. Confess. a piis et Orthodoxae Religionis hominibus juxta scripta prophetarum et Apostolorum ... ipsius Christi conscriptam esse confiteor, eidem subscribo in ea mori, in ea vivere, et firmam me vitae aeternae haereditatem consecuturum conscientiose affirmo.
51. Ego Anthonius *Iványi*, Rector scholae *Pereszteghiensis* huic Orthodoxae Confess. Augustanae absque omni fuco, sincero corde, pacata conscientia, bona fide subscribo.
52. Ego Michaël *Parthasy* (talán Bárdosy) *Ujkériensis*, Ludi magister, huic Orthodoxae Confessionis Augustanae, absque omni fuco, sincero corde, pacata conscientia, bona fide subscribo.
53. Franciscus *Szenyiesy* Rector scholae oppidi *Sancti Nicolai* indignus, subscribo Confessionis August. bona fide.

54. Ego Gregorius *Ságodi*, Pastor Ecclesiae *Egervariensis* absque omni fucō, dolo, malo, bona fide, salva conscientia subscripsi August. Confessionī.
55. Ego Gregorius *Miskoltzy* evocatus ad Ministerium a civibus *Peresztegiensibus* licentiatas a Dnis Senioribus, Augustanae Confessionī bona fide, et conscientia subscribo Augustanae confessionī, hoc est toti Libro Formulae Concordiae meis propriis manibus sine dolo, malo fucō, hypocrisi.
56. Ego Michaël *Koszorus* subscripsi August. Confessionī bona, et pacata conscientia, sine omni dolo vel fraude.
57. Georgius Sz. P. *Pronay* (Hajnóczy kéziratában: Georgius Szép Thanay).
58. Franciscus *Gencsi* subscripsi, August. Confessionī bona conscientia, sine omni dolo vel fraude.
59. Ego Samuel *Kromholtzius* subscripsi Augustanae Confess. bona, et quietā conscientia, sine omni dolo vel fraude.
60. Ego Emericus *Papeus* huic Libro Formulae Concordiae fucō omni remoto, bona fide ac sincera conscientia subscripsi *Csepreginī 17. Novembris 1598.*
61. Ego Stephanus *Magyarinus* rejectis omnibus Pontificiorum Sacramentariarum aliorumque Sectariorum hominum falsis dogmatibus, huic Orthodoxae Confessionī Augustanae nimirum sine fucō et simulatione, salva conscientia bonaque fide, libera et propria de voluntate sincera subscripsi in solemni Ecclesiae synodo in *Hegyfalu habita 9. Junii Anno 1599.*
62. Basilius *Keöszeghi* Pastor *Sárváriensis* salva conscientia idem dicit.
63. Ego Paulus *Hegedűs*, licentiatas minister Verbi Dei in pago *Keöczk* bona fide, puro corde, salva conscientia, huic Orthodoxae August. Confessionī sine omni fucō subscripsi.
64. Ego Michaël F. *Kereszturi* Rector scholae *Csepregianae* huic Orthodoxae Christianae Concordiae Libro ac Confessionī bona fide, pio corde, et pacata conscientia subscribo.
65. Ego Joannes *Foris*, alumnus Spectabilis ac Magnifici Domini *Nádasdy*, toto et puro corde, illaesa conscientia, toti Libro Concordiae ac Confessionī subscribo.
66. Ego Jacobus *Talabor* Csepreginus, Magister Scholae in oppido *Uykér*, qui huic Orthodoxae August. Confessionī bona fide, puro corde et pacata conscientia, ac sine omni fucō subscripsi.
67. Ego Caspar *Belechich*, Magister scholae in oppidulo *Leovö* bona fide, puro corde, absque omni dolo malo, et fucō, manu propria subscripsi huic Orthodoxae Augustanae Confessionī.
68. Ego Stephanus *Berdoczy*, Rector Scholae Sz. *Miklósiensis* subscribo huic Libro Formulae Concordiae bona fide, pacata conscientia puro corde.
69. Ego Georgius *Tsebenich* Puschini magister, vel Paedagogus G. E. Dni E. de M. (Generosi Egregii Dni Erdődy de Monyorókerék) bona fide, pacata conscientia, absque omni fucō, et dolo malo, manu propria subscribo.
70. Ego Nicolaus *Jagodich*, Magister Scholae in oppido *Peresztegh* huic Confessionī contentae in hoc Libro Formulae Concordiae, puro et salva conscientia, remoto omni dolo malo subscripsi.
71. Ego Michaël *Zvonarich* Sárváriensis, Rector Scholae *Kereszturiana*, Libro Concordiae, et omnibus in eo contentis articulis bona fide subscribo, hacque subscriptione, eos tanquam veritati consentaneos approbo.

72. Ego Martinus *Rhecius* Nat. Pomer. *Kereszt.* Scholae collega huic libro Concordiae bona fide subscribo.
73. Ego Stephanus *Csepreghi* fateor me coram istis Reverendis Dnis Pastoribus esse in vera Augustana Confessione, et huic Libro Concordiae sine fuco manu propria subscribo.
74. Ego Laurentius *Steinhackerus* pro tempore ludirector in *Leuczmanspurk*, huic Orthodoxae Confessionis salva conscientia, sineque fuco omni subscripsi.
75. Ego Georgius *Szentmiklósiensis* Rector Scholae *Szakoniensis*, subscribo huic Libro Formulae Concordiae, bona fide, pacata conscientia, puro corde.
76. Basilius *Tömpör* Csepregi subscripsit Augustanae Confessionis pacata conscientia ac fide bona.
77. Ego Christophorus Felxerus subscripsi huic Libro Concordiae absque omni fuco sincero corde.
78. Ego Joannes *Mallo* puro conscientia, sine omni dolo, atque fuco fateor me huic Orthodoxae August. Confessionis assentiri.
79. Ego Gregorius *Ratkovicz* pura conscientia, sine omni dolo, atque fuco fateor me huic Orthodoxae Augustanae Confessionis assentiri.
80. Ego Mathaeus *Végh* de Baranya huic Augustanae Confessionis subscribo absque omni fuco.
81. Ego Ambrosius *Hegy* Szerdahelinus huic Augustanae Confessionis libera, ac bona fide, ac conseientia subscribo.
82. Ego Martinus *Pankaszi*, nunc Rector scholae *Genczianae* huic Orthodoxae Confessionis Augustanae, hoc est toti libro Concordiae mea spontanea et libera voluntate, bona fide, sine omni fuco subscripsi.
83. Ego Petrus *Petsváradi* huic Augustanae Confessionis subscribo absque omni fuco, propria voluntate, et bona conscientia.
84. Ego Nicolaus *Szenczi*, minister *Ujkeriensis* huic August. Confessionis subscribo spontanea, et libera voluntate, sine omni dubitatione.
85. Ego Joannes *Sárvárinus*, hactenus minister ecclesiasticus *Pinnyeiensis* subscribo August. Confessionis libera voluntate, nam hanc sensi veram esse, in eoque usque ad mortem permanere conabor adjuvante Deo et Dno meo J. Christo.
86. Ego Joannes *Varasdiensis*, minister verbi Dei apud ecclesiam *Reoytökiensem*, huic Orthodoxae Confessionis, bona fide, sine omni fuco subscribo.
87. Ego Jacobus *Egerer*, minister verbi Divini in ecclesia *Riczingensi* huic Orthodoxae Christianae Concordiae libro, ac Confessionis, bona fide, pio corde, et pacata conscientia subscribo.
88. Ego Matthias *Kappelmann*, minister verbi Divini in ecclesia *Bilgersdorffensi*, huic orthodoxae Christianae Concordiae libro ac Confessionis, bona fide, pio corde, et pacata conscientia subscribo.
89. Ego Laurentius *Keöszeghi* pastor ecclesiae *Csapodiensis* Augustanae Confessionis, bona fide, sine omni fuco subscribo.

90. Ego Petrus *Vodoricz* Nicopolitanus, pastor Ecclesiae *Teteniensis* August Confess. et charitate bona fide subscribo.
91. Ego M. Joannes *Wücz* Palatinus fateor me huic August. Confessionis libro bona fide et pectore subscripsisse pio.
92. Ego Nicolaus *Göncz* de Pálháza Szaladiens. minister ecclesiae *Hegyfalu*, et sincera fide complector et perlubens huic Concordiae libro subscribo 9^a Mai Anni 1607 in publica congregatione *Csepregiensi*.
93. Ego Martinus *Szeniczenus* Henczelius minister *Egyházasfalvaiensis*, sincera fide amplector et perlubens huic Concordiae libro subscribo 9^a Mai Anno 1607.
94. Ego Gregorius *Bartholomaei* Keoszeghinus, minister ecclesiae *Reoytökianae* bona fide, et sincera subscribo huic libro Concordiae Confess. Augustanae 9^a Mai 1607.
95. Ego Nicolaus *Ujkéri* minister ecclesiae *Moriczidensis*, bona et sincera fide subscribo huic libro Concordiae Confess. Augustanae 1607 9^a Maii.
96. Ego Gregorius *Dongó*, bona fide, absque omni fuco libro huic Concordiae subscribo, ordinatus minister in *Horpác* 9ª Mai Anno 1607.
97. Ego Jacobus *Chepp* (Chapp) minister ecclesiae *Czirákiensis*, sincera fide, absque omni fuco procul remoto, Augustanam Confessionem amplector, et subscribo huic libro Concordiae.
98. Ego Nicolaus *Sz. Mihályfalvai*, minister ecclesiae *Varsaniensis* et sincera fide amplector et perlubens huic libro Concordiae subscribo 9ª Maii 1607.
99. Ego Michaël *Andreades*, Rector pro tempore scholae *Csepregianae* ordinatus ad ministerium verbi, subscribo huic Confessionis August. Concordiae, et Apologiae, idque sponte, pio, ac fideli zelo et voluntate.
100. Ego Benedictus *Telekesy* minister ecclesiae *Beriensis*, et sincera fide, amplector, et perlubens huic Concordiae libro subscribo. Anno 1608. 17. April.
101. Ego Thomas *Nagy*, bona fide, absque omni fuco, huic libro Concordiae minister in *Seomjén* subscribo.
102. Ego Marcus *Ott* Palatinus, minister ecclesiae in *Lewka* Augustanae Confessionis, Concordiae et Apologiae libro bona fide, et pectore pio, absque omni fuco subscribo. Anno 1608, 17 April.
103. Ego Johannes *Hollósy* minister ecclesiae *Soporiensis*, Pataviensis Koposdiensis et sincera fide amplector, et perlubens huic Concordiae libro subscribo. Anno 1608 4ª die Septembr.
104. Ego Thomas *Simonházy* Minister Ecclae *Bezenyensis* Aug. Conf. Concordiae et Apologiae bona et sincera fide subscribo. Anno 1608. 4. Sept.
105. Ego Melchior *Marothi* minister *Babiensis* (Bobaiensis, Babotiensis) Augustanae Confess. Concordiae, et Apologiae libro bona fide, et pectore pio subscribo.
106. Ego Nicolaus *Hollósy* minister ecclesiae *Sookiensis* et *Szelecziniensis* (talán Szákiensis et Szendiensis) et sincera fide amplector et perlubens huic Concordiae libro subscribo. Anno 1608 4ª Septembr.
107. Ego Michaël *Graff* Semproniensis Hungarus hac mea manu testatum facio, me quoad vixero S. S. librum Christianae Concordiae et Augustanam Confess. amplexurum.

108. Ego Absolon *Eckstein* Sulzbachensis Francus constanti fide, et pectore Augustanam Confess. amplector. 1609.
109. Ego Lucas *Miholics*, minister *Leöveiensis* sincera fide amplector et perlubens huic Concordiae libro subscribo.
110. Ego Casparus *Muraközinus* minister ecclesiae *Sönokiensis* (?) huic libro Concordiae manupropria, corde sincero subscribo.
111. Ego Stephanus *Jauriensis* minister ecclesiae *Kajáriensis*, manu propria, absque omni fuco subscribo. Anno 1609.
112. Ego Johannes *Gudor*, vocatus et ordinatus ad ministerium ecclesiae *Meszleniensis* in Comitatu Castriferrei existens, subscribo huic Confess. Augustanae, Concordiae, et Apologiae, idque sincero, et puro corde nec non spontanea voluntate. Anno 1609.
113. Ego Nicolaus *Kajáry* minister ecclesiae Feöldecziensis (Fölpécziensis) Augustanae Confess. Concordiae, et Apologiae libro bona fide, et pectore pio subscribo. 4^a Octobr. 1609.
114. Ego Petrus *Eörinus* descendi in navem Christi, die 20^a mens. Octobr. et August. Confessionis Concordiae et Apologiae me adstipulantem subscripsi. 1610.
115. Ego Franciscus *Ládoni*, minister ecclesiae *Reoytökiensis* bona sinceraque fide amplector Confess. Augustanam, et libro Concordiae subscripsi. 1610.
116. Ego Nicolaus *Hawar*, minister ecclesiae *Variensis* (Vathiensis) bona, sinceraque fide amplector Confess. Augustanam, et libro Concordiae subscripsi. 1610.
117. Ego Jonas *Gerberides* Wratislaviensis, minister ecclesiae Drassendorffii fateor me bona, sinceraque fide amplecti Confessionem Augustanam, ideo libentissime huic Concordiae libro subscripsi. 1610.
118. Johannes *Summeraver*, pastor Bülgersdorfensis subscribo. 1610.
119. Ego Martinus *Szerdaheli* ecclesiae *Babit* (Babotiensis) August. Confessionis Concordiae ejusque Apologiae, bona fide subscribo.
120. Ego Franciscus *Szerdaheli* ecclesiae *Nagy-Czenkiensis* pastor Augustanae Confess. Concordiae et Apologiae bona fide subscribo. 1610. 4^a Octobr.
121. Ego Michael *Stephanides*, minister ecclesiae *Soporiensis*, Augustanae Confess. Concordiae ejusque Apologiae bona fide subscribo.
122. Ego Paulus *Csepreghi*, minister ecclesiae *Varsaniensis*, fateor me amplecti Confess. Augustanam, bona fide, absque omni fuco, dolo malo. 1610.
123. Ego Georgius *Tarlósi* pastor ecclesiae *Bodonheliensis*, August. Confessionis, Concordiae et Apologiae libro, bona fide subscribo. 19. Novembr. 1611.
124. Ego Martinus *Szalai*, minister ecclesiae *Aranyadiens*. August. Confessionis Concordiae libro, et Apologiae bona fide subscribo. 1611.
125. Ego Nicolaus *Terebesi*, minister ecclesiae *Kecskédiensis* Augustanae Confessionis libro Concordiae, bona fide subscribo die 17^a Novembr. 1616.
126. Ego Georgius *Márfy*, minister ecclesiae *Dergitziensis* August. Confess. sincera fide amplector et libro Concordiae perlubens subscribo.
127. Ego Georgius *Muraközi*, minister ecclesiae *Pinnyeiensis* Confess. Augustanam sincera fide amplector et perlubens huic Concordiae libro subscribo. 1612.

128. Ego Franciscus *Georváry*, minister ecclesiae *Vathiensis* Confess. Augustanam certa fide amplector, et perlubens huic Concordiae libro subscribo. 1612. Anno 1635. apostatavit a vera ecclesia metu poenae sibi infligendae propter enormia scelera, ac facinora scandalosa, et sic quaesivit sibi rimas elabendi in castra Pontificiorum.
129. Ego Leonhardus *Munderlinus* Heidecoensis alumnus Palatinus pro tempore Pastor in *Neckenmarkt*, manu propria libro huic Concordiae Augustanae Anno 1530 Carolo V. tradito lubens subscribo. 3ª April. Anno tou Logou 1612.
130. Ego Joannes *Jaurinus* in *Kis Somlyó* fateor me Confess. Augustanam sincera fide, absque omni hypocrisi amplecti 1612.
131. Ego Martinus *Bakony* pastor ecclesiae *Miske*, fateor me Confess. Augustanae assentiri. 1612.
132. Ego Michaël *Strotzsch Cizensis* (talán *Cruzensis*) minister ecclesiae *Zolonakiae* (Szalonak), manu propria libro Concordiae August. Confessionis Anno 30. Carolo quinto tradito lubens subscribo. 1612.
133. Ego M. Melchior *Unger* Biberacensis Svevus, minister ecclesiae *Lokkenhausensis*, manu propria libro Concordiae August. Confessionis Anno. 30. Carolo quinto tradito lubens subscribo Anno Christogonias 1612.
134. Stephanus *Kovachochi* mpr.
135. Ego Michaël *Janits*, minister verbi Dei apud *S. Martinum* in *Zelincza* subscribo huic orthodoxae Confessionis salva conscientia, fuco absque omni.
136. Ego Matthias *Forgács* minister verbi Dei apud *Stridonienses* subscribo huic orthodoxae Confessionis salva conscientia, absque omni fuco mpr.
137. Ego Thomas *Keysznik* (Küsznich) minister verbi Dei apud *Perlakienses* subscribo huic orthodoxae Confess. salva conscientia.
138. Ego Joannes *Kanisay* minister verbi Dei apud *Szentgyörgyienses* subscribo huic orthodoxae Confessionis salva conscientia fuco absque omni.
139. Ego Johannes *Szalaszegi* ecclesiastes *Magno (Mura) Szombathinus* subscribo huic orthodoxae purae, et sincerae Confessionis salva conscientia, absque omni hypochrisi, ac fuco. propria mea manu et antea stipulata.
140. Ego Sebastianus *Makrots* minister verbi Dei apud *S. Georgium* subscribo me huic orthodoxae Confessionis salva conscientia absque omni hypochrisi, ac fuco.
141. Ego Bartholomaeus *Kys* Somodinus subscribo huic orthodoxae Confess. salva conscientia, absque omni hypochrisi, ac fuco mea mpr.
142. Ego Matthias *Suttok Beliciensis* minister, subscribo huic orthodoxae Confess. salva conscientia, absque omni hypochrisi, ac fuco mpr.
143. Ego Michaël *Kottar* minister ecclesiae *Sancti Michaëlis*, subscribo huic orthodoxae Confessionis salva conscientia, absque omni hypochrisi, ac fuco mpr.
144. Ego Thomas *Hauer* pastor *Teremiensis* subscribo.
145. Ego Michaël *Szeredi*, minister *Tétheniensis* subscribo.
146. Ego Basilius *Geresdi* subscribo huic orthodoxae Confess. salva conscientia, absque omni hypochrisi.

147. Ego Paulus *Musits Sz. Andradiensis* minister, subscribo huic orthodoxae Confessioni salva conscientia.

148. Dionysius *Collar Csepregiensis* minister, subscribo huic orthodoxae Confessioni, absque omni fuco.

149. Ego Joannes *Kerts Coronensis* Transylvanus pastor ecclesiae *Lociens.* subscribo huic orthodoxae Confessioni.

150. Ambrosius *Barbarich* subscribo.

151. Ego Johannes *Mosoni* subscribo huic orthodoxae Confessioni absque omni fuco.

152. Ego Emericus *Geresdi* subscribo huic orthodoxae Confessioni, absque omni fuco.

153. Ego Joannes *Merai* subscribo huic orthodoxae Confessioni.

Synodus facta die 5^a Novembr. Anno 1614. in qua subscripserunt:

154. Ego Andreas *Huszár* a Kassa minister ecclesiae ad lacum Balaton nobilis oppidi Bódogh Aszony, aliter *Keővágó Eörs* subscripsi manu mea propria libro Concordiae juxta puram, et orthodoxam Confessionem Augustanam.

155. Ego Stephanus *Rumi* subscribo huic orthodoxae Confessioni, salva conscientia.

156. Ego Emericus *Geresdi* subscribo huic orthodoxae Confess. absque omni fuco.

157. Ego Joannes *Bechehelinus* subiicio me huic orthodoxae, ut verae August. Confessioni.

158. Ego Stephanus *Csanaki* minister in *Pordan* subscribo.

159. Ego Joannes *Mosoni* subscribo huic orthodoxae Confessioni salva conscientia.

160. Ego Mathias *Kelemen Káldiensis* minister, subscribo huic orthodoxae Confessioni absque omni hypochrisi.

161. Ego Joannes *Hollósi* minister *Vathiensis*, subscribo huic orthodoxae Conf. salva conscientia.

162. Ego Paulus *Meskó* Parochus ecclesiae *Varsaniensis* subscribo.

Habita *Synodus Generalis* in oppido *Leövő*, Anno Christi 1625. 20, 21^a Maii, in qua hi ordinati huic libro Concordiae hoc ordine manu propria subscripserunt:

163. Ego Stephanus *Rethenyeinus*, concionator oppidi *Ikervár*, huic libro Christianae Concordiae animo sobrio, et puro corde subscripsi.

164. Ego Martinus *Brisnensis* huic libro Christianae Concordiae subscripsi.

165. Ego Thomas *Baláskovich*, minister oppidi *Perlak*, huic libro Christianae Concordiae animo pio et corde puro subscripsi.

166. Ego Matthias *Harczán*, Gederoczinus minister oppidi *Nedeolczyensis* huic libro Christianae Concordiae subscripsi corde non fucato.

167. Ego Michael *Csepreghi*, minister *Koronczóiensis* subscribo huic Confess. Augustanae salva conscientia, absque omne fuco.

168. Ego Joannes *Farkas*, pastor *Sárkányensis*, subscribo huic orthodoxae Confess. absque omni hypochrisi.

169. Ego Joannes *Német*, pastor *Keöczkiensis* huic libro Concordiae subscribo.

170. Ego Paulus *Zólyomi*, minister ecclesiae *Hoszsza Pereszteghiensis* articulos libri hujus approbo eidemque subscribo.

171. Ego Franciscus *Transylvanus*, minister *Treszten-falvaiensis* articulos libri hujus approbo eidemque subscribo.

172. Ego Franciscus *Dravec*, minister ecclesiae S. Martini huic libro subscribo.

173. Ego Georgius *Vokits*, minister verbi Dei, apud *S. Marcum* in *Zelnicza*, articulos libri hujus approbo eidemque libro animo sincero subscribo.

Anno 1616 5^a die Maii (Csepreghini) ordinati sunt sequentes:

174. Ego Joannes *Gederocsinus*, minister in insula Muraköziana. in oppido *Skido* (Strido) subscribo huic libro Concordiae.

175. Ego Stephanus *Norapi* pastor ecclesiae *Varsániensis*, subscribo libro Concordiae.

176. Ego Joannes *Terbocz* antistes designatus ecclesiae *Feölső Lindvensis*, subscribo libro Concordiae, absque omni fuco.

177. Emerieus *Lenthi* pastor ecclesiae *Kotoriensis* subscribo.

178. Ambrosius *Jansa*, minister ecclesiae *Sancti Viti*.

179. Joannes *Magyari*, pastor ecclesiae *Bodonheliensis* subscribo.

180. Ego Salomon *Agnetis* Saxo-Transylvanus Rupensis Evangelicae ecclesiae in oppido Caesareo *Locsman* semel pro semper Augustanae sinceriori Confessionis subscribo cordicitus Anno 1616. 5. Maii.

181. Ego Ambrosius *Brehoczi*, minister ecclesiae *Mura Szombathiensis*, subscribo huic Libro Concordiae, et sana conscientia approbo, approbatumque usque ad extremum spiritum candide et sincere me promitto.

182. Ego Stephanus *Szepesi* pastor in *Hosztot* subscribo huic Libro Christianae Concordiae.

183. Ego Petrus *Börnerus* (Pürner) Haynensis minister, fateor me hac mea subscriptione sic sentire de articulis theologicis, ut in formula Concordiae comprehensi sunt.

184. Ego Michael *Allodiator* Mura Szombatinus minister ecclesiae *Tyssinensis* huic Libro Christianae Concordiae, salva conscientia absque omni hypoehrisi subscribo.

Anno 1617. 24^a Maii. Generalis Synodus celebrata est Csepreghini; ordinati sunt hi:

185. Ego Stephanus *Göntz* Lyndvaeus, vocatus ecclesiae *Kereszturiensis* minister, mente sobria, cordeque sincero libro huic Christianae Concordiae subscribo.

186. Ego Mathias *Keoszeghi*, vocatus ecclesiae *Soproniensis* minister Ungar. mente sobria, corde sincero, libro huic Concordiae subscribo.

187. Ego Gregorius *Zvetich* subscribo.

188. Ego Theodorus *Onuchius* pastor ecclesiae *Stobensis* subscribo.

189. Ego Gregorius *Gerberus* Lichtensteinensis Misnicus vocatus minister ecclesiae, quae colligitur in pago *Pilgersdorf*, sine omni dolo, aut hypochrisi, libro huic Christianae Concordiae subscribo.

190. Ego Stephanus *Csepreghi* subscribo.

191. Ego Martinus Transylvanus *Vietor*, Segesváriensis, subscribo.

Anno 1618. 23^a Maii:

192. Nicolaus *Bakodi* subscripsi huic fidei orthodoxae.
193. Stephanus *Dömötöri* subscripsit.
194. Emerieus *Somogy* subscripsit.
195. Michael *Zsámbokréthy* subscripsit.
196. Georgius *Beyczy* subscripsit.
197. Petrus *Jaszkey* subscripsit.
198. Albertus *Marchi* subscripsit.
199. Ego Joannes *Teuthonides* subscriptione manus meae doctrinam in libro hoc comprehensam amplecti me fateor.

Anno 1619. 9ª Maii Ordinatorum ministrorum nomina:

200. Ego M. Marcus *Huber* patriae Isnensis imperialis superioris Germaniae urbis ex sincero cordis affectu subscripsi.
201. Ego Stephanus *Lossitz* Csáktornyensis subscripsi huic Libro Concordiae.
202. Stephanus *Potyondinus* subscripsit.
203. Martinus *Rotarius* subscripsit.
204. Michaël *Aranyadi* subscripsit.
205. Johannes *Hofmannus*.
206. Stephanus *Buokacz*.
207. Jacobus *Kola*.
208. Martinus *Dvornicenus* subscripsit.

Anno 1619. 3ª Aug.

209. Nicolaus *Beyerus* huic Libro Concordiae subscripsit.
210. Georgius *Szemenyei*.
211. M. Joannes Jacobus *Rombaldus*.
212. Stephanus *Wiedemar* subscripsit.

Anno 1620.

213. Ego Emericus *Dubinszki* Trenschin. ordinatus verbi Dei minister in oppidum *Nedeolcze*, huic libro Christianae Concordiae sincere et candide subscribo, in eoque omnes et singulos articulos in omnibus punctis et clausulis contentos approbo.
214. Ego Joannes *Vinniczay* Monyorokerekinus, ordinatus verbi Dei minister in oppido *Muraszerdahely*, huic libro Christianae Concordiae sincere, et candide subscribo.
215. Ego Georgius *Serény* Torda Transylvanus, olim parochus, et Canonicus Sabariensis, nunc verbi Divini praeco, apud *Legradienses* purae et Orthodoxae August. Confessionis subscripsi, propagatoremque Confessionis praedictae me vita durante affirmo.
216. Joannes *Horváth* minister olim verbi Divini apud Kotorienses huic purae et orthodoxae August. Confessionis subscripsit, sed ut canis ad vomitum rediit.

Anno 1621.

217. Ego Wenceslaus *Prussowszki* de monte Sybaeo hactenus Sacerdos et Canonicus ordinis Praemonstratensis existens, abrenunciens falsae sectae et idololatriae Papisticae, non coacte, nec urgente aliquo, sed spontanea voluntate, bona conscientia, inflante Divino spiritu accessi, et accedo ad veram, et Orthodoxam Confessionem Augustanam, cujus rei in Testimonium huic Libro Concordiae, me absque omni fuco, dolo, hypochrisi approbans omnes hos articulos in libro hoc contentos subscripsi. - Rediit sus ad volutabrum suum.

218. Ego Magister Abrahamus *Olberus* Wittenbergiensis Confessionem Augustanam sacris literis esse consentaneam, et mente, et manu meo confiteor, et juvante Deo confitebor in tota vita mea.

219. Ego Ladislaus *Hlinka* Banovicinus, fateor me vere et sincere huic Libro Concordiae, ac in ea contentae Augustanae Confessioni subscribere, ac ad vitae meae usque halitum ultimum defendere et profiteri me velle.

220. Casparus *Kamondi* de Kisasszonyfalva subscripsit.

221. Ego Stephanus *Ságodi*, minister ecclesiae *Kötkensis*, subscribo huic Libro Concordiae salva conscientia,

222. Ego Martinus *Suklyósi*, minister ecclesiae *Malomsokiensis* huic Libro Christianae Concordiae subscribo.

223. Ego Gregorius *Geregyei*, minister *Ostfiaszonyfalvaensis*, subscribo me huic Libro Christianae Concordiae.

224. Ego Paulus *Bathensis*, minister verbi Dei apud *Szent-Iványfalvenses*, subscribo me huic Libro Christianae Concordiae salva conscientia.

225. Ego Christophorus *Opsnerus* Remlingensis Francus pastor oppidi *Steinbergensis*, huic Concordiae Libro me bona subscribo fide.

226. Ego Joannes *Laurentiades*, verbi Divini minister in *Kapuvár*, subscribo huic orthodoxae Augustanae Confessioni salva conscientia.

227. Ego Martinus *Dubnitzay*, pastinator vineae Christi apud *Ivanienses*, subscribo Libro huic Concordiae, nimirum prophetarum et apostolorum scriptis confirmatae verae, et salva conscientia approbans omnes articulos in eo contentos.

228. Ego Joannes *Albinus*, Csepreg. praedicator verbi Divini apud *Szakienses*, subscribo huic Libro Concordiae approbans omnes eos articulos in eo contentos, quos ad ultimum usque meae vitae halitum et spiritum, illaesa conscientia meis auditoribus proponendos polliceor.

In Synodo Hegyfalvensi Anno 1622. 26ª Maii subscripserunt sequentes:

229. Gábel *Szuhai* nomen meum subscribo huic Libro Concordiae, sincera fide.

230. Martinus *Reginus* subscribo huic Libro Concordiae nomen meum sincera fide.

231. Ego Andreas *Ujvári* subscribo libro huic Concordiae salva conscientia.

232. Ego Georgius *Nokovits* (Nikovits, Dukovits) Csepregiensis, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae.

233. Ego Nicolaus *Cserneghy* subscribo nomen meum huic Libro Concordiae.

234. Ego Georgius *Hortulani*, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, salva conscientia.

235. Ego Georgius *Florianus* Pápa-Vináriensis Thuringius salva subscribo conscientia nomen meum Libro huic Concordiae.
236. Ego Christianus *Polirus* Chemniciensis Misnicus, subscribo nomen meum conscientia bona, huic Libro Concordiae.
237. Ego Georgius *Surány* subscribo nomen meum huic Libro Concordiae.
238. Ego Georgius *Magyarbeli*, minister ecclesiae *Gencz*, subscribo huic Libro Concordiae.
239. Ego Joannes *Joó*, minister ecclesiae *Sz. Tamásiensis* subscribo.
240. Ego Gregorius *Lakosi*, minister ecclesiae *Bükiensis* salva conscientia huic Libro Concordiae subscribo.
241. Ego Jacobus *Bona*, minister ecclesiae *Tamásiensis*, bona conscientia subscribo.
242. Ego Nicolaus *Galgótzinus* subscribo Libro Concordiae juxta fidem datam tempore initiationis.
243. Ego Joachimus *Horningius*, olim in coeno latitans Pontificio, jam vero caput exinde felici, laus Deo ter opt. max. omine extrahens, huic Libro Concor. nomen meum dare, ac me inscribere ultro, citroque volui.
244. Ego Joannes *Kern*, a Wisehneher Palatinus subscribo bona conscientia huic libro concordiae.
245. Ego Paulus *Pfeilschmidt* Egranus Variscus, bona conscientia subscribo Libro Concordiae.
246. Ego Georgius *Dvorszky* Moravus subscribo huic Libro Corcordiae, salva conscientia.
247. Ego Georgius *Kotlóczi* Chornaiensis subscribo huic Libro Concordiae.
248. Ego Matthias *Szerdaheliensis* subscribo bona conscientia huic libro.
249. Ego Stephanus *Somogy* subscribo huic Libro Concordiae salva conscientia.
250. Ego Georgius *Madicz*, subscribo huic Libro Concordiae, bona conscientia.
251. Ego Franciscus *Eöri* subscribo huic Libro Concordiae.
252. Ego Gregorius *Musainus*, minister *Leöveiensis* subscribo huic Libro Concordiae, et secundum ejus continentiam, polliceor me vivere, docere, et mori. Anno 1623.
253. Ego Michael *Brisnensis*, subscribo me huic Libro Concordiae, meque polliceor velle omnia illa docere, quaecunque in hoc libro Concordiae continentur.
254. Ego M. Zacharias *Schofferus*, Znoyma Moravus concionator aulicus Ebersdorfiensis subscribo huic Libro Concordiae, et secundum ejus continentiam polliceor, me vivere, docere, et mori.
255. Ego Gregorius *Szeli* (Szili) subscribo.
256. Ego Benedictus *Szent Gróthi*, minister *Koppaniensis*, subscribo huic Libro Concordiae, et secundum ejus continentiam, polliceor me vivere, docere, et mori.
- Anno 1625. 3. Junii habita est synodus Csepreghini, in qua pro superintendente electus Bartholomaeus Kys, candidati sequentes:*
257. Ego Petrus *Somogi*, subscribo me huic Libro Concordiae, salva conscientia.
258. Ego Joannes *Kanisay Farkas*, pastor ecclesiae *Sanctae Trinitatis*.

259. Ego Joannes *Kopczany*, pastor *Koronczoiensis*, subscribo me huic Libro Concordiae bona conscientia.

260. Ego Nicolaus *Muraközi* pastor ecclesiae *Surdensis*, subscribo me huic Libro Concordiae.

261. Ego Stephanus *Zwonarits* ordinatus in ecclesiam *Czenkiensem* subscribo me huic Libro Concordiae bona conscientia.

262. Ego Augustinus Pauspertel *Iglaviensis* ecclesiae *Keressturiensis* minister, et animo et manu subscripsi.

263. Ego Joannes *Včgh Szakony*, minister *Marczaliensis* subscribo huic Libro Concordiae et secundum ejus continentiam polliceor me, docere, vivere, et mori.

Ujkeri habita est synodus specialis 1626:

264. Ego Thomas *Chrysány* minister ad *Sanctam Trinitatem* ordinatus, subscribo me huic Libro Concordiae.

265. Ego Michael *Rakiczány* in ecclesiarn *Sancti Benedicti* ordinatus, subscribo me huic Libro Concordiae.

266. Ego Stephanus *Völczei*, minister ecclesiae *Moriczidaiensis*, bona conscientia subscribo huic Libro Concordiae.

267. Ego Matthaeus Lucas *Samariainus*, subscribo huic Libro Concordiae 1626.

268. Joannes *Csapur*, Beczkovinus ecclesiae *Sagiensis* minister, subscripsit.

269. Gregorius *Légrádi*, minister ecclesiae *Szent Királyiensis* subscripsit.

270. Gregorius *Somodiensis* subscripsit.

271. Ego Nicolaus *Jeszeniczky*, subscribo me huic Libro Concordiae.

272. Ego Stephanus *Nagy*, minister huc usque in *Szántó* et sub *idolomania papatus* vivens, nunc per commiserationem Divini mei Jesu Christi ex illuminatione Spiritus Sancti ad evangelicae veritatis agnitionem conversus subscribo huic Libro Concordiae August. Confess. bona fide, corde sincero, et salva conseientia.

273. Ego Michaël *Thoma Dubniczay* subscribo huic Libro Concordiae.

274. Ego Michaël *Michaërides* Zolnensis vocatus sum legitime ad pascendum gregem Divini in pagum *Mesteri*, comitatus Castriferrei ordinatus sum Csepreghini in templo inferioris parochiae.

275. Ego Michaël *Muraszombathiensis*, vocatus sum legitime ad pascendum gregem Divini in pagum *Pinnye* Comitatus Soproniens. 1627.

276. Ego Nicolaus *Georvári*, vocatus sum legitime ad pascendum gregem Divini in pagum *Sárkány* comitatus Soproniensis.

277. Ego Joachimus *Unger* ecclesiae *Merbischianae* pastor, subscribo me huic Libro Concordiae absque omni fuco.

278. Ego Andreas *Smidelius* orthodoxae ecclesiae *Széczi Szigethiensis* minister vocatus, subscribo huic Libro Concordiae salva conscientia, absque omni fuco, et hypochrisi.

In synodo generali Csepregiensi celebrata, Anno 1628. die 23., 24. et 25. Maii:

279. Ego Matthias *Verbói* subscribo huic Libro Concordiae, ordinatus sum in ecclesiam *Szent Thamasiensem*.

280. Ego Benedictus *Veörös Vépiensis* subscribo huic Libro Concordiae, ordinatus in ecclesiam *Vathiensem*.

281. Ego Joannes *Sodos* aliter *Gönczy* (*Gency*) fateor me huic Libro Concordiae subscripsisse absque omni hypochrisi.

282. Ego Joannes *Jorani* Transylvanus, huc usque minister verbi Dei et Sacramentorum apud *Rádocienses* primum, et tandem apud *Dormatienses* Calvinianae professioni addictus jam vero S. Scti, clementissima illuminatione ad illam inviolatam Augustanae Confessionis veritatem transplantatus in parochiam *Czirakiensem* comitatus Soproniens. subscribo huic Libro Concordiae praedictae Confessionis salva conscientia et fuco absque omni. 1629.

Anno 1629. die 20. Junii:

283. Ego Joannes *Czeösi* fateor me amplecti ea, quae scripta sunt in hoc Libro Concordiae.

284. Ego Georgius *Palla* Thurocziensis ordinatus in ecclesiam *Feölpecziensem* subscribo huic Libro Concordiae.

285. Ego Joannes *Sz. Mihálfai* ordinatus minister in ecclesiam *Hosztot* subscribo huic Libro Concordiae.

286. Ego Paulus *Bartholomaei* ordinatus in ecclesiam *Nádasdiensem* subscribo huic Libro Concordiae absque omni dolo.

Anno 1629. 23. Octobr.:

287. Ego Joannes *Vitkovits* Csepregiensis ordinatus in ecclesiam *Öttevéniensem* itaque spiritu spontaneo subscribo Libro Concordiae secundum quem docere, usque ad vitae meae ultimum terminum volo, et studeo, per gratiam Divinam.

Anno 1630. 20^a Martii:

288. Ego Georgius *Müller*, Steirensis Austriacus ordinatus sum in ecclesiam *Megyesiensem*, itaque spontaneo spiritu subscribo Libro Concordiae, secundum quem docebo usque ad vitae meae ultimum terminum, Deus sua gratia mihi adsit, et adjuvet.

289. Ego Paulus *Raab*, junior Semproniensis Hungarus ordinatus sum in ecclesiam *Wolfensem*, spontaneo igitur spiritu subscribo Libro Concordiae, secundum quem docebo usque ad vitae meae halitum.

290. Ego Nicolaus *Szölöskei* fateor me amplecti ea omnia, quae scripta sunt in hoc Libro Concordiae. (*Patonára*).

291. Ego Laurentius *Cranitz*.

Anno 1630. 5. Junii:

292. Ego Joannes *Báthi* ordinatus sum in ministerium ecclesiae *Koronczensem* quare promitto (sponte subscribens) ad terminum vitae meae omnia docere, quae scripta sunt in Libro Concordiae, secundum facultatem virium mearum.

293. Ego Georgius *Martini* Bossanensis, minister verbi Dei apud *Lakienses* valedicens omnibus haeresibus *Calvinianorum*, agnoscens veram, puramque, et sinceram Augustanam Confessionem, quam antea quoque a primis annis amplectebar, amplexurus etiam, quoad vitam vivam, prout sub juramento pollicitus sum, in quo me adjuvet Sacro Sancta Trias.

294. Ego Georgius (*Sartoris*) *Drietomai* ordinatus in parochiam *Czirakiensem* subscribo huic Libro Concordiae August. Confessionis salva conscientia.

295. Ego Joannes *Somogi*, propter suspensiones etiam de melioribus viris male loquentium hominum devitandas, suprascriptam in hunc Libro Concordiae inviolatae Confessionis Augustanae professionem renovavi manu stipulata et sincero corde, salvaque conscientia, coram Domino Deo, et superintendente Cisdanubianarum ecclesiarum reverendo domino Bartholomaeo Kys et Rno Dno Stephano Lethenyei Seniore, Ao. 1630.

296. Ego Matthias *Laátos* (Laitos) Bondorfinus ordinatus sum in ministerium ecclesiae *Csennyeiensis*, quare promitto (sponte subscribens) usque ad terminum vitae meae omnia docere, quae scripta sunt in Libro Concordiae secundum facultatem virium mearum.

Anno 1631. die 25ª Junii:

297. Ego Andreas *Wincklerus* Bohemus, Confessionem Augustanam, sacris literis absque omni furo, dolo esse consentaneam, et mente, et manu hac mea confiteor et juvante Deo confitebor, in tota mea vita.

298. Hieremias *Scholtz* philosoph. et medic, doctor, *Soproniensis* physicus bona fide, nec non salva conscientia, jussu admodum reverendi dni Bartholomaei Kys superintend. et permissa dnorum seniorum 25ª Junii 1631 Csepreghini in superiori templo huic congregations proprium apposuit nomen.

299. Ego Dávid *Csillagh* Tyrnaviensis, minister *Dobronokiensis* valedicens omnibus haeresibus *Calvinianorum*, agnoscens veram, puramque et sinceram August. Confessionem, quam antea quoque a primis annis amplectebam, amplexurus etiam quoad vitam vivam prout sub juramento pollicitus sum, in quo me adjuvet Sacro Sancta Trias.

300. Ego Paulus *Hegyfalui*, minister *Mihalyensis* subscribo huic Libro Concordiae, et polliceor me secundum ejus continentiam docere et vivere.

301. Ego Michaël *Ujkéri*, minister *Vatiensis* salva conscientia subscribo huic Libro Concordiae.

302. Ego Nicolaus *Balogh*, minister *Sz. Ivánfalvensis* subscribo me huic Libro Concordiae.

303. Ego Thomas *Simonides* Thurocinus, minister *Iharosiensis*, subscribo huic Libro Concordiae, et secundum ejus continentiam polliceor me vivere et mori.

304. Ego Joannes *Nagy* Galgocinus legitime emissus in messem domini ad *Sagienses*, secundum fidem, qua me huic officio asstrinxi integritatem huic Libro Concordiae me ascribens promitto.

305. Ego Johannes *Nagy* Comaromiensis, ex labyrintho *pontificiorum* idolomanico et secta *Monachorum* spiritu divino edoctus in gremium Sanctae Matris ecclesiae verae Augustanae Confessionis addictae receptus, emissus sum in vineam domini *Hidegseginum*.

306. Ego Stephanus *Kenyeres*, piscator Jesu Christi, in pago *Tarány*, subscribo huic Libro Concordiae.

307. Ego Petrus *Zalontay* ordinatus in pagum *Sz. Király*, subscribo huic Libro Concordiae.

308. Ego Stephanus *Kakoly*, Christi discipulus, manere volo in hoc officio pastoralis in pago *Hahót*.

309. Ego Georgius *Sárvárinus* aliter Draganosits, minister *Szergeniensis* subscribo huic Libro Concordiae ut et secundum ejus continentiam polliceor me vivere, docere et mori.

310. Ego Georgius *Almásy*, minister *Alasoniensis* subscribo Libro Concordiae.

311. Ego Matthaeus *Podrianits Német Ujváriensis*, minister *Pinnyeiensis* subscribo me huic Libro Concordiae.

312. Ego Georgius *Blasievich* Dalmata, ruptis laqueis Antichristi, et pseudoprophetarum idest *Monachorum*, subscribo me huic Libro Concordiae, et secundum ejus continentiam pollicetor me vivere, confirmatus Csepregini Anno 1631.

313. Ego Valentinus *Sárosi* legitima mihi divina favente gratia data et oblata vocatione ordinatus sum in ministrum ecclesiae Dei et pastorem ovium Christi, in qua vocatione polliceor, et promitto in omnibus fidelitatem, et obsequentiam, subscribendo Libro Concordiae.

Anno 1632. die 12. Maii celebrata synodus generalis, et ordinati sequentes:

314. Ego Georgius *Molitoris* Guariensis, habens legitimam vocationem assumsi officium ecclesiasticum ad praedicandum verbum Dei in Arce *Lenti* (Zalam.) et subscribo huic Libro Concordiae.

315. Ego Stephanus *Odor* Szakoniensis, subscribo me huic Libro Concordiae, secundum continentiam polliceor me vivere, docere, et mori. (Patyra, Vasm.)

316. Ego Martinus (Bakhó) *Desericzenus* ordinatus in ecclesiam *Sedeniensem* subscribo huic Libro Concordiae bona conscientia.

317. Ego Georgius *Marci Szoczóczy* subscribo me huic Libro Concordiae, et promitto fidelitatem, ad halitum vitae meae. (Felpéczre, Györm.)

318. Ego Andreas *Horváth Rév Komáromi*, minister *Csurgoiensis* (Somogy m.) subscribo huic Libro Concordiae.

319. Ego Gregorius *Sartoris* Sárváriensis initiatus sacro ministerio in templo *Niczkiensi*. 1632.

320. Ego Georgius *Geöde* minister *Divi Nicolai in Dolencz* (Vasm.), subscribo huic Libro Concordiae.

321. Ego Georgius *Textoris* puritatem religionis Augustanae Confessionis et reliquis symbolicis ecclesiarum nostrarum libris comprehensam amplector.

322. Ego Joannes *Raphanides* minister *Szöczyensis* subscribo me huic Libro Concordiae.

323. Ego Basilius *Kálmántsei* Légrádinus sinceram Augustanae Confessionis, ut et reliquorum librorum ecclesiarum nostrarum symbolicorum doctrinam me et publice, et privatim professum iri, hac manus subscriptione promitto, ac spondeo.

324. Ego Gregorius *Martinovich* Sárvárinus sinceram Augustanae Confessionis, ut et reliquorum librorum ecclesiarum nostrarum symbolicorum doctrinam, me, et publice, et privatim professum iri, hac manus subscriptione promitto, ac spondeo.

325. Ego Andreas *Sabariensis*, minister *Kapuváriensis* subscribo me huic Libro Concordiae.

326. Ego Joannes *Proksza* minister *Szakiensis*, bona conscientia subscribo huic Libro Concordiae.

327. Ego Samuel *Ockker*, M. Würtembergicus confiteor me Ratisbonae ordinatum subscripsisse Formulae Concordiae, constantemque auxilio S. Spiritus ad finem usque perseveraturum Actum Csepregini 1^a Junii Anni Christogonias 1633.

328. Ego Thomas *Benedicti* Duboviensis ordinatus in ecclesiam *Nagy Köczk*, subscribo huic Libro Concordiae, bona pura conscientia, spontaneaue voluntate Augustanam verissimam ac lucidissimam doctrinam amplectens.

329. Ego Joannes *Horvát*, ordinatus in ecclesiam *Pöseiensem* subscribo huic Libro Concordiae.

Anno 1634. die 23. Maii Csepreghii:

330. Ego magister Joannes Theodoricus *Schiller*, sacerdos et monachus Benedictinus, abrenuntio falsae et perversissimae idololatriae papisticae, cui proh dolor a cunabulis in servivi. Et hoc non sola manu, sed cordialiter me Augustanae immutatae Confessioni subscribens affirmo, affirmabo quoque usque ultimam sanguinis guttulam. Actum anno loco, et die, quo supra.

331. Ego Georgius *Joos* (Soos), ordinatus minister ecclesiae Christi in *Kis Baráthi*, libera voluntate subscribo huic Libro Concordiae.

332. Ego Stephanus *Czura* (Czum), ordinatus minister ecclesiae Christi in *Kovácsi*, libera voluntate huic Libro Concordiae subscribo.

333. Ego Joannes *Sutoris* (alias Szalai) ordinatus minister ecclesiae Christi in *Nöger*, subscribo huic Libro Concordiae.

334. Ego Philippus *Hrabowszky*, ordinatus minister ecclesiae Christi in *Septe*, libera voluntate subscribo huic Libro Concordiae.

335. Ego Jacobus *Tarczani*, ordinatus minister ecclesiae Sz. *András*, subscribo huic Libro Concordiae.

336. Ego Stephanus *Nodificis* Maleczinus, sine omni hypochrisi, et fraude subscribo huic libro.

337. Ego Martinus *Albini*, ordinatus ecclesiae *Kenyeriensis* minister, libera voluntate subscribo huic Libro Concordiae

Anno 1635. die 15. Maii.

338. Georgius Guilhelmus *Finck* Neostadiensis ad Asch fluvium Franko, exul e Bohemia fidelem et obedientem me promitto fore.

339. Confirmatus ad Augustanam Confessionem Joannes *Schafflerus*, olim pastor ecclesiae *Sanctae Crucis*.

340. Ego Joannes *Hercegh Szölősi* ordinatus ecclesiae *Seoytöriensis* minister, subscribo huic Libro Concordiae.

341. Ego Jacobus *Phylargyrus Rassoviensis* subscribo huic verae Augustanae Confessioni.

342. Ego Paulus *Laurentiades* minister ecclesiae *Kapuiensis* subscribo huic Augustanae Confessioni.

343. Ego Michaël *Csanaki* ordinatus sum inter *pontificios*, quibus jam nunc contradico, et huic verae Augustanae Confessioni subscribo. - Rediit hic sus abominandus ad volutabrum pristinum.

344. Ego Stephanus *Kola* Bogyoszlaiensis me subscribo verae Augustanae Confessioni, ordinatus in ecclesiam *Káliensem*.

345. Ego Stephanus *Fábri* Szakoniensis sinceram Augustanae Confessionis, et reliquorum librorum ecclesiarum nostrarum symbolicorum doctrinam, me publice, et privatim me professum iri, hac manus subscriptione, absque omni hypochrisi, dolo et fraude promitto, et spondeo.

346. Ego Nicolaus *Sartoris* Iván. subscribo me verae Augustanae Confessionis, ordinatusque in ecclesiam *Hegymagasiensem*.

347. Ego Michaël *Kelsz* Gradicensis subscribo huic Libro Concordiae.

348. Ego Andreas *Wadini* Trencsiniensis subscribo huic Libro Concordiae.

349. Ego Franciscus *Sodos* subscribo huic libro.

350. Ego Georgius *Nicolai* Eörinus subscribo huic verae August. Confess.

351. Ego Emericus *Rudnai* Turocinus subscribo me verae August. Confess. ordinatus in ecclesiam *Szedeniensem*.

352. Ego Franciscus *Vadeni* Hanslikfalvai subscribo huic Libro Concordiae.

353. Ego Franciscus *Szily* puritatem religionis Augustanae Confess. comprehensam amplector.

354. Ego Matthias *Rohonczy* puritatem religionis Augustanae Confess. comprehensam amplector.

Anno 1635. die 12 Decembr. Sárvárini:

355. Ego Georgius *Német* Sárvárinus subscribo me verae Augustanae Confessionis ordinatus in ecclesiam *Pöseiensem*.

356. Ego Joannes *Soproni*, subscribo me verae Augustanae Confessionis, ordinatusque in oppido Nicopoliensi.

357. Ego Joannes *Oros* puritatem Augustanae Confessionis amplector.

358. Ego Nicolaus *Donkóczy Zönöki* subscribo me verae Augustanae Confessionis.

Anno 1636. 28. Mai.

359. Ego Paulus *Albi* Brogyianens. subscribo me verae et purae Augustanae Confessionis.

360. Ego Georgius *Pős* Szencziensis subscribo me verae et purae Augustanae Confessionis.

361. Ego Georgius *Glabri* Koczkoviens. subscribo verae Aug. Conf.

362. Ego Georgius *Orsicz* Szent Grothiens. sinceram Augustanae Confessionis doctrinam et publice, et privatim professum iri polliceor.

363. Ego Matthias *Fabricius* Turocinus Claustrensis subscribo huic Libro Concordiae, cujus doctrinam polliceor me docere, quoad vires sum habiturus, ordinatus in oppido Sárvár.

364. Ego Nicolaus *Gothárt* subscribo verae et purae August. Confess.

365. Ego Georgius *Kanisai* subscribo purae Augustanae Confessionis Sárvárini 1636. 28. Máj.

Anno 1636. 13. Octobr.:

366. Ego Joannes *Deczi* subscribo huic Libro Concordiae Augustanae Confessionis bona conscientia, absque omni furo.

Anno 1637. die 16. Junii. Csepreghii:

367. Casparus *Huberus* pastor ecclesiae *Illmicensis* et *Apethlonensis* subscripsit et omnem obedientiam promisit.

368. Ego Michaël *Hidegh* minister verbi Divini apud *Bosokienses* huic orthodoxae Confessioni salva conscientia, subscribo.

369. Ego Jacobus *Ujheli* salva conscientia, huic Libro Concordiae subscribo.

370. Ego Joannes *Vajda* subscribo.

371. Ego Basilius *Beczeheli*, salva conscientia, huic Libro Concordiae subscribo.

372. Ego Nicolaus *Halec*, minister verbi Dei ad *S. Trinitatem*, subscribo huic Libro Concordiae.

373. Ego Ladislaus *Kolaczani* minister verbi Dei apud *Sz. Thomasienses* huic orthodoxae Confessioni bona conscientia subscribo.

374. Ego Georgius *Lutter*, salva conscientia Libro Concordiae subscribo.

Anno 1637. die 11. Novemb.

375. Ego Georgius *Caesar Prait* fidem facio, qualiter non coacte, sed sponte orthodoxae Confessioni Augustanae subscripsi, et promitto omnem fidelitatem, ad id verus Deus praestet.

376. Ego Joannes *Sz. Miklósi* minister verbi Divini apud *Kövesdienses* huic orthodoxae Confessioni salva conscientia subscribo.

377. Ego Stephanus *Deesi* minister verbi Divini apud *Geresdienses* huic orthodoxae Confessioni salva conscientia subscribo. - Factus apostata nequam, transiens in papismum.

Anno Domini, 1638. die 8. Junii.

378. Ego Wenceslaus *Weingarth* Praemonstratens. *canonicus* ordinatus diaconus monasterii Zabwovicen. in Moravia penes Bruna professor, huic orthodoxae Confessioni salva conscientia me subscribo, et subscriptus manere volo, ad mortem usque constantissime.

Anno 1638. die 8. Decembr. ordinati sequentes Domini Tres:

379. Ego Martinus *Werboviensis* minister verbi Divini apud *Bodaikienses* orthodoxae Confessioni salva, atque bona conscientia subscribo.

380. Ego Georgius *Martini* minister verbi Divini apud *Sedenienses* orthodoxae Confessioni salva, atque bona conscientia subscribo.

381. Ego Andreas *Huszár* í Cassa, minister ecclesiae Christi, ad lacum *Balaton* subscribo manu propria Libro huic Concordiae juxta puram, et orthodoxam Confessionem Augustanam in oppido Lövvö.

Anno 1639.

382. Ego Georgius *Kupay* minister verbi Divini apud Gyarmatienses orthodoxae Confessioni salva atque bona conscientia subscribo.

383. Ego Jacobus *Szenczi*, fateor me vere, et sincere huic Confessioni Augustanae et Libro Concordiae subscribere.

384. Ego Georgius *Köveskúti* minister verbi Divini apud *Menczelienses* subscribo huic Libro Concordiae.

Anno 1640. die 28. Martii:

385. Sárvárini divinis auspiciis sacros ordines, atque manuum impositionem accepi, vocatus legitime pro docenda orthodoxa, atque evangelica doctrina ab ipsa, quae *Sempronii* Deo colligitur ecclesia, quare manu hoc testari, ut debui, ita volui Joannes *Schubertus*.

Eodem anno in oppido Csepregi d. 12. Junii:

386. Ego Jacobus *Lokczay* animo vero ac sincero huic Libro Concordiae subscribo.

387. Ego Thomas *Makoviczky* subscribo huic Libro Concordiae.

388. Ego Stephanus *Csepregi* huic Libro Concordiae, animo sincero subscribo.

389. Ego Joannes *Szenczi* huic orthodoxae Confessioni salva conscientia absque omni hypochrisi et dolo subscribo.

390. Ego Christophorus *Clementini* verae Augustanae Confess. spontanea voluntate subscribo.

391. Ego Emericus *Godi* Veszpremiensis, quondam capituli Jaurinensis *canonicus* cathedralis et archidiaconus, abrenuntians tum titulis, tum divitiis, tum etiam articulis contagiosissimis papisticis, ad gremium verae Augustanae Confess. sponte redii, et Concordiae Libro manu propria subscripsi Sárváriensi in ecclesia.

392. Ego Joannes *Winckler* Grieskirchensis Austriacus confiteor, bisce pauculis me sacros ordines a perquam Venerabili Consistorio in bonis m'fici d. comitis D. Francisci de Nádasd 22 Novembris solemniter suscepisse, cujus injunctas admonitiones sancte juvante bono cum Deo ad finem vitae usque observaturum etiam, atque etiam polliceor.

393. Ego M. Martinus *Neubauer* Welfensis Austriacus fateor me hoc ipso die 22ª Octobr. a venerabili consistorio sacros ordines confirmationis nactum esse, saluberrimisque admonitionibus me adjuvante gratia obtemperaturum sancte polliceor.

394. Ego Andreas *Horváth* Periniensis subscribo huic Libro Concordiae August. confessionis. 1639. die 22. Novembr. Bosochini.

395. Ego Andreas *Neossovai* (Nemsovai) subscribo huic Libro Concordiae.

396. Ego Andreas *Ambrosiades* subscribo Libro Concordiae.

397. Ego Georgius *Budak* Sárváriensis minister ecclesiae *Czenkiensis* subscribo huic Libro Concordiae, et juxta ejusdem continentiam polliceor me vivere, docere, et mori.

398. Ego Ábrahamus *Gigelmarius*, Augustanus, minister ecclesiarum *Koberdorfensis* et *Weperdorfensis*, subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam vitam mores et doctrinam instituere sancte promitto, ita me Deus T. O. M. adjuvet.

399. Ego Stephanus *Tóth* minister ecclesiae *Pöseiensis* subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor me vivere docere, et mori.

400. Ego Joannes *Cassai* minister ecclesiae *Tamásiensis*, subscribo huic Libro Concordiae, et juxta ejusdem continentiam polliceor me vivere, docere, et mori.

401. Ego quoque Benedictus *Szemenyei* subscribo me huic Libro Concordiae.

Anno 1641. die 12. Octobr. celebrata synodus Hegyfaluii ordinati sequentes Dni fratres:

402. Ego Benedictus *Horváth* Sz. Ivánfalviensis subscribo me huic Libro Concordiae.

403. Ego Michaël *Büky* subscribo me huic Libro Concordiae, et juxta ejusdem continentiam polliceor me vivere, docere et mori.

404. Ego Daniel *Transalpini* subscribo Libro Concordiae.

405. Ego Martinus *Laurentiades* subscribo me huic Libro Concordiae.

406. Ego Michaël *Fodor* concionator *Vagiensis* subscribo.

Anno 1642. 19ª die Martii celebrata est synodus particularis in ecclesia
Egyházásfalvaiensi in qua ordinati sunt subsequentes fratres:

407. Ego Matthias *Gomboth* minister *Kereszteniensis* (Kereszturiensis) subscribo huic orthodoxae Confess. salva conscientia, absque omni hypochrisi ac fuco.

408. Ego Adamus *Hegy* minister ecclesiae *Rába-Sz.-Mihályensis* huic orthodoxae Confess. salva conscientia absque omni hypochrisi ac fuco, subscribo.

409. Ego Gregorius *Haygach* (Hajgathó) minister ecclesiae *Aranyadiensis* huic orthodoxae Confessionis salva conscientia, absque omni hypochrisi ac fuco subscribo. Anno 1647 die vero 25. Junii.

Anno 1642. 20. et 21. Mai habita synodus generalis in oppido *Csepreg*,
in qua hi ordinati huic Libro Concordiae Christianae manu propria subscripserunt:

410. Ego Wenceslaus *Weingarth* pastor ecclesiae Christi in *Rattersdorf* (Röt) subscribo me huic Libro Concordiae bona fide, sine omni fuco, anno et die ut supra.

411. Ego Georgius *Galli* pastor ovium Christi apud *Zaakienses* Augustanae confess. subscribo me in Librum Concordiae sincero corde et summa diligentia in synodo generali, in oppido *Csepreg* habita. Anno 1642. Maj. 20. et 21. die.

412. Ego Georgius *Bagner* (Bognár), minister verbi Divini in *Thétény*, subscribo huic Libro Concordiae bona fide, sine omni fuco. Anno 1642, die 20. Mai.

Anno 1642. 12. Novembr. celebrata est synodus ecclesiastica in ecclesia
Guariensi comitatus Castriferrei, in qua ordinati sunt:

413. Ego Joannes *Németi* subscribo nomen meum.

414. Ego Gregorius *Lasnár*, verbi Divini minister in Arce *Egervár*, subscribo huic Libro Concordiae absque omni fuco, et hypochrisi nomen meum.

Anno Domini 1643. die 9ª Junii celebrata est synodus *Csepreg*hii.

415. Et in hac synodo subscripsi ego Casparus Huberus ecclesiae Illmicensis, et Apethlonensis minister evangelicus, nomine reverendi viri Jacobi *Esslinger*i pastoris *Golsensis* ad lacum Ungaricum promittentis, quamvis absens, venerandissimo, et clarissimo dno episcopo, seniori nostro, et omnibus ibidem praesentibus obedientiam.

416. Item Stephanus *Doctoris* Karki (?) predikátor.

417. Franciscus *Károly* in Comitatu Somogy *Surd*. nuncupato loco ordinatus.

418. Georgius *Czeplédi* concionator *Udvarheliensis* ordinatus.

Anno Domini 1644. die 14. Januarii celebrata est synodus *Szakonii*:

419. Ego Benedictus *Schemtei* subscribo nomen meum Libro Concordiae minister verbi Dei in ecclesia Legradiensi legitime vocatus.

Anno 1644. 12. mens. Martii specialis synodus *Loósin*i:

420. Ego Melchior *Getzschmann* subscribo nomen meum Libro Concordiae salva conscientia, sine omni fuco.

Anno 1644. ultima mens. Maii celebrata synodus particularis in pago Nemeskér:

421. Ego Henricus *Dicker* Regiomontanus Borussus, *pastor Castrensis* sub S. C. M. regimine viri strenui ac generosi Dni. Joachimi Ernest a Crocko, huic Libro Concordiae meum nomen subscribo, et idem cum ipso libro consentio.

Anno 1644. 8^a die Junii habita est synodus partialis in Pago Kota, ubi ordinati sunt.

422. Anno 1644. die 8^a Junii ego Joannes *Fabri* Szilinus pura et tranquilla conscientia fretus, sponte, et libere absque omni fuco subscribo nomen meum sacrae huic Concordiae Libro in ecclesiam Kotaensem et Kopacziensem rite ordinatus.

423. Ego Michaël *Szent Miklosy*, minister verbi Divini apud *Malomsokienses*, huic orthodoxae Confessionis salva conscientia subscribo.

424. Ego Paulus *Mesteri* animo vero ac sincero Libro Concordiae subscribo.

425. Ego Georgius *Mynister* animo vero ac sincero huic Libro Concordiae subscr.

Anno 1645. die 19. Novembr. celebrata synodus particularis in pago Bük.

426. Ego Georgius *Horváth* subscribo nomen meum Libro Concordiae salva conscientia sine fuco.

Anno 1646. 13. et 14. August. celebrata synodus generalis in Bük.

427. Anno 1646. die 14. Aug. ego Joannes *Kövesdi*, subscribo nomen meum Libro Concordiae, salva conscientia, sine fuco.

428. Ego Michaël *Dan* subscribo nomen meum Libro Concordiae, salva conscientia, sine fuco.

429. Ego Michaël *Nagy* subscribo nomen meum Libro Concordiae salva conscientia, sine fuco.

430. Ego Paulus *Horváth* Sárváriensis subscribo nomen meum Libro Concordiae salva conscientia, sine fuco.

431. Ego Georgius *Beysz*, minister ecclesiae *Dolencziensis* subscribo me huic Concordiae sine omni dolo, et fuco.

432. Ego Stephanus *Cserniavits*, minister ecclesiae *Pagoniensis* subscribo me huic Concordiae fideliter.

433. Ego Georgius *Perlaki* minister ecclesiae *Surdiensis* subscribo me huic Concordiae, sine omni dolo, et fuco.

434. Ego Stephanus *Borsos* minister *Resznekiensis* subscribo me huic Libro Concordiae.

435. Ego Joannes *Somogy Vári*, minister ecclesiae *Thamásiensis* subscribo me huic Libro Concordiae, sine dolo.

436. Ego Joannes *Ujheli* pastor *Waniolaiensis* subscribo nomen meum cum bona conscientia huic Concordiae.

Anno 1647. 2. et 3. die Aprilis celebrata est synodus particularis in ecclesia Ivaniensi Comitatu Soproniens. ubi ordinati sunt signanter ministri:

437. Ego Georgius *Büki* minister Egyházasfalvensis salva, et lympida conscientia huic Libro Concordiae ultro subscribo nomen meum.

438. Ego Martinus *Popovics* minister *Szakiensis* et *Szendiensis* salva conscientia huic Libro Concordiae subscribo nomen meum.

439. Ego Stephanus *Németi*, minister ecclesiae *Csapodiensis* subscribo meum nomen in hunc Librum Concordiae, salva conscientia.

440. Ego Stephanus *Domsics*, minister ecclesiae *Széplakiensis* ut et *Sarrodiensis* subscribo huic Libro Concordiae.

441. Ego Joannes *Szedenicz*, minister ecclesiae *Söytöriensis* salva et pura conscientia subscribo me humilem servum nomini Jesu Christi, et totum huic Libro sacro Concordiae dedico.

Anno 1647. celebrata synodus generalis 25. Junii in Ládón.

442. Ego Georgius *Fistrovicz* exulnatus, minister ecclesiae *Német Gencsiensis*, pura conscientia subscribo meum nomen, hac subscriptione symbolum dans obedientiae.

443. Ego Nicolaus *Cziglerus*, minister ecclesiae oppidi *Steinberg* et filiae Oberlostorff, salva conscientia subscribo meum nomen hac subscriptione symb. Crux Christi Corona mea.

444. Ego Gregorius *Köveskuti* subscribo.

445. Ego Thomas *Gulbasotzi* natus in Also-Pulya minister *Nagy et Kis Aszszonyfalvensis* subscribo.

446. Ego Georgius *Schulteti* natus in pago Asszonyfa minister *Kotaiensis* ecclesiae, subscribo.

447. Ego Alexander *Saárosi* minister ecclesiae *Silvagiensis*, subscribo nomen meum huic Libro salva conscientia.

448. Ego Philippus *Weit* Corponensis servus Christi, et minister p. t. ecclesiae *Wolfau* in ditione Comitum illustrissimi Adami de Battyán, in librum hunc Concordiae haec inscripsi.

Anno 1647. 25. Julii in synodo Harkaini habita:

449. Ego Nicolaus *Lapos Sárköy*, minister ecclesiae *Soproniensis* Hungaricae, subscribo huic Libro Concordiae, et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante me vivere, docereque velle, usque ad extremum vitae terminum N. L. S. mpr.

450. In synodo Harkaini habita, ego Stephanus *Pap*, minister ecclesiae *Pattyensis* Hungaricae, subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante me vivere, docereque velle, usque ad extremum vitae terminum. S. V. H. mpr.

451. Ego Joannes *Petrassek*, Cutteberg. Boh. minister ecclesiae *Czalling*. Germanicae subscribo huic Libro Concordiae, et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante me vivere bene, docereque recte velle, usque ad extremum vitae terminum. J. P. G. mp.

452. Ego Joannes *Dömötör*, minister *Hoszhagyiensis* (Háshág?) subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante me vivere docereque velle usque ad extremum vitae terminum.

Anno 1647. 12. mens. Octobr. in synodo particulari Szent Georgini habiti.

453. Ego Henricus *Trost*, animo sincero huic Libro Concordiae subscribo.

454. Ego Joannes *Fordran*, subscribo nomen meum huic Libro salva conscientia.

455. Ego Gottofridus *Ruperty*, subscribo nomen meum salva et illaesa conscientia libro huic.

456. Ego Samuel *Zvonarits* subscribo huic Libro Concordiae, salva conscientia.

Anno 1647. 12. Novemb.

457. Ego Samuel *Ferrari*, minister ecclesiae *Bodaikiensis*, subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante me vivere, docereque velle, usque ad extremum vitae terminum. S. P. H. mpr.

458. Ego Joannes *Fodor*, minister ecclesiae *Hölgesiensis* subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante me vivere docereque velle, usque ad extremum vitae terminum.

459. Ego Andreas *Nigri*, minister verbi Divini apud *Croisenses* (Crutzenses), huic orthodoxae Confessionis salva conscientia subscribo.

460. Anno 1647. d. 12. Novbr. Ego Petrus *Huszár*, pura et tranquilla conscientia fretus sponte, et libere, absque omni fucō subscribo nomen meum sacrae huic Concordiae Libro, rite confirmatus.

461. Anno 1647. 12. Novbr. Ego Jacobus *Rusti*, minister ecclesiae *Gyömöreiensis*, subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor Deo auxiliante, me vivere, docereque velle usque ad extremum vitae terminum.

Anno 1648. 11. mens. Febr. Congregatio specialis habita in templo Bosókiensis:

462. Ego Petrus *Schwartz* subscribo huic Libro Concordiae Augustanae Confessionis, bona conscientia, absque omni fucō.

463. Ego Thomas *Csompos* subscribo huic Libro Concordiae August. Confessionis, bona conscientia, absque omni fucō.

Anno 1648. die 18. Mai celebrata synodus generalis in pago Acsád:

464. Ego Franciscus *Hethesi* pura et tranquilla conscientia fretus, sponte, ac libere absque omni fucō subscribo nomen meum sacro huic Concordiae Libro, in ecclesiam *Czirakiensem* et *Gyoroiensem*.

465. Ego Georgius *Szucsay*, ordinatus minister in ecclesiam *Csikvándiensem* bona conscientia fretus, huic Libro Concordiae apposui nomen meum.

466. Thomas *Mindöl*, minister verbi Dei apud Sakienses, *Szendienses*, subscribo huic orthodoxae Confessionis salva conscientia absque omni fucō nomen meum.

Anno 1648. 22. Julii habita est synodus particularis, in oppido Lotsmann.

467. Ego Paulus *Reinthal*er Wiennensis Austriacus, pura et tranquilla conscientia fretus, sponte absque omni fucō subscribo nomen meum sacrae huic Concordiae Libro in ecclesia *Czapragiensi* (Csepregiensi?).

468. Ego Michaël *Miskoltzy*, pura et tranquilla conscientia fretus, sponte et libere absque omni fucō subscribo nomen meum sacro huic Concordiae Libro in ecclesiam *Szentkirályensem*, cum filialibus.

469. Ego Martinus *Benkovicz*, pura et tranquilla conscientia fretus, sponte, et libere absque omni fucō subscribo nomen meum sacro huic Concordiae Libro in ecclesiam *Szent Márton*, cum filialibus.

470. Ego Joannes *Synkoch*, pura et tranquilla conscientia fretus, sponte et libere absque omni fucō subscribo nomen meum sacro huic Concordiae Libro, in ecclesiam *Martyiczensem* (Martyáncz?).

471. Ego Michaël *Loveniak*, pura et tranquilla conscientia fretus, sponte et libere absque omni fuco subscribo nomen meum sacro huic Concordiae Libro, in ecclesiam *Kardonfalvenssem*.

472. Ego Michaël *Hausler*, subscribo huic Libro Concordiae, et polliceor me secundum ejus continentiam vivere et docere, absque omni fuco, die 19^a Mai 1648.

Anno 1648. die 8. Decembr. celebrata synodus specialis in pago Agendorff.

473. Ego Christophorus *Baumgarthner*, Willacensis Carinthius, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae bona conscientia absque omni dolo, et fraude.

Anno 1649. die 16. Junii Bükini.

474. Ego Joannes *Homoky*, minister ecclesiae *Gentsiensium* subscribo me huic Libro Concordiae salva, et sincera conscientia.

475. Ego Georgius *Vörösküy* minister Szergeniensis ecclesiae, subscribo me, huic Libro Concordiae, pura conscientia.

476. Ego Joannes *Fövényesi*, minister ecclesiae *Giarmathiensis*, subscribo me huic Libro Concordiae, pura et recta conscientia.

477. Ego Stephanus *Szántói*, subscribo me huic Libro Concordiae bona conscientia.

478. Ego Adamus *Bakony*, ordinatus minister ad ecclesiam *Dolinicensem*, subscribo me huic Libro Concordiae, sine omni dolo et fuco.

479. Ego Nicolaus *Feiér*, Hederváriensis, ordinatus minister in ecclesiam *Nagy Thés*, subscribo me isti Libro Concordiae, pura conscientia.

480. Ego Martinus *Schwabius*, animo et mente vocatus et ordinatus minister.

481. Ego Christophorus *Wincklerus* Ratisbonensis, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae absque omni fraude.

Anno 1649. die 24. mens. Aug. celebrata est synodus particularis in pago Nemet-Gencs:

482. Ego Joannes *Schnellerus* Semproniensis, subscribo meum nomen huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

483. Ego Paulus *Gudor* Meszleniensis, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae absque omni fraude.

484. Ego Paulus *Farkas* Guariensis, subscribo meum nomen huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

485. Ego Matthias *Philippi* Arvensis comitatus, subscribo meum nomen huic Libro Concordiae absque omni fraude.

486. Ego Andreas *Kis* Acsádiensis, subscribo meum nomen huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

487. Ego Johannes *Széph* Ginsiensis, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae absque omni fraude.

488. Ego Georgius *Ivánczy* subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

489. Ego Gregorius *Hlohotaensis* (Kótaiensis?) subscribo meum nomen huic Libro Concordiae absque omni fraude.

Anno 1650. die 11. Januar. celebrata synodus in pago Doroszló.

490. Ego Georgius *Vajda* Lövelensis, sacra sinceritate, et sincera sanctitate, subscribo nomen meum huic Libro Conc.

491. Ego Benedictus *Balika*, Meszlenyiensis, sinceritate, ut in obedientia sincera, subscribo nomen huic Libello Concordiae, mpr.

Anno 1650. die 14. Junii celebrata synodus generalis in pago Meszlen.

492. Ego Andreas *Kreher* Obermedlingensis Neo-palatinus subscribo nomen huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

493. Ego Stephanus *Geörváry*, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

494. Ego Petrus *Maroczi* subscribo nomen meum huic Libro Concordiae absque omni fraude.

495. Ego Georgius *Németi* Csepreginus, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

496. Ego Joannes *Vecsey* subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, absque omni fraude.

Anno 1650. 16. Octobr. cum reverendo et docto viro domino Joanne Szent Miklósy venit Nemeskérinum rdus dnus *Nicolaus Ürmöny*, qui anno 1640 Keöveskutini fuerat ordinatus a r. d. Paulo Czeglédi superintendente *Calvinistico* ex consortio vero Helveticorum, agnita ejusdem veritate Augustanae Confessionis libera ac spontanea voluntate, deposito juramento venit in gremium nostrae religionis Lutheranae et huic Libro Concordiae nomen suum subscripsit et confessus est.

497. Ego Nicolaus *Ürmöny* hactenus professionis Calvinisticae ex illuminatione S. Sancti deductus agnoscens verae ac inviolatae Augustanae Confessionis veritatem nullo sceleris vitio, verum tantum veritate fidei salvificae ductus, amplexus sum Augustanam Confessionem. Ad quam solemniter etiam juratus sum in templo Lyben. Hungarico per r. d. Joannem Sz. Miklósy ministrum ecclesiae Kajáriensis et seniore juratum consistorii, subscripsique nomen huic Libro Concordiae.

*Celebrata est synodus in pago Wepersdorff ad arcem Kabold,
anno 1650 die 18. mens. Octobris.*

498. Ego M. Jacobus *Lagus* Hamburgens. Saxo. legitime et vocatus et ordinatus minister verbi Divini et sacramentorum ecclesiae *Wepers-et Cobelsdorfensis*, anno et die ut supra.

499. Ego Paulus *Acsádi*, minister ecclesiae *Reöytökiensis* Augustanae Confessionis Concordiae Libro, et Apologiae, bona fide subscribo 1650. die 28. mens. Octobr.

500. Ego Franciscus *Aács* vocatus et ordinatus in ecclesiam *Pöseiensem* subscribo huic Libro Concordiae absque fuco, et dolo.

501. Ego Petrus *Dimiakovics*, vocatus et ordinatus in ecclesiam *Széplakiensem*, subscribo absque omni fuco huic Libro Concordiae.

*Anno 1651. die 20. Junii celebrata est generalis synodus Szakonii
in qua initiati et ordinati sunt ad sacrum ministerium ecclesiasticum:*

502. Ego Gregorius *Fábri*, legitime in ministerium vocatus et ordinatus in oppidum *Szakony*, bona fide subscribo huic Libro Concordiae et apologiae, anno 1651. die 20. Junii.

503. Ego Michaël *Magyar*, ad sacrum ministerium legitime vocatus in pagum *Bodajk*, comitatus Veszpremiensis sincero animo et corde subscribo huic Libro Concordiae Christianae.

504. Ego Franciscus *Vincze*, ad sacrum ministerium legitime vocatus, et ordinatus in pagum *Zaka* (Zánka), comitatus Szaladiensis, sincero animo, et corde, subscribo huic Libro Christianae Conoord.

Anno 1651. 9ª Julii facta est sollemnis dedicatio templi oppidi *Rust* noviter exstructi, in hac dedicatione fuerunt praesentes ministri r. d. Gregorius Musai superintendens. Stephanus Lethenyi, Matthias Miller, Joannes Schubertus seniores, Nicolaus Sárfüy, Michaël Hideg, Georgius Vajda, et Benedictus Balika. In hac sollemnitate ordinatus est infrascriptus frater:

505. Ego Joannes *Sectoris* (Sutoris) subscribo huic Libro Concordiae bona fide, manu propria.

Anno 1651. 28. Novembr. habita est synodus partic. in ecclesia *Harkaiensi* comitatus Sopron, et ordinati sunt subsigner rdi dni fratres:

506. Ego Christophorus *Schobitschius* Soproniensis Ungarus, huic libro ex animo et cordicitus subscribo proprio hocce manus symbolo.

507. Ego Christophorus Melchioris *de Zuanna* Semproniensis Ungarus, huic libro ex animo et intimis cordis mei fibris subscribo propria hacce mea manu.

Anno 1652. 4. et 5. Junii celebrata est synodus generalis in ecclesia *Aszszonyfalvaiensi* comitatus Castriferrei et ordinati sunt rdi domini fratres:

508. Ego Joannes *Tot* Ladoniensis Ungarus, huic libro ex animo et cordicitus subscribo, proprio hoc manus symbolo, minister ecclesiae *Czejensis*. (Csönge, Csénye?).

509. Ego Michael *Egyházfalvinus*, natione ex comitatu Trenchin, ordinatus in ecclesiam *Janoshazaiensem* in comitatum Castrifer. huic libro subscribo nomen meum absque omni fuco.

510. Ego Joannes *Trampota* natione Moravus Hodoniensis minister ecclesiae *Vatt*, subscribo me huic Libro Concordiae pura, et recta conscientia.

511. Ego Gregorius *Kertész* Sagiensis, pastor ecclesiae *Gyarmatiensis*, salva conscientia verae, et orthodoxae August. Confessionis, sine omni fuco subscripsi, mpr.

512. Ego Stephanus *Besenyi*, minister ecclesiae *Lociensis* (Lócs) bona conscientia verae, ac orthodoxae August. Confessionis absque omni dolo subscripsi manu propria.

513. Ego Georgius *Tóth*, minister ecclesiae *Pusztá Samariensis* bona conscientia verae ac orthodoxae August. Confessionis, absque fraude subscribo mpr.

514. Ego Stephanus *Szabó*, pastor ecclesiae *Gencsiensis*, Augustanus bona ac vera conscientia subscribo huic Libro Concordiae.

515. Ego Georgius *Szegi*, minister verbi Dei *Ösztöriensis* vera conscientia, verae ac orthodoxae August. Confessionis absque fraude subscribo mpr.

Anno 1652. 25. Novembr. habita est synodus in oppido *Loczman*, in qua ordinati sunt hi infrascripti fratres:

516. Ego Joannes *Kótay*, minister ecclesiae *Ivaniensis*, bona conscientia verae ac orthodoxae August. Confessionis absque fraude subscribo mpr.

517. Ego Wolfgangus Matthaeus *Molitor*, minister ecclesiae *Pommogyensis*, et *Wallensis*, bona conscientia, verae ac orthodoxae August. Confess. absque fraude subscribo mpr.

518. Ego Leonhardus *Albini* minister ecclesiae Pereghiensis (Dörgicse) bona conscientia verae et orthodoxae Augustanae Confessionis absque fraude subscribo.

519. Ego Stephanus *Rakiczány*, minister ecclesiae *Szent Györgyiensis*, subscribo huic libro, absque omni fuco ac dolo, mpr.

520. Ego Georgius *Fabri* minister ecclesiae *Csót* (vagy Csóo) subscribo huic libro absque omni fuco, mpr.

521. Ego Matthias *Czipoth*, minister ecclesiae *Bagosiens.* (?) subscribo huic libro bona et pura conscientia, mpr.

Anno 1653. die 20. Mai:

522. Ego Joannes Erhardus *Bauerus* Löbensteinio Variscus, legitime vocatus ab ecclesia *Königsdorfensi*, et ordinatus August. Confessionis Concordiae et Apologiae libro subscripsi bona fide, anno et die ut supra.

523. Ego Blasius *Mikolics* huic libro ex animo et cordiciter subscribo proprio hoc manus symbolo, minister ecclesiae *Nagy-Sennyensis*.

*Anno 1653. 11. Novembr. celebrata est synodus partial.
in ecclesia Rőytökiensi, in qua ordinati sunt sequentes fratres:*

524. Ego Michaël *Witthanius* Biberaco Svevus legitime vocatus ab ecclesia *Raidlingensi*, et ordinatus, August. Confessionis Concordiae Apologiaeque libro subscripsi bona fide, in quo constanter vivam, moriarque, ita me Deus adjuvet, anno et die, ut supra.

525. Ego Nicolaus *Szakoni* legitime vocatus ab ecclesia *Sokoró Kajár*, et ordinatus August. Confessionis, Concordiae, Apologiaeque libro subscripsi bona fide. Anno et die ut supra.

526. Ego Martinus *Nicolaiides* Cassensis, legitime vocatus ab ecclesia *Kenyeriensi*, et ordinatus August. Confessionis, Concordiae, Apologiaeque libro subscripsi bona fide. Anno et die, ut supra.

527. Ego Andreas *Deseritzki* legitime vocatus ab ecclesia *Ketzöliensi*, et ordinatus August. Confessionis, Concordiae Apologiaeque libro subscripsi bona fide. Anno et die, ut supra.

528. Ego Josephus *N. Házy*, huic libro, ex animo, corditusque subscribo proprio hoc manus symbolo, minister in ecclesia *Thamási*.

529. Ego Joannes *Rotáry*, legitime vocatus ab ecclesia *Kereszteniensi*, et ordinatus Aug. Confessionis, Concordiae, Apologiaeque libro subscripsi bona fide. Anno ut supra.

530. Ego Joannes *Molitoris*, ad officium pastoratus vocatus in pagum Bodajk, subscribo in Libro Concordiae spontanea voluntate.

Anno 1654. die 9^a et 10 Junii celebrata est synodus in pago Szakony comitatus Soproniensis et ordinatae sunt personae hae infrascriptae:

531. Georgius *Scheller* Sempronio Hungarus, ecclesiae *Guckmiriensis* indignus pastor.

532. Georgius *Tedeck* (Techlak) Posonio Hungarus ecclesiae *S. Helenae* in finibus Styriae pastor.

533. Ego Stephanus *Sárosi*, subscribo Libro huic Confess. conscientia sana, minist. ecclesiae *Ostffiaszszonfalvensis*.

534. Ego Thomas *Kelemenecz* ecclesiae *Gércze Káldiensis* minister, subscribo libro huic, conscientia sana.

535. Ego Gregorius *Wégh*, ecclesiae *Magasiensis* minister, subscribo libro huic conscientia sana.

Anno 1654. 3ª Julii celebrata est synodus partialis in pago Nemeskér, comitatus Sopron., in qua ordinatus est infrascriptus frater:

536. Ego Petrus *Ivanko* Légradiensis, ecclesiastes *Torianiensis*, (Toronensis) subscribo huic Libro Concordiae retinens sanam conscientiam.

Anno 1654. die 2. Decembr. celebrata est synodus particularis, sunt ordinatae ad ministerium sacrum personae hae:

537. Ego Fridericus Gregorius *Goldl* Linzio, Austriacus, p. t. pastor parochiae *Königsdorff*, subscribo huic Libro Concordiae.

538. Ego Martinus *Posgay*, minister *Geresdiensis*, me subscribo huic Libro Concordiae.

539. Ego Matthias *Penczak* (Benczak) p. t. minister ecclesiae *Dolincziensis*, subscribo me huic Libro Concordiae.

540. *Anno 1655. die 8. Junii* in generali synodo *Saconii* habita subscripsit M. Joannes. Josephi *Danielis* commun. *Rohoncz.* evangel. minister ordinatus Banovitzii sub superintendentura Joachimi Kalinka.

Anno 1655. d. 8. Julii celebrata est synodus generalis in pago Szakony, in qua, hae sequentes personae (quae manu propria sua nomina subscripserunt Libro Concordiae) ordinatae sunt ad sacrum ministerium:

541. Christophorus *Lang* Rustio Hungarus minister ecclesiae *Steinbergensis* et *Oberlostorfensis* subscribo huic Libro Concordiae.

542. Joannes *Vibegius* Silesius ecclesiae *Bunicensis* pastor, huic Libro Concordiae subscribo.

543. Ego Joannes *Csepreghi* p. t. minister ecclae *Egyediensis*.

544. Ego Joannes *Monedula* p. t. minister ecclae Ugodiens.

545. Matthaeus *Pray* (Bay) p. t. minister *Bankiensis*.

546. Ego Nicolaus *Nitriarii* futurus minister ecclesiae *Thesiensis* (Thét v. Thétén), inscribo nomen meum huic libro.

547. *Anno 1655. d. 9ª Junii* in congregatione generali *Sacony* habita, nomen etiam suum Libro huic Concordiae inserere voluit ut debuit observanter Jeremias *Sontag* pastor *Rustensis* Francus.

548. Ego Georgius *Rusznýák*, minister ecclae *Pinnyeiensis* subscribo huic Libro Concordiae et juxta ejusdem continentiam polliceor me vivere, docere, et mori.

Anno 1655. d. 25. Novembr. habita est synodus ecclesiastica in ecclesia Genchiensi comitatus Castriferrei ad fl. Gyöngyös, et ordinati sunt ad sacrum ministerium hi subsignanter fratres:

549. Ego Georgius *Wislitzenus*, minister ecclesiae *Petersdorf* subscribo huic Libro Concordiae promittens iuxta ejus praescriptum me docere, vivere ac velle mori.

550. Ego Andreas *Pintér*, minister ecclae *Rattersdorff*, subscribo huic Libro Concordiae promittens juxta ejusdem praescriptum me docere, vivere ac velle mori.

551. Ego Basilius *Turnischay*, minister ecclae *Fölpecziensis*, subscribo huic Libro Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere ac velle mori.

552. Ego Andreas *Nagy*, minister *Vaszariensis* ecclesiae, subscribo me huic Libro Concordiae.

553. Ego Joannes *Ternotzi* Liptoviensis, minister ecclesiae *Sz. Tamásiensis* subscribo me huic Libro Concordiae promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere, ac velle mori.

554. Ego Stephanus *Nagy*, minister ecclesiae *Scti. Sebastiani* subscribo me huic Libro Concordiae.

555. Ego Michaël *Russanich* minister ecclesiae *Vagiensis*, subscribo me huic libro.

Anno 1656. 20., 21., 22. Junii celebrata est synodus generalis in ecclesia *Bükiensi* comitatus Sopron. in qua nomina subscripserunt sua sequentes r. dni fratres:

556. In hac synodo inscripsi nomen Antonius *Schubertus*, verbi Divini minister in *Pomogiensi* coetu, Augustanae Confessionis invariatae corde et ore.

557. Ego Nicolaus *Dán*, minister ecclesiae *Loocziensis*, inscribo nomen meum in Librum Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere et velle mori.

558. *Anno Domini?* Ego Stephanus *Fabri* minister ecclesiae *Széplakiensis* inscribo nomen meum in Librum Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere ac velle mori.

559. Ego Stephanus *Fliszár* minister ecclesiae *Rábahidvégiensis*, inscribo nomen meum in Librum Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere, ac velle mori.

560. Ego Martinus *Gaál*, minister ecclesiae *Lovas Patonaiensis* inscribo nomen meum in Librum Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere, ac velle mori.

561. Ego Michaël *Radiczis*, minister ecclesiae *R. Mindszentiensis*, inscribo nomen in Libro Concordiae promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere, ac velle mori.

562. Ego Andreas *Hettyei*, minister ecclesiae *Kertaiensis*, inscribo nomen meum in Libro Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere, ac velle mori.

563. Ego Stephanus *Pellionis* minister ecclesiae *Szombathelyiensis*, inscribo nomen meum in Librum Concordiae, promittens juxta ejus praescriptum me docere, vivere, ac velle mori.

564. Ego Joannes *Gall*, legitime vocatus et ordinatus in ecclesia Poroszlouiensi, subscribo Libro huic Concordiae ac promitto juxta ejusdem meritum me vivere, docere, quoad vixero.

565. Ego Stephanus *Sedeni*, legitime vocatus et ordinatus in ecclesiam *Varsániensem*, subscribo Libro huic Concordiae ac promitto juxta ejus praescriptum me docere, vivere, et velle mori.

Anno 1657. 12., 13., 14. Junii celebrata est synodus generalis in pago *Geresd*, comitatus Sopron. ubi Libro huic Concordiae subscripserunt sequentes fratres:

566. Christophorus *Löhnerus* Neosol. Hungarus, pastor *Harkensis* subscribo huic Concordiae et omnia quae partium mearum erunt fideliter me executurum promitto, et juxta ea quae in ordinatione facta, quae Vittembergae peracta est, praescriptae mihi sunt docendi, vivendique leges docturum, victurum me sancte polliceor.

567. Henricus *Praetorius* Cremnitzensis Hungarus p. t. legitime vocatus, et ordinatus verbi Divini minister ad *S. Martinum*, ipso anno et die, ut supra.

568. Ego M. Hieronymus Christophorus *Foman* Gotha-Thuringius legitime vocatus et ordinatus minister verbi Dei promittens subscribo me juxta praescriptum velle docere, vivere, ac mori.

569. Ego Melchior *Gartner*, Schemnitio Hung. legitime sum vocatus et ordinatus ad praedicandum verbum Dei, et ad ministranda sacramenta in ecclesia *Kitzladiensi*, eodem anno et die ut supra.

570. Ego Joannes *Nováki*, legitime vocatus et ordinatus in ecclesiam *Kapuiensem* (Kapolcs), subscribo Libro huic Concordiae, et promitto juxta ejusdem meritum me vivere, docere, quoad vixero.

571. Ego Michaël *Matthaeides* sub seniore nomen meum Libro Concordiae salva conscientia, sine fuco.

572. Ego Georgius *Riszan* (Rissani), subscribo nomen meum sub seniore in Librum Concordiae salva conscientia, sine fuco.

573. Ego Andreas *Holeczius*, subscribo nomen meum sub seniore Zvonarits die 16. Dec. in Librum Concordiae, salva conscientia, sine fuco.

574. Ego Joannes *Potondy* (Petanczi), subscribo nomen meum sub seniore in Librum Concordiae, salva conscientia, sine fuco.

575. Ego Joannes *Paulini*, subscribo nomen meum sub seniore in Librum Concordiae, salva conscientia, anno 1657. die 16. Decembris.

Anno 1658. d. 21., 22., 23. Mai, facta est synodus generalis in oppido *Locsman*,
in qua ordinati sunt sequentes fratres ad sacrum ministerium:

576. Ego Stephanus *Pápai*, subscribo nomen meum sub seniore in Librum Concordiae, conscientia, anno 1658 die 21ª Mai.

577. Ego Nicolaus *Tonsorius*, subscribo nomen meum sub seniore in librum Concordiae conscientia. Anno 1658. d. 21.

578. Ego Michaël *Zenodis*, subscribo nomen meum sub seniore in Librum Concordiae, conscientia. Anno 1658.

579. Ego Anthonius *Laymarius*, p. t. pastor *Buziensis* (Büniensis, Bükiensis) hoc anno currente 1658 die 21. Mai subscripsi huic Albo tanquam fidele membrum venerabilis consistorii Cis-Danubiani M. m.

Anno 1659. d. 28. Januar. celebrata est synodus particularis in ecclesia *Szemereiensis*
comitatus Sopron., ubi Libro huic Concordiae subscripserunt sequentes fratres:

580. Ego Nicolaus *Borhiday* legitime in ministerium vocatus, et ordinatus in ecclesiam *Sz. Királyiensem*, quae est sita in comitatu Vasváriensi bona fide subscribo huic Libro Concordiae, et Apologiae die 28. Januar. 1659.

581. Ego Stephanus *Huosecki*, subscribo me huic Libro Concordiae. Anno 1659 die 28. Januar.

Anno 1659. die 17., et 18. Junii, celebrata est synodus generalis in ecclesia *Bükiensi*,
comitatus Sopron. ubi Libro huic Concordiae subscripserunt sequentes fratres:

582. Ego Joannes *Péczei*, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, die 18^a Junii, 1659.

583. Ego Franciscus *Balogh*, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, 18. Junii, 1659.

584. Ego Petrus *Herenkovicz*, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, 18. Junii, 1659.

Anno 1659. die 26. Junii, celebrata est synodus particularis, in templo Germanico liberae ac regiae civitatis *Kőszeg* comitatus Castriferrei, ubi Libro huic Concordiae subscripserunt sequentes fratres:

585. Ego Daniel *Klesch* P. L. Caes. ecclesiae Germanae orthodoxae *Günziensis* minister, pie, devote, et obsequenter subscribo nomen et insero huic Libro Concordiae die 25. Junii, Anno 1659.

586. Ego Michaël *Beyer*, Wittemberga Saxo p. t. pastor in *Ratan* subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, d. 25. Junii, 1659.

587. Ego Michaël *Lendvai*, subscribo huic Libro Concordiae nomen meum, anno 1659. 26. Junii.

588. Ego Georgius *Szendi* (Szenczi), subscribo huic Libro Concordiae nomen meum, anno 1659. d. 26. Junii.

Anno 1659. 8^a Septembr., celebrata est synodus particularis, in oppido *Lotsman*, comitatus Sempron. in qua huic Libro Concordiae subscripserunt infrascriptae personae:

589. Ego Georgius *Tükörös*, subscribo huic Libro Concordiae nomen meum 1659. 8. Septembr.

590. Ego Andreas *Grauman*, subscribo huic Libro Concordiae nomen meum, anno 1659. d. 8^a Septembris.

Anno 1660. 13. April., habita est synodus in possessione *Walbersdorff*, comitatus Sopron., et nomen suum libro concordiae subscripsit sequens frater:

591. Ego Michaël *Marquart* sanctae Formulae Concordiae subscribo et fidem datam omnibus mihi propositis adjuvante Deo servabo.

Anno 1660. d. 8ª Junii, celebrata est synodus generalis, in pago *Szakony*, comitatus Soproniensis, in qua huic Libro Concordiae subscripsit infrascripta persona:

592. Ego Joannes *Fábry* Muraszombatinus, subscribo nomen meum huic Libro Concordiae, minister p. t. ecclesiae *Alásoniensis*.

Anno 1661. habita est synodus particularis in regia liberaque civitate Ginsiensi, et ordinatus est in templo Germanico subsequens frater:

593. Ego Tobias *Bevingerius* Lignicensis Silesius nomen meum huic Libro Concordiae subscribo minister ecclesiae *Tarczensis*, d. 9. Martii 1661.

594. *Anno 1661. 21. Junii*, celebrata est synodus in ecclesia *Bükiensi*, in qua ordinatus est minister adscriptus Joan. *Schultz*, Soproniensis.

595. *Eodem anno die 1^a Novembr.* celebrata est synodus particularis in pago *Pösse*, ubi ordinatus est minister v. d. in eandem ecclesiam Valentinus *Perenyi*.

Eidem Formulae Concordiae mente manumque sincera subscripsit Valent. *Perenyi*.

596. *Anno 1661. die 14. Febr.* celebrata est synodus particularis in pago *Harka* comitatus Sempronensis et ordinatus est in templo, doctiss. et clariss. dnus. M. Christianus *Seelmannus* pro primario pastore in lib. reg. civitatem Kremnicensem.

597. M. Christianus *Seelman* Coburga Francus hactenus gymnasii Sempronensis per 12 fere annos rector, mente manumque subscripsi.

Anno 1662. 13. et 14. Junii habita est synodus generalis in ecclesia *Geresdiensi*:

598. M. Daniel *Jandicius* Dantisco Prussus, evangelici Semproniensium gymnasii hactenus corrector, nunc vocatus ecclesiae *Wolffensis* pastor, mente, manuque subscripsit mpr.

599. Ego Stephanus *Légrádi* M. ecclesiae Nemes-Csóiensis eidem Formulae Concordiae salva conscientia subscripsi mpr., ordinatus quidem in comitatu Poseniensi anno jubileo MDCL in pago Felső-Szeli trans Danubium.

Anno 1662. d. 21. Augusti celebrata est synodus specialissima in pago *Szakony* praesentibus v. et dnis. admod. rdis. videlicet admodum rdo. et clarissimo viro Gregorio *Musai* superintendente, rdo. dno. Samuele *Zvonarits* pastore Ládoniensi, et seniore rdo. dno. Christophoro *Lennero*, ejusdem liberae ac regiae civitatis Ginziensis pastore Germ. reliquisque fratribus, ejusdem superintendentiae addictis.

600. Thomas *Roth* Cibirio Transylvanus hactenus ludimagister scholae *Stobensis* subscripsit, mpr.

Anno 1663, 5ª die Junii celebrata est synodus generalis in ecclesia *Acsádiensi*,
in qua nullus fuerat ordinatus.

601. Matthias *Rosner* pastor Loipersbachensis ordinatus est Wittenbergae, anno Christi MDCLXII., mense April. subscripsit autem nomen suum, anno MDCLXIII., die 5^a Junii.

Anno 1663. die 26. Junii celebrata est synodus particularis in lib. et reg.
civitate *Kőszeg* in qua ordinati sequentes domini fratres:

602. Stephanus *Fekete* ecclesiae *Kőszegiensis* Hungarus pastor subscripsit, mpr.

603. Paulus *Soós* Meszléniensis, ecclesiae *Pereniensis* pastor subscripsit, mpr.

Anno 1664. die 9. Januar. celebrata est synodus particularis in pago *Harka*, in qua ordinati sunt sequentes domini fratres:

604. Joannes Christophorus *Galli* Divo-Georgensis Hung. ecclesiae *Harkensis* pastor, mpr.

605. Georgius Lannerus Francosteina Silesius *Wolffensis* pastor, mpr.

606. Paulus *Kövesdi*, pastor ecclesiae *Semproniensis* Hungaricus, subscribit Formulae Concordiae invariatae August. Confess.

607. Joannes *Scheuckerus* Ravasdinus Transilvanus, pastor in ecclesia *Hainersdorffiana* subscribit Formulae Concordiae, mpr.

608. Andreas *Halasi* pastor in ecclesia *Bodaheliensi*, subscribit Formulae Concordiae et promittit obedientiam sancta fide.

609. Stephanus *Solnai* p. t. minister Szemereiensis subscribit Formulae Concordiae, et sacris legibus, ac canonibus, quam requirunt, compromittit obedientiam, anno 1665. die 27. Martii.

610. Georgius *Andreae* vocatus, et ordinatus minister ecclesiae *Egyediensis*, in comitatu Soproniensi, subscribit huic Libro Concordiae, sancta fide promittens legibus et canonibus debitam obedientiam, mpr.

Anno 1665 diebus 17., 18. Junii celebrata est synodus generalis in pago *Atsád*, in qua ordinati sunt sequentes domini fratres:

611. Ego M. Christianus *Eckhart*, vocatus, et ordinatus minister in *Kaltenbrunn*, subscribo Libro huic Concordiae, subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam, et legibus introductam me observaturum promitto.

612. Ego Benedictus *Glauckius* Arela Silesius vocatus et ordinatus minister in *Königsdorff*, subscribo huic Libro Concordiae, subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam, et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

613. Ego Matthias *Donsa*, vocatus et ordinatus minister in *Bucsu* (Bucha) subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

614. Ego Nicolaus *Chaytai*, vocatus et ordinatus minister, subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

615. Ego Martinus *Egri*, Kis-Somlyoiensis ecclesiae min. subscribo.

616. Ego Stephanus *Nagy*, vocatus et ordinatus minister, subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

Anno 1665. diebus 17., 18. Febr. celebrata est *synodus* particularis im pago *Söpte*, in qua ordinati sunt sequentes dni. fratres:

617. Ego Franciscus *Brenner*, vocatus et ordinatus minister in *Wolfau*, subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

618. Ego Matthias *Szakoni* Christianus, vocatus et ordinatus minister *Sitkeiensis*, subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

619. Ego Stephanus *Fördös* Christianus, vocatus et ordinatus minister *Káldiensis*, subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam, et legibus ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

620. Ego Samuel *Leckovits* (Leckovius) *Goriensis*, subscribo huic Libro Concordiae subordinationem sub superintendente generali Dei instituto consentaneam legibusque ecclesiasticis introductam me observaturum promitto.

621. Ego Joannes *Laki*, minister legitime vocatus in ecclesiam *Kenyeri*, pura fide subscribo Libro huic Concordiae, mpr.

Anno Domini 1656 diebus 25., 26. Mai celebrata est synodus generalis in pago *Meszleny*, in qua ordinati sunt sequentes domini fratres:

622. Ego Andreas *Fleischhacker*, minister ecclesiae *Kuckmierniensis* huic orthodoxae Confessioni salva conscientia subscribo.

623. Joannes *Laurentius*, vocatus et ordinatus minister ecclesiae *Szakoniensis*, huic Libro Concordiae ex animo et cordicitus subscribit proprio hoc manus symbolo.

624. Ego Andreas *Czvetan* (Crochan?) ecclesiae *Sennyeiensis* minist., legitime ordinatus, subscribo huic orthodoxae Confessioni salva conscientia absque omni hypochrisi. Anno 1666. die 26. Maj, mpr.

625. Ego Michael *Kondoray*, minister ecclesiae *Szilvágyiensis* nomen meum Libro huic Concordiae subscribo, salva conscientia, exclusa hypochrisi.

626 Ego Samuel *Stephanides*, minister ecclesiae *Dőriensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo, salva conscientia.

627. Ego Joannes *Polkráb*, minister ecclesiae *Alásoniensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo, salva conscientia.

Anno Domini 1666. die 17. Sept. celebrata est *synod.* part. in pago *Pösse*, in qua ordinationem sunt consecuti sequentes domini fratres:

628. Ego Samuel *Gerberus*, minister ecclesiae *Königsdorffensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

629. Ego Michael *Fábri*, minister ecclesiae *Szigonensis* (?), nomen meum huic Libro Concordiae subscribo.

630. Ego Joannes *Zábrák*, minister *Ságiensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

631. Ego Georgius *Nigriny*, minister *Hoszsú-Peresztégiensis*, nomen meum huic Libro Concordiae subscribo.

632. Ego Joannes *Sculteti*, minister Ecclesiae *Ajkaiensis*, nomen meum huic Libro Concordiae subscribo.

Anno Domini 1666. die 14. Decembr. Ob quosdam necessarios respectus denuo vener consistorium constituit celebrare *synodum* particularem in pago *Dorosló*, in qua ordinationem adepti sunt sequentes domini fratres:

633. Ego Paulus *Nozdrovicenus*, minister ecclesiae *Doroszloiensis*, nomen meum huic Libro Concordiae subscribo.

634. Ego Georgius *Horváth*, minister ecclesiae *Aszszonfalvaiensis* nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

Anno salutis Christianae 1667., die 15. Martii, ecclesiarum quarundam summa necessitas, ac earum instans requisitio coegit, vener. consistorium, ut *synodum* particularem vicissim indiceret ad diem 15. Martii, qua indicta est etiam solemniter habita in nobili pago *Meszlény* in qua inauguratione donati sunt sequentes dni. fratres:

635. Joannes *Ensel*, mpr.

636. Thomas *Martich*, mpr.

637. Nicolaus *Suttak*, mpr.

Anno aerae Christianae 1667 diebus 14., et 15. Junii. More modoque generalis *synodus* est indicta, atque celebrata in pago *Szakony*, in magna frequentia rdor. dnor. fratrum.

638. Ego M. Christophorus *Richter*, minister ecclesiae *Guckmiriensis*, subscribo Libro Concordiae.

639. Ego Jacobus *Mangesius*, minister ecclesiae *Sanctae Crucis*, subscribo Libro Concordiae.

640. Ego Nicolaus *Bognár*, minister ecclesiae *Varsaniensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

Anno Dni 1667. d. 4. Julii. Singula, quia in *synodo* generali confici non poterant, statutum est, ut conventus particularis habeatur, quae etiam habita est in pago *Szilvágy*, anno et die ut supra, in quo ordines sacros unicus petiit.

641. Ego Joannes *Vigil*, minister ecclesiae *Nagy-Szölősiensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

Anno salutis humanae 1668. diebus 5., et 6. Junii, in eximia frequentia celebrata est *synodus* generalis in oppido *Lotsman*.

642. Ego Stephanus *Muray* (Musay) Vigil minister ecclesiae *Surdiensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

Anno Dni 1668. d. 13. Novembr. *Synodus* particularis celebrata est in pago *Nemeskér*, in qua ordinati sunt sequentes dni fratres:

643. Ego Joannes *Weisbeck* Offenhausensis Austriacus, minister ecclesiae *Königsdorf* et adjunctorum sincera subscribo mente Libro Concordiae.

644. Ego Georgius *Draszta*, Minister Ecclesiae *Csánig*, subscribo sincera mente manumque fidei Libro Concordiae.

645. Michaël *Czvetan Sz. Tamasiensis* minister.

Anno Domini 1669. d. 24., 25. Junii, *synodus* generalis celebrata est solemniter in pago *Bük*, Comitatus Sopron., in qua pro superintendente electus et confirmatus est r. d. Stephanus Fekete, inaugurationem sunt consecuti sequentes domini fratres:

646. Ego Joannes *Lendvay*, minister ecclesiae *Csikvándiensis*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

647. Ego Michaël *Tonsoris*, minister ecclesiae *Bank*, subscribo sincera mente, manu fidei Libro Concordiae.

648. Ego Michaël *Szudovszky*, minister ecclesiae *Sikátor.*, nomen meum Libro huic Concordiae subscribo.

Anno Domini 1669. d. 13. Novembr. celebrata est *synod.* part. in pago *Locs*, in qua ordinati sunt sequentes domini fratres:

649. Ego Joannes *Odor*, ecclesiae *Perennyeiensis*, legitime vocatus et ordinatus pastor huic Formulae Concordiae, sincera mente, et manu subscribo, mpr.

650. Celebrata synodo in Locs me fateor legitime, et sacro ordini asstrictum juramenti nunquam infringendi confirmatione, Johannes *Schechter* 1670. 13. Novembr.

Anno 1670. die 10. sequent. Junii celebrata est *synodus* generalis in pago *Aszszonyfalva*, in qua ordinati sunt sequentes domini fratres:

651. Ego Joannes *Storch* Vallensis Montanus Hungarus libro huic concordiae manu, menteque subscribo.

652. Ego Andreas *Szmetana* minister ecclesiae *Dabroniensis*, legitime vocatus, et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae, sincera mente et manu subscribo.

653. Ego Elias *Hazuka*, minister ecclesiae *Nemescsőiensis*, legitime vocatus et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente, et manu subscribo.

Anno 1670. d. 14. Novembris celebrata est *synodus* particularis extraordinaria in *Tissina* comitatu Castriferrei, in qua ordinati sunt sequentes dni fratres:

654. Ego Stephanus *Bückesi*, ecclesiae *Dolencensis* legitime vocatus et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente et manu subscribo mpr.

655. Ego Stephanus *Halec*, ecclesiae *Lakiensis* legitime vocatus, et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente et manu subscribo mpr.

Anno 1671. d. 4^a Junii synodus generalis, quam in pago *Geresd* celebrandam indixeramus ob certas, easque per quam arduas causas in alium differri debuit terminum, interim, ut fratres ordinandi more et ritu ecclesiarum nostrarum sacros suscipere possent ordines, in reg. ac libera ci vitate *Kőszegh* rdus. dnus. superintendens, cum rdo. dno. Gregorio Fábri seniore, et rdo. dno. Stephano Rakitsányi seniore praesentibus etiam aliis rdis. fratribus per impositionem manuum coram facie ecclesiae:

656. Stephanum *Vida* in ecclesiam *Betz* et

657. Franciscum *Simon* in ecclesiam *Sz. Balás* ordinavit anno, et die ut supra.

Anno 1671 die 16. Septembr. celebrata est *synodus* particularis extraordinaria in libera, regiaque civitate *Kőszegh* in qua ordinati sunt sequentes dni fratres:

658. Ego Michaël *Góri*, ecclesiae *Szákiensis* legitime vocatus, et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente, et manu subscribo mpr.

659. Ego Mathaeus *Fábri*, ecclesiae *Pusztá-Gyarmath* legitime vocatus et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente et manu subscribo.

660. Ego Franciscus *Dezericzki* ecclesiae *Sücze* (*Sőcze*) legitime vocatus, et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente et manu subscribo mpr.

Anno 1672. die 18. Mai celebrata est *synodus* generalis in pago *Meszleny*, comitatu Castriferrei in qua ordinatus est dnus. frater sequens:

661. Anno 1672. die 18. Mai - Ego Matthias *Gábor*, ecclesiae *Koronczóiensis* legitime vocatus et ordinatus pastor, huic Formulae Concordiae sincera mente, et manu subscribo.

662. In pago *Szilvagy* Anno 1672. die 13. Novembr.⁴⁴ Ego Michaël *Aács* ecclesiae *Farádiensis* designatus et legitime vocatus pastor, per rdum. dnum. superintendentem, cum sibi adjunctis rdis. dominis senioribus, coram tota praespecificatae ecclesiae facie ordinatus huic Formulae Concordiae sincera mente et manu subscripsi. Anno et die ut supra, mpr.

663. Stephanus *Solnay* ordinatus in ecclesiam *Váson*.

A Magyar Nemzeti Múzeum 481. Oct. Lat. jelzésű (valószínűleg Szombati János sárospataki tanár gyűjteményéből való) kéziratából. Egybevetve a Hajnóczy-Hrabovszky-féle jegyzékkel. Scrinium Antiqu. XIII. kötet 1. szám alatt.

3. Az 1602. évi csepregi zsinat kéri Nádasdy Ferencet, hogy a kereszturi rectornak kiszemelt Sinkó Mátyást engedje át lelkészül a lövőieknek. Csepreg 1602. május 24.

Litterae ad Illmum Comitem Franciscum *Nádasdy* pro ornatissimo Domino Matthia Sinkó.⁴⁵

Splis ac Magn. Domine, Dne nobis multum gratiosissime, post devotam orationum nostrorum recommendationem, largam donorum Spiritus S. affluentiam Sp. ac M. Dom. Vrae precamur.

Quando quidem multae, eaeque graves intervenire causae, quae nos ad Generalem Congregationem instituendam incitare etiam invitos Sp. ac M. Dom. Vrae et debuerunt et potuerunt; vigesima quarta praesentis mensis die Synodum in bonis Sp. M. Vrae *Chepreghini*

⁴⁴ Hajnóczy-Hrabovszky jegyzéke szerint a két utolsót Szilvágyon 1673. június 6. avatták fel.

⁴⁵ E levelet különösen a Magyarai Istvánra és Zvonarits Imrére vonatkozó adatok teszik becsesté.

convocaveramus, quam etiam gratia et auxilio Supremi Magistri nostri et Salvatoris J. Christi continuatam in finem deduximus optatissimum.

Huic quoniam confrater noster R. D. Stephanus *Magyarinus* supremus Ecclesiarum Christi Senior ob subitanam suam infirmitatem se interesse non posse animadverteret, scripto quodam ad nos misso, suae nos eiusque plenariae voluntatis reddidit certiores; ubi inter cetera rogatos etiam nos pro officio divinitus sibi delegato habuit singulariter, et vocanti Ecclesiae *Löveianae* talem praeficeremus Ministrum, qui eidem non praeesse solum, sed prodesse etiam possit laudabiliter. Nos christiana christianae huius postulationis habita ratione, multum certe diuque de eligendo in eum locum Pastore laboravimus. Elegimus duos, alterum *Niczkianae*, alterum *Ikervárianae* Ecclesiae Ministros, verum cum neutrum horum eiusdem loci auditores acceptare velle intellexissemus, vi iisdem eos obtrudere non potuimus, cogitantes, tales, qui a misera plebecula non acceptantur, maiori auditoribus oneri, quam honori futuros.

Ne autem Ecclesia illa verbi Praedicatore diutius destituatur, quaesivimus, quem illi pro futuro Concionatore agnoscere vellent. Nomine et persona totius Communitatis honestum et eximiae eruditionis iuvenem D. Matthiam *Synkó* plus quam per viscera misericordiae Dei sibi dari expetiverunt.

Hunc quoniam iam a Spli Magnificencia Vra scholae *Kereszturianae* praefectum intelleximus, nos nequaquam id facere posse iis respondimus. Verum communi inita deliberatione pro parte eiusdem supplices hosce libellos ad Sp. ac M. Dom. Vestram ablegandos statuimus. Oramus ideoque Sp. ac M. Dom. Vestram obsequiose, ut hunc iis contribuere ex innata sibi munificentia dignetur, quandoquidem et ab iis tantopere expetatur, et idem patriae inservire, sicuti honestum, ita a pietatis officio minime alienum ducat. Plus hic unicus apud eos in promovendo verbo Domini et fidelibus servitiis divinis efficiet, quam si decem alii non exoptati ad eos e coetu nostro mittantur. Poterit interim Sp. ac M. Dom. Vra fratrem Rev. Domini *Michaelis*, Hum. Dom. *Emericum Zvonarits* scholae *Kereszturianae* praeficere, donec alia commodior sibi affluat conditio.

Quid tamen facto sit opus, Sp. Sua Magnif. pro sibi innata prudentia iudicabit. Ceterum interposuit suas apud nos preces Ornatiss. Christophorus *Zoporinus*, olim scholae *Kereszturianae* Moderator, quomodo suam causam apud Sp. Magnif. Vestram promovere dignemur. Oratum ideoque sua quoque in persona S. Magnif. Vestram humillime habemus, contentum eundem de restantia sui debiti per Rationistam *Kereszturiensem* reddi mandet, quandoquidem eum, qui altari inservit, de altari vivere necesse sit.

In reliquo Sp. ac Magnif. Dom. Vestram tutelae ac protectioni Spiritus S. commendamus, ac ut nobis, eandem tot et tam variis molestantibus ignoscere velit, ex animi sententia oramus. Datum *Csepregh* Anno 1602. 24. Maii.

A M. N. Muzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 156) jelzésű kéziratáról másolva. A dunántúli kerület legrégibb jegyzőkönyvéből.

4. Magyar István sárvári fősenior elnöklete alatt az iváni zsinaton 1603. december 3. hozott határozatok.

Hogy a visitatorok tartozzanak az községnek ezt minden helyeken publicálni, hogy valaki az fraterok közül szombaton és vasárnap, adventben, karácsony előtt két héttel, az után kis-karácsony napig, et in tota quadragesima esküttet, három forinttal büntetessék.

Item. Hogy minden pásztorok absoluta concione publicálják az ő fárájokban, hogy ez felyül megírt időkben és napokon általánfogva copulationem nem administrálnak.

Item. Hogy minden helyeken ante copulationem publicálja az házasulandó személyeket egy vagy két héttel az praedicator.

Item. Hogy minden helyeken az ministerek tartozzanak ad praeces matutinas singulis diebus bemenni és szolgálni az Úr Istennek.

Item. Hogy szabad az miniszernek az maga majorságából bort és gabonát elvinni, de úgy hogy maga ne árulja, hanem embere légyen hozzája; ha pedig kereskedésnek okáért mástul veend valami marhát, vásárra viszi és ez reá bizonyodik: tehát a vámosok vehessék el tőle és tegyenek praedát benne.

Item. Ha valamely minister az canonokban exprimáltatott innepek kívül egyéb innepeket illeni hágy, és az miatt az vicinus pastor káromoltatik; tehát tartozzék az vicinus pastor az synodusban referálni, és büntetessék sub poena unius fl. hung. De az mely innepnapok megvannak írva az canonban, megillettessenek.

Az lélekkel való szitkozódás iránt, mely mindkét nemnél igen közzé lett, deliberáltatott, hogy önagysága requiraltassék, hogy az vármegyéknek parancsoljon, hogy efféle szitkozódóknak büntetések legyen és az urak is e felől commissariusokat rendeljenek.

Item. Ut rev. domini visitatores minden praedicatorától az visitatiokort néminemű katechismus kinyomtatására vegyenek den. hung. 25.

Item. Hogy az senior uraim visitatiokort publicálják az községnek, hogy mindenkor az communio előtt való nap examen legyen, melyből in negotio religionis informáltassanak.⁴⁶

A legrégibb dunántúli ker. jegyzőkönyvből. 45. lap. Közzölte: Mokos Gy. A herczegszöl. kánonok 131. lap.

5. A dunántúli vend gyülekezetek egyházlátogatási jegyzőkönyve az 1627. évről.

Visitatio Generalis⁴⁷ Ecclesiar. Schlavo-vendorum in bonis Széchianis et Batthianianis in Comitatu Castriferrei constitutarum, Anno 1627. die 10. Julii. Per *Stephanum Letenyeinum* pastorem Csepregiensem. Esto fidelis ad Mortem, Tibi dabo Coronam.

(A második levél vagyis a 3-ik lap hiányos, a levélnek egy része balfelől ki van szakasztva és csak ezen szavak találatnak):

....facta Visitatio generalis .... in Bonis Széchianis et ... Castriferrei constit ... venerabili Consistorio missos Rvdos Stephanum *Lethenyeinum* praedicatorem ecclesiae *Csepreghiensis*, Stefanum *Zvonarits* Concionatorem *Czenkiensem*, - Joannem *Terbócz*, Ministrum Ecclesiae *Superioris Lyndvae* et sibi .... adjunctos duorum scilicet Magnificorum person-.... servitores.

---

⁴⁶ Lásd még Mokos Gy. fentebbi művében: a) Articuli quidam pro visitandis ecclesiis conscripti, 160. lap. b) Az 1625. június 2. csepregi zsinat 12. cikkulusa az istentisztelet rendjéről és a papok magaviseletéről. 132. lap. c) Articuli consistoriales pro rev. d. superintendente et rev. d. notario in synodo generali Csepreginá anno 1631. 24-25. Junii conscripti. 136. lap.

⁴⁷ Kiegészíti ez az 1631-1654. évi dunántúli értékes és terjedelmes egyházlátogatási jegyzőkönyveket, melyek a M. Prot. Ehtört. Adattár VI. évfolyamában 1907. a 11-193. lapon jelentek meg.

*1. Visitatio Ecclesiae S. Georgyi in Viz-Lendva existente pastore
Domino Joanne Canisai 10. Julii facta.*

PROVENTUS MINISTRI HUIUS ECCLESIAE:

Vagyon ehhez a parochiához diversis in locis egy tábla föld, melyben vagyon 19 hold föld.

Item, vagyon két rét, melyekben teremhet nyolcz szekér széna.

Item, vagyon egy szőlő Gorina .... nevő hegyen, mely alatt két hold ... erdő vagyon, ez szőlőt ... fára tartozik, az predikátor bono placito valami lehet tartozik egy ebédet adni a munkásoknak ... bort adván innyok.

Item ... fűxglinczi hegyeken való szőlők quindecimája az predikátornak ... nem decimálván előbb, hanem csak maga vévén a quindecimat... Hidegkutról - Koroseczről - Fűxglincről minden buzából...

Item - az kinek vonyó barma vagyon, az mint üdvözült *Forgáts Margit* asszonynak rendelete volt életében, adjon az predikátornak esztendőik által egy köből gabonát, ha pénzen kell is megvenni..... tartozik fizetni, de ezt hozzá tévén, hogyha ki tiszta buzát adhat,.....

Item, - Az sellérek akár maguk házában akár másnál laknak .... egy-egy garast fizetni.

Item, az körösztlésből egy .... s egy czipó kenyér.

Item, a templombeli gyóntatástól jár egy ..... Háznál beteg ember gyóntatás egy garas, szabad ki többet akar adni.

Item, a házasulandó személyeknek vasárnap szokott kihirdetéstől .... Esketésektől a vőlegény egy pecsenyét egy itze bort és egy czipót. A leánykérő penig és vőfély egy-egy garast tartozik...

Item, a mikor penigh halott esik *Sz. Györgyön* ..... ezenkívül több falukon mikor esik, egy ... vagy egy köből buzát adnak, addito, hogy mindezekben az halotttemetés fizetésébe fele a Mesteré.

Item, az gyermekágyast a modo imposterum ..... introdukallya, melytől járjon egy ... az ujonnan házasult Menyasszont .... Dominicam introdukallya az predikátor.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon az Ecclesiának két kelyhe, egyik az .... az kissebbik tányér törődözött .....

Az templom épületére való főbb jövedelem találatott... Ben templomban temetnek, jár egy ezüst tallér.....

PROVENTUS RECTORIS.

....az Mesternek husz köből gabona jár, minden marhas mint szinte a predikátornak egyéb helyeken egy-egy köblöt adván. Ha így azon faluban való fizetéssel az husz K. nem tellyesednék, más falukban az predikátor az maga fizetéséből suppleálni...

Item, az predikátor az hol quindecimát vészen a gabonából, ott a mesternek ex beneplacito adnak gabonát quisque pro suo velle. Bor pedig az egész fárában minden szőlőtől egy-egy pintet, szabad vele ki többet adni akar.

Item, ha a halott temetésre harangoz....

QUERELAE.

Sem a hallgatóknak az predikátor ellen, sem az predikátornak a hallgatók ellen nincsen semmi panasz.....

2. Visitatio **D. Helenae** pastore existente Gregorio Gerbero facta July die 10.

PROVENTUS PASTORIS:

Vagyon ehez a Sz. Ilonay parochiához több helyen anyi föld, a menyit vagy (22) huszonkét köb. gabonával bevethetnyi. Ezekből a földekből Vecseszlavczon ..... holdnya vagyon egy ház kertjével együtt, mellytől jár a Sz. Ilonai predikátornak két pint vay és két kappan annuatim. Ezen faluban vagyon más hellen ..... fél holdnya, építetvén más ház is, Kovács Mátyás nevü embertől. Ettül anyi jár, mint az felyül irt háztól.

Item, vagyon két rét, mellynek egyike erdővel bényőtt; a másikon teremhet ött szekér széna.

Item, vagyon egy szőlő, melynek az fára tartozik minden munkáját megh cselekednyi egész esztendő által.....

Item, *Rapotsa* nevü falubul minden helyes és marhas egy-egy k. gabonát ad, az kinek háza nincs d. 80.

Item, *Fükszinczről, Krámaróczról, Ocsiniáról* gabona fizetése nem jár köből számra, hanem gabonájukat dézmállyá megh és hanyadik az predikátor veszi.

Item, bor dézma dolgát így referállyák az predikátorok, hogy minden vödörből egy-egy pint jár az predikátornak, de mindazáltal az fő fára dézmálása szerint tizenötödik járna.

Item, a Sellérek és özvegyek fizetnek d.....

Item, Körösztléstül jár egy cipó és d.....

Item, Gyóntatástól templombeli egy pénz háznál d. 4

Item, a házasságbeli személyekk kihirdetésektől d. 4. esküttetésektől d. 20 és egy kappan s egy cipó, ha peniglen az házassulók abbul az faluból valók; a kik a predikátornak bordézmát adnak, hát a predikátor egy pint borral tartozik nekik.

Item, ha halott fölött predikál, egy tallér vagy egy k. buza, ha nem predikál, hanem csak ének szóval temetik el d. 20 jár.

Item, A gyermekágyas asszonytól jár két becs vagy egy pénz.

PROVENTUS TEMPLI:

Egyéb jövedelem a Templomhoz nincs, hanem mikor a Templomban ben halot temettetik, attól jár a templom épületére Rf. 1. d. 20 x.

Vagyon két Kellyh mindenik tányérával együtt ezüsből valók és aranyossak, egyike réghi és

töredezett.....

3. *Visitatio Ecclesiae Tissiniensis facta 11. July pastore existente Michaelae Allodiatore.*

PROVENTUS PASTORIS:

Vagyon ehhez a parochiához három tábla föld külömb-külobb helyen. Ez edgyk rétek között vagyon, mellyben vethetni nyolcz köböl gabonát. A másik ..... mellett vagyon, mellyben vethetnyi gabonát Cub. 3. Az harmadik az ó halastó mellett vagyon, melyben vethetnyi gabonát Cub. 30.

Item rét egyébb nincs, hanem a szántóföldek közt valami darabok, mellyeken teremhet mindenestül fogva 6 szekér széna.

Item volt egy szőlő Sz. *Benedeken*, Sztermecz nevű hegyen, mellyet az előbbi predikátor *Barnabás* nevű adta el tizenkét magyar forinton örök áron az községnek akarattjából, illy okkal, hogy más békességesebb helyen szőlőt vészen ismég a parochiához, az árával. De nem vőt, nála maradt, és azért tartoznak letenni az maradéki az paróchiának. Az eladott szőlőnek minden munkáját esztendőn által az három *pettánczbeliek*, megthötték.

Item, Tisina, Tropócz, Gradischa, superior Pettáncz, Petrócz, Szadisincz, Göderocz, Poláncz, Szkakócz. Ez falubeliek az predikátornak mind egész s mind fél helles egyaránt fizetnek per d. 40.

Az Sellerek penigh egy napi mivest vagy d. 4.

Kupsincz, Krajná, ez két faluból is mind egész mind fél helles egy-egy köböl gabonát az Sellerek d. 4. vagy egy napi munkást.

Item, ezek az faluk kettejéből négy ekéje megyen ki az predikátornak egy délig, más esztendőben más ketteiből, et sic consequenter. Az predikátor étellel és itallal tartozik nekik.

Item - az Szkakócziak és Göderovcziak ketten-ketten fogván össze tartoznak minden esztendőben az szántásért egy-egy jó szekér fával.

Item - Szokás ez is, hogy jó akarattyukbul, adnak az predikátornak egy-egy tikot.

Item - az Körösztléstől jár egy cipő, és ha Deákok nem volnának - minden komától egy-egy pénz.

Item, az gyermekágyas introductiójától d. 4.

Item, - Templombeli gyóntatástól egy-egy becs, háznál valótól d. 4.

Item, - a házasulandók proclamációjától d. 4, esküttetéstől penigh d. 8 jár, ezenkívül egy cipő egy keszkenyőcske és egy pint bor jár.

Item - Gradischán, Tropóczon, Tissinán, alsó és felső Pettánczon, a midőn funus esik, az processiótól jár d. 20. ének fele az oskolamesteré, mikor predikál a predikátor, jár magának azonkívül d. 20. ez éppen a predikátoré. Felső-Pettánczon, Petróczon halot lévén az processiótól jár d. 60. fele az mesteré, ha predikál az predikátornak jár d. 20. Szodisinczon is, Göderóczon az processiótól d. 80. ha predikál d. 20. jár az predikátornak. Pollanczon és Krajnán processiótól 1 forint, fele az mesteré, ha predikál ezenkívül d. 20. a predikátornak. Szakóczon az processiótól egy ezüst tallér, ha predikál d. 20.

Frankóczon, Vancsavészen és Kupsinczon az processiótul d. 40. fele az mesteré, ha predikál d. 20.

Item - az parochiális ház mellett van tilos halászó vize az predikátornak, az ország uttól fogva felül mindaddig az hol od alá az parochiális házhoz való egy tag föld vagyon.

Ha mikor az faluban oly fogyatkozott ember halottja esik, hogy processioval nem temetheti, hanem csak az sir fölött kíván éneklést, attól jár d. 16. fele a mesteré.

Item - vagyon egy kis tölgyes erdőcske.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon egy ezüst Kellyh tányérával együtt aranyos.

Volt régenten egy ezüst Köreszt melly megért volna Rf. 40.

És az mint referállyák örögh Emberek az *Barnabás predikátor* fiánál, Márton Deáknál maradott, mint bizonyítják ez dolgot Lipits István és Vlach Mathe ..... hogy ezek tudgyák ott lenni. Marimics Mihály penigh ugyan szemével látta, és kezében is volt maga házánál, mikor az a Márton Deák nála lakott volna.

Item - Temetéstől és egyéb fölvetett pénzbül volt és maradott azon *Barnabás predikátor* fia Márton Deák kezénél Rf. 40, melly ma is oda vagyon.

Item - mikor ben Templomban halott temettetett, attul jár Rf. 1, d. 20.

Ezt a Czechmesterek percipiálják.

PROVENTUS RECTORIS:

Vagyon az mester számára négy falu, mellynek ketteje, u. m. Vanecia és... Fernkócz gabonával fizetnek, mind fél mind egész helles egy-egy köb. gabonát adván.

Az ketten penigh ut mint alsó és középső Pettáncz pénzül fizet negyven pénzt, ott is mint fél mint egész helles egaránt.

Halottnak való harangozástul d.....

Halottal való processiótul fele az mesteré, mint oda föl van meghirva.

Item, az melly gyermek először Scholába tanulni kezd, első esztendőben minden Kántorra jár az Mesternek d. 25. Harmadik és negyedik esztendőre d. 32. Az után valókra d. 50.

Item, Sz. Gal. napiára egy-egy Kappan. Sokodalomkor egy tizenkét pénzes kés vagy három garas.

4. Visitatio Ecclesiae *Muray Szombathiensis* Facta 12. July.

Széchi Mihály urunk eő Nga mostan *Szvetics Gergely* nevő udvari prédikátorának esztendőbeli fizetése ime ez:

Késpénz magyar forint jár... Rf. 80.

Buza Cub. 10. Ros. Cub. 10. Avena Cub. 10. Tiz akó bor. Két ártány. Fa az mennyi szükséges elegendő. Posztó Czizmazin uln. 8.

Tisztességes asztala eő Ngánál minden nap, ha be nem akar mennyi, Ebédre és Vacsorára való czipója meghadatik és borra.

PROVENTUS MINISTRI OPPIDANI AD TEMPLUM S. NICOLAI
MINISTRO EXISTENTE JOHANNE GODÖROCZI:

Vagyon az parochiához Barkoczi ut mellett nyolcz dülő föld egy végben, melybe bémehet gabona Cub. 24.

Item - az ut mellett nap kelet felől kétszáz köz föld vagyon, melyben is belemegyén gabona Cub. 15.

Item - Germóczban vagyon nyolcz dülő mind egy végben, az kikben vethetni be gabonát Cub. 8.

Item - Körösz utnál vagyon négy dülő, melyekben vethetni gabonát Cub. 3.

Item - az Jezér vizen túl Muzgában vagyon egy hold föld.

Item - vagyon egy rét Fararov Kotban, az kin ha mind tiszta volna teremhetne harmincz szekér széna.

Item - volt egy szőlő Szembiborc heggyen, mellyet eladott az fárának némely része Rf. 22. Szabó Gyurkó és Moravchák az Korbeli Czéhmasterok és ugyanazon Moravchák Mihály Czéhmaster vette meg. De ez szőlő felől Deliberatum est:

Mivelhogy ez mostani possessora a szőlőnek maga adta el s maga vőtte is meg, az árrát is noha letőtte, de ismét maga mint Ecclesiae bonum vőtte kezébe és ma is nála a pénz, azért tartsa magának pénzét és a szőlőt de facto mindgyárást vissza bocsássa az parochiához és soha semmi közit ne tartsa hozzá. Ha penigh abból a pénzből az sz. Egyházra valamit költött volna, számot adván et re comprobata valamennyi pénz rajta vagyon, tartozzék a község visszafizetni, hogy így az örökség el ne abalienáltassék a szent Egyháztól: minthogy nem egész fára akarattából adták volt el; az mind meg bizonyodott.

Item - az Muray Szombati városiak tartozik mindenik egy-egy ekével tizenkét közt szántani valahol az predikátor akarja. Ételte italt ex benepacto az, mit adhat ad.

Item - In festo Galli egy kappant adnak az városi hellessek.

Item - az városon Ludfiakból dézmája jár az predikátornak.

Item - az Sellerek egy-egy napi mivest adnak, valamire az prédikátor akarja.

Item - az Körösztléstől mind az városon mind az külső fárában egyaránt egy garas és egy cipő kenyér.

Item - az gyermekágyas Asszony hat hétre kelljen fel és így introdukálja az prédikátor, melyel jár neki d. 4.

Item - az templombeli gyóntatástól ex benepacto ki mit adhat ad.

Item - ha itt az városban beteg gyóntatnyi megyen, attul jár d. 4. Ha falura megyen és ételen ott meghmarad, akkor is jár egy garas, ha penigh annélkül jön el, jár három garas.

Item - az Eskütetéstül az városiak adnak egy pint bort, egy cipót, egy pecsenyét. Az külső fárabeliek penigh egyaránt három garast, egy cipót, egy pecsenyét adnak.

Item - Az hirdetéstül egyaránt egész fárabeliek adnak d. 4.

Item - Ha mikor halot esik itt az városban és csak énekléssel temetetik el, attól jár d. 30 fele az prédikátoré, fele az mesteré. Ha penigh az predikátor predikál fölőtte, jár neki d. 20. Az ki többet ad, szabad vele. Addito hoc amikor az predikátor szorgalmas dolgai miatt az processiót

elmulasztana is valaha, mindazáltal az Scholamester az processiótól való pénznek felét tartozik az predikátornak kiadni. És vice versa az predikátor is az mesternek sic et in reliquis locis.

Item - ha *Rakicsánbul* processióval halotat hoznak, solvunt crucifer 25.

Item - ha egyéb falukból halot processióval hozattatik, akár predikál az predikátor, akár nem, jár Rf. 1. fele az prédikátoré, fele az mesteré. Ha penigh ki nem mennek falura, hanem csak a sir fölött énekölnék d. 16 fele az mesteré, fele az predikátoré.

Item - Csernadóczról, Veschiczárul, Polonárul, Cserneczrül, Szvetahóczrul, Bárkóczrul mind egész, mind félhelles csapva egy köb. buzát ad. Addito hoc, hogy ha ugyan nem volna buzája, hát rosot is elvegye az predikátor, de fölmérve.

Item - *Borhidán* egész Helles két mérővel ad, az fél helles egy mérővel buzát ad.

PROVENTOS TEMPLI:

Vagyon az Templomhoz egy Tagh föld, kit praebendia földnek hinak, mellyben vagyon száz nyolcvan köz. Ennek fele az *udvari predikátor* kezénél vagyon, mellytől semmit sem ad most. Az felét penigh Sellerekre osztották föl, így hogy minden küztül az Templomra egy-egy garast fizessenek. Ha penigh az egész Tagh föld éppen az udvari predikátor kezéhez szabadulna, minden esztendőn vagy vetve, vagy nem, minden köztül egy-egy garast adna.

Item - vagyon egy Rét, mellyen lehet négy szekér széna, mellyet most engedelméből az Czéhmasterék kaszálják fáradságokért.

Item - vagyon hat kelyh tányérival egyetemben az öté ezüsbőlvalók aranyassak, egynek föli ezüst, az lába réz, ez is aranyas tányéra nélkül. Az egyik predikátor kezénél vagyon ezüst aranyos tányéréval együt. Az többi Czéhmasterék kezénél vadnak, mellyeknek kettei épjebbek, kettei eltörött.

Az tányéroknak is kettei eltörött. Vagyon ezenkívül egy tiszta ezüst monstrantia, eltörődözött, mindazáltal semmi egyéb héja nincs, hanem egy ágának egy kis darabja eltörött és elveszett.

Item - mikor templomban halot temettetik, attul is jár egy Tallér, a Czéhmasterék percipiálják.

PROVENTUS RECTORIS:

Villae *Korongh*, *Buzincz*, *Lukaczócz* az Schola mesternek, az egész helles köböllel, az fél helles fél köböllel tiszta buzát köl adni elcsapva; ha penigh csak anyi tiszta buzája sem volna, az rosot is elvegye az mester fölmérve.

Item - halotnak való harangozástul d. 4.

Item - az funustul processiótul mi járjon az mesternek, oda föl az prédikátor proventussa közé föl vagyon irva.

Item - az Körösztoléskor az komák, ha mit adnak az kézmosdásért, az is mind az mesteré.

Item - az mely gyermekskét Scholában beadnak, első és második esztendőben minden kántorra, harmadik és negyedik esztendőben egy kántorra d. 32. Az után való esztendőben egy kántorra d. 50 jár.

Item - minden gyermek egy-egy szekér fával tartozik. Item - in festo Galli egy kakast vagy egy kappant. Item - minden vásárkor egy hüvel kést minden gyermek, avagy egy késért három garassal tartozik.

5. *Visitatio Ecclesie Martyánc 13. July facta, pastore existente Michaelae Domiani.*⁴⁸

PROVENTUS PASTORIS:

Vagyon ez parochiához három tábla föld, mellyekben bevethetni mindenestül fogva Cub. 40 siliginis aut tritici.

Vagyon egy kicsiny erdőcske is. mellynek től fán kívül az apraját szabad tüzre hordanyi az predikátornak.

Item - vagyon egy rét az ó hallas tó mellett, kin mikor jól terem, teremhet 16 szekér széna.

Item - vagyon egy szőlő Sidahegyen, mellyet *Johannes Szalaszeghi* praedikator engedett Feréncek Gyurkonak, hogy munkállja és tellyességgel ne pusztuljon el ily ockal, hogy minden esztendőben az praedikátornak hegyvámot egy vödör bort adgyon tüle. De az mint az örög Emberek recognoscálják az ő szőlő szántóföldével gyümölcsösével és rétével együtt lehet anyi, az menitül egy Csöbörnek járni köllene, és más Ember örömet is megadna tüle. Azért mivel hogy parochialis szőlő, tartozik visszaengedni az praedikator, holott vagyon eőt esztendeje, hogy egy csöp hegyvámot sem adott tüle, hatalmasul megtartván, sőt az elöt, ha mikor adot, az is semmirekellő volt.

Item - Oppidum *Martyánc, Mladetinc, Morácz, Szembiborcz*, az praedikátornak, mind egész és mind fél helles marhás és marhátlan egyaránt fizet egy-egy köből rosot fölmérve, köllest is ugy, ha elveszi az rosért. Ezen falubeliek, az kiknek marháik vagyon, tizenkét közt tartoznak szántanyi minden esztendőben egyszer, az praedikator étellel és itallal tartozik nekik.

Item *Pucincrul* hasonlóképpen jár egy köből buza, mindentül, de nem szántanak. *Goricáról* hasonlóképpen Egy köből Ros, a quolibet nem szántanak.

Item - Predanociak fizetnek d. 23. egy becs heián, ezt tartoznak mindenkor Uj esztendőre meghadni.

Item - Brezóciak, Lihomériak, Strukóciak d. 15. fizetnek most. De azért amint emletik az Emberek, régenten ezekből is köböllel fizettek, de egy némi-némű Pápista Pap otsó lévén az gabona inkább akart az egy köből gabonaért d. 15. venni, ebből lött, hogy immár usus lött benne, azért szükséges rectificálnyi.

Item - *Sz. Sebestieni* Filiális Parochiabeliek, *Salamonciak, Pücsorociak, Vanecsaiak, Mosznaiak, Donkóciak, Macskóciak* az köblért most harminc-harminc pint bort fizetnek, az kik egész hellt birnak. Az fél hellesek penighlen tizenötét, az fertályossak nyolcadfelet, az Sellerek egy pintet. Régenten az mint az falubeliek magok recognoscállják negyven pintet az egész hellesek adtak. Az fél hellesek huszat. Azért volt egy Praedikator *Joh. Jagonics* nevő, ki maga akaratyából az negyvenből tizet (??) meghengedett volt nekik, és ebből az engedelemből most is ugy fizetnek. De rectificálni köll.

---

⁴⁸ Domjáni Mihály martyánczi (mártonhelyi) lelkészt 1612. a köveskúti zsinaton reformátusnak avatták fel és a ref. zsinatokat látogatta. Lásd az igen érdekes martyánczi templom pert. Thury E. A dunántúli ref. ehkerület története I. 145. 314. és következő lapokat.

Az Sellérek egész fárában egy-egy napi munkást adnak.

Item - vadnak pusztá faluk, kik Török miatt elpusztultanak u. m. *Hegoncz, Tessianócz, Krisancz, Obrancsakótz, Bükovnicza*. Ezek is köböllel u. m. Hegoncz és Tessianócz rosot adtanak fölmérve, és Ekét is tizenkét közt szántanyi, a hárma pdg borral fizetnek, negyven-negyven pintet az egész helles. Most ezek puszták és semmit nem adnak róla. De azért az falubeliek az hegyeken széllal házakat csináltak maguknak, és az pusztá hellek földet élík; sőt hamikor kívántatik, az praedikátor szolgál nekik, szintén mint az többinek. Annákokáért, az kik illjenek találtattanak, az szerint az is mint az ő falujába, az mellyből kiszakadott fizettek régenten, így most is tartozzanak fizetni. Az Sellérek per d. 4.

Item - az Körösztléstül jár egy Czipó Kenyér, az kik hellesek, az Sellérek penigh d. 4 és egy czipó kenyeret ad.

Item - Templombeli gyóntatástul jár obulus unus. Háznál valótol d. 4.

Item házasságbélieknek proclamatioiától d. 4.

Esküttetéstül az egész fárában d. 12. egy pint bor, egy czipó, egy pecsenye.

Item - Az gyermekágyasnak introductiójától d. 4.

Item - Halot temetéskor a processiótúl it az városban semmi nem jár. Ha penigh kíványa valaki, hogy halottja fölött praedikállyon, d. 40 fizet.

Item - Az külső fárában ha halot esik, egyaránt mind praedikatiótól mind processiotul többet nem fizetnek, vagy egy tallért vagy egy köböl buzát vagy egy kas méhet.

Ebbül az mesternek az praedikátor d. 20. tartozik kifizetni, halotat ha faluról hoznak processio nélkül és kívánnják, hogy sír felett énekellyön az praedikátor mesterével és Deákaival, attul jár d. 20. ennek egy garassa az mesteré.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon az Templomhoz két kelyh, tányérival együtt, mind ezüstből valók és aranyosak. Egyébb jövedelem az Templomhoz nincs, hanem minden halottul, kit az templomban ben temetnek jár R. 1. mellyet az Czéhmesterek percipiálják.

Vagyon az Templomnak ebben az esztendőben kiosztott pénze Rf. 63.

Az mellyre minden esztendőben jár egy forintra d. 10. Interesse. Mely Interessét az Czéhmesterek in Festo purificationis tartoznak beszedeni és vagy másoknál tartanyi, vagy azt is kiadni interessére. Mikor Baloghba ment az Attyátul Templom pénzt *Széchi György* vitt el elvállván Rf 228, melyet sub juramento fogadot, hogy meghadgya; az Asszonyt köll requirálni felőle; ha penigh megh nem akarna adni, Törvény szerint is keresni köl tüle.

PROVESTUS RECTORIS:

Az mesternek *Norsintz* és *Nemsotz* fizetnek mind egész mind fél helles egy köb. Buzát fölmérve. Ezek az praedikátornak ekével tartoznak 12 közt szántanyi, így az Sellérek az praedikátornak egy-egy napi mivest adnyi tartoznak esztendőben.

Item - harangozástul, mikor funus van d. 5. process. d. 20.

Item - az deákgyermek tanításától jár szintén úgy mint Muray Szombatban.

Anno 1627. Die Vero 23 July.⁴⁹

NB. Én *Michael Domiány* feleségemmel és gyermekemmel egyetemben vallom az én szőlőmet Mihalóczi hegyen valót, tudniillik három közszőlőt, mellynek egyfelül Szerec Sebestyén, másfelől Szakáts Máté megyese, az Martyánczi parochiához oly ockal, hogyha az következő praedikátor maga birnya akarja, birhassa, ha penigh pénzen el akarja annyi, a Templom épületére legyen az árra. Ezt penigh a szőlét akkor bocsátom ki kezemből, feleségem és gyermekem, kezéből is, mikor innend Isten akaratjából kibontakozom, vagy ez helyben halálom történik. Ennek nagyobb bizonyosságára adom ezen kezem írásával való jedzésemet. Hegyváma a szőlőnek ött pint. Idem qui supra.

Ennek párjában maga kezeirása vagyon.

6. *Visitatio Ecclesiae S. Benedicti facta die 13. July pastore Michaelae Rakicsani.*

Vagyon az parochiához három darab föld közel az Templomhoz, mellynek egykében megyen hat k. Gabona, másikába eőt, harmadikban három.

Vagyon két rét, egyiken kaszálhatnyi egy szekér szénát, mellyet mostan hatalmassul bir Proszenyákné asszonyom jobbágya Malicsics András. Másikon legkevesebb ugyan a széna szükségben is kaszálhatnyi négy szekérrel, melynek egyrészt, a hol egyszekérrel kaszálhatni, azon Proszenyákné jobbágya Toldi Balás hatalmassul birja. Más részét, az hol három szekérrel kaszálhatni, Petrovczon lakozó Ezpetei Farkas Nemes személyek hatalmassul.

Item - vagyon egy erdő, az melly az Egyháztul Káncsóczi rétekig tart, az kit - - - - - gyümölcsét is az mi teremne benne mindenkor szedeti és fáját vágatja.

Item - vagyon az Templomnál egy szőlő, mellynek egy kapállása meghtart harmincz embernek. Ezt most *Nádasdi Pál* úr Eő Nagysága biria per Successionem Egervárhoz, mely ugy akadot az régi urak kezéhez, hogy egykorban *Nádasdi Kristoph* Eő Nga életében meghalván az sz. *Benedeki praedikátor*, maradt a szőlő akorbéli Czéhmaster Martalócz Gáspár gondviselése alá. Ez Martalócz Gáspár Borbély lévén ment Bokrácsra Nádasdi Christophoz és ajánlotta az Urnak az Egyház szőlejét röstellvén az munkáltatását, így jutott az Urak kezéhez, mellyet immár most, az mind megvagyon írva, per Successionem bir Nádasdi Pál, kényi köll tüle.

Item - vagyon más parochiális szőlő két közön való, melyet nyolcz ember egy nap megkapálhattya, ezt most is az Praedikátor birja. Ezt az egész fára mind egész helles mind Sellér egyaránt tartozik minden munkáit meghtenyi.

Item - Ivanóczról - Andreczről, Kerneczről, Bokrécsrul, Kancsócziul, Rátkoczról, Monasócziul, Kucsecskidolrul, Panenczrul, Dolenárul mindegyeránt minden fél helles fizet az praedikátornak egy-egy k. buzát csapva, vagy rosot fölmérve. Az fertályos félköblöt azon szerint.

Item, - Az Sellerek penigh régenten egyebet nem fizettek, hanem mikor az Nádasdiakhoz elidegenedet szőlő az praedikátor kezénél volt, abban tartoztanak egy-egy nap kapálnyi. Most penigh az immár az szőlő más kéznél lévén, a Sellérek fizetnek minden Esztendőben az praedikátornak hat pint bort mindenik. Ha penigh a szőlő visszaengedetnék az paróchiához, az praedikátor maga viseljen gondot minden munkájára.

---

⁴⁹ A jegyzőkönyvbe betoldott adománylevél. Ilyenek másutt is fordulnak elő.

Item - az Körösztléstül jár egy tik s egy cipó. Az tikért egy garast, ha az praedikátor el akarja venni, szabad, ha nem, tikkal tartoznak.

Item - az gyermekágyasnak introductiójától jár d. 1. vagy egy cipó kenyér.

Item - az templombeli gyóntatástul ordináre jár egy becs, ha házhoz betegh gyóntatni megyen d. 8. s egy pint bort.

Item - a proclamatione sponsalium d. 4. Azoknak esküdtetésektül d. 4., egy pint bort, egy cipó kenyér, egy pecsenye jár és a menyasszonytól egy keszkenőcske.

Item - az halottemetéstül Ivanócziak és Pánanocziak fizetnek, ha predikál is, ha nem is, egyaránt d. 25. Az többi falubeliek penigh egyaránt fizetnek temetéstül egy tallért vagy egy köb. buzát, akár praedikáljon, akár nem.

Item, - mikor csak a sér fölött énekel d. 12.

Item - minden falubul egyaránt, minden helles, kinek marhája vagyon, tartozik egy szekér fát és egy ekét adnyi esztendőben.

Item - mikor pumetuvát jár az praedikátor, adnak neki egy cipó kenyeret, egy disznólabot, egy tál zabbot, egy marok szöszöt és egy pénzt minden háznál.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon az Templomhoz egy kelh ezüstbül való aranyos, tányér nélkül. Vagyon ezenkívül egy ezüst körösz is.

Item - Az mikor hetivásár szokott lenni itt sz. Benedeknél, minden árutul rendeltetöt volt valami helypénz, melyet az Czéhmaster tartozott beszednyi, és az mi pénz volt benne, az Templom épületére tartatott. Az mi egyéb hús, fazék gyümölcs és akármilyen egyéb jövedelem, melyet nem pénzül adtak be, azzal Czéhmaster és praedikátor osztottak. De e jövedelmet elfoglalta Proszenyák János azelőtt nyolc esztendővel, és ő birja. Ha lehet vissza köll az Templomhoz szerezni. Vagyon egy osta sütő vas.

Item - vagyon Kodela Mártonnál kilenc forint, melynek hét forintjátul Interestet ad esztendőben minden forintul d. 10. Most immár vagyon interesttel nála Rf. 11 d. 10.

Item másik Czéhmasternél Philo Istvánnál Rf. 12, melyet az előbbi céhmester Glavankó György adott kezéhez. Ennek tiz forintjától minden forinttul esztendőben tartozik tiz-tiz pénzt adnyi.

Visitatio Ecclesiae S. Crucis filialis.

Nunc pertinens ad S. Benedictum. NB.

Tempore Visitationis reliquorum templorum.....non comparebat.

7. Visitatio Ecclesiae S. Nicolai in Laak Facta 14. July Pastore Georgio Bossány.

PROVENTUS MINISTRI:

Vagyon ehez a parochiához két tábla föld az Templom mellett két felül, mindenestül fogva lehet 10 holdny, az mint itéltetik belemegyén 16 k. gabona.

Item - vagyon az Benecski hegyen három holdnyi föld, mely régenten szőlő volt, de elpusztulván az szőlő, immár most szántóföldnek éli az praedikátor.

Item - azon az helyen az Ur szőlője mellett egy holdny irtás szántóföld vagy.

Item - vagyon négy rét az paróchiához, az egyik Csekefalva felé szintén az Laki rétek végiben, két szekérre való lehet. Másik az Templom alatt, két kis szekér széna teremhet rajta; Az harmadik az Malomnál Falkóc felé vagy, négy szekérre való. Az negyedik Templom mellett mind az utigh dül alá, két szekérre való széna teremhet raita.

Item - vagyon egy malom, kit Laki malomnak hinak, Falkóc felől. Ebből az jövődelemnek egy része az Praedikátornak jár, ilyen módon, hogy minden hónapban másfél hétig az praedikátor számára forog, harmadfél héten az más közössők részére,

Item - vagyon egy szőlő nagy Betlehem nevő hegyen három köz.

Item - vagyon egy erdő templom fölött, melly oly tilos volt néha, hogy marhát sem volt szabad senkinek belé haitanyi praedikátor hire és engedelmé nélkül. Most az urak néha vágattyák, az Töröktől való félelem miatt is szabadsága minúáltattot.

Item - vagyon egy pusztá halastó, melyet most kaszáltat az praedikátor.

Item - vagyon előtt falu u. m. Proszenyáfalva, Csekefalva, Laak, Falkóc, Habronak, es Sidahegyen egy helles vagy idevaló. Ezek mind egész mind fél hellesek egyaránt egy-egy köb. buzát csapva, vagy rosot adnak földmerve. Minden helles, az kinek marhája vagy, egy délig tartozik esztendőben szántanyi, ha mellynek marhája nincsen, négy napi mivest tartoznak szolgálnyi az szántásért.

Az Sellérek szüretben mind egyaránt öt-öt pint mustot adnak, és egy napi szolgálattal tartoznak esztendőn által, szabad az praedikátor akár mére haitsa.

Item - a baptismo egy tik, egy cipó, egy pint bor jár.

Item a gyermekszülő asszonynak introductiójától d. 4.

Item - az Templomban való gyónástul d. 4. Mikor házhoz küld, az mi jó akaratya et d. 4.

Item - az házasulandóknak kihirdetésektől d. 4. Eskütetésektől d. 12, egy cipó, egy pint bor, egy pecsenye jár. Ha leány az menyasszony, egy kezkenyőcskével tartozik, ha özvegy nem tartozik. Az menyasszonynak introductiójától egy cipó jár.

Item minden marhás egy szekér fát tartozik vinni esztendőt által.

Item - funus deductiójától minden faluból egyaránt d. 20. ha praedikál Rf. 1 vagy egy köből buza vagy rozs.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon ez templomhoz egy ostia sütő vas, kelh nincsen. Vagyon most készpénz Rf. 14 d. 30. Item Birsághpénz vagy ott kinn R. 11. És két vödör bor, vagy annak az ára. Item - az ki templumban temetkezik, attul jár R. 1.

8. *Visitatio Ecclesiae Dolinizensis, Pastore existente Blasio Ivankovits facta die 15. July.*

PROVENTUS MINISTRI:

Vagyon ez Parochia mellett egy Sellér, mellyet az Urak közönségesen az parochiához engedtek, kinek az parochia földéből az gesztenyefánál való két hold földet. Ismét az völgyre Ferenc Mihály réte mellett való két hold földet, rétével egyetemben, mellyen teremhet egy jó

szekér széna. Ezen kívül Salban is egy Rétet, kit Antal Kovács birt, melyen kaszálhatnyi két szekérre való szénát - szakasztottak. Ezeket rendölték az Sellérnek ily ockal: hogy ő is esztendő által Sz. Györgynaptól fogva sz. Mihály napig két-két napot tartozik szolgáljni, minden héten Sz. Mihály naptól fogva Sz. György napig telet szaka egy-egy napot mindennémű munkában, vagy barommal vagy gyalogul kívánja az praedikátor. Az praedikátor is, mikor dolgán vagyon az Sellér, ételt italt (vizet) adgyon neki.

Item - Karácsony adójában az Sellér praedikátornak tartozzék egy kappannal.

Item - az Egyház mellett vagyon egy Telek nevő föld, mellyet is az jobbágy bir, lehet egy nagy holdny, melynek is végében egy kis rétecske vagyon egy kis szekérre való.

Item - vagyon egy nagy Tagh szántóföld az parochiához föl szélről az Urak földeitől fogva Czizá István házáig, al szélről nap enyészet felől mind az rétekig, ezt éppen az praedikátor éli.

Item - az völgyön az szántóföldtől fogva az patakigh vagyon egy rét, mellyet nagy rétnék hinak, terem öt szekér széna rajta. All szélyről Megyese Leposa János rékje, föl szélről az patak mutatja határát.

Item - vagyon az Bük alatt egy kis Rét Hodos felé, melyen lehet egy szekér széna.

Item - Volt egy Testamentumban hagyott szőlő a parochiához, mely mivel hogy pusztaságra maradot volna, az egész község eladta Rf. 19. Mely 19 forintigh vagy azt visszaváltani, vagy mást valahol venni az parochiához tartozik az község. Ezt penigh a szőlőt ha mikor megvennék, egyéb fizetésse és szolgálatya fölött az egész község tartozik mindenben meghmunkálni az praedikátornak, eő is jó akaratjából az mi lehet ételt adjon.

Item - Dolinczról, Búdinczról, Ritkaróczrul minden egész heles egy köblöt fizet, fél helles fél köblöt - buzát csapva, rosot felmérve, ha penigh hajdinát vagy zabot adna, gabonaia nem lévén, két-két köblöt tartozzék adni az egy k. gabonáért fölmérve.

Item - Az Sellérek egy-egy napi művest vagy d. 4. tartoznak adni esztendő által.

Item - Minden barmos esztendő által egy szekér fával tartozik az praedikátornak; az barmatlan penigh vágni tartozik és az haza hordásban segítséggel lenni az marhásnak.

Item - Az körösztléstül jár egy tik, egy cipó kenyér, az komáktul penigh egy-egy pénz mindenkitül.

Gyermekágyasnak introductiójától d. 4.

Item - Templumbeli gyóntatástul jár egy becs, midőn beteget gyóntat háznál d. 4.

N. B. Ha szőlőt vesz az fára parochiához, az praedikátor tartozzék gyónásra való bort adnyi; valamigh penigh nem vesznek szőlőt, addig az gyónók magok tartoznak bort adnyi.

Item - a Házasulandó személyek proclamatioiátul d. 4. Azoknak esküttetésektül jár egy czipó, egy pecsenye, egy pint bor és egy garas.

Menyasszonynak lakodalom után való introductiójától d. 4. vagy egy keszkenőcske.

Item - Halotnak való harangozástul d. 4. akár processióval temetessék, akár ne. Ha mikor itt benn az patakon innénd halot esik Dolinczon, annak processióval temetésétül jár d. 12. Ha praedikál d. 20. Ha penigh az patakon túl esik halot, az más két faluval egyetemben, akár praedikáljon, akár ne. Hasonlóképpen az Saliak is fizetnek mind egyaránt vagy egy tallért vagy egy köből tiszta buzát.

Item - Dolinczon lakozó Nemes Gergely ... és annak is elei különben fizettek az praedikátornak, hogy nem mint az polgárok: mert az Kőbölért eleitül fogva fizettek huszon ött pint bort, vagy az borért esztendőben az Praedikátort vele valahol tartozot (esztendőben) tisztességessen megh vendégleni.

PROVENTUS MINISTRI EX OPPIDO SALL:

Vagyon egy tag föld, mellynek nap keletfelől megyesse Bakos Benedek, fel szélről Pesti Péter, napenyészet felől és délről a város földé.

Item - vagyon egy Tagh rét, melyen mindenestül fogva mind azzal a darabbal, kit az Sellérnek engedünk, kaszáhatnyi husz szekér szénát.

Item - régenten egy-egy k. gabonát adtak, de miulta hódultságra jutott az Város az Törökök rablása miatt, azulta fogva minden helyes fél kőből buzát csapva, rosot felmérve ad.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon Dolinci Templomhoz egy réz kelyh, most Regédében vagyon az ötvösnél csináltatásnak okáért. Meg hozták mense tertio post.

Item - vagyon Salliaknak egy ezüst kellyhek tányérával együtt aranyozott.

Item - vagyon itt Dolincon egy ostia sütő vas.

Item - ha Templomban ben halot temettetik, attul jár templum épületére R. 1.

Item - vagyon az Dolinci céhmesternél a Templom készpénze Renis 57. D. 73.

Item - az Salii Kápolnához volna kinvaló adosság Rf. 463. d. 84. Az mint az Lajstrom tartya, de az mint regocnoscálják, vagyon némelyiknek 50 esztendeje, hogy adós, úgy anyira, hogy némellek elszegényködtenek, némelyeknek magvok szakadot és így az adósság fön vagyon. Azért az Urak ereie által kényszeríteni köll, hogy az kitül mit bevehetnek, vegyenek és bizonyos summában tudván, úgy osszák ujabban ki.

Item Dolinciak, Búdinciak ... szent Miklós napjára minden polgár tartozik parochusnak egy tikkal, vagy egy pecsenyével, egy cipóval.

Item - harangozó borral minden szöllős ember tartozik ött pint musttal szüretben.

*9. Visitatio Ecclesiae S. Trinitatis existente (Parocho)
Ministro Thoma Chrysanio facta 15. July.*

PROVENTUS MINISTRI:

Vagyon az paróchia földben három zsellér hely, melynek kettei az Templomon alul az szőlők alatt délről vagyon, egyik felszélről Bükkös közöt. Ennek egyikén u. m. délről Korosetz István lakik Hárpfi István jobbágya; másikon mellette Kramarits Mihály, Progranúné asszonyom jobágya. Harmadikon u. m. Bükkösben Koosz Gyurkó *Széchi Mihály* eő Nga jobbágya. Ezek evvel a praetextusal, mivel hogy más urak jobbági, az praedikátornak egyébbel szolgálni sem fizetni semmivel nem akarunk, hanem Korosetz István szüretben egy rövid zavaros mustot, Kramarits Mihály félvörös mustot, Koosz Gyurkó Karácsonyra egy kappant, egyebet semmit; De mivel hogy mind fundussok, kertők földök az a mit élnek, mind az Ecclesiaé. Annak okáért megh köll felőle az Urakat requiralny, hogy vagy az jobbágyokat paróchia számára

engedgyék de facto, avagy ha engednyi nem akarják, vigyék el jobbágyokat az parochia földéről, ha különben nem, az Vármegye Erejével hányattassanak ki az parochia földéről. Ha penigh oda engedik, vagy mással szállanak reáia, az praedikátor számára való szolgáltyok im ez lészen: Minden Karácsony napjára egy-egy kappannal tartozzék mindenik. Ezenkívül Sz. György naptul fogva Sz. Mihály napig minden héten két-két napot szolgál mindenik, akár marhával akár gyalog parancsolja az Praedikátor. De marhával úgy, ha marháia vagyon, ha nincs, csak gyalog szolgál. Ezt hozzá tévén, hogy minden mezei veteménynek bétakarítását, ha harmad avagy negyed napig tart is, egy héten segiteni tartozzék. Így a szénatakaritást is. Sz. Mihály naptól fogva penigh Sz. György napig hasonlóképpen mindenben, valamint az praedikátor parancsolja, egy hétben egy-egy napot szolgál mindenik, ha barma vagyon, barommal is. Az praedikátor penigh jóakaratiából, mikor munkáján vannak, az mivel lehet ételt adjon nekik.

Item - az parochiához föld Petróczi pataktól fogva egy Taghban mind tisztáia bokrosa Odreánczi kis patakigh. Napenyészet felől is és napkeletről patak vagyon Petrócz felől. Az mely penigh fölszélyről Odreáncz felé vagyon, napenyészet felől országhut a határa, napkelet felől is egy kis darabigh, azután Suppanek Vucsko nevű embernek vagyon földje mellette. Ezen földek közöt mind előlről mint fölszélyről a fenyőr, gyertyános és bükkös erdő vagyon.

Item - vagyon egy Rét Petróczi patak mellett, mely ha mind tiszta volna, lehetne raita tizenöt kicsiny szekér széna, mostani tisztaián kaszályhatnyi tiz szekér szénát.

Item - vagyon alszélyről Markovich Tamás réte mellett egy kis darab rét, egy kis patak foly mellettek közöttök, melyen lehet egy kis szekér széna bőségében.

Item - vadnak az Templum földén szőlők három taghban. Egyik Tagh fölszélyről, egyik délről, egyik napenyészet felől, fölszélyről való taghban mostan szám szerint 14 gazdának vagyon szőlője. Délről való taghban mostan 8 embernek vagyon szőlője. Harmadik tagnak megyésse fölszélyről Vasdinyei János hegyvámosa, ezt is most számszerint tizenegy gazda birja, ezekből az praedikátornak bordézmája u. m. minden tizedik vödri jár; ez harmadik taghon vagyon Kondoray Györgynek egy szőlője, ki az Bocskay hadaitól fogva semmi dézmát nem adott tüle, hanem hatalmassul meg tartotta, azért requirálni köll felőle, és az eddig megtartot dézmát keresni köll tüle.

Item - az parochiához vagyon kilencz falu u. m. Petróc, Stanyóc, Ottóc, Odreánc ezekben az ki egész helles, egész köblöt buzát csapva, rosot fölmérve ad; az fél helles fél köblöt ad, egy fertályos egy fertályt, ha zabot vagy hajdinát, tehát duplumot tartozik adni.

Item - Lucován, - Neradnócon és Borecsán az ki fél helyt bir, egész köböllel tartozik, fertályos fél köböllel, olyan módon, mint az felül megirt faluk.

Villa Sülinc és Gyanuola ez két faluban lakosok régente hasonlóképpen fizettek mint Lucován, de felét *Paulus Mesko praedikátor* it laktában megengedte volt nekik, és azután csak felét fizették, azért az előbbi jó rendölés szerint épen kérni köll tőlük; ha úgy adnyi nem akarnak, az mester ne szolgállyon nekik.

Item - a Sellérek egy-egy napi mivessel tartoznak az egész fárában.

Az körösztléstől egy tikfi és egy cipó kenyér jár.

Item - Gyermeakágyasnak introductiojától egy cipó kenyér jár.

Item - Templombeli gyóntatástól egy becs vagy két tikmony, az ki házigazda, magától egy pénzt ad. Háznál valótul d. 4.

Item - Házasulandó személyeknek kihirdetéstül d. 4. Esküttetéstül egy pint bor, egy pecsenye, egy cipó kenyér és az Vőfélytől d. 4.

Item - Ab introductione novae sponsae d. 4. vagy egy keszkenyőcske.

Az halot proccessiotul ex pagis Ordreancz, Peszkócz, Petrócz, Luczova d. 25. fele az mesteré. Ex pagis Neradnócz, Otócz, Boresa, Sükincz, Gyanavla vagy egy köb. buza vagy egy forint, vagy egy esztendő disznó, akár praedikálljon, akár ne. Ebbül az mesternek jár d. 20.

Ex pago Sztanyócz az mely házoktul patakon által nem köll menni, ha házához d. 80. Az mely házakhoz patakon által köll menni, egy köb. buza, akár predikálljon akár ne.

Item - mikor pametuvát jár, minden háznál egy tál zabbot egy cipót, egy marok szöszöt és egy disznó lábot.

PROVENTUS TEMPLI:

NB. Vagyon három könyv, biblia Hieronymi in folio szakadoz ki. Joh. Spangenbergi in Dominicas et festa Postilla Germanica.

Item - Lutheri Postilla Domestica Carniolica.

Vagyon az Templomhoz két kellyh, egyik ezüst aranyos tányér nélkül, a másik réz aranyozot, de törödezet tányérával együtt. Vagyon három ostyasütő vas, egyik kicsiny, egyik öreg, az harmadik középszerű, ez *Gombosi Jánosnál* vagyon, mert az *Apja itt praedikátor lévén*, két embernél való nyolcz köböl gabona adósságért vitte el, most is nála vagyon.

Item - vagyon egy szőlő, két köz, az fára munkállya, az hasznát az Templomra költik. Sed frequentius némellyek megisszák ingyen.

Item - az ki Templomban temetkezik, attul jár Rf. 1., az ki sátorban d. 80.

PROVENTUS EX SANCTA ANNA FILIALI.

Ehez az filialis Templomhoz vagyon egy szőlő Gyanavlai hegyen, ezt is az fára munkállya és az hasznát Templom épületére költi.

Item - vagyon ezen a hegyen egy szőlő, kitül tized jár az Templomra, most Csiszár Balás nevő ember birja.

E szőlők egymás mellett vadnak.

PROVENTUS RECTORIS:

Villa Peszkócz mesternek fizet egész helles egész köblöt, fél helles fél köblöt, az mint az praedikátornak azon szerint.

Item - az estvéli és reggeli Imádságra és felhők ellen való harangozástul egész fárában minden szőlős Ember bornak bűtermése idejében öt pint mustot, szűkiebb termésében két pintet ad.

Addito hoc, hogy mikor mester nincsen, Peszkócsról való gabonát az praedikátor szedi be, az bort penigh az, ki harangoz.

Az funustól mi járjon, az praedikátor fizetésében föl vagyon írva.

*10. Visitatio Ecclesiae **Superioris Lyndvae** Existente Pastore Johanne Terbócs
pro Tempore Vicinarum Ecclesiarum Seniore Facta 16. July.*

PROVENTUS PASTORIS:

Vagyon ez Parochiához hat fél fél helyes Jobbágy és hat Sellér. Az Jobbágyok Vidoncz nevű faluban laknak, kiknek az ő nevek: Első Lovenyák Márton Széchi György Urunk eő Nga részéről adattot. 2. Második Gyürgyék Pál Széchi Miklós Urunk eő Nsga részéről. 3. Harmadik Szajavec Pál cum socio Ambrosio Szajavetz, Széchi Miklós Urunk eő Nagysága részéről adattot. 4. Negyedik Horváth Mihály cum socio Johanne Sős alias Horvát Széchi Tamás eő Nga részéről. 5. Ötödik Zevkócs György cum socio Nicolao Krányecz, Széchi Dénes Urunk eő Nga részéről. 6. Hatodik Vretsits Gergely Széchi István Urunk eő Nga részéről. Az Sellérek kik Vidonczon kik Kuprivnikon laknak. Vidonczinak ez az ő Nevek: 1. Első Lovenyák Márton Széchi Mihály Urunk eő Nga részéről. 2. Második Hajdits György Széchi Dénes részéről. 3. Harmadik Küzmits Vucskó Koprionikrul Széchi Tamás részéről. 4. Negyedik Szuplitz András de eodem Széchi György részéről. 5. Ötödik Mátsek Imre Széchi István részéről. 6. Hatodik Luczkó Jakab Széchi Miklós részéről. De Széchi Miklós eő Nga az ő részéről adattottakat propria auctoritate hatalmassul birja, holot immár az parochus birta, egy falkáig elvonta és másokat szegényebbeket adott hellettek u. m. Gyürgyék Pál hellett Grah Balázst az Kroplivniki Sellér László Jakab hellett, Budiga Andrást hegyvamos földön lakozót adot, mely mikor deficiált volna, eladván a szőlőt mint házastul, ugyan azon Urnak más Jobbágyának és azt, az ki meghvette nem engette szolgálnyi, hanem csak egy kis, hozzávaló sovány tagh föld maradott az Ecclesiának nagy kárával. Ezek az Jobbágyak Sellereckel egyetemben ezzel az szolgálattal tartoznak a parochusnak. Hogy az kinek magának ekében és szekérben befogó barma vagyon, az parancsolat szerint tartozik maga szekérével, ekéjével és akármi egyéb szolgálattal egy hétben két-két napot szolgálnyi, jó regvel elkezdvén mind estveiglen, ezt hozzátévén, hogy ez parancsolat otthon érvén, semminemű maga szorgos dolga miatt el ne mulathassa, mert ha elmulatya, quoties toties az Jobbágy négy forint az Sellér két forint birsággal tartozik az parochusnak, mely nem az Templom épületére, hanem magának jár. Extra ordinarie penigh evvel tartoznak: hogy kaszállás, szénahordás és takarás, gabona akármi nemű névvel neveztessek, aratás és betakaráskor, mindaddig tartoznak az munkával, mig épen be nem takartatik, az penigh ne tudassék azután való heti napszámba.

Item - az parochiához való szőlőben helles jobbágy minden Esztendőben két szekér ganéit, az seller egy szekér ganéit tartozik vinni, akár barmas, akár barmatlan legyen.

Item - az helles Jobbágy Esztendőként azon parochiális szőlőben száz karót az Sellér öttvent tartozik vinni. Denique az parochusnak semmi egyéb adóval nem tartoznak, hanem ha mikor Menyegző lakodalmat akár magának, akár gyermekének, akár szolgálinak, akár szolgálóinak házastításában, avagy penigh keresztelőt szolgáltat, tartoznak akkor annyi segítséggel lenni, a mennyit az parochus bona cum conscientia az Jobbágyoknak nagy fogyatkozásuk nélkül reáiook vét. Az Parochus penigh ezeknek az Jobbágyoknak semmiféle munkán nem tartozik sem ételt sem itallat de jure, hanem ha jó kedviből valamit akar nekik adni.

Item - Vagyon az parochiához föld az parochiális ház mellett; az domb ódalban, melybe bévethetnyi négy köb. gab.

Vagyon ez föld mellett fölszélytől gyümölcsös melynek határa tart mind az urak gyümölcsös kertieigh, másfelől az vadkertigh.

Item - az ó bányánál vagyon más darab szántóföld, melyet bévethetyi három köb. gabonával.

Item - Tsingerécsben volt erdeje az parochiának, mellynek némely része immár szántófölddé csináltatott, az tisztájában megyen ött köb. gabona. Az bokrossá is lehet jó két hold földnyi.

Item - Ugyanott Tsingerécsben az patakon felül fölszélyről vagyon más darab föld, melyben vethetni négy köb. gabonát. Ugyanott tovább az tölgyfánál vagyon más darab is, melybe két köb. gabonát vethetni. Ezt Vosár Péter fiai bírják, mellytől eleintén dézmát adtak az praedikátornak, most nem akarnak adni; de meg köll venni az urak hatalmával is.

NB. Bündorta Balázs mondotta, hogy még a nagyapja is, az édes apja is, eő is birta és attak dézmát az praedikátornak.

Item - Vagyon ott ide bellebb az két ut között két köbölre való föld.

Item - Lokajon vagyon másfél köbölre való egy hold föld.

Item - Ugyanott az patak mellett, uj irtás föld vagyon, kétfelől az hegyoldalban, mind az kettőt bévethetni két köböllel.

Item - Itt ben az Kertekben vagyon egy kis hold, egy köbölre való, alatta egy kis darab rétecske is vagyon, az patakigh, mellyen kaszálhatnyi egy kocsira való szénát.

Item - Vagyon két kertecske, egyik az parochia mellet, másik az patakon tul.

Item - Vagyon két rét egyik a Thomás oldalban egy szekérre való, másik az parochiánál, három szekérre való széna teremhet rajta.

Item - Motovileczon vagyon fél sessio, mellyhez vagyon diversis in locis szintén annyi föld mint másfél sessióhoz. Vagyon ismét ehez a sessióhoz négy darab rét, mellyeken kaszálhatnyi mindenestül fogva három szekér szénát.

Item - Vagyon egy szőlő Vidonszki hegyen, melynek fölszélyről megysesse Bellecz Matthias, Délről Rodoff Márton, melyet megkapálhat 16 ember. Ezt mindenkor az Parochus bírja.

A város semmi korczot nem fizet, sem egyébbel semmivel nem tartozik, hanem mind egész mind fél helles, akár legyen barma, akár ne, de esztendő által tartozik egy-egy szekér fával. Az Sellér egy garassal, avagy egy napi munkással.

Item - Vidonczi - Pecsaróczi, Kovácsóczi, Rádóczi, Motovileczon alsó és felső Szlavocsáról, mind egész, mind fél helles egyaránt adnak egy-egy köb. buzát, vagy rozsot csapva, kinek nem volna gabonaia, pénzül fizessen, az mint megalkudtatik, avagy két köb. zabbot adjon az gabonáért, ha akar adnyi.

Motovileczon, Franciskus Küzmitsnek, ha a háza helyén egy gazda lakik, egy köblöt ad, ha kettő lakik, két köblöt ad.

Item - Szlavecsán Beda Ivánus Mónától Király adóia helyett jár egy köb. tiszta buza fölmérve, tartozik mércze nélkül megörlení, ha meg nem örli, annyit köll adnyi reá, mennyi járna tüle.

Item - Az Körösztléstül jár egy tik, egy czipó kenyér egész fárában.

Item - Ab introductione puerperae d. 4. jár.

Item - Az Templombeli gyóntatástul jár egy becs, háznál valótul d. 4. Ha ki többet akar adnyi, szabad.

Item - az házassulandóknak proclamatioiától d. 4. Esküttetéstül egy tikot avagy egy pecsenyét, egy pint bort, egy Czipót, az vőlegény, az leány kérő d. 4. a Vőfély is d. 4.

Item - A funeris deductione itt a Városban az piarcz környül d. 20. Az Külsőktől, az kik széllel az hegyekben és hegyek oldalában vadnak, jár d. 50. fele az Mesteré. Ha falura kimegyen házhoz az funusért, az egész fárában egyaránt egy Tallér vagy egy köből buzát, akár praedikállyon, akár ne. Ebből az mesternek jár d. 20. Ha penigh az külső fárabeliek nem szintén a házhoz kívánják az praedikátort, hanem csak az téglaszinig, másfelől Szlamár házáigh, harmad felől a Gassi szőlejeig; negyed felől Sz. Lélekig, ettől jár d. 30. fele az mesteré. Addito hogy az praedikátor a processiora el nem mehetne is valami szorgos dolga miatt, az mester tartozik elvégezni és a praedikátor részét az funus pénzbül meghadni.

Item - *Az Parochiához vagyon két filialis.*

Egy *Kozma dombján*, ehez vagyon egy fél sessio, melyben négy helyen való szántó föld vagyon, mindezek Egyház földének neveztetnek és mind a négy hellen vallót bevethetni Cub. 7. gabonával. Vagyon egy rétecske is az Kertek alatt, kit is egyház Rétének hínak, kaszálhatnyi egy szekér szénát raita.

Ehez vagyon négy falu, Kozmadombján, Matyasótz, alsó és felső Dolits. Ezekből a falukból fizetnek az Praedikátornak d. 50, avagy egy-egy köb. zabbot, mellyikét az praedikátor el akarja venni.

Item - egy tikot is adnak.

Másik filiális *Sz. Lénárth*. Ehez is vagyon négy falu, u. m. Bodoncz, Zenkótz, Beznótz, Tivadarcz. Ezekből mind egész, mind fél helles egyaránt fizetnek d. 40. és egy-egy tikot.

Item - Az egész fárában minden Sellérek egy-egy garast, vagy egy napi mivest tartoznak adnyi.

Item - mikor pametuvát jár az egész fárában, minden háznál egy disznólábot, egy cipó kenyeret, egy tál zabbot, egy marok szöszt és egy pénzt.

PROVENTUS TEMPLI:

Volt ehez Templomhoz régente négy kellyh, egyikét nem tudja senki hová lett. Az hármát *Terbócs János* mostani praedikátor gondviselése alatt, egy ezüst körösztel egyetemben egy barát ellopott. Az melly három kellyhért és egy körösztért azon megnevezet Praedikátor csináltatott két ezüst és aranyozott kelyhet tányérival egyetemben, mellyek az mind ismértettnek áru szerént is föl értek az három kellyhet és körösztet, mellyekkel az egész fára is contentus volt, és ő kelmét ez dologról quietalta is levelével.

Item - Két Monstrancia szabású kupa, egynek egy darab ága megvagyon egyfelől, más felül egy szál sincs, tiszta reze, valamennyire aranyasak is.

Item - Vagyon egy kis Körösztc Crucifixummal egyetemben, tiszta réz.

Item - Egy hitvány régi rosdás Ostia metelő likas vas.

Item - Vagyon két réz örögh oltárra való gyertyatartó, mellyeknek az fenekén három hosszas lik vagyon.

Item - az ki Templomban temetkezik, egy ezüst Tallérral tartozik Templom épületére, az Czéh mesterek percipiállyák.

Vagyon készpénz Interesen Kertész relictinál Rf. 6. d. 89.

Item - egy hordó bor 13 vödrös, mellyet ujra be köll adnyi az Templom szükségére.

Gyürgyék fiainál Vidonczon vagyon Rf. d. 50.

PROVENTUS RECTORIS:

Vagyon két falu Proszécsdol és Poznanótz. Ezekből az mesternek jár tizenhatsz köböl, ha több lészen, az pastoré, ha nem, pastor tartozik adimpleálni.

A pueris sicut in aliis Scholis annotatis cum omnibus accidentiis.

A pulsu funeris d. 5. quando ambabus puls. campanis, quando vero minori solum d. 2. A pulsu contra tempestates, vespertino matutino ad praeces minden szőlős embertől egy-egy pint zavaros must jár, az ki többet akar adni, szabad vele.

*11. Visitatio Ecclesiae Sancti Johannis in **Superiori Szolnok** Pastore existente Michael Medvedovics facta 19. July.*

PROVENTUS ECCLESIAE:

Vagyon az Parochiához ött Sellér, kiknek ez az ő szolgálattok nyáron mint télen egyaránt, minden héten ha barommal parancsoltatik s vagyon neki, fél-fél napot, ha gyalogh parancsoltatik, egész napot tartozik szolgálni, és az predikátor mindezekben étellel nem tartozik nekik. Excepto hoc, hogy kaszálásban, szénatakarásban és akárminémű gabonatakarásban és aratásban nemcsak egy nap egy hétben, hanem mind addig, míg tart, tartoznak az predikátor munkáira reámenni, ha harmad vagy negyed napig tart is egy hétben, és ezt más heti munkájában nem tudhatta bé. De akkor az predikátor étellel tartozik nekik.

Item karácsonyra tartozik 25 Craicár adóval és két-két kapannal minden esztendőben. Ezek az jobbágyok korczot nem adnak az Predikátornak.

Item - az parochia mellett Délről vagyon két hegyecske melyeken való Szántó föld, Erdő és Rét mind az parochiához való. Ennek penigh az határa im addig vagyon: Napenyészetről Megyese Horváth Simon földé, aláb egy kevés Szukits Jakab földé. Délről a napkeletről való hegyen Megyese Metlitz György szőlője, tovább napkeletről Fincz Tamás földé, tovább az Czéhmaster Fincz Tamás erdeje, innénd alól főlészéről Megyese Szukits Jakab szántó földé, ennek végében tul Gecsék Ivánus szántó földé ezen tul Czigüt Gyurkóé, méghis tul Gubics Sabyanné. Innéd háza felől Szukits Jakab földé végében a patakigh vagyon az határ és ki mind az országh utáigh. Az két hegy közöt az Rétekből szakasztatott régenten két Sellérnek u. m. Horváth Simonnak és Hampó Ambrusnak kaszáló Rét, az mellyen mindenestül fogva lehet négy szekér széna.

Item - Nagy Eör nevű hegyen vagyon egy szőlő, mellyet tizenötf kapás megkapálhat egy nap első kapállásban, az predikátor éli.

Item - az napkellet való hegyen Délről az a szőlő, melly oda föl megyésnek iratott, az predikátornak hegyvámossa mindenestül fogva, melly mostan szám szerént tiz szőlő. De ez hegyvámot az örög Popelné eő Nga kezében bocsátta volt Vitus nevő predikátor és az ulta Dobróchoz szedik. De erről Bothiániné Asszonyunkat requirálni köll, eő Nagysága is vissza tartozik engedni.

Item - Szölnökön az egész helles kétkét korczot, az fél helles fél korczot ad, ha buzát csapva, ha rosot fölmérve. Ha az gabonáért hajdinát vagy zabot ad, tartozik meghjobbítani, az mint az predikátorral meghalkudhatik.

Item - Martinyán és Türkén fél helles egy köblöt, fertályos egy fél köblöt fizet.

Item - Köröszőléstül jár egy tik és egy cipó kenyér mind az három faluból.

Gyermekágyas introductióiától d. 4.

Házassulandók proclamációiától d. 4.

Item esküttetéstül jár egy czipó kenyér egy pecsenye, egy pint bor, a Vőfélytől 4. d. Az menyasszony egy kezkenőcskét ad.

Az menyasszonynak introductiójától a lakodalom után jár d. 4.

Item - Halot temetéstül mind az három faluból egyiránt fizetnek, akár predikállyon, akár ne, egy ezüst tallért vagy egy köböl buzát.

Az Sellérek mind az három faluból egyaránt d. 4. vagy egy munkást adnak.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon az Templomhoz egy kelyh, tiszta ezüst tányérával együtt aranyos.

Item - vagyon egy ostiasütő vas. Templomban aki temetkezik, attól jár Rf. 1.

Vagyon az Templomhoz valami kevés pénz, nem tudatik menni. Az Czéh mesterektől számat kell venni róla.

PROVENTUS RECTORIS:

Az predikátor maga jövedelméből tartozik minden Esztendőben három köb. gabonát az mesternek.

Item - mind a három faluból egyaránt az mesternek minden háztul esztendőt által tartoznak egy-egy kenyérrel.

Item - az halottemetéstül jár egy pint bor, egy czipó kenyér, egy pecsenye. Item - midőn halotnak harangoz jár d. 4.

CONSIGNATIO PROVENTUS S. MARTINI IN CSÖPINCZ:

Vagyon az Paróchiához anni föld, mennyit husz köb. gabonával vethetnyi bé. Ezeket mikoron predikátorok vagyon az helyben, az predikátor éli, most mivelhogy felső Szölnökhöz phárások, az földeket az polgárok élik és az predikátornak dézmát adnak róla.

Item - vagyon egy rét az sz. Egyház mellett, mellyen kaszálhatnyi négy szekér szénát, ezt az predikátor éli most.

Item - az parochia mellett vagyon egy kert, mellyen vagyon egy darab rétecske, kin kaszálhatnyi jó fél szekér szénát. Ez kertben vagyon jó gyümölcsös is, mellyeket is most az praedikátor éli maga.

Item - mind fél helles, mind fertilityos egyaránt egy-egy köb. buzát csapva, rosot felmérve ad, mikor praedikátor vagyon közöttök, de most ez korczért általyában Rf. 8. végeztek az praedikátorral.

Item - Minden Ember valakinek szőlője vagyon, tartozik egy eött pintes korsó musttal szüretben, ezt most is meghadgyák.

Item - Kisasszony napiára egy tikot és egy cipót ad mindenik.

Item - mikor az praedikátor pametuvát jár, minden háznál adnak neki egy disznólábot, egy tál zabot, egy marok lent, avagy kenderfeit, egy cipót és egy pénzt.

Körösztléstül, gyontatástul és egyéb accidentiáktul szintén anni jár, mint a Szolnoki fárában.

PROVENTUS TEMPLI:

Vagyon az Templomhoz két ezüsből való kelyh, mind tányérival együtt mindenik aranyos. Vagyon egy ostia sütő vas. Vagyon egy kis körösztl ezüsből való, mellyen Crucifixum is vagyon.

Vagyon valami kevés pénz, nem tudatik menni, az Czéhmasterok tartoznak számot adni.

Volt egy más ostia sütő vas, melly ért Rf. 15. Ezt az akkorbeli Czéhmaster Bocskor Mihály tartozik megkeresni, mivel hogy maga adósságáért vitték el, és az Templomhoz meg hozni; Alioquin tartozik Rf. 15 az Templomra fizetnyi.

Anno 1699. die 4. July Lecta et cum originali Comportata per nos Ladislaum Saler Judlium Cottus Castriferrei m. p. (L. S.) Johannem Lenarcsics Vice Judlium Cottus Castriferrei m. p. (L. S.) Franciscum Bokanyi Jurassorem Cottus Castriferrei m. p. (L. S.).

Az eredetiről 1699-ben készített és hitelesített másolat a tissinai r. kath. egyházközség birtokában. Közölte a Prot. Egyh. Isk. Lap. 1866. évfolyamában Czipott Rudolf pucziuczi (battyándi) lelkész.

6. Az 1628. évi csepregi zsinaton jelen volt lelkészek névsora.

SERIES NOMINUM

Reverendorum virorum in Generali Synodo *Csepregini* congregatorum 23. et 24. Maii 1628.

R. D.:

Bartholomaeus Kys, Superintendens

Paulus Schubertus		
Daniel Kevi		
Stephanus Lethenyei		
Nicolaus Galgóczinus		Senioris
Gregorius Ságodi		
Emericus Pápay		
Joannes Terbots		
Matthias Szekér, Semproniensis		
Ladislaus Hlinka, Bükiensis		
Martinus Szalay, Ságiensis		
Andreas Kőszeghi, Szakoniensis		
Laurentius Kőszeghi, Farádiensis		
Joannes Körmendi, Kovátsiensis		
Martinus Regius, Aczádiensis		

Martinus Pankaszi, Szilvágyiensis
Paulus Musich, Szerdahelyiensis
Gregorius Geregyei, Sennyeiensis
Georgius Szemenyei, Söjtöriensis
Matthias Kelemen, Locziensis
Petrus Somogyi, Söpteiensis
Benedictus Telekesi, Gencziensis
Gasparus Kamondi, Asszonyfalvensis
Gregorius Lakosi, A. Butsu
Joannes Szelink, Mészleniensis
Joannes Pápay
Josephus Vidos, Tröstyenfalvensis
Martinus Repka, Ivanyiensis
Joannes Pápay, Nagy Görbő
Georgius Kotlóczy, Röjtökiensis
Petrus Jaszcai, Bogyoszlóiensis
Franciscus Györgyvári, Niczkiensis
Georgius Dvorszky, Basztifalvensis
Gregorius Szeli, Kopácsiensis
Michael Szeredi, Mihályiensis
Basilus Sz. Lőrinczi, Eölbeiensis
Jacobus Czepregi, Czirákiensis
Basilus Geresdi, Péczeliensis
Joannes Gudor, Pöseiensis
Joannes Jó, Olardiensis
Andreas Ferrari, Ujkériensis
Joannes Teutonides, Losiensis
Michael Zdanensis, Mesteriensis
Nicolaus Jeszenszky, Sédeniensis
Sámuel Fronrok
Christophorus Opsnerus, Radensdorfensis
Joannes Henrici, Steinbergensis
Georgius Florian Pápa, Loczmániensis
Salomon Agnetis, Harkensis
Joannes Mattyus, Széczeniensis

Stephanus Szeredi, Belediensis
 Matthaeus Baranyai, Nemes Ladoniensis
 Michael Mednicenus, Szolnokiensis
 Thomas Krisan, S. Trinitatis
 Thomas Simonházy, Kövesdiensis
 Gregorius Musa, Löveiensis (1572. erat Matthias Musits)
 Stephanus Zvonarits, Czenkiensis
 Stephanus Potyondi, Peresztegiensis
 Emerieus Körösi, Sziliensis
 Matthias Verbói, Sz. Tamásiensis
 Gregorius Svetits, Murai Szombathiensis
 Michael Muraiszombati, Clinieiensis
 Theodorus Oeniclinus, Kereszturiensis
 Martinus Siklósi, Bodonhelyiensis
 Joannes Soldos, Patyiensis
 Joannes Némethi, Patyiensis?
 Benedictus Vörös, Nagy Vátiensis
 Andreas Serari, Ikerváriensis
 Joannes Böczeheli, Czényensis
 Joannes Viniczai cum sibi adjuncto N. N.
 Scholarum Rectores: Csepregiens, Kőszegiens, Sz. Miklósiens, Czenkiens, Kereszturiens, Szakoniens, Ujkériens, Löveiens, Kövesdiens, Basztifalviens, Gentziens, Sághiens, Czapodiens, N. Ládoniens, Bogyoszlóiens, Szécczeniens, Ivaniens.
 A M. N. Múzeum 2077. F. L. (pag. 53) jelzésű kéziratáról.

7. Az 1646. augusztus 13. tartott büki zsinat jegyzőkönyve a jelen volt kerületi képviselők és a felavatott lelkészek névsorával.

Anno 1646. die 13. Aug. Synodus Generalis celebrata in pago *Bük* post tristem obitum Adm. Rev. ac. Clariss. Viri Domini Bartholomaei *Kys*, Ministri *Sz. Györgyiensis* ut exulantis et Eccliarum Cis-Danubianarum Aug. Conf. Superintendentis longe dignissimi, maxime ut novus Superintendens eligeretur et confirmaretur, tum etiam ut Eccliarum defectus redintegrarentur et omnia decenter ac ordine perficerentur.

Ritus Congregationis hic erat: Ipso mane itum est in Templum, praemissa brevi peroratione per Adm. Rev. et Clar virum Paulum *Schubertum* L. ac Reg. urbis *Sopron* Germ. Ecclae Ministrum Primarium ac vicinar. Eccliarum Germ. Seniore ex 2. Epistola Pauli ad Timoth. Cap. 3. Omnes qui pie volunt in Christo vivere, oportet persecutionem pati. Declamata etiam concione Hung. per Rev. D. Steph. *Fabri*, Ministrum *Szakoniensem*, sacri Consistorii Deutero-Notarium ex Cap. 2. Apoc. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae.

Quibus finitis Adm. R. D. Stephanus *Lethenyei*, Concionator Ecclae Saxopolitanae vicinarumque Lutherano-Orthodoxarum Senior longe dignissimus, universum coetum debita admonitione est allocutus, ut ex pio zelo dignos ex numero omnium pro Superintendente seligerent Candidatos.

Qua admonitione admissa omnium consensu et animo deliberato hi in ordine sunt pro Candidatis electi:

1. Adm. Rev. et Cl. D. Paulus *Schubertus* etc. ut supra. 2. Adm. Rev. D. Stephanus *Lethenyei*, Minister Ecclae Günziensis, vicinarumque Senior. 3. Adm. Rev. D. Gregorius *Musay*, Mr. Ecclae Nemeskériensis adiacentiumque Senior. 4. R. D. Stephanus *Fabri*, Ecclae Szakoniensis Concionator et S. Consist. Notarius.

Hi emissi, sorte in universo coetu per voces data, partim Generos, virorum Cottus Sopron. et Castrif. quorum nomina subsequuntur, partim R. R. Dominorum et aliorum cecidit sors in R. et Cl. Virum D. Gregorium *Musay*, qui pro Superintendente ab omnibus proclamatus, apud Altare genibus flexis iurare debuit et Cl. D. D. Senioribus per manuum impositionem est confirmatus.

Peracto sic iurandi modo, pro Notario Eccl. Consistorii in locum piae memoriae denati Adm. R. et Cl. viri Stephani *Nodificis* S. Consistorii Protonotarii, electus est R. D. Steph. *Fabri*, Mr. Szakoniensis. Ceteri R. Seniores in dignitate sua permansere; mortuis sublecti sequentes: R. D. Ladislaus *Hlinka* Mr. Guariensis in locum Greg. Ságodi Ministri Hegyfalvensis et Senioris. In Kemenesalja trans Rabum R. D. Andreas *Ujvári* Mr. Ostffiaszonyfalvensis. In insula Rábaköz R. D. Joannes *Fábri* Mr. Kajáriensis.

Intererant Generosi et Nobiles viri Fautores et Patroni huius ritui sequentes:

Gen. D.:

Stephanus Sibrik

Georg. Ratky

Stephanus et Emericus Török (de Telekes)

Legati Ampl. Senatus Soproniensis

” ” Günziensis

” Incl. urbis Poseniensis

” Exercitus Jaurinensis

” Praesidii Légrádiensis.

Gen. Dom.:

Joannes Palásti

Petrus Palásti

Petrus Balogh

Petrus Franchich

Joannes Horváth

Franciscus Horváth

Nicol. Czeörnel (Chernel)

Steph. Tevely

Nicol. Jánosy

Steph. Szilágyi

Paulus Sal

Nicol. Horváth.

Aderant et Politici ex plebe, quorum nomina omittuntur.

Placet et Rev. Dominorum nomina, qui praesentes aderant annectere pro majore hujus Congreg. dignitate. Et primum quidem per speciales Literas erat vocatus:

Adm. Rev. et Clar. Joh. Georg. *Heichelin* Mr. Eccl. Ev. Poseniensis Primarius.

R. D. et Cl. Joh. *Cellarius*, quartus ibidem Concionator Germ.

Ex parte nostra aderant sequentes:

Adm. R. D.:

1. Greg. Musay, Nemeskériensis, Superintendens	
2. Paul Schubertus, Soproniensis	
3. Steph. Lethenyei, Günziensis	
4. Joannes Terboz, Lendvaiensis	
5. Bened. Schemptei, Légradiensis	Seniores
6. Ladisl. Hlinka, Guariensis	
7. Andreas Ujvári, Ostffiasszonyfalv.	
8. Joannes Fabri, Kajáriensis	

R. D.:

9. Steph. Fabri, Szakoniensis, Notarius
10. Georg. Textoris, Egyházásfalvensis, Vicenotarius
11. Mich. Rakoczany, Sz. Benedekiensis
12. Adam Hegyi, Rába Sz. Mihályiensis
13. Thomas Krisán, Sz. Györgyiensis
14. Andreas Horváth, Cirákiensis
15. Joannes Nagy, Buczuiensis
16. Nicol. Balogh, Rábakereszturiensis
17. Matthias Szerdahelyi, Peresztegiensis
18. Matthias Látós, Szilvágyiensis
19. Joannes Thomanides, Kaliensis
20. Georg Eőri, Szentandrásiensis
21. Matthias Fabricius, Reöjtökiensis
22. Gregor. Lasnár, Sz. Lenártiensis

23. Francisc. Vadiny, Mérgesiensis
24. Christoph. Clementini, Puszta Samariensis
25. Joannes Szemenyei, Bogyoszlóiensis
26. Georg. Orsich, Sárkányiensi
27. Nicol. Gothard, Geresdiensis
28. Jakob Philargyri, Vatiensis
29. Michael Ujkéri, Sz. Györgyiensis
30. Georg. Németh, Karo Patyiensis
31. Bened. Telekesi, Német Gencziensis
32. Petrus Somodi, Farádiensis
33. Steph. Deselvicz, Sz. Gróthiensi
34. Andreas Kőszeghi, N.
35. Georg. Martini, Sédeniensi
36. Mart. Albini, Babaiensis
37. Paulus Bellusenus, Kis Görbőiensis
38. Franc. Soldos, Simoniensis
39. Georg. Wagnerus (Bognár), Pataháziensis
40. Bened. Horváth, Sz. Ivánfalvensis
41. Jacob. Michovinus, Magasiensis
42. Thomas Benedicti, Mihályfalvensis
43. Steph. Tóth, Pöseiensis
44. Mich. Büki, Bükiensis
45. Steph. Odor, Ivániensis
46. Gabriel Dobronensis, Vágiensis
47. Paulus Hegyfalvi, Miháliensis
48. Paulus Bartholomaei, Nádasdiensis
49. Georg. Kupai, Sennyeiensi
50. Georg. Horváth, Sz. Királiensis
51. Joan. Prochsa, Szombatheliensis
52. Greg. Lakosi, Kováczienisi
53. Andr. Leosevai, Locziensis
54. Andr. Batiensis, Kis Barátiensis
55. Steph. Csepregi, Nagy Köczkiensis
56. Joan. Tephtolien, Dozmatiensis
57. Steph. Kola, Miczkiensis (Niczkiensis)

58. Laurent. Kránicz, Pásztoriensis
59. Matthaeus Podrian, Bögötiensis
60. Joan. Scriba, Soporiensis
61. Jacob. Czorba, Móriczhidaiensis
62. Paulus Lőrinczfi, Gyarmatiensis
63. Matthias Verbói, Szemereiensis
64. Matthias Gombot, Páliensis
65. Joan. Szenczi, Némethiensis
66. Mich. Szentmiklósi, Malomsokiensis, Anno 1648. Sokoró Kajáriensis et senior.
67. Georg. Magyarbéli, Edviensis
68. Michael Hidegh, Doroszlóiensis
69. Joan. Szentmihályfalvai, Högyéziensis
70. Joan. Csősz, Sitkeiensis
71. Georg. Sárvári, Czaiensis, An. 1642. Szécseniensis
72. Emericus Godi, Bosokiensis
73. Franc. Szili, Trestyénfalvensis
74. Georg. Galli, Ugodiensis
75. Thom. Mochoviczki, Ságiensis
76. Joan. Fabri, Meszleniensis
77. Bened. Vörös, Aczádiensis
78. Mart. Regini, Szécseniensis
79. Bened. Szemenyei, Söpteiensis
80. Matthias Müller, Günziensis
81. Dionys. Petraschech, Bosokiensis
82. Georg. Sárvári, Mindszentiensis
83. Georg. Maróczy, Fölpécziensis
84. Magnus Albertus, Váriensis
85. Joan. Sutoris, Hosztótiensis
86. Paulus Raab, Sub ditione Magnif. Domini Liszthy
87. Wencesl. Wiszigarth |
88. Georg N. | Sub ditione Magnif. Domini Liszthy
89. Georg. Müller |
90. M. Mart. Neubauer, Pastor in Pomogh |
91. Gaspar Harlerus, Pastor in Ilmicz | Penes Lacum

In Jurisdictione Soproniensis:

92. Joan. Schafflerus, Pastor in Harkau

93. Joan. Bister, Pastor in Munteriss

94. Tobias Rükai, Pastor in Wolff

95. Carol. Baumgartner, Pastor in Agendorf

Absentes:

1. Loczmaniensis

2. Thesiensis

3. Bodokiensis

4. Sz. Erzsébetiensis

5. Csikvándiensis, Jacobus....

6. Sövénháziensis

7. Réteiensis

8. Veneczkiensis, Andreas Banszky

9. Gencziensis

10. Szergéniensis

11. Ságiensis sub Kemenesalja, Georg Beczi

12. Miskeiensis. (Joan. Németh, Mr. Hegy-Magasiensis, matricida, degradatus, peritus).

13. Kis Somlóiensis

14. Varsániensis

15. Aranyadiensis

16. Nagy Görböiensis

17. Kertaiensis

18. Nagy Szőlősiensis

19. Deveczeriensis, Basilius Beczehely

20. Vásoniensis

21. Dörgitzeiensis

22. Kővágó Örsiensis, Georg Göös supt.

23. Nagy Magasiensis

24.....Georgius Göde

25.....Georg. Blasevich

26.....Nicolaus Donkóczy

27. Sz. Ilonaiensis Germ.

Formula Juramenti D. Seniorum et Notarii:

Ego N. N. iuro per Deum vivum, conditorem coeli et terrae, qui est Pater, Filius et Spiritus S. me in officio senioratus, adiuvante Spiritus S. gratia fore fidelem Domino Superintendenti obsequiosum, legum Eccles. iuxta Aug. Conf. observatorem et Rev. Fratrum inspectioni meae commissorum inspectorem conscientiosum ac in omnibus negotiis officium hoc concernentibus studiosissimum. Haec omnia pro virili mea adimplere studebo. Ita me Deus adiuvet.

Ordinati sunt in hac Synodo Generali:

Mich. Dan	in Ecclam	Hidvéghiensem	C.	Castrif.
Mich. Nagy	” ”	Sz. Tamásiensem	”	”
Joan. Kövesdi	” ”	Lovász Patonaiensem	”	Veszprém
Paul. Sárvári	” ”	Varsányiensem	”	”
Joan. Somogyvári	” ”	Tamásiensem	”	”
Joan. Ujhelyi	” ”	Vanyolaiensem	”	”
Georg. Perlaki	” ”	Surd	”	Castrif. (?)
Georg. Bajsz	” ”	Dolinciensem	”	”
Steph. Czernyevich	” ”	Pagoniensem	”	Szaladiens
Steph. Borsos	” ”	Resznekiensem	”	”

A M. N. Múzeum 2077. Pol. Lat. (pag. 70.) jelzésű kéziratáról másolva.

8. Musay Gergely uti naplója a templomok visszaállítása céljából kiküldött bizottságnak eljárásáról. 1646. november 1-15.

ITINERARIUM

sive processus itineris suscepti Adm. Rev. et Clar. D. Gregorii *Musay*, Eccliarum partium Cis-Danubianarum Orthodoxo-Lutheranarum Superattendentis dignissimi, ut et R. D. Stephani *Fabri*, Jurati V. Consistorii Notarii cum D. Commissariis a Sacratissa Caes. Matte et Dominis Regnicolis ad restitutionem templorum etc. occupatorum ablegatis Anno 1646.⁵⁰

Cum superioribus elapsis temporibus certi motus et hostilitates in Regno Hung. exortae fuissent, Templaque et Parochiae cum suis proventibus ab Evangelicis Domini Terrestres violenter occupassent, exindeque pax et tranquillitas regni perturbata exstisset: Dominus noster Clementissimus Ferdinandus III. D. Gr. electus Rex et Imperator etc. huiusmodi suscitatos tumultus, insolentias et Ecclesiarum perturbationes sopire et componere volens, hanc paternam et benignam affectionem suam Sacratissima Mattas ergo Evangelicos clementer declaravit, ut certos Commissarios ex Comitibus *Posonii* anno praesenti celebratis, cum Dominis Regnicolis ad restitutionem Templorum, Parochiarum et Scholarum cum omnibus proventibus sub hisce disturbiorum temporibus ab An. 1644. 3. Febr. quocunque tandem praetextu occupatarum, ablegavit a parte R. Catholicorum Magnif. D. Adamum *Cziráky* Vicecomitem Cottus Soproniensis et Stephanum *Bessenyei*, praesidii Kiskomáriensis

⁵⁰ Ide vágó más források: Relatio Commissariorum ultra Danubianorum. Hist. Diplom. Appendix 67-74 lap; továbbá: Dunántúl mint jártak az Commissariusok in templorum restitutione. Vörösvári levéltár. Lásd: Zsilinszky M. A linczi békekötés. 352. lap.

Capitaneum, a parte vero Evangelicorum Petrum *Hanvai*, Ablegatum Cottus Abaujvariensis Diaetalem et Franciscum *Botka* Papensem, ad quorum adventum in Incl. Urbe *Sopron* a 1. die Novembris ad 5. praestolati sumus.

Coram quibus personaliter ibi adstantes ab iisdem cum consignatione perturbatarum Ecclesiarum *Sarinum* descendere iussi sumus, quo divina favente gratia appulimus 7. die eiusdem mensis. Ubi in praesentia Generosi D. Georgii *Réchev*, Illmi D. Comitis Francisci de Nádasd Praefecti, post multo cum eodem certamine, Consignationem Templorum, Parochiarum et scholarum cum omnibus proventibus et colonis occupatarum ad manus D. Commissariorum resignavimus, quarum series sequitur in hunc modum.

In Bonis Illmi D. Com. Francisci de Nádasd ad Arcem Sárvár:

Templum	<i>Sárváriense</i>	cum omnibus proventibus, colonis, Parochia et Schola.
„	<i>Sáriense</i>	cum omnibus proventibus colonis et Parochia.
„	<i>Ikerváriense</i>	cum omnib. provent. colonis, Parochia, Schola et filiali <i>Péterfalva</i> .
Templ.	<i>Csénye</i>	cum omnib. provent. colonis et Parochia.
„	<i>Eölbeienne</i>	„ „ „ „ „ „
„	<i>Semieniense</i>	„ „ „ „ „ „
„	<i>Vámos Családiense</i>	„ „ „ „ „ „
„	<i>Hegyfalvense</i>	„ „ „ „ „ „
„	<i>Nögériense</i>	„ „ „ „ „ „
	et filialibus <i>Sóton</i> et <i>Bejcz</i> .	
„	<i>Eötvösiense</i>	cum omnib. provent. et Parochia.
„	<i>Péczeliense</i>	„ „ „ „ „ in bonis
	<i>Erdődianis</i>	
Templa	<i>Csepregiensia</i>	cum omnib. provent. colonis Parochiis et schola.

Ad Arcem Leuka:

Templ.	<i>Kőhalomiense</i>	cum omnib. prov. Paroch. schol. et fil.
	<i>Felső-László</i> .	
„	<i>Peörgeöliense</i>	„ „ „ „ „ et
	filialibus pagis.	
„	<i>Leukense</i>	„ „ „ „ „ „
	filialibus <i>Piritschdorf</i> et <i>Kölsche</i> .	
„	<i>Rötense</i>	cum suis prov. et Parochia.
„	<i>Miskeiense</i>	„ „ „ „ „
„	<i>Kereszturiense</i> cum omn. prov. col. Par. schol. et fil. <i>Külü</i> .	

In Felső-Vidék:

Templ.	<i>Büiense</i>	cum	omnib.	prov.	Par.	et	schola.	
„	<i>Ujkériense</i>	„	„	„	„	„	„	
„	<i>Keresztény</i>	cum	suis	prov.	et	Paroch.		
„	<i>Horpátsiense</i>	cum	omnib.	prov.	Col.	Par.	et	Fil.
	<i>Lédecz.</i>							
„	<i>Lövőiense</i>	cum	omnib.	Prov.	Col.	Par.	et	Schol.
„	<i>Kövesdiense</i>	„	„	„	„	„	„	„
„	<i>Loosiense</i>	„	„	„	„	„	Schol.	et Fil.
	<i>Ebergőcz</i>	in bonis Magnif. D. Adami Wiczay.						
„	<i>Pinnyiense</i>	cum	suis	Prov	et	Par.	in bonis	Gener.
	<i>Dni Steph. Bessenyei et Gabrielis. Szalay.</i>							
„	<i>Peresztegiense</i>	cum.	omnib.	Prov.	Col.	Par.	et	Schola.
„	<i>Czenkiense</i>	„	„	„	„	„	Schola	Et
	<i>Fil. David Czenk.</i>							
„	<i>Hidegségiense</i>	Cum	omnib.	Prov.	Col.	Par.	et	Filialibus
	<i>Boz, Homok, Hegykő.</i>							

Ad Arcem Kapu:

Templ.	<i>Sz. Miklósiense</i>	cum	omnib.	Prov.	Col.	Par.	Schol.	et
	<i>Fil. Szerdahely et Petőháza.</i>							
„	<i>Csapodiense</i>	cum	omnib.	Prov.	Col.	Par.	Schol.	et Fil.
	<i>Göbös, Hövej et Himód.</i>							
„	<i>Endréd</i>	cum	omnib.	Prov.	et	Par.	Fillque	<i>Szergény</i>
	<i>et Agyagos.</i>							
Templ.	<i>Söjtöriense</i>	cum	omnib.	Prov.	et	Parochia.		
„	<i>Széplakiense</i>	cum	omn.	Prov.	Par.	et	Schola	et Fil.
	<i>Saród</i>	in bonis Magnif. D. Joannis Megyeri.						

In Insula Rábaköz ad Eandem Arcem Kapu pertinentia:

Templ.	<i>Babothiense</i>	cum	omnib.	Prov.	Par.	Et Fill.	<i>Kapu,</i>	cum eiusdem loci schola, <i>Ordo,</i>
	<i>Szárköld, Veszvény.</i>							
„	<i>Bogyoszlóiense</i>	cum	omnib.	Prov.	Par.	Schol.	et Fill.	<i>Jobaház, Csáford, Potyond.</i>
„	<i>Pordányiense</i>	cum	omnib.	Prov.	et	Parochia.		

- „ Sziliense cum omnib. Prov. Par. Schol. et Fil.
Bánthege.
- „ Bodahelyiense „ „ „ „ „ „ „
Szovát, Bágyog cum templis.
- „ Barbatsiense cum omnib. Prov. Par. Schol. et Fil. *Dőr, Szil-Sárkány, Maglócza.*
- „ *Thamási* cum suis Prov. et Par. quae fuerat Filialis Ecclesiae maternelae *Farádiensis*,
 sed ab eadem in hisce disturbis sequestrata.
- „ *Kecskédiense* cum suis Prov. Par. et filiali *Kenyeri.*
- „ *Keczeliense* „ „ „ „ „ „ „
Edve, Pápocz et Sz. Miklósfalva.
- Templ. *Sz. Mihályiense* cum suis Prov. Par. et filiali *Homoród* trans. Rabum.
- „ *Eötevinienne* cum omnib. Prov. Par. et Schola in bonis Magnif. Domini Hédervári.
- „ *Vaszariense* cum omnib. Prov. et Parochia.
- „ *Lében Sz. Miklósiense* cum suis Prov. Par. et Schola. *Sebes*, filialis Ecclae *Vágiensis*
 sequestrata est per Priorem Pápocziensem.

In Bonis Magnif. Domini Adami Cziráky:

Templum *Belediense* cum suis Provent. Paroch. et filiali *Vicza*. Nomina Ecclesiarum circa arces
Egervár et *Sz. Györgyvár* propter locorum longinquitatem nobis incognita.

In Bonis Sp. ac Magnif. Dni Ladislai Czáky:

Templum *Gyarmathiense* cum omnib. Prov. et Parochia.

„ *Kardonfalvense* „ „ „ „ „ „

In Bonis Illmorum DD. Comitum a Zriny:

Templum *Turniszense* cum suis Proventibus et Parochia.

Hac resignata Consignatione Domini Commissarii a Sacratiss. Caes. Matthe et Dni Regnicolis non habere auctoritatem restituendi Templum *Sárváriense* responderunt, eo quod Anno 1643. circa Festum Natalitiorum fuisset occupatum. Convocatis posthac Ecclae *Sáriensis* Auditoribus, illis Templum et Parochia cum omnibus proventibus et colonis restituta, facta tamen solemni per Dominum Praefectum *Reczey* super universos colonos, quotquot sunt Parochiales protestatione, quos iure ad Parochias non pertinere, sed ex bene placito Parochis olim collatos fuisse dicebat. Nos interim post factam protestationem Templum intrando iuxta officium divinitus nobis concessum preces sacras in praesentia numerosissimorum Auditorum solemniiter instituimus, Ministrumque *Patyensem*, Georgium *Csatlós* eidem praefecimus.

Quibus peractis die 8. mensis Novembris profecti sumus cum Dominis Commissariis *Ikervárinum*, ubi facta Templi, Parochiae et Scholae cum omnibus proventibus et colonis restitutione, Templum intravimus, preces sacras ritu et more consveto adstantibus auditoribus peregrimus. Quibus finitis in Parochiam declinavimus, ibidem sacrificulo nihil iam iuris habere

ad Parochiam diximus. Hunc itaque eliminando Ministrum Sz. Ivánfalvensem, Benedictum *Horváth* in locum eius substituimus.

Hinc Dominos Commissarios secuti sumus *Peczelinum* et illic in remissione voti compotes Templum ingressi sumus, ceremonias nostras absolvimus et sacrificulo ex Parochia relegato Ministrum Bögöthiensem, Matthaeum *Podrian* ibidem collocavimus.

9. Novembris remeavimus in pagum *Eölbő* vocatum, quo erant convocati per DD. Commissarios *Csenneyienses* et illic facta Templi et Parochiae cum omnib. provent. et colonis remissione pro gratiarum actione preces vespertinas in Templo instituimus, quibus finitis in Parochiam *Eölbeiensem* Joannem *Szemenyei*, Ministrum Bogyoszlóiensem; in *Csenneyiensem* vero Gregorium *Lakosi*, Ministrum Kovátsiensem substituimus.

10. Novembris venimus *Hegyalvinum*, ibidemque nacta Templi et Parochiae cum omnib. provent. et colonis restitutione preces in Templo solennes instituimus et quia Ministrum ob conflagratam incendio domum Parochialem collocare nequivimus, peragenda ibidem munia Ecclesiastica circa Baptismatis sacri et Coenae Dominicae administrationem Michaeli *Ujkéri*, Ministro Sz. Györgyiensi demandavimus.

Eodem die Domini Commissarii per Grosos Dnos Chernelienses in castellum Chernelháza nuncupatum invitati, nos fluvium Répcze traiecimus eosque *Büinum* praeivimus, ubi sequenti die 11. nempe Novembris Dominus Czirákius in faciem nobis restitit, nos a Sacratissa Caes. Matte et Dominis Regnicolis in restitutione Eccliarum simul cum DD. Commissariis proficiscendi auctoritatem non habere dixit, neve amplius in itinere nos illis adiungeremus, simpliciter prohibuit. Cui nos non ut Commissarii a Sua Caes. Matte et Dnis Regnicolis ablegati, sed ut Concionatores Evangelici suam Magnific. cum sibi adiunctis Generosis Dnis secutos fuisse respondimus, volentes iuxta officium divinitus nobis concreditum in restitutis Ecclesiis Ministros Evangelicos substituere, Diplomaque Suae Sacrae Mattis in restitutione Templorum universis Statibus et Ordinibus Regni concessum precibus in Templis solenniter institutis ratificare.

Profecti interim illi eodem die salutarunt *Csepreginum*, nos lento subsecuti sumus gradu *Bükinum*. 11. Novembris accepto de restitutione templorum inferiorum nuntio, mox oppidum petiimus. Templum cum auditoribus eiusdem Parochiae inferioris intravimus, ubi praemissa nominis divini invocatione, habitaque de iustitia legali et Evangelica concione ex Cap. 3. ad Gal. gratias Deo ter Opt. Max. pro immensa bonitate et singulari clementia maximas egimus. Sacrificulum e Parochia amovimus et Ministrum Bükiensem, Michaellem *Büki* eidem Parochiae praefecimus.

12. Novembris venimus in oppidum *Lövő*, ubi restitutum quidem Templum cum Parochia, colonis et omnibus proventibus Evang. Confessionis auditoribus, verum post Commissariorum abitum, maxima inter Auditores scissio et dissensio orta. Sex illorum, puta ex senatorii ordinis proceribus, Missificum intertenere volentes, ceteri Evang. Concionatorem postulantes. Hi tamen et multitudine et animositate priores praevalentes cum iisdem Templum ingressi, preces coram altari in praesentia Mistifici solennes instituimus ex Parochia deinceps eundem eliminavimus. Post octiduum vero priores illi ab officialibus animati Templum reoccuparunt et Sacrificulum in Parochiam reducerunt.

13. Novembris recepit nos cum tripudio *Loos*, ubi facta Templorum cum Parochia, colonis et omnib. proventibus restitutione, communi voto et consensu Templum intravimus, contionibus et precibus consecravimus, Deoque gratias agentes Plebanum e Parochia amovimus. Quibus finitis eodem die *Kövesdinum* remeavimus et illic scissio inter auditores facta reoccupatioque Templi cum Parochia.

14. Novembris peragravimus Ecclesias circa lacum Fertő sitas, *Pinnyeiensem*, *Seöjtöriensem*, *Széplakiensem*, *Hegyköiensem* et *Czenkiensem*, quibus in locis post restitutionem Templorum, Parochiarum cum omnibus proventibus et colonis, precibus ad Deum fuis, iter susceptum clausimus.

Ad extremum 15. Novembris venimus *Kereszturinum*, quo omnes Germanicae Ecclesiae ad arcem Leuka pertinentes erunt convocatae, quae ex singulari Dei clementia postquam fuissent remissae et restitutae, data ipsis est Concionatores Evangelicos substituendi vel priores reducendi facultas. Quibus finitis, ibidem Dominis Regnicolarum Commissariis ultimum vale diximus.

A. M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 72.) jelzésű kéziratáról másolva.

**9. III. Eberhard Württembergi herceg levele a dunántúli kerülethez,
mellyel két vagy három magyar theologusnak a tübingeni egyetemmel
kapcsolatos seminariumban teljes ellátást biztosít. Stuttgart 1659. aug. 30.**

Nos Eberhardus Dei Gratia Dux Württembergiae et Tecciae, Comes Montbelgardiae, Dominus in Haydenheimb. Reverendis et devotis N. N. Superintendenti, Senioribus, caeterisque Fratribus Venerabilis Consistorii Ecclesiarum Augustanae Confessionis, partium Regni Hungariae cis Danubianarum, Nobis singulariter dilectis Salutem.

Retulit Nobis non ita pridem Joannes *Loosi*, quem nobilis Stephanus *Wytniedy* de, et in Musay filio suo, iter per Ducatum nostrum facienti, comitem et custodem praefecerat, et in paulo post satis abunde id exposuerunt Literae in Generali Vestra *Synodo* in possessione *Buck* (Bük) celebrata, ad Nos datae, quam debilis adeoque miserabilis in dies magis magisque reddatur Ecclesiarum Vestrarum status, et quantis eae affligantur Adversitatibus, deficientibus videlicet quotidie, qui omnino earum Defensores et Patroni iniqua praesertim horum temporum fortuna esse debebant; multa insuper loca Fidelibus et Orthodoxis destitui Pastoribus et Praeceptoribus indeque verum Dei cultum negligi, immo penitus tolli.

Dolemus, et pro sincero, quo sumus erga Religionem Augustanae Confessionis affectu, Deum Omnipotentem Summum et unicum Ecclesiae suae Tutorem precamur, ne per benignissimam suam Clementiam Lumen Verbi sui apud Vos adeo obtenebrari, vel exstingvi patiatur, sed ut superesse jubeat, qui in eius gloriam, constantes sese praestent Tutelares et Nutritios Ecclesiarum Vestrarum.

Nos precibus Vestris compellati, et ex Gente Vestra Adolescentes nonnullos, quos Ipsi bonae spei, ingenii, et animi probati aestimaturi estis, in *Seminarium* nostrum, quod in *universitate Tubingensi* nostris Theologiae Studiosis fovemus, suscipiamus, ibidemque eos a Doctoribus et Professoribus nostris varia, cum primis vero verbi Dei doctrina bene erudiri faciamus, qui postmodum satis instructi Ecclesiis et Scholis vestris, tam conservandis, quam restabiliendis idonei sint, non omni Vobis defuturi sumus ope, et subsidio. Optaremus quidem, ut causae huic Christianae eo opere et facto, qua voluntate sumus, subvenire valeremus. Verum, cum Ducatus noster diuturni belli motibus adeo vastatus, et subditi nostri omnibus fere exuti fuerint bonis hincque difficilimum fuerit, et adhuc sit, restituta per Dei gratiam in Germania Pace, omnia primis his Annis, non largioribus redivisibus, in pristinum redigere statum: Tubingense etiam Seminarium Alumnorum nostrorum, quos suo tempore Ecclesiis et Scholis nostris praefecimus, hactenus sat magno ex subditorum nostrorum filiis (quorum in gratiam cum primis illud fundatum est) stipatum sit numero, plures sane uno tempore illius Stipendii participes facere, et alere haud poterimus.

Ut autem certum animi nostri erga Vos in hac causa detur argumentum, constituimus, si *duos, aut tres* e Patria Vestra *Studiosos* ingenuos, modestos, melioris spei, et laudabilium profectum ad Nos transmiseritis, eos in praedictum Seminarium vel stipendium, ut vocamus, recipere, Contubernium et necessaria alimenta iis concedere; ubi meliore Professorum nostrorum informatione imbutos, tales speramus evasuros, quales esse aliquando reversos ad Vos ipsimet desideratis; modo quamdiu in Academia nostra commorantur, propriis, vestimenta, et Libros necessarios sibi comparent sumptibus, prout ipsi nostri Württembergici facere tenentur. Quodsi praeter hos plures adhuc Tübingam nostram ablegare decreveritis, qui exiguis studia sua excolere possint impensis, suppetit nobis adhuc alia Conditio extra nominatum Stipendium. Habemus enim ibi Contubernium, Bursam dictum, ubi eiusdem sortis studiosi sat commode habitare possunt et pro exigua pensione hebdomada ... sufficiens ... mensa, pari successu studia sua tractare volentibus.

Videtis itaque quid Beneficii in Vos et vestros conferre possimus, quid velimus. Vestrum nunc erit deliberare, quos in hunc finem ad Nos venire jubeatis.

Certi Favoris et Gratiae nostrae valete.

Datum Stutgardiae die 30. Augusti, Anno 1659.

(L. S.)

Eberhardus Dux Württembergiae.

Reverendis et Devotis N. N. Superintendenti, Senioribus, Ceterisque Fratribus Venerabilis Consistorii Ecclesiarum Augustanae Confessionis Partium Regni Hungariae cis Danubiarum.

Anno 1659. 22. Octobr. sunt adlatae Stutgardia a Celsissimo Principe Württembergensi Eberhardo.

Régi másolat a dunántúli evang. egyházkerület levéltárában. A. 2/6. Cs. I. A Jausz Vilmos által gyűjtött alapítólevelek közül.

10. Tifernus Mihály magister 1555. évi és III. Eberhard herceg 1659. évi württembergi alapítványainak rövid története.

DE FUNDATIONE TIFERNITANA.

Ulricus dux Württembergicus cum Anno 1519. urbem imperialem Reutlingam hostiliter aggrediretur, eamque expugnaret, ab Imperatore Carolo V. proscriptus et aggressus per Foederatos (Schwäbischer Bund.) Svevicos ex Ducatu suo pulsus, hicque ducatus anno sequenti Imperatori venditus est, qui cum fratri suo Ferdinando concedidit. Expugnata per Foederatos arce Tubingensi proles Ducis, utpote filia Anna et filius Christophorus, illa sex annorum, hic Duobus minor, puer quadriennis Monachium Bavariae ductus fuerat et aliquot annis (in tenera aetate exul) apud avunculos educatus, soror ejus Anna, itidem in Bavariam ad matrem adducta.

Anno 1522. Christophorus Oenipontem est missus et in Convictum datus Doctori cuidam Medico, cum cujus duobus filiis vixit absque aulica sodalitate, tanquam unus ex vulgo Nobilium. Princeps autem Ferdinandus, qua mansuetudine erat, visa bonitate indolis Christophori, nobilem ei praefecit bonumque virum Wilhelmum de Reichenbach, nec non doctum ac fidelem paedagogum *M. Michaellem Tifernum, Hungarum Illyricum* exprofessorem Viennensem, quem postea perpetuo princeps Christophorus retinuit atque in honore habuit.

Ambo hi ad optima quaeque ipsum fideliter informarunt. Poterat Christophorus memoriter recitare omnia Dominicalia Evangelia et Epistolas latine, quae et per omnem vitam in memoria habuit. Latinam lingvam ita didicit, ut eam et loqueretur et scriberet. Tunc ad historiarum lectionem se contulit; ex quibus exempla virtutum, principe dignarum hausit. Robustior factus in aulam Imperatoris Caroli V. missus, et in cameram eius receptus. Anno 1529. quo Vienna fuit a Turcis obsessa, Christophorus morabatur Neostadii, maximo cum periculo. Unde vix etiam praedatores Turcas effugit ipse, et quidam alii proceres.

Cum Imperator anno 1532. a bello Turcico revertens per Italiam et Hispaniam proficisceretur, in mandatis dedit, ut etiam Christophorus eo adduceretur. Verum Hispani, qui invidabant ei gratiam, qua apud Caesarem valebat, diripuerunt arma et alias res ipsius, mulis vectas; non aliter quam si Turcae aut Caesaris hostis esset. Cogitabant alii, ubi in Hispaniam venisset, in Ecclesiasticum Ordinem cooptare. Christophorus igitur cum praeceptore suo Tiferno, clam trans Carinthiae montana (Caesare in Italiani versus properante, Sleidano teste), Salisburgum et Bavariam versus (soleis ferreis ad ungulas equorum ob fugam celandam praepostere affixis) contendit Persequentibus autem Hispanis, cum equo debilitato pergere non posset, ac mox capiendus aut etiam interficiendus esset: fidus praeceptor, eum suo equo imponit, ac cum perito viarum viro dimittit. Claudicantem vero equum, ne ex eo cognosceretur aliquid de Domino, in stagnum illorum locorum praecipitat ac submergit. Ipse *ασιτος χα! αποτος* in vepreto et musco tamdiu latuit, donec insecutores praeterlapsedi essent. Ita Christophorus, Deo duce, Landshutum tute elapsus est (pedibus postea secuto praeceptore) et apud avunculum Ducem Ludovicum, sex menses delituit. Oeniponte postea 17. Nov. litterae exierunt eodem anno ad praefectum Uracensem et Consiliarium Theodoricum Spaetam, ut inquireret de Duce Christophoro (etiam apud matrem Sabinam), ut in aulam Caesaris rediret, omnem clementiam experturus.

Anno sequenti, utpote 1533. foedus Svevicum finem sortiebatur. Itaque Philippus Landgravius Hassiae, ad quem se Dux Ulricus exauctoratus conferebat, eius opem et auxilium implorans, Austriacos aggreditur in Würtembergia, eosque vicit ad Laufen (23. Maii) sicque omnibus ditionibus Ducis Ulrici potitus eas eidem tradit, in quibus etiam pace Cadanensi sequenti anno (1534) conclusa confirmatus est. Redux Dux Ulricus, nihil antiquius ei fuit, quam ut placita Lutheri in ditionibus suis introduceret, idque, opera imprimis Erhardi Schnepfii, Joannis Brentii, Halis evocati et Ambrosii Blaureri, felicissime peregit et anno 1536. Stipendium illustre fundatum est, ut ibi multi S. Theologiae Studiosi alerentur, sicut olim Monasteria fuerant pro scholis, in quibus Monachi docerentur sacras et profanas litteras. Vixit Dux Ulricus usque ad annum 1550, quo fatis functo, filium Christophorum successorem nactus est.

Is anno adhuc 1544. nuptias celebravit, cum Anna Maria Georgii Brandenburgensis Marchionis ex Münsterbergica Hedvige filia, 16 annos nata. Cancellarius eis erat *Michael Tiffernus* optime de discipulo grato meritis. Nuptias inter alios graeco carmine celebravit Mathias Garbitius Illirius. Vide Czvittinger Hung. Litt... Anno demum 1555. Tiffernus fatis functus, et Stuttgartiae in templo Parochiali sepultus est. Epitaphium tale positum: Doctissimo, ac sinceræ Religioni deditissimo Viro pietissimoque Ducali Praeceptori Michaeli Tifferno Illyrico: monumentum hoc pietatis ergo positum. Vixit annos LXVII, Anno Christi MDLV mense Aprili sepultus. Magnam pecuniae reliquit summam cujus ex fructibus *ut octo, imo et duodecim Hungari* alerentur Testamento legavit. Alumni hinc Tiffernitae sunt appellati.

Unus ex successoribus Christophori, anno 1568. fatis functi, fuit etiam *Eberhardus III.* (1633-1674). Is anno 1659. die 30ma Augusti erga antegressam humillimam *Synodi Bükienensis* supplicationem gratiosissime Resolutionem emanandam curavit, vi cujus *duo vel tres Studiosi Hungari*, Sacrarum litterarum cultores, in Illustri Ducali *Stipendio Theologico Tubingensi*

perpetuo intertenendi sunt. Occasionem autem hocce beneficium et expetendi et impetrandi suppeditavit Spectab. ac Perill. Dominus *Stephanus Wittnyedi* de et in Musay, Illustrissimo comiti Zriny, Croatiae, Slavon. et Dalm. Bano a Consiliis intimis cui Germaniam peragranti et Academiam quoque Tubingensem invisenti, pro multis aliis Seminariorum Theol. institutis, Stipendii hujatis placuerunt.

Etsi autem pietissimus Dux Eberhardus pro distincto eo, quo in gloriam Dei, Sionemque Hungaricam afflictam fervebat Zelo, remota omni mora et cunctatione, promptissimum in recipiendis ad hocce beneficium Hungaris animum declararet: haud tamen constat, qui venerit, ut Ungari nonnisi post satis longum temporis intervallum, ad usum ingentis hujus beneficii Principali liberalitate oblati accederent. Dein anno 1661. die 19. Febr. Joh. *Fabritzius* Arvensis et Joh. *Odor* Losiensis, primi beneficii hujus candidati, benigne recepti sunt. Hi summe Reverendorum Dnorum Superattendentum examen subiere, locumque sibi assignatum, pro more recepto occupavere. Hocce tempore adfuit etiam filius praedicti Dom. *Wittnyedi*, nomine *Johannes* mensae Magistrorum Repetentium adhibitus. Qui cum vitam non satis compositam duceret, monita vero etiam Superiorum flocci penderet, anno 1662. in patriam dimissus est. Hujus frater *Stephanus*, anno 1662. die 26. Novembris obiit Tubingae, Carminibus lugubribus Professorum, amicorum Clientum typis excusis, comitatus.

Anno 1662. expeditum Consistorium Soproniense Georgium *Dömeteri*, Nobilem Hungarum, qui die 6. Aug. Stipendium Theologicum ingressus est. Praefuit hic herulis supra memorati Domini Stephani Wittnyedi, atque ingenio, pietate, diligentia se egregie commendavit. Examinatus quoque est, et locatus, uti duo antecessores ejus. Reversus est in patriam anno 1666. mense Augusto.⁵¹

Ismeretlen szerzőtől (talán Wietoris Jonathan vagy Zarka János soproni tanároktól) származó kézirat az egyházkerület levéltárában. M. VII. 28. szám alatt.

11. Musay Gergely püspöknek az 1661. még fennállott és a korábban elvett gyülekezetekről készített regestuma. Nemeskér 1661. április 1.

REGESTUM

Ecclesiarum invariatae Augustanae Confessionis, in Comitatibus Soproniensi, Castriferrei, Saladiensi existentium: quae habebant dependentiam a Superintendentibus Cis Danubianis. Quarum seriem in meoriam posteritatum conscripsit Reverendus Dominus *Gregorius Musai* in suo exilio Nemeskérini Comitatus Soproniensis. Anno MDCLXI. 1. die Aprilis.

I. Nomina Ecclesiarum in Dioecesi Superioris *districtus Arcis Sárvár* ad lacum Ferteő sub inspectione *Superintendentis* existentium.

1. Nemeskér.
2. Lövvő.
3. Kövesd.
4. Loos, cum filiali Ebergőcz.

---

⁵¹ A tübingeni egyetemen tanult magyarok névsorát lásd Prot. Egyh. Isk. Lap 1866. évf. 812. lap. A XVI. században itt tanult már 1575. Thomas, Kustos, Edenburgensis és 1599. Georgius Zvonarits Sárváriensis. És Zsilinszky M. „Tájékoztató a külföldi ösztöndíjakról” művecskéje szerint: Donicher Lőrinc és Décsi Márton.

5. Pinnye, ad quam olim pertinebat Szécsén.
6. Peresztegh.
7. Czenk, huius filialis David-Czenk.
8. Keresztúr, huius filialis Köllő (Küllő).
9. Hidegség, eius filialis Bosok, Homok, Hegykő.
10. Széplak, filialis Sarrod.
11. Söjtör.
12. Endréd, filiales Zergény, Agyagos.
13. Szent-Miklós, filiales Petőháza, Rőjtök.
14. Csapod, filiales Vittnyéd, Hövej.
15. Himód.
16. Czirá, filiales Gyórá, Dénesfalva.
17. Szemere.
18. Iván, filialis Csér.
19. Geresd, filiales Jánosfa, Csáford.
20. Lád, filiales Tompaháza, Bereklő, Pórlád, Mesterháza.
21. Ság, filialis Simaháza.
22. Lóts, filiales Berény, Hettye.
23. Ujkér, filiales Felső- et Alsó-Szopor.
24. Keresztén.
25. Egyházaskesző, filiales Dáztifalu, Gógánfalva, Völcsé.
26. Horpács, filialis Ledécs.

Huc pertinebant olim duae ecclesiae trans lacum Fertő existentes, nempe:

27. Tétény et
28. Pusztaszentmárton.

II. In senioratu Reverendi Domini *Emerici Godi*, concionatoris Liberae Regiaeque civitatis *Kőszögh*:

1. Kőszögh.	12. Söpte.
2. Doroszló.	13. Acsád.
3. Búcsú.	14. Vát.
4. Csém.	15. Szilvagy.
5. Dozmat.	16. Szécsény.
6. Gencs.	17. Bük.
7. Perénye.	18. Szakony.
8. Csó.	19. Locsmánd.

9. Paty.	20. Csepreg, parochia superior et inferior.
10. Asszonfalva.	21. Sziget.
11. Meszlen.	

III. In Senioratu Reverendi et Clarissimi viri *Joannis Schuberti*, concionatoris inclytae Civitatis *Sopron*:

1. Sopron.	10. Veperd.
2. Agendorf.	11. Stob.
3. Schandorf.	12. Steinberg.
4. Barbersdorf.	13. Bunya.
5. Ruszt.	14. Rött.
6. Medgyes.	15. Pörghölin.
7. Wolffs.	16. Levka (Léka) cum filialibus.
8. Harka.	
9. Petersdorf.	

Ab hoc senioratu dependebant omnes ecclesiae Germanicae trans lacum Fertő et dividebat has a trans Danubiano superintendente Danubii fluvius:

17. Ilmitz cum filiali.
18. Pomogy cum filiali, et aliae usque ad Köpcsény, quae non tam pridem, Anno 1647. contubernio Posoniensi se adjunxerunt.

IV. Sub vice senioratu Reverendi Domini M. *Danielis Klesch*, ministri ecclesiae *Ginziensis* Germanici, in ditione Illustrissimorum Dominorum Comitum Christophori et Pauli de *Bottyán*.

1. Rohoncz.	7. S. Helena.
2. Dromold.	8. S. Martinus.
3. Kis-Ládony.	9. Puszta-Szent-Mihály.
4. Wolfau.	10. Sámfalva.
5. Kukmíren.	11. Óvár.
6. Neuhaus.	12. Rőnek.

V. In senioratu Reverendi Domini *Samuelis Zvonarics*:

1. Ostfi-Asszonyfalva.	23. Véghed.
2. Sitke.	24. Aranyad.

3. Simonyi.
4. Mihályfalva.
5. Vönöczk.
6. Kenyeri.
7. Gencs.
8. Magasi.
9. Hőgyész.
10. Szergény.
11. Vatt.
12. Dobron.
13. Saágh.
14. Szent-Márton.
15. Kocs-Boba.
16. Köcsk.
17. Miske.
18. Nőghér.
19. Peresztegh.
20. Kis-Somlyó.
21. Jánosháza.
22. Varsány.

Huc pertinebat Sárvár et Saár.

VI. Sub senioratu Domini Reverendi *Martini Regini*:

1. Guar.	15. Sennye.
2. Szent-György.	16. Kolta.
3. Hegyfalú.	17. Szent-Lénárd.
4. Séden.	18. Szent-Tamás.
5. Niczk, Vámos-Család	19. Hidvég.
6. Szent-Ivánfalva.	20. Szent-Király.
7. Terestyénfalva.	21. Rába-Szent-Mihály
8. Patty.	22. Gyarmath.
9. Eölbő.	23. Nádasd.
10. Semjén.	24. Szöcze.
11. Csenge.	25. Háshágy.
12. Ikervár.	26. Szala-Szent-Georg.

13. Péczel.

14. Kovácsi.

VII. Sub senioratu Reverendi Domini *Johannis Szent-Miklósi*:

1. Szill.

2. Keczel.

3. Vágh.

4. Beled.

5. Mihályi.

6. Babót.

7. Keresztúr.

8. Németi.

9. Bogyoszló.

10. Farád.

11. Sárkány.

12. Szent-András.

13. Pordán.

14. Bodahely.

15. Barbacs.

16. Réthi.

17. Sövényháza.

18. Lébény-Szent-Miklós.

19. Eöttevény.

20. Jaurinum (Győr).

21. Koronczó.

22. Mérges.

23. Móriczhida.

27. Ollár.

28. Vámos-Család.

24. Malomsok.

25. Csikvánd.

26. Gyarmath.

27. Vaszar.

28. Csóth.

29. Ugod.

30. Lovász-Patona.

31. Bakony-Tamási.

32. Varsány.

33. Sikátor.

34. Teés (Thees).

35. Bodajk.

36. Szák.

37. (Bakony) Szombathely.

38. Mindszent.

39. Baráti.

40. Fölpécz.

41. Kajár.

42. Gyömöre.

43. Téth.

44. Bokod.

45. Csurgó.

VIII. Sub senioratu Reverendi Domini *Thomae Krisán*:

1. Mura-Szombat.

2. Szent-Georg, Vizlendva.

3. Szent-Ilona.

4. Szent-Benedek.

5. Szent-Trinitas.

6. Bagonya.

7. Dolenicz.

8. Reznek.

9. Kardon falva.

10. Gyarmath.

11. Szölnök.

12. Martyáncz.

13. Fölső-Lendva.

14. Tisina.

IX. Sub senioratu Reverendi Domini *Stephani Deselvicz* (Min. Légrádiensis):

1. Légrád.	9. Gerse.
2. Surd.	10. Hahót.
3. Zákány.	11. Söjtör.
4. Szent-Király.	12. Nemes-Apáti.
5. Udvarhely.	13. Pácza (Pacsa).
6. Berény.	14. Eszterény.
7. Tarány.	15. Becze
8. Eötvös.	

Summa ecclesiarum veram Augustanam Confessionem amplectentium ad Superintendentiam Cis Danubianam pertinentium Ducentae et viginti octo. Hrabovszkynál: Hae sunt ecclesiae circiter CCXX Trans Danubianae, quae sub uno Superintendente anno 1661. adhuc fuerunt.

CONSIGNATIO

earum Ecclesiarum Evangelicarum, quae a Dominis Magnatibus in partibus his cis Danubianis *ab Anno 1637.* circiter ad praesentem *usque, annum 1661.* diversis temporibus sunt *perturbatae* et ab Evangelico Lutheranis *ademptae.*

I. Primum omnium coepit fieri persecutio piorum ab Illustrissimo Domino Comite *Nicolao Esterház* Regni Hungariae Palatino.

1. In bonis *Lanserianis*:

Nyék		
Riczingh.		
Szent-Márton.		cum filialibus.
Berecske.		
Alsó- et Közép-Pulya		

2. In bonis *Kis Martonianis*:

Sércz.		
Oka.		
Széleskut.		cum filialibus.
Márcz.		

Huc pertinebat etiam *Neusidel*, et Hungarica ecclesia *Bezenye, Rajka* et aliae etiam ecclesiae Germanicae circa lacum Fertő: quae omnes a Danubio usque ab hac Superintendentia dependebant. Danubius enim fluvius dividebat has nostras ecclesias a trans Danubianis.

II. Ab Illustrissimo Domino Comite *Georgio Zrini* per insulam *Muraköz*:

Strido.		
Szobotiscze.		
Szenicze.		

Szerdahely.		
Perlak.		
S. Georg.		
Turniscze, penes Muram.		cum filialibus
Szent Mihály.		
Nedőcze.		
Vinicze.		
S. Martini ecclesia.		
Belicza.		
Szent-Mária.		
Szent- Vid.		

III. Ab Illustrissimo Domino Comite *Adamo de Bottyán* ejecti sunt concionatores evangelici ex hisce locis:

1. Ujvár. *a)* Germanicum templum apud S. Jacobum. *b)* Hungaricum templum Calvinianum. *c)* Croaticum ad S. Nicolaum in suburbio.

2. Szent-Mihály.		16. Neumarck, Kethely An 1635.
3. Csatár.		17. Gros-Petersdorf.
4. Rohoncz.		18. Nárda. Anno 1642.
5. Szalónak.		19. Borostyán.
6. Csém.		20. Mattersdorf.
7. Csákány.		21. Gobesling (Geberling)
8. Inczéd.		22. Utrumque Siezen (Also- és Felső-Lövő)
9. Csajta.		23. Marczel.
10. Hodász.		24. Pinkafeld.
11. Pork.		25. Ober-Eaidling apud S. Emer.
12. Szerdahely.		26. Szentkereszt.
13. Königsdorf.		27. Poesdorf.
14. Hidegkút.		28. Szentkút.
15. Kemetén-Komját.		

IV. In bonis *Banfianis*:

Dobronok.

Turniscza. Ecclesia quoque Alsó-Lendvensis fuerat olim Evangelicorum.

Praeter et extra has enumeratas ecclesias in bonis omnium et singulorum Magnatum praenominatorum sunt et aliae quam plurimae, quarum nomina quia ab antecessoribus nostris non fuerant consignata nec a me facile possunt delineari.

A M. N. Múzeum 1183. Quart. Lat. jelzésű kéziratából közölte Thury Etele: M. Prot. Ehtört. Adattár IV. évf. 1905. 93. Egybevetve és kiegészítve Hrabovszky Gy. Scrinium Antiqu. XIII. köt. 1. sz. a. közölt másolattal.

IV.

Gyülekezetekre és egyházi személyekre vonatkozó kisebb forrásiratok a XVII. századból.

1. Rusa Mihály kőszegi lelkésznek a csepregi zsinathoz intézett levele, melyben elmaradását menti és Ros Balázs csepregi lelkészt megvádolja. Kőszeg 1602. jan. 24.

Tisztelendő személyek és nékem bizodalmas Uraim, kik az mennyei dolgokban hivséges és igaz sáfárok az Istennek választása szerint vagytok, ti kegyelmeteknek lelki és testi ajándékokat kívánok az Felséges Istentől sz. Fiának, Krisztusnak nevében.

Lelkemnek háboruságát és szívemnek siralmas szomorúságát csak ő tudja és érti, ki minden titkoknak és emberbéli belső indulatoknak általlátója. Ezeket peniglen szenvedem nagy keserőséggel, mert én is az Egyházi szolgák közül egy lévén és kgteknek szolgatársa lévén az Christus hűti szerint való tudományban és vallásban, nem lők arra méltó s meg sem becsültettem hivatalomban, hogy immár sok időktől fogva az Convocatoria én kezemben jött volna, melyből egyebet nem ítélnék, hanem hogy ti kgteknek én reám valami gyűlölsége és haragja legyen.

Látja az igaz Isten, hogy nem gondolhatom oly nyilvánvaló vétkeket és esetemet, az mely az emberi közönséges társaságnak veszedelmes botránkozására avagy a Christus tisztességének és kgteknek velem való egyességének bántására és gyaláztatására lett volna. Igaz, hogy nemo sine crimine vivit, de az miben ártatlan vagyok, vakmerőképen életemnek romlására, szidalmatos gyalázatra fejemet adnom, ez még az gyermekektől is csufoltatnék.

Ha ki kgtek közül arról dicsekedik, hogy az igaz Evangéliomnak hirdetője volna, hála Istennek, én is az vagyok, sőt ha ki a szomorú és sebes lelkiismereteknek vigasztalója és gyógyító orvosa az Urnak ígéből, tehát én is az vagyok. Bizonyítok Kristus Urunkkal is és az jövőendő életben, sőt az ő ítélő széki előtt, hogy semmi Articulusnak ellenzője nem vagyok, de az közönséges *Egyességről* irt *Könyvnek* szeretője, tanítója és abban foglaltatott rendtartásnak követője vagyok. Anabaptista, Flacianus, Ariánus és Calvinista nem vagyok, hogy valamely dögleletes tudománynak alattomban való hintegetője és az lelkeknek csalárdképpen való elhitetőjének találtatnám.

Mind ez élő testben s mind az Urnak színe előtt mikoron minden titkok kijelentetnek, protestálok és bizonyítok, hogy minden gyaláztatomnak, kgtekkkel való egyenetlenségemnek, halálos gyűlölséginek oka Ros Balázs az *Csepregi* Predikátor, ki adjon számot ítélet napján mindenekről, valamennyiekkal az Anya Sz. Egyházban egyesség és szeretet megháborított. Mondom Ros Balázs az oka, mert tavali esztendőben, mikor visitálni ide *Kőszegre* jött volna, az előtt való napokon, egynehány bizott Uraim előtt erősen pökte markát, ilyen gyalázzattal illetván, hogy úgy mond, elmegyek az kűszögi Predikátorra megvisitálni, mert rút híreket hallok az rossz ember felől, de bizony szégyent vallatok véle, ha én ember lehetek. Evvel a gyűlölséges elmével eljött hozzánk visitálni és mintegy puábját, úgy szólítottott Biró Uram házához, ki miatt esett köztünk egyenetlen beszéd is, de oly, hogy az Ecclesiának tisztessége ellen én tölem nem lett semmi káromló beszéd, kit megbizonyíthatok.

Mikor pedig Biró Uram házából kijött volna, az én házam előtt ilyen gyalázatos beszédet szólt: Ha, ugy mond, én Balás pap lehetek és Csepregen lakhatom, meghidd, te rossz Mihály pap, hogy Kűszögön nem lakol. Kiért két felől is meg akarták szólítani az ablakon, de békét hagytanak neki. Onnét ment szállására, ott is reám tátván torkát, Auditorim előtt azt mondta: ha oly helyen volna ez a ti embertelen Predikátortok, bizony megfognám és kötözve *Sárvárra* vinném az olajos házban. Mely beszédnek hirtelre hamar az városban úgy annyira, hogy mikor elmennének innét, még az kufárok is egyik az másiknak azt mondta: Ezek az Predikátorok azért jöttek, hogy az mi Predikátorunkat fogva akarták vinni *Sárvárra*, kit oly igen szégyenlettem, hogy haláloamat inkább akartam volna, hogy nem életemet.

Mind ezekkel az rajtam tett beszédekkel nem elégedett az jámbor, hanem házánál is gazdája asszony előtt és egynéhány asszonyi állat rendben valók és Polgárok előtt előhozta szegény fejemet, rút gyalázatos szókkal szólott felőlem, hogyha ő ember lehet, bizony levonhatja az Papságot rólam (kit nem ő adott én nékem). Mond gazdája asszony: tehát Uram, hová legyen nyaválás? Mond erre *Ros Balázs*: Ah, atyámfia, chép, kapa nyakára.

Im nem régen jött vala városunkban Asszonyom ő nagyságához az *szakonyi* Predikátorral, úgy mint 27. Septembris az *Gentsi Mester* felől, kit jól tudom, hogy kgtek előtt vagy, mint jártam avval is az visszafordult galiba fejű ostobával, *Nádasdi* Tamás Uram ő Nagysága is itthon lévén, ki énnekem kegyelmes és jóakaró Patrónusom mind Asszony ő Nagyságával egyetemben. Kezdet rólam ő Nagyságok előtt hamis ítéletet és gyalázatot magyarázni, hogy az Visitatio idején azért nem hagytam megvizitálni az locust, hogy az én gonosz hitem, nevem, melyek, ugymond, mi előttünk vannak, inkább elfedeztessék; ki még nagyobb, tanításomban is által akadott, hogy én valami hamis dögleletes tudománynak hintegetője volnék, mert az Calvinismust igen követném. Szólt több gyalázatos beszédet is reám, kit uram ő Nga mind megjelente én nékem. Isten jót adjon ő Ngának, ő Nga oltalmazott beszédéből ellene, az mint lehetett. Itéld meg Ur Isten, ha ezeket méltán cselekedte-e rajtam, avagy nem. Most is mind azon vagy, hogy fejemnek, tisztémnek bántására és tisztességemnek gyalázatjára igyekezik, maga (noha) egy városból valók volnánk és még gyermekségünkben is együtt nevelkedtünk fel, egy iskolában tanultunk; de mind ezekre egyéb ötlet semmi nem viszi, hanem az kevélység és a felfuvalkosság, ez az én lelkemnek háborúsága és szívemnek szomorúsága.

Kérem kgteket, mint tisztelendő Uraimat, az Istennek kedvére, hogy kgtek ne magyarázzon semmi gonoszt fejemre, hanem legyen egyesség, szeretet közöttünk és az mit az Ecclesiának vétettem volna, Istenért bocsánatot kérek kgtektől és az Balázs Uramat is szólítsa meg kgtek, térjen el rólam, hogy mint az előtt is nagy szeretettel compareáltam az kgtek Synodusában, ez után is úgy lehessen; mert én bizony soha kgtektől el nem szakadtam, nem is akarok elszakadnom, hanem mindenben kgtek tagja akarok lennem, csak hogy vegye kgtek.

Ha kgtek hozzám való jóakaróját látom kgtek leveléből és az egyesség megleszen, promittálom magam compareálnom, valahol kívántatik; mert tizenhat esztendeje leszen, hogy az Ecclesiában tanító Predikátor vagyok az választás és hivatal szerint; de soha még ez ideig semmi causam az Eccla előtt nem volt, soha az én orczám meg sem pirult az Eccla előtt; hanem im most kell *Balás* Uram miatt kisebbséget szenvednem. Ezek az okai, miért nem compareáltam az kgtek Synodusában; mert miért hogy az kgtek leveléből, az ki tavál jött, irt kgtek reám az egész Városnak, abból megértettem mind az egész Coetusnak reám való haragját, és félvén azon, hogy kgtek rút pirongatással venne elő, kit bizony nem szoktam vala egy időben; hol pedig kgtek nem akar egyebet ebben tenni, *Kűszögön* lakom én, az ki mit nem igazol, törvényt állok itt mindeneknek tüstént, bizonyítsa reám, mi gonoszt tud, csak lássa, hogy tisztességére essék; mert miből tudjam magam addig purgálni, míg törvény nem

pronuntiáltatik; holott azért kgtek, értvén velem mind fejenként kgtek haragját, pörösím és törvénytevőim nehezen lehettek; de mind annál jobb volna az békesség, kit reménlek, hogy inkább kegyelmek hajlandóbb az egyességre, szeretetre, hogy nem mint az haragtartásra, boszuállásra és pörpatvarnak követésére.

Az Úr Istennek Sz. Lelke nagy búséggal ajándékival maradjon kgtekkel. Jó választ várok kgtektől mint tisztelendő Uraimtól. Datum ex Kúszeg 24. d. Jan. Anno 1602. Kgteknek alázatos szolgatársa *Rusa Mihály* hazájában Magyar Predikátor.

Kgteket kérem, hogy kgtek megbocsásson, hogy illetén barbarismice kellett leveletem irnom; mert az idő rövid hozzá, mert későn esett hiremmé az Synodus napja.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 25) jelzésű kéziratáról másolva.

2. A kőszegi tanácsnak Rusa Mihály lelkész érdekében a csepregi zsinathoz intézett levele. Kőszeg 1602. január 24.

Rev. Dominis, D. Senioribus Ecclesiae Christi ceterisque animarum Pastoribus, nunc in *Czepregh* congregatis etc. Dominis et amicis nobis honorandis.

Istenben becsületes és tisztelendő bizodalmas szomszéd Uraink, minden tisztességes köszönetünket és szolgálatunkat ajánljuk kgteknek. Továbbá jöve mi előnkben az becsületes és tiszteletes *Mihály Predikátor*, itt való városi Magyar Predikátor és jelenté minekünk, miképen az elmúlt esztendőben visitációra két atyafiát kibocsátott volna és ide az Római Császár ő felsége városára jutottanak volna és nem tudjuk mire, ő kglmek nem házánál elsőben keresvén, hanem hirtelenséggel hívták *Gazdag* Gergely házához, ki akkor Biró képe volt, és ott oly szóval illették volna, kit ő jó néven nem vehetett ő kglmektől és maga mentségéért ő is adott oly választ ő kglmeknek, kit, mint értettük, ő kglmek neheztek volna és ott oly szók lettenek volna, ki nélkül mindkét fél ellehetett volna.

Akkoron jóllehet hogy kgtek irt volt nekünk egy levelet, hogy mi ő kglmét kgtek Synodusa eleiben állatnánk, de annak bizonyos napját nem irta kgtek: annakokáért választ arra hertelen nem adhattunk, ezt vélvén, hogy kgtek az féle háboruságot letévén, megegyesülne véle kgtek. Most penig azon panaszol, hogy kgtek sem maga személyét, sem minket meg nem talált, kik ő kglmének fizetését adjuk, hanem *Nádasdiné* Asszonyt ő Ngát találta kgtek róla, hogy oda kteleiben kényszerítse.

Ezt mi megértvén, ezt ítéljük magunkban, hogy az mint ő kglme előnkben adta, az kgtek Commissariusinak informatiójára, kgtek pöröse és bírása az ő dolgában nem lehet. És mint értettük *Balás Uram* is kőszeghi fogsággal fenyegette ő kglmét. Hanem ha kgtek valami oly vétket tud az mi Predikátorunkhoz, mi elegendő törvényt fogadunk ő felőle; mert ha oly vétekben találtatnék és kgtek reá bizonyítja, mi is afféle hűtetlen emberek nem vagyunk, hogy ki oly czégéres bűnökkel volna, olyan tanítót köztünk tartanánk: mi ekkoráig semmi oly vétket felőle nem tudunk.

Annak okáért kérjük mi is kgmeteket, mint Istenben böcsületes Urainkat, hogy kgtek ezt mint értelmes fő lelki tanító Uraink meggondoljon, hogy valamely város és valamely Conventus magában meghaboroszik, jó consequentia abból nem következik, sőt: Inter duos litigantes tertius gaudebit, a nélkül is vagy, ki ellen magunk oltalmazzuk. Mi is, Isten ő sz. Felsége dicsértessék érette, csak vagyunk Isten irgalmasságában, nem is tudjuk az óráját, mikor Isten az csapást reánk bocsátja és ha mi történnék rajtunk az Római helytartótól avagy annak gondviselőjétől, kgtek minékünk ellenek igen kevés oltalmazónk lehetne. Hanem kgtek

Christus és az Apostolok tanítása szerint az féle háborúságot lenyomjon, egyességet ez három tanító között igyekezzék szerezni; ezt kgtek ha megcselekeszi, Christusnak és az Anya Sz. Egyháznak kedves dolgot mivel és dicséretet mind az Isten és ez világ előtt veszen ezért kgtek.

Ezt akaránk kgteknek rövideden irnunk és minden jó egyességet várunk kgtektől. Isten tartsa kgteket az Istennek ő sz. Felségének Anya Sz. Egyházában igaz tudományban, egyességben és egyaránt igaz értelemben. Datum Küszöghini 24. Jan. 1602. Kgtek jóakaró szomszédi *Küszeghi város birája és egész Tanáts.*

P. S. Az kgtek ide küldött levelének párját oda küldöttük kgteknek.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 26) jelzésű kéziratáról másolva.

3. Kivonat Magyar Istvánnak Nádasdy Ferenc felett Lékán 1604. jan. 11. mondott halotti beszédéből.

Jó lelkiismerettel, mint ki lelkipásztora és az gyóntatásban titkosa voltam, megmondjam, bizonyára úgy élt, mint jó lelki vitéz, udvarában fénylett az Isteni félelem. Minden tévelygést, arianismust, calvinismust, pápistaságot igen futotta és eltávoztatta. Udvarához ha ült, avagy országunkban valami fő dolga és vitézlő dolga felől beszélgetett, vagy az tudománynak részét hozván elő, azt az tévelygések ellen a Szentírásból megértette, - sőt miért, hogy az Szentírásnak vigasztalásából az tudománynak minden részében megerősödött volt, célul tartotta magának apostoli tudományt...

Mint jó lelkipásztor az szent gyülekezetben, olyan volt tanításával és példájával az isteni félelemben; az Istennek ígését figyelmesen és szeretettel hallgatta, maga is, ha predikátora jelen nem volt, elolvasta háza népe előtt. Az Urnak szent vacsorájával is örömet élt, ahoz jó módjával készült, ha mi nehézsége és akadékjá volt lelkiösmeretében, azt közölvén lelki pásztorával, tanuságot és vigasztalást vett róla...

Jobbágyokhoz és szegényekhez jó volt. A szemérmetes élet barátja, trágár szót nem szenvedett. Igazmondó és megbízható. Ételben, italban mértékletes. Hiu dicsőségnek nem kívánója...

Papokat, iskolákat, tanuló ifjakat táplált, kinek láttatja is volt, vagyon is, mert az igaz tudomány mindenütt szépen fénylett, fénylik most is jószágában...

Az egy közbenjáró Jézus Krisztussal idvességére megelégedett, kinek érdeméhez, mint erős kösziklához, nagy bizodalommal ragaszkodott; és jóllehet keresztyén módra hitit az Istennek ígéje szerint való cselekedetekkel gyümölcsöztette: mindazáltal nem azokból, hanem csak az Ur Jézus érdeméből várta hit által az Istennek erről való szép ígérete szerint bünei bocsánatját és az örök életet. A mint szépen megtanít erre az augustana confessio, mely nem egyéb az igaz apostoli tudománynál, mely vallást szeretettel vett és oltalmazott...

A pápa követe, miként Nádasdy maga beszélé, hatvan ezer forintot ígért neki azonnal, ha pápistává lesz. De haja szála is felállott és mondá: legyen a te pénzed a te veszedelmedre.⁵²

Nádasdi F. teste felett és temetésekor lőtt két Predicatiója Magyarai Istvánnak. Keresztur 1604.

4. Báthory Erzsébet földesúri felhatalmazó levele a dunántúli egyházlátogatóknak. Sárvár 1605. január 31.

Salvus Conductus pro Ecclesiarum Visitatione.

Mi Báthory Erzsébet, az Tekéntetes és Ngos Nádasdi Ferencznek, Fogaras földének örökös, Vasvár és Soprony Vármegyék Fő Ispánnyának, királyi ő Felsége Lovász Mesterének, és az Felséges Római Chászárnak Tanáchyának, és az Dunán Innen Fő Ország Hadnagyának meg hagyott Özvegye. Adjuk tutára minden mi tartományunkban és jószágunkban való Tysztartóknak, Ispánoknak, Város és Falubéli Biráinknak, és Polgárainknak, parantsolván ez mi Levelünk által, hogy valamikor ez mi levelünket megmutató Seniorok és velük együtt lévő Predikátorok hozzátok mennek, minden ellenek való feltámadás nélkül tisztességgel fogadjátok ő kgmeket. És az minemű dolgokból vizsgálást tesznek, azokból magatokat meg ne vonjátok: Hanem igaz hütötökre, személy válogatás nélkül megfelellyetek mindenekre. Mert ha őket vagy megháborgatjátok, vagy mindenekre meg nem felelnétek, büntetés nélkül el nem szenvedjük, meghidjétek. Esett az is hirünkkel, hogy az Egyház Jövedelmét sok helyen nem az Egyház Épületeire, hanem más külső szükségtekre költitek. Hadgyuk azért és parancsolljuk, hogy Predikátor Uraim előtt az Egyházfiak mindenütt számot adgyanak, hová költötték az Egyház épületire való jövedelmet, és ha olly helyre költötték, mellyre elkölteniek nem köllött volna, tehát vissza téríttessék. Mert ugyan tellyességgel nem akarjuk, hogy az Egyház jövedelmét más dologra fordítsátok, hanem az kívánságunk, hogy az Egyházok építtessenek belőle. Az lelkével való szitkozódást is megtiltottuk volt, ezelőtt is töletek; de miért hogy sok helyen az Tisztartók meg nem büntettek érette benneteket, légyen hiretekkel, hogy valaki ezután közzületek elmondja, erős büntetés nélkül nem hadgyuk, bizonyossan tudgyátok. Ezekben külömbet ne tselekedjete. Isten velünk.

Költh Sárvároth ultima Januarii 1605.

Báthory Ersébeth.

M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. sz. kéziratának 195. és 196. lapjáról.

---

⁵² Magyarinak érdekes levelét közli Wilfinger (A dunántúli superintendensek, Sopron 1796. 27. l), mely szerint 1602. március 27. Zvonarits Mihály czenki lelkésztől kér tanácsot, hogy egy öldökléssel vádolt asszonyt, a kinek a nagyságos grófné (Báthory Erzsébet) pártját fogta, kitiltson-e a communióból, vagy sem? S kéri, hogy Zvonarits a szomszéd kereszturi predikátort, Pythiraeus Gergelyt is kérdezze meg erre nézve. - Tóth B. szerint (Mendemondák 62. l.) Magyarai a sárvári templomban a község előtt hányta szemére Báthory Erzsébetnek, hogy már két leány halt meg kegyetlenségei miatt. Ám ássák föl a sírból a tetemeteket - úgy mond - meg fognak rajtok látszani a kínzások nyomai.

**5. Pázmány Péter levele Beythe István németujvári lelkészhez és püspökhöz,
melyben állításait védi s Beythét a római egyházba való visszatérésre hívja fel.
Grác 1606. január 23.**

A levél végének töredéke: „Utinam caetera, quae tibi eo in libello⁵³ displicent, scirem, efficerem profecto, ut facti mei rationem intelligeres. Ita enim apud animum tuum statuas velim, quod si crassa illa et inpudentissima mendacia, quae mei libelli folio 38. Calvino attribui; si lata illa ad interitum via, quam complanasse Calvinum folio 26. docui; si horrendae illae blasphemiae contra Deum, contra Dei Filium, quarum memini folio 64. et 69; si sexcenta similia, quae ex Calvino attuli, Calvinum non sint: fateor, me calumniam fecisse Calvino. Si vero ipsissima sunt Calvinum sensa et placita, negare non potes, vir erudite, crassis et enormibus erroribus scatere eam, quam tu propugnandam suscepisti, Calvinum doctrinam.

Quare ego te, per animae tuae salutem, per canum illud mentum, oro, obtestorque, ut omni praeiudicio seposito, haec sola (si alia nolis) capita, quae attigi, diligenter considera, et quam periculoso loco tua res sit, vide. Mors jam prae foribus. *Iuventutem apud nos, virilem aetatem apud lutheranos, decrepitam in Calvinum castris egisti.* Probasti omnia; scio, securiorem viam non reperisti, quam sanctis illis (etiam confessione vestra) Augustinis, Cyprianis, Ambrosiis, Chrysostomis etc. calcitam; hanc insiste viam, si eo, quo pervenisse hos credis, cupis pervenire. Cave, ne et aliorum, quorum tecum ruinam trahis, debitor fias. Haec tibi vir humanissime, spero, non ingrata fore; si quid tamen moleste accadat, parce affectui, parce amoris meo, quem in te propensum semper, si voles, experieris. Deus te donis coelestibus augeat et in effoeto corpore renovet ut aquilam, juventutem tuam.⁵⁴

E levél másolatát Pázmány sajátkezűleg írta le fentebbi munkájának egyik bekötött példányába, mely az Akadémia könyvtárában található. Közli Frankl, Pázmány P. és kora III. k. 334. l.

**6. Muraközi György, ki 6 évig volt tanító Sopronban, most magyar
lelkésznek ajánlkozik ugyanoda. Lánzsér 1606. február 21.**

Szolgálatomat ajánlom kegyelmeteknek, mint jó bizodalmas Uraimnak és Istentől sok lelki és testi jókat kívánok kegyelmeteknek nagy boldogul megadatni.

Tisztelendő bizodalmas Uraim, mivel hogy azelőtt való időkben nyilván, tisztán és igazán közztetek hirdettetett az Istennek ígéje, miglen az Sátán az ő tagjai által meg nem bontotta vala az igazságnak hirdetését, de ismegh az irgalmas Isten utat mutat, annak igazán való

---

⁵³ Pázmány: „A mostan támadt új tudományok hamisságának tiz nyilván való bizonyosága” c. munkát adott ki Grácban 1605. Ebben a 8. lapon azt is vitatta, hogy a reformátorok az ördöggel közvetlen összeköttetésben állottak s névszerint Luthert az ördög nemzette. Beythe István az ilyen állításokról érthető gúnnyal és kiméletlenséggel nyilatkozott, a mi Pázmány füléhez is eljutott és e levelével kereste fel Beythét és igyekezett őt meggyőzni. (Lásd: Frankl, Pázmány P. és kora III. k. 333. l.)

⁵⁴ A rendszerint durva és kiméletlen Pázmány e levelében nagy jezsuitának mutatkozik. Feltűnő udvariassággal és színlelt jóindulattal szól az öreg és beteges kálvinista püspökhöz, a kit lutheránus ellenfelei éppen nem kimélték. De az öreg Beythét azért alig hatották meg a csalogató mézes szavak. Jól ismerte őket.

hirdetésére, az azt nyilván tudom, Kegyelmetek viszontag fogad⁵⁵ tudós Predikátorokat be az városba, kik az mennyei tudományt igazán hirdessék az Községnek.

Én azelőtt is ott *hat esztendőig oskolamester* voltam és predikáltam is Magyaroknak absente Concionatore. Azért ha Kegyelmetek Magyaroknak is Predikátort akar fogadni, kinek méltó is és szükség lenni, én mivel hogy *bizonyos helyem nincsen* ennyi sok háború miatt, ha Kegtek kedves akarátja volna és Kegtek esztendő által való méltó és bizonyos fizetést rendelne, kész volnék bemenni és Magyar Nemzetnek szolgálni predikálással, köröszteléssel, gyóntatással és esküdtetéssel, az mi az én tisztóm volna igazán, secundum Augustanam Confessionem, melyben ifjúságomtól fogva voltam és vagyok.

Azért Kegtek én nekem megírja, hogy tudjam magamat mihöz tartani. Én minden tisztességgel, hűséggel és engedelmisséggel leszek Kegtekhöz, mint pius magistratushoz. Tudom, *Jonas Musaeus, Jacobus és András és Dragonus* Predikátorok idejében minémű jó rendtartás volt és minémű böcsületben voltak az Egyházi emberek és mely örömet gyültek praedicationára sok jámbor keresztények. Mostanában is úgy kellene lenni.

Kegyelmetek késedelem nélkül engem bizonyossá tegyen és teljes választ adjon. Isten Kegteket sokáig éltesse nagy jó egészségben és békességben és végig tartson igaz keresztény hitben. Ex *Lanser* 21. die Febrii Anno salutis reparaatae per Christum 1606.

Vestrarum Dominationum

Servitor Deditissimus

Georgius Muraközi
olim Concionator Puliensis Mpropria.

Ab extus: Tisztelendő Nemes és Istenfélő Uraknak, Soproni Polgármesternek, Birónak és az egész tanácsnak, nekem bizodalmas uraimnak adassék ez levél tulajdon kezekhez késedelem nélkül.

Gamauf gyűjteményéből II. köt. 2. rész 1. lap. Eredetije Sopron város levéltárában.

7. Pásztory Gergely sárvári főudvarbíró Kanizsai Pálfi Jánost Sárvárra hívja tanítónak s a fizetését is felsorolja. Sárvár, 1608. június 7.

Humanissime domine, amice honorande, salutem et officiorum meorum paratissimam commendationem. Kgdet, jó bizott uram, errül akarám levelemmel megtalálnom, hogy mivel innen Sárvárról, Asszonyom ő Nga⁵⁶ egyenlő értelméből a praedikátor uraim a schola mestert rendelték a *csepregi scholák* gondviselésére és immár itt most a nélkül vagyunk, Asszonyom ő Nga pedig ez itt való scholát is semmiképpen gondviselő nélkül tartani nem akarja; parancsolta énnekem, hogy tudakoznám valami tudós ifjú felől, ki ennek gondviselésére elegendő lenne. Tudakozván, Kgd felől jó nevet hallék s ugyan olyat, hogy Kgd teljességgel elegendő volna ez gondviselésre. Kgdet azért szeretettel kérem, mint bizodalmas uramat, hogy ha Kgd ez szegény helyet nem utálná, jönne Kgd ennek a *sárvári scholának* gondja viselésére. Az Kgd fáradságának rendöltetett jutalma Kgdnek bizonyosan meglészen, mely itt ez helyben

⁵⁵ 1578-1584 volt soproni tanító, 1586. K. Pulyán lelkész, hol Dersffy házat adományoz neki. Az 1603. évi iváni zsinat egyházlátogatásra küldi ki Magyar Istvánnal együtt. Most pedig nincs is állandó helye. Schmal tévesen tette meg püspöknek.

⁵⁶ A hirhedt Báthory Erzsébet ez, Nádasdy Ferenc özvegye.

szokásban így van: Hogy adtanak mindenkor az itt való schola mesternek kész pénzt 20. fl. fűszerszámmra 4gyet, buzát az ország köblivel 20. köblöt; bort 10. akót; vaját az ország pénthivel 3. pénthet; turót 10.zet, tyúkot 25-tet, ludat 8at; ártánt egyet; juhsajtot 8at; dugásat 10et; mentére, dolmányra, nadrágra 8. réf. egy fertály stande posztót; két télre egy hátsubát avagy fl. 12.. Mely fizetésről Asszonyom ő Nga maga kezeirása alatt az Kgd conventionalisát, a szokás szerént, meg is adja; a megfizetése én gondom leszen. Elhigye pedig Kgd, hogy ha Kgd kérésemet heában nem veszi, Kgddel a dologban és ezen kívül is úgy cselekeszem, kit Kgd jó néven veszen én tőlem. Fizetésünkben is naponként jobb módunk leszen, isten im az jó békeséget, és az jószág naponként való megépülését is megadván. Az várból megírott fizetés kívül vagy az ez sárvári határban egy rét, kinek is az hasznából az schola mesterek szoktak valami költséget fogni. A *deákok táplálására* pedig az Asszonyunk ő Ngának egy malmából szép sabathalis jár. Melyek így lévén, a mint hogy bizonyosan így is vannak, megítélheti Kgd, hogy itt lakta Kgdnek nem utolsó alkalmatossággal leszen meg. Sok főnép is lakja e környéket, kikkel való esmeretség nem leszen káros Kgdnek; mert efélék gyermekeiket tanítatván, fizetéssel és segítséggel lesznek Kgdnek. Kgdet kérem, hogy Kgd erről adjon oly választ (mivelhogy, a mint megértettem, esztendeje is majd eltelik Kgdnek ott *Samarjában*), kit én és az én kegyelmes Asszonyom is veszen jó néven Kgdtől, megnyugodván rajta. Isten sokáig nagy jó egészségben tartsa és éltesse Kgdet. Datum *Sárvárini* 7. jun. 1608..

Humanissimae dominationis vestrae

amicus

Pásztory Gergöly,
sárvári fő udvarbíró.

Külcím: Humanissimo juveni, Joanni Pálfi,⁵⁷ rectori scholae Samariensis etc. amico mihi semper honorando.

Acta religionaria Protestantium in Hung. M. N. Múzeum. Másolat. Közli Fabó A. Codex Diplom. 40. lap.

8. Andrásfy (Andreades) Mihály szakonyi lelkész levele, Sopronba való meghívására vonatkozó. Szakony 1608. december 28.⁵⁸

Generosi ac eximii Viri, Domini plurima mihi observantia prosequendi.

Salutem in eo, qui fons est et origo omnium salutis, in puero videlicet recens nato, recens dato, Emmanuele Christo, pariterque studiorum paratam semper oblationem.

⁵⁷ Zvonarits Mihály sárvári és Andreades Mihály szakonyi lelkészek is külön levélben hívták Sárvárra. Lásd Fabó, Codex Dipl. 42. és 44. lap. Ezt a kálvinista püspököt ugyanis evang. egyházunk nevelte. Kanizsán 1585 körül született, honnan 1600. a török elől menekült el. 1602-ben Fertőszentmiklóson Kopácsi József, 1603. pedig Csepregen a lipthói Andreades Mihály volt a tanítója. Innen Bocskay háborúja zavarta el s 1605-1607. Kőszegen tanult Sármelléki Nagy Benedek rektorsága alatt. Majd Komáromban 1607. Laskai János lesz a mestere, s még ez évben Somorjára megy tanítónak. Tört. Tár 1880. 191-193. 1. és 1909. 450. 1.

⁵⁸ 1602. csepregi rector volt, 1607. avatták fel lelkésznek, a mikor a F. Concordiae könyvének is aláírt. 1609-ben még két levelet írt a soproniaknak (Gamauf 784., 786. és 834.), a kik szigorú feltételeit nem fogadták el s még 1609. Rusa Mihály kőszegi lelkésszel kezdenek tárgyalni. Fabó is közli egy K. Pálfi Jánoshoz írt levelét (Codex Dipl. 44. 1.) 1614. Pozsonyba hívták, a hol még ez évben meg is halt. Schmidt J. a pozsonyi lelkészek életrajzaiban 92. 1.

Litteras una cum legatione Dominationum Vestrarum accepi sane pergratas, ex quibus, quia et in me et in Verbi purioris ... Vestris incumbat cura Dominationibus, Numini sempiterno eas, quas scrinium pectoris concipere potest, gratias ago vel maximas, simulque Vestros laude vel ob hoc maxime pronuncio Dominationes dignissimas, quod non sibi solum dumtaxat prospectum velint salute de aeterna tempestive, verum etiam aliis quibusque sibi curaeque suae subjectis. Faxit numen sempiternum, ut in posterum quoque nutricium Verbo, veritatisque divinae praebere valeant hospitium.

Quod autem postulationem D. V. attinet, ea sane ex me talis est, ut non me ipsum obtrudere quodam modo, quemadmodum innuere litterae videntur, videar, sed id ex petitione quorundam Reverendorum amicorum significandum decreverant, quod si videlicet primum omnium Majestati divinae, deinde Vestris Dominationibus et tandem postremo populo collibitum fuerit, honesteque peractum, transactum et conclusum, annuam, sin minus, similiter parebo, ajebam, ita tamen, ut non ipse et ecclesiasticis advigilandum laboribus et scholasticis (personae quippe hoc uni minus taediosum), sed ita, et Rector quoque, prout antea habeatur, qui et juventutem Deo Musisque dicatam erudiat et ceremonias Ecclesiasticas peragat.

Itaque Altitonante mihi propitio, votis Vestris Dominationibus annuens me isthuc concione proxime ad futurum diem Jovis accingam, et si cum Vestris certi quid concludere potero Dominationibus, eisdemque et populo ipsi arrisero, faciam id, quod aequum, Numinique ipsi gratum esse futurum cognovero, Vestris me interdum Dominationibus humiliter commendans.

His valeant sanctissimi omnes et singuli D. V. vivantque et sementem verbi Divini in dies sibi spargi videant uberiores. Raptim in feriis inter occupationes Innocentum. Anno SeCVnDI Regls Matthiae.

G. D. V.

studiosissimus semper

Michaël Andrásfy Minister
Sakoniensis indignus.

Ab extus: Generosis et eximiis Viris, Dominis Magistro Civium, Iudici ceterisque Juratis Liberae Civitatis Regiae Soproniensis etc. Dominis patronis debita semper observantia proseguendis exhibita.

Gamauf gyűjteményéből II. köt. 2. rész B. 783. lap. Eredetije Sopron város levéltárában.

9. Nádasdi Tamás gróf értesíti a soproniakat, hogy Andreades szakonyi lelkészt semmiképen sem kaphatják meg. Lukácsháza 1609. ápr. 27.

Szolgálatomat ajánlom Kgteknek mint jóakaró szomszéd Uraimnak Barátimnak.

Istentől Kgteknek sok jókat kívánok.

Kgtek erről akarom megtalálni, hogy ugy esett értésünkre, hogy az *szakonyi Predikátor* Kgtekhez igyekezett volna. Tudja pedig Kgtek azt, hogy mikor valamely a féle Tanítót fölszenteltet (az község) és azt jó költségekkel, fáradságokkal viszik ki az egyházi szolgálatra, az magával nem szabad ember és nem kötelezheti el magát. Az Polgárság semmi uttal el nem akarja ereszteni és kérnek minket is, hogy mi is mellettük lennénk. Azért minthogy kívánom azt, hogy Kgtek között az Istennek Igéje hirdettessék és meg ne szűnjék, Kgtek ehez ne tartson számot, hanem Kgtek viselje másra gondját, ne fogyatkozzék meg Kgtek miatta. Éltesse Isten Kgteket. Datum Lukácsháza die 27. April Anno 1609.

Kgteknek szomszéd barátja

szolgál Kgteknek

Comes Tomas *Nádasdi*
perpetuus a Petenied m. p.

Ab extus: Ez levél adassék az Nemes és Tisztelendő Soproni Királyi Szabad Városbeli Polgármester, Biró és Tanácsbeli Uraimnak, nekem Bizott Barátimnak és szomszédimnak.

Gamauf gyűjteményéből II. köt. 2. rész 8. 1. Eredetije Sopron város levéltárában.

**10. Báthory Erzsébet alumnusai, Kis Bertalan és Lethenyi István
a soproni tanácstól utiköltséget kérnek 1609-ben.**

Prudentes et Circumspecti viri Domini, Domini Patroni liberalissimi et Fautores religiosissimi, Gratiam et pacem a Deo Patre per Jesum Christum cum illuminatione Spiritus precantur et humilium servitiorum suorum paratissimam commendationem offerunt.

Quando quidem, Viri Clarissimi et nobis plena fiducia Fautores observandissimi, nostram Dominam Magnificam, quondam Spectabilis ac Magnifici Domini *Francisci de Nádasd* etc. felicissimae recordationis Viduam relictam, Seniorum in Ecclesia Christi primariorum adhortationes ac petitiones eo adegerint et flexerint (videntes in dies in hac Patria nostra, ter quaterque misera numerum decrescere virorum doctorum), ut haec quoque eam, quam pia memoriae praefatus Comes Franciscus ex sua liberalissima munificentia erga studiosos generosae indolis quotannis fere solitus erat facere, declaret benevolentiam, quorum Dominorum Seniorum petitionibus et frequentissimis adhortationibus admissis, Domina Magnifica nos Iuvenes duos promovere, divino quodam Spiritus sancti ductu percita, curavit biennium, quod iter nunc adgredimur.

Hujus vero itineris molestam longitudinem cum sciamus, nos absque sumptibus non posse continuare, eam ob causam animus erat noster, ut ad Excellentissimas Vestras Dominationes literas nostras supplicatorias porrigeremus, scientes et audientes Excellentissimarum Dominationum Vestrarum non solum erga tales bonae intentionis Studiosos, qui in aedificationem et emolumentum Ecclesiae studia sua adsequi contendunt, verum etiam ergo quosvis miseros et plane omni spe destitutos semper propensam fuisse et esse liberalitatem, nos quoque ea fiducia tanquam ad sacram Anchoram confugimus ad Excellentissimas Dominationes Vestras, totumque ordinem Senatorium, ut erga tales bonae intentionis Studiosos, prouti et nos sumus, suam ex bonis adeo ubertim concessis liberalitatem etiam declararent.

Nam illud beneficium Dominae nostrae Magnificae non hic, verum in loco studiorum nobis exhibetur, nos vero sumptibus destituti, cogimur ipsa necessitate urgente talium Excellentissimorum virorum implorare opem et ita postea iter nobis satis longum absolvere. Quod pium auxilium Excell. Dominationum Vestrarum, nos salvi et incolumes e loco studiorum uberrimo cum fructu redeunt, sedula animi memoria refricemus. Bene namque noverint Excell. Dominationes Vestrae, quid Deus talibus tribuat et promittet, qui membra Ecclesiae liberalitate veluti muro aeneo fulciunt. Nos quoad vita nostra salva et superstes permanserit, ad Deum opt. maximum indesinentes fundemus praeces, ut Excell. Dominationes Vestras in hac lachrymosa mundi senescentis valle bonis omnibus affluenter provideat vitaeque longaeva benedicat.

Valere Excell. Dominationes Vestras salvas et incolumes ad annos quam plurimos felicissime exoptantes et relationem expectantes.

Ab extus: Ad Excell. Prudentes et Circumspectas Dominationes Vestras Supplicatio humillima.

Alumni Spectabilis ac Magnificae Dominae

Comitissae Elisabethae de Báthor

Bartholomaeus Kis et
Stephanus Lethenienus m. p.

Gamauf gyűjteményéből II. k. 2. r. B. 835. 1.

**11. Hutter Lénárd wittenbergi tanár levele Báthory Erzsébet alumnusainak,
Kis Bertalannak és Lethenyei Istvánnak ügyében. Wittenberg 1609. nov. 30.**

Reverendis Clariss. Excellmisque viris ac Dominis D. Stephano *Klaszekovicsio*, Dno Michaeli *Zvonarits*, D. Gregorio *Pythiraeo*, D. Danieli *Rasskevi*, D. Basilio *Kűszöghi* etc. Ecclesiae Dei in Ungaria Ministris fidelissimis, amicis et fautoribus meis plurimum colendis.

Salutem et incolumitatem animi et corporis toto pectore precor, Reverendi, Clar. Excell. viri, Domini plurimum honorandi. Gratulor cum primis Ecclesiae vestrae de ea pace atque felicitate, quae mirandis plane sed felicibus auspiciis ei obtigit tum ex electione Serenissimi Regis Matthiae, tum vero ex pia illa cura atque sollicitudine, quam pro salute Ecclesiae et purioris religionis gerit Magnif. Domina Comitissa *Elisabetha Báthori*, Spect. ac Magn. Dni, Dni Francisci de Nádasd Comititis etc. relictæ vidua. Faxit Deus clementissimus, ut haec fortuna vobis sit perpetua, neque vel ex Jesuuitarum insidiis, vel Calvinianorum technis ac fraudibus ullum damnum Ecclae vestrae inferatur.

Ceterum quoad duos illos Studiosos, *Bartholomaeum Kis* et *Stephanum Lethenyei*, quos Collegio nostro Theologico de nota optima commendastis, ego Senior et Decanus Collegii re communicata et deliberata cum Collegis, curam atque inspectionem ipsorum in me suscepi et sine ulla interposita mora de habitatione et mensa commoda ipsis prospexi; simul etiam certum suggessi consilium, qua via in studiis rite continuandis progredi debeant; quique potissimum libri ipsis usui esse possint. Patebit etiam ipsis deinceps semper liberrimus accessus, ita ut quando et quoties voluerint, mea institutione et consilio uti possint. Cum primis autem operam dabo, ut a consortio Calvinistico Sympatriotarum studiose sibi caveant. Spero etiam ipsos deinceps, uti hactenus, meis consiliis atque monitis, locum haud gravate relicturos. Quod si fecerint, nullum est dubium, quin et tempus et sumtus rectissime sint locaturi. Hic ergo non est, viri Rev. et Clariss. ut de mea in ipsos benevolentia vel tantillum dubitetis.

Ceterum conqueruntur ipsi de stipendii tenuitate, quae vix ad comparandas res necessarias sufficere videatur: ac proinde mea, hac in parte, intercessione apud Rev. Vestras Dignitates uti voluerunt, qua efficerem, quod eae apud Magnif. Dominam Comitistam auctionem stipendii impetrarent et obtinerent. Ego sane hoc, quidquid est officii, ipsis denegare nec volui, nec potui; praesertim cum tanta sit iam apud nos annonae caritas, ut omnia vendantur carissimo pretio. Proinde a Vestris Rev. Dignitatibus reverenter peto, ut curam aliquam haud gravate suscipere velint, quo si fieri queat, a praedicta Magnif. Domina Comitissa auctio stipendii ipsis impetrari queat.

Tandem ab iisdem reverenter contendo, ut Magnif. Dominae Comitissae meum studium, operam ac industriam in iuvandis et informandis duobus hisce stipendariis quam diligentissime commendare haud graventur. Sic Vestris quoque Rev. Dignitatibus, grati animi loco, mea vicissim constabunt studia atque officia, quovis loco ac tempore paratissima.

Bene in Domino valete, Viri Excellmi, et in commodum Ecclesiae diu feliciterque vivite. *Wittenbergae* prid. Cal. Dec. Anno 1609. Rev. Vestrarum Dignitatum studiosissimus *Leonh. Hutterus* S. Th. D. et Prof. Prim. ac Collegii Theologici Senior.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 27.) jelzésű kéziratából.

12. A soproni evang. magyarság tanító alkalmazását, az ispotályi templom átengedését és a lelkészlak kibővítését kéri a városi tanácstól. Sopron 1611. április 25.

Szolgálatunknak utána Istentől ő Felségétől testi lelki áldásokat az Uraságtok gyűléseinek Istentől áldomást és az új Tanácsnak felépítésiben Istennek szent lelkit kívánjuk Uraságtoknak és kegyelmeteknek, mint nekünk jóakaró urainknak és Patronusunknak.

Továbbá, jóakaró Uraink és Patronusaink, Uraságtokat ez dologról készerítettünk közönségesen megtalálni. Holott az Istennek reánk való gondviseléséből ez elmúlt esztendőben az Uraságtok hozzánk való jóakarója által mi velünk is az Evangéliomnak predikáltatása közöltetett legyen. Azért ő szent Felségének ilyen reánk való gondviselését jó néven vevén, hogy nem csak magunk, hanem fiaink és egyéb házunk népei is az Istennek igaz ismeretiben nevelkedhessenek, Uraságtoknak és Kegyelmeteknek alázatosan könyörgünk, hogy *schola mester* nélkül is ne hagyjon Uraságtok bennünket; rendeljen Uraságtok és kegyelmetek fűzetést és ahoz való házat, hogy ez szerint a mi fiaink is az Deáki tudományban épülhessenek.

Ez mellett holott az mi számunkra rendeltetett *kápolna* igen alkalmatlan legyen minekünk, melyben az öreg templombeli zengések és éneklések sokszor az Istennek ígéinek figyelmes hallgatását interturbálják: Azért könyörgünk ezen is alázatosan Uraságtoknak, hogy az *Ispítál egyházat* Uraságtok építtesse meg mi számunkra és szerezzon egy harangot beleje, hogy az Istennek ígéjének hasznos hallgatói lehessünk.

Ezek mellett holott az mi *Predikátorunknak háza*, oly pusztán álljon, hogy egy kis szobácskánál több rajta ne legyen, sem tanuló háza, sem egyéb aprólék eszköznek szükséges helye ne legyen; sőt még abban az egy házacskában holott csak padok se legyenek: könyörgünk Uraságtoknak és Kegyelmeteknek alázatosan ezen is, hogy építtesse meg Uraságtok és Kegyelmetek az ő kegyelme szállását is, hogy ez szerint az Istennek ígéjének hirdető Pásztorinak Uraságtok keresztény gondviselése által nyugodalmas szállása lehessen közöttünk.

Melyre való gondviselését az Isten Uraságtoknak az itten való életben sok áldásokkal: az más világon penig amaz hervadhatatlan koronával megékesíti. Ezek után sok szerencsés állapotot kívánnak Uraságtoknak és minden jó választot várunk. Datum Sopronii 25. April. 1611.

alázatos jóakaró szolgálai
Uraságtoknak és Kegyelmeteknek
Sopronban lakozó Magyarság.

Ab extus: Alázatos könyörgés az Felséges Második Matthias Királynak Sopron nevű szabad városában lakozó Böcsületes Tanács Uraknak és Községnek, nekünk jóakaró Urainknak.

Gamauf gyűjteményéből. II. köt. 2. rész 838. 1. Eredetije Sopron város levéltárában.

13. A soproni evang. magyarság újabb kérvénye, melyben az eddigi kápolna helyett az ispotályi templom kijavítását és átengedését kéri. Sopron 1614. április 25.

Alázatos szolgálatunknak utána Istentől az Uraságtok gyülekezetének mennyből áldomást, az végezésben egyező értelmet és az böcsületes Városnak gondviselésére rendeltetett Uraknak Istennek szent lelkét tiszta szüüből kívánjuk, hogy legelsőben Isten tisztességének, azután az Város szabadságának oltalmazására úgy vigyázhasson ő uraságok, hogy mi házunkban az ő Uraságok gondviselete alatt békességgel maradhassunk.

Továbbá Uraságtokat mint nekünk jóakaró Urunkat és Patronusunkat ez dolog felől jó bizodalom szerént köllték supplicatiókkal megtalálnunk. Jól emlékezhetik Uraságtok az nekünk tett ígéretről, hogy mikor az Istennek szent ígénének tiszta értelem szerint való hirdetése az mi Városunkban is megengedetett vala: annak mi is szívünk szerént örülvén, Uraságtok előtt instáltunk azon, hogy abban a lelki szabadságban mi is részesülhessünk és *templomunk, melyet az előtt való régi időben is az Magyarsággal birtunk*, Uraságtok alatt megadassék. Akkor azt fogadta vala Uraságtok azért, hogy azt opere adimpleálja, mert az késedelem hosszú idő szerént való és mi *igen károsok vagyunk, nem levén alkalmas helyünk az Istennek szent ígénének hallgatására*.

Az mi a *mostani Templomunkat* illeti, az igen *alkalmatlan*, semmi szükséges épületi nem levén helyén, ajtaja mindenkor nyitva, csak egy pléh sem levén rajta, mely miatt az Pápasták sokszor gyalázatos szitkokat írnak templomunkban; néha oltárunkon (melyen az szent Sacramentumok osztattatnak), honor sit auribus, ganéjlnak. Járul e mellé az is, hogy egy ablaka is nincsen becsinálva, mely miatt sokszor tében hóval teli levén, nem predikáltattathatunk; néha pedig az ablakokról behulló szeles fürgeteg miatt az predication meg nem maradhatunk. Ez elmúlt Husvét kedden is, hogy a több injuriáinkat elő ne hozzuk, az predikálás között az ablakon kövel hajigáltattunk.

Semmi *harangunk* is nincsen, mely miatt is nagy lelki kárunk vagyon, mert innep napokon, mikor az német Praedicator Uraink szent Giörgiben praedicálnak, az praedicationra fel nem tudunk egyaránt menni; melyben az harangozásnak ereje által semmi fogatkozás nem következhetnék. Ezen dolog oka annak is, hogy az mi gyülekezetünkben az *Catechismus* nem proponáltathatik, mely miatt az mi ifjúságunk tudatlanságban marad, nem tanulhatván meg az keresztyéni hitnek fundamentumát.

Holott azért az Istennek az ő jóvóltából az szent Evangeliumot mi közöttünk is az mi nyelvünkön hirdettesse és az által is az mi Városunknak az egész keresztyénségben böcsületes hire terjedjen. Azért ez mellé szükséges requisitumunk is, mellyel Isten bősséggel Városunkat megáldotta, tudniillik templomunk és harangunk, ne vonattassanak meg tőlünk; mert ez lölki szabadságot az Isten a mi nemzetünkre is nyújtotta, sőt azon által vitte véghez. Hát Uraságtok az nekünk régen tett ígéletit recolligálván, ne hagyjon ily mód szerént bennünket, mintha mi az Városnak ingyen tagjai is nem volnánk. Mert az várakozás hosszú idő szerént való és még ekkoráig ez megnevezett szükséges állapotunkra semmi gondviselés nem volt.

Könyörgünk azért Uraságtoknak, hogy ez mi könyörgésünknek helyt adjon, részből azért, hogy az mi lelki ellenségünknek alattomban való tréfától jobb móddal megszabadulhassunk, részből pedig, hogy az Evangeliumnak igazságos értelme közöttünk csendesebb állapottal hirdetessék. Mely által az igazságban jobban meggyarapodván, annál inkább az emberi föltaalált tudományt az Evangeliumnak igazságos értelmétől megtudhassuk választani. Melyért a Felséges Isten Uraságtokat mind az jelen való életnek javaival, mind az más örök életnek boldogságával megáldja.

Ezekkel Istennek ajánljuk Uraságtokat és kegyelmes választ várunk Uraságtoktól. Actum factum Sopronii 25. April. 1614.

Az Uraságtok böcsületes
Városában lakozó Magyarság,
Uraságtoknak alázatos szolgálói m. p.

Ab extus: Alázatos Supplicatio az böcsületes Soproni Tanács Uraimhoz.

Gamauf gyűjteményéből. II. köt. 2. rész B. 869. lap. Eredetije Sopron város levéltárában.

14. Pálházi Göncz Miklós könyvének kinyomatásáról értesíti Farkas Imre könyvnyomtató Thurzó Szaniszlót. Keresztúr, 1614. december 3.

Éltemig való alázatos szolgálomat ajánlom Nagyságodnak. Az hatalmas Istentől kívánok Nagyságodnak minden testi és lelki jókat megadatni mind az Nagyságodhoz tartozókkal egyetemben.

Továbbá azt (írhatom) Ngodnak, hogy az Ngod praedicatora nálam vala és az Ngod parancsolatját megmondván és az Ngod az mi nemű opus felől⁵⁹ izent, hogy kinyomtatnám, azt én az Ngod parancsolatjára kinyomtatom és az mi költséget Ngod küldött, én azt recipiáltam és azon leszek, hogy az Ngodnak szépen kinyomtatom mennél hamarabb lehet és minden dolgaimat elhagyom Ngodért, véghez is viszem, kibe az Ngod neve terjedjen. Ezzel az úr isten éltesse Ngodat mind az Ngodhoz tartozókkal egyetemben. Költ Kereszturot karácson havának 3. napján Anno 1614.

Ngodnak szegény szolgálója

*Farkas Imre*⁶⁰ könyvnyomtató.

Oldalt az átvett összeg irva: 9 f 25.

Cím: Az Tekintetes és Nagyságos Urnak, Turzo Stanislónak, Szepes vármegyének örökös ispánjának, nekem kegyelmes patronusomnak.

Az országos levéltárból közli: Irod. tört. Közlemények 1893. évf. 100 lap.

15. Püspöki bizonyítvány Brunswick Tóbiás csepregi rectornak működéséről. Sárvár, 1616. augusztus 1.

Nos Superattendens et Seniores Ecclesiarum Cisdanubian. Aug. Conf. amplectentium universis et singulis cuiusvis dignitatis, officii, honoris et eminentiae hominibus, hasce nostras inspecturis, visuris, lecturis et legi audituris, gratiam, pacem divinamque benedictionem, cum felicitate vitae utriusque a Deo Patre per Dominum Servatorem nostrum animitus precamur, nostraque studia ac officia quovis loco et tempore paratissima commendamus.

⁵⁹ Pálházi Göncz Miklós szeredi lelkész *A gyermetskék Credoja* című németből fordított munkájáról van szó, mely Thurzónak ajánlva 1615. Keresztúrott jelent meg.

⁶⁰ Az 1630. június 4. és 5. tartott csepregi zsinat jegyzőkönyvében olvassuk: Gregorius Manlius contra Emericum *Farkas* de haereditate Typographiae certat, hic vincit, quia mediam partem per uxorem, matrem prioris, acquisivit, pro dimidia 60 fl. solvit. És lásd Payr S. cikkét: Farkas Imre keresztúri és csepregi könyvnyomtató, a soproni „Nemzetőr” 1908. évfolyamában.

Quia Salvator noster, Christus Diabolum, hostem illum generis humani infensissimum Joh. 8. 44. ab initio homicidam fuisse, in veritate non stetisse et patrem mendacii esse asseverat, quin etiam huius succenturiatos, manipulares, maleque feriatos complices, ex patre Diabolo esse dicit, eo quod desideria patris sui faciant. Ea vero semper fuit, est et erit usque ad finem seculi hominum calumniatorum natura et sycophantarum cacoethes, inescandi bonam honestarum personarum existimationem, ut studio indefesso, conatuque perpetuo probrosas criminationes illis iniiciant, famaeque suae maculam aliquam imprimant, quod malum qui faciunt, sunt homicidae, imo animicidae. Cum igitur malo huic in hac extrema senescentis mundi clausura alio quopiam commodiori remedio iri obviam non possit, quam si quis primum castigationis suae innocentiae, laudatissimaeque existimationis censuram ad puritatis suae conscientiae tanquam testem infallibilem provocaverit intrepide (nam conscia mens recti famae mendacia ridet), deinde si vitae suae transactae testimonium ab iis, apud quos olim vixit, ad obturanda ora mendacium calumniatorum, futiliaque buttubata demolienda produxerit.

Unde et Doctissimus humanissimusque Juvenis, Dominus *Tobias Brunczwickius* Galgocenus, hactenus Rector scholae *Czepreghianae* fidelissimus, animo praemeditans et volvens Syracidis Cap. 41. 15. mandatum: Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi, et magis bonos vitae numeres dies, bonum autem nomen permanebit in aeternum: petiit nos humillime, ut nos testimonium perhibere de ipsius vitae hactenus actae decursu (quamdiu Czepreghini degeret) non dedignaremur, ut et commodius suae existimationi, suisque rebus gerendis in futurum prospicere et consulere possit.

Cuius nos postulatum uti dignum, ita aequum esse iudicavimus et idcirco hocce testimonium de ipso damus. Fatemur igitur et testamur praefatum Juvenem Ornatiss. et Doctiss. Dominum Tobiam *Brunczwick* Galgoczenum hic in oppido *Czepregh*, possessione Domini nostri gratiosissimi, Comitum Pauli de Nádasd etc. triennium integrum in regimine scholae eiusdem transegisse, qui ea semper visus fuit esse erga nos obedientia, erga Politicos observantia, erga aequales moderatione, erga omnes denique comitate, ut neque Magistratui molestus, neque cuiquam praeterea dedita quasi opera gravis esse cuperet. Haec tractabilis morum commoditas et vitae actae integritas spem nobis facit haud exiguam, fore ipsum, ubi vicissim munera publica capessiverit, ita sui erga omnes officii observantem, ut plurimis utilis, tolerabilis omnibus, Ecclesiae et Reipublicae Christianae ornamento futurus sit.

Hic certe cum scholae *Gzepregiensis* teneret clavum, non otio ignavo, non alieno negotio, multo minus pessimiarum rerum studiis tempus exegit: quod non parum multos factitare interdum cernimus, qui postmodum ad Ecclesiarum vel Scholarum functiones adhibiti, flagitiis et fraudibus atque confusione complent omnia, ut quod dudum fuerunt, id cum summa nominis ignominia esse non desinant: nempe telluris inutili ponderi; sed vitae probitatem, morum modestiam, diligentiam in docenda imbuendaque iuventute scholastica abunde probavit. Nam cum vestibulum sui officii scholastici ingrederetur, specimina suae eruditionis edidit, disputationibus in philosophicis et theologicis sese et studiosam iuventutem exercuit: unde factum postea, ut quemadmodum ex equo Trojano acerrimi prodire milites, ita ex eius schola non contemendae eruditionis iuvenes prodierint, emissi ad regendas scholas hic passim in Comitatus nostris *Soproniensi*, *Castriferrei* et *Szaladiensi*. Cuius eruditionis vis ac energiae ubi nobis magis ac magis innotuisset, tandem praefecimus ipsum ad praesidentiam, et quidem nuper, cum in *Synodo* nostra Generali, *Czepregini* habita, disputaretur de invocando et adorando in precibus solo Jesu Christo, Dei et Mariae Filio cum Patre et Spiritu Sancto. Argumenta contraria opponentium, Ordinandis nostris in forma syllogistica proposita, nervose et erudite resolvit, falsa a veris limitavit et reliqua adversariorum tela elisit. Et sic ubi iam sat se vixisse putaret hisce in partibus nostris, considerans haud dubie illud divinum Platonis ad Architam Tarentinum scriptum:

ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὐτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τό μεν etc. quod Cicero Lib. I. Offic. sic vertit: Non solum nobis nati sumus, ortusque nostri partem sibi patria vindicat, partem parentes, partem amici. Quem etiam nos haud gravatim pacifice et libere dimisimus in nomine Dei valedicendo humanissime.

Qua de causa ipsum bonis omnibus etiam atque etiam commendamus et si qui sunt, qui aliquid vel emolumenti vel ornamenti in ipsum conferre possunt, ut id nostro rogatu magis enixe libentiusque faciant, vehementer contendimus. In reliquo Dominationes Vestras universas et singulas Deo O. M. commendantes, valere quam felicissime exoptamus.

Perscriptum *Saarvarini* et sigillo Ecclesiae nostrae authentico munitum, manuumque subscriptione corroboratum die 1. Aug. Anno ab orbe redempto 1616.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (p. 29. 30.) jelzésű kéziratáról.

16. Pálházi Göncz Miklós győri lelkésznek és püspöknek temetésére hívja a soproni tanácsot özvegye Bakó Margit. Keresztúr 1619. febr. 23.

Generosi, prudentissimi atque integerrimi Viri, Domini Patroni Ecclesiarum Jesu Christi semper fidelissimi.

Salutem et humillimam mei commendationem, optassem equidem, Generosi atque integerrimi Domini, ut in laetiori vitae meae conditione Generosas atque integerrimas Dominationes Vestras humillimis hisce litteris meis visitare valuissem: sed quia divinae voluntati resistere ejusque propositum de termino vitae nostrae sanctissimum quocunque modo impedire vel tantummodo obstrepere vetat in Christo fides; in omnibus suae divinae et quidem paternae visitationi mihi (scio et omnibus piis) summis obtemperandum fuit.

Nam cum admodum Reverendum Charissimumque Virum *Nicolaum Geöncz* de Pálháza,⁶¹ Ministrum Verbi Divini et Sacramentorum Jesu Christi in *Praesidio Jaurinensi* celeberrimum, Ecclesiarum Augustanae Conf. addictarum in Partibus Cis Danubianis Superintendentem dignissimum, Maritum meum ut pientissimum, sic amantissimum, ad libelli cujusdam contra Pontificios translatis, hic *Kereszturinum* demissem, immatura morte praeventum, cum ineffabili miserae viduitatis meae luctu, mea in absentia divina voluntas mihi eripuit, finemque vitae eius die Jovis hora quinta pomeridiana imposuit atque sic animam ad se clementer suscepit. Cujus corpus exanime cum Reverendis ac Doctissimis Dominis harum partium Praedicatoribus vigilantissimis constitui die crastino, hoc est 24. Februarii hic Kereszturii decenter humandum. Quapropter Generosas atque integerrimas Dominationes Vestras quam humillime exoratas volui, dignarentur die praefixo hora 9. matutina hic Kereszturii interesse ac Charitatem vere Christianam erga me miseram declarare. Quod ubi fecerint Generosae atque integerrimae Dominationes Vestrae, mihi quidem ad consolandum rem gratissimam, suae vero pietati convenientissimam sese praestitisse facile experient.

---

⁶¹ Az Római Babylonnak Koe falai c. művének kinyomatása végett jött ide Farkas Imre könyvnyomtatóhoz. Egyidejűleg fordította magyarra Liber Concordiae c. hitvallási gyűjteményünket, melynek becses kézírata a soproni gyülekezet tulajdona. Bizonyára az özvegy adta ezt át a soproniaknak ez alkalommal. Úgy szólván utolsó napjáig dolgozott és csak a halál ütötte ki kezéből a tollat. Lásd: A Concordia-könyv legrégibb magyar fordítása Payr S. az Ev. Egyh. Isk. 1900. évfolyamában.

His valere diu quam fidelissime Generosas atque integerrimas Dominationes Vestras ex animo desidero. Datum Kereszturii 23. Febr. Anno Domini 1619.

Generosas atque integerrimas

Dominationes Vestras colens

humillime

Margareta Bakó
de Samvada⁶²

Ab extus: Generosis prudentissimis atque integerrimis Dominis, Domino Consuli, Domino Iudici atque inclytae Liberae Regiaeque Urbis Soproniensis Senatoribus Clarissimis etc. Dominis et Fautoribus meis semper observandissimis.

Gamauf gyűjteményéből II. köt. 2. rész. 38. lap. Eredetije Sopron város levéltárában, Lad. XII et M. Fasc. IV. 153.

**17. Klaszekovits István püspök értesíti a soproni tanácsot, hogy lelkészüket,
Fuchsjäger Istvánt esperesnek választották. Iván 1619. febr. 26.**

Gratiam et pacem Domini nostri Jesu Christi cum felicitate vitae utriusque a Deo precamur et servitia nostra quovis loco et tempore paratissima commendamus.

Generosi, prudentes et amplissimi Viri, Domini ac Fautores nobis observandissimi, hic in oppido *Iván* constituti ad Gener. ac Ampl. Vestras Dominationes hasce litteras nostras hanc ob causam scribenda esse duximus. Quia, Gen. ac Ampl. Domini. quotannis generalem convocare et indicare consuevimus Synodum, ita quidem, ut paria convocatarum nostrarum huc etiam vicinis Dominis Ecclesiarum germanicarum Ministris transmiserimus et communicaverimus, dum adhuc felicissimae recordationis Reverendus Dominus *Gregorius Pythiraeus* in Ecclesia Kereszturensi Seniore ageret; verum jam eo decedente e vivis, taliInspectore fideli et digno prorsus destituimur, qui convocatorias nostras Reverendis Dominis Germanicis Ministris legendas exhiberet.

Cum vero hoc tempore Reverendus et Clariss. Dominus *Stephanus*, Concionator Gener. Dominationum Vestr. celeberrimus ad provinciam istam sustinendam sit persona idonea et sufficiens, hanc ipsam provinciam suae Clarissimae Dominationi hactenus obtulimus. Quocirca Gener. ac Ampl. Dominationes Rev. ac Clariss. Dominum *Stephanum* moveant suffragio etiam suo ad dignitatem muneris huius suscipiendam, Reverendam suam Dominationem juvent, ut cum videlicet suae Reverendae Dominationis auxilio opus fuerit, suppetias nobis ferre possit. Hoc ubi Gen. ac Ampl. Dominationes in gratiam Nostri praestiterint, vicissim officiis nostris demereri Gen. Dominationum Vestr. studium satagemus. Per Rev. *Bartholomaeum Kys* nunciavimus verbis copiosius Gen. ac Ampl. Dominationibus Vestris, cujus verbis Gen. ac Ampl. Dominationes Vestrae tuto credere poterunt.

Valere Gen. ac Ampl. Dom. Vestras ad annos quam plurimos exoptamus. Datum *Ivanii* ex Congregatione nostra particulari 26. Febr. Anno Christi 1619.

---

⁶² E szó nehezen olvasható Sanwadu, Sanurda vagy Samveda szavakhoz hasonló helynév lehet.

Gen. ac Ampl. Dominationum Vestrarum

Servitores addictissimi

Stephanus Klazekovyts

Superintendens et caeteri Seniores
Ecclesiarum Augustanae Comessionis.

Ab extus: Generosis, prudentibus ac Amplissimis Dominis, Domino Consuli et Iudici, nec non toti inclyto Senatui liberae ac regiae Civitatis Soproniensis, Dominis ac Fautoribus nobis observandissimis.

Gamauf Gyűjteményéből II. köt. 2. rész 40. lap. Eredetije Sopron város levéltárában.

**18. Nádasdy Pál kérdi Klaszekovits püspöktől, hogy nem lesz-e udvari papjának,
Kis Bertalannak sérelmére, ha a husvéti ünnepekben Lethenyi István helyettesíti.
Keresztur 1619. márc. 25.**

Adm. Reverendo et Clarissimo viro Domino *Stephano Klaszekovith*, Ecclesiae Sz. Miklósiensis Oecono Fideiissimo nec non Ecclesiarum Evangelicarum districtus hujus Superintendenti vigilantissimo, Domino nobis observandissimo.

Admodum Rev. Domine, nobis observandissime, Salutem et officii nostri commendationem. Áldja meg az Úr Isten Kegyelmedet kívánsága szerint való sok jókkal. Levelünkkel requiráltuk volt *Lethenyi István* Uramat, hogy az jövő Ünnepeken mi nekünk és Udvari népünknek Praedikálásával szolgálja, akarván ezzel az mi Udvari Praedikátorunkat, *Kis Bertalan* Uramat⁶³ sok dolgaiban subleválni. Tudom, hogy ő Kegyelmének feles hallgatói vannak. Mely levelünkre minémű választot irt mi nekünk ő kglmle, levelünkben includalt leveléből Kgd megértheti. Azért Kglmedet kérjük, késedelem nélkül informáljon bennünket Kgd, ez dolog Kis Bertalan Uramnak nem vergál-e aliquid in derogamen? Mert ő kglmének nem akarunk véteni. Kglmednek megszolgáljuk. Ezzel az Úr Isten éltesse és áldja meg Kglmedet. Datum in Castro nostro *Keresztur* die 25. Martii Anno 1619. Rev. Dominationis Vestrae Servitor benevolus Comes *Paulus de Nádasd*.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 30.) jelzésű kéziratából.

**19. Csepreg városának lengyelek és horvátok miatt való siralmas romlásáról.
Históriás ének 1621-ből.**

1. Sok csudák közül halljatok egy csudát,⁶⁴
Kereszténységnek iszonyú romlását.
Az igaz hitért vérek kiontását,
Sok számú népnek levágattatását.

---

⁶³ Széjljegyzet: „Ubi aulicus Pastor? Forte Czenkini. Num 1617 erat M. Czenkiensis pr. 235. Anno 1624. itidem simul Notarius V. Consistorii. Ceterum An. 1614. M. Szakoniensis, Emer. Zvonaritzio de translato Haffenreffero gratulatus est p. 29. et Visitatio Löveina No. 13.”

⁶⁴ Lásd: Szilágyi S. A magyar nemzet tört. VI. köt. 307. lapját és az ott felsorolt forrásokat. Továbbá Payr S. Az evang. Csepreg pusztulása. Prot. Szemle 1898. évf. 209. lap.

2. Egész Europa ezen csudálkozhat,
A menny és a föld méltán álmélkodhat,
Valaki érti, bizony szomorkodhat,
Ily szörnyű dolgon minden siránkozhat.
3. A mi eleink ily dolgot nem láttak,
Históriákban soha nem olvastak,
Kik krónikákat valaha forgattak,
Ily rettenetes dolgot nem találtak.
4. Manassé vala kegyetlen vérontó,
Isten népe közt ész-vesztő és bontó,
Igaz isteni tiszteletet rontó,
Próféta-ölő és bálványimádó.
5. Kegyetlen vala Hámán zsidók ellen,
Akarván őket elveszteni szörnyen,
Isten igéjét elnyomni mindenben
És hirdetőit elveszteni szörnyen.
6. Iszonyuságos dolgai Neronak,
Szörnyű megírni minden vétkét annak,
Ki ellensége a mennyei Urnak,
Volt öldöklője jó apostolinak.
7. Nem szükség szólnom több kegyetlenekről,
Sem emlékezni ő szörnyűségekről,
Sem előhoznom Heródest ezekről,
Mert ime mondok szörnyebbet ezekből.
8. *Az ezerhatszáz huszonegy esztendő,*
Mikoron volna csak akkor kezdendő,
A Boldogasszony havába menendő,
Ily szörnyű dolgot hozza az esztendő.
9. Vagyon egy város Sopron vármegyében,
Csepreg a neve Répcze víz mentében,
A melyben sok száz számú népek levén
Félelem miatt valának begyülvén.
10. *Ferdinánd* hada némettel, kozákkal,
Tóttal, horváttal, magyarral huszárral
Lánzséri urak álnok tanácsával
Indula alá vérszopó szándékkal.
11. A végre hogy már ő lova zabláját
Másfelé tartsa, végezte tanácsát,
De alattomban Csepregnek városát
Megszállá, rablá, dulatá sok javát.
12. Noha nagy sokszor ajánlotta magát,
Temérdekképpen mutatta jóvoltát,
Nagy esküvéssel offerálta magát,
Hogy a városnak nem kívánná kárát.

13. De ezek voltak sophia beszédek,
Nem urhoz való nyújtott végezések,
Mert titkon voltak elrejtett fegyverek,
Mint majd ezekről nyilvánban beszélek.
14. Eljőve azért Ferdinándnak hada,
Kik között lobog *Eszterház*⁶⁵ zászlaja.
Itt jelen vagy az ő kapitánya
És ettől függő minden főszolgája.
15. Reggel virradván Csepreget megütik,
Nagy sikoltással sereg rá rohanik,
Szörnyű lövéstől a népség rettenik,
Trombita szóra a piarcz betelik.
16. Megismerő jel vala mindeniken,
Kiknek ruháján, kiknek süvegeken,
Hogy egyik-másik a harczon ne vesszen,
Hanem ki-ki mind megmaradjon épen.
17. Legelsőben is a kegyetlen nemzet
Kezdi vagdalni a városnak népét,
Mind ifjút, vénét, ártatlan gyermekét,
Keresztény vérben keveri fegyverét.
18. Nem vala nálok személyválogatás,
Elfogyatkozék minden szánakodás,
Hanem egyaránt lőn ott a mészárlás,
Minden ember közt lőn ott a vagdalás.
19. Mert elől-utol valakit találtak,
Háznál, házkívül valakiket láttak,
Aztat hol lötték, hol pediglen vágták
És ruhájától mindjárt megfosztották.
20. A több megrémült és megrettent népség
- Felállva vagy utczán az ellenség -
A ki elszalad, neki az nyereség,
A ki elmarad, rettentő szörnyűség.
21. Legelőször is az *alsó templomot*
Ostromlák szörnyen, miként egy barlangot
Meggyújták, dülák, elvőnek minden jót,
Kit a szegénység betakarított volt.
22. De hallj itt szörnyű, rettenetes dolgot,
Mineműt soha mi szemünk nem látott,
- A kereszténység mely igen elromlott! -
Mit az ellenség a templomnál rontott.

---

⁶⁵ A fehérhegyi csata után II. Ferdinánd Collaltó grófra és Esterházy Miklóstra bízta Bethlen Gábor híveinek megbüntetését. És ezek csapatai lepték meg Csepreget.

23. A megholt testek fejszével vágattak.
Emberi tagok ízenként hagyattak,
Sokaknak szárok ágyéig nyuzattak,
Iszonyú móddal ők mészároltattak.
24. Kik az toronyban felmentenek vala,
Azokat hitre alá hívták vala.
Szónak hívének, alá jöttek vala.
De veszélyökre alá szálltak vala.
25. Mert az ellenség itt mást gondol vala,
Hogy szegényeket bérekesztik vala,
Ottan csak egy kevés idő elmulva
Mind egytől-egyig lőnek levágtatva.
26. Ebben a házban annyi bő vér vala,
Mely az embernek inát éri vala,
Mert az ellenség senkit nem szán vala,
A vérontásban gyönyörködik vala.
27. Megholt testekből tüzet raknak vala,
Tűz fej-aljának azt rendelik vala,
Fatörzsök helyett azt tevének vala,
A megholt testet így perzselik vala.
28. E szörnyű dolgon kicsoda nem sirna,
Ily sok ártatlan lelket ki nem szánna;
Sőt még a pogány tatár is sirhatna,
Ha midőn ilyen rettentő gyászt látna.
29. De Ferdinándnak kemény szívé hada
Nem szánakodik kegyetlen kozákja,
E gonoszságban szolgáló horvátja,
Eszterháznak is magyar dandárja.
30. E szörnyű dolgok a templomnál lettek.
Felső templomhoz innen mind felgyültek,
Kiket utczákon találtak, ölettek,
Házban, házkívül egyaránt lövettek.
31. A dühödt harag mikoron felgerjed,
A természet is ott nagyobbra terjed,
Az ellenség is e képen elszéled,
Egész városon mindenütt elterjed.
32. Itt a piarcsi templom kerítését
Ostromlák szörnyen benne való népét,
És környül fogták Répcze víz mellékét,
Igy próbálta meg ki-ki vitézségét.⁶⁶

---

⁶⁶ Ez alkalommal esett el Collaltónak öt muskétása és sebesült meg huszonöt embere, a mi őt felettébb felbőszítette.

33. A szegény község belül megrémülvén,
Nagy veszedelem ő fejeken lévén,
Szót ad ki nekik: csak kegyelem legyen,
Megszűnik belül a lövés e képen.
34. De az ellenség álnok ravaszságát,
Most kimutatá képmutatóságát,
Mert meg nem száná község nyavalyáját,
Szüntelen való sok, nagy kiáltását.
35. Egy akaratból azért elvégezték,
Hogy kerítését templomnak megvegyék,
A benne való népet mind megöljék,
Senki személyét ők itten ne nézzék.
36. A kerítésre azért felhágának,
Némelyek pedig bele rohanának,
Némelyek pedig réset csinálának,
Igy fejenként mind befutamodának.
37. Ott benn a nép közt lőn szörnyű jajgatás,
Mind a két fél közt iszonyú kiáltás,
A gyermekektől hallatik jajgatás,
Megrémült néptől nagy sírás és rívás.
38. Így próbálták meg jó vitézségeket,
Vérben keverték éles fegyvereket,
Mert mind megölék a szegény népeket
Mezitelenné tőnek sok testeket.
39. A szent templom is rakva vala néppel,
A chórus, torony teljes mind ezekkel,
Templom padlója rakva sűrűséggel,
Hogy megmaradna, maradt csendességgel.
40. A szegény község talpra mind felállta,
Az ellenségnek sirván supplikála,
Hogy ő fejeknek lenne grátiája,
De a reménység nekik nem szolgálta.
41. Mert az ő nálok el vala végezve,
Hogy ott senkinek kegyelem ne lenne,
Hanem egyaránt minden nép szenvedne,
Ki nem változnék⁶⁷, fejével fizetne.
42. Itt a templomot megvevék ostrommal,
A benn szorult nép jajgat nagy sirással,
Mert az ellenség jön fényes karddal,
Lángos haraggal, dühös boszulással.

---

⁶⁷ Talán inkább olvasandó: Ki ki nem váltatnék.

43. Sem vénet, sem ifjat, gyermeket, öreget,
Nem kimélenek gyenge, szép szüzeket,
Felmészárlnak kicsiny csecsemőket.
Ezek szerzenek sok kárt özvegyeknek.
44. Szegény *tanuló deákok* romlának,
Mert ők is itten levágattatának,
Sokféleképen megkinoztatának,
Ily szörnyüképen ők is meghalának.
45. Egy *istenfélő predikátor* vala,
Ki tudományban hires-neves vala,⁶⁸
Felső templomnál élén szolgál vala,
Kit egész város igen szeret vala.
46. Hűséggel szegény tisztében eljárni,
Tanítványival akara maradni,
Martyromságra magát inkább adni,
Hogy sem futással juhait elhagyni.
47. Szegény nyavalyás a Christusban vala,
Áhitatosan imádkozik vala,
Ő hallgatóit bátorítja vala,
Mennybe Istenhez fohászkodik vala.
48. Ott az ellenség őtet megismervén,
Hogy lutheránus predikátor legyen,
Rá rohanának, vádolják nagy szörnyen,
Mint pogányt, tatárt, törököt ugy szintén.
49. Így szenved meg a martyromságát,
Juhai mellett élete fogyását,
Kiért ő lelke vette boldogságát,
A mennyországnak fénylő koronáját.
50. Templom padlásán valakik valának,
Azok mind egyig le vágattatának,
Kiomlott vérek falon lefolyának,
Mintegy sebes víz alá csordulának.
51. Kik a toronyban felmentenek vala,
Azok szörnyebben ott elvesznek vala,
Mert tűznek lángja őket üti vala,
Három harangok leolvadtak vala.
52. Hallatlan csuda itten történt vala,
Magas toronyban egy jó anya vala,
Kinek kis fia kebelében vala,
Magas toronyból alá ugrott vala.

---

⁶⁸ Zvonarics Imre, a Pázmány és Balásfi ellen való vitáiról ismeretes esperes. Balásfi Esterháznak ajánlotta a csepregiek ellen irt munkáját.

53. Noha az anya mindjárt megholt vala,
De a kis gyermek épen marad vala,
Az Ur Istennek csudálatos gondja,
Emlékezetre eleven megtartja.
54. Egy szóval mondván, itt oly veszély vala,
Kit ember nyelve meg nem mondhat soha,
A kereszténység mely igen elromla,
Kit Ferdinándnak hada itt levága.
55. Kiknek ez testek eltemettetének
Tizenkétszáz és huszon három lönek,⁶⁹
De hol még azok, kik tűzzel veszének
És iszonyú fogságra vitetének.
56. Sokan az helyen megsebesedének,
Pénzbeli summán kimenekedének,
Némelyek ugyan megölettetének,
Noha nagy summát fejekért fizettek.
57. *Alsó templomi predikátor*⁷⁰ sorsa
A többek között ily veszélyben forga.
Mindene igen nagy prédára juta
Ellenség karja neki sebet hozza.
58. Hasonló formán *szegény mester* romla,
Maga személye lengyel kézbe juta,
Feje váltsága lőn neki nagy summa
Főfő könyvei jutának prédára.
59. Ezek még eddig valamik mondattak,
Megölettekről részből csak irattak,
Kereszténységnek például adattak,
Emlékezetre mindennek hagyattak.
60. Még ezek kívül hallunk több dolgokat
Fertelmes, undok paráznaságokat,
A szűz lányoknak megrontatásokat,
Lengyelek miatt sok gonoszságokat.
61. Csepreg városát lakják szép személyek,
Tisztas asszonyok, becsületes szüzek.
Mennyi leányok, szép, ifjú legények,
Minden rendbeli fő mesteremberek.
62. Asszonyi rendek hol találtatának,
Kik lengyeleknek kezekbe jutának,
Tisztességekben ők megrontatának,
Éjjel és nappal szeplőket vallának.

---

⁶⁹ A szentkirályi major előtt levő domb alatt van a közös sírjok, hol ásás alkalmával igen sok emberi csont kerül elő ma is.

⁷⁰ Valószínűleg Nagy Mihály, a rector pedig Galgóczi Miklós.

63. Iszonyú dolog ezt csak hallani is,
Szemérem nyelvvel csak kimondani is,
Mert a természet ettől irtózik is,
Menny és föld rajta álmélkodhatik is.
64. Oktalan barom módra mívelének,
Személyválogatást ő benne nem tőnek,
Mert tizen is ő belőlük részt vőnek,
Sok sírást-rívást akkor ezek tőnek.
65. Tíz és tizenegy esztendő leányka
Ezekből szüzen meg nem maradhata,
Hanem ki-ki mind erős szeplőt valla,
Szüzességöknek virágja megromla.
66. Ez éktelenség tarta három napig,
E mellett is még mind három éjjelig,
A kin a menny és föld álmélkodhatik,
De lengyelektől bűnnek sem tartatik.
67. Ennél is inkább hogy dühösségüket
Kiokádhasák szivükből mérgüket,
Véghez vihessék kegyetlenségüket
Gondolának ily álnok mesterséget.
68. Öreg idejű asszonyi állatok
Azt reménylették, hogy megmaradhatnak,
De felvonaték fejükre ruhájok,
Szalma égéssel szenvedett ő tagjok.
69. Kiket fegyverrel meg nem öltek vala,
Azokat pénzért megkinozták vala,
Fejök homlokját körül kötik vala,
Kötéllel, fával úgy szorítják vala.
70. Kiket kezekre feltekertek vala,
Láboknál fogva feltámasztják vala,
Fejökkel alá lefüggesztik vala,
Meleg kemencze őket süti vala.
71. E szörnyű dolgok mikor mind meglettek,
Annak utána többet cselekedtek,
Templom oltárát köröskörnyűl fogták,
Minden szögletét pénzért megturkálták.
72. Egy főembernek holttestét felásták,
Nyugodni földben békével nem hagyták.
Bársony zászlóját a földre levonták,
A szent templomot e képen gyalázták.
73. Ez helyben lakó egyházi személyek
Ő könyveikben nagy kárt szenvedének,
Kiket szakgattak, kiket magokkal vittek,
Kiket megégettek, kiket felfejtettek.

74. Régi magyarok Mátyás királyoknak
Könyvei Budán még most is megvagynak,
Kiket a törökök becsületben tartnak,
Noha ők ahhoz csak semmit sem tudnak.
75. De a gyülevész nemzet azt nem nézte,
Keresztény vérrel sok könyvet megfeste,
Isten igéjét e képen becsülte,
Hirdetőit is e képen megölte.
76. Mikor mind ezek megleltenek vala,
Negyedik napra hogy jutottak vala,
Bor, buza, barom juta mind prédára,
Sok özvegy, árva juta koplalásra.
77. Utra indulván a várost meggyujtják,
Vitézségüket e képen mutatják,
Sok nyert prédával ők odébb állottak,
Özvegyet, árvát, sokakat hagyának.
78. A rejtek helyből elő jött özvegyek
A holt testekre borulnak szegények,
Sűrű könyekkel betelik a szemek,
Keserőséggel rakva lón ő szívek.
79. Ki atyját, anyját, urát és leányát
Szörnyű jajszóval siratja magzatját,
Ki jó szomszédját, ki jó házas társát,
Könyhullatással siratja barátját.
80. E gonosszággal nem elégedének,
De ők magokkal szüzeket elvisznek,
Paráznaságra kiket rendelének
Természet ellen fertelmeskedének.
81. Ily szörnyűséget próbála egy nemzet,
Melynek a hire szélyel el-kiterjed,
De kiváltképen, hogy egy *papi szerzet*
Ily szörnyűségben forogván misézett.
82. Itt a *papoknak* és *barátoknak*,
Kiomlott vérrel a kik áldozának,
Jó praebendájok juta a torkoknak,
Csepregi jókkal igen meghízának.
83. Volt oly jász barát, ki avval kérkedett,
Hogy ő Csepregben igen vitézkedett,
Mert fegyverével tizenöt embert ölt,
Ki még többet is ölni igyekezett.
84. Pápistaságnak bizonyos jelei
E szörnyű dolgok férges gyümölcssei,
Mert tudományát fegyverrel terjeszti
Kegyetlenségét kifolyt vérrel nézi.

85. E nagy romlásnak, ha kérdik, ki oka?
Eszterház Miklós ennek indítója,
Idegen népnek mi reánk hozója,
Magyarországnak számkivetett társa.⁷¹
86. Ezt semmi okból el nem tagadhatod,
Sőt csak hiában hímezed-hámozod,
Gonoszságodat csak hogy palástolod,
Mert téged furdal lelki gondolatod.
87. Mert épen volna *Keresztúr* és *Csepreg*,
Nem pusztult volna *Lövő* és *Pereszteg*,
Lánzsér lakóknak nem lett volna veszte,
Megmaradt volna békével a község (Kőszeg?)
88. E mai napon magad jobbágyi is,
Épen volnának nyavalyások ők is,
Meg nem égtének volna faluid is,
Jobb állapottal volna a *Lánzsér* is.
89. Ha Ferdinándnak idegen nemzetet
Nem kértél volna e földre idegent,
Fajtalan, buja, parázna kozákot,
Mostan is épen állana jószágod.
90. De ha lett volna ennek oly nagy haszna,
Fejedelmére nézendő jó volta,
Dunán innen erős város hogy elromla,
A községnek is vére hogy kiomla.
91. Ha kérdi Isten *Eszterház* te tőled:
Miért rontál el annyi sok lelkeket?
Mit felelsz neki? Mert mind megöletted,
Szörnyű halállal őket elvesztetted.
92. Megrémülsz mindjárt, magad nem mentheted,
Mert elkárhoztat lelkiismereted
És téged vádol udvari sereged,
Sok keresztények kiontatott vérek.
93. Exceptióid nem használnak neked,
Mert jól látta Isten a te álnok szived,
Volt szomszéd urakkal való egyességed,
Te hozád e földre a nagy irigységet.
94. Boszút áll Isten rajtad mind ezekért
Mebüntet téged özvegyért, árváért,
De kiváltképen gyenge szép szüzekért,
Szüzességüknek megrontatásukért.

---

⁷¹ Wittnyédy István is Esterházy Miklósnak tulajdonítá Csepreg pusztulását. Fiáról, a protestánsokat üldöző Esterházy Pálról írja 1663-ban: „Talán ez is az apja nyomdokát akarja követni, a ki a szegény ártatlan csepregieket levágatta volt.” Wittnyédy levelei II. k. 99. lap.

95. E szörnyűségnek segítő társai
Ferdinánd hada, lengyeli, kozáki,⁷²
Magyar, tót, horvát és magad szolgálai
E lett dolognak jeles bizonyosági.
96. Ők az Istennek kemény ítéletit
El nem kerülük haragos ostorit,
Mert meghallgatja árváknak panaszt,
Égbe felható buzgó könyörgésit.
97. Akkor az Isten elő szólít téged,
Gonoszságodat kiterjeszti néked,
Az oktanok szólanak ellened,
Bizonynal higgyed, ezt el nem kerülöd.
98. Haragos szóval azt mondja ti néktek,
E szörnyű dolgot kik cselekedtetek,
Fajtalan, gyilkos, parázna nemzetek,
Az én népemet kik elvesztettétek.
99. Az ő Fiának ártatlan vérével
Ezek váltattak kínszenvedésével,
Ennyen vágattak s ölettek fegyverrel,
Megsértettétek szemem fényét ezzel.
100. Távozzatok el azért átkozottak,
Égtelenséget mert ti csináltatok,
Szent templomimat undokitottátok,
Árvát, özvegyet ti sokat hagytatok.
101. Akkor a hivek, sok ártatlan lelkek,
Kik miattatok e földön elvesztek,
Kik kiáltanak, ezt mondják mindenek:
Igaz vagy, Uram, s igaz Ítéleted.
102. Az örök tűzben ti mind kinlódjatok,
Végzetlenül legyen ott lakástok,
Ti kik e földön gonoszok voltatok,
Vegyétek el immár ti jutalmatok.
103. Felséges Isten, seregeknek Ura,
Romlott hazánknak légy erős oszlópa,
Te juhaidnak légy első pásztora,
Eklézsiánknak vigyázó tutora.
104. Szégyenítsd őket ő gonoszágukban,
Ellenséginket rontsd meg haragodban
S ne hagyj kárt tenni szegény juhaidban,
Fizess meg nekik te busulásodban.

---

⁷² Wittnyédy 1657. írja: Ez desperatus lengyelek megmutatták, mint bánnak hazánkkal, ha hozzá férnek; az mi földünkön Csepregen is tudnak hirt mondani az emberek az lengyel vitézségről. W. levelei I. köt. 71. lap.

105. Minket pediglen tarts meg békességben,
 Hogy nagy nevedet dicsérjük szüntelen,
 A te szent igéd folyjon békességben,
 Üdvösségéért tanulhasson minden.
106. Rövid formában akarám formálni,
 Csepreg városát versekbe foglalni,
 A ki olvasod, hogy tudd megítélni,
 Minémű legyen luthránosok dolgi.
107. Egy szegény deák e verseket szerzé,
 Ki szemeivel mind ezeket nézé,
 Mikor veszélyben forgana élete,
 Kit az Úr Isten fegyvertől megmente.
108. Most immár szegény, nyavalyás bujdosik,
 Csepreg városán gyakran sírángozik,
 Tanulás nélkül ideje hogy mulik,
 Éjjel és nappal ezen fohászkodik.
109. Tudom, írásom nem kedves mindennek,
 Római hűtös papoktól függőknek,
 Mert igaz mondást ezek nem szeretnek,
 Ellenek szólót égtelen gyűlölnék.
110. Jézus Krisztustól függő kereszténység,
 Féljed az Istent, ki mennyei Felség,
 Tanulj másokon, mert az nagy eszeség,
 Kiért áldassék mennyben az Istenség. Ámen.

Őseink e verset számos kéziratban terjesztették és nagy áhitattal olvasták. Sok másolata van forgalomban mai nap is. Nyomtatásban Farkas S. közölte először Csepreg történetében, de kihagyásokkal és igen sok hibával. Én tiz kéziratot gyűjtöttem és hasonlítottam össze, köztük a Nemzeti Múzeumét, Hrabovszky Györgyét, Pálffy Józsefét és Karsay Sándorét. A legjobbat Nemes Benkő Péter másolta 1788. június 29-én Győr-Ujvárosban. Ezek alapján állapítottam meg és igazítottam helyre a fentebbi szöveget.

20. Zvonarits Mihály püspök fiai, István és György, megküldik atyjok magyar postilláját a soproni tanácsnak 1627.

Generosi Nobiles ac Circumspecti viri. Domini nobis observandissimi, salutem et servitiorum nostrorum paratissimam Commendationem.

Az Ur Isten kívánsági szerént való minden javaival áldjon megh kegyelmeteket minden kegyelmetekhez tartozandókkal egyetemben.

Nékünk mindenkor jó akaró uraink, az mi Idvözült Atyánk Urunk, *Zvonarits Mihály* Sárvári Predikátor élteben lévén, az Isten igéjének tiszta predikálásában és rá bizattatott tiszti szerént az Ecclesiának is igazgatásában, melly gyors, melly szorgalmatos lett légyen, most arról uraságtokat hogy emlékezzünk felülő, nem szükség, holott Uraságtok is, és mindenek, valakik esmérték, elegendőséggel megtapasztalták azt benne. Mellynek bizonsága többek között egy örök emlékezetre méltó munkája is, tudni illik egy *magyar Postillának* írása, mellyet noha a maga élteben ki nem nyomtathatott, mi mind azáltal, hogy az köröszttyénségnek szolgálánk, nemzetségünknek eláboraltuk, hogy nyomtatásban kimehessen. Im azért az Isten tiszteségét

áhitó Patronusinknak segítségek által az *első részét* végre vihettük. Tudván azért, mely patrociniummal, mely jó akaratú volt legyen uraságtok idvözölt atyánk Urunkhoz mindenkoron, im annak tekintetéből ajánlunk uraságtoknak egynehány exemplárokat annak az kinyomtatott magyar Postillának első részéből, kívánván ezt uraságtoktól, hogy Atyánk Urunknak tekintetéből kiváltképpen vegye jól néven tőlünk. Melly Uraságtok ebbéli buzgóságos jó akaratját értvén, ha az Ur Isten Ő Szent Főlsége erőt, egészséget, és békességet ad hozzá, viszont hasonló kegyes indulatú Patronusinknak segítségek által az *másik részét* is még ez télen kinyomtathatjuk, abból is készek leszünk viszont Uraságtoknak részt tennünk.⁷³ Most az Ur Istennek kegyelme és gondviselése alá ajánlok Uraságtokat fejenként, minden Uraságtokhoz tartozandókkal egyetemben.

Uraságtoknak telles életekben való

kész szolgálai

Zvonarits István
Czenki Praedikátor

és

Zvonarits György
Bottyány Ádám Urunknak
ő nagyságának Praeceptor.

Gamauf gyűjteményéből II. köt. 2. rész B. 906. 1. Eredetije Sopron város levéltárában.

21. Az 1630. évi csepregi zsinatnak végzése a sárvári lelkész zselléreinek évi adója ügyében. 1630. június 4.

Litterae Inquilinorum Parochiae *Sárváriensis* Ecclesiae, exhibitae in Generali Synodo *Csepregiensi*, habita in superiori Parochia 4. et 5. Junii Anno 1630. existente superintendente, Rev. et Clarissimo Viro D. *Bartholomaeo Kys*, aulae et oppidi Sárvár p. t. ministro.

Mi Superintendens és Seniorok és mind az egész sz. gyülekezet, adjuk tudására mindenkinek, az kiknek illik ez levelünknek rendiben: Hogy jövének előnkben az *Sárvári* Parochialis háznak Curiáján lakozó Sellyérek és jelenték azt, hogy ők az boldog emlékezetű Tekintetes és Nagyságos, Istenben elnyugodott Gróf *Nádasdi Ferencz* Urunknak engedelmeiből idvözölt *Magyari István* Praedikátor Urunknak idejében telepedtenek volna le az Parochialis háznak Curiáján, építvén azon valami apró sellyér házakat ilyen okkal, hogy esztendőnként azokról az Predikátoroknak bizonyos Censust fizetnének; igérvén ez mellett az Egyházi embernek (tanquam Domino terrestri) minden engedelmisségeket.

Mely census felől támadván annak utána köztök néminemű viszázkodás, ki mivelhogy önnön magok közt el nem igazodhatott, kényszerítetttenek az Ecclesia eleiben jönni és kérni azon, hogy az annualis census felől communi voto et consilio conscientiose deliberálnánk. Mely kívánságokat méltónak ítélvén, az sz. Gyülekezet tett felölök ily deliberatiót:

Hogy annak utána is ugyan azon Parochialis háznak Curiáján maradhassanak ily conditióval, hogy mindenik Sellyér annuatim két-két font borsot és két-két lóth sáfrányt tartozzék az ott való Egyházi embernek fizetni. Hozzá tévén ezt is: Hogy az Parochia földén lakó Sellyérek

⁷³ Magyar Postilla címen jelent meg mind a két kötet Farkas Imre csepregi sajtóján. Az első kötet (4 r. 943 lap) 1627. a második (4 r. 697. lap) 1628-ban.

tartozzanak mindenben az Parochushoz, mint földes Urokhöz engedelmisségeket mutatni. Ha pedig reluctálnának ellene és boszusággal illetnék, az Protocollumban béirt végezés szerint, mint afféle reluctanst kivethessen. Ennek nagyobb bizonyására adtuk ez mi levelünket kezünk írásával és szokott Egyházi pöcsétünkkel megerősítvén ugyan azon *Czepreghi* gyűlésünkben anno et die ut supra.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 159) jelzésű kéziratáról másolva.

**22. Nádasdy Pál gróf Simaházi Tamást ajánlja lelkészül a soproniaknak.
Söjtör 1630. szept. 9.**

Generosi, Prudentes ac Circumspecti Domini, Amici et Vicini nobis observandissimi.

Salutem et officii nostri commendationem. Áldja meg Isten minden jóval Kegyelmeteket. Mivel Kegyelmetek kedvüinköt nem szegte, hanem *Zvonarich* István Uram helyett, kit udvari Predikátorunknak választottunk, kérésünkre maga magyar lelki tanítóját⁷⁴ az *győri seregnek* oda engedte: mi is nem akarunk hálaadatlanok lenni. Instáltunk azon becsületes Consistoriumnál, hogy Kegyelmeteket is jó józan életű jámbor erkölcsű és tudós és okos Lelki Pásztor nélkül ne hagyná,⁷⁵ hanem mentül hamarabb az elmenendő helyett olyat rendelne, a ki mind jó magaviselésével az jóságos cselekedeteknek követésére Kegyelmeteknek példa lenne, mind pedig Istentől adatott talentum a vagy tudomány szerint való tanításával Kegyelmeteknek kedvesen szolgálhatna.

Melyre nézve rendelt az becsületes Consistorium az Kgtek Magyar rendinek lelki tanításból való szolgálatjára az becsületes, okos és tudós embert, *Simaházi Thamás* Uramat, *Kövesd* nevű falunknak lelki pásztorát, kit Kgteknek mind józan életérül, jó erkölcsérül, jámborságárul és tudományárul bizvást commendálunk. Minek okáért kérjük Kegteket, vegye szolgálatját Kgtek és mutassa jó akaratját hozzá, elhittük ő kegyelme felől, hogy mind az mi commendationknak s mind az Kegtek ő kegyelme felől való exspectatiójának tehetsége szerint megfeleljen. S minthogy ő kegyelme cselédes ember és majorsága is vagyon, kérjük azon is Kgteket, hogy az mi tekintetünkért rendelne oly alkalmas szállást Kgtek ő kegyelmének, a kiben cselédestül és marhástul illendőképen megférhetne ő kegyelme, megengedvén azt is, hogy az ő kegyelme kövesdi hegyünkön levő saját szőlejében termett kevés leendő borát maga asztala tartása szükségére, amikor annak ideje leszen, szabadon bévihesse szállására. Mely Kgtek jó akaratját viszontag megiszolgáljuk Kegteknek.

De ceterum Dominationes Vestras Gen. Perill. ac Circumspect. Deo commendantes plurimum valere optamus. Ex Curia nostra Söythör die 9. Septemb. 1630.

Amicus et Vicinus

ad Officia paratus

Comes Paulus de Nádasd
manupr.

Ab extus: Generosis Prudentibus ac Circumspectis Dominis N. N. Magistro Civium, Iudici ac Iuratis Civibus Regiae Liberaeque Civitatis Soproniensis, Dominis, Amicis et Vicinis nobis observandissimis.

⁷⁴ Kőszeghi Mátyás soproni magyar lelkész volt ez.

⁷⁵ Nádasdy, úgy látszik, más papot ígért a soproniaknak és kért is ilyent a kerületi gyűléstől.

Praes., die 19. Sept. 1630.

Gamauf gyűjteményéből, II. köt. 2. rész 68. 1. Eredetije Sopron város levéltárában.

**23. Bruntzik (Brunswick) Tóbiásnak lelki gyötrelmérül való vallástétele,
melyet önnön maga⁷⁶ ezen versekben világosságra bocsátott Szeredben,
Anno 1630. B. Asszony napján.**

Pred. VIII. 12. 13. Máté VII. 21-23. és 26. 27.

Anno 1630. Bruntzik Tóbiásról való valóságos históriai versek, ki az időben gróf *Thurzó* uraságok mellett szeredi udvari predikátor lévén s egyszersmind superintendens a meg nem változtatott Augustana vallást igazán követő atyafiak között. Azoknak utána, midőn a *Thurzó* familia két ágra szállott volna, *Mihály és Ádám* atyjok halála után hittől való elszakadásra vonattattanak volna; nagy persecutiót indítottak a religió dolgában. Bruntzik Tóbiás is ez esetben találtatván, predikátorból lett papot vásra vetvén, áristomban tartá s megsanyargata. Mely dologért az érsek előtt bevádoltatott, bujdosóvá lőn. Kassára szalada. Onnéd visszahivattatván hitre, e világi tiszt-kivánástól indítatván, hitit elcserélte komájával György (Gergőly) predikátorral együtt, magának Bruntzik galgóczi harminczadoságot nyere, Gergőly komájának a kontraságot. Es ugyan akkorban Pintér Márton elsőben patai, azután nagymathedi ifju predikátor lévén, helyéből kiűzetetvén, Bruntzik és Gergely után indula; kit is e világi tisztre való vágyódás izgatván, hitit elcserélvén, nagyobb tisztre nem juthata, szenci nótáriusságot nyere. Bruntzik kevés ideig bír galgóczi harminczados tisztet, Gergőly is a kontraságot. Amaz nagy nyavalyába esvén, mindenek tőle elidegenedvén, ágyban esék, melyben nem kevés időig, nagy kín és gyötrelmek közt lévén, magát megismervén, de nem úgy, mint Péter, hanem mint Judás kétségbe esvén, minden fertelmes cselekedett bűneit kivallá, sokaknak hallására magát testében és lelkében megátkozván, azt kiáltja vala: hogy jönnének el már az ördögök és szaggatnák el testét diribrül-darabra, hogy szabadulhatna a kínokból. A mig szólhata, sokat monda Gergőly komájáról és Pintér Mártonról, jövődöket monda, jajt kiáltván fejekre és maradékokra. Annak utána nyelvét fogaival, meddig elérte, szájából darabokra rágván, kipökdözvén, megnémula, nagy kínokban meghala. Galgóczon számár temetése lőn.⁷⁷ Gergőly is úgy vesze el. Pintér meddig viszi, ideje megmutatja.

1. Bruntzik Tóbiásnak, most harminczadosnak,
Galgóczon lakosnak, hittől elszakadtnak,
Rut apostatának, Plutó prédájának,
Lelki gyötrelme ez s öcsce is Judásnak.
2. Tudjátok ki voltam, hogy Szeredben laktam,
És ott nagy kevélyen magam rá tartottam,
Rá tartottam, mivel püspökségben biztam,
Kevélyen pompáson én prédikálottam.

---

⁷⁶ Közbevetett szavak a címben: „a ki ideig Szered városában predikátor és meg nem változtatott Augustana vallást igazán követő hiveknek superintendense vala, de idővel igaz hitit elcserélvén”.

⁷⁷ 1637. még élt, a mikor egy tanuvallomásban 47 évesnek és „vitézlő”-nek mondatik. Szerinte is *Thurzó Szaniszlóné*, *Listius Anna* kegyetlenkedett Szereden. Tört. Tár 1897. 631. és 643. lap. Lásd még *Havrán D.* Adatok *Brunczvik Tóbiás* életéhez. Prot. Szemle 1899. 606. 1.

3. Ime mostan immár én gonoszságimnak,
Érzem büntetésit rút álnokságimnak,
Mert lelkem fájdalmi rágnak és kinoznak.
Éjjel nappal engem nyugodni sem hagynak.
4. Hittül szakadásom soknak botránkozást,
Szerzett a gyengéknek kétséget, hanyatlást.
Mivel én indítotték igazság tagadást
S a helyébe hozám a rút bálványozást.
5. Én Gergely komámmal és Pintér Mártonnal
Szeredi tömlöczben láncz, békó vasakkal,
Nem a szentírásnak szép igazságival,
Erővel hajtottam vallásra mást, s vassal.
6. Maga⁷⁸ igen tudtam, mert gyakran hallottam,
Sőt szép végezését országnak olvastam,
Hogy a három vallás megálljon, jól tudtam,
Egyaránt: jaj azont én meg nem tartottam.
7. Ha kérded, olvasó, mi vitt erre engem,
Megfelelek néked: az én kevélységem,
Magam nem becsülém meg, se püspökségem:
Vallom, nem tagadom embertelenségem.
8. Nyilván vallom mostan tudatlanságomat,
Gonosz tanácsomat, nagy dagáltságomat,
Én számárságomat, rossz pásztorságomat,
Mert hagyám aklyomat farkasnak, s nyájamat.
9. Menék a vásárra, elszökém Kassára,
Megjövék nagy kárra, lelkem fájdalmára,
Lucifer javára, állék kormányára,
Indulok pokolra, Judásnak útjára.
10. Harminczadosságra, Galgóczon a vámra,
Vámos hid utjára, ló, ökör dézsmára,
Állék fukarságra, fosztó contrabontra,
Püspökség így jára s kapék harminczadra.
11. Régenten a vámról, mint a Szent Mátéról
Emlékezet vagyon bizonyság dolgáról,
Krisztus fukarságról hívta el a vámról:
Bárányból farkassá levék torkosságból.
12. Kiállék és hitem tevém a csatára,
De rossz levék gátra, résen megállásra,
Hogy biza Bruntzikra, számár Tóbiásra
Szered, Semthe, Galgócz, mert gyászra fordula.

---

⁷⁸ Noha.

13. Tudom számadásra pokolnak kinjára
Jutok, nagy sirásra, ördög rabságára,
Tartom lelkem kinra, megvetett ágyára,
Kigyók marására, kénköves tavára.
14. Mert esküvém vala a szent bibliára
És ama szent tisztre, predikátorságra,
De nem hamis, gonosz harminczadosságra,
Szegénynek, árvának nyomorítására.
15. Nem menti meg lelkem kárhozattúl éltem,
Sem úr, fejedelem nem lesz ott érdemem;
Istentől azt nyerem, pokolra vettetem,
Testi s lelki kinban forog szegény fejem.
16. Jobb lett volna nékünk tüzlángba vettetnünk,
Itt halált szenvednünk, hitünkért öletnünk,
Nyájunkért szenvednünk, mint pásztor letennünk,
Vérig vitézkednünk s koronánk elnyernünk.
17. Hogysem életünket e világi jókért,
Örök gyalázatért, rút hirnév hallásért
Elrontánk s mocskolánk hivek romlásáért,
Szered, Semppte, Galgócz mivel ránk vet azért.
18. Bátor Kassa árka, Hernád vize árja,
Bátor a sok vadnak nyílt volna fel torka,
Én reám Bruntzikra: mert ime pokolra
Szorulék, jutok is örök kárhozatra.
19. Éltünkben mely vallást sokszor szidalmaztunk,
Átkot rá mondottunk, lelkünk hozzá toltuk,
Bálványnak mondottunk, hamisnak tartottunk,
Most arra állottunk, átkozottul jártunk.
20. Jaj nekem Bruntziknak, jaj Gergely contrámnak,
Rosz Pintér társunknak, mert a mi kinunknak,
Soha vége nem lesz, mint Tituliusnak,
Férgeink ujulnak, kívül s belül marnak.
21. Jaj nekem Bruntziknak, kis csemetéimnek,
Jaj Gergely contrámnak, s ő maradékának,
Jaj Pintér Mártonnak, és ő cselédinek,
Száz idő forgásban kiknek nem lesz hírek.
22. Ezt jövendölhetem, jaj, jaj mi fejünknek,
Gyalázat, ocsmányság bére gyermekinknek,
Mi hitves társaink részesi ezeknek,
Ezt hozá hitszegés mi nemzetségünknek.
23. Erről mondá Urunk; ha botránkozása
Lesz, tántorodása, egy kisdednek kára,
A ki annak oka, el kell kárhoznia,
Mi béres pásztorok hogy ne mennénk kinra.

24. Jaj nekünk, higgyétek, kik minket esmértek,
Mert pokolra megyünk, mondhatjuk ti néktek,
Érzem is magamban, kiről vallást teszek,
Nem álmod beszélek, igaznak hidjétek.
25. Minket füstölőink, sósvíznek ereje,
Sem szentek érdeme, sem papok levele,
Képek tisztelete, bucsu járó neme
Nem segíthet soha, lelkünk próba erre.
26. De a kik igazán Krisztus érdemében,
Biznak idvességes drága szent vérében,
Idvezülnek: de mi részesek e kincsben
Soha nem lehetünk, mert biztunk szentekben.
27. Bruntziknak pokolban lesz öröken jajja,
Komájával maga mostan nyilván vallja,
Pintér is ugyan azt maga felől mondja,
Ezeknek utjoktól kiki magát ójja.
28. A ki látja s hallja, Sempte, Galgóczvára,
Ezeknek templomi Bruntzik Tóbiásra,
Gergelyre és amaz rossz Pintér Mártonra
Kiálthatja nyilván, Isten átka szállja.
29. E sorsa mindenkor hittől szakadtaknak,
Soha csendességük nem leszen azoknak,
Tisztességes hírek nyilván mind elmúlnak,
Hanem testi s lelki kinjaik ujjulnak.
30. Nem tudom, mint adnak számot az Nagyurnak,
Ha kérdi azoknak lelkeik hol vannak,
Kik pásztorságoknak tisztiben kimultak
S életben nagy sokan bennünk botránkoztak.
31. Semmiként ott nekünk nem lehet mentségünk,
Mivel álnokságot mi csak cselekedtünk,
Tisztünkre igazán gondot nem viseltünk,
Nem viseltünk, igaz hitünkben kiestünk.
32. Semptei, Szeredi hiveknek temploma,
Galgócz városának szép hires lakosa,
Látom hogy miattunk már gyászra fordula,
Mely keserves sorsnak én vagyok fő oka.
33. Tudom, sok zokogást, Istenhez kiáltást
Ezer fohászkodást tesznek, felsóhajtást,
Mert szerzénk a hitben való tántorodást,
S Bálnak készítettünk a helyében szállást.
34. Bizonyoságot teszek, míg döggé nem leszek,
Nem vagyok most részeg, igazán beszélek,
Hogy nagy rettegések lelkemben sértések
Vagynak csipkedések, s Plutóé is leszek.

35. Ezer esztendőben hatszáz s háromtizben,
Harminczados tisztben lelki gyötrelemben,
Boldogasszony napján hogy vásár Szeredben
Esék, ott létemben szerzettem versekben.

A M. N. Múzeum 2077. F. L. (208-209. lap) jelzésű másolat kéziratáról.

24. Káldy Mihály soproni plebánus levele Artner Farkas polgármesterhez az ünnepeknek egyformán való megülése tárgyában. Sopron, 1631. aug. 6.

Szolgálok kegyelmedet, áldja Isten kgdet minden jókkal, igaz hittel, jó szerencsével, hosszú
élettel mind a kgdhez tartozókkal.

Emlékezhetik kegyelmed reá, beszélgetvén egymással némelyik esztendőben az innepeknek
megilése felől, rút dolognak itélvén, hogy noha mi innepet ülünk és kegyelmetek nem,
viszontag kegyelmetek üli s mi nem; kért kegyelmed azon, hogy az innepeket följegyezve
beküldeném kegyelmednek, az Praedikátoroknak eleibe adná kegyelmed, hogy ahhoz
alkalmaztatnák magokat, én beküldtem, de semmi nem költ benne.

Tavaly esztendőben az egész Praedikátorok Synodot tartván *Csepregben* sokat végeztenek
egyenlő akaratból, a mely végezést ki is nyomtattak, *Canoneseknek* nevezik, az az, az *Egyházi
szolgák életének, tisztinek és tisztességes magok tartásának regulái*⁷⁹, melynek a végen az
innepeket is följegyezték, a melyeket büntetés alatt tartozzanak megülni a községgel a
Praedikátorok, a mely innepek között e mai innepnap is föl vagy on irva.

Én azért nem tudom, az itt való Praedikátorok kitől függenek, ha azokkal egyet nem akarnak
érteni: azt tartom, a mennyi fej, annyi elme, nem is csudálom, mert istennek csak egy Anya-
szentegyháza van, annak egyesnek kell lenni, az egész világon kiterjesztve, azon kívül valók
egy sem igaz, azért nincs egyesség köztök, mert az Isten megfordította elméjüket, hogy ne
értsék egymást, mint azoknak, a kik a Bábel tornyát kezdték volt építeni.⁸⁰ Egy dologban
egyesek, a melyben hasonlók Sámson rókáihoz, tudni illik az Anyaszentegyház ellen való
ostromlásban; nem csak a tévelygők, de meg mind Török, Tatár is egyet ért velek; a farkok, az
az, az akaratjok mind egy, de a fejek, az vallásuk külömb-külob. Im azért szó kegyelmedről
nincsen, oda küldöttem az Innepeknek párját, melyeket méltóknak végeztenek ülésre. A
Nemes Tanácsnak is proponálja kegyelmed, a Praedikátoroknak is, ha Sopron Vármegye
Ecclesia tagjai, alkalmaztassák magokat hozzája. Csak Czenkre vagy Köröszturra kimenjenek
is, innepet ilnek, noha azon korpabeliek, mert ha hozzá nem alkalmaztatja kegyelmetek magát,
tudománt teszek, oka semminek ne legyenek, de én, nem más a Városnak Plebánosa levén,
módot keresek benne, hogy az innepek megilettessenek.

Ezt akartam kegyelmednek, úgy mint a Város fejének értésére adni és választ is várok
kegyelmedtől. Isten kegyelmeddel. Költ itt Sopronban, Úr színe változása napján Anno 1631.

Kegyelmednek jóakarója igyekezik
szeretettel szolgálni kegyelmednek
Káldy Mihál.

⁷⁹ Ime kétségtelen bizonyosága, hogy a dunántúli egyházi törvények nem csak Somorján 1650-ben,
hanem már 1630-ban Csepregen is megjelentek.

⁸⁰ Mily ravaszul és merészen használja fel a plebánus e jelentéktelen dolgot az ellenünk való durva
támadásra. És minket mondtak békezavaróknak!

Ab extus: Generoso ac Nobili Domino Wolfgango *Artner* liberae Regiaeque Civitatis Soproniensis Consuli Dignissimo ac Domino Amico et Vicino benevolo, die 6. Aug. 1631.

Gamauf gyűjteményéből II. k. 2. r. B. 945. 1. Eredetije Sopron város levéltárában.

**25. Széchy György özvegye, Homonnay Mária lelkészt kér Murányba
Lethenyey István csepregi esperestől és 25 tallért küld a csepregi iskolára.
Murány, 1641. április 16.**

Admodum Reverendo Domino *Stephano Lethenyey* Ecclesiae Csepregiensis Antistiti, nec non certarum Ecclesiarum Transdanubianarum A. C. profitentium Seniori, Domino in Christo nobis etc.

Adm. Rev. Domine, in Christo nobis Venerandissime, Salutem et officiorum pietatis commendationem. Mint frustráltatánk *Deselvits* István és *Trukius* Márton Predikátorok háladatlanágok által az Isteni szolgálatnak exercitiumjában (kiket jóllehet nem a végre commendált volt kegyelmetek is Patrociniumunk alá, hogy ily háladatlanúl, egyik bucsu vétlen való félreállításával, a másik ante terminum anni obstinata et tumultaria valedictiójával nagy boszukeppen fizetett volna meg) nem szükség, becsülettel való jóakaró Uram, előszámálnunk, mert tudjuk constálni kegyelmeteknél.

Akarván azért más valamely Istenfélő jóerkölcsű keresztyén vallásunkon levő tudós Predikátort helyekben szerzeni, minthogy ez mi földünkben tiszta Magyar nyelven vallásunkon levő Predikátor ritkán találtatik, ennek előtte is találtuk vala meg kegyelmetet, melyre azt irta vala kgd, hogy pro 7. Maii *Generalis Synodusa* volna celebrálandó *Chepreghen* az Fraternitasnak és akkor beszélgetvén együtt, ha valamely atyafija találkoznék, meg nem tartaná kgtek.

Mivel pedig szintén előttünk vagyon a Synodusnak terminusa, mégis akaránk requirálni kgdet kérvén, hogy ne lenne feledékenységből, hanem mind az Isteni tiszteletet s mind annak gyakorlására és promotiójára való kegyes indulatunkat meggondolván, mutassa jó akaratját, rendeljen és adjon egy jámbor Istenfélő és jó erkölcsű Predikátort Udvarunkban kgtek, nem kételkedvén ő kglmének itt közöttünk mind böcsületének s mind tisztességes állapotjának kiszolgáltatása felől; kegyelmeteknek is pedig abbéli jóakaróját és promitudoját minden időbeli jóakaratunkkal remunerálni ígérjük.

In reliquo Adm. Rev. D. Vestram diutissime feliciter valere exoptans, Adm. Rev. Dom. Vestrae ad officia pietatis devota Splis ac Magnif. condam Domini Georg. *Szécsi* de Prima Szécs relicta vidua, *Homonnay Mária*⁸¹ Datum Murany 16. Aug. 1641.

P. S. Értvén kgd irásából az *Csepreghi* Városbelieknek jóra való szándékokat, hogy scholát akarnak építeni, melyre ennyi földről az mennyit küldhettünk, küldöttünk segítségül huszonöt Tallért ezen levelünk megadó jámbor szolgáinktól. Adja Isten, hogy szent nevének tisztességére szerencsésen vihesse véghez kgtek abbéli szándékát.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (p. 32.) jelzésű kéziratáról másolva.

---

⁸¹ Férjével együtt buzgó evangélikus. Ezek leánya volt Széchy Mária, ki utóbb áttért. Lásd: Acsády Ignác, A Széchyek Murányban. Századok 1885. évf. 21. lap.

**26. Godi Imre kőszegi lelkésznek (előbb győri kanonok és szanyi plebánus) levele
Musay G. püspökhöz, melyben a csepregi evangélikusok üldöztetéséről értesíti.
Kőszeg, 1651. aug. 5.**

Adm. Rndo et Clmo viro, D. Gregorio *Musay*, Ecclarum cis Danubialium Aug. Conf. addictarum Superintendenti vigilantissimo etc. Dno tanquam patri mihi in Chsto obsmo. Nőmöskérre, cito, cito, cito, citisse.

Admodum Rnde et Clme Dne, Pater in Chsto obsme, salutem et servitiorum meorum paratam commendationem. *Vitnédi* István Uram itt vala *Kőszegön*, sietve menvén Palatinus Urunk ő Nga dolgában Horvát Országban; ő kgme emlékezett a *Csepregi* Evangélikusoknak mostani nyomoruságos állapotjokról és azt tanácsolta ő kgme, hogy ha mégis *Nádasdi* Uram az elkezdett üldözésben nem remittált, tehát ujobban ő Ngát Palatinus Urunkat meg kell találni felőle, az levelet penig csak szintén *Kecskés* Istvánnak kell adni kezében. Azonban *Vitnédi* Uram is dolgát végezvén visszatér és ő is gondot fog viselni az dologról. Ez dologra nézve *Lethenyi* Uram és egynéhányan az itt való Uraim közül injungálák én nékem, hogy kgdnek írnék dolog felől, tudniillik, menne által kgd *Bükre* és conferálván az dolgot *Horvát* Ferencz Urammal, küldené be kgtek Csepregben *Ebergéni* szolga Biró Uramat, ő kglme lenne szemben az Paterrel és az Ispánnal és kérdené meg tőlök Biró Uram a kgd nevével, ki akarátja az, hogy a Csepregi Városban levő Evangélicusok annyira háborgattatnak, úgy hogy már *Sárvárott* az nyomoruság miatt egy közülök meg is holt. Az Úr ő Nga akarátja-e, az Pateré-e, a vagy az Ispán-é? Ha azt felelik, hogy ők nem az hitért, hanem más excessusokért háborgatják, arra Biró Uram azt felelheti, hogyha úgy volna, ahoz senki nem ártaná magát s nem is ártja. De az mint az állapot vagyon, úgy látszik, hogy az háborgatás praecise csak az religio miatt vagyon, mivel az kik Catholicusok, azok pacifice vadnak, semmit ő Nga ellen nem vétenek, mert Catholicusok. Az Evangélicusok pedig soha oly caute magokat nem viselhetik, hogy valamit reájok ne fogjanak; és ha azok is elunván az sok nyomoruságot, Catholicusokká lesznek akarátjok ellen, ottan mingyárast minden vétkek condonáltatik, melyből evidenter kijön, hogy csak szintén azért nyomorgattatnak, hogy hiteket elhagyják és Pápistákká legyenek, mely abból is megtetszik, hogy vadnak subordinatus Catholicusok, az kik a nyomoruság alá vettetett Evangélicusoknak azt svadeálják, legyenek, úgy mondanak, Pápistákká és szintén úgy békeségesen lakhattok, mint szintén mi, nem leszen senkitől bántástok, az mint most akármi praetextus alatt többen is lévén megfogattatván, késztetvén, hogy Pápistákká legyenek, mihelyt megcselekedték, azonnal minden büntetés nélkül az fogságból elbocsáttattak, az többi, kik Pápistaságra nem hajlottanak, Sárvárra küldettek fogságra. Efféle discursusira Biró Uramnak az mint fognak felelni az Pater és az Ispán, vegye kgd az Ő kgmétől Biró Uramtól írásban, tanquam a privata persona, annak utána vegye kgd conceptusban s küldje ide hozzánk Kőszegre, hogy mi is revideálhassuk és jó módjával rendesen Palatinus Urnak ő Ngának praesentálhassuk. Ezt penig nem kellene halogatni, hanem maturálja kgmed prae ceteris, mivel most Palatinus Urunk ő Nga Bécsben vagyon és jó mód vagyon az praesentálásban. Minek utánna penig ezeket kgmed végre viseli, tetszett ez itt való Uraimnak és *Vitnédi* Uramnak, hogy kgd per fidelem tabellarium az Eccla pecsétit is küldje által, vagy ha érkezik, hozza magával, hogy azzal megszignálván quantocius expedíálhassuk, talán Isten után szegényeknek nyomoruságokról valamit fordíthatunk. Mert ha most ez dolgot silentiumban vesszük, az Úr elkezdett dolgát végre viseli és félő, hogy mindenütt jószágában hasonlót ne practicáljon. Végezetre ez is tetszett ő kgmeknek, hogy kgd maga is Biró Urammal bémenvén Csepregben és mig Biró Uram az Páterrel és az Ispánnal discurál, addig kgd Praedikátor Uram szállásán maradjon és ő kgmével minden dolognak igazán és rendesen végére menvén, úgy hogy az mit Palatinus Urunk elejében fogunk terjesztetni, abban valami hiba ne legyen, hogy jövőendőben panasztételünk orczánkra ne térjen.

Ezek után Istennek kegyes gondviselése alá ajánlom kgdet, mint tiszteletes atyám Uramat, tartsa kgdet jó egészségben minden háza népével egyetemben sok esztendeig, az kisdéd ébregető vendéget is Isten nevelje nagynak az maga tisztességére és az Ecclának előmentére s az kgdnek szolgálatjára. Datum in Küszögh d. 5. Aug. An. 1651.

Adm. Rndae Dign. Vtrae

filius obediens usque ad mortem
Emericus Godi.

M. N. Múz. 2077. Fol. Lat. kézirat 42. 1.

27. Musay Gergely püspöknek gróf Pálffy Pál nádorhoz a csepregiek üldöztetése tárgyában irt panaszlevele. 1652. jul. 26.

Paria literarum ad Illmum D. Comitem Paulum *Pálffy* ab Erdőd Regni Hung. Palatinum transmissarum die 26. Julii 1652.

Nagyságos Kglmes Urunk, Egyházi tisztünk szerint alázatos szolgálatunkat és Istenhez nyújtandó keresztény imádságunknak áhétatosságát ajánljuk és kívánunk az Atya Istentől az mi Idvezítő Krisztusunk által kegyelmet, boldogságot, hosszú életet szerencsés és idvességes birodalmat és egyéb kívánatos testi lelki jókat megadatni.

Ngos Kegyelmes Urunk, hogy Ngdat egyszer is másszor is kelletik supplicatiókkal busítanunk, alázatosan kérjük Ngodat, nekünk megbocsásson, mert kényszerít bennünket az embereknek rajtunk való hatalmaskodásuk és vallásunkban való háborgattatásunk. Emlékezhetik Ngd reá, minemű difficultásokat adtunk vala be Ngdnak *Sopronyban*, melyre Ngd benigna resolutiot is adott, írván mind az Uraknak, mind az nemes Vármegyéknek, hogy mindeneket in negotio religionis az Articulusok szerint componáljanak, de semmi effectusa, nem lett az Ngd parancsolatjának és nem hogy az akadékok jó karban állapéttatnának, hanem inkább naponként nevelkednek rajtunk együtt is másutt is az hatalmas cselekedetek és tavaly szintén Pünkösöd tájban az Csepregi Alsó Templom épületére vétetett sindel elvétellett, ki miatt az Templom romlásra jut, az együgyü község sokképen háboréttatott vallásában; mostan pedig ha hol az Egyházi rendeknek avagy változása, avagy halála esik, ottan mindjárt egyházi tisztünkben praepediáltatunk, mint *Ikervárott* az Sárvári Plebánus, az Parochialis zselléreket maga számára foglalván. Az elmúlt Szentháromság Vasárnapján pedig Csepregi Predikátort Isten ez világból kiszólván, mindjárt az Boldog Asszony Templom kulcsát az Polgármester és Czéhmaster által elvetette és Superintendensnek meghagyta, hogy az Parochiába Predikátort se ne hagyjon, se ne rendeljen Gróf Nádasdy Uram Ő Nga híre nélkül. Az mi pedig nagyobb die 4. Junii mensis praesentis Csepregi Polgármester, Biró és több katolikusok azon parochiára menvén, az ajtóját hatalmasúl feltörték, az substituáltatott Predikátort és az megholt Predikátor özvegy feleségét nevetlen, árva gyermekivel erővel kivonták, taszigálták és hurczolták elannyira, hogy az Predikátor ugyan elájult az földre leesvén. Ezenkívül is az szegény Evangelicusok azon helységben sok injuriákat kényszerítettnek szenvedni és így háborgattatván nem tudunk Egyházi tisztünkben eljárni, mivel az Vármegyékben az előbbeni tett injuriáinkról is panaszolkodván semmi satisfactiónk nincsen. Ajánlják Tisztviselő Uraimék magokat, de nincsen effectusa. Könyörgünk azért alázatosan Nagyságodnak, mint kegyelmes Vicekirályunknak, méltóztassék mind az beadott difficultásokat az Articulusok szerint jó karban állatni s mind az Csepregi elfoglaltatott Templomokat restituálni s mind egyéb insolentiák praepeditiók ellen bennünket oltalmazni, tudhassunk mi is religiiónk szabadsága szerint tisztünkben eljárni. Ez pedig úgy lehet, ha Ngd az Vas és Sopron Vármegyebeli Viczeispán urainknak serio fog iterato parancsolni, az kik kötelesek, hogy e féle injuriákat

inhibeáljanak. Istennek kegyes gondviselése alá ajánljuk Ngdat kegyes választ várván, Ngodnak mint Kglmes Urunknak alázatos, Istent imádó szolgálai,

Dunán innend az Aug. Conf. Levő
Superintendens *Musay Gergely*,
Seniorok és az több Egyházi személyek közönségesen.

Pro meliori declaratione adjuk mégis Ngdnak bővebben és világosabban eleiben az Csepregi elfoglalt két Templomoknak állapotját. Hogy az Polgármester az több Catholicusokkal egyetemben az Evangelicusoknak restituáltatott Templomokat, Parochiát, Jobbágýokat és Egyház szöleit, földet, egyéb pertinentiákkal egyetemben elfoglalván, az Plebánus gondviselése alá adták, az szegény Viduát megholt Urának minden szolgálatjáért való proventustul priválták. Az mi nemű két ízbeli követek voltak ő Ngánál, Plebánust kérvén, mint és hogy informálták ő Ngát, mi nem tudjuk. De mind ennyi inség között is vagy on még 135 ház, melyekben mind Lutheránus Gazdák vagynak, az mint némelyek közülök felszámlálták. Mikor *Ebergény János* Szolgabíró Uram bément volt Csepreghben inquirálni, ki akaratjából foglaltattanak el az restituáltatott Templomok Parochiája és hányattattanak ki az Substitutus Predikátor és Özvegy, azon napon fogdoztanak meg az Lutheránusok közül majd nyolcz személyt, kiket kalodáztak, békóztanak, kik közül egy *Timárné* nevű Özvegy Asszony is volt és kétszer ütötte fel az nyavalya az fogságban, mely annak elütte nem volt rajta. Vagyon egy Cseh Csepregi Lutheránus jobbágýa ő Ngának Sárvárótt fogságban, ki supplicálván ő Ngának s ártatlanságát proponálván s szabadulását kívánván, semmi effectusa nem lett supplicatiójának. Ezenkívül is némelyek lappangnak imitt amott, félvén az fogságtól s nem is merészelnek magoktól efféle inségekről panaszt tenni, hanem titkon folyamodnak mi hozzánk mediantibus nobis. Könyörgünk Ngdnak alázatosan, az Isten kedvére méltóztassék Ngd mind ez difficultásokat remedeálni és az Articulusok continentiája szerint religiójukban őket oltalmazni és az elfoglaltatott Templomokat, Parochiát cum suis pertinentiis visszaadati s religiójokon levő Predikátort tartani. Mely Ngd ily kglmes oltalmáért, Ngdnak boldogságáért Istent imádók akarnak lenni és maradni.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. számú kéziratának 227. lapján.

28. A csepregi evangelikusok üldözésére vonatkozó kivonat az 1655. évi országgyűlésen írott naplóból.

In Czepergh ... hujus loci Templa duo inferiori cum parochia et omnibus proventibus per Commissarios tribus vicibus fuerant restituta, verum miserrima plebs variis et innumerabilibus modis turbatur in Religione et divexatur, incaptivatur, mulctatur et ex captivitate non dimittuntur, priusquam ad Confessionem Rno Catholicam se accessuros non promittunt. Plebanus ejusdem loci Catholicus diebus festivis armatis manibus extra Oppidum circumambulat, vigilans super eos, qui ad Cultum Divinum in vicina loca exire vellent, ut non obmittat. Mulieres puerperae lecto jacere in puerperio coguntur ad 10 et 20 quoque Septimanas, nec permittitur ipsis Introductio in Christianitate solita, priusquam ad Confessionem per Plebanum Rom. Catholicum accesserint.

Anno 1652. in festo Sanctae Trinitatis dum hujus inferioris Parochiae Minister Evangelicus mortuus fuisset, subito clavem exterioris templi per Aedilem e foribus adimi curavit Consul et Superintendenti coram populo et illis Ministris, qui Exequiis Ministri defuncti interfuerant, magno cum clamore inhibuit, ne quemquam Ministrum in Parochia relinqueret vel introduceret sine praescitu Domini Comitís de Nádasd, prouti deinde substitutum Concionatorem idem Consul et alii nonnulli Catholici in parochiam irruentes extraxerunt indecenterque

tractarunt. Viduam autem defuncti Ministri, cum infatulo in Cunis jacente sex Septimanam cum coeteris Orphanis violenter et crudeliter sine ulla commiseratione ad publicam plateam ejecerunt, utrumque templum cum parochia, vineisque parochialibus et terris arabilibus a defuncto excultis, occuparunt et ademerunt.⁸²

Paur Iván gyűjteményéből. Közölte Farkas S. Csepreg tört. 418. lap. Vesd össze: Zsilinszky M. A magy. országgyűlések vallásügyi tárgyalásai III. köt. 120. lap.

29. Gróf Zrinyi Miklósnak a soproni evangélikusok érdekében I. Lipót királyhoz intézett folyamodása. Sopron, 1658. október 23.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, Domine Domine mihi Clementissime.

Mota est controversia per Parochum Civitatis Soproniensis, contra Senatum Ejusdem Civitatis Soproniensis, Majestati Vestrae Sacratissimae jam relata et cognita, quae prouti Articuli in negotio Religionis conditi et Diplomata Regia sonarent, iisdem tota contraria, et per consequens illegitima esset. Supplicem Senatus libellum demisse Majestati Vestrae Sacratissimae recommendaveram, etiam Dominus Regni Hungariae Palatinus per speciales suas literas, et alii Majestatis Vestrae Sacratissimae Consilarii, nihilominus eadem controversia amicabiliter componenda, Dominis suprafato Palatino, et Strigoniensi ac Colocensi Archiepiscopis per Decretum Majestatis Vestrae Sacratissimae transmissa est. Veretur Senatus, ne eundem, quem Majestas Vestra Sacratissima benigne intendit, assequatur finem, Parochus enim ex confidentia assistentiae Patronorum illegitimo suo processui contra Scriptas Regni Leges et Diplomata Regia intentato patrocinantium, non nisi cum laesione scriptae legis accommodare intendit controversiam. Et quia causa haec contra Senatum solum intentata, totum concerneret Evangelicum Statum, pro avertendis quibusvis futuris difficultatibus praesenti turbulento praesertim tempore e re ipsa crederem fore, fidelitate mea erga Majestatem Vestram Sacratissimam sic requirente (salva Majestatis Vestrae Sacratissimae ordinatione), ut eadem Controversia, ad suum competens forum et suos Judices relegaretur. Et pro hac Majestatis Vestrae Sacratissimae benigna declaratione, uti antea supplicavi demisse, ita de facto supplico, dignetur pro conservatione Legum et Diplomatum hanc controversiam⁸³ ad suum forum et suos Judices clementer relegare. Sic satis fiet Legibus Regni et Senatui ulterior conquerendi occasio tolletur, Parocho etiam juxta Leges Regni procedendi facultas libera permanebit. Majestati Vestrae Sacratissimae Clementiam humillimis obsequiis meis promereri contendam. Et tandem diutissime valere et gloriose florere exoptamus. Datum Sopronii. die 23. Mensis Octobr. 1658.

Ejusdem Majestatis Vestrae Sacratissimae

Humillimus et fidelis servus

*C. Nicolaus (a Zrin),
Assessor m. p.*

---

⁸² A csepregiek üldöztetésére vonatkozólag több forrásiratot is közöltem a M. prot. ehtört. Adattár V. évf. 1906. 50-56. lapjain. Ugyanitt közöltem (47. 1.) Kis Bertalan püspöknek a csepregi iskolaépítés ügyében Szelesten 1641. március 12. kiadott ajánló-levelét is.

⁸³ A harangozási díj miatt pereskedtek igen sokáig. Szent Mihály templomát ugyanis az evangélikusok használták, a harangozásért mégis a plebánus szedett díjat tőlök. Zrinyi ez ügyben Sopronban való tartózkodása alkalmával öt más levelet is írt: a nádornak (magyar nyelven), az egyik főhercegnek, Portia gróf titkos tanácsosnak, Kurz vicekancellárnak és Schwarzenberg gróf főkamrásnak.

Ab extus: Sacratissimae Romanorum Imperatori ac Germaniae, Hungariae et Bohemiae etc. Regiae Majestati etc. Domino Domino mihi clementissimo.

Gamauf gyűjteményéből II. k. 2. r. C. 60. 1. Eredetije Sopron város levéltárában.

30. Gróf Zrinyi Miklós nyilatkozata a légrádi evangélikusokról az 1659. évi pozsonyi országgyűlésen.

Megtetszik ez az említett 1659-dikben való diétából a holott is midőn ezt a kérdést forgatnák: „Valyon a magyarországi evangélikusoknak üldöztetésük nem volna-e káros?” a melyre mindenek felszóval ezt kiáltják vala, jó dolog, szent dolog, úgy kell lenni!

Ezt hallván a horvátországi bán, gróf Zrinyi Miklós, fel kél is így felel: „Rossz, igen rossz dolog uraim!” Melyet midőn mindenek csudálkozva hallának, maga a dicséretes úr semmit nem változtatván, így menti s fejt beszédét: „Jó uraim! szabad legyen kinek mit itélni. De bezzeg az én elmém szerint noha én azokat az evangélikus magyarokat nem annyira ismerem, mint mások, mindazáltal, minden e matériában forgottakat megkövetvén azt mondom, ha ki kel mondanom, a mi én hozzám ő felsége hites szolgája és belső tanácsosához illik, hogy mindazok a jó vallást reformáló emberek, az ország articulussainak nyilván való bontogatói és a haza békességének megzavarói. Mert ugyan is mi gyümölcse lenne egyéb ez ilyen jóakaró uraim tanácsának, hanem hogy a császári és királyi hitet ez által erőtelennítsék, s mindenek előtt gyanussá tegyék, kihez aztán senki ne bizhatnék. Ihol a török megesküdt ellenségünk, ha az evangélikusokat is ellenségünké tesszük, miképpen állunk ennyinek ellene? ha kivált ezek magukat a törökhöz csatolják. Az ilyen gonoszt azután azoknak a jó vallást reformáló embereknek köszönheti a haza. Mert habár nem arra valók is, hogy valami nemes hadi virtusokkal használjanak hazájuknak, mindazáltal alattomban való suttogással, formálással és ültetéssel vesztegethetik hazájukat, kiknek másképen egy szabadságuk vagy az országban velünk. Tudjátok meg uraim! igaz pápista ember vagyok, vallásomban való állhatatosságomban is egyitek sem halad felül. De micsoda dühös bolondság vinne engemet arra, hogy én p. o. az én *légrádi evangélikus* vitézeimet, és ott való presidiáriusimat helyükből kiűzzem? Bizony a kiket ismerem pápista katonákat, tíz törökre sem mernék kimenni velük. De ha az evangélikusokkal vagyok, azoknak imádsága és sok éneklései között, valamikor harcra megyek, soha nyereség nélkül meg nem térek.”

Pápai Páriz Ferencz „Romlott fal felépítése” című művéből. M. prot. ehtört. Adattár V. évf. 1906. 171. lapon.

31. Szenczi Fekete István kőszegi lelkésznek a büki zsinathoz intézett levele, melyben Fisztrovits Györgyöt a püspökségre alkalmatlannak mondja és szavazatát Deselvics István légrádi esperesre adja. Kőszeg, 1665. február 10.

Tehetségem szerint való szolgálatom ajánlása után, hogy Isten kegyelmeteket hosszú élettel, jó egészséggel és egyéb testi s lelki jókkal mind fejenként megáldván e mostani Gyűlésben végre viendő dolgait is boldogítsa, szűbül kívánom.

Mi legyen Tisztelendő Uraim itthon maradásomnak oka, arról nem szükség bőségesen írnom. Ex fundamento megbeszélheti mind *Fisztrovics* Úr s mind peniglen ez elmúlt napokban itt nálunk levő *Zvonarics*, *Szili*, *Perennyei* és *Balika* Uraimék, kiknek kimenetelem felől való instantiájoknak (hihető a Nemes Tanácsnak akaratjából) simpliciter contradicált Biró Úr. Mely contradictio ellen kimehettem volna-e én, kegyelmetek bölcs ítéletire hagyom.

Mind azon által licet corpore absim, spiritu tamen praesens. Melyre nézve én is úgy mint a több Atyafiak között legkisebb, akarom jövődöbeli előttünk járó Püspökünk felől való votumomat ez levelem által adni. Jó lelkiismerettel annak okáért gondolkodván, ki lehetne arra a tisztre alkalmas: noha idejére, értelmére és magaviselésére nézve czélozhatnék mindenekelőtt *Fisztrovics Uramra*⁸⁴; de mivel mind szemeiben levő fogyatkozások naponként öregbülnek, mind keze igen alkalmatlan az expeditiókra s mind peniglen maga személyében is nem nemes ember: ezekre és több ezekhez hasonló okokra nézve az én ítéletem szerint azon súlyos és munkás Püspöki tisztűl teljességgel ment lehet. Ellenben mivel *Deselvics Uramban*⁸⁵ semmi ily akadékokat lenni nem értettem; annak okáért az én votumom simpliciter ez, hogy *Deselvics Ur* legyen Püspökünk. Az jámborság nem hogy excusálná ő kegyelmét ezen tisztűl, de sőt inkább egyik az, a mely érdemessé teszi. Kegyelmetek mind azon által jobban ismervén én nálamnál az Atyafiakat, jobban is tehet felölök ítéletet.

De caetero Nemzetes *Vittnyédy István Ur* útjában lévén, hagyott kezemnél fl. 5. Melyet én *Fisztrovits Urnak* adtam, hogy kegyelmeiteknek *Vittnyédy Ur* nevével praesentáljon. Ezek után tartsa Isten Kegyelmeitek mind fejenként kívánt jó egészségben. Datum Kőszegh die 10. Febr. Anno 1665.

Kegyelmeteknek
mindenben engedelmes Fia
Stephanus Fekete
Eccles. Kőszeg. Hung. Pastor m. p.

Ab extus: Plurimum Reverendis atque Clarissimis Dominis p. n. in pago *Bük* Synodum Generalem celebrantibus Pastoribus etc. Dominis Fautoribus et Patribus in Christo colendissimis - *Bük*.

Gamauf gyűjteményéből. II. köt. 2. rész 353. 1.

**32. Ákosházi Sárkány János dunántúli kerületi kapitány évi 20 frt díjért
a rohonczi evang. lelkész és iskola megoltalmazására kötelezi magát.
Bozsok, 1667. április 24.**

Én Ákosházi Sárkány János adom tudtára mindeneknek, a kiknek illik, ez levelemnek rendiben. Hogy jüttenek előmben Rohonczi Német Városi Augustana Evangelikusok az Praedicatorjoknak és Iskolaházoknak oltalmáért. Ilyenképen végeztenek velem. Mivel ennek előtte való Bossoki Alsó Castélbeli Uraknak azon oltalmáért annuatim nyolczvan munkást adtanak, de mivelhogy megnevezett munkásokat az elmúlt esztendőben igen késedelmesen és rendetlenül beszolgáltatták, a kivel contentus nem lehettem, hanem pénzben alkudván velek, úgy hogy annuatim Husz forintot két izben, valamikor kívánni fogom, fogyatkozás nélkül tartoznak letenni, letevén pedig, Én is tartozom letételekor mindgyárt őket arról quietálni, és valamint annak előtte való Urak oltalmazták, Praedicatorjokat és iskola mesterjeket oltal-

---

⁸⁴ Fisztrovits György kőszegi lelkész, Fekete tisztvársa.

⁸⁵ Deselvits István lelkész és esperes a légrádi végvárban.

mazni. Melynek nagyobb bizonyosságára adtam ezen Pöcsétes Leveletem, kezem írásával megerősítvén. Datum in Castello Bosok⁸⁶, die 24. Apr. Anno 1667. (P. H.)

A következő lapon: Pro Anno 1667. meg van füzetve azon húsz forint, melyről quietálom. Ákosházi Sárkány János m. k.

Eredetije a győri evang. egyházközség levéltárában. Közölte Ráth Károly: Prot. Eh. és Isk. Lap 1860. évf. 367. lap.

**33. Berzeviczi Lajos pápai pálosrendű vicarius tudatja a simonyii alesperessel,
hogyan Dabronyba csak azon esetben választhatnak papot, ha Alásony mint
filia csatlakozik hozzá. Dabrony, 1668. augusztus 16**

Honorabili nobis viro W. N. Ecclesiae *Simoniensis* Viceseniori etc.⁸⁷

Honorande nobis Vir, Salutem cum benevolentiae nostrae propensione. Biennium iam fere est, ex quo hinc ex Possessione nostra *Dobroniensi* Lutheranum Ministerium ob sceleratam suam uxorisque suae vitam cedere sede iussimus. Volvebamus quidem animo veterem unamque, extra quam nulla datur salus, Catholicam Romanam postliminio reducere fidem; verum quia maluimus corporibus dominari fortunisque eorum, quam animis, reliquimus eos ire secundum desideria cordis eorum latam damnationis viam, excusabiles olim coram Tribunali Divino futuri eo, quod curaverimus Babylonem et non est curata, perditio eorum sit ex ipsis. Et sicut olim Dominus permisit populo regem Saulum eo, quod proiecerunt Dominum, ita et nos permisimus eisdem Lutheranum inducere Ministerium, ita tamen...

Quoniam ex veteribus Patrum nostrorum monumentis et literis constat pagum *Alásony* et *Szalók* fuisse filiales *Dobroniensis* Ecclesiae ab annis fere quingentis, ideo cum nec pagus Alásony alendo Ministri idoneus per se sit, nec noster pagus Dobrony ob belli clades et Rusticorum paupertatem: ideo vos, cui hoc incumbit negotium, sic disponite, ut pagus Alásony rursus ad veterem redeat matrem Dobroniensem, ut inde commodius Minister loci Dobrony vivere possit; unde ipsi nostrisque et vicinis subditis non modicum accedet levamen. Secus nullo modo unquam Lutheranum acceptare volumus Ministerium, de quo vestrum absolutum per nostrum hominem volumus habere responsum.

Alia conditio haec est. Cum vetus fuerit semper consuetudo, sive is Catholicus sit Sacerdos, sive alterius sectae Minister, ut antequam ad locum Parochialem se conferat, prius se Domino terrestri loci, ob auctoritatem et jus Patronatus conservandum praesentet, ideo harum serie vos monemus, ne per hoc successoribus nostris aliquid derogetur et ut officii nostri postulat ratio, exacte singula disponamus, ut is, qui huc ad bona nostra mittendus est, prius se nobis personaliter *Papae* in solita nostra Residentia, antequam loco moveat, se praesentet, investituramque per nos accipiat sicque singulis rite dispositis et ordine peractis, mandabimus nobis subiectis Dobroniensibus, ut eundem ad bona nostra in pace deducant.

Haec nisi praestiteritis, uti praefati sumus, nullo modo eundem huc admitteremus, et si modo non in futurum nullum unquam Lutheranum Ministerium Ecclesia Dobroniensis visura. His vos valere in utroque homine, ac videre una cum venturo huc cupimus in persona.

---

⁸⁶ Bozsok, Rohoncz szomszédságában északkeletre, ez időben Sárkány J. részbirtoka volt, mert a felső kastélyt a helység egy részével a Szarvaskendi Sibrik család bírta.

Szomorú okmány ez. Az előd, Ákosházi Sárkány Antal Sopronban 1562. még az evang. egyház részére végrendelkezik, az utód (bizonyára hitehagyott) pedig már évi bért kér az oltalomért! Lásd fentebb 27. 1.

⁸⁷ Wislicenus György lesz ez, ki 1666. simonyii lelkész volt és alesperes.

Actum in possessione nostra Dobrony 1668. d. 16. Aug. V. Benevolus J. Pater Ludovicus Berzeviczi, Ordinis S. Pauli primi Eremitae Thgus Monasterii Papensis Vicarius.⁸⁸

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 35. 36.) jelzésű kéziratáról másolva.

**34. Fisztrovits Gyögy kőszegi lelkésznek és püspöknek
a büki zsinathoz írt lemondó levele. Kőszeg, 1669. máj. 13.**

Viri plurimum Reverendi, Clarissimi ac Doctissimi Domini Patres et Fratres in Christo, multis nominibus honorandi.

Salutem et officiorum meorum promptitudinem. Non dubito, quin Reverendae Vestrae Dignitates recenti adhuc teneant memoria, quantis excusationibus, iteratis protestationibus, imo lacrimis abundantissime profusis tempore electionis meae institerim, ne grave et laboriosum superintendentiale officium mihi, et pro tunc jam viribus fere exhausto, imo vix non etiam luminibus orbato, imponeretur. Ast his omnibus nihil profeci, adeo, ut licet meam inhabilitatem oculorumque defectum pluribus coram toto Venerabili Consistorio exposuerim, tamen coacte et quasi violenter inter tantos tumultus tandem ad id me adduci passus sum, ut huic oneri humeros meos supponerem.

Jam mihi tanta officii mole presso laborandum erat strenue, quod etiam si non ex toto, saltem aliqua ex parte praestiti, usus variis, iisque legitimis oculorum defectui succurrentibus remediis. Nunc vero, cum me et oculorum usu et corporis viribus penitus deficere sentiam, adeo, ut vix aliqua amplius restitutionis spes mihi residua maneat, consultum fore putavi, ut officio superintendentali, quo hactenus functus sum, hac occasione penitus valedicerem et me in talem reciperem locum, ubi mihi afflicto, si non omnimoda, saltem aliqualis speranda esset quies, ne laboribus ecclesiasticis residuis adhuc iisque perexiguus totus exauriar viribus. Quod etiam ab amplissimo L. Regiaeque Civitatis Kőszegiensis Senatu, imo a tota communitate post multas instantias obtinui, ut ab ecclesiastica ejusdem loci functione liber pronunciarer et sic a praenominatis meis Patronis pacificam impetrando dimissionem, pagum *Szigeth* ad acidulas situm, velut commodissimam pro me residentiam elegi eo etiam respectu, si forte acidularum usus mihi conducibilis foret.

Rebus itaque meis sic se habentibus, Viri plurimum Reverendi Cl. atque Doct. Domini, Patres ac Fratres in Christo honorandi, hac die et hora officium Superintendentiale Vobis resigno inque sinum Paternitatum Vestrarum repono, utpote, quod subjectum magis aptum et habile requirit. Interim si qui defectus ob infirmitates meas accidissent, de omnibus iis ut Paternitates Vestrae mihi ignoscant, est, quod humillime peto. Deus adsit Vobis omnibus, et ut de utili commodo et gloriae div. studiosissimo provideat Capite, ardentissimis voveo precibus. Data in L. Regiaeque Civitate Kőszegh d. 13. Maii 1669. Vestrarum Reverendarum Dignitatum

cultor humillimus
Georgius Fisztrovits m. p.

---

⁸⁸ Az egyet. levéltárban található eredeti levél szerint Szenczi Fekete István püspök is írt e tárgyban Berzeviczi vicariusnak Kőszegről 1670. jun. 11. s tudósítja ezt, hogy Dimiakovics Péter simonyii és Vásonyi György dabronyi lelkészt teljes felhatalmazással és oly megbízással küldte ki, hogy az alásonyi papot 15 nap alatt helyezzék el onnan. A vicarius megjegyzése azonban a püspökről a hátlaon: Littera haec promittit postulata, in executione vere egregie mentitur, oportet Episcopum irreprehensibilem esse.

Kívülről: Viris Plur. Rdis Cl. atque Doctissimis, Dominis Senioribus Venerabilibus Consistorii Aug. Conf. Cis Danubium Dignissimis, caeterisque in Christo fratribus Eidem Consistorio addictis etc. D. Fautoribus et Amicis colendissimis.

Redditae sunt in Generali Synodo Bükini d. 21. Mai.

Gamauf gyűjteményéből, II. köt. 2. rész. 389. lap.

**35. I. Lipót a nagyvázsonyi végvár ágostai és helvét hitv.
őrseregének vallásszabadságot biztosít. Bécs, 1675. jan. 13.**

Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator semper Augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae etc. Fidelibus nostris, Reverendissimo Principi, Domino *Joanni Caspari* Generalis Militiae Hycrosolimitanae Ordinis Beatae Mariae Teutonicorum in Prussia Administratori ac eiusdem per Germaniam et Italiam Magno Magistro, nec non regni nostri Hungariae, partiumque ei annexarum Gubernatori; item Reverendissimo in Christo Patri Domino *Georgio Szelepcheny*, Archiepiscopo Ecclesiae Metropolitanae Strigoniensis, locique et Comitatus eiusdem supremo et perpetuo Comiti, Primati Hungariae, Legato nato summo et Secretario Cancellario, Consiliario Intimo, ac per antelatum regnum nostrum Hungariae in Iudiciis Locumtenenti nostro; Spectabilibus et Magnificis Comiti *Adamo Forgách* perpetuo de Ghymes, Tavernicorum nostrorum Regalium in Hungaria Magistro, Campi Mareschallo, Comitatum Neogradiensis et Borsodiensis Supremo Comiti, Administratori officii Iudicatus Curiae nostrae Regiae; Comiti *Christophoro de Batthyan*, partium praefati Regni nostri Hungariae Cisdanubianarum et Confiniorum Canisae oppositorum Generali Capitaneo, Pincernariorum nostrorum Regalium in Hungaria Magistro et Camerariis *Joanni Maythény* de Keseleőkeő Personalis Praesentiae nostrae Regiae in Iudiciis Locumtenenti, *Ladislao Petheő* de Gerse, Praesidii nostri Egerszeghiensis Supremo Capitaneo, praementionatarum partium attacti Regni nostri Hungariae Cisdanubianarum et Confiniorum Canisae oppositorum Vice Generali Capitaneo; Consiliariisque nostris *Paulo Zichy* Praesidii nostri Vásonkőiensis Supremo Capitaneo, nec non Supremo et Vice Comiti, Iudlium Iuratisque Assessoribus ac toti universitati Magnatum et Nobilium Comitatus Wespremiensis, simul vel divisim constitutis, cum praesentibus videlicet nostris requirendis: Salutem et Gratiam.

Posteaquam fideles nostri Egregii et Nobiles strenuique ac agiles *Praesidiarii* Milites praecitati *Confinii nostri Vasonkőiensis Augustanae et Helveticae Confessionis* ratione *eliberationis captivorum suorum Praedicantium*⁸⁹ ac simul etiam protectionis *in libertatibus* praefatae *suae Confessionis*, vi Diplomatis nostri Regii exercendae, humillimam iteratis vicibus apud Maiestatem nostram fecissent supplicationem ac instantiam, nos quoque tum ex eo, tum vero clementem et benignum habens respectum, ad praeclaram Fidem, fideliaque et constantia eorundem servitia, quae ipsi Sacrae primum praenotati Regni nostri Hungariae Coronae et deinde Augustissimae Domui nostrae Austriacae, consequenterque Maiestati nostrae pro locorum et temporum varietate atque occasionum exigentia, signanter autem

---

⁸⁹ Az evang. lelkész *Solnay* István volt, kit Szilvágyon 1673. jun. 6. avattak fel lelkészül Vázsonyba. Pozsonyban 1674. bilincsbe vetették és arcul verdesték, május 10. aláírván a reversalist, lemondott hivataláról. A vázsonyi ref. lelkész *Tolnay* István volt, kit 9 havi fogság után az itteni diploma alapján 1675. jan. 13. bocsátottak szabadon. Lásd Rác K. A pozsonyi vértörvényszék II. füz. 218. és 206. lapon.

contra naturales Christiani Nominis hostes, Turcas fortiter dimicando, summa alacritate debitaque promptitudinis studio exhibuerunt et impenderunt, ac imposterum etiam pari alacritatis, promptitudinisque et fidelitatis ac constantiae fervore sese exhibituros et impensuros polidentur, eosdem sub benignam nostram Regiam receperimus protectionem, ita ut quoad praetensam Religionis quoque libertatem ipsis prospiciendo iidem *sive Augustanae sive Helveticae Confessionis fuerint*, a nemine posthac ad mutandam Religionem cogi et compelli possint, neque dictos Praesidiarios nostros immutatae suae Confessionis intuitu a nobis minus benigne habendos: quin potius quo ad omnia, quae hisce benignis literis nostris continentur, clementissime protegens nec etiam permittendum, ut ab aliis illorum conscientiae violentiam ferant. Quibus ita constitutis nulli dubitamus ipsos, quemadmodum hactenus, ita deinceps quoque semper debita ergo Maiestatem nostram fidelitate ac devotione constanter perseveraturos. Eapropter fidelitati vestrae et vestrum singulis id ipsum harum serie intimantes benigne committimus et mandamus, quatenus praerepetitos Praesidiarios Milites nostros Vasonküiensis quoad praetactam benignam nostram occasione antefatae Religionis ipsorum modo supra declarato Protectionem, contra quoslibet violentos et illegitimos impeditores, turbatores et damnificatores totiesquoties, cum praesentibus requisiti fueritis aut alter vestrum requisitus fuerit, tueri, protegere ac defendere debeatis et teneamini. Autoritate nostra Regia vobis praesentibus hac in parte per nos plenarie concessa et attributa. Secus itaque non facturi, Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die decima tertia Mensis Ianuarii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo septuagesimo quinto. Regnorum nostrorum Romani decimo septimo, Hungariae et reliquorum vigesimo, Bohemiae vero Anno decimo nono.

Leopoldus m. p. (P. H.)

Thom. Pálffy m. p.
Ep. Nitriensis.
Stephanus Orbán m. p.

A nagyvázsonyi evang. gyülekezet birtokában levő eredetiről másolva.

**36. Szemerey Márton móríczhidai lelkész kéri Magasy János egyedi tanítót,
hogy egy hely nélkül bujdosó lelkészt kísérjen be
Teleki Török István patronus elé. 1698.**

Salutem bonam, mi Humanissime! Domine Humanissime, Kegyelmedet kérem, hogy ezen becsületes *Predikátori embert*, az mely alkalmas időtől fogvást in exilio vagyon, Uramhoz Eő Kegyelméhez bekísérni ne neheztelje avagy beigazítani. Azonban egyenes utban *Farád* felé. Mely Kegyelmed jó és kegyes Affectióját az Ur Isten fogja megjutalmaztatni. His Domino Deo commendo Vram Dominationem. Raptim *Moritzhida* die Mercurii praesentis Mensis 1698.

Benevolus et Vicinus
Martinus Szemerey m. p.
M. E. Moriczhid.

Kivül: Praestantissimo Dno Juveni, *Joanni Magasy* Rectori Scholae *Egyediensis*, benevolo et Vicino mihi gratiosissimo.

Hrabovszky György közölte 1796. dec. 1. kelt nyomtatott felhívásában, melyben adatokat kér a dunántúli lelkészek és tanítók életrajzához. Scrinium Antiqu. XVIII. kötet 44. sz. a.

37. „Győri lutheránus templomnak elégsérűl panaszkodó ének.”
A XVII. századból.

Ó te mindenható fölséges Isten!
Az te haragodnál más nagyobb nincsen.
Te uralkodol egyedül mindenen,
Sok sereged vagyon mind mennyen, mind földön.

Az melynek parancsolsz: mindjárt előáll,
Bűnös embereken kemény boszút áll;
Nem kedvez, akárkit hol előtalál –
Kártétel nélkül attul ő el nem vál.

Ilyen kész sereged néked az szél is,
Azzal egyetemben az szörnyű tűz is,
Sokszor sok helyben nagy romlást tesz ő is –
Melyben mast hozott és ejtett minket is.

Mert titkos, de igaz ítéletedbül,
Parancsolatodbul, engedelmedbül
Az által minket mastan kegyetlenül
Megostoroztál te nagy hertelenül.

Jaj! oda imádságunknak háza,
Ki vala Isten áldásának háza;
Esső miatt is már fejünk megáza –
Az Úr bennünket igen megaláza.

Oda van sokaknak ő édes házok,
Oda van magzatjok, ő házastársok;
Oda marhájok, oda portékájok –
Oda mindenek, oda szép jószágok.

Oh nagy igazságu örök Ur Isten!
Valóban bűnünkért verél meg igen,
De keserüljed ily kárunkat igen,
Vigasztalj minket: ne essünk kétségben!

Sőt mi magunkat jól megalázzván,
Erős kezed alatt tégedet áldván,
Csöndes türésben lelkeinket birván:
Többet érdemlénk - gondoljuk meg nyilván.

Te nagy haragodnak közepette is
Uram, emlékezzél irgalmadrul is!
Ne fizess nekünk örök-nagy tüzzel is:
Tudod, hogy vagyunk erőtlenek úgy is!

Sőt ennekutánna oltalmazz minket
Illyetén veszélytül, nagyobb keresztet
Ne bocsáss reánk, de nyújtsd kegyelmedet -
Hogy mi víg szívvvel dicsérjünk tégedet!

Csudálatosképpen viseld gondjokat
Azoknak, az kik mast szörnyű károkat
Vallottak; néked könnyű mindazokat
Helyre állítani, s adni dupla jókat!

Ur Isten, te tehetsz gazdagbul szegént,
Viszont gazdagságra emelhetsz megént,
Otthon lakozót, bujdosó jövevént,
Férfiat, ifjat, asszont és öreg vént.

Az Sionnak Uram, pusztá falait
Építsd föl, támaszd föl romlott oszlopot!
Hogy az te néped ajaki tulkait
Áldozza abban néked áldozatit.

Add: az kárvallottak jobban nevedet
Áldják, magasztalják szent Fölségedet;
Főképpen penig kik ez veszedelmet
Mast nem kóstolták ez káros sérelmet.

Halld meg ez keserves panaszolkodást,
Bocsásd füleidben e fohászkodást;
Fordítsd örömré e keserű sirást -
Hogy Krisztus által mondjunk néked áldást!

Szencsey György daloskönyvéből. Közölte Thaly K. Vitézi énekek és elegyes dalok. I. köt. 232. 1.

V.

II. Nádasdy Ferenc gróf levelei az áttérése előtt és után való időkből (1636-1668).

1. Az ifjú (13 éves) Nádasdy Ferenc gróf levele, melyben Kis Bertalan püspököt egy általa fordított munkának átnézésére kéri fel. Keresztur, 1636. márc. 9.

Reverendo Viro Domino *Bartholomaeo Kys*, Ecclesiarum Aug. Conf. Addictarum Superintendenti, aulae pariter et Civitatis *Sárváriensis* Concionatori, Domino et patri meo spirituali.

Admodum Reverende vir, Domine et Pater spiritualis observandissime! Salutem ac divinam protectionem precatur, servitia sua paratissima commendat. Multi sunt Pater R. quibus fabulosa et ludicra magis placent, quam seria et utilia, imo non ignoras, nonnullos Scripturae rerumque sacrorum seriam tractationem maioribus tantum, iisque Ecclesiasticis concedere.

Sed quia Apostolus Gentium Timotheum, etiam puerum commendat, quod sacras literas didicerit et auctor melioris vitae omnibus promiscue lectionem Scripturae praecipit, scrutamini, inquit, Scripturas; iussu reverenter colendi Praeceptoris, *Fidelem Admonitionem Academiae Wittebergensis*⁹⁰ assumsi transferendam, non eo consilio, ut publicare vellem, sed potius, ut una opera et sermonis Latini puritatem et doctrinae coelestis fundamenta paullatim perciperem.

Quia vero Illustrissima Domina mater animum induxit, ut praedicta Fidelis Admonitio typis mandetur et flagitet etiam mendosa et adulterina cuiusdam Calvinistae versio, ut a multis mendis et erroribus vindicaretur: Vestrae Reverentiae Librum Hungarico sermone donatum transmittam, ut priusquam publici juris fiat, censurae subiiciatur, corrigatur et emendetur; opus siquidem perfectum, nondum annos 14 natus, aegre potest producere. Vestram itaque Reverentiam oratam habeo, ut Translationem dictam velit alicui commendare et corrigendam tradere, quam benevolentiam Vestrae Reverentiae demereri studebo.

Vestrae Reverentiae Domini Praeceptores Salutem nuntiant. Hisce Vestram R. Deo clementissimo commendo. Actum in Castro Keresztur Anno 1636. d. 9. Martii Vestrae Rtiae Filius spiritualis obedientissimus *Comes Franc. de Nádasd*.

P. S. Transmisi etiam exemplar Latinum et versionem Calvinistae una cum aliquot malae versionis exemplis annotatis.

Tergo aliena manu scriptum: Anno 1636. Litterae de Translatione Libri Fidelis Admonitionis intitolati Illustr. ac Magnif. Dn. Comitum Francisci de Nádasd, in cuius correctione fuimus Stephanus Lethenyei, Georg. Sereny, Gregorius Musay.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 36.) jelzésű kéziratáról. Közölve M. Könyvszemle 1899. 369. 1.

---

⁹⁰ 1625. jelent meg e mű, 1631-ben pedig cseh nyelvre fordítva Prágában. A kálvinista magyar fordítást Tolnai István készítette. Szabó K. RMK. I. 617.

**2. Nádasdy Ferenc gróf levele, melyben Godi Imre csepregi lelkészt
Lékára hívja predikálni. Léka, 1641. szept. 17.**

Reverendo Domino *Emerico Godi*⁹¹ Inferioris Parochiae oppidi nostri Csepregi Concionatori etc. nobis observand.

Rev. Domine, nobis observandissime! Salutem cum nostri benevola commendatione. Kegyelmednek akaránk értésére adnunk, hogy e jövő Pénteken estvére jöjjön ide Leukára hozzánk oly készülettel, hogy Szombaton és Vasárnap az Praedikállást véghez vihesse, ezen levelünk erejével ott való Ispánunktól, Végh Istvántól szekeret kérven alája. Isten Kegyelmeddel. In Arce Leuka die 17. Septembris 1641. Comes *Franciscus de Nádasd*.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 36.) jelzésű kéziratáról.

**3. Nádasdy Ferenc gróf levele a soproni tanácshoz a keresztesség
beneficiumához tartozó házra vonatkozólag. Sárvár, 1640. okt. 4.**

Prudentes ac Circumspecti Domini, Amici et Vicini observandissimi.

Salutem cum officiorum nostrorum paratissima commendatione. Áldja meg Isten kegyelme-
teket minden javaival. Esék értésünkre, hogy a Jesuiták, nem tudatik honnénd indéttatván,
kegyelmetektül-e, a vagy ugyan csak magok autoritásátúl, az hatalmaskodásban és ott való
épületben el annyira elmerülők, hogy Vámházunk fölött levő házukat elrontatván, az alatt való
ház is nem maradhat miattok békességben. Így lévén azért a dolog, Kegyelmeteknek
judiciumja rajta minemű praejudiciumunkra volna és következnek ezen és tovább való ily
cselekedetek; kire nézve kegyelme-
teket is nagy szeretettel is kérjük, hogy ezen dolog kitül és
mint lett, informálni ne nehezteljen, tudhassuk ez aránt mihez alkalmaztatnunk magunkat.
Kegyelmetek ebbeli jóakarátját minden jó alkalmatossággal megtéríteni készek leszünk. Isten
éltesse kegyelme-
teket jó egészségben sokáig. In Arce Sárvár die 4-ta Octobris 1640.

Earumdem Dominationum Vestrarum

Amicus et Vicinus
ad officia paratissimus
Comes Franciscus de Nádasd m. p.

Ab extus: Prudentibus ac Circumspectis Dominis N. N. Magistro Civium, Iudici, caeterisque
Liberarum ac Regiae Civitatis Soproniensis Civibus ac Senatoribus etc. Dominis Amicis et
Vicinis observand.

Gamauf gyűjteményéből II. k. 2. r. 131. 1.

4. Nádasdy Ferenc grófnak ugyanazon tárgyban irt levele. Keresztúr, 1640. nov. 30.

Prudentes et Circumspecti Domini, Amici et Vicini observandissimi.

Salutem cum officiorum paratissima commendatione. Áldja meg Isten kegyelme-
teket minden javaival kívánság szerint. Az kegyelme-
teket levelét vettük, melyben mint egy szomorú állapotot

---

⁹¹ Godi Imre előbb szanyi plebanus és győri kanonok volt, majd hozzánk 1639. áttérve légrádi,
csepregi s végül kőszegi lelkész lett. Az esperesi hivatalt is 20 éven át viselte.

láttatik kegyelmetek jelenteni, az *Soproni Societásbeli Páterek* miképpen proprio ausu épületet tevén az *Keresztesség beneficiumján* való funduson, immár minden scholájokat is belé szálétották volna az Kegyelmetek előbbi Collatiójában befoglalt Condítióinak nagy derogamenjére és talán szabadságuknak is praejudiciumjára. Minthogy penigh abban az keresztességben *mi vagyunk feő Collator*, kívánja érteni tőlünk, ha az mi hirünkkel és engedelünkéből lött-e ez dolog. El nem mulathattuk, hogy kegyelmeteknek derekasán ne resolválnánk magunkat és nyilván megírnánk, hogy nem hogy megengedtük volna az Pátereknek ebbeli cselekedeteket, de mi nekünk csak hirükké sem tették, mikor azon Beneficiumon építettek, sokkal inkább, hogy abban meg is teleptettek. Hanem ő kívülök mások által mind annyi nagy bátorságukat értvén, magunk is igen offendáltattunk, az melyből indítatva az elmúlt napokban Fraknóban Palatinus Uram ő Nagysága előtt is contradicaltunk cum solenni protestatione, melyről ő Nagyságátúl Testimonialist is kívántuk kiadattatni, az melyet ki is vesszük. Az mi az mostani Beneficiarius állapotját illeti, ő kegyelmének semmi módja abban nem volt s nincs is, hogy mi hirünk nélkül ne hogy ilyen societásnak, de csak más Clerica Personának is indultumot tehessen vagy éltében sponte cedáljon. Mivel ő kegyelmének is oly Condícióval conferáltatott, hogy semmit mi hirünk nélkül ne cselekedhessék. Minket pedig sem ő kegyelme, sem más senki meg nem talált az építésről és belevaló szállásról; hanem a Páterek valamit cselekedtenek, magok temeritásából cselekedték. Mi penigh az kegyelmetek jussának derogamenjére, ne adja Isten, hogy valamit cselekednénk, sőt erőnk szerént inkább szomszédságosan akaránk kegyelmeteknek szolgálnunk és kedveskednünk. Tartsa és éltesse Isten kegyelmeteket sokáig jó egészségben. Datae in Keresztur die ultima Novembris 1640.

Earundem Dominationum Vestrarum

Amicus et Vicinus
ad officia paratissimus
Comes Franciscus de Nádasd m. p.

Ab extus: Prudentibus etc. mint fentebb. Praesent. 30. Novembris.

Gamauf gyűjteményéből. II. köt. 2. r. 132. 1. Eredetije Sopron város levéltárában Lad. III. et C. Fasc. III. Nr. 71.

5. Kivonat Esterházy Miklós nádor leveléből, mellyel „Értekező levél” című polemikus iratát Nádasdy Ferencnek megküldte. Nagy-Höflány, 1642. november 1.

Kívánok Istentől üdvösséges jót kegyelmednek.

Emlékezhetik kegyelmed jól reá, hogy minek előtte az olaszországi peregrinációra ment volna⁹², ugyan itt Hefflánt nálam lévén, több beszédek között lett vala ilyen kérdés közöttünk, hogy mivel a tévelygés és eretnység az szentirásban nem volna, hanem annak alkalmatlanul való értelmében, kit kellessék minekünk azon szentirásnak értelmében követnünk, hogy mi is eretnőségben ne essünk ... mely tévelyedésre egyedül csak az magok opiniója és az ördögnek beléjük plántált tulajdon vétke, úgy mint az kevélység adott okot...

Hogy penig ugyan innét legyenek ez mostani hitben való szakadozások is, úgy tetszik, búségesen megmutattam vala kegyelmednek, sőt egy igen kicsin irásocskát is adtam vala róla...

⁹² 1642. anyja akarata ellenére volt Olaszországban.

Ezt pedig mint szentírásnak nyilván való szavaiból formált okoskodást, kegyelmed is helyben hagyá akkorban és végre azt declarálá és ígéré, hogy kész megmutatni kegyelmed, hogy mind azokban, valamikben mi tölünk, ugymint catholicusoktól, ellenkezik az hit dolgában, exceptis adiaphoris, kész megmutatni, hogy az egész szent atyák és doctorok egyet értettek kegyelmetekkel; mely kegyelmed ígíretit, emlékezhetik arra is kegyelmed, hogy én ugyan cum sui obligatione vettem.

Ennek pedig az ígíretnek, nemes indulatjából, eleget is tett kegyelmed vélekedése szerint⁹³ s látom, hogy holmi homályos és eldarabolt szent atyák írásinak helyeivel igyekezik maga ajánlásának eleget tenni; mely kegyelmed írása, hogy igazán megvalljam, nem kicsin munka és sok könyveinek és idejének kellett kegyelmednek lenni hozzá, míg azokat kiszedte; s megvallom, csudáltam is, mások munkájának is éltem, de azután is szembe levén kegyelmeddel, maga munkájának erősítvén, ösztönt adott nekem is vele, hogy szorgalmatoskodjam a dologban ... ex affectu tanquam paterno szomjuhozván az kegyelmed üdvösségét is, mint a magamét, szokatlan és talán engemet nem illető munkának is kelle ereszkednem... időt kelle vennem magamnak és más személyt is fárasztanom az kegyelmedtől citált paterek írásinak revideálására s kényszerítetem az kegyelmed nekem küldött írására felelnem...

Atyai és körösztényi igaz szeretettel minden passio nélkül akarám ez kis írásomat kegyelmednek, melyet kérem kgdet, vegye és olvassa azzal az igazsággal, a melylyel én küldöm... csak igaz szívből olvassa és üdvösségének buzgó kívánásával mondja szent Dáviddal (Psal. 118): Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam.

Datum in Festo Omnium Sanctorum Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadragésimo secundo in Nagy Hefflán. Kegyelmednek szeretettel szolgáló sógora

Gróf E. Miklós m. p.⁹⁴

Eredetije a magy. kir. egyetem könyvtárában. Közölte Toldy F. Esterházy M. munkái. Pest, 1852. 5. lap.

6. Esterházy Miklós nádor levele Lamormain Vilmos bécsi jezsuitához, a melyben ezt Nádasdy Ferenc gróf áttéréséről értesíti. Kismarton, 1643. november 30.

... Dei benignitate Magn. D. Comes Franciscus *Nádasdi* ab innata haeresi ad fidem catholicam conversus proxime elapso festo S. Catharinae, in oppido suo *Csepreg*, in templo parochiali, coram universo populo, qui illuc tam ex nobilitate, quam plebe frequens confluerat, astantibus quibusdam Lutheranis Praedicantibus (cum caeteri alioquin ad generalem congregationem ipsorum recte tunc futuram congregati, turpi metu vel potius mala conscientia percussi, clandestine sese surripuissent) se verum et genuinum filium esse catholicae ecclesiae cum summa laude, prudenter ac dextre, ad multorum admirationem declaravit, exprobrata coram eodem frequenti populo Praedicantium fraude, dolis et iniquitatibus, suae vero conversionis prudenti ratione reddita. Quantum igitur optanda erat tanti comitis conversio,

---

⁹³ Nádasdy eme vitairatának, melyet Esterházy a magáéban cáfol, első tétele volt: Quod in omnibus articulis fidei, exceptis Adiaphoris et Ceremoniis, Patres veteres, Augustinus etc. idem senserint per omnia cum modernis Lutheranis. A többi tétel is Esterházy művéből ismeretes, Nádasdy műve elveszett.

⁹⁴ Nádasdy áttérése igen súlyos következményekkel járt az egyházkerületre nézve. Ez okolja meg, hogy bővebben közöljük a reá vonatkozó adatokat.

tantum certe, vel longe amplius fovenda et promovenda est, cum ex unius istius conversione mox pluri marum animarum conversionem futuram dubitandum non sit...⁹⁵

Hevenessy gyűjteményében XXXIV. 190. 1. Közlte Toldy F. Esterházy Miklós életében 93. 1.

7. Nádasdy Ferenc anyjára (gróf Nádasdy Pálné, Révay Judit) vonatkozó feljegyzések, a ki gróf Forgách Ádámmal lépven második házasságra, fiánál is korábban tagadta meg hitét. 1620-1643.

a) 1620 aug. 3. Nádasdy Pál uramnak kézfogása volt Révay Judith asszonynyal. - 1621. dec. 15. Nádasdy Pálné asszonynak fia lett, György. - 1623. jan. 14. második fia lett *Ferencz* nevű. - 1631. máj. 11. Nádasdy Pálné egy fiat hozott, Tamás névre kereszteltetik. - 1633. oct. 15. Nádasdy Pál uram ez világból kiment. - 1633. dec. 8. Palatinus (Esterházy Miklós) és több urak ide gyülekeztek Csejthére, die 10. ejusdem Nádasdyné asszonyom ő nagysága is fölértkezett udvara népével. - 1660. Nádasdy Ferenc csejthei és beczkói dominiumból lutheránus praedicansokat azon helyekből, kikben az öregatyja, ugyan az is Nádasdy Ferenc iuducálta volt, ez kivetette. (Adatok Csejthe történetéhez. Tört. Tár 1899. évf. 722. 1.)

b) Esterházy Miklós az országgyűlésről Sopronból 1625. okt. 10. írja haza feleségének: „Reád pedig édes fiam panasgom vagyon, mert nem akarsz semmi gondviseléssel reánk lenni. *Nádasdiné* asszonyom pedig tegnap itt benn volt és megnézte az ura szállását s szép és jó alkalmatosságot szerzett neki s mindeneket elrendelvén meg mindjárt vissza ment. Kárpitokat, ágyakat mind maga rendelt el... Ez volna im a módja, fiam, a dolognak. De talám van még ott kinek kedveskedni s mi már az öreg ember számban lévén, míg élünk, éljünk, a mint élhetünk...” Tört. Tár 1901. évf. 372. 1.

c) Nádasdy Pál, fiainak, Ferencnek és az 1631. máj. 11. született Tamásnak ajánlva imádságos könyvet ír és ad ki: „Áhitatos és buzgó Imádságoc. Csepreg 1631. Irtam Sárvárott Szt. Iván hónap 2. napján 1631.” (Szabó K. R. m. k. I. k. 598.) - Lethenyei István csepregi pred. és senior Hutter Lenárd művét lefordítva (Szentirásbeli hitünk ágai) Csepreg, 1635. gróf Révay Judithnak, Nádasdy Pál özvegyének ajánlja „ki az Aug. Cunfessiót velünk egyetemben tartja”. (Szabó K. R. m. k. I. k. 626). - Fiának, Ferencnek fentebb közölt levele szerint 1636. márc. 9. még az anya akarja, hogy az általa fordított prot. polemikus művet sajtó alá adja: „Illustrissima Domina mater animum induxit, ut praedicta Fidelis Admonitio typis mandetur.”

d) A még fiatal özvegyet Esterházy, gróf Forgách Ádám felvidéki kapitánynak és tárnokmesternek szerzi s e fényes házassággal áttéríti. Eme alkudozásokról írja haza Esterházy a feleségének Keresztúrról 1638. máj. 5, ahol Forgách Ádámmal együtt az özvegynek vendége: „Mi ide Keresztúrra békével jöttünk s örömet is láttak bennünket. Még valami hijával van a

---

⁹⁵ E levelében Esterházy azután egy magyar jezsuitát kér Nádasdy számára. Schier szerint (Mem. prov. hung. augustinianae p. 77) Donellan Miklós bécsi ágostonrendű prior térítette át Nádasdyt. Pethő Gergely mondja krónikájában (III. k. 26) Nádasdy érdemeiről: De mindezeknél nagyobb, hogy 40 ezer lelkeket az Istennel és Anyaszentegyházzal megegyeztetett. (Farkas S. Csepreg tört. 423. lap.) Az Annuae literae Soc. Jesu (1643. 16 lap, bécsi udv. kvár 12219. sz.) mondja: Illustrissimi D. Comitis Nádasdy matura conversio ingenti sectariorum consternatione die divae Catharinae propalata. Ezek szerint 40 praedikátor volt jelen de észrevevén néhány ott levő jezsuitát, elsompolyogtak (?). Ipolyi A. szerint a nyilvános hitvallást azután karácsonykor Sennyey veszprémi püspök kezébe tette le Sárvárott az evangélikusoktól már visszavett régi templomban. 1644. február 4. pedig már feleségül vette Esterházy leányát, Júliát. Ez volt az igazi argumentum, ha nem is épen theologiai. (B. Nyáry Krisztina 113 l.)

dolog, ma innét el nem mehetünk. Ha azért Bécsből érkeznek valaki az atyafiak közül, kérni kell, hogy utánunk jöjjenek. Jőkor jönnek még, mivel mai napját gondolkodásra vette az asszony, noha volt több napunk is egyenél a gondolkodásra... E mellett Ádám atyánknak gyűrűje sincsen. Kér igen, hogy adjunk kölcsön egyet neki, kit fel akar váltani ezután. A melliket gondolnánk, azért hadd hozza ide Zsiga (a kárpitos vagy szolga). Noha talán nem fog szükséges lenni, mindazáltal ne fogyatkozzunk abban is meg, ha a szükség kívánja.”

Esterházy másik levele e tárgyban, melyben nejét az özvegy házassága és hitehagyása miatt a Nádasdy urodalmakban támadt zavargásról értesíti: „*Köröztűrott* 1638. má csütörtökön. Nekünk tegnap napestig mind dolgunk vala itt. Sok volt a gonosz ember, kiket a pokolbeliek segítettének. Azon éjjel, hogy ide jöttünk, csak nem minden asztagit fölégették s a kastély is félelemben volt. *Sárvárott* is neki gyujtották a vár mellett való várost s több égett el benne hetven háznál azon nap. Kivel igen rémítették az asszonyt, hogy ez gonosz jel legyen. Minden felül reá gyűlnek szolgálai is és ríkátták s ijesztgették a nyavalyást. Hogy azért elhánnyam ezeket az akadékokat is - noha nem örömet - de ebédig még kölle ma is maradnom... Fraknóba is betérek.” Tört. Tár 1900. évf. 289. lap.

e) A háborgásban az özvegy fiának, Ferencnek is része lehetett, ki ekkor még buzgó protestáns volt és özvegy anyja második házasságának ellene is mondott. (Századok 1871. 152.1.)

Szilágyi Sándor közlése szerint Nádasdy Pálné Révai Judit, Révai Péter és Forgács Mária leánya volt; tehát második férjének Forgács Ádámnak unokatestvére. Csak pápai engedéllyel vehette el. Az ilyen házasság evangélikusok között is tiltva van. Az *I. Rákóczi Györgynek* küldött s 1638. szept. 7. kelt esküvői meghívóra a fejedelem e szavakat írta: „Boszuld meg Ur Isten cselekedeteket és a te igazságodnak ítéletét mutasd meg mind azokon, valakik az szent házasságban az te szent rendelésedet mocskolják s általhágván többet tartanak az emberektől mint sem felségedtől.” (Prot. Eh. Isk. Figyelmező 1873. 182. 1. Szerintem a fejedelem itt nem annyira a vérrokonság, mint a hitehagyás miatt gerjedt haragra P. S.)

f) Dobronoki György soproni jezsuita házfőnök bejegyzése évkönyveikbe: „Özvegy Nádasdy Pálné Révai Judit, ki 300 magyar predikátornak volt a táplálója, r. katolikus második férje kedvéért katolikussá lőn 1638-ban Kismartonban és Sopronból hivatott időnként jezsuitákat magához gyónás végett. Hihetetlen, hogy áttérésével ez mennyi okot adott a proletár predikátoroknak a panasza és sirásra. A nő neveti őket közben-közben s a pápisták iránt igen buzgó. Nyilvánosan is kijelentette, hogy igen fájlalja, hogy a jezsuitákat annyi éven át gyűlölettel üldözte. És igen óhajtja, hogy az isteni kegyelem engedje neki, hogy a mennyi ideig rosszul bánt velük, most annyi ideig halmazhassa el őket jótéteményeikkel.” (Litterae Annuae Residentiae Soproniensis pro Anno 1638. Sopr. gyülek. levéltára 177. I. 20.)

g) Révay Judit 1642. március 24. írja fiának: Keserves szívvel hallotta, hogy idegen (Olasz) országba készül. Fia tanácsot kér tőle s erre feleli: „Semmi módon az te szándékod nekem nem tetszik. A kik ezt tanácsolják, nem jó akaróid. Hogy pedig anyai áldásomat kívánod, áldjon meg az Isten, de az anyai áldás szüleikhez való engedelmes fiakon szokott fogni. ... Életed az idegen nemzetek közt periclitáltatatik. Oly országba mégy, a hol semminemű állapotok nem egyeznek velünk, sőt még az köntösük se egyez...” Előbb szemben akar lenni vele. „Uram ő kegyelme (Forgách Ádám) is szolgálatát ajánlja, most Nagy Szombatban vagyon.” (Közli Deák Farkas: Magyar hölgyek levelei.)

h) Pauler Gyula jellemzése Nádasdy Ferenc anyjáról: „Anyja Révay Judit oly tősgyökeres, régi szabású magyar asszony volt, hogy nem akarta fiát külföldre bocsátani utazni, nem tudván felfogni, mi jót tanulhatna a hazára nézve oly országokban, melyekben még a köntös sem egy

a magyarral. 1642. írt levele a kamarai levéltárban. (Wesselényi F. és társainak összeesküvése I. 29. 1.)

i) Révay Judit a második házasságnak csak rövid ideig örvendhetett, már 1643 végén, nyomban fiának áttérése után meghalt. Erre nézve I. Rákóczi György írja Kassainak 1643. december 24: „Talán kegyelmed eddig értette Nádasdi Ferencnek pápistává lett palatinus (Esterházy Miklós) leányának elvételét s palatinusnak in desperato vento versálását, ugyan Nádasdi Ferenc anyjának és fiának pápistává létele után igen váratlan s hirtelen halálát.” (Közli Szilágyi S. Prot. Egyh. Isk. Figyelmező, 1873. 182. 1.)

Homonnai Druget János gróf is 1644. január 7. Nádasdi Ferencnek, mint rokonának válaszolva írja: „Édes öcsém uram, meg nem irhatom mennyire örvendezek azon, hogy kegyelmedet Isten az anyaszentegyháznak kebelébe áldotta meg.” E levélből az is kitűnik, hogy Nádasdi Ferenc nősülni készül, de gyászos állapotban van. Asszonya, ángya eltakarítása pedig (Révay Judité) még e farsang közepén meglesz. (Radvánszky B. Magyar családi élet és háztartás III. 31.)

j) Nádasdy Ferenc gróf Keresztúrott 1646. április 3. Wittnyédy János nevű evang. főtisztjének, mint követének a sopronvármegyei gyűlésre többek közt ezt az utasítást is adja: 2. Tudja jól a vármegye, hogy szegény asszony (anyja, Révay Judit), mikor Forgách uramhoz ment, minden javaimból kit vitt el, az szegény asszony pedig haeres nélkül halt meg, nem maradván Forgách uramtól semmi maradékja s ha szintén maradott volna is, úgy is semmi Forgách uramat nem illetné, mivel akkor is házasságoknak ellene mondtunk, most pedig praetendálván valami testamentumot, úgy akarja, hogy longus processussal keressem az magam sajátját. Azért az vármegye adja azt is instructióban a követeknek, hogy tegyenek instantiát felőle, tétessék valamely végezés ugyan most in diaeta, miképen köllessék in similibus casibus contra tales procedálni, s ne menjen hosszú processusra, mert ha ez most mi rajtunk megtörtént, ennek utána hasonlóképen más árva urfiakon is könnyen megtörténhetik. (Századok 1871. 53. 1.)

Különféle az illető helyeken idézett forrásokból.

8. Nádasdy Ferenc gróf levele a sárvári plebániára küldött Varró páter ügyében. Keresztúr, 1646. aug. 31.

Generose domine observande, Saludem ac omnem felicitatem.

Páter Varró uramat oda küldöttük a sárvári plebániára, de nem kell ű kegyelmének ottbenn a várban asztalt tartani, hanem mint a több plebanusok a maga jövődelméből s industriájából tartsa asztalát. Isten kegyelmeddel. Ex castro nostro. Keresztúr, 31. Augusti 1646.

D. G. Vestrae

dominus benevolus
Comes F. de Nádasd.

Kívül: Generoso Domino Stephano Buday arcis nostrae Sarvar provisorii etc. nobis observando.

Közölve a Történelmi Tár 1893. évfolyamának 575. lapján.

9. Nádasdy Ferenc gróf megint a soproniakat, hogy a Szent János templomához sekrestyét építő jezsuitákat ebben meg ne akadályozzák. Keresztúr, 1646. szept. 8.

Prudentes ac Circumspecti viri, Domini Amici et Vicini observandissimi.

Salutem et officiorum nostrorum benevolam commendationem. Az *Bűi keresztességhez* tartozandó keresztelő szent János Szent Egyháza az Kegh. városában szűkölködve Secretia nélkül ugyan azon Templomnak fundusán, úgy értem, az Soproni Pater Jesuiták építeni akarván, az elmúlt napokban kegyelmetektől, nem tudatik, mi okból háborgattatván, tilalmaztatnak azon szándékjoktól: noha Istenben elnyugodott Pater Ambrosius Urnak maga is kegyelmek engedelmet adott volna.

Noha azért szükség kívül cselekedte nyavalyás Pater azon requisitiót, mivel kegyelmeknek azon keresztességhez és hozzá tartozandó fundushoz semmi közü nincsen, mindazonáltal pro meliori esse megcselekedvén azt is ő kegyelme, nem lehet rendesen kegyelmetektől magok engedelme ellen is impediálni.

Mind ezeknek fölötté, mivel azon keresztességnek Collatioja nálunk levén, azon Pater Jesuiták ő kegyelmek az mi jó akaratunkból birják, mi is requiráljuk kegyelmeket, hogy supersedeáljon az ő kegyelmek háborgatásától s megépíteni se impediálja az megnevezett Secrestyét. Holott remétségünk kívül tovább is idegenségeket vennénk kegyelmetektől eszünkben, mind ő Felsége elejében terjesztjük az dolgot s mind egyetemben az Dioecesanust requirálván törvényes uton is az Anya Szent Egyháznak szabadságát s fundusát tuelni el nem mulatjuk. Választ várván kegyelmetektől Isten kegyelmekkel. Ex castro nostro Keresztúr, 8. Septemb. 1646.

Earundem Dominationum Vestrarum

Amicus et Vicinus
ad officia paratus
Comes F. de Nádasd m. p.

Ab extus: Prudentibus ac Circumspectis Dominis N. N. Iudici Primario, Magistro Civium, caeterisque Iuratis Civibus Liberae Regiaeque Civitatis Soproniensis etc. Amicis et Vicinis observand.

Praesentat. Senatui die 12. mensis Sept. Anno 1646.

Gamauf gyűjteményéből II. k. 2. r. 164. 1. Eredetije Sopron város levéltárában. Lad. III. et C. Fasc. III. Nr. 74.

10. Nádasdy Ferenc az alispántól Tóth András jobbágynak megbüntetését kéri, a ki ellenállott a fertőszentmiklósi templom elfoglalásának. Keresztúr, 1660. márc. 16.

Generose Domine, nobis observandissime. Salutem ac officii nostri commendationem. Bizonyos relatióból értjük, hogy ma, a mikor Szent-Miklóson a katolikus status többen levén, ők is elei annak a helységnek, a szentegyházat maguknak akarták kérni. Nem tudatik, micsoda gondolattal indítatván mind magunk, mind kegyelmek jobbágyi, úgy mint Tóth András a kegyelmedé, az ott való nemességgel rútul gyalázzván mind híveinket s mind kezdésünket - ellentállott szándékjoknak. Kegyelmed azért azon rossz embert ezen holnap küldje a büntetés alá, mi is Rebellis embereinkkel azt fogjuk cselekedni. Isten éltesse kegyelmedet. Ex Keresztúr, 16. martii 1660.

Kívül: Generoso Dom. Georgio Bezeredi, Cottus Soproniensis vice comiti etc. amico observandissimo⁹⁶.

Bezerédi György birtokában levő eredeti levélről másolta Trshtyenszky Gyula. Prot. Egyh. Isk. Lap 1865. évf. 1458. lap.

11. Kivonat Nádasdy Ferenc 1668. évi Oratiójából.

... Hol hűti? Hol diplomája? Hol törvénye? Hol véghetetlen sok ígéreti az oltalmazóknak? (Ausztriának és a császárnak)... Hamis maga vallásának, tökéletlen az Evangelicusoknak (áthúzva: reformátusoknak), hivebb az töröknek, hogy sem kereszténységnek, kit jobban kíván barátjának...

Azért nagy pápistai palástos zelusa által ki kívánja rekeszteni (Lengyelország szövetségesei közül) az hatalmas Moskust, mintha az pápistaság azzal ott veszedelembe tételnék. Kinek buzgóságában megzabállottnak mutatja magát, noha koronái megnyeréséért hányad izen hizelkedett már Carolus Quintustól fogva az Evangelicusságnak, tekintsed meg az Annaleseket. Egy római, egy magyar koronát nem nyert, kit pápistai nagy buzgóságának ellenkező példájára az Evangelicusoknak ujabban adott privilegiumokkal és szabadságokkal nem vásárlott; azzal azért inkább.

...És hogy az országnak négy statusi szerint tégyem szemeid eleiben, reád rohanó veszedelmedet, elsőben is az *magyar clerust* jól vizsgáld meg.

Ha igaz, hogy az hal az fejtől büszhodik, élő képet találsz az magyarországi primás-érsekben⁹⁷, kinek esze, mint az világnak négy részéről fújó forgószél, irigysége, mint az eb, nemzete cseh, de inkább tót, mert valóban tót ember, ki ordít, visít az hamis mammonára. Édes mézet nyal ajkain, midőn szemtelenül hazud. Gyalázatos fősvénysége, rendetlen költő magaviselete, ocsmány, oktan, disznó részegsége világ előtt nyilván vagy; soha életinek rendiben maga-erszenyéből se Isten tisztességire, se hazájáért, se barátjáért, se atyjafiáért noha

---

⁹⁶ Az 1662. évi országgyűlés panaszai között olvassuk: Nádasdy gróf Szent-Miklós városának négy előkelőbb evang. lakosát karácsony táján az ország határain túl Scheibersdorf várába vitette, fogságba vetette s míg r. kath. papnak meg nem gyóntak, majd ötöt, sőt hatot is éjente elfogatott, összekötözve Kapuvárba szállíttatott, bebörtönöztetett, három botütéssel megcsapatott s r. kath. vallásra emígy kényszerített... Szent-Miklóson Tomsics György kapuvári számtartó magához véve a szomszéd falvak parasztjait az ellenszegülőkre pedig 40 fjt büntetést szabva, a templomot megtámadta s kizárva belőle az evang. papot, a paplakot és templomot jövedelmestül elfoglalta. Zsilinszky M. A magy. országgyűl. vallásügyi tárgy. III. k. 198. lap.

Nádasdy kegyetlenségéről jellemző dolgokat mond el Pilarik István is Currus Jehovae (Wittenberg, 1678) c. feljegyzéseiben. Ez említi, hogy a csejthei várban nyáron égette el a bibliát, amit Wittnyédy, a kortárs is bizonyít. Ugyanis leveleiben (II. köt. 65. 1.) mondja Nádasdyról: „Nem sütné ezután több bibliát” - ha t. i. a török háborúban elpusztul. De valótan a Zvonarits püspök szájába adott jövendölés, mert ez már 8 évvel korábban meghalt, mint Nádasdy Pál, akinek nem is volt 9 gyermeke, hanem csak három. Lásd: Stromp L. Pilárik J. élete 22.1.

⁹⁷ Szelepcsényi Györgyöt érti.

ökör, ló-, disznó-pásztor elég vagyon szükölködő köztök, de mégis semmit ki nem ad, hanem az Antichristusnak győjt azonban latrúl, csalárdúl királyát, annak fő belső tanácsit, szerzeteseket, az egyházi rendet, atyjafiait biztatja javai successiojával. De Isten sem engedi az rosszul keresett marhát jól elkelni. És mégis egyedül ű neki vagyon az oltalmazónál hitele, tekintete; minden jó, valami ő neki tetszik. Kinek célja soha nem volt az, hogy vagy rendi szerént papi tisztének megfeleljen, vagy mint első személy az hazában, annak oltalmára függessze elméjét, hanem inkább fortélyos, olaszos praktikáival, törökös szemtelen csempészségivel, sok magára hálózott követségivel Erdélyt elsőben is, portai csauszságával az két Rákóczit, egyiket az török, másikat az lengyel által az magyar nemzet erejének erőtlenedésére mazulságra hozta. Im azután darab foltját édes hazánkknak alattomban való nyughatatlan-ságával emészti. Miúlta az Igazság kormányát kezébe vette, mennyi igaz igyet sülyesztett kárhozatoson el fősvénysége miatt, ki tudná előszámlálni. Négy familiáknak értékít bitangul mások birják az ű hamis áron kiadott parancsolati mellett. Milliókat érne, az mennyi fiscalis jószágokat az Coronának haszna nélkül elharácsolt; de még egyházi tiszteket, beneficiumokat, noha igen titkon, de sok számuakat adott pénzen el s nincs oly hamisság, ki nála pénzen nem árús. Ezeket az oltalmazók nyilván tudván, szenvedik, mert tapasztalják: édes nemzetünkre hasonlók által romlásnak köll következni.

Utánna nézd meg az egész clerust, országod javára mi jót tesz. Győjtik a pénzt, holtok után hánynak értéke fordúlt jó végre, megszámlálhadd. És talám egy, vagy kettő; ha adott is valamit ország javára, nem arra, hanem előmenetele vásárlására adta. Igen friss példád vagyon ebben édes nemzetem. Valóban mutatja is Isten haragját reájok, mert im mindenütt elsőben az egyházi jószágok esnek pogány kezeiben, mint Várad, Érsek-Ujvár, Nógrád, etc. csak az utolsó háborúban is.- ...

Volnál még te, szép nemesség, gyönyörű virágban, ha esmernéd magadat. De bocsánatot adsz nékem, igaz szíbul szánakodó fiadnak, ha reád is panaszomat terjesztem.

Egyenetlenséged sem bocsátod eddig jó gondviselésedre, *az pokolbeli ördög gyujtván köztetek az religiobeli kérdéseket*, kit tapasztalhatsz, ha vak lenni nem akarsz, hogy az oltalmazók soha csillapítani nem akartak, hanem mint lassan emésztő, hamvában levő tüzet éllegettek ez óráig, hogy semmi jó dologban egyesek ne lehessetek, noha elhiheted, *ha elvész, sem országra, sem religióra nem fogsz számot tartani*; de ha megmaradsz s országod lesz, igazíthadd religiódat, mert lesz helyed holott. Ébredjél fel azért édes nemzetem mély álmodbúl...

A bécsi államlevéltárból közölte Veress E. Tört. Tár 1896. évf. 103. lap.

VI.

Wittnyédy István soproni ügyvédnek egyházi és iskolai ügyekre vonatkozó levelei (1651-1669).

1. Klobusiczky Andrásnak, a Rákócziak bizalmas emberének. A soproni evangélikusok sérelmeiről. Sopron, 1651. október 21.

Ajánlom kegyelmednek, jóakaró uramnak, kedves atyámfiának köteles szolgálatomat. Kegyelmetektől való elválásom után, semmit bizonyosabbat nem hallottam kegyelmetek felől, hanem hogy az én kegyelmes Martyr uramnál volt, kit ez mostani seculum tökéletlen planétái, az mint lehet, valóban martyrizálnak, és kegyelmed jelenlétével ő nagysága nem kevésbé alleviáltatott. Kötelességemnek meg akarván felelnem nem akartam kegyelmedet nálam és magamat kegyelmednél feledékenységekben juttatnom s egyszersmind arról is tudósitanom hogy Istennek kegyelmes gondviseléséből, kegyelmed szolgálói jó egészségben vagyunk... Az esős idők miatt a szőlők igen meggyöngültek, rothadni és az földre igen hullani kezdettek, melyre nézve az szüretet el kelle kezdenünk egy kevésbé talán szokott üdeje előtt, de így is főborok lesznek és feles; ha bécsi kegyelmed beszéde szerint, valamit akar az oda be való szükségre nézve vétetni, ne késsék sokáig, mert tartok attól, árosabbak lesznek, mennél továbbra halasztja kegyelmed.

Az mi szentegyházunk végett való processus csufos terminusokban vagyon Muffey uramék miatt, az várast, status lévén, minden diplomák, constitutiók, törvény és ország szabadsága ellen porrá akarják csinálni, azt suadeálták ő felségének, mint földes ur, az várossal ő fölsége mint jobbágyival procedálhat és erre nézve, praeteritis et sepositis ordinariis Judiciorum terminis, in facie loci per non observationem commissionis, et admissionis Commissariorum in poena criminis laesae Majestatis, igyekeznek convincálni őket, jus Patronatusságokat velek elvesztetni, az szentegyházról való declaratiót tőlük elvenni, az tanácsot reformálni, és valahány ezer németre való quartélylyal angariálni. Itélje meg kegyelmed, micsoda hazafiak ezek; - bizony, ha az szegény uram (Zrínyi M.) őket sokszor meg nem akadályozná, üdőnap előtt rontanák el országunk szabadságát; ilyenek, uram, ezeknek az mi nyomorult országunk hátra levő igen kevés szabadságát rontó planetáinknak operatiói; de elhigyjék, mivel uram igazán és szentül segíti ez dolgot, és vagyon, ha lassu is, hová támaszkodnunk, itt is reá találunk, és az árnyékuktól meg nem ijedünk; az mint hogy minden consultatiójok annyit ér, mennyire ember az misét existimálja; kinek tovább való kimenetele mi leszen, jó alkalmatossággal tudósítani fogom kegyelmedet.

Szomoru hirt hallottam kegyelmetek tájáról, hogy Isten az kegyelmed méltán magasztalta kegyelmes ifju asszonyát⁹⁸ 25. Septembris kivette volna ez árnyékvilágból és így az kegyelmetek kevés ideig való gyönyörködtető örömét ily nagy szomoruságra fordította volna; jött azután más hír is, hogy semmi nem volna az aránt és hogy ő nagyságok az fejedelemmel való esmeretséget Tasnádra készülnének. Adja Isten, ugy legyen, szívem szerént kívánom; de

---

⁹⁸ Rákóczi Zsigmond feleségének, V. Frigyes pfalzi választófejedelem leányának, Henrietta hercegnőnek haláláról szól.

uram, ha megholt, azt gondolja, ember és az halandóság alá vettetett volt és ennek vagy előbb vagy utóbb meg kell lenni; olyan az Isten szentséges dolgaiban, hogy megeleveníti és megöli az embert; az mely Isten ezzel kegyelmekeket meglátogatta, vagyon annak módja, hogy megvidámíthat benneteket; tudom tanács nem kell, mivel Isten okossággal megáldott benneteket, de ha még nem lett, nem árt az atyafiaitól értekezni temetése felől, ha atyafiai közé kívánják-e bevitetni; költséggel fog járni, de az jövődőért azt nem nézheti kegyelmeke; meg kell lenni, egyébaránt az idegen nemzet közül ezután hasonlót nem találtok; most is vagyon oly beszéd az adversariusoknál, hogy megétették szegényt; - azzal fogja contentálni atyafiait kegyelmeke, ha mindent kedvek szerint cselekszik és mást is ezzel nyerhet meg jövődőre kegyelmes urának. Ide ezer az discursus ez aránt, kit nem ez darab papiros, de sok arcus is alig foga meg.

Az én *Hackel* fiamat commendálok kegyelmednek. Ez *Ibráni* öcsém uramnak szóló levelemet, kérem kegyelmedet küldjő meg és ha mit ir nekem, az választ is visszaküldjő. Ez kegyelmed atyafiságát megszolgálja az kegyelmed kötelesen szolgáló atyafia.

Sopronii, 21. Octobris 1651.

Wittnyédi István m. p.

Külcím: Gen. Dno Andreae Klobusiczky stb. Sárospatak. (Az egész levél Wittnyédi írása.)

Eredetije a m. k. kam. levéltárban. Közölte Szilágyi Sándor Rajzok és tanulmányok című művében II. köt. 236. lap.

**2. Ensel János, szakonyi születésű, Eperjesen tanuló alumnusának.
Gondoskodni fog róla. Jövőre Wittenbergbe küldi. Koller és Reichenhaller
soproni fiúkat is figyelmébe ajánlja. Rózsahegy, 1657. május 15.**

Hogy jó egészségben vagy, örülvén értettem; isten tartson meg abban, kívánom. Az apád köntösödöt elvitte, szidott, hogy kérte tüle *Gody* uram; azon ne busulj, mert leszen reád gondviselés. Az én kedves atyámfiat, nemzetes Lipóczi Keczer András és Menyhárt uramékat, kértem: ez mostani vásár alkalmatosságával, vegyenek ő kgmek köntösre posztót, ruházzanak meg, az kívül is az mi szükséges leszen, adjanak, mert én ő kgmeket contentálom hálaadással; megfogadták ő kgmek, nagy jó szívvvel megcselekszik, el is hittem, meg nem fogyatkozol. Az vörös köntöst ne utáljad, mert az neked nincs becstelenségedre, mindazonáltal, ha megváltoztatod, azt sem bánom; tanúlj jól és idődet hiában ne töltsed, esztendőre elküldlek Vittembergában: ott találod fiamat praeceptorával, és azokkal együtt levén, becsületes állapotod leszen, s megtapasztalod, hogy apád vagyok, te is, az mint nem kívánom, nekem obligatus légy, istennek és anyaszentegyházának fogsz szolgálni, kitül várok áldást az te hozzám való obligatiódért. Ott való jóakaró uraimnak, ugymint *Landfelder*, *Sárosy* uraméknak, másoknak is ajánljad szolgálatomat. *Kholler* és *Raichenhaller* nevű sopronyi ifjakat most is commendálok neked; ha gondolod: hasznosabb leszen nekik Eperjesen maradni, mint Patakra menni, tartsd ott őket, *Langfelder* és *Sárosy* uraimék jóakarójából fogadj szállást nekik, az mennél olcsóbban lehet, és tudósíts felőle, hogy pénzt küldhessünk az gazdának. *Khollernek* az mi szüksége leszen, Keczer Menyhárt urammal vetesd meg mind neki. Ha el akarnak menni Patakra, kérjed Keczer Menyhárt uramat, expedíálja oda *Baxa* uramhoz. Kérlek, úgy viseld gondjokat, mintha magam gyermeki volnának. Ezeknek utána még is az szent istennek gondja viselése alá ajánl megösmert jóakaród.

Rosombergh, 15. maii 1657.

Fogalmazványa az Akadémiai levéltárában. Közölte Fabó A. Századok. 1870. 420. 1.

**3. Lósi Jánosnak, ki Wittnyédy fiának, Jánosnak praeceptora Wittenbergben.
Fogadjon olyan szállást, a hol most kimenő két újabb alumnusa is elfér.
Sopron, 1657. június 5.**

Elvettem utolsó indulásod korán irt leveledet, melyre választ is adtam, úgy hiszem elveszed, *Dilher* uram jó akaratja által, az kinek küldöttem; reménlem ezközben az Isten bennetek elvezérlett kívánt helyetekre, - ime párját azon levelemnek includálom, ha ezt előbb vennéd annál, értsed akaratomat. Azután jött *Dilher* uram levele is, írja minemű áldással, istenes intéssel és ajándékkal is emlékezetre bocsátott el, mi lehet az, kérlek ird meg, hogy tudván mi volt, tudhassak én is neki kedveskednem, kinek, mit gondolnál: otthon kellene venni, vagy innend küldeni? kérlek kinyitott szívvvel ird meg, mert nem akarok hálaadatlan lenni, csak az utolsó szép két leveleiért is. Az includált párjára írásomnak referálván, kérlek, sőt ugyan hagyom is, *Ostermann*hoz ne menj, hanem az mint *Dilher* uram javallotta és ajánlotta magát, az gyermekem *Lipsiában* hagyván, valahány nap magad lásd meg az alkalmatosságot s úgy válassz helyt és asztalt, ha lehet mind kettőt együtt, ne kellessék szélyvel járnok az asztal miatt. Az kik esmerik mindnyájan *Fleissner* asztalát dicsérik, mind azért, hogy jó, mind hogy szállástok nála lehet, mind pedig nevezetes ember lévén, oltalmazhat bennetek; megirván *Dilher* uramnak az dolognak mivoltát, commendál bennetek, az hol hasznosnak itéli. Szállásod olyan legyen, hogy ez levelem neked praesentáló két *alumnusom* mellettetek lehessen és az gyermeket kiváltképen az *Isaák* (*Zabanus*) az írásban taníthassa. Tótul időközben egymással beszéljétek és legyenek az gyermek sörkengetésekre, úgy mindazonáltal, megemlékezvén kötelességedről, reájok ne bizzad, magadnak könnyebbséget keresvén az ő alkalmatosságokkal; szolgáljanak is, az miben szükség. Egy ágyat is, az ő állapotjokhoz illendőt, kérj gazdájoktól nekik, elférhetnek együtt. Ha deponáltatják magokat, úgy monda *conrektor* uram, másfél tallért kell egyiknek adni, add meg mindkettőért, és minden héten *Stürczernek* féltallért, *Isáknak* pedig nálunk való tiz garast adj; - ezt ígértem nekik, mellyel fizethessenek in communitate asztaloktól. Engem az ott való minden állapotról voltaképpen informálj: vagyon-e pénzetek, kinek commendáljalak bennetek? és az mit nekem tudnom szükségesnek fogsz itélni, tudjak reátok gondot viselni. Kérlek, ez két szegény legény meg ne fogyatkozzék nálad az én jó akaratomban, és jó szívvvel adjad nekik, az mit deputáltam, tudván, hogy Istennek adod én érettem, szentséges, reám kiterjesztett szent áldásáért... Az gyermekre legyen szorgalmatos gondod, ne töltse hiában az időt; ha szükségesnek itéled, fogadj egy magistert, az ki praefectustok legyen, annak asztal nem szükség; ha ellehetek nála nélkül, dispositiodra hagyom; köszöntséd és mondd meg neki; ne felejtse el bennünk, írjon, hadd lássam, mit tud, de proprio marte írjon, az mit fog írni. Istennek szentséges áldomása és gondviselése alá ajánl bennetek - jóakaród.

Soprony, 5. Juny. 1657.

Szintén ezen órában érkezék *Knopff* uramék levelek, melyből megérted, hogy ezután *Lipsiában* *Kramer Zacharias* ad pénzt, mi móddal, meglátod; leveleidet is azok elküldik. Kérlek, viseljétek jól magatokat, ne vesztegessétek el az üdötöket heában, az mely drága, és az költséget, mely igen szük az mostani időben.

Fogalmazvány az Akademia levéltárában. Közölte Fabó A. Századok 1870. 568. 1.

**4. Ensel Jánosnak. Ha kedve van, W. kiküldi Wittenbergbe
és fiával lehet egy szálláson. Sopron, 1657. december 24.**

Megírtam iterato, ha kedved vagyon az académiában való fölmenetelre, ugyancsak onnénd Eperjesről adtad volna híremmé, tudtam volna elmeneteled és szükségéid felől disponálnom, mivel még ide jönnél, addig csaknem ottben lehetsz, semmi válaszat nem vettem. Ugy vagyon, az sok hegyeken az téli utak igen nehezek, és alkalmasabb lenne husvét és pünkösöd közben bemenned, mint most; mindazonáltal csak értsem tetszésedet, jó szívvvel kész vagyok dispositiót tennem, hogy elmehess. Az én Wittenbergában levő fiam⁹⁹ praeceptorának, *Sombergernek* írtam felőled, hogy beküldölek és azt akarom: vélek legyen szállásod és asztalod; ha tetszik ez dispositióm, ott lehetsz, kevesebb vexatióval leszesz, ha köztök fogsz lenni; jó helyen vannak, kérlek tetszésedet siessed megírni ..... Ezek után stb.

Sopronj 24. dec. 1657.

Fogalmazvány az Akademia levéltárában. Közölte Fabó A. Századok 1870. 653. 1.

**5. Sárosi Bálint szenczi lelkésznek és püspöknek. Két alumnusa már van
Wittenbergben, de az ujabban ajánlott kettőt is kiküldi, ha más patrónusuk
nem akad. Sopron, 1657. december 30.**

Szenczen 17. praesentis írt Kgd levelét vettem illendő becsülettel, az Kgd insinuatíóját *Armbruster* uram ő Kglme Kgddel való beszélgetése alkalmatosságával megértettem. Bizony szívem szerint bánom, hogy ily későn tudósított maga jó szándékjáról, mert inkább ezeket, az kiket Kgd érdemesnek ítél, promoteáltam volna, azok előtt kik már akadémiában vannak. Ugy tudja Kgd, nekem Wittenbergában már két alumnusom vagyon, Eperjesen pedig egy¹⁰⁰, ki is az jövő kikeletre oda megyen, mivel öregebik fiam praeceptorával ott lakik Kgd maga ítéletére hagyom, egy nemes ember, mint én, cselekedhetik-e többet, mind azon által mivel az mostani üdő alkalmatlan az uthoz, kelletik kikeletig pausálni, ha Kgd más patronust nekik nem talál, és isten boraim eladásához szerencsét adna, és ők is contentusok volnának, két esztendőre mindenikének ötven-ötven tallért adnék, semmi obligatiót nem kívánván tőlük, hanem hogy az én dispositiómból szolgálnának az istennek anyaszentegyházának. Mint fog tetszeni Kgdnek ez gondolkodása, Kgd válaszát elvárja szolgáló jó akarója és fia.

Sopronj 30. dec. 1657.

Fabó A. Wittnyédy István levelei I. köt. 81. 1.

---

⁹⁹ János volt ez, kire apja igen haragudott. Később Tübingenben tanult. Az apának Dömötöri György alumnushoz írt levele szerint ez a fia, a ki már itthon jó anyját megtaszigálta, a külföldi egyetemeken feslett, korhely életre adta magát s úgy látszik, párbajban meg is csonkult. Legalább egyik levelében azt kérdezi az apa: Ugyan megcsonkult-e, tudósíts felőle. 1663. márc. 28. Schwartz tübingeni tanárnak ír az érdekében. Titkon ez által akarja segíyezni. E levelében is „maledictus ille puer” a neve. Utóbb Pozsonyba nősült s a török ellen való háborúban esett el. (Levelek II. k. 55.1.)

¹⁰⁰ Ensel János.

6. Musay Gergely püspöknek. W. kéri, beszélje rá Pammer kőszegi bírót és feleségét, hogy egyezzenek bele fiuk házasságába. Sopron, 1659. febr. 4.

Ugy reménlettem, meglássam Kgdet ez itt való vásár alkalmatosságával, mivel most vagy két három napra való szabadságom volt, házamnál való lételemre, de az mint értettem, *Győrré* levén Kgd, az lén oka be nem jövetelének. Örömet *Klesch* uram végett Kgd-dal szólottam volna, ha ugyan ki kell menni *Locsmánra*, az mi difficultások ez aránt vannak, azokat előbb találtuk volna, mert nincsen az nélkül, ha tudnám bizonyos Kgd házánál való létét; mert Kgd én felőlem nem lehet mindenkor bizonyos, lenne ha meg kell lenni. Ezen alkalmatossággal akarám Kgdnek megírnom, ez levelem megadó *Pammer* küszögi bíró fia, megkedvelvén *Küszögön* egy özvegy asszonyt, maga nemzetséginél különbből és jobbúl valót, melyet szülei is tudnak, egymásnak oly assecuratiót adtanak, az melyet semmi módon megváltoztatni nem akarnak s az mint mondja az ifju, nem is lehet. Szüleinek más gondolkodása érkezvén, ellenzeni kezdték, az menyecskét gyalázatos szitkokkal illették s olylyal vádolták, az melyet soha meg nem bizonyíthatnak, mind abbúl az confidentiából, hogy idegen és semmi gyámola nincsen, utoljára az küszögi ifju praedicátorral *Svetich* uram consistoriale judiciumot celebráltak s azt pronounciálták contra voluntatem parentum nem veheti el az ifju, melynek honnand legyen fundamentuma, én nem tudom, de azt tudom, hogy voluntas parentum non est de necessitate, sed de honestate, és az szülők idegenkedése nem impediálhatja az legitimum matrimoniumot. Engemet az asszonynak az bátyja, ki Bécsben lakik, nevezetes tudós ember, nekem igen jó barátom, kért, találnék módot kevesebb alkalmatlansággal accomodaltatnék, hogy nagyobb is ne kelletnék végének lenni és talán az atyafiak becstelenségével is, az melyben vagyon mód s ellenek kiváltképen, az kiknek mind tekintetek kevés, mind jó akarójuk, nem találtam alkalmatosbat, mint ha Kgd az nagy jóakaratot cselekedné, bemenne, úgy disponálná szüleit, ne tartanának ellent contra omnem rationem az dologban, ex necessitate facerent virtutem és az mit nem impediálhatnak rendesen, consensualnak abban, az jövődő alkalmatlanságok eltávoztatásáért. Kgdet nagy szeretettel kérem, ne szánja ez aránt való fáradságát, faciat opus charitatis és reconcilialja egymással őket, legyen az ő consensuokbul az Kgd operatioja és nem más által, melyben talán praejudicium is intercedálhatna, magátúl az ifjutól bővebben megérti az dolgot, ily Kgd fáradságáért az ifju nem leszen háladatlan. Én is Kgdnek mindenkori szolgáló sógora maradok.

Soprony, 4 febr. 1659.

A M. T. Akademia könyvtárában levő fogalmazvány. Közölte Fabó A. Prot. Egyh. Isk. Lap 1872. évf. 918. 1.

7. Gombosy kőszegi lakosnak. Közölje vele a vépi és büi üldöztetéseket, hogy felvehessék a gravamenek közé. Sopron, 1660. jul. 11.

Izentem valahányszor Kgdnek, az *vépi*¹⁰¹ persecutiót megírta volna Kgd, hogy az gravamenek közébe iratván, készülhetnének el és in omnem eventum az szent istennek ajánlván dolgainkat, ő felségével peragálhatnánk követségünket, de semmit Kgd mindeddig sem cselekedék, és addig aluszunk, hogy majd elborit az rettenetes persecutiónak árvice, félő, az parasztságról az statusokra ne ugorják. Istenre kényszerítem Kgdet, *Mosony* és *Rettkes* uramék által, vagy maga szerint siessen igazán megtudni, mint volt és írja meg nekem, ha az *büieknek* is mi galibájok történt volna, arról is tudósítson. *Klesch* uramnak szolgálatom ajánlom, kérem

---

¹⁰¹ Lásd ez üldöztetéseket: Historia Dipl. Appendix 105. és 108. 1.

medio tempore ha mi történt, tudósítson ő Kgme is, lehessen mind in uno corpore, ezt pedig Kgdtúl mentül hamarébb elvárja, szolgál

Soprony, 11. jul. 1660.

A M. T. Akademia könyvtárában levő fogalmazvány. Közölte Fabó A. a Prot. Egyh. Isk. Lap 1872. évf. 697. 1.

**8. Godi Imre kőszegi lelkésznek. Ensei Jánost W. csak akkor adja
oda nekik rektorúl, ha előbb elhárítják a bajokat, melyek miatt elődje
távozott és papi hivatalt vállalt. Sopron, 1661. jul. 3.**

Az én Enselemet kívánta kgtek hogy scholájában szolgáljon, kit én nagyobb örömmel adok kgteknek annál, az mint kívánja, csak hogy nem elég valamely dolgot elkezdni, ha jó végét ember nem remélheti. Ugy értem, antecessora¹⁰² nem igen dicsekedhetik, hogy ott conditiójába jól tractáltatott volna, ki inkább ex desperatione vagy taedio sublationis difficultatum suarum acceptálta az ecclesiastica functiót, csak hogy vége lehessen ott való nyavaláinak. Bizony, ha ilyen kimenetelét gondolhatnám az én Enselemnek, kinek előtte levő szerencséje jövőben vagyon és az ő idejében el sem kerülő ötet, - még tovább is adnék asztalomon kenyeret neki, még ötöt előtalálná az ő kívánt szerencséje. Hogy azért hasonló panasza ő neki is ne contingáljon, tudván azt, quod tela praevisa minus feriant, kgdet szeretettel kérem, oktassa, tanítsa mindenkben s fia gyanánt vegye maga szívében; kiváltképen pedig ha antecessorának méltó difficultási voltak tam circa functionem docentis, quam vero bonum ordinem scholasticum et discentium, mely nélkül akármely társaságban is igen kevés jóra való reménség vagyon, úgy igyekezzék azokat megorvosolni, hogy sublatiójával azoknak lehessen hasznos az ő kgtek között való létele; kit ha kgd paterne fog tractálni, lévén az praedicálásban szép gratiája, fogja kgdet néha, ha úgy tetszik, supportálhatni. Elhittem, én érettem minden jóval leszen hozzá és az közönséges jóért, az melyért én is mindenkori kgd köteles jóakarója és szolgáló condiscipulusa kívánok találtatni, azt várván kgdtúl is.

Soprony, 3. jul. 1661.

Fogalmazvány az Akademia levéltárában. Közölte Fabó A. Századok 1871. 153. 1.

9. Klesch Dániel kőszegi német lelkésznek az előbbi ügyben. Sopron, 1661. jul. 3.

Rossz néven venném, hogy kegyelmetek követői Tisztelendőséged levele nélkül jöttek hozzám, ha mentségül nem szolgálna Tisztelendőséged nagy elfoglaltsága. Beleegyeztem, hogy Enselem kegyelmetek iskolájában Istennek és egyházának szolgáljon, de némi nehézségeket kell elhárítania, melyek előde korából erednek, s ha ezek el nem háríttatnak, és a tanítók és tanulók közé jó rend nem hozatik be: készsleges átengedésem gyümölcstelen marad. Ajánlom őt Tisztelendőségednek és szeretettel kérem, hogy őt irántam való tekintetből fia gyanánt fogadja, vele úgy bánják, oly tanácsokat adjon neki, hogy Tisztelendőséged atyai kormánya folytán kegyelmetek is az ő gyümölcstöző működésével, ő is a kegyelmetek atyai gondoskodásával dicsekedhessék, én pedig kegyelmetekkel örvendhessek. Nem kétlem, hogy Tisztelendőséged atyai gondoskodásának és őszinteségének bizonyítékait gyakorlandja irányában, melyekért, valamint azelőtt, úgy ezután is Tisztelendőségednek szolgálatra kész rokona maradok.

---

¹⁰² Perenyei Bálint.

Soprony, jul. 3. 1661.

Latin fogalmazvány az Akademia levéltárában. Fordította és közölte Fabó A. Századok 1871. 518. 1.

10. Kőszeg városához szintén Ensel János ügyében. Sopron, 1661. jul. 3.

Böcsületes, Kgtek hozzám ablegált atyafiai kívánságához való készségemről, kgtek satisfactiójával, követségeknek megjelentése előtt vettem túlem választ; nagy nyereségemnek is tartom, ha segíthetem vékony tehetségemmel az kgtek scholáját. Nekem nincs semmi kérdés, hogy el ne menjen és ne szolgáljon kegték között, az meddig magunknak szükségünk itt leszen reá; ő sem idegen az elmenetelre: allegálja az róka beszédjét az oroszlánhoz való menetelben, hogy vestigia terrent. Ugy vagyon-e? nem tudom. *Perennyei* uram conditiója és tractálása felől hallott idegen relatiókat, az melyeket kgtek svaviter tollálhat, hogy ő is annál jobb kedvvel adhasson kgteknek hivatalja szerint való satisfactiót. Ezután is, ha mi oly alkalmatosság adatik, melyben az én kgtekhez való kötelességemnek megbizonyítása kívántatni fog, az mint most s annak előtte, úgy ezután is megtapasztalja, hogy voltam, vagyok és akarok maradni kgteknek kötelesen szolgáló igaz jóakarója...

Sopronii, 3. Jul. 1661.

Fogalmazvány az Akademia levéltárában. Közölte Fabó A. Századok 1870. 731. 1.

11. Kis Ádám kassai lelkésznek. Szenczi Fekete Istvánt (a későbbi püspököt) kéri tőle Kőszegre rectornak. Sopron, 1661. dec. 31.

Szintén nagy feledékenységgben juték Kgd előtt, ideit sem tudnám, mikor láttam volna Kgd nekem irt levelét, de az kiknek másoknak irt, arról hallottam emlékezetet, az is oka, hogy az Kgd példájából én is tanultam hallgatni s mostan is hallgatnék, ha az közönséges szükség nem kényszerítene az írásra. Az mi ide ki való állapotunkat nem köll sokat deplorálnom, mert az eléggé nyilván vagyon minden ember előtt és majd csak nem utolsó exterminiumra jutunk s ha nem támogatjuk magunkat, mind ennyi persecutio között is, annál könnyebben triumphálnak az mi adversariusink. Nekik pedig különben és jobban nem is resistalhatunk, hogy ha az scholáinkra jó gondot viseljünk, az melyek mind igen kevesek s mind pedig fogyatkozott állapotban vannak. Azok között az *kűszeghi* scholát, a mennyire lehetne, akarnánk gyarapítani, kinek magam alumnusát,¹⁰³ adtam, hogy az mennyire túlem lehet, azzal is segítsem az közönséges szükségét, de egy nagy erdőben az mint egy kakuk igen kevés, úgy sok ifjak között egy mester. *Szent-Király* uram ő Kglme alumnusa, *Fekete István* uram, úgy esett értésünkre, mindeddig conditio nélkül, haszontalanul töltötte idejét, kire valóban nagy szükségünk volna, ha ő Kglme és az nemes tanács megengednék Kűszöghre való jövetelét ő Kglmének, irt az Kűszöghi tanács mind *Szent-Király* uramnak, mind az nemes tanácsnak, úgy magának *Fekete* uramnak is, az melyeket nem kétlem, Kgddel ne közöljenek. Szeretettel kérem Kgdet, interponálja maga autoritását, és legyen azon, bocsássák el ő Kglmet, hadd szolgáljon itt az ő persecutióban levő anyaszentegyházának, és conserválja az veszedelemre menendő szép ifjuságot, a mennyire lehet. Ily ő Kglmek istenes cselekedetéért nem ajánlhatom magamat sokkal, de assecurálom azzal, vagyon most az akademiában egy *Fabricius* nevű alumnusom, ki annakelőtte Kassán tanult, és úgy hiszem jól esméri Kglmetek, isten

---

¹⁰³ Ensel János volt ez. Lásd Wittnyédynek előbbi leveleit.

meghozván és lévén Kgteknek szüksége reá, meg nem tartom Kglmetektől, hanem az ő személyével jutalmazom meg ez mostani ő Kglmek jó akaratját. Az melyért mégis Isten ő felségétől nagy áldást, mitőlünk pedig kötelességet várhatnak ő Kglmek, nem kételkedem semmit, ha Kgd szüvesen akarja ez dolgot segíteni, maga authoritásával sokat vihet végben, és azzal az mi kívánságunknak és szükségünknek satisfactiót nyerhet, a melyre mégis nagy szeretettel kérem Kgdet. *Szent-Király* uramnak, az nemes tanácsnak, *Binnerius* uramnak és más jó akaróimnak köteles szolgálatomat ajánlom és maradok Kgdnek kötelesen szolgáló jó akarója.

Soprony, 31. dec. 1661.

A M. T. Akademia könyvtárában levő fogalmazvány. Közölte Fabó A. Prot. Egyh. Isk. Lap. 1873. évf. 856. l.

12. Szenczi Fekete Istvánnak. Kassáról Kőszegre hívja rektornak. Sopron, 1661. dec. 31.

Az Kgd nekem és Enselnek irt leveleit elvettük debito tempore, elküldvén Enselnek ime micsoda effectusa következett, meglátja Kgd az ő maga leveléből. Kgd azért, ha ugyan kedve vagyon hozzá, hogy ez conditiót acceptálja, praesentálja az város leveleit mind patronusának, mind pedig az nemes tanácsnak, és legyen azon, lehessen szabadsága az kijövetelre, nem lévén ott Kgdnek occupatiója és módja, miképen az Istentől Kgnek adott talentumát hasznosan másokkal közölhetné. Én sem az nemes tanácsnak, sem az Kgd patronusának nem irtam, minthogy én az mostani kassai embereket nem ismerem, az kiket azelőtt esmertem, azok nekem jó akaróim nem voltak, bánnám igen, ha interpositiómból csúfot csinálnának, s ezért is tartózkodtam meg az írástól, ime mindazonáltal *Kis Ádám* uramnak irtam volanter, itt vagyon megolvashatja Kgd és ha szükségesnek itéli, meg is adhatja ő Kglmének, adja Isten, hasznosak legyenek a Kgd intentiója szerint és hozza hamar Kgdet közünkben, kívánja Kgd igaz jó akarója.

Sopron, 31. dec. 1661.

A M. T. Akademia könyvtárában levő fogalmazványról közölte Fabó András. Prot. Egyh. Isk. Lap 1872. évf. 529. l.

13. Ensel Jánosnak. A megsértett és távozni készülő Klesch Dániel lelkészt tartóztassák továbbra is Kőszegen. Sopron, 1662. jan. 4.

Elfelejtém tegnap megmondanom, az mi válaszd leszzen mind Kles, mind bíró uraméktól mind az kettővel való discursusból, hova collimálnak, mit colligalhattál, megirtad volna; mivel Kles¹⁰⁴ uramnak ily hirtelen bucsuzását más conditiója acceptálását, bátor egy-két embertől méltó ok adása volt is, nem hiszem valaki dicsérhesse és javalhassa, az szerint bíró uram ő Kglme asseclaival Kles uram ellen való fölfuvalkodott és értetlen kevélységből származott bucsuadását, tudom azt, hogy ő Kglme valahányad magával nem az egész város s egyáltaljába hasonló subjectumot ő Kglméhez oda bizony nem találnak, az mi éltünkben, nem tudom az egész consistoriumban per omnes qualitates vagyon-e igen sok avagy csak valaki is hasonló. Légy szemben azért Fen... urammal, szólj ő Kglmével s azon, hogy operatiója által változzék meg ez resolutio, reconcilialódjának meg egymással respectu communis et publicae necessitatis, hogy ő Kglme tovább is ott maradjon. Mit officiálhattál eddig, mit vihetsz ezen

---

¹⁰⁴ Klesch Dániel életrajzát lásd Klein S. Nachrichten I. köt. 157. l.

levelem vétele után végben, mi reménységed ez aránt, micsoda remediumja lehetne, azt mint kölletnék elkezdni, kérlek ezen magam embere által ird meg minden tartózkodás nélkül fideliter, hogy ha még mód volna, adhibeálnánk in tempore és tartóztatnánk meg ő Kglmét. Jó válaszodat elvárja jó akaród és kívánja jó akaróit köszöntséd.

Soprony, 4. jan. 1662.

A M. T. Akademia könyvtárában levő fogalmazvány. Közölte Fabó A. Prot. Egyh. Isk. Lap. 1873. évf. 1073.

14. Klesch Dániel kőszegi lelkésznek. Távozását rosszalja és kibékülésre, maradásra inti. Sopron, 1662. január 6.

Vettem tisztelendőséged levelét, melynek tartalma nem oszlatá el Enselem által jelentett nehézségemet, mert a kötelezettség és azon őszinte szeretet, mely delejtűje a kedveskedésnek, irányomban, kivált oly nehéz és közügyben, mást követeltek Tisztelendőségedtől. Tudja-e Tisztelendőséged, hogy a nagylelkűségnek nincs bizonyosabb jele annál, mit sem tehetni, a mi feluszt s nem jó mindenkor mindent meglátni, mindent meghallani, mert sok boszuságtól mentve maradnánk, ha nem volna róluk tudomásunk. Ha nem akarsz haragudni (Senecával szölok), ne kandiskodjál. Önmagát nyugtalanítja, a ki kutatja, mit beszélnek róla az emberek, aki, habár titokban ejtett, rossz akaratú beszédet seperget, mert magyarázat által azok sértőknek látszanak; némely dolgok tehát elhalasztandók, mások kinevetendők, némelyek megbocsátandók, mások tréfára változtatandók. Tisztelendőségednek valóban így kellett volna rossz akaróival tennie, nem pedig elhirtelenkedett elhatározásával magát mint egy zavarba döntenie, mely mint írja, visszavonhatlan elhatározáshoz ragaszkodni nem jó ágostai hitvallású theologusnak, még kevésbé papnak, hanem valamely nyakas kálvinistának hivatása.

Sok nagy ember jobbra változtatta rosszúl meggondolt szándékát; ott a példa Dávid és mások, a kiket jobban magasztalunk azért, hogy megváltoztatták rosszúl meggondolt szándékukat, mint ha azt végrehajtották volna. Mindenben sem nem dicsérhetem, sem Tisztelendőségedre rá nem parancsolhatom a lemondást; alkalmat adandnak kegyelmednek mostani hallgatói, a kik, mint hirlik, buzgóan óhajtják köztök maradását s e buzgalmuk szolgálánd Tisztelendőségednek alkalmul, hogy hallgatóival újból szerződve, őket tetszése szerint lekösse, maga iránt engedelmessebbé tegye s az eddig elkövetett botlásokat tetszése szerint (a mennyire megengedi a becsület) jóvá tegye. Ha pedig visszavonhatlan elhatározása mellett marad, azzal bebizonyítja, hogy jó nyakas kálvinista.

Mit irtam e tárgyban Enselemnek, azt Tisztelendőségednek nyitva küldöm, úgy azonban, szokása szerint ne mutassa, hogy annak tartalmát tudja, még kevésbé áruljon el engemet, a ki őáltala akarom látni, mit akarnak kegyelmednek rosszakarói. Félbeszakitom és elhalasztom válaszom többi részét; jövő szerdán este felé *Locsmándomra* megyek, ha tetszik hozzám kijönnie, több okaimat szóval adandom elő. Különben ha bizalmatlankodnék is személyemben, én megváltozni nem akarok, hanem maradok, minőnek eddig tapasztalt, Tisztelendőségednek szolgálatra kész sógora.

Sopron, jan. 6. 1662.

A M. T. Akademia könyvtárában található latin fogalmazványból fordította Fabó A. Prot. Egyh. Isk. Lap. 1874. évf. 26. 1.

15. Kecskés István pozsony-szentgyörgyi birtokosnak. Arra kéri, hogy Klesch Dánielt ne hívják magukhoz lelkésznek. Sopron, 1662. január 6.

....Igen roszul esett, esik is Klesch uramnak hozzátok való vocatiója, mert valóban káros innend való elmenetele. Bizony nincsen az egész consistoriumban olyan emberünk az közönséges jóra nézve, és félő ha elmegyen, megromlanak az Bottyáni (udvarában) jószágában levő ecclesiák. Azon leszünk, hogy el ne menjen. Ha Istent szereted, légy azon, ha itten megmaraszthatjuk, ne sollicitálják onnénd az ti embereitek....

Sopron 6. jan. 1662.

A M. T. Akademia könyvtárában levő fogalmazvány. Közölte Fabó A. Prot. Egyh. Isk. Lap 1873. évf. 1074. 1.

16. Fekete István kőszegi lelkésznek, a kit tábori papnak hív Zrinyi Miklós seregéhez. Oda indul ő maga is. Sopron, 1664. április 3.

Eljött az üdő, melyben az tavaszi szél, mint az oktan állatokban az elevenséget megfűja, mibelénk is ütközzenek a hazánk szolgálatjára való jó gondolatok. Megindulunk nem sokára, hogy az sokáig való halogatás és az török csalárd hazugságának való hiteladás az tavali veszedelemre ne juttasson. Irtam az nemes tanácsnak, velem Kgdet elbocsássák, mert az mint az köröszvény poéta mondja, az szent isten sine tuo nomine nihil est in homine, az pogány pedig, a Jove principium, mi is ha ő szent fölségének áhitatosan esedezünk könyörgésünkkel, megáldja az mi kívánságinkat boldog dicsőséges és hazánk javára igen hasznos kimenetellel, mert ő szent fölségével azt az nagy bestiát megszégyenithetjük és futamtathatjuk. Nagy szeretettel kérem Kgdet, disponálja ugy maga dolgait, hogy legtovább mindjárt az innepek után való másod vagy harmadnap megindulhassunk, egy obsidióra való szép imádságot csináljon Kgdt, az tavali is velünk lehet, de első dolgunk obsidió leszen. Én Kgdek ugyan érdemes jutalmat tavaly sem adtam, ez idén sem adhatok, de ugyan adok, az mi lehet, az többit istentől várja Kgdt, én pedig jó válaszát elvárom, szolgáló jó akarója.

Sopronii, 3. april. 1664.

Közölte Fabó A. Wittnyédy István levelei II. köt. 181. 1.

17. Bethlen Miklóshoz irt utolsó, haragos levele, mely után barátságuk is megszakadt. Eperjes, 1668. június 19.

Jó Bethlen uram.

Csufos eleit kegyelmed levelének olvastam, a hol engem kedves régi elvesztett barátjának nevez, ha disputálni és választ adni akarnék, sok szókkal lehetne a válasz; mert kegyelmed engem el nem vesztett, hanem elvetett, és amiről magát menti, azzal nem csak engemet, de másokat is és mindnyájunkat is illetett, amint hire vala; akár mint lett, nekem mint öreg embernek nehezen esett, hogy olyan becstelenitsen, a ki fiam lehetne, a kit szerettem, és érette fáradtam, gyűlölségbe jutottam, és attól még így megmocsokoltattam, ha nem úgy volt, én könnyen megnyugszom a kegyelmed mentségével. Én nem ráncorizálok, mert hozzám nem illik, de ha az engemet magától elvetőnek érdeme szerint fizettem, nem lett annak tölem rövidsége. Ha Bethlen Miklós volnék, ráncorizálnék, de mivel az nem vagyok, nem bolondoskodom. Kegyelmed örvendetes házasságát áldom azzal, hogy a szent isten csendes békessé-gessé és szerencséssé tegye és engedje, hogy valahány nemzetségig örülhess maradékidon! Én

pedig annyi földre hogy mehessek, ez előtted mentségem. Ezek után maradok én is egy hitvány Soproni!

Eperjesen, Junius 19-én 1668. évben.

Witnyédi István.

N. B. A kegyelmed atyjának, nekem igen jó akaró uramnak, ajánlom köteles szolgálatomat.

Közzétette Bethlen Miklós. Közlötte: Sárospataki Füzetek 1868. évf. 921. lap.

18 Wittnyédy Istvánnak tulajdonított és a Pozsonyba idézett lelkészek ellen felhasznált, első koholt levél. Eperjes, 1669. május 10.

Generoso Domino, *Nicolao Bethlen*, Domino et Fratri mihi confidentissimo.

Ma májusnak 10. Kelmed levelét Eperjest vettem. El vagyon szentől végezve, hogy szabadságunkat vérönkkel oltalmazzuk, Török császárnak adózunk. Erdély Országgal egy szívők leszünk. Francia király meg adgya az adót. Francia követ által offerálta. Hogy ha nem adná, magunk is meghadgyuk, csak készen legyen minden. Lobkovich bolond szavaitul nem kell tartani, se hamis Montekukullitul, hanem igen jó volna, hogy ha Erdély Országi szent korona titkos levelet írna Predikátoroknak minden felé. Jól disponálnák az köséget az adóra, hogy fegyvert fogjon, mikor jel adatik. Evangelicus Status jól elrendelte *Dunántúl* való földet, *Sopron* és *Kőszegi* Fő Predikátorokra bízuk. Bánya Városokat, Pozsonyt, Kassát, Eperjest, Lőcsét, Trencsint, Árvát, Lyptót, Turóczyt és az többit oda való Püspekek és az Seniorok készen tartják. Mi mindnyájan pro Deo, Ecclesia et Libertate pugnaturi et morituri és az Pápista ebeket megtanítjuk, csak Kegyelmetek ne mulasson Hajdu Városokkal és Hódulással. Rákóczi Ferenczet meg kell ijeszteni, de biztatni is kell. Isten velünk, ki ellenünk.

Stephanus Vitnyedi de Musaly m. pr.

Az 1674. évi pozsonyi rendkívüli törvényszék jegyzőkönyvéből. Sárospataki Füzetek 1863. 557. lap.

19. Wittnyédy Istvánnak tulajdonított második koholt levél. Pozsony, 1669. december 30.

Generoso Domino D. *Ambrosio Ketzer* D. ac fratri mihi semper colendissimo. Cito, Cito, Cito, Citissime. Generose Domine, et frater mihi semper colendissime! Valamennyire rosszul érzem magamat, de még hív embereim írásával tudtára adom kegyelmednek, hogy én vissza jövet X † szemben voltam Zolnay, Raytzy, Liptay, Turóczy Fő Pásztorokkal, magánosan mindenütt conferáltuk a dolgot. Superintendens uraimék is mindenütt igen nagy titokban az egész Ecclesiákat voltaképen disponálták. Bánya városokban bölcs és tudós Seniorokat F. Z. megh intettük, hogy mihelyt Kegyelmed embere avagy S. eljönnének, készen legyen az egész Népség. Sleziai, Morvai, Csehországi igaz Atyafiak Zolnai predikátor Uramhoz az oda való határokkal; Ausztriai pedig és Morvai Fejérhegytő Szeniceihöz, és Szobotisnyaihoz tartanak. Az Felső Ausztria is mindenképpen vigyázásban vagy. Thuróczy tartományt, a hol igen jó gyalogság lészen, ugyanoda való Predikátor uram a több Correspondensivel, és egybenesküdt népséggel megindítja. Az Pozsoniak ide való Szabad Városokkal immár is el vagnak rendelve. Trencsinre vigyázzon Kegyelmed Árva tartományaival egyetembe, és a mint coram conferáltuk, úgy kíváztatik, hogy praedikációkban, de igen okosan, insinuáltassék a dologh, ugyan csak publicumra, és szabadságra nézve legyen a beszéd. *Soproniak* és *Kőszegiek* igen

tartanak lelki Directoroktól, oda fordítják, a hová akarják, azok immár megh vannak csinálva. Dunántúl való tartomány az én gondom. Pápán, Győrött, Komáromban, Vesprimben oda való Superintendens uram eljár a maga Tisztiben, a mint M. N. bőviben írja, vettek is levelet a felföldi helvetica Ecclesiától mindenfelé. Mivel pedig a község lelki tanítótul dependeat és Arca Domini praecedebat, azok legyenek mindenütt optimis modis et formis indítók. Illi verbo, nos opere et gladio. Isten megh segít bennünket. Hogy az Cambium Boroszlóra és Danczkára nagy summába küldetett, minden felé megh irhatja Kegyelmed. A kakas későn indul, bár csak tollait küldözze. Azonba mi ne mulassunk, Kassát, Eperjest, Lőcsét, Lublói tartománnyal indétsa Kegyelmed. Itten én nem aluszom. Isten Kegyelmeddel.

Pozsonba, Die 30. dec. ao. 1669. Kegyelmednek igaz Attyafia szolgája *Steph. Vitnyédi de Musaly*¹⁰⁵

Az 1674. évi pozsonyi rendkívüli törvényszék jegyzőkönyvéből. Sárospataki Füzetek 1863. 559. 1.

---

¹⁰⁵ Wittnyédy egyéb idevágó levelei találhatók még: Fabó A. Codex Dipl. 147., 148. és 149. sz. a. Fabó A. Wittnyédy levelei I. köt. 19., 47., 48., 49., 124. II. köt. 262., 277., 368., 381., 401. sz. a.

VII.

Az 1681. után három esperességre összeszorult egyházkerület emlékei.

A) A kemenesaljai esperesség.

**1. Asbóth János lelkész¹⁰⁶ levele a győri evang. esperességhez,
melyben tanácsot kér, hogy hozzájok csatlakozzanak-e, vagy pedig külön
esperest válasszanak. Szentmárton, 1695. március 14.**

Jesum, qui in locum unius Confessoris (Baptistae) decollati duodecim Praecones vegetos substituit!

Plur. Rnde, admod. Rndi, Clarissimi nec non Doctissimi Domini, Fautores et Fratres in Christo obsequ.

Percepto Indictionis Synodi hujus Partialis a longo jam tempore exoptatissimae nuncio, non minus gratulabamur Rndis Vris Dignitatibus in Spiritu S. congregandis, quam si novus aliquis pacis itidem longe exoptatissimae exsurrexisset Caduceator, animosque nostros, diuturnitate belli fractos in solidum recreasset. Quae enim belli mala omnibus communia ex disturbiis temporum proveniunt, ea mala in specie ex gubernaculo rerum Ecclesiarum nostrarum a satis longo tempore intermisso, singulis Verbi Ministris obtigerunt. Proinde quemadmodum quis belli mala sustinens pacis nuncio recreatur: sic et nos inter lapsum Ecclesiae gubernium huc usque experti, cum speremus idem medio hujus Congregationis in ordinem redigi, merito nobis gaudemus. Maximae igitur felicitatis loco censuissemus, si et nobis eidem ipsi Congregationi interesse licuisset. Verum enim vero, quia malitia itineris eidem interesse prohibemur, proinde praesentibus Rndas Vestras Dignitates obnixe rogandas duximus, quatenus Conclusionum in Vestra Congregatione fiendarum nos quoque participes reddere non dedignentur. Esset quoque commune nostrum votum (quod ego non solum meo et Fratrum, sed et Dnorum Patronorum nomine scribo) esset inquam commune nostrum votum, ut, aut nos quoque in his terris manentes in Consortium et Inspectionem ejusdem Vestrae Dioeceseos recipere dignarentur, aut, si ita visum Ipsis fuerit, in hac quoque Plaga aliquem Fratrum Seniores constituendum suo suffragio et communi voto juvarent. Quod maxime necessarium. Nos enim veluti oves sine Pastore pro placito vagamur; sed et Scholarum Rectores, nullam a quoquam habentes dependentiam et invicem sibimet ipsis imponunt et Reverendis ac probatis quoque Concionatoribus multum detrahunt. Quam Ecclesiarum nostrarum penuriam pluribus quidem exponere possemus, sed cum eandem Suas Rndas quoque Dignitates haud latere non inficiemur, ejusdem enarratione supersedentes, porro rogamus, ut quod consultius fieri videbitur, id hujus Vestrae Congregationis auctoritate effectui datum nobiscum communicare haud graventur. Quod beneficii genus ut gratiam

---

¹⁰⁶ Thökölly Imrének volt az udvari papja. Heutschius Fülöp kassai pap és püspök avatta fel 1683. jun. 20. A levél írásakor kemenesszentmártoni, később nemeskéri és nemescsói lelkész. Hegyfaluban, Vas-megyében született. Sopronban és Jenában tanult. Ifjú korában nevelő és titkár is volt.

meretur, ita nos gratissimos fore ergo Rndam Fraternitatem pollicemur, apprecantes, ut Spiritus Sanctus, summus Ministerii Auctor Congregationi Vestrae in ipso confluxae praeesse omniaque Vestra Consilia ad Divini Nominis gloriam, afflictissimaeque Ecclesiae emolumentum dirigere velit. Dat. Sz. Márton d. 14. Martii. Anno 1695.

Vestrarum Rndarum Dignitatum

Cultor ad Servitia Paratissimus
Joh. *Asboth*, suo et Fratrum nomine.

Titulus: Venerabili Ministerio Fratrum Aug. Conf. ad gubernaculum Ecclae renovandum in *Kis-Pétz* in Spiritu S. congregato etc. Dominis Fautoribus et in Christo Fratribus Colendissimis.

**2. A győri evang. esperesség válasza Asbóth János fentebbi levelére.
A távolság miatt külön esperes választását ajánlják. Kispécz, 1695. márc.**

Salutem et pacem, Domine Rnde *Asboth*, ut et rerum cunctarum successum precamur.

Continentia literarum R. D. ad nos emanatarum satis superque iudicii nostri acumina discussa, tandem visum est paucis et compendio Votis R. D. sic reponere: Id plane impossibile esse, ut coalescere valeamus propter locorum distantiam, sed potius rebus et personis velle ponderatis satius fore dicimus et ducimus, ut per legitimam electionem, una certa deputetur persona, quae munia Senioris, accedente confirmatione, subeat in Tractu Kemenesiensi.

Conclusum et Responsum totius Conventiculi.

**3. Asbóth János levele Zabler Jakab bártfai lelkészhez és püspökhöz.
Két papjelöltet küld hozzá felavatásra s kéri, hogy buzdítsa a dunántúliakat
püspök és esperes választására. Sz.-Márton, 1695. április 21.**

Titulus: Maxime Rndo. Amplissimo atque Excellentissimo Dno, Dno *Jacobo Zablero*, Ecclae Lib. Regiaeque Civitatis Bartphensis Germanicae Aug. Conf. addictae Pastori Primario, nec non reliquarum in Superiori Hung. existentium Superintendenti vigilantissimo fidelissimoque Domino, Patrono Parentis instar aeternum mihi colendissimo.

Jesu magni illius Ovium Pastoris et ἀρχιποιμένου gratiam, promissum Spiritum Sanctum, Sacro Ministerio vel maxime indigum!

Maxime Reverende, Amplissime atque Excellentissime Domine, Dne Patrone et Pater in Christo omnis Filialis observantiae cultu prosequende.

Mox tertius implebitur annus, cum Humanissimum Dn. Johannem *Kerman*, vocatum tunc futurum Ministrum Ecclae *Kapolcsaiensis*, ad Ordines Sacros a Maxime Rnda Vra Amplitudine suscipiendos, Literis nostris Commendatitiis exmississemus. Is laudabiliter hactenus sacro suo munere defunctus, jam superiorem nactus conditionem, nuper Ecclae *Szegváriensis* Minister constitutus. Nunc denuo duos vegetos S. Ministerii Candidatos, unum Matthaeum *Király*, alterum Samuelem *Solnai*, Sacris iterum Ordinibus initiandos ablegamus, quos utrosque tum vitae integritas, tum morum honestas, sanioris ac orthodoxae denique Doctrinae Puritas, suis a quibus Vocatorias acceperunt, commendarunt Ecclesiis.

Incredibilis Excellme Dne Superintendens,strarum Ecclesiarum est necessitas, mox vix animadvertentibus necdum sentientibus, omnibus nostrae Ecclesiae destituentur Pastoribus. Intra triennium Sex in nostra Dioecesi huic mundo valedixere, in quorum locum nullus quidem hactenus successit. Et hoc dolendum, quod tanta in Ecclesiam ingruente necessitate, nemo sit, qui id recogitet. Causa potest esse haec, quod viri Politici neminem ex Ecclesiasticis habeant instigatorem. Dioecesis *Jauriniensis*, adm. Rndo Dno Michaële *Bors* Seniore, et Coadjutore pl. Rndo Dno Blasio *Lőwei*, est utique jam priori suo nitori restituta; sed nostra haec Dioecesis, quae olim Superintendentis gaudebat residentia, postquam Dominus Stephanus *Fekete* lamentabilem illam commisit apostasiam, nemine illam dirigente, et nomen amisit et totum regimen. Sumus in hac Reverendi adhuc viginti duo vel tres, sed cum neminem constituerint Seniore, pro lubitu quisque nostrum vagatur; et Scholarum Rectores, cum nullam a quoquam habeant dependentiam, et sibimet ipsis invicem imponunt et Reverendis ac probatis quoque Concionatoribus multum detrahunt. Audita quidem nuper in Mense Martio habenda Congregatione Fratrum Jauriniensis Dioeceseos, nomine Fratrum et Dominorum Patronorum Requisitorias ego ad Sacram illam Synodum exaraveram Literas, quibus petii ab Inclyto nominato Conventiculo, ut nos quoque in hac Dioecesi Kemeniensis Districtus existentes, in consortium ac Inspectionem suae Dioeceseos recipere dignarentur; sed impossibile id videbatur dicto Conventiculo propter locorum distantiam. Unde satius fore judicarunt, ut nos quoque in hoc Tractu Kemeniensi quempiam eligeremus et constitueremus Seniore. Qua responsione accepta nostri utriusque tum Ecclesiastici, tum Politici Ordinis Homines in eo acquieverunt, quod ipsis consultum; effectui vero mancipare id necdum potuerunt ob civiles et quasdam Politicas rationes: effectuantne vel non, Deus omnium optime novit. Hoc asserere bona Conscientia possum, quod si in longius tempus hoc dilatum fuerit, nihilo humanitus loquendo certius habebunt, quam certissimum Ecclesiarum detrimentum. Ego quidem quantum potui, auctor semper exstiti, ut non solum aliquem inter se constituerent Seniore, sed et ut aliquem eligerent Superintendentem, quod salvis Diaetae Soproniensis Articulis ipsis liceret. Nec sacrum hoc negotium ad eventum hujus belli meo videre est differendum, ne, cum id dictis Articulis liceat, et adversarii nostri Calvinistae eorundem gaudentes Articulorum Privilegio id practicent, Nostri non utentes suo jure abusi esse judicentur. Maxime Rnda Vra Amplitudo rem Deo gratam et Ecclesiis nostris maxime salutarem faceret, si primarias nostras Ecclesias, *Posoniensem*, *Soproniensem*, *Ginziensem* et *Jauriniensem* moneret, ne Superintendentis electionem, cum tanta Ecclesiarum jactura, cum ea salvis Articulis liceat, in longius tempus protrahant: Ecclesias similiter Tractus Kemeniensis sua Authoritate Superintendentali hortaretur, ut secundum Consilium Conventiculi supra nominati, Seniore constitutere appropereant. Hoc ego certo mihi persvasum habeo, quod si Author Mxe Rnda Vra Excellentia hujus rei foret, eam effectuare nostri non intermitterent. Quibus Deo commendando Maxime Rnd. V. Amplit. maneo

Ejusdem

Cultor obsequiosissimus
Joh. Asboth.

Dat. Sz. Márton, d. 21. April. 1695.

**4. Zabler Jakab püspök válasza az előző levélre: válasszanak esperest,
a püspöki hivatalra nézve Gruber soproni lelkésszel közölte véleményét.
Bártfa, 1695. május 11.**

Titulus: Viro pl. Rndo Clarmo atque Doctisso Dno Joh. *Asboth* Ecclae Sz. Martoniensis p. t. Ministro fidelissimo, Dno Amico et Confratri in Christo dilecto traduntor.

Gratia Jesu Christi, Dilectio Dei Patris et Communicatio Spiritus S. sit nobiscum.

Rever. et Clarissime Vir, cum caeteris in Tractu Kemeniensi Ministris Verbi Divini fidelissimis.

Pro Conservatione Vestrar. Rndar. Dignitatum inter tot et tanta Ecclesiarum Evangelicarum discrimina gratias Deo ingentes detuli deferamque in posterum indefessus. Indolui autem, cum intellexissem in Vestra Dioecesi huc usque non constitutum fuisse Seniore. Svadeo itaque imo hortor Vestras R. D. omnes et singulas, velint propter bonum ordinem in Ecclae exstantissimam aedificationem vergentem, sine ulteriori protelatione, ad exemplum aliorum Confratrum, communibus suffragiis eligere et constituere Seniore, qui in Ephoria divina constitutus rationem habeat et orthodoxiam et ευσεβείαν conservandi inter Ministros V. D. Quod concentus Harmonicus in Musica, hoc est concordia Spiritualium in Ecclesia, maxime h. t. pressa. Profligata itaque discordia et invidia, hoc agite, ut juxta Hieropsaltis verba experiri Vobis liceat illud: Ecce quam bonum et quam jucundum habitare, convenire Fratres in unum, sub uno Seniore et Pastorum Moderatore. Experietur Ecclesia incrementum et regnum diaboli decrementum. Quod vero attinet munus Superintendentale in Vestris Comitatibus restaurandum, jam pridem mentem meam propalavi Clrmo et Plur. Reverendo Dno *Adamo Grubero*, *Soproniensium* Pastori fidelissimo. In omnibus piis conatibus pro Ecclae Evangelicae utilitatibus suscipiendis det Deus Viris qua Ecclesiasticis et qua Politicis sapientiam et animum mentemque Deo confisam. Ego cordicitus ceu brevi mortalitatem depositurus opto, ut Successores in munere hoc arduo videam in Comitatibus plures. Et apud nos in hoc puncto bonus dormitat Homerus, et intra Iliacos muros peccatur et extra. Deus suae Ecclae curam habeat palmariam, ut inter decumanos motus semper maneat immota His finio Vestrasque Rnd. et Cl. Dign. nunquam finiendae Divinae Protectioni et miserationi commendo, qui sum

VV. RR. DD.

addict.

Jacobus *Zabler* P. E. B. et reliqu.
in Sup. Hung. Superint.

Bartfae, 1695. 11. Maji, quo Septem Candidati Ministerii ad Munus Pastorale segregati et ordinati sunt, quibus Deus largiatur *εὐπρατείῳ*.

**5. Asbóth János utójegyzete a fentebbi levélhez: Zabler tanácsa
szerint gyűlést tartottak és Asbóth Jánost esperessé választották.
Mihályfán, 1695. október 9.**

N. B. Litterae praesentes, Hortatoriae excitarunt S. Ministerium pariter et Dominos Patronos Ecclesiarum, ut de constituendo Seniore susciperent Consilia. Synodus igitur in *Mihályfalva*, districtu *Kemenes*, Cottu Castri Ferrei d. 9. Octobris, Anno 1695. convocata, et electio ac constitutio Senioris secundum Testimoniales praesentes peracta.

COPIA LITERARUM TESTIMONALIIUM.

Nos Pastores animarum Invariatae Augustanae Confessionis addicti, quemadmodum et Patroni infrascripti, fatemur et testamur praesentium per vigorem, quod admodum Reverend. atque Clarissim. Vir, *Johannes Asboth*, die et Loco datarum praesentium, pro tractandis et concludendis nonnullis negotiis Ecclesiasticis in Synodo nostra Particulari, Pagoque *Mihályfalva* ac Comitatu Castri Ferrei, Districtuque *Kemenyesallya*, suo modo ac ordine celebrata, unanimi voto suffragioque communi totius Presbyterii in dicta Synodo praesentis ad officium Senioratus rite subeundum, sit suo modo et ordine, in similibus e re observatis electus et sublimatus, adque functionem muniorem suorum per Iusjurandum confirmatus. In cujus rei gratiam; praemissorumque Testimonium ac fidem indubitatum, praesentes Literas nostras Testimoniales, Sigillorum, Manuumque propriarum subscriptionis munimine roboratas, futura pro cautela extradandas duximus et concedendas, communi svadente justitia. Datum in praeallegata nostra Synodo Particulari, Pagoque attacto *Mihályfalva*. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Quinto. Die videlicet Nona, Mensis Octobris.

(L. S.) Rnd.

(L. S.) Pol.

FORMULA JURAMENTI PRAESTITI.

Én Asboth János esküszöm az élő Istenre, a ki Atya, Fiu és Szent Lélek, hogy a mi nemő Szentséges Tisztre, Seniorságra, a Szent Gyülekezetnek böcsületes Consensusából eligáltattam, abban tisztán, igazán, Lelkem ismeretnek sérelme nélkül, igyekezem el jární, minden félelem, barátság, atyafiság, ajándék és kedvezés nélkül. Isten engem úgy segéllyen!

Asbóth János sajátkezű bejegyzései a kemenesaljai esperesség legrégibb jegyzőkönyvének 3-9. lapján.

6. Asbóth János kemenesaljai esperesnek egyházlátogatási jegyzőkönyve az 1695. évből. Az esperességhez tartozó gyülekezetek jegyzékével.

Visitatio Ecclesiarum Augustanae Confessionis addictarum sub Senioratu Tractus Kemensiensis in Inferiori Hungaria, Comitatu Castri Ferrei, Vicinisque Soproniensi, Szaladiensi et Weszprimiensi existentium. Anni Domini 1695.

Peracta est vero Visitatio sequenti ordine. Quem Seriem Comitatusensem et Indicem Alphanumericum praecedere volumus.

SERIES

Earum *Ecclesiarum* Aug. Conf. addictarum Comitatusensis, quae hac quidem vice sub Inspectionem *Senioratus Tractus Kemeniensis* ultro ac voluntarie se se submiserunt.

In Comitatu Soproniensi.

1. Ecclesia Nemeskériensis, cui ut Articuli, Auxiliares se promiserunt in intertentione Ministri, Possessiones Nobiles, Fölső et Alsó Szopor, Simaháza et Hettye.
2. Lotsiensis cum filiali Börény.
3. Sajtos Káldiensis.

4. Nemes Ládoniensis, cum Filialibus Tompaháza, Berekallya, Pór-Ládon et Mesterháza.
5. Nagy-Geresdiensis cum Filiali Kis-Geresd.
6. Jánosfaiensis cum Filiali Csáford.
7. Szemereiensis.

*Comitatu Castri Ferrei.
Cis-Fluvium Rába, ad Occasum.*

8. Csánigiensis cum Filiali Lak.
9. Sz. Ivánfalviensis cum Filialibus Ujfalu et Nagy sive Kastélyos Egerszeg.
10. Terestyénfalvaiensis cum Filialibus Kövesd et Kis- sive Kemény-Egerszeg.
11. Sédeniensis.
12. Patyiensis cum Filialibus Alsó Paty et Bogyoszló.

Ultra Fluvium Rába, ad Orientem.

13. Nagy Sitkeiensis cum Filiali Kis Sitke.
14. Simoniensis cum Filialibus Mesteri et Tokorts.
15. Mihályfalvaiensis cum Filiali Sömjény.
16. Ostfi Aszszonyfalvaiensis cum Filiali Csönge.
17. Kenyeriensis cum Filiali Kecskéd.
18. Gentsiensis.
19. Hőgyisziensis.
20. Szerгинiensis.
21. Magasiensis.
22. Sz. Martoniensis cum Filiali Vönöczk.
23. Dömölkiensis et Merseliensis.
24. Ságiensis et Sákfalva.
25. Babaiensis cum Filiali Kocs.
26. Jánosházaiensis et Pálfalva.
27. Kis-Somlyoiensis et Borgata.
28. Peresztegiensis cum Filialibus Hoszszufalu et Sz. Odorfa.
29. Káldiensis.
30. Hetyeiensis.
31. Köcskiensis et Kápolna.
32. Miskeiensis.
33. Gérczeiensis.

Comitatu Weszprimiensi.

34. Gergöliensis et Külső Vath.
35. Dobroniensis cum Filialibus Aláson et Szalók. N. B. Pagus Szalók a memoria hominum pertinuit ad Ecclesiam Dobroniensem Aug. Conf. addictam. Occupatus vero ab Helvetis ut ex Visitatione subjecta Anni 1695. patebit.
36. Kertaiensis cum Filialibus Szercsek, et Komond.
37. Nagy Szőlősiensis cum Filialibus Vecse et Doba.
38. Oppidi Devecseriensis.
39. Ajkaiensis.
40. Praesidii Vásoniensis.

Comitatu Szaladiensi.

41. Kapolcsaiensis cum Filiali Petend.
42. Dörgitseiensis.
43. Kővágó Eőrsiensis.
44. Kis Görbeiensis.
45. Praesidii Szegváriensis.
46. Praesidii Sz. Grotiensis.
47. Nemes Apatiensis.

VISITATIO ECCLARUM AUG. CONF. SENIORATUS TRACT.
KEMENESALIENSIS ANNI 1695.

I. Ecclesiae Szemereiensis.

N. B. In hac Visitatione Nemeskerino (ubi ipse sum Pastor Ecclae, eaque ratione Visitatio hujus non peracta) per Lineam Sinistram descendendo, primo occurrit nominata Ecclesia. Anno igr. Psenti 1695. die 27. Mensis Octobris peracta est Visitatio hujus Ecclesiae praesente Collega admodum Rndo Dno Georgio *Horváth*, Ecclesiae Patyiensis Ministro.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem admodum Rndum Dn. *Georgium Dolgos* (fatentibus secundum puritatem conscientiae Nobilibus Georgio Szemerei, Johanne Deső, Michaële Kőrössei, Johanne Csupor, Gregorio Hanto) 1. Orthodoxae Doctrinae atque Pietatis sedulum Conservatorem esse. 2. In Moribus ullo sine scandalo laudabilem.

II. Rectorem, Humanissimum *Georgium Horváth* tolerabilem, cujus ratione nullae querelae sunt positae.

III. Auditores (Fatente Rndo) Segniores redditos in cultu DEi frequentando, quod ipsis cum correptione paterna objectum, qui proinde emendationem et sui meliorationem promiserunt.

IV. Proventum ex Mola die Sabbathi et Solis ad primum Campanae pulsum ab antiquo Ministro dari solitum, subtractum esse a modernis Molendini Dominis, qui de eo restituendo monendi relictī sunt ad futuram Congregationem.

V. Fundos Parochiales, agros et prata, in posterum acquisite conscribenda, prae manibus Rndi haberi, nec ab alio quoquam abalienata esse.

II. Ecclesiae Csánigiensis.

Peracta est die 28. Octobris, in Possessione Lak, siquidem modo Rndus ibi habitaret, ut in Filiali Praesente itidem Collega Rndo Dno Georgio Horváth.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem, Adm. Rnd. Dn. *Michaëlem Iványi* (fribus secundum puritatem Conscientiae Generoso Dno Emerico Kisfaludi, Moysis Filio, providis Michaële Kámán, Georgio Tömörd, ex aliis Incolis similiter Csánigiensibus) esse sanae ac Orthodoxae Religionis propagatorem indefessum. In Moribus irreprehensibilem.

II. Rectorem Scholae nullum, sed postulatum.

III. Auditores (fatente Rndo) in cultu DEi desides. Festorum non observatores. Manifestos peccatores impune tolerantēs. Quempiam contra VI. Praeceptum scelerate ibi viventem, et a Rndo in Concione per Circumstantias reprehensum, minas vibrare in Rndum. Quorum quidem causa severe praemoniti, se meliorare, scandalum tollere, Rndum tueri promiserunt.

IV. Ratione Coemeterii et Sessionis Parochialis, quam Grosus Dnus Moses Kisfaludi sub certis conditionibus Ecclesiae se daturum promisit, aedificandae esse monitos, quae reparaturos se promiserunt.

III. Ecclesiae Sz. Ivanfalvaiensis cujus Filialis Ujfalú et Kastélyos Egerszeg.

Peracta est in Possessione Ujfalú d. 28. Octobris, praesente itidem Collega Adm. Rnd. Dn. Georgio Horváth.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem admodum Rndum Dn. *Stephanum Vida*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Nobili Petro Tánczos Inclyti Comitatus Jurassore, et Providis Johanne Herincs, Greg. Csiszmadia, Stephano Petzeli et aliis Incolis) in Doctrina esse purum; in officio pium ac sedulum in Moribus non taxatum.

II. Rectorem Scholae Andream *Deweka*, nullis penitus querelis aggravatum.

III. Auditores (fte Rndo):

1. In Materna Ecclesia esse segniores. Festorum non observatores. Respectu solutionis Rndo debitae praestandae, prout et Provisionis de Aedibus Parochialibus, ad easque pertinentibus aedificiis, puta stabulo, horto curandis monendos. Quod factum. Effectum promiserunt.

2. Auditores Filialis Ecclae conquestos super Auditores Maternae Ecclae, quod Ornamenta et Mappas inconsultis ipsis divendiderint, eaque dilapidarint. Quo de severe correpti, redimenda ea sunt polliciti.

IV. Ecclesiae Kenyeriensis cujus Filialis **Kecskéd**.

Peracta est in Possessione Kenyeri d. 29. Octobris. Eodem Collega praesente, nim. Rnd. Georgio Horváth.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem hoc tempore esse nullum; sed sibi dari petitem.

II. Rectorem Scholae Hum. Michaël *Jugovits* (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Honestis ac Providis Stephano Mód, Michaële Tóth, Steph. Molnár, Nicolao Könczöl, nec non Kecskédiensibus Martino Varga et Stephano Kis) esse hactenus in officio tolerabilem, in Moribus non culpatum. Permissum est ipsi praelegere Auditoribus usque ad Festum Benedicti.

III. Auditores (fte Rectore) in Concionibus et Precibus frequentandis tolerabiles, Festorum minus observatores, Maledictiones non punientes. Solutionem Rectoris non sedulo administrantes.

Super quibus moniti, de majori auscultationis verbi Divini fructu ferendo ipsos debere esse sollicitos, nec in cassum Sacra frequentare debere.

Sunt et moniti de Coemeterio circumvallando.

V. Ecclesiae Ostfi-Asszonyfalvaiensis. cujus Filialis **Csőnge**.

Peracta est in Possessione Ostfi-Asszonyfalva d. 29. Octobris. Eodem Collega Rndo Georgio Horváth praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem admodum Rndum Dn. *Andream Nagy*, (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae, Providis Gregorio Kocsis, Andrea Nagy, Joh. Takáts, Aedituo: Johanne Bordács, Andrea Csőre), Sanae ac Orthodoxae Religionis Conservatorem esse. In Moribus cum qui commendatissimus.

II. Rectorem Scholae Hum. Georgium *Sziládi*, tam quoad officii sedulitatem, quam quoad morum integritatem laudatum.

III. Auditores (fte Rndo):

1. Communem plebem nullius accusatum vitii et defectus tam quoad cultum Divinum frequentandum, quam quoad solutionem Rndo debitam praestandam.

2. Dominos Patronos in universum de antiqua consuetudine teneri Rndo dare fl. 12 et 12 Cub. Tritici, quod neglectum hactenus. Quo de monendos.

Demandata est Plebi Coemeterii aedificatio.

VI. Ecclesiae Simonyiensis. Hujus Filiales sunt **Mesteri** et **Tokorts**.

Peracta est in Possessione Simonyi d. 30. Octobris. Eodem Collega, Rndo Dn. Georgio Horváth praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem admodum Rnd. Dn. Nicolaum Bognár, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Nobilibus Stephano Kovács, Inclyti Cottus Jurassore, Andrea Tulok et aliis) in aegrotis visitandis durum, poscere multa. Paucis non administrare Sacramentum, plures eapropter sine communione obiisse. De ebrietate cavenda monendum. Uxorem effrenis lingvae, maledicere aedituis: „hamis hitű” in de vix posse Aedituos constitui. De quibus paterna adhibita correctione, sui melioratio promissa.

II. Rectorem Scholae Hum. Michaëlem *Bajnok* huc usque esse irreprehensibilem.

III. Auditores (fatente Rndo) Verbi Divini sedulos Auditores, in precibus visitandis negligentiores. Ratione Morum, manifestos Peccatores impune tolerare. Super quibus serio moniti emendationem promiserunt. Solutionem frumentalem denegare, imprimis Mesterienses. Super quibus itidem cum gravitate sunt moniti. Arabiles Terras et Prata Ecclae propria non haberi. Providere tamen de iis quotannis solitos.

Aedituum, qui juramento sit adstrictus, requiri.

VII. Ecclesiae Nagy-Sitkeiensis cujus Filialis **Kis-Sitke**.

Peracta est in Possessione Nagy-Sitke d. 30. Octobris. Eodem Collega Rndo Dno Georgio Horváth, Psente.

Investigatum et deprehensum.

I. Pastorem non dari.

II. Rectorem Scholae Hum. *Georgium Cseh*, (ftibus secundum Puritatem Conscientiae Nobili Joh. Szenes, et Gregorio Somodi Aedituo) qua Doctrinam Sanum, qua Mores irreprehensibilem.

III. Auditores (fatente Rectore):

1. In cultu Divino esse segnes, in precibus valde negligentes, maledicos, imprimis sexum muliebrem.

2. In solutione ingratos. Circa agros et prata obtundunt a Persona Eccletica, ut ea sepiat.

3. Aedituum acervum foeni proprio arbitrio ex prato Parochiali sibi advexisse. Partem Rectoris exterius reliquisse. Quare reprehensus. 4. Monendos de vinea Parochiali aedificanda, de aratione vernali praestanda. Qvod factum. Quis effectus futurus, tempus docebit.

VIII. Ecclesiae Mihalyfalvaiensis. Hujus Filialis est **Sömjén**.

Peracta est in Possessione Mihályfalva d. 31. Octobris. Eodem Collega, Rndo Dno Georgio Horváth praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem admodum Rnd. Dn. *Matthiam Szakonyi*, (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae Groso Dno Georgio Horváth, Providis Michaële Király Judice, Paulo Tőke Aedituo, Stephano Toth et aliis) in Concionibus purum, in Pietate incultanda sedulum. In moribus contente vixisse.

II. Rectorem Scholae, Hum. Johannem *Bacho*, quoad omnes officii partes laudatum.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. In Concionibus frequentandis, et Maternae et Filialis Ecclae Auditores esse diligentes. In precibus visitandis illos negligentiores. Quo de moniti excusarunt se partim eo, quod campanae pulsum vix audiant, collocatae nempe in humili loco, cui medendum consultum; partim quod campestres labores plerosque avocent. In usu S. Coenae utrosque raros. Sunt praemoniti.

2. Fundos Terrarum arabilium haberi prae manibus Rndi, No. 32. sed circumdandos sepibus non circumdari. Responsum est, ab antiquo sic in usu fuisse et Rndus curavit circumsepi. Quo de abusu moniti, se imposterum curaturos sepes promiserunt.

3. Solitionem frumentalem domatim colligi consuetam, si alteruter conjugum, temporali morte evocetur, subtrahere solitos quoad medietatem. Utrum hoc aequitati sit conveniens, quod usu quidem apud illos venisset: de ea quidem ad Congregationem futuram est Deliberatio dilata.

4. Restare Auditores frumentali solutione ad 217. medios Cubulos, qua de solutione ex debiti ejus exactione praemoniti, id se facturos promiserunt.

5. Usus certarum Terrarum in Fundo Sömjeniensis existentium, antea ad Ministrum Ecclae pertinentem, Ejusdem Sessionis Incolas, ab aliquot jam annis, in alios usus vertisse, nec Rndo praestitisse. Collatum mutua ea de re fuit. Resolutum est ultimario, si usum eorundem agrorum, qui sunt No. 32. ex quorum singulis binae Cruces Frumenti, dari sunt solitae, ex Protocolo Ecclae pertinuisse ab antiquo ad Rndum liquidum fuerit, se non recusare, quin ei praestetur; sin minus, absolute se nolle cedere ab usu recepto, sed potius illum fructum in Templi aedificationem se vertere velle. Prouti et Decanum cum in finem jam constituissent, qui dictum fructum agrorum perciperet, deque eo rationem redderet.

Protocolum proinde super hoc inspiciendum.

IX. Ecclesiae Ságiensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 31. Octobris, Eodem Collega, Rndo Dno Georgio Horváth Psente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem admod. Rnd. Dn. *Benedictum Lenárt*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Providis Georgio Szakáts Jurato Primario; Petro Kováts, Joh Kis Judicibus oppidi; Stephano Miskei, Andrea Poka, Michaële Varga Juratis; Stephano Horváth Aedituo) Verae ac Orthodoxae Doctrinae sedulum Propagatorem, Pietatis Inculcatorem indefessum. In Moribus, nullas super ipsum positas querelas.

II. Rectorem Scholae. Human. Stephanum *Szakonyi* in omnibus officii partibus laudabilem.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. Verbi Divini Auditores tolerabiles. In precibus negligentiores. In Communionem raros. Super quibus moniti.

2. In solutione tolerabiles.

3. Monendos de Vineae Ecclesiae proventu in aedificationem Templi vertendo. Quod factum.

X. Ecclesiae Merseliensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 1. Novembr. Adjuncta mihi Collega Adm. Rndo Dn. *Benedicto Lenart*, Mro. Ecclae Ságiensis.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem pro h. t. haberi nullum. Solitos antea servare cum Külső Vathiensibus. Modo vero Dömölkienses ipsis suapte conjunctos: cum iisdemque suum Rectorem intertenere.

II. Rectorem Scholae, Hum. Stephanum *Gazdag*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Paulo Toth Judice, Georgio Toth, Johanne Babocs, Stephano Csizmadia et aliis) tam qvoad doctrinam, quam qvoad mores irreprehensibilem.

III. Auditores (fatente Rectore) in cultu Religionis tolerabiles; in precibus mediocres; admonitos de utenda S. Coena obedientes. Interim communi et vulgari maledictionis generi adsvetos. Quo de moniti.

Solutionis Administratores tolerabiles.

XI. Ecclesiae Sz. Martoniensis cujus Filialis Vönöczk.

Peracta est in Possessione Sz. Márton d. 1. Novembr. Eodem Collega Adm. Rndo Dn. Benedicto Lenárt Praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem, Adm. Rnd. Dn. *Matthaeum Király*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Groso Dno Johanni Armpruster, Judlium, Nobilibus Emerico Benkő, Adamo Potyondi, Francisco Potyondi, Georgio Jánosi et aliis) Sanae ac Orthodoxae Doctrinae, Pietatisque Conservatorem, in moribus non culpatum: Nullas proinde contra ipsum Querelas positas.

II. Rectorem Scholae desiderari.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. In frequentandis Concionibus segniores redditos, in Precibus eo negligentiores, Festorum negligentissimos, nulla impetrata venia a Rndo excurrere ad Labores manuarios. In usu S. Coenae rarissimos. Super quibus omnibus gravissime et paterne moniti, sui meliorationem promiserunt.

2. Solutionis effectuationem in ipsis desiderari.

3. Monendos de Constituendo Aedituo in Sz. Márton, qui ad exequenda sua munia juramento obstringatur. De Coemeterio restaurando, de Pulsatore constituendo, de Scholae Rectore conducendo. Quod factum. Compromissaque eorum executio.

XII. Ecclesiae Magasiensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 2. Novembr. Eodem Collega, Adm. Rdo. Dn. Benedicto Lenárt Praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. *Pastorem* pro hac vice dari nullum sed instare Auditores, ut sibi detur.

II. *Rectorem* Scholae Hum. Andream *Dolgos*, (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae, Groso Dno Stephano Biro Vice Judlium, Nobili Benedicto Börsöni Jurassore, Nobilibus Nicolao Magasi, emerito Judlium, Nobili Stephano Szu et aliis Judicibus Pagi),

1. In Concionibus instituendis sive praelegendis negligentiores redditum; si praemium praevis non praestent, funus non comitari.

2. In Moribus maledicis, graviore maledictionis genere: adta, teremptette. Ebrietate et suffitui Tubaca deditum. Terras arabiles sub praetextu sui nominis aliis elocare, et sic se ipsum et Ecclesiam defraudare. Super quibus gravissime reprehensus, respondit, maledicere se ibi didicisse. Sed serio percussus sui meliorationem pollicitus est.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus frequentandis esse sedulos. In precibus tolerabiles. In Communione exercenda non culpandos. Festorum observatores.

2. Monendos de Aedituo constituendo: de mensura rectificanda, qua solutionem exhibere solent frumentalem.

3. Rustici Ordinis Auditores non servare aequitatem in solvendo.

XIII. Ecclesiae Gentsiensis

Peracta est in eadem Possessione d. 2. Novembr. Eodem Collega, Rndo Dno Benedicto Lenárt Praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem adm. Rnd. Dn. *Johannem Rayki*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Providis Benedicto Bögödi, Stephano Baronyai, Georgio Sülye, Stephano Szakáts Iudice, Johanne Horváth Iurato, Martino Sülye Aedituo, Gregorio Szarka, Stephano Nyulász etc.),

1. In Concionibus legendis sedulum, similiter in precibus peragendis. 2. In Moribus idoneum.

3. Monendum de recitando Decalogo.

II. Rectorem Scholae non dari.

III. Auditores (fatente Rndo).

In Concionibus esse sedulos, pariter et in precibus. In Confessione nonnullos raros. In solutione tolerabiles: Monendos de lignis advehendis.

XIV. Ecclesiae Högyéziensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 3. Novembr. Eodem Collega Rnd. Dn. Benedicto Lenárt Praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem adm. Rnd. Dn. *Paulum Jeszenszky*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Nobilibus Stephano Koppányi Jurassore, Francisco Szilvási, Georgio Boda; Providis Michaële Fodor Iudice, Andrea Herczeg et aliis) in Concionibus sanae doctrinae et precibus absolvendis tolerabilem.

In moribus non culpatum.

Caeterum ipse Rndus conquestus est super Stephanum Nagy et Michaëlem Kovács, injuriantes ipsum et impetentes Sacros Ejusdem Ordines, quod a Seniore saltim fuisset ordinatus, et non a Superintendente. De quo plenaria ipsis facta est Institutio, approbataque Rndi Ordinatio.

Similiter conquesti sunt contra Rndum Franciscus Szilvási et uxor sua, quod Strophium ab ipsis, in gloriam DEi, Ecclae oblatum, in manifestissimum Eorundem praejudicium remiserit ipsis, et non Ornamentis Ecclae adnumeravit. Super quibus decisione facta, praesentibus nobis idem Strophium adductum, et Ecclae bonis adscitum.

Fuit et alia querela, respectu cujuspiam dotis repetitae. Quae res similiter complanata.

II. Rectorem Scholae non dari.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. In Concionibus frequentandis, similiter et in Precibus visitandis, Festis quoque observandis sedulos, exceptis nonnullis.

2. In Communionis exercitio tolerabiles, nonnullos maledicos.

3. In solutione laudandos. Monendos circa arationem; circa constituendum Aedituum.

XV. Ecclesiae Szergeniensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 3. Novembr. Eodem Collega, adm. Rndo Dn. Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem, pro h. t. non dari. Sed Auditores, ut ipsis Rndus detur, instituisse.

II. Rectorem Scholae, Hum. Johannem *Benedicti*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Stephano Kefely, Andrea Szilvási, Georgio Molnár et aliis) esse et in Doctrinae et Precum administratione laudatum. In Moribus non taxatum.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus et Precibus frequentandis sedulos, Festorum observatores. In Communione sacra frequentes.

2. In solutione praestanda tolerabiles.

XVI. Ecclesiae Gergeliensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 4. Novembr. Eodem. Collega. Adm. Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem pro h. t. dari nullum: a mortuo Makovitzkio.

II. Rectorem Scholae Hum. Alexandrum *Miskei*, (fatentibus sub puritate Conscientiae Emerico Varga, Stephano Nagy, Georgio Josa, Joh. Szalay, Joh. Koczor Iudice).

1. In Concionibus legendis sequi sanam doctrinam. In Precibus nonnunquam negligentem.

2. In Moribus tolerabilem, nisi quod sit praeceps. Monendum de negligentia cavenda.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus negligentes. In Precibus haud sedulos. In usu S. Coenae raros.

2. Monendos de solutione praestanda. In specie monendum Stephanum Nagy, similiter et Franciscum Horváth, de objecto suo Rectori Mercenarii nomine.

XVII. Ecclesiae Dobroniensis
cujus nunc Filialis **Alásson**.

Peracta est in Possessione Alásson. d. 4. Novembr. Eodem Collega, Rndo. Dn. Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem adm. Rnd. Dnum *Eliam Illavai*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Nobili Stephano Barcza, Providis Stephano Biró, Thoma László, Gregorio Sikos) esse tam qvoad Doctrinam, quam qvoad mores irreprehensibilem. Proinde nullas contra ipsum positas querelas.

II. Rectorem Scholae ordinarium esse nullum. Interteneri Praeceptorem privatum pro Informanda prole Scholastica.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. Ad Conciones visitandas esse monendos. In precibus sedulos. In Festis observandis esse negligentes; similiter et in usu S. Coenae.

2. In Moribus maledicos nulla puniri lege civili. (Hoc negatum ab Auditoribus.)

3. Monendos de solutione Rndo praestanda, de Constituendo Aedituo.

N. B.

1. Auditores Maternae Ecclae Dobroniensis Vocatos quidem ad Visitationem, sed non camparuisse.

2. In praeteritione Possessionis Szalók, Die 4. Novembr. facta, Ao Psenti 1695. evocando in plateam ejusdem loci Scholae Rectorem, Hum. Dn. Michaëlem *Beladi*, Helveticae Conf. addictum, nomine totius Ecclae Aug. Conf. addictae contradixi eidem et protestatus sum contra eundem, ut pote qui in praejudicium nostrarum Ecclarum eo loci constitutus, qui Locus et quae Eccla a memoria hominum esset Aug. Conf. addicta, et pertinuisset ad Maternam Ecclam Dobroniensem.

XVIII. Ecclesiae Nagy-Szölősiensis
cujus Filiales sunt **Vecse** et **Dobra**.

Peracta est in Possessione N.-Szölős. d. 5. Novembr. Eodem Collega, Rndo, Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem adm. Rndum. Dn. *Benedictum Kelemen*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Providis Benedicto Vér, Petro Kosa, Andrea Lypoch Aedituo, Andrea Varga, Georgio Badics, Stephano Szőke, Georgio Kató, Greg. Badics, Andrea Gánt, Georgio Wida),

1. In Concionibus sanae doctrinae, in precibus administrandis sedulum. Monendum de Decalogo recitando.

2. In Moribus irreprehensibilem. Proinde ab Auditoribus Maternae Ecclae nulla contra ipsum positae querelae.

Conquestum vero est Nomine et in Persona Dnorum Vecseiensium, quod Praefatus Rndus exaggerando et supra vires eorum ipsos taxando, praemium Laboris postulasset: et cum id promitti nequisset, ipsis Ministerium denegarit. Quo de dispositio facta.

II. Rectorem Scholae non dari.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. In Concionibus et Precibus esse tolerabiles. In Communione sedulos.

2. Admonendos de Festorum observatione. De tegendis aedibus Parochialibus: De extirpandis fruticibus in Coemeterio. De Templi Restauratione. Quod factum. Quod itidem est in effectum deducendum promissum, praeter Templi restaurationem, quae calamitoso hoc tempore non esset in viribus eorum, se tamen eo adlaboraturos.

XIX. Ecclesiae Kertaiensis hujus Filiales sunt **Szertsek** et **Komond**.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem admodum Rnd. Dn. *Johannem Fodor* (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Providis Michaeli Szabó Iudice, Iuratis Joh. Vig, Benedicto Borbács, Gregorio Szabó, Michaeli Bartos, Petro Borsot) esse in Doctrina purum. In precibus sedulum. In Moribus tolerabilem. Monendum ad Decalogum repetendum.

II. Rectorem Scholae non diu interteneri coeptum, qui Cantionibus et precibus peragendis Seniculum Rndum sublevaret.

III. Auditores (fatente Rndo) in Concionibus, prouti ac Precibus nec non usu S. Coenae tolerabiles. Monendos ad Festa melius servanda. Ad solutionem Rndo praestandam.

Nb. Terrae Parochiales arabiles sunt 33. Iugera.

XX. Ecclesiae Devetseriensis.

Peracta est in Eadem Possessione d. 6. Novembr. Eodem Collega, Rndo D. Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem Plur. Rnd. Dn. *Andream Sárosi* mortem obiisse. Sed instantanter Auditores ursisse, ut sibi detur.

II. Rectorem Scholae, Humaniss. Johan. *Gauder*, monendum de diligentia adhibenda tam in docendis pueris, quam in precibus administrandis. Quod factum.

III. Auditores similis fuisse Status, quales meo tempore erant. Proinde monitos de diligentia adhibenda in frequentandis Concionibus et precibus visitandis. De Coemeterio circumsepiendo.

XXI. Ecclesiae Ajkaiensis.

Peracta est in eadem Possessione. d. 7. Novembr. Eodem Collega, adm. Rndo. Dn. Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem pro h. t. non dari. Sed Communitatem, ut sibi prospiciatur, summopere instituisse.

II. Rectorem Scholae Human. Samuelem *Solnai* (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Honestis ejusdem Loci Incolis, Georgio Pintér et aliis) in doctrina esse sanum. Monendum de diligentia adhibenda, de Decalogo recitando. In Moribus monendum de maledictione cavenda.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus et precibus visitandis tepidos factos. In usu S. Coenae tolerabiles. Festorum non observatores. Ex passione nonnullos, cumprimis Andream Szűts, a sacro cultu se subtrahere. Super quibus moniti. Res complanata.

2. In solutione viduas ingratas. Non praestare Communitatem agriculturam. Aedituum Constituendum. Super quibus facta dispositio.

3. Monendos ad Templi aedificationem, sc. Tecti restorationem. Coemeterii circumductionem.

XXII. Ecclesiae Kapolcsaiensis cujus Filialis: **Petend.**

Peracta est in Possessione Kapolcs. d. 8. Novembr. Eodem Collega, Rndo Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non haberi.

II. Rectorem Scholae Hum. *Stephanum Fabri*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Nobilibus Andrea Domokos, Georgio Szabó, Laurentio Ferencz, Petro Kapolcsi; Providis Nicolao Pór, Stephano Pór, Jacobo Nagy Petendiensibus) in omnibus esse tolerabilem.

III. Auditores (fatente Rectore).

In Concionibus et Precibus frequentandis tolerabiles. Monendos de Festis observandis: De usu S. Coenae saepius frequentando. De maledictione cavenda. De Templo exstruendo.

XXIII. Ecclesiae Szegváriensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 9. Novembr. Eodem Collega, adm. Rndo Dn. Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem, adm. Rndum Dn. *Johannem Kerman*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Nobilibus Stephano Polgár Jurassore, Michaële Salamon; Providis Stephano Sós Jurato, Georgio Kis, Stephano Dömötöri) in doctrina esse purum. In precibus sedulum. In Moribus tolerabilem.

Monendum de Decalogo repetendo.

II. Rectorem Scholae Humanissimum Andream *Reguli*, in Omnibus laudatum.

III. Auditores (fatente Reverendo). In Concionibus et Precibus frequentandis sedulos. In usu S. Coenae non raros. Qua Mores: Maledictiones vetari inter ipsos. Monendos ad Festorum observationem. Similiter ad solutionem Rndo praestandam.

XXIV. Ecclesiae Jánosháziensis.

Peracta est in eadem Possessione. d. 9. Novembr. Eodem Collega. Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem Adm. Rndum Dn. *Georgium Rissányi* (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae, Groso Dno Georgio Martonfalvay; Nobilibus Paulo Petzeli, Joh. Molnár, Michaële Csiszmadia, Benedicto Csippán) tam in Doctrina, quam in Moribus laudabilem, Monendum de recitando Symbolo Apostolico, item de repetendo Decalogo in Precibus.

II. Rectorem Scholae Hum. Danielelem *Rossiar*, monendum de variis: ut pote de cavenda praecipitantia, de fugienda ebrietate, de erudiendis et non tam severe castigandis informationi suae subjectis.

III. Auditores (fatente Rndo) in Concionibus et Precibus frequentandis tolerabiles. In usu S. Coenae frequentes; Festorum non observatores. Monendos de maledictione cavenda, de puniendis manifestis sceleratis; de solutione Rndo praestanda; de aedificatione domus Parochialis.

XXV. Ecclesiae Babaiensis

cujus Filialis **Kocs**.

Peracta est in Possessione Babaiensi, d. 10. Novembr. Eodem Collega, Rndo Benedicto Lenárt, praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem, superiori Anno mortuum, pro hoc igitur tempore non dari; sed instare Auditores summopere, ut ipsis detur.

II. Rectorem Scholae, Humanissimum Stephanum *Dénes* (fatentibus Ejusdem Loci Incolis) laudatum in officii administratione.

III. Auditores (fatente Rectore) esse in Concionibus et Precibus visitandis tolerabiles.

XXVI. Ecclesiae Nemes-Ládoniensis

cujus Filiales **Berekallya, Tompaháza, Pór-Ládon et Mesterháza**.

Peracta est in Possessione Nemes-Ládoniensi, d. 4. Decembr. Praesente Collega Adm. Rndo Dn. Georgio Horváth.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem hoc anno ab ipsis discessisse, igitur eam Ecclesiam p. t. carere Rndo, sed ut ipsis detur, instare.

II. Rectorem Scholae Humaniss. Martinum *Füstös*, (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae, Nobilibus Gregorio Odorján, Johanne Horváth, Johanne Mesterházi, Michaële Ambrus, Alexandro Weszprimi, Joh. Mencsel, Martino Lőrincz, Adamo Mesterházi) in omnibus tam Doctrinae quam Vitae respectibus laudatum nullasque contra cum positas querelas.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus et Precibus visitandis, sicut et in usu S. Coenae sedulos, Festorumque observatores.
2. Monendos de solutione praestanda. Item, de Scholae aedificatione.

XXVII. Ecclesiae Nagy Geresdiensis cujus Filialis **Kis Geresd**, et olim **Csáford**.

Peracta est in Possessione N. Geresd. d. 4. Decembr. Eodem Collega, Rndo Dn. Georgio Horváth praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non dari. Is enim superioribus Annis illinc discedendo, alteri Ecclae suam Operam contulit. Instant Auditores, ut ille ipse iis remittatur.

II. Rectorem Scholae Humaniss. Georgium *Sartoris*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Michaële Szabó Aedituo, Ladislao Bögöti, Johanne Kis, Adamo Simolák, Georgio Német, Francisco Vizi),

In omnibus laudabilem.

III. Auditores, (fatente Rectore).

1. Nonnullos esse frequentes et nonnullos raros in visitandis Concionibus, et dari quosdam, qui nunquam communicarunt. Festorum non observatores. Nonnullos maledicos. Super quibus gravissime sunt moniti.
2. Monendos de solutione praestanda, de lignis adferendis, de Turris, Templi et Coemeterii, Hortique et domus Parochialis atque Scholaris Restauratione. Qvod itidem factum.

Nb. Ad Instantiam Nobilium Dnorum Nagy pariter et Kis-Geresdiensium, monendus Grosus Dnus Michaël Öry, de Censu Molendinari Parocho die Sabbathi, ad primum usque Campanae pulsum die Dnico, dari consveto, restituendo.

XXVIII. Ecclesiae Patyiensis cujus Filiales **Also-Paty**, **Bogyoszló**.

Peracta est in Possessione Fölső-Patyensi. d. 6. Decembr. Praesente Rndo Dno Collega, Stephano *Vida*, Ecclae Sz. Ivánfalvaiensis et Filialium Ejus Ministro.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem, Adm. Rndum *Georgium Horváth*, (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae Grosus Dno Sigismundo Györi, Nobilibus Joh. Horváth Jurassore, Andrea Josa, Casparo Károly; Gregorio Boda, Paulo Takács Judicibus, Stephano Dormán; Michaële Bokányi Aedituo),

Tam in Doctrinae Puritate, quam in Morum Integritate laudatum esse, nullasque positas contra illum querelas.

II. Rectorem Scholae Human. Andream *Dedinszky*, (fatentibus supra praelibatis):

1. Ad diligentiam in Informandis Pueris adhibendam monendum.

2. Quia se suspectum reddidisset contra VI. Praeceptum, frequentando saepissime domum cujusdam mulierculae, saeverissime praemonendum. Quod factum cum Spiritu Lenitatis. Caeterum quia in suspicionem tractus facti negator exstitisset, iudicio Divino res commissa.

III. Auditores (fatente Rndo):

1. In Concionibus et Precibus visitandis quemadmodum et in usu S. Coenae sedulos atque frequentes. In solutione hactenus gratos.
2. Monendos Incolas Also Patyienses concurrere debere ad aedificationem domus Parochialis.

XXIX. Ecclesiae Terestyénfalvaiensis.
Cujus Filiales **Kövesd** et **Kemény-Egerszeg**.

Peracta est in Possessione Terestyénfalva d. 6. Decembr. Praesentibus Rndis Georgio Horváth et Stephano Wida.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem duobus circiter annis antea mortuum. Velle omnino Auditores, ut si fieri possit, quispiam Concionatorum mittatur.

II. Rectorem Scholae Human. Andream *Blasium*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Michaële Komlos, Georgio Gulyobits, Michaële Kapolcsi, Benedicto Sebeházi Aedituo): In informandis pueris esse sedulum; Precibus peragendis Concionumque praelectione non ignavum. In Moribus tolerabilem.

III. Auditores (fatente Rectore):

1. Non ex aequo frequentare S. cultum. Precum neglectores.
2. Dimicare de agris Parochialibus. Nonnullos Proventus Ecclae sine redditione rationis pro se usurpare. Super quibus moniti cupiunt Protocoli Inspectionem et Decissionem inde faciendam.

XXX. Ecclesiae Sédeniensis.

Peracta est in eadem Possessione. d. 6. Decembris. Admodum Rndo Dno Collega Georgio Horváth praesente.

Investigatum et deprehensum est.

I. Pastorem a multis annis sc. a persecutione proxima superiorum temporum non haberi.

II. Rectorem Scholae Hum. Benedictum *Fűsztlűi*: (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Andrea Szíjgyártó et aliis) esse tolerabilem.

III. Auditores (fatente Rectore):

1. Frequentare S. Cultum irreprehensibiliter.
2. Patronos Proventus Ecclae possidere. Aedituos sine redditione rationis constitui.

XXXI. Ecclesiae Gérceiensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 1. Martii, Anni 1696. Nb. Quamvis Ecclarum sequentium Visitatio Anno 95. fuerit peracta, ut pote quae peragi superiori non potuit: Nihilominus quia et ista Visitatio est Anni 1695. Igitur illi quoque adnumeratur. Praesente Rnd. Bened. Lenárt.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non dari. Sed exoptare Auditores, ut quispiam eo mittatur. Et conduxissent hactenus quidem, si solum modo, convenire cum Miskeiensibus potuissent: Quorum utraque pars in facie sui Loci postularet Rndi habitationem.

II. Rectorem Scholae Humaniss. Georgium *Horváth*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Nbli Georgio Meleg Jurassore, Gregorio Csiszár Judice, Jacobo Dudás, Aedituo; Item Francisco Gérczei, Petro Borbély, Gregorio Vargyu, Georgi Miskei):

In omnibus officii sui Partibus se se laudabiliter hactenus gessisse.

III. Auditores (fatente Rectore):

1. In Concionibus, dum iis praeleguntur, esse sedulos. In Precibus non item.

2. Monendos de quibusdam: ut pote, de Restantiis praestandis. De adhortanda quadam ancilla, quae in illegitimo thoro impraegnata esset, ut Ecclesiam deprecetur.

3. Monendos itidem, ne in publico loco, quo Sacer peragitur Cultus, illico post Sacrum, colloquia vel Ordinantias ibi instituant.

XXXII. Ecclesiae Miskeiensis.

Peracta est in Eadem Possessione d. 2. Martii. Eodem Collega, adm. Rndo Dno Benedicto Lenárt, praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem huc usque a longo tempore nequivisse se habere, ex ea ratione, quod Rndus conducendus esset ex consensu Dnorum Gérczeiensium; Utrique vero vellent mansionem Reverendi.

II. Rectorem Scholae, Human. Gregorium *Baglyas*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Georgio Horváth, Johanne Bella Jurato, Benedicto Csik, Petro Németh) tam quoad Doctrinam, tam quoad Vitam ita se gessisse, ut contenti Auditores cum ipso fuerint.

III. Auditores (fatente Rectore):

1. In Concionibus et Precibus visitandis esse sedulos. In usu S. Coenae diligentes.

2. Legem, ad instantiam Rectoris, de puniendis maledicis positam, executioni quoque mancipatam, et ab eo tempore maledictiones bene sublatas.

3. Manifestos peccatores admodum difficiles esse in deprecanda Ecclesia.

4. Solicitandos de solutione praestanda.

XXXIII. Ecclesiae Hetyeiensis.

Peracta est in Eadem Possessione d. 2. Martii. Eodem Collega, Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem dari nullum.

II. Rectorem Scholae Hum. Joh. *Hegedős*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Johanne Görög, Judice; Stephano Varga, Jurato; Nobilibus Sigismundo Hetyei, Johanne Börsön, Michaële Kis, Johanne Tomsits):

1. In Concionibus instituendis negligentiae accusatum, similiter et in Precibus peragendis: In Puerorum quoque Informatione multa negligere, ob excursiones quaestuiarias.

2. In Moribus in communi non taxatum. Nisi quod Honestus, Gregorius Csiszmadia, super eundem Rectorem conquestus fuerit, quod certi alicujus debiti ergo, quod se ad 20 nummos extendisset, cum Exponens id negasset, domum ejus ingressus stricto gladio, verbis maledicis affecisset. Justitiam superinde sibi fieri postulans. Quae res complanationem sortita.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus frequentandis, similiter et in Precibus visitandis laudabiles. Solutiones praestare debitas.

2. Monendos de Aedituo constituendo. Quod fieri mancipatum. De Coemeterio circumsepiendo. Quod fieri promissum. Item, de (salvo honore) Stercoratione intermissa, quae ex Conventione fieri debebat. Rector enim eo fine praemium pro pulsatione dari consuetum eis concesserat.

XXXIV. Ecclesiae Köcskiensis.

Peracta est in Possessione Hetye d. 3. Martii. Eodem Collega Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non dari.

II. Rectorem Scholae, Human. Andream *Milochovszky*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Johanne Biró, Georgio Mathes, Martino Szabó):

1. In Concionibus sedulum fuisse. In Precibus negligentem. In Informandis Pueris desidem.

2. In Moribus Maledictiones et Anathemata Auditoribus vibrare, cum solvere nequeunt. Ebrietati deditum esse, et sic plurimos committere excessus. Verbo: Solutae esse vitae, et nimium vilem, Lurconem, seu Korher vulgo dictum. Super quibus gravissime monitus sui emendationem promisit.

III. Auditores (fatente Rectore).

1. In Concionibus et Precibus visitandis esse sedulos, exceptis János Deák et Mathes. Communicare saepius solitos.

2. Multos Festorum non observatores. Nonnullos etiam horrendum maledictionis genus in Creatorem vibrare.

3. In solutione tolerabiles, praeter supra nominatos, qui negant solutionem.

XXXV. Ecclesiae Kis-Somlyóiensis cujus modo Filialis Borgata.

Peracta est in Possessione Borgata d. 3. Martii, Eodem Collega adm. Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem, Admod. Rndum Dn. *Martinum Egri*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Emerico Sigmond, Johanne Novaki, Emerico Bándi, Stephano Berke, Joh. Hollósi, Benedicto Szabó, Gregorio Bodó, Johanne Horváth).

1. In Concionibus habendis propter senilem lassitudinem nonnunquam inhabilem. Preces non raro omittere.

2. In Moribus, Contentos se esse cum eo. Nullas positas esse querelas. Instare tamen Auditores, ut quantum fieri potest, a vini potu absteineat Rndus, ne in Ministerio Ejusdem aliquem cogantur pati defectum.

II. Rectorem Scholae, Human. Johannem *Hoycsium*, nullius penitus defectus accusatum.

III. Auditores (fatente Rndo).

1. In Concionibus frequentandis, similiter et in Precibus visitandis non esse culpandos. Frequentes esse et in usu S. Coenae.

2. In Moribus: Consvetos maledicos punire, sed jam intermittere. Manifestes peccatores impune tolerare.

3. In solutione praestanda tolerabiles, sed tamen dari restantias.

4. Monendos de lignis advehendis; de restauratione domus Parochialis; de Pulsatore similiter et Aedituo constituendo. De Scholae Rectoris officio sic constituendo, ut etiam ad Conciones Cantionibus ornandas ex Borgata ad Maternam Kis-Somlyó ire teneatur. De Coemeterio circumsepiendo. Quae quidem omnia fidelissime sunt Auditores admoniti.

XXXVI. Ecclesiae Káldiensis.

Peracta est in Eadem Possessione d. 3. Martii. Eodem Collega, Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non dari.

II. Rectorem Scholae Human. Johannem *Szeko*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Michaële Tóth Jurato, Benedicto Tokorts, Michaële Patsai, Petro Csákó, Benedicto Bodó Nobili):

1. In Concionibus suum egisse, inque Precibus peragendis non officio defuisse. Nullam habere juventutem Scholasticam.

2. In Moribus non taxatum.

III. Auditores (fatente Rectore):

1. In Concionibus visitandis raros; in Precibus negligentissimos, adeo ut ne per unam interdum Septimanam quispiam ipsorum compareat. In usu S. Coenae non culpandos.

2. In Moribus maledicos, adta, teremptette, et punire illos volentibus armis se opponere.

3. A Paulo Nagy injuriam Rectori factam in quibusdam nuptiis, cui ad postulationem alius cujuspiam canere volenti, dixit: adta, teremptette, nem jöttem én ide Ének hallgatni, hanem Síp-szót. Qui injurians nec ante, nec ab eo tempore Sacra frequentavit. In Visitatione vocatus non comparuit.

4. Monendos ratione solutionis praestandae.

XXXVII. Ecclesiae Peresztegiensis.

Peracta est in Eadem Possessione d. 3. Martii, Eodem Collega, Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non dari, sed Licentiatum. Cupere Auditores, ut Pastor ipsis detur.

II. Licentiatum, Humaniss. *Michaëlem Fabri*, (fatentibus secundum puritatem Conscientiae, Nobili Andrea Nagy Jurassore, Providis Joh. Dénes Judice, Petro Varga, Joh. Kováts, Joh. Nagy, Francisco Miskei, Martino Imre, Gregorio Kardos Juratis, Adamo Korát etc.)

1. In Concionibus et Precibus peragendis non esse negligentem. In Moribus non esse culpatum.

2. Caeterum duo in ipso apprehendunt Auditores. (1) Quod praeterito Autumno, in Festo Thomae, pecora custodierit publica, concione neglecta. Quod ira commotus propterea fecisset, quod custodia ordinaria serie domestica eum concernens, non ei fuerit remissa. Compertum est rebus per omnes circumstantias bene investigatis Dnum Licentiatum peccasse, indeque poenam Ecclcam incurrisse. (2) Apprehendunt et hoc, quod in Conventione primi Anni dixisset, se habere potestatem aegrotis in Casu necessitatis Sacramentum Coenae administrandi. Quod tamen non fecit. Nec facere ei integrum fuit.

Nb. In Filiali Hoszszufalu et proxime adjacente Pago Sz. Odorfa Rectores Scholarum inventos, qui inhabiles ad hoc officium sunt aestimati.

III. Auditores (fatente Licentiato):

1. In Concionibus et Precibus frequentandis sedulos. Festorum observatores. In usu S. Coenae non raros.

2. In Moribus Maledictiones inter ipsos non audiri, inter se ipsos quoque prohibitas esse.

3. Monendos ad solutionem praestandam, ut plurim. n. eos restare et pecuniaria et frumentaria solutione.

XXXVIII. Ecclesiae Sz.-Grótiensis.

Peracta est in eadem Possessione d. 4. Martii. Eodem Collega Rndo Dno Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem pro nunc non dari. Convenisse quidem se cum Rndo Dno *Bokányi*, inscio Seniore, sed an stare ea possit Conventio, discussioni et iudicio S. Congregationis submittere. Instare humiliter, in id intendere S. Congregationem, ne frustrentur.

II. Rectorem Scholae, Humanissim. Stephanum *Kis* (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Petro Varga, Stephano Koppányi, Johanne Vörös, Stephano Darabos, Andrea Gyulasi, Andrea Borbély):

Rite defunctum esse suo Officio, sineque omni dato scandalo ibi vixisse.

III. Auditores (fatente Rectore).

In omnibus se accommodare debito Christianitatis officio; Diligentes esse in audiendis Concionibus, visitandis Precibus, Usu S. Coenae. Festorum observatores; Maledicos puniri.

XXXIX. Ecclesiae Kis-Görbeiensis.

Peracta est in Possessione Sz.-Gróth. d. 4. Martii. Eodem Collega Rn. Dn. Benedicto Lenárt praesente.

Investigatum et deprehensum est:

I. Pastorem non dari. Sed rogari Auditores, ut si Ordinarius nequeat ipsis dari Concionator, detur saltem Licentiatus, ne suos Infantes cogantur Adversariis tradere baptizandos.

II. Rectorem Scholae Hum. Matthiam *Mensatoris* (fatentibus secundum puritatem Conscientiae Gregorio Odor, Johanne Cseh, Petro Odor, Thoma Cseh): Ita defunctum esse suo officio, ut nullae positae sint contra ipsum querelae, nec in bibitione vini tantopere se ingurgitare, ut aliquos offenderet.

III. Auditores (fatente Rectore)

Paucos esse in XVI. domibus. Visitare suo modo Sacra, uti eos S. Coena quando datum est, ipsis administrari posse.

XL. Ecclesiae Nagy-Görbeiensis.

Peragi coepit in Possessione Sz.-Gróth. d. 5. Martii-Eodem Collega Rndo Dn. Benedicto Lenárt praesente.

Eo nimirum certificati sunt Auditores illius loci cum suo Scholae Rectore; Qui illis non venientibus comparuit quidem: sed cum Examen fuisset institutum, deprehensumque fuisset ipsum illegitime sibi usurpare Licentiam, interea vero alii homines Locum Examinis ingressi fuissent, audiendi similiter in suis rebus, ille foras missus, conscius sui facti, fugam arripuit. Inde Visitationem illius Ecclesiae ulterius non potuisse in finem deduci.

Comperi vero quantum licuit, homines majorem partem degenerasse et Pontificios factos esse; Nonnullos tamen dari nostrae Confessionis.

XLI. Ecclesiae Nemes-Apátiensis.

Peracta est d. 5. Martii similiter in Possessione Sz.-Gróth. Eodem Collega, Benedicto Lenárt praesente; Sed et hujus Ecclesiae Visitatio brevitatem requisivit.

Compertum est:

I. Pastorem adm. Rnd. Dn. *Johannem Laki*, (fatentibus secundum Puritatem Conscientiae, Matthia Szabó, Michaële Pánczél) ita se gessisse, ut si per S. Congregationem liceret, universos Auditores in eo esse, ut apud ipsos relinquatur. Quod rei necessitate sic exigente, praesupposito S. Congregationis consensu, per nos concessum est.

II. Auditores (fatente Rndo) suae Confessionis Christiano Zelo addictos.

III. Rectorem Scholae non dari. - Finis.

Kemenesalji esp. jegyzőkönyvből. 10-41. lap.

**7. Asbóth János esperesnek feljegyzései a Mihályfán 1696. márc. 7.
tartott esperességi gyűlésről. Összehívó levél és jegyzőkönyv.**

Et sic DEi gratia Finis huic Visitationi est impositus, praeteritis certis rationibus quibusdam Ecclesiis supra nominatis. Quam Visitationem secuta est Congregatio subsequentibus Literis Missilibus indicta, quarum quidem hic fuit tenor:

Johannes Asbóth, Ecclesiae Nemeskériensis, Pastor Caeterarumque Augustanam Confessionem amplectentium in Tractu Kemenes et vicinis Locis existentium Senior Primarius, Ecclesiis praelibatis, Earumque Ministris, Nutritiis et Scholarum Rectoribus, nec non Earum Communitatibus Gratiam DEi Patris, Dilectionem JESu Christi, et Communicationem Spiritus Sancti precatur.

Mivel B. Emlékezetü Praedecessorinknak Sz. Ecclesiáink eleibe praescribált LXIX. Egyházi Törvénye, Canonnya vagy Articulusa azt tartya, hogy az Jó-rend-tartásnak közöttünk való meg maradásáért, az Atyafiaknak esztendőnkint öszve köllessék kétszer gyűlniek; Ecclesiáinknak pedig mostani szükséges állapotja fölöttéb is kívánja azt: Annak okáért szükségesnek ítélvén azon Canon szerint, most a Tavaszi időn egyszer való Congregationkat meg lenni, Rendeltük azt Kemenyes alatt *Mihályfalván*, ezen *Martiusnak Hetedik* napján, az ő modgya szerint celebraltatni. Mellyhez képest kérjük és intyük meg nevezet Seniorságunk alatt levő Ecclesiáinknak Lelki Pásztorit, Hűséges gondviselő Gyámolit, Schola Mestereinket, és egyszers-mind a Kösségeket, ekkoráig megtartot Rendünk és Módunk szerint valamelly Helyeknek intulaltatni fog ezen Currensünk, a megnevezett Helyben, a föllyeb terminált napra jelen lenni hátra ne állyanak. A kik a Halgatók közzül a Ministerek mellé rendeltetve jönnek, Ecclesiáikat illető Dolgokról való tellyes Instructioval jöjenek. Az Egyházi Szolgák pedig, mind a Praedicatorok s mind a Mesterek, a LXXII. Canonban kívánt kölcséggel jöjenek. Veniant et Rndi ad Concionem habendam parati, ut si cui sparta concionandi demandata fuerit, tanquam bonus paratus miles prodire non reformidet. Tudva légyen pedig ez, hogy ha valamelly Atyafi a rendelt Gyűlésünkre el nem jövend, és sufficientibus rationibus magát nem excusálhattya, a LXIX. Canonban való büntetést incurralni fogja. Végezetre, hogy ezen Currensünk a föl tett tzellyát, a meg határozot idő alatt be járhasa, serio parancsoltatik minden Ecclesiáink Elöl-járóinak, hogy ezen Currensünket, az intulált mód szerint, Helyből Helybe küldgyék minden késedelem nélkül. Az utolsó Hely pedig tartozzék azon Currensünket ad faciem Congregationis vissza hozni, és kezünkhez administralni. Quibus DEo commendans, Admodum Rndas, Generosas et Humanissimas Vras Dominationes, manet Earundem D. D. V. V. Datum Simonyi

d. 1. Martii. Anno 1696.

addictissimus
Johannes Asboth.

(L. S.)

Nb. Ezen Currensünk parancsoltatot sietséggel küldetni, a következő Titulus szerint.

Titulus Literarum Currentalium:

Adassék ezen Currensünk sietséggel:

I.

Simonyibul Mihályfára
Mihályfárul Sz. Mártonba

II.

Simonyibul Ostffi-Aszszonfára
Ostffi-Aszszonfáról Sz.-Ivánfára

Sz. Mártonbul Magasiba
 Magasirul Gentsre
 Gentsről Högyészbe
 Högyésről Szerénybe
 Szerényről Gergelyibe
 Gergelyből Alásonba
 Alásonbul Kertára
 Kertáról N.-Szőlősbe
 N.-Szőlősből Devetserbe
 Devetserből Aykára
 Aykáról Kapolcsra
 Kapolcsról Dörgitsére
 Dörgitséről Kővágó Eörsre
 Onnét vissza Mihályfára

III.

Simonyibul Nagy-Sitkére
 N.-Sitkéről Gérczére
 Gérczéről Miskére
 Miskéről Köcskre
 Köcskről Hetyére
 Hetyéről Kis-Somlyóra
 Kis-Somlyóbul Káldra
 Káldról Hoszszufalura
 Hoszszufalurul Peresztetre
 Onnét vissza Mihályfára

Sz.-Ivánfáról Lakra
 Lakról Szemerébe
 Szemeréből Jánosfára
 Jánosfáról Nagy-Geresdre
 N.-Geresdről Nemes-Ládonba
 Nemes-Ládonból Kálba
 Kálbul Locsra
 Locsról Alsó-Szoporra
 Alsó-Szoporrul Nemeskérre
 Onnét vissza Mihályfára

IV.

Simonyibul Ságara
 Ságról Bobába
 Bobából Jánosházára
 Jánosházáról Szegvárra
 Szegvárról Kis-Görbőre
 Kis-Görbőről Sz.-Grótra
 Sz.-Grótrul Nemes-Apátiba
 Onnét vissza Mihályfára.

ACTA CONGREGATIONIS.

In hac igitur Congregatione omnia rite ac suo modo sunt peracta. Coëuntibus nempe d. 7. Martii in Templum Mihályfalvaiense Ecclesiarum Pastoribus, Nutritiis, Scholarum Rectoribus, Nunciis undique ad S. Congregationem delegatis, nec non communi Plebe satis frequenti.

Primo decantatae sunt, Cantore praecinente Humanissimo Dno Georgio Cseh, Scholae tunc Sitkeiensis Rectore, certae Cantiones Ecclesiasticae, notanter Communis: Jesus Christus mi Kegyelmes Hadnagyunk.

Post Concio est habita, per Admodum Rndum Dominum Georgium Rissányi, Ecclae Jánosháziensis Ministrum.

Ex textu Esaiae 54. v. 7. et 8.

Exordii loco praemissa est Historia Josephi Gen. 42. primo erga fratres duri, postea vero mitis. Qualiter solet quoque Deus interdum erga suos esse affectus, ut habet Textus ex quo Prop. *Missum Ecclae afflictissimae a Christo Medico Cordiale efficacissimum*. Tract. per sequentia Puncta.

1. Quomodo Christus se nomet?
2. Quomodo Cordiale hoc ipsi insinuet?
3. Ex quibus hoc Cordiale constet?

Subjuncti sunt Usus

1. Informatorius.
2. Consolatorius.
3. Exhortatorius.

Tandem, Concione Finita Leges Ecclesiasticae certis Canonibus comprehensae, tam Hungaricae quam Latinae, ad Altare per me sunt praelectae. Cui praelectioni Finalis Cantio est subjuncta.

Inde Sessio Prima coram Altari est instituta. In qua Visitatio Ecclesiarum Anni proximi, 1695, singularum est Ordine Comitatus revisa atque perlecta. Et haec sunt Acta Diei Septimae Mensis Martii, Primaeque Sessionis.

Die 8. instituta est Secunda Sessio itidem in Templo. Ubi praemissis et per me institutis Precibus matutinis, Ministri et Scholarum Rectores, prout desiderabatur, ad Servitia Ecclesiarum sunt translocati. Sunt quoque Certi Candidati ad S. Ministerium subeundum electi, quorum Nomina hic adjicere placet.

Nomina Candidatorum S. Ministerii hoc Anno 1696. Ordinandorum.

1. Georgius *Cseh*, qui Vocationem accepit a Devetseriensibus.
2. Georgius *Sziladi*, destinatus pro Eccl. Simonien.
3. Johannes *Benedicti*, Vocatus a Szerginiensibus.
4. Johannes *Gauder*, Compromissus a Sitkeiensibus.
5. Samuel *Solnai*, vocatus a Babaiensibus.

Nomina Candidatorum pro Anno 1697. Ordinandorum.

1. Johannes *Hoytschius*, R. Ságiensis.
2. Andreas *Reguli*, R. Szegváriensis.
3. Stephanus *Kis*, R. Sz. Grotiensis.
4. Alexander *Miskei*, R. Gentsiensis.
5. Andreas *Blasi*, R. Terestyénfalvaiensis.

Ultimatim: Quandoquidem Possessio Nemes-Dömölkiensis esset Locus Articularis, ex Caesareo Indultu concessus, ut in eo Exercitium Aug. Conf. sit liberum; et vero Eodem in loco Templum, in quo Sacer peragi posset Cultus, non haberetur: Igitur Grosi Dni Patroni, in Synodo nra Partiali Ao 1696. d. 7. et 8. Martii celebrata praesentes, ad aedificationem alicujus Sacelli ibidem erigendi, subsequens promiserunt beneficium:

1. Generosus Dnus Franciscus *Noszlopi* Senior fl. Centum i. e. 100

2.	Generosus	Dnus	Georgius	<i>Martonfalvay</i>		„	Decem	10
3.	Generosus	Dnus	Paulus	<i>Dömölki</i>		„	Quindecim	15
4.	Grosus	Dn.	Georg	<i>Horváth</i>	Mihályfalvensis	„	Quinque	5
5.	Grosus	Dn.	Johan	<i>Szenes</i>		„	Quinque	5
6.	Grosus	Dn.	Steph.	<i>Horváth</i>	Sz. Mártoniensis	„	Duos	2
7.	Grosus	Dn.	Sigmundus	<i>Boros</i>		„	Unum	1
8.	Grosus	Dn.	Paulus	<i>Péczeli</i>		„	Unum	1

Summa facit flor 139

His ita Ordinatis finita est haec Congregatio: cum gratiarum Actione.

Kemenesalji esperességi jegyzőkönyvből. 42-46. lap.

8. Aács Mihály esperes feljegyzései a kuruc világban Mihályfán 1706. január 27. tartott esperességi gyűlésről.

a) Bizonyítvány az esperesválasztásról.

COPIA LITERARUM TESTIMONIALIUM.

Nos infrascripti recognoscimus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis. Quod Nos Anno, Die, Loque infrascripto statum Ecclesiae nostrae modernum, ulterioremque ejusdem, per aliquot retro Annos, cum multorum non levi incommodo Seniore destitutae permansionem cordi ducendo, convenientes et consultantes, Clarissimum et Doctissimum Dn. *Michaëlem Aács*, veluti Ecclesiae Devecseriensis actualem Verbi Divini Praeconem Dignissimum, tum aetatis, cum Vitae Exemplaris, hactenus cum summo et Patronorum et Collegarum, aliorumque contento et applausu singulari peractae, sed et Eruditionis, lingvarum hoc praeprimis tempore sumopere necessariarum cognitione suffulta (accedentibus ad id meritis, in Ecclesiam praefatam nostram diversimode per Eundem collatis) ob intuitum unanimi voto et suffragio praescitorum Dnorum Patronorum et reliquorum Verbi Divini Ministrorum eum in finem, uti praemisum esset, congregatorum ad Venerabile Senioratus Officium, praetitulatum Dnum *Michaëlem Aács* eligentes, praemissa solenni Juramenti depositione meditantes exaltavimus, sperantes et cordicis praecantes, quatenus Deus Ter Opt. Maximus toties fatum D. Mich. Aács, modalitate praemissa in Seniore declaratum in decus et incrementum Ecclesiae nostrae consequenterque omnium et Singulorum ejusdem Commembrorum animarum in salutem proficuum diutissime felicissimeque conservare dignetur. In cujus etiam fidem has nostras Nominum propriorum oppositione, Sigillorumque appensione corroboratas extradare volumus Testimoniales. Actum in *Mihályfalva*, Anno a Nato Christo Millesimo Septingentesimo Sexto, *Die Vigesima Septima Januarii*. Benedictus *Lenárt* Minister Eccl. *Mihályfalvensis* Vice Senior. Georgius *Andreides* Mr. Eccl. *Nemes-Kériensis*, Georgius *Horvát* Mr. Ecclae *Karol Patyensis*, Paulus *Jeszszenszki* Mr. Ecclae *Högyisiensis*, Michael *Iványi* Mr. Ecclae *Ostffi-Aszszonyfalvaiensis*, Georgius *Cseh*, Mr. Ecclae *Csánigiensis*, et *Lakiensis*, Stephanus *Tatai* Mr. Ecclae *Nagy-Geresdiensis*, Georgius *Csurgó* Mr. Ecclae *Simonyiensis*, Benedictus *Kelemen* Ecclae *Alasoniensis*, Johannes *Benedicti* Mr. Ecclae *Nagy-Szölősiensis*, Michael *Csereti* Actualis V. D. Mr. Ecclae *Nemes-Csóiensis*, Matthaeus *Király* Ecclae *Kővágó-Örsiensis* Mysta. Andreas *Szeli* Mr. Ecclae *Nemes-Ládoniensis*, Michael *Bajnok*, Mr. Ecclae *Ságiensis* in *Kemenesallya*, Johannes *Rajki* Mr. Eccl. *Magassiensis*, Alexander *Miskei* Eccl. *Gencsiensis* in *Kemenesallya*

Mr. Johannes *Gauder* Ecclae, quo Christo colligat, Aug. Conf. addictae *Szent-Grótiensis* Minist. Venerabilisque Consistorii Notarius. Stephanus *Galambos*, Ecclae *Peresztegiensis* Mr. Stephanus *Dénes*, Ecclae *Szerginiensis* Pastor, Andreas *Reguli*, Eccl. *Kapolcsiensis* Mr.

Nomina Dn. Patronorum:

Michael *Őry* de Alsó-Mesteri, Johannes *Karcsai*, Emericus *Benkő*, Gabriel *Bokányi*, Gasparus *Noszlopi*, Andreas *Hajas*, Johannes *Potyondi*, Sigismundus *Boros*, Georgius *Horváth*, Michael *Thulmann*.

Nomina Rectorum Scholarum:

Blasius *Temlin* Schol. Vásoniensis Rector, Johannes *Lucae* Rr. Scholae Dörgicsiensis, Andreas *Blasius*, Rr. Scholae Nagy-Sitkeiensis, Johannes *Záborszki* Rr. Scholae Kenyeriensis, Andreas *Tulok* Rr. Schol. Isaákfalviensis, Michael *Fodor* Rr. Sch. Acsádiensis, Benedictus *Fűszttöi*, Rr. Sch. Kis-Somlyaiensis, Stephanus *Dolgos* Rr. Sch. Gergelyiensis, Adamus *Holeczius* Rr. Sch. Tristinfalvaiensis, Gregorius *Sartoris* Rr. Scholae Borgataiensis, Paulus *Csákány* Rr. Sch. Nádasdiensis, Stephanus *Gazdag* Rr. Sch. Hettyeiensis, Martinus *Kalinka* Rr. Sch. Kapolcsiensis, Matthias *Farkas* Rr. Sch. Vönöczkiensis, Franciscus *Gazdag* R. Sch. Miskeiensis, Andreas *Szenes* Rr. Sch. Kertaiensis, Johannes *Lövei* Rr. Sch. Kecskiensis, Stephanus *Tóth* Rr. Sch. Fűszttöiensis, Gregorius *Boros* Rr. Sch. Ujfaluensis, Michael *Sirai* Rr. Sch. Szarvaskendensis, Michael *Szabó* Rr. Sch. Szigetiensis, Johannes *Maczkó* Rr. Sch. Galsaiensis, Georgius *Fameli* Rr. Sch. Goriensis, Stephanus *Fabri* Rr. Sch. Vecseiensis, Georgius *Tassi* Rr. Sch. Menzeliensis, Martinus *Cziráki* Rr. Sch. Ságiensis in Tractu-Kemenes, Johannes *Szeko* Rr. Sch. Mesteriensis, Stephanus *Zatureczki* Rr. Sch. Sédeniensis, Georgius *Csákányi* Rr. Sch. Vaspöriensis, Petrus *Bosnyák* Rr. Sch. Hasfaiensis, Michael *Szakony* Rr. Sch. Csánigiensis, Paulus *Pusztai* Rr. Sch. Kis-Görbeiensis (Licentiatu Pontificiu factu, későbbi bejegyzés szerint), Stephanus *Szakál* Rr. Sch. Külső Vatiensis, Samuel *Rosziar* Rr. Sch. Gelseiensis, Michael *Doctoris* Rr. Sch. Daras-Porpácziensis, Johannes *Niznyai* Rr. Sch. Káldiensis, Andreas *Pacsicza* Rr. Sch. Alsó-Szelesteiensis, Petrus *Velics* Rr. Sch. Dabroniensis, Johannes *Gyürcsek* Rr. Sch. Devecseriensis, Adamus *Laki* Rr. Sch. Tokorcsiensis, Samuel *Rotharides* Scholae Dörgicsiensis Rr., Georgius *Horváth* Rr. Sch. Dobaiensis, Andreas *Horvát* Rr. Sch. Csöngéiensis, Michael *Tót* Rr. Sch. Patyensis, Stephanus *Petanczi* Rr. Sch. Nemes-Dömölkiensis, Paulus *Fodor* Rr. Sch. Bögötiensis, Michael *Horvát* Rr. Sch. Bogyoszlóiensis, Michael *Brodnyianszki* Rr. Sch. Nemes-Ládoniensis, Blasius *Szecsó* Rr. Sch. Meszleniensis, Michael *Pados* Rr. Sch. Jánosfaiensis, Andreas *Járfás* Rr. Sch. Koltaiensis, Michael *Fabri* Ecclae Nemes-Csóriensis Germ. Cantor, Stephanus *Fabri* Rr. Sch. Mihályfaiensis, Michael *Boros* Rr. Sch. Csánigiensis, Jónás *Bokány* Rr. Sch. Jánosháziensis, Petrus *Francisci* Rr. Sch. Sz. Grótiensis, Gregorius *Osvátt Dörögdiensis*, Georgius *Horváth* aliter *Szakonyi* Rr. Sch. Sz. Jakabiensis, Andreas *Niznay* Rr. Sch. Szent Lerántiensis, Franciscus *Osztyánszky* p. t. Praeceptor Kótaiensis, Georgius *Horváth*, Rector Miskeiensis, Stephanus *Bánovszky* Rector Simoniensis, Stephanus *Musay* Rector Mihálfaiensis.

b) *Az esperesi esküformula.*

FORMULA JURAMENTI AD OFFICIUM SENIORATUS ELECTI
PRAESTARI SOLITA.

Ego N. N. juro per Deum vivum, qui Essentia Unus, Trinus in Personis, Patrem videlicet Filium et Spiritum Sanctum, quod Omnibus coram me in negotio Differentiae cujuslibet suboriundae causantibus ac injuriam contingentem pro discussione proponentibus tam ex

parte Cleri, sive Verbi Divini Ministrorum, Scholasve Moderantium seu Ludi-Magistrorum, quam ex parte Auditorum sive secularium justum iudicium, justamque Juris ac Iudicii administrationem, Controversiarumque aequam Decisionem, pro ut secundum Deum et ejus justitiam vi Officii Senioratus in me assumpti, aequum et justum cognovero, meo pro posse impendam et faciam. Ita me Deus adjuvet!

c) A gyűlés lefolyása. Aács Mihály megnyitó beszéde.

Jesum Omnibus et Singulis praesentes has Lecturis, Ejusque Spiritum, cum copiosissima Benedictionis Supernae affluentia, Divinissimum, animitus precatur *Michael Aács* Pastor Ecclae Evangelicae Devecseriensis Ordinarius, et Venerabilis Fraternitatis in Districtu Kemenesallya, circaque Eum in Comitatus: Soproniensi, Castriferrei, Veszprimiensi et Szaladiensi, existentis Senior Primarius.

Mirabitur forsitan Quis! Nec sine causa, qua ratione distracti a se invicem, perque turbines varios quasi dissipati, Ecclesiae Lutherano-Evangelicae Pastores, ut et Scholarum Rectores, cum Auditoribus nonnullis, justo (ut ex subscriptione Testimonialium liquet) numero, congregari tam subito et inopinato quiverint? Sed habeat Ille Facti causam, verbis quidem hic brevioribus, uberioribus tamen mox in Sermone Praeliminari, significandam. Citati nempe fuimus more in Ecclesiis Nostris hactenus non practicato per Judicium, et, ut ad diem 27. *Jan. Currentis Anni 1706.* in Pago *Mihályfa*, Cottu Castriferrei, districtuque Kemenesallya existente, sub amissione Vitae et Bonorum compareamus, ad mandatum Excellmi Comitis, ac Dni Dni *Nicolai Bercsényi*, Militiae moderna Generalissimi Directoris, serio admoniti. Venimus igitur, dictoque tempore et loco, in Templo convenimus, ubi precibus ad Deum missis, Sacra Nostra peregrimus, atque ita, jussum quia erat, Serenissimae Confoederationi, homagio praemisso, in contestandam Fidelitatem Nostram subscripsimus. Quibus sic absolutis Per-Illustres ac Generosissimi Dni Dni Fautores, et Ecclae Nostrae Nutritii, de senioratu quoque noviter erigendo consultare voluerunt ac meditari, una cum Dnis Admodum Rndis Pastoribus. Sic dein aliud quasi molientium et agere volentium Spiritus Dei Mentem inflexit ac direxit Eorum, ut simul commodis etiam gementis Ecclesiolae invigilare debuerint, Senioresque a quo Reliqui Dependendam haberent, elegerint. Quod Sanctum Conamen Flamen porro Supremum secundet! Amen!

Caeterum, quia a Per-Illustri atque Generosissimo Dno Dno *Stephano Török de Telekes*, Serenissimi, Potentissimique Principis ac Domini, Domini Francisci *Rákóczy*, de Fölső Vadász, equestris Ordinationis Colonello, et suo modo Sancitae Confoederationis Consiliario Intimo, mihi jam antihac perbenigne injunctum fuerat, ut et futuris Sacri Ministerii Candidatis accuratius non nihil et conscientiosius circumspicerem, ideo consensu et Autoritate totius Venerabilis Conventus, Examini Eorundem ac Concioni, dies fuit indictus Mensis Febr. Septimus, locusque *Simonyi*, in tractu itidem Kemenesallya specificatus. Ubi congregatis in Nomine Domini Rndorum Dn. Pastorum Auditorumque plerisque, totus Venerabilis Congregationis processus eo, ut sequitur, Ordine fuit et inchoatus et continuatus.

Sacro scil. Coetu, et quidem satis copioso in Templum Simoniense confluente, pia cum devotione Cantiones Sacrae sunt modulatae. Introitus nempe: *El be megyünk Nagy örömmel Fölséghez Isten! Hymni loco Trisagion Angelicum: Téged Úr Isten, mi keresztények. Communis: Adgyunk hálát mindnyájan az Atya Ur Istennek. Invocationis loco illud itidem Tricinium: Szent az Atya Isten, mindenknek Teremtője. Quibus omnibus decenti more et modo praemissis subsequens Sermo Praeliminaris immediate, a Me fuit annexus:*

Per-Illustres, atque Generosissimi Domini, Domini Fautores et Patroni, Summo semper honoris aestimio observandissimi!

Viri Plur. Rndi Amplissimi, Clarissimi et Doctissimi, Domini mihi, In Christo Patres, et reflective Filii dilectissimi!

Generosi item, Per-Strenui et Nobilissimi; Sed et Reliqui Omnes, Quot-quot adestis, Cujuscunque Status, Officii, Vel conditionis. Auditores Omnium Ordinum Honoratissimi!

Provida Divini Numinis Super-Eminentia Statum Patriae Hungariae, inque Ea gementis et pene deficientis Ecclesiae Lutherano-Evangelicæ afflictissimum, Clementioribus postquam Benignitatis Suae Oculis respexisset; non potuerunt non, vel Ipsissima conturbari, commoverique super tanta Israelis Hungarici contritione Misericordiae Coelestis Viscera. Serenissimum itaque, Potentissimumque Principem, ac Dn. Dn. *Franciscum Rákóczi*, de Fölső-Vadász Principem ac Dn. Nostrum longe Clementissimum, Mitissimum, miro Coeli Consilio, in Squalores Carceris, et quidem, extra Patriam, in Austria, quae persaepe fuit Hungaris nimis Austera, *Neostadiensis*, Mortisque terrores conjectum, (id quod et Castissimo Veteris Testamenti Josepho olim evenisse memineritis), Ubi nullus, Nullus Principi Nostro affulsit de Liberatione Humanae Spei radius; quin potius unico tantum gradu Vita Serenitatis Celsissimæ, Morsque fuere divisa: dein vero et praesenti et Sapienti auxilio velut alterum Matthiam *Hunyadi*, Regem condamnatae Pannoniae Felicissimum ex Faucibus Lethi, sed quod mireris: Ope Militis Germanici, atque ita Amici-Inimici, eripuit. Viae siquidem Ipsius Serenitatis placitæ fuerant Domino, ideo Inimicum antea, *Laymannum*, commutavit in Amicum, Saulum velut in Paulum: Ereptumque Hungariae restituit Principem, et Dulcis Patriae, Cujus nempe erat Filius, Patrem constituit. O profunda Dei Judicia! O Consilia admiranda! Sub cujus Potentibus et Protectricibus Alis, Deo ita res nostras moderante, spirare tandem coepit et respirare coepit reviscere et paulatim nitescere, et agonisans et moribunda Patria, ita suspirans et gemebunda Christi Ecclesiola. Quis hic non exclamet? Quis Dei laudes non ebuccinet? Benedictus Dominus Deus Israel! Qui facit mirabilia magna Solus! Onus quidem imponit, sed et tollere novit. Percutit et Sanat, lacerat et medetur, mortificat et vivificat, deducit ad Inferos et reducit, et non est qui effugiat manum suam. Suscitatur de pulvere egenum, et de quisquiliis elevat Pauperem. Deponit de Sede Potentes, et exaltat humiles. Vere Tu es Deus absconditus, Deus Salvator Israel! Consiliis Magnus, Magnus et Auxiliis! Qui de Carcere, catenisque Unum extollis, ut colloques Eum cum Principibus, cum Principibus Populi Tui. Alteri vero dicis: Depone Sceptrum, depone Cydarim et Coronam Tuam. A Domino hoc factum est, et mirabile videtur in oculis nostris!! Post singularem vero, et mirabilem Principis, Patriae et Ecclesiae Liberationem, non mediocre insuper meret admirationem, admiranda harum etiam Nostrarum, in districtu Kemenesallya, circaque Eum existentium Ecclesiarum et Sapientissima Directio. Vere mirabiliter ducit Deus Hunc quoque Coetum et Sacrum Ministerii Ecclesiastici conventum! Cum namque Pauculi Nos, qui de Magno olim Numero Superstitibus, per Dei Gratiam, mansimus Ecclesiarum Ministri, per Generosum Dominum N. N. Judlium, peremptorie, quasi fuisset certificati, dies ante duodecim, dubio procul, ut pro homagiali Serenissimæ Confoederationis Subscriptione ad 26. elapsi proxime Mensis Januarii in *Mihálfa* Cottu Castriferrei districtuque Kemenesallya existente praesentes nos sistamus sub amissione Vitæ et Bonorum; Nescientes quidnam subesse deberet, tam rigorosæ convocationi, periculi, majore quam par erat metu perculsi, territique confluximus. Ut et Ego, et Mecum Alii, Homagium *Papae* Nostrum, coram Per-Illustri ac Generosissimo Dno, Dno *Stephano Török de Telekes*, Tit. Tit. Tit. Domino ac Fautore et Patrono Nostro summo semper honore nominando, jam jam antea cum Subscriptione deposueramus. Convenientibus igitur hac occasione Rndis admodum, Dnis Pastoribus et Subscriptionem Suam, cum Juramento absolventibus, placuit Per-Illustribus, et

Nobilissimis Dnis Dnis Patronis ac Principalibus Nostris, tum praesentibus; sed nec Vobis. Aliisque displicuit, Rndi Plurimum, Clarissimi et Doctissimi Domini! Me (ut scitis) Invitum, quod libens hodie adhuc ultro profiteor, Ineptum, ad Sanctum Senioratus, non dico Munus, sed Onus eligere, Electumque, interveniente prius Iuramenti Solennioris depositione, Voto unanimi et suffragio confirmare. Atque ita factum est, quod in Coelis decretum, et in Terris per Populum Dei publicatum. Jam vero hic quia Rhodus, hic igitur, non dico saltandum, (Gravis enim olim ratio reddenda.) sed sudandum, et laborandum. Scio sane, scio, quam sit domi meae curta supellex. Scio, et in primo statim littore subsistens, facile perspicio, quam vastum sit Mihi, et periculosum Mare tranandum, si tot inter Syrtes et Charibdes Salvus, Sanusque portum appellere velim feliciorum. Ut ut interim Tenuitatis meae sim probe conscius, fieri tamen quia aliter nequit, ideo, nec de Summo Summi Dei favore et Assistentia, nec de Vestro, Auditores Omnium Ordinum Honoratissimi, Amore et Benevolentia, vel tantillum dubito. Quin potius Vocatione fretus, Vobis Me Omnibus decenti cum reverentia submitto, et in Nomine Domini Jesu Christi vela, carbasaque Ventis et Aequori committo! Age igitur et Tu, Humanissime et Doctissime Dne *Adame Holeczi*, Cathedram, Me descedente, istam Prime Candidatorum conscende, et quae de porrecto Tibi Themate: Adam ubi es? subtili mente concepisti, coram Venerabili Auditorio, brevi quidem, clara tamen et intelligibili Voce eloquere! Dixi!

Atque ita, die hoc Februarii 7. et proxime insequenti, in Pago *Simonyi*, Suas, cum applausu et comprobatione Auditorum in lingua materna habuerunt, Conciones:

Adamus *Holeczius*, Moderator Scholae Trestyenfalvaiensis. Stephanus *Gazdag*, Hetyeiensis. Johannes *Záborszki*, Rector Scholae Kenyeriensis. Martinus *Cziráki*, R. S. Ságiensis. Matthias *Farkas*, R. S. Vönöczkiensis. Adamus *Laki*, R. S. Tokorcsiensis. Johannes *Lucae*, R. S. Dörgicseiensis, Samuel *Rotarides*, Itid. Dörgicseiensis. Andreas *Szenesi*, R. S. Kertaiensis. Blasius *Temlin*, R. S. Vásoniens. Benedictus *Füstüli*, R. S. Kis-Somlyaiens. Georgius *Jattik*, Menczeliens. Petrus *Vélics*, Dobroniens. Stephanus *Petánczi*, Dömölkiens. Johannes *Seco*, R. S. Alsó-Mesteriens. Michaël *Szabó*, Szigetiens. Martinus *Kalinka*, Kapolcsiens. Andreas *Horvát*, Szöcsiens. Paulus *Csákányi*, Nádasdiens. Andreas *Blasii*, Sittkeiensis. Qui quidem tum ratione Doctrinae, tum ob Candidationem ad Sacr. Ecclae Munus antecedaneam (de qua videatur Supra pag. 46. ad An. 1696.) primo quidem loco poni, sive scribi meruisset, nisi ob serotinam comparitionem ultimum, propter memoriae labilitatem locum occupasset.

A kemenesalji jegyzőkönyvből. 127-138. lap.

9. Aács és Lénárt esperesek levelei és feljegyzései. Vaspőri Ecclesiához tartozandó földekről való levélnek párja. Vaspőr, 1705. jun. 20.

Én alább megírt recognoscalom praesentibus, hogy a Nemzetes *Gábor* György Uram, ezen Szala Vármegyének egyik Vice ispánja commissiója mellett kölletett ide Vaspörbe és Bükbe kijönnöm az holott Ecclesia földek és Rétek ha találkoznának, azokat az itt való Vaspőri és Büki Egyház szolgájának kezibe átsignálnám, az mint találkozott is. Bizonyosság hűtöket is letették az öregében, úgy mint *Vaspőri Pas* Gergely és ugyanott lakozó *Vaspőri* András, hogy régi öreg emberektől, ugymint *Ragos* Mártontól, ki volt már circiter száz és tiz esztendő, egykorban azon föllyül említett egyik bizonyosság, ugymint *Pas* Gergely, ki most circiter annorum 70, id est hetven esztendő, az Ecclesia földén egykor lovakat őrizvén azon *Ragos* Márton öreg emberrel, ki azt mondta neki: Bestye ennek az Fia, megemlékezzetek, hogy ezek az földek az Kápolnához tartozandó földek voltanak, de azon tökilletlen *Nyilasok* hogy Ispányok voltanak, azok tulajdonították el az Ecclesiától. Mely Ecclesia földekbe találko-

tanak Vaspörbe egy helyen 3 hold, melyeknek Körmend felől szomszédja Ragos György, délről Ragos János, napkeletről Danz irtásánál levő ut megyen el. Az másik helyen találkozott egy tagban harmadfél hold, amelyeknek napkeletről szomszédja Molnár Istók, napnyugotrul Kis Gergely Nemes Apáti, az ki pedig fél hold számlik napnyugotnak, annak mellette szomszédja felszélről Ragos János, az mely harmadfél hold földekben egy körtvélyfa vagy. Harmadik helyen is találkozott ugymint harmadfél hold, melyeknek az aljába napnyugotrul közép völgy árokja, az feliben Molnár Istók földje, főlészélről Ragos György földje. Negyedik helyen találkozott két hold fenyős Erdő, melynek szomszédja napnyugotrul Antal Ádám földje, napkeletről Vaspőri András kerengetise, felszélről pedig az Maráci ut megy el, az fenyősnek neve Kerekföld. Ezen tiz hold földeket mái nap Egyházi Urak kezibe assignáltam az Commissió szerint, hogy mindenkor élhessék s birhassák az Ecclesiához az Tanítók. Melyről adom ezen recognitiómat, kezemirásommal és pöcsétemmel megerősítettem. Datum Vaspör. Die 20. Juni 1705.

Testes: *Pas Gergely. X*   *Vaspőri András. X*

Pogány Sigmond ezen Vármegyének egyik Eskütje.

(L. S.)

Ezen recognitionalist hoztam az elmúlt 1708. esztendőbeli Visitationkor.

Lénárt Benedek

Kemenesalji jegyzőkönyv. 263. lap.

**10. Aáchs Mihály devecseri lelkész és esperes levele,
Csurgó György simonyii lelkészhez. Devecser, 1706. márc. 17.**

Tisztölendő Csurgó Úr!

Szerencsés sok napokat engedjen Isten Eő Sz. Fölshighe érní mindnyájunknak. Nem szintin rendes dologh az mit ember magha cselekszik másra kennyi. Kigyelmed gyalázott engemet *Simonyi* Uraim előtt, hogy én velem megh nem elégedhetnek Eő kigyelmek, mert Jószágocs-kámra ha fölmegyek, sokáigh ottan leszek. És kigyelmed Eő kigyelmekre akarta fognyi, hogy érettem nem akarnának küldení. És így mind ellenem, mind Eő kigyelmek ellen sinistra opiniotul viseltetik. Contra Canon: 61. kigyelmed adott kezet *Devecseri* Uraimnak is, ismegh Eőket benne hadta. Az mint hogyha oly igen szaggatták volna köntösét említett *Simonyi* Uraim, azokat a böcsületes kővágó (eörsi) Embereket is csűrben hagyta volna kigyelmed. Contra 31. Csuda, hogy az kigyelmed kedvéért tovább is (noha ugy is kezekben voltam) az Ränzoknak (ráczoknak?) nem adtam életemet, mikor nem az mostani elmúlt, hanem azelőtt való Aratáskor alá nem jöhettem, Sáárvárnál is az Rábán tul való földön lévén az Ränzságh. Hiszen akkor is bényargalta kigyelmed sokszor *Devecsert*, és ha mi halotti vagy más jövedelem ment kezihez, magának kuporitotta Contra Can. 26. Így cselekedik Cortán is 12. praesentis, holott Tisztöletes Lénárt Uram kérte pro communi, de magának tartotta kigyelmed. Megkinálám *Simonyi*ban kigyelmedet az Én és Fiam által tétetett Predikationknak jutalmával, de csak azt sem mondá kigyelmed: DEo Gratias, jóllehet iu Communi Omnium Dnorum Reverendorum praesentia; hogy ha nem minket, kik praedicállottunk, de kigyelmedet sem illette volna az az fizetés, hanem az szent Gyülekezetet. Inkább is akartunk volna annak az Istenben elnyugodott Uri Ember, tudniillik Nemzetes és Vitézlő néhai *Tulok András*, mig élt Nekem kedves Eöcsém Uram házánál és koporsójánál ajándikon szolgálni, hogy sem mint illy háládatlan Embernek hasznát keresni. De ugyan valósággal bétöltette rajtam kigyelmed az

mint itt Devecserben az kovácsnál mondott, Ur Napján, midőn Én nagyobb botránkozásnak eltávoztatásáért praedicalottam vala, hogy az *Aáchs* Eöregsigire megh bolondul. Mert ez nem Innep minálunk. Nem Innep ugyanis minálunk az az, az mi Ecclesiánkban, az mellyet az én bolond elmém kigyelmed bölcs Tudománya nélkül is jól tud, de jött volna csak ide laknyi, megpróbálhatta volna, hogy ha több szekeret vasaztatott volna azon az napon. Az mint hogy az kigyelmed kovácsoltatásának Én adám meg azon Napon az árát, mert az Én Nagy Jóakaró Nemzetes s Vitizlő *Kun* János Tisztartó Uram úgy megpirongatott érette, az mellyett soha sem azelőtt, sem azután nem cselekedett Eő kigyelme. De ezt abban hagyván, azért ezen Levélnek párját az Protocolumba iratom és mikor ideje lesz, Isten éltetvén, az Tisztöletes Attyák eleibe támasztom. Jóllehet penigh tudta kigyelmed, hogy így végeztünk vala Kővágó Eőrsön, hogy pro 18. praesentis az változó Predicator Uraimék közül ki ki meginduljon, mindazonáltal Tisztöletes *Lénárt Benedek* Mihályfai Predicator és Senior Uram Eő kigyelme leveliből értem, hogy míg Teheneinek borjai és disznainak malaczi meg nem erősödnek s szénáját is teljesíggel meg nem eteti, ki nem akar indulnyi. Satis pro Authoritate. Ugy veszem eszembe, hogy nem Én vagyok a Senior, hanem *Csurgó*, az kitől köl nékem halgatnom. Én ugyan ha minden malaczai el vesznek is kigyelmednek, azzal nem gondolván Isten éltetvén innéd rövid nap megindulok és eltelvén szent Benedek Napia, az szent Congregatiótul nékem rendeltetett quartilomban szálllok. Az mint Kővágó Eőrsi Uraim is szombaton maga kívánsága szerint kigyelmedért megindulnak és pro 22. praesentis kigyelmednek is meg köll indulnyi. Aztot is jelentem kegyelmednek, hogy felül is említett Néhai N. V. *Tulok* András Uramtul kigyelmed két könyveket vitt el, az melyeket, nem tudom, micsoda szolgálatjáért nála akar tartanyi. De vi officii Senioratus parancsolom, hogy el ne meríszelje vinnyi, egyébiránt kisebbsigire és kárára fog következnyi, hanem csöndes lélekkel adgya megh kigyelmed az szegény viduának és árváknak, nem szitkozódással, mint az ...sdónak visszaköveteléseért cselekedett kigyelmed böcsületes Comjának. His Divinae Tutelae Reverendam Dignitatem recommendans manebo.

Datum Devecser, 17. Mar. 1706.

Ejusdem Benevolus

Michael Aáchs.

**11. Aáchs Mihály esperesnek egyházlátogatást bejelentő körlevele.
1706. május 13.**

Paria Currentalium de dato 13. Maji 1706, ad Dominos infrascriptos exmissarum.

Viri Plur. Reverendi et Doctissimi Dni, Pastores Animarum Fidelissimi; et Scholarum Moderatores Humanissimi, Fratres in Christo dilectissimi!

Praevio Salutis Voto, Pacem Jesu Christi Spiritualem Coelestem et Terrestrem! Non modo impositi mihi Oneris Gravitas, verum Ecclesiarum insuper, Senioratus Istius, iniuria Temporis hinc inde distractarum necessitas compellit, ut intermissa hactenus ob varios fortunae insultus, nuper tamen admodum penes Lacum Balaton et ultra fluvium Marczal, denuo inchoata Earundem Visitatio, hoc et in districtu continuetur Conscientiosaque Defectuum aut Excessuum, sive in Docentibus, sive in Auditorio regnantium discussio, et in quantum potis, correctio instituat. Fert itaque Animus, priusquam ad Partes trans Rabum, vel et in Hegyhát existentes, Deo vitam clementer ac sanitatem largiente, conatusque ac viam feliciter moderante, progrediar, coetus Pl. Revndi Dni Pastores et Humanissimi Scholarum Rectores, primum Vestros salutando invisere, Vosque decenti cum honore, Vestrosque Auditores monere, quo futura proxime hebdomada Quisque Vestrum, in sua Parochia ac Possessione

maneant, rebusque ac occurrentiis quibusque praesens esse studeat. p. p. p. De cetero Nos omnes superno Numinis Divini favori recommendans manebo -

Vester in Domino Servus et Amicus
Michaël Aács senior.

Kemenesalji jegyzőkönyv 262. lap.

**12. Aács és Lénárt esperesek levele Pilárik István püspökhöz, melyben
a kemenesalji papjelöltek felavatását kéri. Simonyi, 1706. június 6.**

Paria Literarum, ad Plurimum Rendum, Amplissimum atque Excellentissimum Dn. Superintendentem Schemnicensensem Stephanum *Pilárik*, Ipso Dnorum Candidatorum procinctus die exaratarum 6. Junii 1706.

Vir Plurimum Reverende!

Amplissime atque Excellentissime Domine Superintendens, Domine nobis Fautor et in Christo Pater semper honoratissime!

Cum submissa, officiorum nostrorum significatione, cuncta sincerioris pectoris desideria hanc et subsecuturam vitam concernentia Vestrae amplissimae atque Excellentissimae Dignitati animitus precamur!

Inter varias turbulentissimi etiam Temporis tempestates semen in Terram meliorem conjectum, ad copiosam usque messem crescit semper atque augescit: sed et arbores impetu ventorum agitatae in altum ingens se solent et attollere. Pressa (quis neget?) est sub diuturno Patriae longe Charissimae disturbio nostra pariter Augustano-Evangelicorum, his praeprimis in Hungariae partibus gemens Christi Ecclesia. Quia tamen et palma, cui Ecclesia confertur saepissime, sub onere crescit, et non modo aestate, verum hyemali quoque tempore virescit; ideo haec similiter medios inter fortunae adversae insultus, novos identidem resumit spiritus, caput sursum erigit, adversitates suas spe et patientia vincit, et in ipsissimo calamitatum sensu Deo confidens, meliora sibi promittit. Nec spe illa fallitur sua, certissimum quippe, et singulare plane est Misericordiae Coelestis documentum, quod de futura eiusdem propagatione sollicita, animos Dominorum Principalium his in Terrae plagis Confessioni nostrae addictorum ita direxit, ut certos viros Juvenes seligerent, Examinique nostro submitterent, qui tanquam sacri Ministerii Candidati et tam de doctrinae sanioris sinceritate, quam vitae melioris probitate commendati ad desideratos Excellentiae Tuae favores, pro futura in sacrum Ministerium promotione et confirmatione, emendicatis hinc inde aliquot florenis exmitterentur, Vestrae que Pietati de meliore nota commendarentur. Qui promoti ad sacram Ecclesiae Provinciam, multarum cum animarum salutari emolumento, praesse Coetui Sacro possint et prodesse. Non equidem diffiteri volumus partim magnam eorum omnium impiam; magnae enim et variae Bellonae incommoditates nonnullos horum Dominorum Candidatorum non modo ad incitas redegerunt; sed impiae Rascianorum manus nudos plane, tanquam ex utero Matris egressos reliquerunt; partim vero summam quorundam in Latinitate tenuitatem, quia infesta Musis melioribus arma, solitis eorum studiis ulterius invigilare non permiserunt. Quia tamen Supremus Ille Messis Spiritualis Dominus, hos modo voluit extrudere operarios, justum nobis est visum flagitante ita communi necessitate, eorum connivere simplicitati.

Speramus etiam Plurimum Reverendam Vestram Excellentiam hoc Nostrum de ipsis concep-
tum iudicium aequi bonique consulturam. Eoque magis, quod expulsis iam diu Pastoribus ordinariis, sub titulo Scholae Rectorum Ecclesiis nostris in lingua materna concionantes

inservierunt. Quam ob rem Omnes hos et singulos Humanissimos et Doctissimos Dnos Candidatos, utpote Andream *Blasium*, Adamum *Holecium*, Paulum *Csákáni*, Stephanum *Petanczi*, Johannem *Seko*, Andream *Szenessi*, Georgium *Tastik*, Petrum *Velicz*, Martinum *Kalinka*, Stephanum *Gazdag*, Benedictum *Füstői*, Andream *Nyáry*, Adamum *Laki*, Andream *Horvát* et Michaellem *Szabó* Plurimum Rev. Vestrae Excellentiae ea, qua par est et decet animi submissione unanimiter iterum recommendamus, humillime Excellentissimam Dignitatem exorantes, et Christiano pietatis ducta zelo, a justo et ordinario sanctae functionis et fatigii sui Episcopalis pretio, non nihil pauperculis istis remittere dignetur. Pro Eiusdem Humanissimae condescensionis declaratione, Omnes hi Dni Candidati nobiscum una, ejaculandis ad Coelos precibus, et votis pro Felicitate Excellentiae Vestrae Temporalis ac aeterna fundendis, demereri humillime conabuntur. Ceterum de fructuosa intercessionis nostrae pro illis facta efficacia nulli dubitantes. Vos, nosque omnes Divino favori recommen-
dantes manebimus

Ejusdem Pl. Reverendae atque Amplissimae Excellentiae Vestrae

Datum Simonyi ipso Discessus Eorundem tempore 6. Junii 1706.

Servi et in Dno Filii obsequentissimi,

Qui has suis et aliquorum Dnorum confratrum in Senioratu Kemenesallya existentium Nominibus exaravimus Literas,

Michael Aács,
Benedictus Lénárd,
seniores.

Kemenesalji jegyzőkönyv 260. lap.

13. Aács Mihály esperes levele Ság községhez Rózsa Benedek ügyében. Simonyi, 1707. január 4.

Paria Litterarum ad Dnos Incolas Pagi *Ságh* Sub Kemenyes dato 4-ta Januarii exmissarum.

Isten áldgjon meg bennünket minden Jókkal! Édes Atyádnak ez előtt hét hetekkel ellened beadott szánakodásra méltó supplicatiojára, hogy sem mind ő Kegyelmének, az öreg Embernek, sem pedig Tenéked Istentelen és gonosz Fiunak választ ezideig nem adtam, sok foglalatosságim között legnagyobb oka az volt, hogy várahoztam Emberségedtől és magad megalázásáért. Mivel pedig az ő ides javait, melyet ifúságában szerezhetett, nem csak tőle elcsaltad, és azoktól vénségében megfosztottad, hanem még annakfölött ördögáttal teremtettével szittad, házodbul ki czokigattad s mint egy bolond csufszágot úgy tartottad és meg is verted: Azért mind ezeket sok Világi és Egyházi okos emberekkel közölvén, értsed meg rövideden azoknak sententiájokat, melyet mindazáltal olly kemény szóval nem mondom ki (mert azt találták, hogy méltó volnál, hogy kövel vernének adgjon tégedet), mint ellened deliberáltak. Hanem ha életedet és böcsületedet szereted, vedd eleit egy hét alatt az dolognak, és megsértetted édes Atyádat az egész böcsületes Sági Fára előtt megkövetvén, Istentelen cselekedetért hozz Tizenkét forintot. Hol penig ez Tenéked nem fog tetzeni, hireddé legyen, hogy minden bizonyosan edgyik Jóakaró kapitány vagy hadnagy Urnak beadlak, meg fogatlak, és elsőbe hogy meg ismérjed az Egyházi személyeknek engedelmességét, mivel Te is az Egyház földén lakol, azért csak százat csapatok rajtad, ily formán mindazáltal, hogy azon Tiszt mind magának, mind pedig Énnékem Tizenkét-két forintot meg vehessen rajtad, hol pedig tovább is keményen akarnád viselni magadat, az én

Instantiámra azon Tiszttel Sümegre vitetlek, ismerd meg akkor, hogy sok szép izbeli intésim és kérésim, mellyeket Tisztelendő *Bajnok* Mihály Uram mellett veled közlöttem, noha ez ideig úgy tettettenek tenéked, mint ha csak valamely lágy Pásztor előtt gyapjat okádnál, de valóságosan fejedben bétellyesednek. Sági Birákat pedig és Eskütteket kérek nagy böcsülettel, hogy midőn Te reád Istentelen és gonosz fiura és férfiura, mind ezek elkövetkeznek, az Faluban és Fárában senki semmi lármát ne csinállyon, mert senkinek többnek kárára nem igyekezem vagy veszedelmére, hanem csak tenéked, Isten nevét káromló, Lelki Pásztorodat meg nem böcsülő és édes Attyádat megverő rossz, gonosz Ember büntetésedre. Actum Simonyi, 4-ta Januarii A. 1707.

Tenéked Lelki javadra igyekező Igaz Lelki Attyád,

Aáchs Mihály, Simonyi Predikátor és a több Lutherana Ecclesiáknak edgyik Fő Seniora.

P. S. Az gabonáját pedig ha elakarná csépelni, kegyelmetek mind addig tilalom alatt tarcsa, valameddig ennek a dolognak vége nem szakad.

Inscriptio. Az egész böcsületes Sági Fárában Lakozó tiszt. *Bajnok* Mihály predikátor urnak, hasonlóképen *Cziráki* Márton oskolamesternek, *Miskei* István főeskütt és közönségesen mind az egész Birák és Eskütt Uraimnak, nevezet szerint pedig *Rosa Benedeknek* adassék sietséggel.

Kemenesalji jegyzőkönyv. 258. lap.

14. Esperességi határozatok. Szétszórt bejegyzések.

a) Anno 1706. die 24. Aug. In peculiari Congregatiuncula in Comitatu Castriferrei in *Simonyi* habita tiszt. *Csurgó György* bobai praedicator úr, mi formán a simonyi uraiméktúl, in specie Szabó Farkastúl néminemű skatula felől confundáltatott, ad oculatam differtur comprobationeque absente viva fassionali persona.

In eadem *Georgius Sziládi* pastor ecclesiae Magasiensis per „non venit” convincitur flor. 4.

b) Anno 1707. Die Februarii. In Congregatione Synodali hic Simonyii habita propter metum incursionis hostilis compendio saltem occurrentiae quaevis fuerunt contractae. Ubi ad instantiam Gen. Dom. Nemes Csóiensium, ut pote: Gasparis Csói, Francisci Aáchs et Stephani itidem Csói Pl. Rndus et Doctiss. Dnus Michaél *Bajnok*, Pastor hactenus Ságiensis deputatus fuit in Ecclam Nemes Csóiensem. Cui et vocatoriae de facto sunt oblatae. Cujus in locum succedit Rndus Dnus Adamus *Laki* cum sibi adjungendo Scholae Magistro Francisco *Gazdagh*. Reverendus autem Dnus Johannes *Szeko* occupabit Ecclesiam Görgeliensem, unde Humaniss. Dnus Stephanus *Dolgos* pro Scholastica functione Tokorchinum sibi elexit. Andreas *Niznay* scholae hactenus Demeteriensis Moderator, accipiet conditionem in Peresztég. Cujus in locum succedet Franciscus *Horváth* Scholae antehac Nemes Csóiensis Rector. Vacantem denique Demölkiensis Scholae conditionem supplebit Doctissimus Dnus Johannes *Istenes*, hac tamen sub conditione, ut nomini suo eventus respondeat. Addendum et hoc, quod Doctiss. Dnus Johannes *Záborszky* manebit in suo loco priori Kenyeri appellato.

c) *Georgius Boros*, rector Nemes Dömölkiensis ex pio zelo ductus compromisit in Venerabili Synodo se velle in *Nemes Dömölk* propriis sumptibus unum *sacellum* ligneum aedificare, hoc supponendo, ut ligna convehant pro aedificio Nemes Dömölkienses. Actum in Congregatione Szergény celebrata. Die 5. Martii 1711.

Kemenesalji jegyzőkönyv 256., 258. és 261. lap.

15. Emlékirat a kemenesalji gyülekezetek 1733. évi üldöztetéséről.

Kemenesaljáról. Midőn a feljebb említett Vármegye emberei kiküldettenek volna, tehát legelőször is *Asszonyfára* és így *Csöngére* mentenek ily reménység alatt, hogyha azokat occupálhatják, könnyebben bánnak a többivel. De az első fordulásban semmit sem árthattanak, mert minden ecclesiákban felzöndülvén az emberek, ők is megijedvén, erőszakokat nem mertenek tenni. Holott így semmit nem nyerhettenek, tehát azután ismét pecsételni kezdték az templomok ajtait; de a hol bepecsételték, leszaggatták, más helyeken pedig nem hagyták.

Hogy úgy sem fogott a kaszájok, tehát nagyobb erővel a Praepostot (vagy minek hívják) vitték vélek, de a lutheránusok megtudván a jövetelét, tehát oda gyűltenek legtöbben, a hová fogna menni. Ez a Praepost mikoron *Csöngére* ment volna és így az iskolaházba, talán 4 vagy 5 asszonyi állatok voltak ottbenn, mindjárt pemetekkel rajta, (a pemetet pediglen ganéjba vagy is más impuritásba mártották), és így egyik közülök ugyan megloccsant nyakon csapta. A katona pedig, a ki utána volt, ezt mondotta: Pi, ilyen, adta teremtetted, bezzeg megesék Atyaságodnak. Ezt felelvén emez reá: Semmi e, fiam, csak nyerjünk. Megtörülvén szemét, száját, visszafordult és hintóra ülven tovább ballagott és innen ment *Mihályfára*, a hol is már készen várták.

Mikor pedig oda ért volna, látván, hogy a templom kerítése teli volna emberekkel, tehát szép szóval őket kérte, mondván: Eresszetek be, fiaim, bizony jó Atyátok leszek. Emezek ezt felelvén: Az ördög Atyja légy, ne a mienk, vagyon nekünk. Hogy semmit sem nyert, tehát utját vette *Sömjén* felé, de az legények éppen addig kísérték dorongokkal, mintegy tisztességet adván nékiek és ott sem mertek semmit is kezdeni.

Ez visszaszemtelenkedvén, tehát mindjárt érkezett az Inhibitio, hogy sehol se szolgáljanak, sőt az Ecclesia házából mind kirakodjanak. És ekkor mind eljárták az egész Kemenesalját és eltiltották a Praedikátorokat mind a praedikálástól, egy szóval minden officiumoktól, úgy hogy ha ki megtapasztaltatik sub laesione Maiestatis fogják exequálni.

Ezalatt tehát ismét két vagy három Pap, kiket az ördög szemtelenséggel nyakon csapott, ismét a Vármegyétől vevén katonákat, mentek oppugnálni és mikor *Mihályfán* a templomban lettenek vala praedication, addig a Pap is beférkezett az ecclesia házában és misét kezdett benne szolgálni; de ezt észbe vevén, mindjárt jöttek az asszonyok és kihányták mindenét és magát is. Hogy el nem végezte, tehát mindjárt meghagyta, hogy, úgy mond, a hivek számszában gyülekezzenek a jövő vasárnapi misére ez helyre.

Azután mentenek *Sömjénbe*, holott csak kicsin dolog múlt el benne, hogy őket jól meg nem verték. Hanem az asszonyok pemetekkel, lapátokkal és szénvonókkal ugyan csak meg-lasnakoltak közülök.

Ez az hét elmulván, tehát jól felesen gyülekeztek volt *Mihályfára* a pápisták, de félvén a lutheránusok is, két, három annyian gyülekeztek volt oda, megtöltvén a templom kerítését és az ecclesia házát emberekkel, kik fegyverrel, kik visszafordított kaszákkal, kik dorongokkal. Mikor már jött volna a Pap, tehát erővel be akart menni az házban, víván a kaput. De egy bátor ember az ajtót felnyitá és ezt mondotta neki: No, jöjj be, de ha bejövendesz, soha bizony több misét nem szolgálsz. És eképpen elszégyenkedett.

Ezek így csügven-lógván, az *Ostffi* és a *Vidos* jöttek-mentek fel és az ecclesiáktól pénzt szedtenek az költségre. Egyszer megjöven azonnal öszveelegyednek a Vármegye embereivel s maga mindjárt az Ostffi a maga falujában odaadta a kulcsot és így megrémülvén a szegénység, elcsudálkozott a dolgon. Ezek pedig maguk jártanak mindenütt ilyen szavakkal ámitván a szegénységet, hogy mennél hamarabb adják oda a kulcsokat, mert ennyi s ennyi fegyveres

németeket hoznak reánk és még a gyermekinket is kardra hányják. Eképpen egész Kemenes alatt a kulcsokat oda adatta és onnét Hegyhátra is feljött, de nem merészlett feljebb menni Nádasdnál, mert ott is megmondták néki az igazat. A papok pedig már felosztották maguk között négyen ezen ecclesiákat: Gencs, Högyész, Szergény, Magasi, Vönöczk, Sz.-Márton, Sömjén, Mihályfa, Simonyi, Grércze, Miske, Mesteri, Ság, Sákfa, Kocs, Boba, Somlyó, Csönge, Asszonyfa.

A M. N. Múzeum 2059. Fol. Lat. 3. köt. (p. 285) jelzésű kéziratáról.

16. Emlékirat a hegyháti magyar és vend gyülekezetek üldözéséről 1733.

Némely emlékezetes dolgok. Minek utána gyűlés tartatott Körmenten, tehát az urak magokban ezt végezték, hogy a királyi tanácsból kivett Inhibitorium levéllel vármegye esküdtje járja meg az ecclesiákat és az isteni szolgálattól tiltsa el mind a két religiót s mind praedikátorokat, mind mestereket. De némelyek találkoztak, kik azt mondták a tanácsnak, hogy az vármegye esküdtjének nem engedhetnének, hanem feljebb való tiszteket küldnének. Mindazonáltal csak ezeket küldték és ugyan nem is engedelmeskedtenek ezekben az ecclesiákban: Nádasd, Szarvaskend, Szócse, Sz.-Jakab, Ráho, Sz.-Péter, Kercza, Hodos, Sz.-Benedek, Sz.-Trinitas.

Melyhez képest maga a főispán kijöven *Nádasdra*, gyűlést hirdetett ezekből a falukból levő tanítóknak: Nádasd, Szarvaskend, Misdó, Szócse, Sz.-Jakab, Háshágy, Vaspör és kérte tőlök a kulcsokat. Ezek pedig így a tanítástól megszünvén, a kulcsokat oda nem adták, hanem sok ízben reájok menvén vármegye katonáival, holott már Kemenes alatt a kulcsokat elszedték, tehát ők is engedtenek és hogy német haddal is ijesztetnenek, tehát *Szöcsén, Magyarosdon* a kulcsokat odaadták, mihelyt jött a vicispán; *Sz.-Jakabon* nem, mert pusztá a templom és nem volt.

A feljebb említett helyekben nem adták mégis oda, hanem az emberek már látván utolsó szükségeket, összevgyűltenek és fegyveres kézzel mindenütt ellenek állottanak; elannyira, hogy mikor *Nádasdon* lettenek volna a pápista részről mintegy harmincz lóval, tehát az emberek reájuk rohantanak, de ijedtekben a pápisták a kulcsot elfelejtették kérni és magokat mentegették, hogy ők erőszakot nem akarnak tenni, és ez volt sokszor. Mikor így ezeknek semmit nem tehattenek volna, tehát maga a főispán, holott az ő jobbágyai félrészt, küldött hozzájuk ilyen szókkal: Holnap reggel mindjárt Bécsbe fogok menni, a kulcsot adjátok oda és így minden jó válaszsza fogok visszajönni. Ezek tehát tanácskozával magok között, beküldötték a kulcsot és így más nap mindjárást kijött a Pappal és a templomba bémentenek; de az ajtót feltörvén, holott nem a templom, hanem valami más kulcsot adtanak, és misével feláldozták a Maozim Istennek.

Ezt a többi ecclesiák hallván, megijedtenek ugyan, de összevgyűltek és azt végezték magukban, hogy csak halálig nem engedik magokat. Azért ezek az Isten kergetők viszont egynéhány nap mulva izentek, hogy a többiekre mennek. Innen az szegény község nem tudta, hogy mely helyre fognak menni, tehát az hol jobban féltett hely volt, két s három százan és fegyveresen összevgyűltenek s jelöl adták egymásnak, hogy mihelyt jönnek, tehát a harangokat verjék félre. Ekképpen mikor hallották, hogy már jönnek az Isten kergetők, tehát csak harangoztak mindenfelől, el annyira megrémültek az Isten kergetők, hogy vissza akartanak még az utból szaladni, de volt viszontag biztatójuk, hogy ne félnének.

Tehát azonban *Rákosra* mentenek; ott ugyan csak egynéhány emberek voltak, mert azt nem féltették; hanem a belső fárában voltak mintegy háromszázan és így mihelyt oda érkeztenek, tehát a kulcsot kérték, de azok nem adván, egy a pápisták közül közikben lőtt és halálosan

megsebesített egy embert. Erre nézve mindjárt reájuk rohantanak és másunnan is öt vagy hat legény arra oda szaladott, csak a sárnak hajtották őket s kit lováról levertek kiváltképpen az asszonyok s kinek puskája, kinek pisztolya és süvege ott maradt s így szégyennel visszaszaladtanak. Azonban minden helyre hirre esett és így minden felől utánok sok száz ember. Mert úgy tették volt fel magukban, hogy csak feláldozzuk a halálnak. De mivel hogy ők lovakon voltak, nem másztak rák hátán. Hanem Csákányban a gróf Battyáni várába szaladtanak ki sárosan, ki már félholtan; tehát a gróf is megijedett és a Rábán való hidat felhányatták és a várból is elszaladtak, mert azt mondták, hogy az egész ország megy utánok; úgy megijesztette az Isten, hogy az hol nem kergették is, szaladtanak.

Ezek után *Örségre* nem merésztettek menni, hanem csak in silentio mind addig haladt. Hanem most már nagy hire vagyon, hogy a hol a templom kulcsait oda nem adták, tehát minden faluba egy compánia plundrás németet visznek, hogy mind addig tartsák étellel, itallal, míg oda nem fogják magok a kulcsokat vinni. De tudom, hogy elvárják egynéhány nagy fejszékre őket.

Ezek pedig azon Ecclesiáknak nevek, holott még meg nem hódoltanak, de nem a faluknak: *Rákos*, 4 faluból álló calvinista, de ez mindenha praedicállott. *Sz.-Péter* 5 faluból álló calv., de ez mindenha praedicállott és meg nem szűnt, senki nem merte turbálni ember érette. *Kerkás Kápolna* 3 faluból álló calv. *Kercza* 3 faluból álló calv. eccla, non tradidit claves. *Hódos* 4 faluból álló luth. eccla. *Sz.-Trinitás*, vagyon hozzá több 13 falunál, luth. és tóth eccla. *Sz.-Benedek* vagyon valami 12 falu, luth. és tóth eccla. *Lak*, tóth és magyar luth. eccla, 5 vagyis 6 faluból álló eccla. *Nádasd* pedig 4 faluból álló luth. eccla, a kulcsot magának a főispánnak adta, ut supra. De most magam hallottam füleimmel, hogy halálig magukat nem engedik. A mint is, mikor a Pap misét szolgálni oda ment volna, tehát még mikor a faluba be nem jött volna, tehát elejében küldöttek valami egypár embert ilyen szavakkal: Hogyha életedet szereted, Péter, visszafordulj; ha pedig eljössz, a falut jól megnézd, mert hosszú; de még hosszabb fog lenni. És így megköszönte jóakarátjokat s visszament a kereszttel. *Szarvaskend* 3 faluból álló luth. eccla, de templomjuk hogy nincsen, kulcsokat oda nem adhatta, de ugyancsak engedett az Inhibitiónak, mert meghódult. *Szöcse* 3 faluból álló luth. eccla, oda adta a kulcsokat et me praesente maga a földesúr fia, Eszterházi László hozta el a Papot és feláldozták a templomot a Moloknak. De ugyan biznak, hogy ha másutt valahol, megmarad, mert maga az Öreg Úr fogadta, hogy holtig megtartja.¹⁰⁷

A M. N. Múzeum 2059. Fol. Lat. 3. köt. (pag. 286) jelzésű kéziratáról másolva.

17. Fábri Gergely emlékkerse a kemenesalji gyülekezetek elvételéről 1733.

N. Vas vármegyében 1733. Esztendőben hogy látná s hallaná az Isten választott szenteinek nyomorgatásukat, s Templomjaiknak erővel való elszedettetéseket, egy Isten veteményes kertjében Tanuló személy tehát így elmélkedék magában G. F.¹⁰⁸

---

¹⁰⁷ E két Emlékirat szerzője Nádasd vidékéről való lehet, a tartalom ilyenre mutat.

¹⁰⁸ E betűk és az utolsó versszak bizonyítják Fábri szerzőségét, ki 1733-ban fiatal rector volt Győrött s naplójába is bejegyezte ez évre vonatkozólag: Ecclesiae hungar. nostrates in Kemenesalla omnes sunt ereptae.

Felségedhez, Isten, mi bűnös fiaid
Kiáltunk, aklodban kik vagyunk Juhaid,
Gyászszal teljes sorsunk, mert te Templomaid
Tőlünk elvétettek, ékes szent Hajlékid.

Tekénts reánk Isten, szent ígéretedet,
Teljesítsd bé rajtunk nagy szövetségedet,
Mert ígérted, a kik drága beszédedet
Betsülik, nem hagyod elveszni népedet.

Mi vagyunk, oh Isten, aklodnak nyájai,
Szent Fiad vérenek igaz betsülői,
Nem a bálványoknak rút s vak tisztelői
És rút Mahometnek undok Profétái.

Hiszünk, jól tudjuk kit, Mennyei Felséget,
Teljes Szent Háromság igaz Istenséget,
Ő szent Felségének teszünk tisztességet,
Mivel nem várhatunk mástól segítséget.

Ezen vallásunkért minket most üldözni
Kezdenek, s egy helyről másikba kergetni
A szent igazságnak nem jó követői,
Hanem testnek, vérnek a kik csak nyomdoki.

Most nyaggatják, rontják szép *Kemenyesallyát*,
Mert reája vivék a nagy száraz gallyát,
Hadakat fegyverrel s így állá boszuját
Rajta az ellenség, rontja Krisztus nyáját.

Oda van *Asszonyfa*, *Csöngé* és *Mesteri*,
Sok próbákkal híres *Saágh*, nemes *Simonyi*,
Szent Márton és *Vönöczk*, oda jó *Magasi*,
Több szép Eklésiák, sir most a *Szergényi*.

Ugyan ezekkel sir *Örség* Tartomány
Hol sok Eklésiák mint erős kő-márvány
Állottak: de ime emberi találmány
Elrontá, és leve ellenségnek zsákmány.

Ezen juhaid közt kik őrállók voltak,
Igédből kösségnek igazat szóllottak,
Lelki betegeket hiven gyógyégtattak,
A szent hivataltúl jaj megfosztattattak.

Oda van sokaknak közülök jószágok,
Nintsen maradások semmi bátorságok,
A hol lakhatnának, nincs: oda van nyájok,
Bujdosás már sorsok, ez már állapotjok.

Isten, fordulj hozzánk, könnyebbétsd sorsunkat,
Add meg előbeni jó boldogságunkat,
Ne nézd bűneinket, vagy gyarlóságunkat,
Hogy hiven tégedet nem féltünk, Urunkat.

Tekénts meg Fiadnak sok s nagy szenvedésit,
Drága tsepp véreit, Fő-Pásztori tisztit,
A ki szenvedéssel tölté el ideit,
És így szentelé meg választott népeit.

Tekénts reánk, Tekénts, kegyelmes Istenünk,
Mi üldözőinket, kik most mi ellenünk
Felkeltek, térítsd meg, légy mi segedelmünk,
Szánj meg, óh jó Isten, mert majd elmerülünk.

Ha Isten mi vélünk lésszesz, ott lesz áldás,
Ámbár ellenségünk dönögjön mint darázs,
Nem árthat, s népeden nem lesz semmi marás,
Légyen is teneked örök hálaadás.

Sírván ez íráson rendelém versekben,
Ezer hétszáz harmincz három Esztendőben,
Boldog Aszszony Hónak elsődik hetében
Nagy-Győrött laktomban, minden mondja: Ámen.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. számú kéziratából 418-420. lap.

18. A kemenesalji esperesség története 1695-1765. Irta Miskei Ádám, nemesdömölki lelkész.

Synopsis Historica continens fata secunda vel adversa Ecclesiarum invariata Confessionem Augustanam profitentium, ad *Dioecesim* et *Senioratum Kemenesallyiensem* pertinentium nec non Plurimum Rndorum ac Clarissimorum Dominorum Seniorum ac Pastorum, imprimis Ecclesiae Articularis Nemes-Dömölkiensis. Ab Anno Domini 1695. ad annum 1745. et ultra concinnata per me *Adamum Miskei*, Ecclesiae eiusdem Articularis Nemesdömölkiensis Verbi Divini Ministrum, caeterarumque eidem Ecclesiastice consociatarum Seniores immerito.

Quoniam, sicuti omnia sublunaria mutationibus et vicissitudinibus non modo sunt obnoxia, sed et tandem a tempore omnium edace consummentur, ita memoria hominum labilis, oblivione, anteacta, alias aeterna memoria digna, sepeliatur, Lethisque immergat undis, neque ad posteritatem transmittere queat; quinimo eandem, uti dudum peractarum rerum ignaram, ita et ingratam meriti antecessorum saepiuscule faciat; ne ea, quae aguntur in tempore, simul cum eodem labantur, provida humanae mentis adiuverit sagacitas, ut ad posteros literarum monumentis transmittantur, qui iis, de maioribus suis edocti, sciant eorum virtutes vel laudare ac imitari, vel fugere, si qui commiserint vitia; quique sive de Ecclesia, sive de Republica bene meriti fuerint, eorum cum gratitudine recordari.

Proinde ego *Adamus Miskei*, filius olim admodum Reverendi Alexandri Miskei, pastoris quondam Ecclesiae Gentsiensis, praesenti meo scripto posteritati, si quae futura est, tradere volui ea, quae in hac Dioecesi Kemenesallyensi ab Anno Dei 1695. notabilia in Ecclesiis Augustanam Confessionem sequentibus acciderunt, fata nimirum Ecclesiarum secunda vel adversa; item Reverendorum ac Clarissimorum Dominorum Seniorum, per quos hocce Protocollon institutum continuatumque fuit, coeterorum etiam Dnorum Pastorum, quorum nomina hic continet liber, in quantum ea adhuc in recenti memoria teneo.

Primus igitur Restaurator huius Protocolli plurimum quondam Rndus Clarissimusque vir et senior meritissimus D. *Johannes Ásbóth* (cui, tanquam Nazaraeo, novacula super caput et mentum nunquam ascendit), Pastor primum Ecclesiae Nemeskériensis, post Devecseriensis, inde Kővágó-Órsiensis, qui statum huius Dioecesis Kemenesallyensis per anteactas persecutiones mirum in modum turbatum, luxatum et vix non annihilatum, in rectum ordinem redegit et velut de collectis ex naufragio tabulis instauravit, posteaquam per novem fere annos nomine supremi Senioris fideliter ac prudenter rexisset, denuo in Ecclesiam Nemes-Csóiensem vocatus, inter concionandum apoplexia tactus, vitae simul et laborum finem fecit, ac ad beatam translatus est immortalitatem. Post cuius fata, munia ejus solus obivit in hoc labore Collega et Consenior Revdus Dominus *Benedictus Lénárt*, Pastor tum Ecclesiae Mihályfalviensis, donec Anno Domini 1706. praememorato pie defuncto Seniori successit in regimen Ecclesiae summae eruditionis vir, plurimum R. Clariss. Dominus *Michaël Áts*, Pastor tum Ecclesiae Devecseriensis, qui tamen cum Rndo Dno Conseniore, non nisi per duos Annos officio fungi potuit, in Ecclesiam enim Nemes-Csóiensem translatus, beatum sortitus vitae finem, totam negotiorum Ecclesiasticorum molem, super humeros, Collegae Benedicti Lénárt transposuit. Pacatus et tranquillus erat tum Ecclesiarum nostrarum status *factione Rákótziana* per Regnum tumultuanti, ac in bellum intentis adversariis, dum ipse Princeps Rákótzius etiam quam plurima nostratibus restituit Tempia, tam in his, quam Transdanubianis partibus. Praefatus etiam Lenart, quamvis non fuerit admodum magnae eruditionis ac scientiae vir, qui sua studia scholastica non nisi ad Syntaxim, (credibile, ob tempora Ecclesiae nostrae novercantia) promovere potuit; longo tamen rerum usu edoctus, homo reverenda canitie capitis et prolixarum barbarum conspicuus, supremus senior post mortem Domini Áts Anno 1708. constitutus, in regimine Ecclesiastico prudenter et fideliter versatus est, cui in subsidium eodem tempore collega datus est R. D. *Mathaeus Király*, Pastor Ecclesiae Szentgrotiensis, homo mitis ac mansveti animi, idem tamen saepe fatus Dnus B. Lenart, postquam quarto coniugio quamdam Reformatae Religionis foeminam, relictam viduam pastoris Reformati Papensis N. Szakmári dicti, oblitus officii sui, in uxorem duxisset, eiusdemque suae uxoris generum, Ministrum Reformatae Religionis, iam tum Pastorem Ecclesiae Szerginiensis, ad cathedram Szergenyiensem concionantem admisisset, indignationem Ecclesiae, Pastorum ac Dominorum Patronorum incurrit, ideoque in Generali Synodo ibidem Szergény habita communi omnium suffragio ab officio senioratus depositus est, in cujus locum Anno 1713. electus et ordinatus est R. Clarissimusque Dominus *M. Georgius Hegyfalus*, Pastor tum Ecclesiae Devetseriensis, praefato Domino Lenart tandem in eadem Ecclesia Szergeniensi defuncto.

Inter haec adhuc Anno VIII. eiecto per Caesarianos e Regno Rákótzio, sopitoque intestino Patriae bello, dum Anno 1712. serenissimus Princeps et Imperator Carolus Sextus in regem Hungariae coronatus esset, recruduerunt adversa Ecclesiarum nostrarum fata atque ab adversariis perniciosum indictum est bellum. Siquidem vi Articuli 31. Diaetae Posoniensis Anno 1714. celebratae, particularis etiam conventus Ministrorum, qui antea singulis Annis generales etiam celebrabant Synodos, prohibiti sunt, ob quod ad communia consilia conferenda, rectificandaque ea, quae alicubi in Ecclesiis sinistra acciderunt, convenire ausi non sunt; praeterea in Comitatibus Semproniensi, nec non Castriferrei supra fluvium Arrabonem vi Articuli 25. Anno 1681. in Comitibus Semproniensibus conditi, publicum Religionis nostrae exercitium ad Articularia dumtaxat loca restrictum est, ideoque Ministri et Scholarum Rectores in praedictis Comitatibus, Ecclesiis et scholis exturbati sunt. Frustra renitentibus, ac saepissime non sine ingentibus expensis ad suam Sacratissimam Majestatem pro conservatione Ecclesiarum recurrentibus D. Patronis, plebe etiam nonnullis in locis contra officiales Comitatus, Templorum ademptores consurgente, eosque hinc inde repellente.

Templa adempta, quidam Ministrorum et Rectorum capti, ad vincula rapti, ac multis mensibus carceribus macerati, quam plurimi etiam bonis et facultatibus privati sunt.

Auxit hanc calamitatem foedum praememorati Dni *Hegyfalusi* senioris factum, siquidem (uti ferebatur) adhuc *Devecserii* existens, quendam Viduam Pontificiae Religionis, ipse maritus existens, impraegnavit, quam etiam adhuc latente scelere, cuidam homini Viduo Szengrotiensi elocavit; quae postquam in coniugio ante tempus peperisset, ac marito, a quo concepisset, detexisset, infamia haec in totam Ecclesiam redundavit, Ministros, Patronos, Auditores nimium confudit et offendit, adversariis ansam calumniandi nostrates dedit, ad perseguendas Ecclesias facem subministravit, nostratium etiam instantias in Excelsa Cancellaria sufflaminavit. Unde eodem Hegyfalusio per Dominos Terrestres ex eodem oppido *Devetser* eiecto, Ecclesia eadem sub potestatem et Jurisdictionem Plebani venit, ipse autem (uti praemissum est) defuncto Dno *Lénárt* in Ecclesia Szergeniensi successit quidem in pastornatu, summas tamen, tam ab adversariis, quam a nostris molestias passus est. Vicecomes enim cottus Castriferrei D. *Josephus Sigray* pro adulterio mulctam quadraginta florenorum ab eodem desumpsit. Pastores, qui adhuc in Ecclesiis remanserant, nec non Dni Patroni Senioratui eius contradixerunt, inter quos Admodum Rndi Domini *Adreas Torkos Jaurinensis*, nec non *Michaël Csereti Nemeskeriensis* Ecclesiarum Pastores scriptis, suis etiam eundem impugnarunt.

Quamquam vero ipse hoc scelus pernegasset, et ad innocentiae suae demonstrationem, se coram sacro altari iuramentum deponere promptum paratumque obtulisset, literas etiam testimoniales ab oppidanis *Devetseriensibus* super honeste transacta ibidem vita habuisset, tamen quia et mulctam Vice Comiti persolvisset, ac infantem educandum (fors ob maiora mala, ut putabat, evitanda) suscepisset, privatus communi omnium Ministrorum ac Patronorum suffragio, senioratus officio, per quinque tamen circiter Annos Szergeni Pastorem egit, ubi ego etiam per duos Annos, nimirum 1715. et 1716. ad latus eius, scholae Rectorem egi, et haec omnia non sine ingenti cordolio audivi et vidi. Inde tandem ad partes Cis-Balatonianas se recipiens, in *Dörgitsensi*, *Mentseliensi*, ac ultimo in *Vásonyiensi* Ecclesiis usque ad mortem Pastornatus officio functus, tandem *Vasonii* curriculum vitae confecit. In hoc turbulento Ecclesiarum statu, praefatus D. *Mathaeus Király* Consenior, in quantum persecutiones permittebant, Ecclesias, adhuc ab hoc naufragio salvas, gubernavit quidem, sed ipse etiam per Dominum Terrestrem ac ei adiunctos plebanum et officiales Domini Terrestris Szengrotiensis Ecclesia sua privatus, *Nemes Dömölkium* se transferre coactus et vindictae divinae committens suos persecutores, qui tandem iusto Dei iudicio intra duorum Annorum spatium, diverso, eoque notabili mortis genere interierunt. Dominus namque terrestris post exilium Dni *Király* continuo per mortem uxore et unico filio orbatus, post aliquot menses dum sanus et incolumis in prandio domi suae fuisset, ad lentis magnitudinem in facie apparente gangraena, sequenti die fauces eius occupante, mortuus est. Provisor eiusdem dum apud quemdam amicum laetus pransus fuisset, ascensurus *Rhedam* suam cecidit et repentina morte interiit. Plebanus toto corpore murc... contabuit, ceterosque inusitatum mortis genus perdidit, quae erant manifesta vindictae Dei irae signa. Praedictus vero Dnus *Király* dum officio suo id exigente, Anno 1725. Mense Martio Ecclesiis adhuc salvis visitandis operam daret, in Pago *Gergelyi* nausea contracta, ingravescente inde morbo, in parochiam suam reportatus, tandem tranquille exspiravit. Sepultus in Coemeterio *Nemes Dömölkiensi*.

Privatis itaque utroque seniore Ecclesiis, Anno eodem quidam Ministrorum nec non D. Patronorum *Mihályfalvam* convenerunt, et de novo seniore constituendo consultarunt, ubi omnium votis et suffragiis electus admodum Rndus Clarissimusque vir Dnus *Michaël Csereti*, Pastor Ecclesiae *Nemeskeriensis*, atque ad hoc munus seniorale literis vocatoriis invitatus tandem die 21. Mensis Septembris in eadem possessione *Mihályfalva* in Seniore depositus

solemni iuramento ordinatus est, assumpto ex utriusque status hominum consilio ac voluntate in Collegam et Conseniorum admodum Rndō Dno *Alexandro Iványi*, Pastore Ecclesiae Asszonyfalvensis. Verum hoc officio idem Dnus Csereti diu fungi nequivit, dum enim Anno 1729. die 21. Ianuarii, sermonem funebrem in Templo Nemeskeriensi habuisset, in suggestu paralysi correptus, quamvis vitam illico non amisit, ad functionem tamen tam pastorem, quam seniores inabilis redditus, relicta Ecclesia eadem in Pagum Enese dictum in Comitatu Jaurinensi existentem se ad bona consortis recipere coactus est, ibique per quatuordecim circiter Annos morte miserabiliorem ducens vitam, tandem beata morte omnium calamitatum finem fecit.

Sub hoc tempus ingentes rursus exortae sunt tempestates naviculam Christi in Comitatu Castriferrei exagitantes, et pene submergentes, quae enim Ecclesiae adhuc in Districtibus Kemenesallya, Hegyhát et Tótság in prioribus persecutionibus Deo favente remanserant, Anno Domini 1732. ex mandato Imperatoris et Regis Domini Caroli Sexti turbari coeperunt. Et quidem ante festum pentecostes dirum et durum emanavit ab excelsa Cancellaria Regium mandatum, per quod omnes Augustanam et Helveticam Confessiones confitentes in Comitatibus Castriferrei, Nitriensi ac Barsensi ad Articularia dumtaxat loca cum publico Religionis suae exercitio, restringebantur, reliquis Templis Pontificiis assignatis, cuius mandati fama audita oritur ubique ingens luctus ac moeror, tam Ministrorum, quam Auditorum. Et quidem Adversarii nec dum exspectata praevia Mandati Regii publicatione in Comitatu de lege fienda, in Districtu Kemenesallya D. D. Sigismundum Vajda Supremum, ac Adamum Balogh Vice Judlium cum quibusdam Juratis Assessoribus, militibus item Comitatus nec non aliquot Plebanis ad occupanda Tempia exmiserunt, qui tamen in singulis Ecclesiis per plebem, praepriis mulieres armis mulieribus armatas, repulsi sunt. Domini autem Patroni, signanter Perillustres ac Gr. Dni *Michaël Ostfi*, nec non *Nicolaus Vidos* Posonium ad Excelsum Consilium Regium, ac inde Viennam ad suam Caesareo-Regiam Maiestatem pro ulteriori adhuc Ecclesiarum permansione profecti, absente tum Vienna Imperatore, a consiliariis Regiis nihil aliud acceperunt, quam absolutum et irrevocabilem esse Suae Majestatis sententiam et mentem, ut ubique locorum in praedictis Comitatibus Tempia occupentur, effecturamque suam Mattem, etiamsi omnes vires ad hoc convertere debeat. Videntes itaque se tantae potentiae resistere haud posse, ne notae cujusdam infidelitatis accusari possent, cedendum Principi rati, Vienna descenderunt. Interes mandatum Regium in Congregatione generali Cottus Castriferrei publicatum est, post cuius publicationem Dnus Vicecomes Stephanus Rosti cum Iudicibus Nobilium ac militibus quibusdam egressus, claves Templorum ab Auditoribus accepit ubique, atque in eadem Plebanos introduxit circa festum Transfigurationis Domini, (quo festo ego ultimam in Templo Szent Martoniensi concionem habui), gloriosam suam faciem Christo Domino nobis in luctuosam convertente, suspirantibus ac lacrymantibus Ecclesiarum Ministris Exulibus, atque populo Templis et Pastoribus orbato.

Pastores tamen in Districtu Kemenesallya admonentibus eosdem Dnis Patronis, nec plebe se opponente, siquidem cesserunt, iacturam bonorum suorum mobilium non sunt passi, verum quo, quem sors acerba ferebat, cum gemitu et lacrimis abiverunt. In Districtibus tamen Hegyhát et Tótság, imprimis Calviniani se adversariis opposuerunt, et quidem in Pago Rákos ad arma devenit, ubi ex adversariis aliqui verberibus affecti, aliqui sauciati, ex Calvinianis autem quidam vir et quaedam mulier interfecti sunt. Unde tandem militari Germanorum manu contra eos itum est, et quia claves Templorum assignare noluerunt, foribus eorum effractis sunt occupata, ideo in poenam contumaciae et resistentiae illae Ecclesiae per integrum Hyemem unum Regimen Germanorum militare intertenere coactae sunt. Admodum R. D. *Michaël Kortmayer*, Pastor Ecclesiae Sanctae Trinitatis in Petrotz bonis suis privatus captus, et ad carceres Posonienses ductus est, ac ibi fere trium Annorum duram

atque diram expertus captivitatem, tandem sub hac cautione dimissus est, ne unquam in hunc Comitatum Castriferrei ingredi ausit (sic). Doleat aether tam luctuosam fidelium Dei sortem!

Eversis itaque modo praescripto in Comitatibus Semproniensi, nec non Castriferrei Ecclesiis nostris et non nisi in locis Articularibus remanentibus, Ministri etiam Ecclesiarum ac scholarum Rectores hinc inde dispersi sunt. Et quidem praementionatus R. D. Alexander *Iványi* Consenior, postquam per duos fere Annos in eodem Asszonyfalva privatam duxisset et viduam vitam, tandem in Ecclesiam Kapoltsensem Comitatus Szaladiensi adhaerentem translatus est, unde post aliquot Annos in Ecclesiam Kővágóórsensem deveniens ibi nunc quoque jam aetate ac multis aerumnis fessus, servitio tamen Dei rite fungitur. R. *Adamus Holecus*, Pastor Ecclesiae Gentsiensis, ex permissu Plebani e domo sua parochiali, in scholasticam se recipiens habitationem, ibidem diuturno morbo contracto, contabuit. R. D. *Georgius Csurgó*, Minister Ecclesiae Hölgyesiensis, in Curiam Consortis suae in pago Alsó-Mesteri habitam confugiens, illic vitam post quatuor Annorum exilium, cum morte commutavit. R. D. *Johannes Perlaki*, Szergeniensis Ecclesiae Pastor, in Ecclesiam Gergelyensem se translocavit, atque ibidem usque diem officio suo dextre fungitur. R. D. *Johannes Záborszky*, Pastor Ecclesiae Magasiensis, ibidem per aliquot annos privatam ducendo vitam, tandem in Ecclesiam Alásonyiensem est vocatus, ibique relictam numerosam imbecilli prole decessit.

Ego *Adamus Miskei*, tum Ecclesiae Szent-Mártoniensis Minister, ad bona Consortis meae Elisabethae Smideli in Possessionem Magasi transivi, illicque extructa domo, per Annum moratus, tandem communi Ecclesiae totius Kemenesallyensis nomine vocatus, in hanc Articularem Nemes-Dömölkiensem Ecclesiam A. D. 1733. Dominica ultima Trinitatis veni, habens Collegam Pastorem hujus Ecclesiae R. D. *Stephanum Tóth*. R. D. *Mathias Farkas*, Ecclesiae Mihályfalvensis Ecclesiastes posteaquam per aliquot Annos in Curia P. ac D. Dni Andreae Horváth aliter Miklosits ibidem Mihályfalvae habitasset, tandem post fata R. D. *Johannis Záborszky* in Ecclesiam Alásonyiensem translatus, adhuc dum servitia sua Deo ac Ecclesiae ejusdem fideliter praestat. R. ac Cl. Dnus *Georgius Bognár*, Minister Ecclesiae Simonyiensis, ad regendam Ecclesiam Nagyszőlősiensem invitatus, nunc quoque officio suo satisfacit. D. R. *Stephanus Petántzi*, Pastor Miskeiensis ad dirigendam Ecclesiam Surdiensem in Comitatum Sümegiensem se contulit, ubi etiam post aliquot Annos mortuus est. Ecclesia Peresztegiensis jam ante hanc praementionatam cladem, tota descivit, siquidem minister ejusdem *Stephanus Galambos*, Pontificiam habens consortem, ad partes Pontificiorum, una cum scholae Rectore N. Rajki transivit, turpemque committens Apostasiam, suis omnibus Auditoribus ad defectionem abominando enemplo ducem se praebeuit. R. D. *Michaël Horváth*, Pastor Ecclesiae Kis-Somlóiensis, Ecclesia sua privatus, primum in Possessionem Szent-Márton se contulit, aedificataque illic domo, ibi commorans, post aliquot annos in Ecclesiam Patonaiensem vocatus, privatam vitam, publico officii sui exercitio permutavit, ubi adhuc etiam servitia divina peragit. R. D. *Nicolaus Hörtsöki*, Pastor Ecclesiae Babaiensis in propria deserta curia in Possessione Kots habita extructa domo, per aliquot annos habitans, tandem Ao 1742 in festo Nativitatis Domini pie exspiravit. R. D. *Franciscus Áts*, Minister Ecclesiae Nádasdiensis privatam adhuc dum in Possessione Karakó-Szörtsök agit vitam. R. D. *Stephanus Suhajda*, Minister Ecclesiae Szarvaskendiensis, Ecclesia sua privatus ad Curiam meam Nobilitarem, in pago Kis Gértse habitam venit illicque per aliquot annos calamitose vivendo, tandem e vivis excessit. R. D. *Johannes Leposa*, Ecclesiastes Hodosiensis, in Banatum Temesiensem descendit, et ibi cujusdam Episcopi Graeci ritus factus provisor vitam suam clausit. R. D. *Stephanus Szedonya*, Mysta Ecclesiae ad Sanctum Benedictum, ad vineam suam in proximo promontorio existentem se recepit, et adhuc ibi privatam agit vitam. R. D. *Michaël Kertsmajer*, dimissus e captivitate Posonyiensi in Ecclesiam Szákiensem delatus,

adhuc servitia sua divina peragit. - Praeter praenominatos Dnos Pastores erant quidam Levitae seu Concionatores, necdum ad sacrum Ministerium ordinati, tum etiam Scholarum Rectores, quorum quemque quo fata tulere, partim Ecclesiis sese manciparunt, partim privatam amplexi vitam, Oeconomiae operam dant.

Dispersis sic infausto fato Ministris, vi Articuli 25. An. 1681. Diaetae Semproniensis, in hanc Ecclesiam *Nemesdömölkiensem*, Templo tum penitus carentem, restricti sumus, ubi tum R. D. *Stephanus Tóth*, eodem tantum Anno ordinatus, Pastorem agebat, et quia commodo carebat Ecclesia Oratorio, sacra sub divo, ut plurimum, peragebantur, Auditoribus una cum Pastore omnibus aëris intemperiei expositis. Et quanquam juxta Explanationes Regias, licuerit plebi extraneae infantes ad baptismum, puerperas ad introductionem, Neogamos quoque ad copulam, in hunc locum Articularem mittere, contra leges tamen patrias, id quoque Inclytus Comitatus prohibuit, literis (ut vocant) currentalibus mulctam duodecim florenorum singulis imponendo, qui aliquid eorum attentarent. Providentes igitur Dni Patroni mala et incommoda, quae ex his a Plebanis miserae plebi evenire possent, praefatos P. Dnos *Michaëlem Ostfi*, nec non *Nicolaum Vidos* rursum ad suam Majestatem ablegarunt, qui exposita prius apud Illustrissimum Excellentissimumque Dominum Ludovicum Battyáni Cancellarium Aulicum nec non supremum comitem hujus Comitatus Castriferrei, ablegationis suae causa, non sunt admissi ad instantiam suae Matti porrigendam, verum ipse Dominus Comes scriptotenus mandavit Dno Vice Comiti, ne in hoc passu Augustanae Confessionis addicti turbarentur, quinimo item D. Vice Comes tam Plebanis quam Comitatu significaret, in praescriptis devotionibus ac ritibus peragendis juxta explanationes Regias, debere eosdem libertatem salvam habere, ideoque ratione illarum devotionum cessavit illa praehibitio, licetque etiam de facto Auditoribus extra locum Articularem degentibus, ad devotiones peragendas adire suos pastores in locis Articularibus degentes, insi quosdem vel distantia loci vel solita socordia ac pigritia detineret. Quia vero praefatus R. D. *Stephanus Tóth*, tanto gregi huc Dömölkinum ad sacra confluenti sufficere posse non videbatur, ideo Anno 1733. Dominica ultima Trinitatis in Eccliam introductus sum, qui jam antea adhuc in Martio vocatus eram, ut communibus servitiis, eo magis tam frequenti auditorio satisfaceremus, prout usque ad Annum 1737. diem 24. Augusti in hac messe spirituali cooperati sumus, quo tempore, dum idem R. *Stephanus Tóth* vocatus fuisset in Ecclesiam Bődögeiensem, placuit Dominis Patronis eum dimittere ob eam praecipue causam, quod neuter nostrum erat gnarus linguae Germanicae, in cujus locum volebant tale subjectum introducere, quod non nunquam et Germanicae nationis hominibus, huc accurrentibus in negotio Religionis consolationem impertire posset. Quia vero talis vir non facile reperiebatur, ideo totum Ecclesiae onus meis solius humeris incubuit ad Annum 1743. quo tempore ante Nativitatis Domini ferias, in Adventu Domini ordinatus in Collegam mihi R. Cl. Dnus *Sigismundus Kis*, tum ex Universitate Vittenbergensi redux, cum quo utrique per spatium duorum Annorum utrique nationi satisfacimus. Ast eodem quoque Anno 1745. die 3. Martii ad Ecclesiam Nagy-Vásonyiensem misso, rursum totum Ecclesiae negotium ipse solus, ad praesentem usque diem suffere non sine lassitudine cogor.

Cum itaque ad hanc unicum Nemes-Dömölkiensem Ecclesiam omnes hujus Districtus Kemenesallyensis et circa eum existentes Augustanae Confessionis homines confluerent, quia Templo seu Oratorio competenti carebant, in area domus Parochialis exstructis sub duobus tabernaculis sacra peragebantur, feriis autem solennioribus concurrente numerosiori plebe, quia locus angustior erat, quam qui capere eam posset, coacti sunt in Coemeterio satis spatiose sacras conciones audire, non sine ingenti labore et molestia, imprimis concionatorum. Cui malo remederi volentes, Anno adhuc 1736. P. ac G. Dni Patroni iteratis vicibus ad suam Caesareo-Regiam Mattem recurrentes, reverenter institerunt, ut sua Mattas pro aedificando commodo Templo locum competentem dare, ac per exmissos Inclyti Comitatus homines

excindi et assignari facere dignaretur. Tandem post iteratas instantias, mandatum est a sua Matte, ut Comitatus per exmissum eatenus Vice Comitem investigaret locum illum, seu fundum Parochialem, qui hactenus adhuc prae manibus nostris erat, quanta esset capacitatis et num pro Templo aedificando domoque Parochiali esset sufficiens; exmissus itaque P. D. Stephanus Rosti p. t. Vice Comes, cum Dnis Judlium, juratisque Assessoribus, praesentibus etiam P. ac G. Dno *Francisco Nagy* de Fölső-Bük, respective Dno Terrestris hujus possessionis Nemes-Dömölk ac aliis quibusdam, circumferentiam loci seu fundi Parochialis perspexit, ac per orgias mensus, invenit septuaginta septem orgiarum esse eundem, expiscatus etiam multitudinem huc confluentis gregis, illum pro domo parochiali, nec non Templo tot millium hominum capaci minus idoneam esse recognovit, ideoque in proximo tum sequenti congregatione Comitatus visa et investigata referens, alium nobis ampliorem locum pro Templo nobis dari deberi testatus est. Cujus testimonio non contentus Comitatus rescripsit Suae Matti, locum illum esse sufficientem, quinimo si locus ille nos non caperet, sufficientia esse in Districtu Kemenesallya Templa, quae etiam Evangelicis paterent, si Plebanos audire vellent. Recurrit igitur rursus Viennam P. D. *Michaël Ostfi*, ac pro commodiori nec non ampliori loco instans, nihil aliud obtinere potuit, quam quod Comitatus Suae Matti rescripserat.

Tandem pertaesi tot malorum, ab Anno 1732. usque ad Annum 1743. in summis angustiis sub divo tempore cultus divini exantlatorum, Dni Patroni una cum plebe statuerunt, in eodem etiam fundo parochiali in quantum ejusdem angustia permetteret. Templum seu Oratorium exstruere, excitantibus eosdem ad hoc etiam nonnullis adversae Religionis hominibus. Igitur Anno praescripto 1743. Dominica 2. post Epiphanias multitudinem ad concionem confluentem allocutus sum, quaerens, num omnes Auditores haberent animum aedificandi Templi in eodem loco parochiali, et num sumptus etiam ad illud sufficientes dare et necessarios labores prompte praestare vellent; promittentibus et affirmantibus id omnibus, sequenti die Martis, rogavi, ut ex singulis pagis bini ex praecipuis auditoribus convenirent, ut de modalitate inchoandi ac aedificandi illud sacrum opus consultarem. Qua quidem die advenientibus etiam quibusdam Dnorum Patronorum, electi sunt imprimis Inspectores, qui aedificium urgerent et procurarent, P. ac. G. Domini Nicolaus *Vidos*, Andreas *Horváth*, Michaël *Csiba*, Georgius *Káldi*, nec non Michaël *Vetsei*, deinde mihi injunctum est, ut per pagos exirem, et auditores cujusvis sortis ad liberalitatem exercendam exhortarer, et quis quantum pro aedificio promitteret, annotarem ac successu temporis exigerem, tandem, ut materialia, lapides nimirum, lateres, ligna primo vere conveherentur. Hinc praenominatus D. Michaël Vetsei ad possessionem Tárnok dictum in Comitatu Szaladiensi existentem, una cum conducto Fabro lignario Ginziensi missus est, ac ibi a Dnis Terrestribus trabes pineas, singulas quatuor crucigeris emtas, numero trecentas succidi curavit, quarum major pars tandem Mense Junio huc transportata est. Praeterea in Martio nec non Aprili lapides de montibus Ság, Kis-Somlyó, Hertseg et Miske quam plurimis plaustis convecti sunt, lateres vero in possessione Asszonyfalva igne durati, ac inde deportati sunt; quibus sic rite praeparatis, tandem Anno 1743. die 7. Maji convocata concione sermonem sacrum ex I. Cor. 4. 9. de vero et unico Ecclesiae fundamento habui praemissisque ardentibus pro felici successu aedificii precibus, fundamentum Templi, tres tum praesentes ibidem Pastores: ego nimirum, tum Reverendus D. *Johannes Perlaki*, nec non praefatus D. *Sigismundus Kis* Collega meus, in nomine Sacrosanctae Trinitatis deposuimus laetis omnibus auditoribus, quod jam fundamentum Templi deponi viderent, et de felici progressu et eventu aedificii omnes bene sperarent.

Cum itaque Deo iuvante per tempus vernum, aestatemque subsequentem cresceret opus, et jam ad Mensem Septemb. parietes fere ad summitatem essent producti, trabes, tigni quoque dedolati, vicini Monachi malevola invidentia tacti, ad Excelsum Consilium Posonium

recurrerunt, ac sinistre Consilium Excelsum informantes, quod non in debito parochiali loco, sed extra illum, partim in fundo Domini Terrestris, partim in via Regia in praejudicium et damnum Dni Terrestris, atque viatorum aedificaretur illud aedificium, ab eodem Excelso Consilio extorserunt mandatum ad Inclytum Comitatum, per quod mandabatur, ut Comitatus per exmissum Dnum Vice Comitem, non modo inhiheret opus, verum rebus sic stantibus seque habentibus, uti accusatio proposita fuerat, etiam demoliretur. Egressus igitur Dnus Vice Comes, Adamus Selyestyeyi, investigans negotium, expositionem Adversariorum coram Excelso Consilio factum, falsam esse deprehendit, aedificiumque illud non extra fundum parochialem, sed intra eundem situm, sine praejudicio et damno Dni Terrestris invenit quidem, attamen operarios ab opere desistere jussit, quoad Excelsum Consilium de eo aliud determinaret, unde fere per tres menses a labore cessatum est.

Fluctuante igitur in hoc negotio, quid agendum esset, P. ac G. Dnus *Michaël Ostfi* rursum ablegatur Viennam ad Sacratissimam Serenissimam Reginam Dominam Mariam Theresiam, ibique re tota commendata P. ac Dno Jacobo *Kuntz* Agenti, descendit spem metumque deferens. Auditores vero longioris morae impatientes, spe firma in solius divinae clementiae bonitate fixa, operarios denuo advocatos habuerunt, eosque laborem reassumere jusserunt, qui, quoad eos rigor brumae ab opere non deterruit, indesinenter laborando, non modo structuram parietum finierunt, verum et superiorem tecti partem scandulis texerunt; sequenti vero Anno rursum labori intenti, tandem Deo auxiliante in Mense Novembri totum opus finierunt. Dedicatio etiam solemniter peracta est Dominica secunda Adventus Domini, die nimirum sexta Decembris, Anno Dni Millesimo Septingentesimo quadragesimo quarto, in qua dedicatione Admodum R. Clarissimoque Dno *Josepho Perlaki* Ecclesiae Nemeskériensis pastore, primam concionem ex Esai. 51. v. 3. habente, ego pro textu concionis meae assumsi ejusdem Esai c. 56. v. 4., 5., 6., 7. et 8. Rndo Dno Sigismundo *Kis* Collega meo versus Hungaricos ex Esai 57., 15. perorante summe autem Reverendo Clarissimoque Viro Dno *Johanne Sipkovits*, pastore Ecclesiae Tétiensis, nec non coeterarum in inferiori Hungaria existentium superattendente, sacrum hocce opus devota oratione ac benedictione Episcopali claudente.

Inter haec dum in Ecclesia Dei laeta tristibus permiscentur adhuc Anno D. 1733. status Evangelicus apud suam Mattem humillime instabat, ut juxta punctum quintum Resolutionis Commissionis Pestiensis, adhuc Anno 1731. die 21. Martii emanatae Superintendentes seu Superiores iisdem creare permetteret, qui Ecclesias, adhuc a persecutionibus praeteritorum Annorum intactas, curarent, quod quidem iisdem benigne concessum est, ut nimirum quatuor in toto Regno Superintendentes, tres in superiori, unus autem in inferiori Hungaria ordinarentur, qui doctrinae et moribus ministrorum sibi subjectorum invigilarent. Ordinatis igitur in Transdanubianis partibus tribus Superitendentibus, restabat adhuc quartus in his Cis-Danubianis partibus, ad quem constituendum, dum e superioribus partibus per Dominos Patronos, hujates etiam Domini Patroni, signanter saepe nominatus Dominus Michaël Ostfy, qua Ecclesiarum nostrarum in hac inferiori Hungaria praecipuus patronus et curator sollicitarentur, tres ad hoc officium Superintendentale, ex praecipuis Clarissimis Dominis Pastoribus Patriae filiis; puta admodum R. Dominus *Johannes Tóth Sipkovits*, Ecclesiae Tétiensis Pastor, et almae Fraternitatis senior, *Andreas Torkos*, Ecclesiae Jaurinensis, nec non *Johannes Sartoris* Nemes-Csóiensis Ministri Candidati sunt, sed votis tardius collectis, intereaque defuncto praefato Dno Torkos, facta est synodus Generalis, non contrariante Sua Matte Regia, in possessione Felpécz Comitatus Jaurinensi adjacente Anno D. 1736. die 10. Septembris, ubi in locum Domini denati Torkos communi suffragio et voto candidatus est Admodum R. C. Dominus *Samuel Serpilius* pastor Ecclesiae Semproniensis, collectisque votis caeteros candidatos, quamvis absens tum ab illa Synodo, superavit. Igitur ab eadem

Synodo ad deferendum hoc munus mittuntur plurimum R. Cl. D. *Samuel Németh* Jaurinensis, nec non *Georgius Fábr*i Vadosfalviensis Eccliarum Ministri, (quibus ego quoque adjunctus sum, et una nobiscum, P. ac Gr. Dnus *Georgius Fabricius*, fori utriusque advocatus peritissimus), quos tandem secutus est admodum R. Cl. D. M. *Ludovicus Fridericus Cless*, Pastor Ecclesiae Germanicae Nemes-Csóiensis. Dumque Sempronium venissent, Inclytus Conventus Semproniensis in Conventualem domum convenit, ubi dum adventus sui et suorum Coalegatorum causam exposuisset praefatus D. Fabricius, Patroni Sempronienses primum quidem se huic Synodi petito opposuerant, nolentes permittere, ut Ecclesiae ipsorum Pastor in Superintendentem ordinetur, veriti, ne quid inde detrimenti Ecclesia eorum, Austriae vicina patiatur; verum rationibus et argumentis, praefatorum ablegatorum victi, cesserunt, ac negotium arbitrio praedicti R. Domini Electi Superintendentis Samuelis Serpili commiserunt, qui dum petito Synodi fere annuisset, acriter se ei opposuit Collega ejusdem, R. Cl. Dominus *Sigismundus Pilgram*, qui, quia Prior Pastor erat ejusdem Ecclesiae, (non tamen Patriae, Filius sed alienigena) noluit permittere, ut quem antea praecedebat, illi subjiceretur. Tribus itaque diebus de hoc negotio tam in Conventu, quam domi disputantibus spem quidem ablegatis dedit D. Serpilus, verum cum frustra per sex fere Annos expectatus, ac aliquoties requisitus, se ad assumendum munus superintendentale nequicquam resolvisset, tandem tantae morae pertaesi Domini Pastores et Patroni, in Conventu Jaurinensi statuerunt, quod siquidem Admodum R. D. Johannes Sipkovits respectu votorum in praefata Synodo, secundus fuisset a Domino Serpilio, igitur illud officium Episcopale assumere deberet, qui super eo requisitus, quamvis summa ope illud onus a se amovere nisus fuisset, victus tandem praecibus et obtestationibus Dominorum Ministrorum ac Patronorum non sine lacrimis, tandem assensit.

Igitur Anno Domini 1742. Mense Januario Domini Pastores et Patroni Jaurinenses determinarunt pro loco inaugurationis Domini Superintendentis Templum Vadosfalvense, mihiq; per saepe fatum Dominum P. Ostfi injunxerunt, ut cum praefato Clarissimo Domino *Georgio Fabri* de die et tempore ejusdem solemnitatis dispositionem facerem. Quia vero ego nihil in votis magis habui, quam ut haec sancta, tam diu desiderata nostra intentio, tandem optatum sortiretur effectum, nihil moratus, Vadosfalvam sum profectus, ubi cum praenominato Domino Fabri pro Terminio ordinationis praefiximus diem 24. Mensis Februarii, Anni ejusdem millesimi septingentesimi quadragesimi secundi, datisque hinc inde literis Ecclesiarum Ministros ac Dominos Patronos certiores reddidimus, simulque ad hocce sanctum negotium exequendum, honorifice invitavimus. Concursum est undique frequenti numero. Aderant admodum R. Cl. Domini *Joh. Godofridus Ertelius* Semproniensis, *Samuel Némethi* Jaurinensis, *Gregorius Fabri* ejusdem Ecclesiae Vadosfalvensis, N. *Magdo Szombat-helyiensis*, *Johannes Clementis* Malomsokiensis, *Johannes Perlaki* Gergeliensis, *Franciscus Szakonyi* Dobroniensis, N. *Georgy Bánkiensis*, atque Ecclesiarum Pastores, Patroni similiter Sempronienses, Jaurinenses Ginzienses caeterique ex Pagis quam plurimi, ibique die 26. Febr. cum consessum esset, de Instructione, Reversalibus, Canonibus, ac aliis requisitis actum est. Sequenti autem die, praesentibus praeter nostrates etiam Perillustri ac Generoso Domino Lazaro Nitzki Vice Comite Comitatus Semproniensis, ut et Plebano Mihályiensi, nec non innumera plebe, quam vix templum capere poterat, inchoatum est inaugurationis negotium. Et quidem D. Pastor loci solitas ad altare, ut vocant, collectas absolvit. Mox D. Rndus *Németi* Jaurinensis, ex I. Tim. 3., 1. sermonem de requisitis boni Episcopi in suggestu habuit, Dnus *Ertelius* Semproniensis praemissa longa, eleganti ac docta oratione Hungarico idiomate, ad altare, dum electum Dominum Superintendentem serio officii sui admonuisset, adjuravit, ac ordinavit, Pastoribus ordinatum Superintendentem circumstantibus, ac impositis super caput ejusdem dextris, benedicientibus. Ultimo ego Ecclesiam militantem, castra nempe Christi, ex Cant. 6. v. 9. versibus Hungaricis ex cathedra proposui, ac pro felici gubernio novi Superintendentis ardentem cum toto Auditorio orationem habui, populoque benedixi. Egressum est

e Templo hora fere tertia pomeridiana et ad candelam pransum est. Finito cibo, rursum de Ecclesiarum negotiis actum est, et quidem, ut in Dioecesi Jauriniensi Dominus *Samuel Némethi* senioris officio fungeretur. In Kemenesallyensi ulterius etiam Revdus Dominus *Alexander Iványi*, uti hactenus, in quantum vires senectutis paterentur, maneret, Plurimum vero Rndus Cl. Dominus *Georgius Bárány* Ecclesiae Szent-Lőrintziensis Pastor, in Comitatibus Tolnensi et de Baranya, nec non aliquas in Simegiensi, nomine senioris regeret. R. D. *Fabri* Generalis notarius seu orator omnium Ecclesiarum constitutus est. Quibus finitis sequenti statim die nimirum 28. Februarii, necdum dilabentibus Dominis Pastoribus, praeter me (quem oportuit in Ecclesiam properare) ac Dominis Patronis novus Superintendens ordinationem Ministrorum in eodem Templo inchoavit, et quidem Humanissimum Dominum *Michaelem Németh*, Rectorem hactenus Szalokiensem, Candidatum Ecclesiae Kertaiensis solenniter ordinavit. Ex hac congregatione deputati sunt etiam P. ac Generosi Domini *Jobus Zmeskal*, nec non *Stephanus Torkos*, qui Posonium ascendendo, ordinationem summe Rndi Domini Superintendentis Excelso Consilio Regio referrent.

Rebus itaque sic ex sententia peractis, quia praefatus Rndus Dominus *Alexander Iványi*, non tam ob aetatis suae gravedinem, quam ob nimium aurium defectum, ex quibus tantopere laborabat, ut elatum etiam ad aures clamorem audire vix poterat, ob idque negotia sua senioralia difficulter peragere valuerat, se muneri suo debite respondere minime posse agnoscens, summe Reverendum Dominum Superintendentem literis suis sollicitabat, et ut in locum ejus alium vegetiorem Ecclesiisque regendis aptiorem eligeret ordinaretque, rogabat; ab aliquibus etiam Dominis Pastoribus ad hoc praefatus Dominus Superintendens admonebatur, igitur Anno 1743. tres ex Ministris Dioecesi huic Kemenesallyensi adhaerentibus, nimirum admodum Rndum Cl. Virum Dominum *Georgium Bognár* Nagy-Szölősiensis, *Michaelem Szentgróti*, Dörgitsensis Ecclesiarum Pastores, nec non me *Adamum Miskei* elegit ac ad senioratus officium candidavit, missisque ad omnes et singulas in senioratu hocce Kemenesallyensi existentes Ecclesias et earum Ministros literis, ut votis suis ex his tribus aliquem eligerent, eosdem adhortatus est, quorum plurimorum votis, quia ego indignissimus, ad hoc onus subeundum eligebar, ideo idem Dominus Superintendens Anno 1744. die 14. Martii Tétinum in solitam suam residentiam, convocatis plurimum Rndis Cl. Dominis *Samueli Némethi* Jaurinensi, *Gregorio Fábi* Vadosfalvensi, *Johanni Bárány* Felpétziensi, *Johanni Perlaki* Gergelyiensi, *Francisco Szakonyi* Dobroniensi, aliisque pastoribus, me invitum, reluctantem rejecta omni mea excusatione, imparem huic oneri, subjecit, formula solennis juramenti per praefatum Dominum Gregorium Fabri perlecta, benedictionem autem summe Rndo Domino Superintendente, ac caeteris praesentibus pastoribus impertientibus. Dominus autem messis spiritualis, qui in messem suam vel invitos extrudere solet operarios, donis Spiritus sui induat ex alto Ministros suos addatque auxilium, si dedit consilium, ad nominis sui divini gloriam, augmentum Ecclesiae suae afflictissimae, multarumque animarum salutem. Amen.

Dum res praescripto modo Ecclesiae Kemenesallyensis Deo favente utique tolerabiliter fluerent, Abbas quidam Abbatiae Pór-Dömölkiensis, *Odo Koptik* dictus, ut egestati suae succurrere posset, ac aliquas opes colligere, sacellum adhuc circa Annum Domini 1738. in campo Pór-Dömölkiensi penes viam publicam, qua ex possessione Sz.-Márton, in oppidum Ság itur, erexit, in illudque imagunculam ligneam, ut dicebat, B. Mariae Virginis collocavit habitoque mutuo consilio cum Plebano Ságiensi Johanne Zitsi, Anno 1745. circa festum Ascensionis Domini, illam semetipsam movere, ocubis nictare, vultum mutare finxit ac literis suis hinc inde per Regnum divulgavit. Ut autem majorem fidem faceret audientibus, me *Adamum Miskei* una cum consorte mea, ingenti imaginis hujus miraculo motum, Religionem Evangelicam deseruisse, atque Romanam amplexum esse hinc inde literis jactare non erubuit.

Ingenti itaque facto concursu omnis sexus et conditionis hominum Pontificiorum haud exiguos opes sibi comparavit. Sed tandem idem Abbas ob mendacia per Regiam Majestatem e Regno expulsus est.

Praetitulatus vero Dominus *Johannes Sipkovits* Superintendens, posteaquam Ecclesias Cis-Danubianas Annis quatuor fideliter rexisset, tandem Anno Domini 1746. die 22. Jan. in Domino placide obdormivit, et in Templo Tėtiensi in ipso pago existenti die 31. ejusdem Mensis honorifice est tumulatus. Cujus inhumationis tempore praesentes ibidem Domini Patroni, nec non Pastores, ad futuram Superintendenturam candidarunt Plurimum Rndos Clarissimosque Dominos, *Josephum Perlaki* Nemes-Kériensis, *Gregorium Fábri* Vadosfalvensis, *Samuelem Némethi*, nec non M. *Josephum Torkos*, utrumque Jaurinensis Ecclesiarum Ministros, collectisque undique votis, quamvis praefatus Dominus Torkos caeteros Dominos Candidatos superaverit, ille tamen munus hoc certas ob rationes detractavit, atque cum caeteris vota sua in praenominatum Dominum *Josephum Perlaki* transtulit, qui tandem in Conventu Nemes-Dömölkini in Templo habito, Die 23. Aprilis Anno eodem rite in Superintendentem per saepefatum Dominum *Gregorium Fábri* inauguratus, ordinatus est.

Hanc talem, qualem Ecclesiae Dei pacem rursus inturbavit tempestas gravissimarum persecutionum, in his Cis-Danubianis partibus per Episcopos Jaurinensem, Veszpremiensem, nec non Quinque Ecclesiensem contra Christi fideles excitata. Annis siquidem 1748. et 1749. Ecclesias a tempore Comissionis Pestiensis adhuc Anno Domini 1721 celebratae plantatas, expulsi ex iisdem Pastoribus et Scholarum Rectoribus imprimis in Comitatus Sümegiensi, Tolnensi et de Barana, everterunt, eis in ditionem Plebanorum traditis. Imo praeter illas etiam alias quasdam a memoria hominum prae manibus Evangelicorum habitas ademerunt, inter quas praeter Ecclesiolas Getseiensem, ac Babotiensem in Jaurinensi, nec non Petend in Veszpremiensi, Comitatus habitas, etiam *Jaurinensem*, Matrem nimirum omnium in inferiori Hungaria existentium Ecclesiarum ex mandato Excelsi Consilii Regii, annuente Regina Serenissima, occuparunt, dissipata ex inde schola, ejectisque Dominis Pastoribus. Contra tales, qui a Romana Religione vel ad Augustanam, vel ad Helveticam Confessionem transivissent, (quos pro Apostatis habent) a Consilio Excelso Locumtenentiali mandatum ferentes, ut tales ubicunque reperti, capi, incarcerationi et ad ejurandam Religionem Evangelicam cogi possent, ac deberent, illudque mandatum tam late interpretati sunt, ut et tales, qui vel patre vel matre, vel utroque parente pontificio nati essent, etiamsi nunquam Romanae Religioni se adjunxissent, si tamen vel patris vel matris Evangelicae personae fidem secuti essent, virtute illius mandati pro apostatis habendos, ideoque capiendos ac vexandos esse intelligerent, unde talium personarum persecutio vehementer increbuit, captis Papae aliquot Augustanae et Helveticae Religionis hominibus utriusque sexus. Hujus persecutionis gravitatem senserunt etiam multi Juvenes ac Virgines nobiles, quorum vel quarum aliquis parentum Romanae Religionis fuit, tales enim contractis sponsaliis per Ministros Evangelicos, etiamsi uterque neogamorum Evangelicae Religionis fuisset, copulari non sunt permisi; quinimo quum quidam Calvinianorum Ministrorum tales copulassent, mulctati sunt quidam centum, quidam ducentis et amplius Imperialibus. Multi post contracta sponsalia vix post unum annum copulari potuerunt. Incolarum possessionis *Vanyola* dictae, in Comitatu Veszpremiensi existens Augustanae Confessionis addictorum septem capti sunt, quod Templum suum Episcopo Veszpremiensi non permiserunt, sed illi se mascule opposuerunt, ac quidam eorum Veszpremi, quidam autem Simegii diris carceribus sunt macerati, donec post Nostratium humillimam instantiam Sua Majestas Regia mitigavit illius mandati sensum et sic captivi sunt dimissi sponsique cum sponsabus tuto copulari potuerunt. Inter has persecutiones etiam Ecclesia *Dobroniensis* ingentem passa est injuriam siquidem Monachi Pauliniani Papenses, qua terrestres Domini illius Pagi, omnia bona immobilia Ecclesiae violenter

ademerunt, excepta parochiali domo et Templo, quae etiam ad se traxissent, nisi se illis pastor illius Ecclesiae Adm. Rndus Dominus *Franciscus Szakonyi* mascule opposuisset, violentiae eorum obsistendo, et saepius ad suam Majestatem Viennam non sine multis fatigiis et expensis recurrando, et ut agri prataque Ecclesiae violenter ablata restituerentur, instando, quae et tandem restituta sunt.

Inter haec mala animo anxius praefatus summe Reverendus Dominus Superintendens *Josephus Perlaki*, ex pede dextro vehementer laborare coepit, morbo sine dubio podagrico, quod malum adhuc ante susceptum Episcopatum sensit quidem, sed de die in diem in tantum dolor invaluit, ut ne incedere quidem potuerit, ad quem dolorem leniendum atque remedendum ab auditoribus suis incitatus et fere compulsus et coactus, cuidam Medico Doctori Viennensi germano Religionis Pontificiae se curandum tradidit, qui Anno 1749. per aestatem et majorem autumnii partem, non sanando, sed magis cruciando, dum eundem curasset, effecit, ut praefatus Dominus Superintendens Anno eodem, die 30. Octobris finem tam dolorum, quam vitae et officii in sua parochia Nemeskeriensi sortiretur Anno aetatis suae 48. non sine ingenti auditorum suorum dolore, vir longiori vita dignus, tam ob zelum erga sinceram Religionem, quam et summam eruditionem linguarum Hebraicae et Graecae praeter Latinam peritissimus contra Ministros exorbitantes acer et severus.

Translato hoc modo ad beatam aeternitatem praefato Domino Superintendente, Spectabiles ac G. Domini Patroni rursum candidarunt ex praecipuis Ecclesiarum Ministris quatuor; nempe Rndos ac Clarissimos viros Dominos Johannem Godofridum *Ertelium* Semproniensis, Gregorium *Fábri* Vadosfalvensis, Samuelem *Németi* Jaurinensis, tum Ecclesia sua privatum, nec non me Adamum *Miskei* Nemes-Dömölkiensis Ecclesiarum pastores, collectisque undique votis, sors cecidit super praefatum Dominum *Gregorium Fábri*, qui tandem Anno Domini 1750. die 21. Aprilis in Templo Vadosfalvensi legitime in superintendentem est inauguratus, per praementionatum Dominum *Németi* adjuratus, me Adamo *Miskei*, ex Ezechielis cap. 3. 16. 17. sermonem de requisitis boni ac fidelis superintendentis ex Cathedra coram toto auditorio habente, ac concionante. Quem summus Pastor Ecclesiae suae, Dominus noster Jesus Christus in emolumentum, stabilimentumque Ecclesiae suae afflictissimae, praecipue in nominis sui divini gloriae augmentum, quam diutissime servet incolumem dona, Spiritus sui Sancti in eo augendo, ex animo praecor. Amen!

Verum tamen Episcopatus praefati Domini *Gregorii Fábri* haudquaquam fuit diuturnus. Siquidem dum Anno Domini 1751. Generosus Dominus *Blasius Kisfaludi*, in eadem Possessione Vadosfalva, in proprio suo nobilitari fundo capellam extruxisset penes Templum nostratum orientem versus, crucifixique imaginem penes illam erexisset, accidit, quod dum ad illam capellam in honorem Stephani Regis dedicandam ipso festo ejusdem Regis, die nimirum vigesima mensis Augusti dedicandam ex toto Districtu Rábaköz Pontificii cum Plebanis et vexillis concurrissent, Vadosfalvenses et alii Augustanae Confessionis addicti Rábaközienses, veriti, ne sub hoc praetextu Templum eorundem occuparent Pontificii, semet opposuerunt utrisque pagi finibus curribus fimo oneratis, concatenatis, obvallatis et post multas altercationes cum pontificiis, filium G. Domini *Ladislai Rado*, nomine *Stephanum*, extra pagum exeuntem comprehendissent, nostrates ex pago baculis, fustibus et clavis eruperunt, congressique cum Pontificiis, multis illorum verberatis et vulneratis, illos fugarunt, uno ex illis etiam illic mortuo, stante eo tum Diaeta Posonii. Ob quam violentiam quadraginta quatuor per milites Comitatus sunt capti, inter quos erant etiam quatuor foeminae, ac in arces Kapuvár, Léka, Keresztur, Nisider, Lánsér ad diros carceres rapti per integrum Annum et fere menses septem sunt macerati, quorum duo ex carcere fuga sibi consuluerunt, duae mulieres a Religione defecerunt et sic sunt dimissae caeteri acerrimis verberibus sunt affecti, quibusdam 150, quibusdam centum, nonnullis quinquaginta plagis, me tum Vadosfalvae feria secunda

Hebdomadae majoris praesente, penes eandem capellam datis, quas tamen laeto animo perpeti sunt, gratias agentes Domino Christo, quod propter ejus nomen in eadem septimana passi fuissent, qua ipse Dominus pro eis passus fuisset, et haec sunt perpassi Anno Domini 1753. Nobiles vero, qui praesentes erant in eodem tumultu, ad Comitatum citati, convicti, et fere ter mille et octingentis florenis sunt mulctati; praementionatus autem Dominus Ladislaus Radó ad unius Anni carceres Kapuvárienses damnatus, dum fere medium Annum illic exegisset, depositis ducentis florenis dimissus vix per medium annum postea supervixit, domi suae mortuus. Praetitulatus etiam Dominus Superintendens in arce Kereszturiensi dimidium fere Annum captivus detentus et tandem his conditionibus dimissus est et officio superintendentali privetur ac ex Ecclesia Vadosfalvensi discedat, alibi in quacunque Ecclesia officio suo Pastoralis tuto fungi queat, unde in Ecclesiam Kertaiensem se transferre debuit.

Praeter haec mala accessit et illud quod in Comitatibus Vespremiensi, Saladiensi nec non aliis quoque pastores prohibiti sunt munia sua in Ecclesiis suis filialibus peragere, Ludi Magistri in iisdem manentes ab concionandi munere sunt inhibiti, et nisi praecum peractio eis est permissa. Calviniani, ne nostratibus ministris solvant, eis mandatum est, illorum quoque in Ecclesiis nostris habitantium solutionem sibi Plebani vindicarunt.

Privatis modo praenarrato Ecclesiis Cis Danubianis Superintendente, tandem Domini Patroni et Ministri Ecclesiarum huc N. Dömölkinum Anno Domini 1754. die 15. Maii convenerunt, ac Rndum Dominum *Samuelem Német*, Ministrum Ecclesiae Tétiensis jam tum valetudinarium in Superintendem inaugurarunt, formulam juramenti eidem praelegente R. D. *Josepho Torkos* Ecclesiae Semproniensis Pastore, qui tamen officio hocce Superintendentali diu fungi nequivivit, crescente enim in dies magis atque magis morbo, tandem Anno Domini 1756. die 12. Januarii fatis cessit, in cujus exequiis ego sermonem funebrem ex 2. Tim 4. 6. 7. 8. tractans de arte beate moriendi habui.

Remoto igitur a munere Superintendentali per Regiam Majestatem praelibato clarissimo Domino Gregorio Fábri, per mortem autem repentinam sublato adhuc Anno 1753. die 20. Februarii P. ac G. Domino *Michaële Ostffi* supremo Ecclesiarum Inspectore, prout et praefato Domino Samuele Németi, Ecclesiae Cisdanubianae tam Superintendente quam supremo Curatore destitutae, consultum eis visum est, ut in locum utriusque alii digni viri surrogarentur, ideo eligentes pro supremo Inspectore in locum defuncti Domini Ostffi P. ac D. Dominum *Johannem Vitnyédi*, idem cum caeteris Dominis Patronis ad officium Superintendentale candidavit ex Dominis Rndis Pastoribus plurimum Rndos Dominos *Johannem Sartoris* Nemes-Csóiensis, Davidem *Krisán* Oroszlánkőviensis, Andream *Magdo* Szombathelyiensis Ecclesiarum Ministros, ut et me Adamum *Miskei*, collatisque votis, quamvis magna pars votorum in hanc sententiam inclinasset, ut ego regimen Ecclesiarum capesserem, quia tamen ob ingravescentem meam aetatem, et oneris superintendentalis magnitudinem, officium illud assumere renui, simili ratione etiam Rndus Dominus Sartoris, Dominus Magdo autem et Dominus Krisar, quia sub Dominio Pontificiorum Dominorum terrestrium constituti erant, convenientibus utriusque status viris Anno 1756. die 6. Aprilis in hanc Ecclesiam Nemes-Dömölkiensem, visum est illis aliquem ex junioribus hoc sancto munere dignum eligere. Itaque communibus votis et suffragiis electus est P. Rndus Clarissimusque Vir Dominus *Johannes Bárány*, Ecclesiae Felpétziensis Pastor, quem tandem die 7. ejusdem Mensis in hoc Templo Nemes-Dömölkiensi praesentibus quam plurimis Patronis, ut et viris Ecclesiasticis, nec non quibusdam Plebanis et Benedictinis Monachis ego Adamus Miskei habito prius ex Epistola ad Col. cap 4. 11-17. eleganti sermone de officio Episcopi ordinavi praelegens eidem formulam juramenti Superintendentalis, coeteris autem Dominis Pastoribus eidem benedictionem singillatim per impositionem manuum

impertientibus. Cujus muneri Deus ab alto benedicat vitae diuturnitatem, robur tam animi quam corporis addat ad solamen Ecclesiae affletissimae, Amen.

Decedente ex hac mortalitate Anno Domini 1756. die 24. Novembris Plurimum Reverendo Clarissimoque Domino *Johanne Sartoris*, Ecclesiae Nemes-Csóiensis V. D. Ministro, Auditores Csóienses Collegam meam admodum Revdum Domini *Ladislaum Mlinarik*, ex Ecclesia Kertaiensi in hunc Nemes-Dömölkiensem Ecclesiam translatum, adhuc in Adventu Domini ejusdem Anni pro successore pie defuncti Johannis Sartoris honorifice invitarunt, qui in Januario ad illos accedendo, sine scitu Patronorum Kemenesallyensium, cum Nemes-Csóiensibus convenit, contractu, per literas sigillis munitas, facto, sub hac quidem spe, quod si Kemenesallyenses tantum salarii eidem promiserint, quantum Csóienses praemiserant, ulterius quoque in hac Ecclesia Nemes-Dömölkiensi remanebit. Quod salarium quamvis patroni Kemenesallyenses eidem se daturos dixerint, ille quoque ulterius etiam in hac Ecclesia servituum publice ex Cathedra in templo significaverit, tamen N.-Csóienses a contractu sigillis confirmato recedere noluerunt, praecipue ob hanc causam, quod literis suis jusserit eos currus pro rebus suis pro die 20. Februarii mittere, quos illi dum misissent, repulerunt eos quidam ex auditoribus Nemes-Dömölkiensibus. Unde graves ortae sunt rixae inter has duas Ecclesias, donec tandem, Summe Revndus Superintendens *Johannes Bárány* cum P. Domino supremoInspectore aliisque Revdis Dominis Pastoribus et Patronis judicialiter causam hanc revidens, eundem pactis suis stare et Csóinum se conferre jussit, qui etiam die 25. Aprilis cum rebus suis eo se contulit. Sed Anno 1759. iterum revocatus est in hanc Eccl. Nemes-Dömölkiensem.

Sed nec summe Reverendo Domino Johanni Bárány officio superintendentali recenter assumpto diu fungi licuit; siquidem Anno Domini 1758. mirabili in interioribus partibus contracto morbo die 15. Januarii ejusdem Anni in domo sua Parochiali placide defunctus, die 18. ejusdem Mensis tumulatus est.

Destitutae fato ejus immaturo Superintendente Ecclesiae Cis-Danubianae, rursum Plurimum Rndi Domini Pastores una cum Dominis Patronis huc Nemes-Dömölkinum convenerunt, ubi unanimi voto ex Candidatis Plurimum Rndis Dominis *Davide Krisar*, *Stephano Magdo*, *Sigismundo Kis*, Ecclesiae Tétiensis, nec non *Adamo Balog* Nemes-Keriensis Pastoribus, electus est praenominatus Rndus Clarissimusque Dominus *Balog*, Anno 1758. die 24. Mai, qui immediate sequenti die in Superintendentem per me Adamum Miskei ordinatus et adjuratus est, habito prius de debitis Superintendentis spiritualibus vestimentis, et ornatu Pontificali ex Exodi 28. capite et praemiss. sermone. Cui Deus vitam diuturnam, vires sufficientes, tempora tranquilliora ad hoc munus arduum supportandum, tribuat ab alto, necessariis ad hoc officium donis eundem Spiritu suo Sancto instruendo.

Felici ac beato fato decedente ex hac vita (ut praemissum est) Clarissimo Domino *Johanne Sartoris*, vacante Ecclesia Nemes-Csóiensi, ego Adamus Miskei, per Dominum Superintendentem nec non Patronos missus sum ad ministrandum in illa Ecclesia donec illic Ordinarius surrogaretur. Ubi dum Anno Domini 1757. Feriis Paschalibus ministerio sacro functus fuisset, adductus est quidam Juvenis nostrae Religionis Hasságiensis, *Georgius Német*, qui jam ante duos Annos quandam virginem *Annam Dants*, *Szent-Jakabiensem*, ex hoc Cottu Castriferrei, utroque parente Pontificio natam, sed Romanam Religionem nunquam amplectentem, verum primo etiam adhuc vivente Domino Sartorio in Nemes-Csó nostram amplectentem, sibi desponsaverat. A Plebanis tamen copulatus non est, nisi abjurata Religione nostra Augustanae Confessionis. Ego habito super hoc negotio consilio cum Dominis Patronis Nemes-Csóiensibus, illi judicarunt illos tuto per me copulari posse, cum utraque persona nostrae esset Religionis. Quos dum ex consilio eorundem Dominorum Patronorum

copulassem trina praehabita promulgatione, ac dimissem, Plebanus Szótzeiensis, cujus filialis est pagus ille Szent-Jakabfalva dictus, per Archidiaconum citari curavit me ad Consistorium Sabariense. Termino adveniente, cum ex iudicio eorundem Dominorum Patronorum non comparuissem, siquidem nulla Patriae lex cogat nos ad Consistorium adversariorum comparere, convictus sum in onere centum Imperialium per Clerum. Similiter Dominus *Ladislaus Mlinarik*, jam tum ordinarius Pastor Nemes-Csóiensis, ob copulationem cujusdam virginis Nádasdiensis citatus ac eandem ob rationem non comparens, similiter convictus est. Hinc Clerus data ad Inclytum Comitatum super executione fienda instantia, exmissi sunt Iudices Nobilium ad executionem peragendam ac terras arabiles Ecclesiae Csóiensis occuparunt, ego autem domum meam Nobilitarem in Possessione Kis-Gértze executioni submittere debui, siquidem haec Ecclesia Nemes-Dömölkiensis nulla bona immobilia haberet. Propter hoc, quamvis Domini binis etiam vicibus recurrerent Viennam ad suam Majestatem non sine magnis expensis, nullam tamen consolationem adipisci potuerunt, siquidem sua Majestas sententiam illam convietivam ratam habuit, et ut persolvamus, mandavit. Quare Ecclesia Nemes-Csóiensis depositis centum Imperialibus terras redemit. Ego similiter domum meam Anno Domini 1761, adjunctibus quibusdam Piis Patronis redimere coactus sum. Praeter haec mala intervenit et alia persecutio. Siquidem mandatum ex Regio Consilio emanavit adhuc Anno 1757. quo praeceptum est, ut disparis Religionis hominum liberi, ad Catholicam Religionem amplectendam compellantur, etiam si primitus Augustanam vel Helveticam Confessiones amplexi fuissent. Hinc orta est miserorum puerorum et puellarum ingens persecutio. Non enim permissum est talibus Juvenibus ac Virginibus, liberis talium parentum, vel uxores ducere, vel nubere, nisi abjurata Evangelica Religione, quia et hoc mandatum est, ne Ministri Evangelicorum in Articularibus Ecclesiis, sine scitu et nutu literis Testimonialibus Plebanorum confirmato, quosdam copulare audeant, etiam si sint unius ac ejusdem Religionis, et ex parente utroque ejusdem Religionis essent nati. Unde judicare licet, quanta calamitas presserit tales personas, cum nec Religionem mutare sine laesione conscientiae, nec in perpetuo coelibatu vivere et manere possint. Exsurge tandem Deus, ac plebem tuam consolare!

Verum et hoc mandatum Suae Mattis Anno 1762. die 25. Februarii alio emanato mandato aliquantisper mitigatum est, quod tamen tam Comitatus, quam Clerus occultavit, donec tandem Anno 1763. die 8. Maii exaratis in sua Dioecesi ad Archidiaconos literis Episcopus Jauriniensis significavit, ac mandavit, ne talium ex disparis nimirum Religionis Parentibus natarum personarum matrimonia impedirent, et sic ab eo tempore jam tutius possunt contrahere conjugia.

Cum tandem ego Adamus Miskei in Ecclesiis Szergeniensi et Ságiensi per quatuordecim annos, non tantum labore Scholastico, sed et Concionatoris officio rite functus fuisset, ac Anno Domini 1729. ad munus Pastorale Ecclesiarum Szent-Martoniensis et Vönötkiensis vocatus, in Possessione Miava in Comitatu Nitriensi existente per summe Reverendum Dominum Daniele Krman ordinatus, in illis Ecclesiis per quatuor fere annos servivissem, indeque per adversarios ex mandato Suae Majestatis Caesareo-Regia Domini Caroli Sexti remotus, rursum Anno 1733. ultima Dominica Trinitatis communi omnium Kemenesallyensium Evangelicorum voto et suffragio in Ecclesiam Articularem Nemes-Dömölkiensem translatus exstitissem, in praenominatis Ecclesiis per Annos integros quinquaginta inter varias vitae et officii tempestates Deo et ejus Ecclesiae ministrando sudassem, jam septuagenarius existens, ob senium et corporis infirmitatem, ulteriori in eadem Ecclesia ministerio me imparem esse agnoscens, praecipuo dum Rendus Dominus Ladislaus Mlinarik, Collega meus ipsa Dominica Rogate Anno Domini 1765. fatis cessisset, mea sponte ex Consensu tamen summe R. Domini Superintendentis, honorificis literis vocatus in Ecclesiam Gergeliensem, ut

jam in senectute aliquam quietem habere possem ex eadem articulari Ecclesia, eandem Summo Pastori Jesu Christo recommendando, non sine auditorum Kemenesallyensium dolore et lacrimis, Gergelinum me contuli, ministraturus Deo et ejus Ecclesiae, in quantum Deus mihi vires animi et corporis concesserit, ad vitae meae finem, quem jam non longe distare autumo, ac hic beatam mortem ex misericordia Dei propter merita dulcissimi Salvatoris nostri, brevi futuram certissime spero et confido. Fiat voluntas tua Domine, sicut in coelo, ita in me, terra contemptissima, Amen.

In meum autem successit locum Nemes-Dömölkini Plurimum Rendus Clarissimusque Dominus *Gabriel Perlaki*, ex Ecclesia Lőrintzensi in Inclyto Comitatu Tolnensi existenti illuc vocatus et translatus, in locum autem pie defuncti Domini Ladislai Mlinarik Clarissimus Juvenis Dominus *Johannes Bozzai*, ex Academiis tum revocatus et ordinatus, qui vivant feliciter Deo et Ecclesiae utiliter et fructuose.

A kemenesalji esperesség legrégibb jegyzőkönyvéből. (285-313 l.)

B) A győri esperesség.

19. A bödögei evang. gyülekezetre vonatkozó tanuvallomások 1703-ból.

a) Gyimóti Fassio. Anno Reparatae Salutis MDCCIII. die 23. Febr.

1. *Gyimóti Horváth János* Pápista Törvény-Bíró, Vallom hűtöm szerint, hogy Bödögén nem tudok Kálvinista Praedikátort, sem Evangelikus Praedikátort előbb, hanem egy *Juhos* Praedikátort értem, a kit nyilván tudom, hogy Lutheranus Praedikátor volt. Annorum circiter 70 †.

2. *Gyimóti Bíró, Huszár György* Lutheranus. Vallom hűtöm szerint, hogy a Körmendi Mihály nevű Kálvinista Praedikátor lakott Bödögén a' Tatár feljövétele előtt két esztendővel, vagy harmadféllel, mellyet a veszedelem-is ott ért 's onnét Gyimótra-is járt szolgálni. Annorum circiter 40 †.

3. *Jákai Mihály* Kálvinista törvénybéli Eskütt szintén a' szerint vallom. Annorum circiter 60 †.

4. *Lampért Mihály* Pápista Nobilis Persona és törvényes Eskütt, szintén a' szerint vallom. Annorum circiter 50 †.

5. *Fördős István* törvényes Eskütt szintén a' szerint. Annorum 63.

Ezeket közönségesen vallván, kezünk kereszt vonyásával is megerősítettük.

b) Csóti Fassio. Anno 1703. die 25. Febr.

Én Csóti Törvény-Bíró Ágh Mihály 60 Esztendő Lutheranus. Vallom hűtöm szerint, hogy Bödöge mindenkor Lutheranus Tanító Fárája volt, és Ugodhoz tartozott mind addig mig azokat Pápistává nem tették. Az mint a Gyimóti Ecclesia is Lutherana volt, mert egy *Miklós* nevű Praedikátor ide Csótra is két esztendeig járt, kinek szalonnáját is ellopták abban az időben.

Szöröcsöki János 70 (esztendő) Lutheranus. Vallom hűtöm szerint, hogy a szalonna lopásra reá emlékezem 's tudom, de mivel hogy Pásztorságban töltöttem jobban időmet, azt nem tudom mitsoda Praedikátor volt.

Farkas János, Lutheranus 70 Esztendő. Emlékezem egy *Kardos* Praedikátornéra Bődögén, a' ki felől hallottam, hogy a Barány elvitette a katonákkal, de azt nem tudom mitsoda valláson volt.

Ezen vallásunkat meg erősítettjük Falu-pötsétünkkel.

(L. S.)

c) **Ugodi Fassio.** Anno 1703. die 23. Febr.

1. Én Soós Imre Pápista Ugodi Törvény-Bíró circiter Annorum 80. Vallom hütöm szerint, hogy Bődöge mindenkor Ugodhoz való külső Ecclesia volt, mind addig, mig Ugodot Pápistává tették, az után sem hallottunk Kálvinistát Bődögén mind a' Mirigy halálig, mellyben holt meg a' *Lutheranus Praedikátor*, az pedig a' mostani veszedelem előtt leg-közelebb való mirigy halál volt.

2. Ugyan Ugodi Tót Péter, Pápista, Törvény-Eskütt circiter Annorum 70. Vallom hütöm szerint, hogy Bődöge mindenkor Ugodi Filialis Ecclesia volt, mind addig, mig *Somorjából* egy *Mauritius Praedikátort* hoztunk, a ki talán alig lakott egy Holnapig itt Ugodba. Innen is mindjárt kiűzték s az lett legelőbb is Bődögén Pápistává, még ezután is Lutheranus Praedikátort tudok, hogy volt mind addig ... egynéhány esztendőig, melyikben a Kálvinisták birták.

3. Én Beczők Ferenczné, Lutherana, Annorum 78. Vallom hütöm szerint, hogy Bődöge mindenkor Ugodhoz való volt, ilyen formán tudom pedig, hogy Ünnepen Ugodból a Praedikátor Karátson Éjjel az első Praedikáció után, oda ment Praedikállani, mikor pedig el nem mehetett, az én házamba gyülekeztek a' Bődögiek, mig a Praedikációra harangoztak.

4. Ugyan a negyedik Csöbör Gergely Pápista Törvény-Eskütt Annorum 50. Szintén ezek szerint vallyá, hogy Bődöge Ugodhoz való volt.

5. Ugyan Ugodon Soós Imre felesége Susanna Annorum 60. Vallom hütöm szerint, hogy Ugodi *Kováts nevű Predikátor*, a' ki Lutheranus volt, esküttetett meg az Urammal Soós Imrével Bődögén, ebből tudom 's emlékezem, hogy mindenkor Lutherana Eklésia volt mind a veszedelem előtt leg-közelebb való mirigy halálig.

6. Ugyan Ugodi Kis György Benedekné, Pápista, Annorum 70. Vallom hütöm szerint, hogy Bődöge mindenkor ide Ugodhoz való volt mind addig, mig az Ugodiakat Pápistává tették. Az mint hogy Gyimót is Lutheranus hely volt, az után Pápista birta, most immár nem tudom mitsodák.

7. Én is Ugodi Árki István, Lutheranus, Törvényes-Eskütt, Annorum 55 (?). Vallom hütöm szerint, hogy mikor 1655-ben irtak, Scholában járó Gyermeke voltam, akkor *Csóka János* Nevű *Praedikátor* volt Ugodba, a' kivel együtt jártam Bődögére könyörgésre, 's Predikációra, Péter András nevű német ember házához a' Tatár pusztítása előtt, közelebb ki mirigy halál volt, mind addig Lutheranus hely volt Bődöge, 's a' Pestisben is ugyan a' Lutheranus Predikátor holt meg benne. *Mester* pedig a' meg-nevezett 1655. esztendőben volt *Deseritzki Mihály*, kivel is én Bődögére könyörgésre lévén, a' Hajduk az Erdőn Ugod és Bődöge között találván, könyörgést tettek a' Mihályal.

8. Ugodi Kováts István, Pápista, Törvényes-Eskütt, Annorum 90. Vallom hütöm szerint, hogy mi Ugodiak Bődögiekkel mindenkor egy Praedikátort tartottunk, 's öszve jártunk a' Praedikációra.

Ugodiak meg erősítettük ezen Vallásunkat.

Hrabovszky György bejegyzése a győri esp. jegyzőkönyvében.

20. Károly István esperes bizonyítványa és eskümintája. Kispéc, 1711. márc. 24.

Nos infrascripti Pastores Evang. Ecclesiarum, spectantium ad S. Synodum Jauriniensium et adiacentium Locorum, tenore praesentium notum facimus, Universis singulis, quod ex communi consensu Status Ecclesiastici et Politici elegerimus nobis pro *Supremo Seniore* Virum maxime Reverendum Clarissimum atque Eruditum Dominum *Stephanum Károly*, cui appromittimus etiam nostram omnimodam subiectionem decentemque honorem. Pro firmiori Testimonio praesentes communi nostro sigillo autentico, nominumque nostrorum oppositione corroboravimus. Actum Kis-Péc, Anno 1711. die 24. Martii.

S. Synodi Juratus Notarius Gregorius *Göndör* p. m. Téthiensis.

Georgius *Födemesi* Minister Ecclesiae Malomsokiensis.

Michael *Domján* Minister p. m. Bokodiensis.

Stephanus *Miszlai* p. m. Minister Töszériensis.

Georgius *Bödö* Pastor Patonensis.

Johannes *Kermann* Ecclesiae Móriczidensis Minister m. p.

Andreas *Kopias* Ecclesiae Csikvándiensis Minister.

Petrus *Bors* Ecclesiae Sikátoriensis Minister.

Joannes *György* Ecclesiae Vanyolaiensis Minister.

Michael *Vásonyi* Ecclesiae Tésiensis Minister.

Petrus *Velics* Ecclesiae Oroszlániensis Minister.

JURAMENTUM.

Ego N. Dominorum Ecclesiae Augustanae Confessionis Invariatae Ministrorum in N. N. et adiacentibus Locis habitantium Senior, iuro coram Deo vivo, Patre, Filio et Spiritu Sancto et promitto, quod ego in integro cursu vitae meae, nullam aliam doctrinam profitebor et docebo publice vel privatim praeter eam, quae scriptis Prophetis et Apostolicis comprehenditur et in Formula Concordiae habetur. Quam Confessionem, ut et Domini Ecclesiarum Pastores, curae meae dediti, profiteantur, et in Ecclesiis Dei doceant, diligentissimam adhibiturus curam. Dominis Ecclesiarum Pastoribus, et omnibus Ecclesiis mihi commissis, adjuvante me Spiritus S. gratia, sic praesse studebo, uti pium Verbi Divini Praeconem decet. Canones Almae Fraternitatis Dominis Ministris et mihi in hoc munere Senioratus observare et observari ab omnibus inspectioni meae commissis conabor. Haec omnia ex totis meis Viribus ut impleantur, annitar. Ita me Deus adjuvet Pater, Filius et Spiritus Sanctus, unus Deus et SS. Trinitas. Amen.

A győri esp. jegyzőkönyvéből.

21. Károly István esperes egyházlátogatási jegyzőkönyve az 1711. évből.

a) Anno MDCCXI die 23. Novembr. Visitationem incepit Steph. Károly senior, cum sibi adjuncto pastore Lovász-Patonaiensi, dno Georgio Bödö.

Föl-Péc.

Reverendus pastor, *Samuel Solnai* agros pro quavis seminata habet quinque, tres tenentur quovis anno ter colere, congerere. Quivis proprio opere vivens, dant 16 den. A concionibus funebribus 16 den., a cantu 12., a pulsu 1 gr. 1 tt. carn. 1 mediam vini, 4 currus foeni. Solennes decimas, ut in protocollo quibus plaust. ligarum, tenentur ex decimis 10 urnas educillare.

Dominus rector N. habet agrum unum, sed sub seminata excisum agrum quaerere: tenentur pro quovis anno, quivis agricola 2 frumenti, plastra lignorum 10. Quivis rusticus et nobilis 12 den., viduae 6 den., uterque manent collata voluntate et ministrorum et auditorum.

Téth.

Pastor Téthiensis, *Gregorius Göndör* et consequentes ministri ecclesiarum habent in termino Gyömöreiensi Mátyás-Háza dicto sex jugera pro seminata unius anni, quorum quattuor ex debito ecclesia praefata, post omnem culturam demetere, convehereque, componere in acervum tenentur, reliquos agros habet in potestate colendos proprio aere dnus pastor. Pro anno altero 12 agri Dombrajáro dicto, quorum 4 ecclesia colit pro pastore, reliquos habet in potestate dnus pastor. - Prata reperientur in finibus agrorum. Pecunia in summa fl. 16, a concione funebri 25 den. A copula 25 den. Agricola unum cubulum, incola agricola modum triturator ut messor quoad... ligna sufficientia. Ager pro canabe unus et hortus.

Dominus rector N. habet seminatam unam, in summa fl. 8, quoad... trituratorum et messorum quatuor. Quoad... A pulsu quilibet unum panem, a cantu 12 den., a pulsu 5 den., foeni 2 currus, ligna sufficientia.

Kis-Péc et Kájár.

Pastor ecclesiae habet a quovis oeconomo, sive nobili sive rustico 40 den. medium cubulum frumenti, unum plastrum lignorum. Ab incolis autem 25 den. quadrantem tritici, a viduis autem mulieribus 12 den. a concione funebri 25 den., a s. baptismo unum panem et gallinam, ab introductione 4 den. et panem unum, si autem in parata pecunia solvit 35 den., a copula 25 den., tenentur 8 cub. tritici inseminare.

Rector scholae habet 15 den. et quadrantem frumenti a quovis oeconomo, a pulsu matutino et vespertino unum panem, a pulsu funebri 5 den., a cantu funebri nocturno 12 den., a matutino usque ad tempus sepeliendi 12 den., a processu funebri 12 den., didactrum annuale ab uno puero 1 fl. et solennia sabathalia et serdalia, plastrum lignorum, item 10 plastra lignorum, annuatim unum agrum tenentur inseminare, unum plastrum foeni quolibet anno.

Pagus Gecse.

Dominus rector N. habet tres agros pro anno uno, quos tenentur ter colere, metere convehere in acervum componere pariter in Boda sic dicto tres, quos parimodo ecclesia tenentur colere, duos currus foeni. Quivis agricola aut proprium panem comedens, frumentum medium cubulum. Viduae 12 den. Quivis 25 den. a concione 25 den. a cantu 12 den. Quot vigiliae tot 12 den.

Ecclesia Csótiensis.

Dominus rector N. habet pro anno uno agros tres, pro altero duos, quos in universum juxta ritum ecclesiae omni modo colere tenentur. Pratum, crescit tres currus foeni, triticum in summa cub. 16. Pecunia fl. 12 in summa, a concionibus funebribus 25 den., a cantu 12 den., a pulsu matutino et vespertino unum panem vel vero unum salis lapidem, ligna sufficientia.

Ecclesia Vanyolaiensis.

Reverendus pastor (*Joannes György*) habet sex jugera, tria pro una seminata, quae tenentur auditores omni modo colere, componere, in conjugio viventes dant medium cubulum frumenti den. 25. Quatuor currus foeni, viduae 12 den., ligna sufficientia.

Ecclesia Patonensis

Pastor ecclesiae habet agros pro uno anno 12, quorum tres ecclesia arat, reliquos habet dominus pastor in potestate. Pro altero anno tres, quos pari modo ecclesia colit. Quivis medium cubulum tritici. Pecunia in summa 16 fl. In Motsola termino sic dicto habet pratum unum, alterum est in Kiströgedben dicto, ligna sufficientia.

Rector pro lubitu solet convenire.

Bödöge

Solutio rectoris: par coniugum medium cub. tritici 25 den., a pulsu 1 gros. duos agros quovis anno, cum omni cultura pratum ecclesiae habet certum.

b) Anno 1711 die 9. Decembris. Visitoribus seniore Stephano Károly et pastore Tétienzi Gregorio Göndör.

Bokod.

Pastor Reverendus (*Michael Domján*) habet agros pro uno anno duos, quibus omnem culturam una cum messe et coacervatione dat ecclesia, pro altero anno quatuor, quorum duos ecclesia colit, reliquos ipse scil. pastor. propter neoaedificatam molam pratum pristinum corruptum. Sed ecclesia tenetur simile domino pastori assignare. Triticum quivis conjunx medium cubulum. Pecunia in summa 20 fl. ligna sufficientia. Pro baptismo 12., pariter pro introductione den. 12. pro copula den. 25. Pro contione d. 25. Vecturam unam tenetur ecclesia in molam dare.

Rector scholae habet quovis anno unum agrum, quem omni modo ecclesia colit. Pecuniam in summa 16 fl., pro didactro fl. 1. Carnium 75 pondo, a pulsu matutino et vespertino unum panem, cocturam una vice a quavis domo. Salis 10 pondo, ligna sufficientia. A cantu funebri nocturno 12 d. A sepultura et pulsu d. 12. Pro Feriis solennioribus unam mediam vini, pro parasceve duas medias.

Oroszlánkő.

Dominus reverendus (*Petrus Velics*) habet in summa 20. fl. 20 cubulos tritici, inseminare ecclesia 6 cubulos tenetur. Pro baptismo 12 d. et pro introductione 12 d., pro copula 25. d., pro contione funebri pariter 25 d., pro cantu 12 den., in tribus feriis solennioribus offertorium,

pro festo trium-regum colleda. Ecclesia dat pratum, quod sex foenisecae defalcare possunt, hoc congerit et domum vehit. Ligna sufficientia. Ex popina dant mediam vini e quovis dolio.

Szaák et Szend.

Solutio pastoralis domino reverendo 20 fl. Secant, congerent pratum certum pro quovis anno, certa et designata jugera omnimode colunt, fructum convehunt. Ligna sufficientia, et una vectura molaris. Ex popina a quovis dolio unam mediam vini.

Szombathely.

Reverendus dominus habet agros 11 ex termino Ászáriensi, quorum ecclesia pro domini pastoris parte colit tres, reliquos habet in potestate colendi. Pecuniam in summa fl. 20. A parte termini altera 12 agros, quorum tres auditores omnimode colere tenentur. Caeteros dominus pastor habet in libero arbitrio colendi. Foenum est in ambiguo 4 currus, reverendus dominus statuit 5. (Fábri G. későbbi bejegyzése: In favorem pastoris anno 1748 occasine visitationis deprehensi sunt 6 plaustra.) Triticum 20 cub. in summa. Ligna sufficientia. A baptismate gallinam et panem, ab introductione 4 den., et panem, a contione funebri 25 den. A copula 25 den.

A parte magistri fl. 7 cub 7 tritici. Agrum unum colere tenetur ecclesia. A processu funebri 12 d. A cantu nocturno 12 den. A pulsu 5 den., coquiam annualem, a pulsu in aurora coturnorum unum par.

Bánk.

Dominus reverendus habet agros duos pro anno, pro altero etiam duos hos ecclesia omnimode colit, pro parte domini pastoris habet certum pratum, quivis in conjugio vivens dat medium cubulum tritici. Pecuniam in summa 17 fl. A contione funebri 25 d. A cantu 12 d. A pulsu grossum. A copula 25 d. A baptismate panem unum et galinam unam, ab introductione panem 1 et 4 den., a quavis domo plastrum lignorum.

Sikátor.

Rector scholae habet agros in Felső-telek termino sic dicto 7, in Alsó-telek sic nominato pariter 7, ex quibus duos pro pastore ecclesia omnibus modis colit. Reliquos in libero arbitrio minister ecclesiae habet. Quivis in matrimonio vivens 50 d., medium cub. tritici. Servorum uxores et viduae d. 12 exhibent. A baptismate 12 d. et 1 gallinam; pro introductione 1 panem et 4 d. A concionibus funebribus 25 d., pariter a copula, a cantu funebri 12 d. A pulsu 5 d. Ligna sufficientia, unam vecturam molarem.

Varsány.

Reverendus dominus habet agros 4 pro anno uno, pro anno altero pariter; quos auditores omnimode colunt. Pratum in termino Bán dicto habetur. Quivis in conjugio vivens 25 den. Viduae et servorum uxores 12 den. exhibent, pariter medium cub. tritici, a baptismate unam panem et gallinam unam, ab introductione unum panem et 1 grossum, a copulatione 25 d., a concionibus 25 d., una vectura molaris. Quivis hospitum unum plastrum lignorum, 5 pondo salis.

Rector scholae habet agrum unum pro quovis anno, quem ecclesia colit, prioribus temporibus solebatur quivis auditorum solvere 12 d. Sed ex bono contractu dant in summa 5 fl., unum quadrantem tritici, a cantu funebri nocturno 12 d., in processu pariter 12 d. A pulsu grossum. Hoc assignatio non est sufficiens respondere priorum magistrorum solutioni.

Sz.-László.

Dominus reverendus habet duos agros, quos ecclesia colit, quovis anno pro ministro ecclesia prata duo habet. Matrimonio conjuncti 30 den. Viduae et servorum uxores 12 d. Medium cub. tritici, quivis in matrimonio vivens. Molaris vectura 1. A concione funebri 25 d. A baptisate unam gallinam, et panem unum; ab introductione 1 panem et 1 grossum. Quivis rusticorum 1 planstum lignorum. Pecunia in summa 15 fl.

Tamási.

Solutio reverendi summa fl. 16, a pulsu fl. 3. seu unum lapidem salis, 20 cub. tritici, pro anno uno 3 agros, pro altero pariter 3 ecclesia colit, pro parte ministri certum pratum ecclesia dat, quod tenentur defalcare, colligere, et domum vehere. Quivis 1 plastrum lignorum, a copula 25 d., a concione funebri 25 d., a cantu 12 d., a pulsu grossum, a baptisate gallinam unam et panem unum, ab introductione 1 panem et 4 den.

Teszér.

Dominus reverendus (Stephanus *Miszlai*) habet agros 3 pro uno anno, pro altero pariter tres, quos ecclesia colit, 18 fl. par coturnorum, 8 currus foeni, 20 cub. tritici, quivis 1 plastr. lignorum. Reliqua accidentia, ut in ecclesiis aliis.

Csikvánd.

Predikátor uramnak (*Kopjás András*) vagyon az alsó telekben a Megyesben egymás mellett 3 hold földje és a Szépbokorban egy hold. Más időre a felső telekben a gyöp-szélben két hold. Item kettő a Megyesek végében, szélhosszában. Ez földekben mindenkor őszi vetés alá négyet meg-szántani bévetni és fructusát bé-is takarni tartoznak. Rét a töltés előtt, mellyhez szakasztva való füvet adnak, és meg is takarni tartoznak. Minden magán kenyeren való, maga házában lakozó 1 cub. d. 25. Másnál lakó házas medium cub. tritici d. 25, özvegy 12 d. Esküttetés d. 25, keresztelés 1 kenyér, egy tyuk. Ki-fölkelő ki-botsáttás 1 kenyér 4 d. Háznál való gyóntatás 12 d. Halott temetés predikatioval 25 d., ének szóval 12 d. Fát minden marhás ember egy-szekérrel, a ki meg nem adgya, 40 den. Egy hold föld kender magnak; egy szekeret malomban őrleni adni tartoznak, 15 mérőt elvinni.

Malomsok. (Későbbi bejegyzés).

Predikátor úrnak (*Födémesi György*) füzetnek kész pénzt, egy egész-helyes 20 dén., fél-helyes 10 dén., zsöllér 5 dén. Gabona egész-helyes az öreg-mérővel 1, fél-helyes felet, ha pedig négy vonyós marhája vagyon és jól bírja magát, 1 mérővel tartozik, zsöllér 1/4. Hét szántó föld vagyon egyik esztendőre az Imlás völgyben, hármát tartozik az eklésia háromszor meg-szántani, azt meg-aratni, bé-takarni. A négyet predikátor úr pro lubitu colálhattya. Más esztendőben ugyan annyi a Papszerben is hasonlóképen vagyon, mint első esztendőben. A Gerencze mellett vagyon egy rét, melly hivattatik Paprélinek, mellyben terem circiter 8, 9, 10 szekér széna, azt az eklésia tartozik lekaszálni, fel-gyűjteni, bé-takarni.

Vayon egy bizonyos kender föld, ezt colálja az eklesia. A kovács házán alúl van egy kis-kert, ezt tartozik bé-keríteni az eklésia. Halotti predikátio 25 den. Éneklés 12 den. Harangozás 5 den., egy petsenye, egy itze bor. Copula 25 den. Keresztelés egy kenyér, egy tyuk. Egyházkelő egy kenyér, 4 den. Ha kész-pénzül akar valaki füzetni, az két actusért 40 den. Beteggyóntatásért 12 den. Minden marhas ember egy szekér fát. A molnárok tartoznak egy mérő tiszta buzával.

Ez a contractus lett cum consensu auditorum et confirmatione perillustris domini Simonis Bautzner, Dni Terrestris anno 1722, d. 9 Szept.

Morczida.

Predikátori szolgálathoz vayon minden esztendőre három 3 hold föld, mellyeket megmunkálni és bé-takarítani tartozik a Hallgatóság. Szénát minden ember egy-egy szekérrel adtak az előtt. De mostani háborgó időnek alkalmatlansága miatt 8 szekérrel adtak. Minden házas ember, magán kenyeren való fél-mérő gabonát; harangozástól egy-egy fertályt d. 25, harangozó pénz gr. 1. Kenyér halotti predikátiotúl, esküttetéstül, keresztelöstül, egyházkelőtül, mint a többi eklesiákban. Kender föld szántás; özvegyek den. 12.

Bodonhely.

Ob saepissimam turbationem pastores ecclesiae in praefato loco Bodonhely sistere hactenus non potuerint; attamen ejusdem rectoribus certam conventionem auditores contribuere solent. Nobiles Babotiensis etiammunus aequalis didactri minime denegabant.

Mérges.

(Üresen hagyva.)

c) Későbbi bejegyzések 1730-1737.

Csernye anno 1730 die 19. Jan.

Salarium ecclesiae ministri, uti sequitur:

1. Minden pár ember l márjás: summa facit fl. 20.
2. Fél-mérő gabona, cum cubulo Posoniensi.
3. Három mérőrül való őszi-vetés, cum majori cubulo (vulgo kila). Annyirul való tavaszi, ezt tartozik a kösség meg-szántani, el-vetni, boronálni, meg-aratni, bé-hordani, asztagban rakni, annak idejében.
4. Minden marhas ember egy szekér fát.
5. Négy szekér szénát. (A helyett Bial nevű rétet kaszálni. Későbbi bejegyzés.)
6. Keresztelöstül és egyházkelőtül l márjás.
7. Halotti predikátiotul 50 den.
8. Ha ének-szóval vayon az halott, a collecta mondástul, avagy énekszóval mondandó imádságtul 25 den.
9. Copulatul, avagy az új-házások özve-esküttetésétül 50 den.

10. Az új-házások ki-hirdetésétől 12 den.

11. Viz-kereszt napi coledának harmadik része jár, avagy cedál az oskola-mesternek, most különben adnak a predikátornak, és különben a mesternek.

Csernyei schola-mesternek fűzetése. Anno 1730 die 9. Jan.

1. Kész-pénz fl. 10.

2. Posonyi mérővel gabona 12 cub.

3. Két szekér széna.

4. Őszi-vetés 1 1/2, tavaszi 1 1/2, ezt tartozik az eklésia meg-szántani, aratni, bé-hordani, asztagba rakni.

5. Tsizmáért 2 fl.

6. Minden-sátoros ünnepekben a cantatio.

7. Minden marhás embertől egy szekér fa.

8. Halotti énekléstől nappal 12 den.

” ” éjjel 12 den.

Késéréstől 12 den.

Harangozástól 5 den., egy petsenye, egy itze bor.

9. Gyermekes tanításától, esztendeig 1 fl. Szabataliáért 40 den.

10. Vizkereszt coledának harmadik része, uti signatum est in conscriptione salarii domini reverendi pastoris.

In Possessione Súr, salarium Rectoris.

1. Kész-pénz 12 fl.

2. Egy-hold őszi vetés, és annyi tavaszi, ezt tartozik az eklesia meg-szántani, el-vetni, boronálni, meg-aratni, bé-hordani asztagba rakni.

3. Elegendő tűz-fát.

4. Két szekér szénát.

5. Nyoltz köböl gabona a Győri köböllel, avagy a Posonyival 12 mérő.

6. Vizkereszt coledának (ha predikátor vagyon) harmadik része.

7. Minden sátoros innepekben cantatio, ostiatio.

8. Halotti énekléstől nappal 12 den., éjjel 12 den., késéréstől 12 den.

Súri Predikátor fűzetése, in anno 1737.

1. Minden egy pár ember ad 40 den. és fél-mérő gabonát, a Posonyi köböllel.

2. Két hold őszi alá való föld, azt háromszor megszántani, meg-aratni, bé-hordani, és asztagban rakni tartoznak.

3. Egy rét vagyon az eklesiához, azt meg-kaszállák és bé-hordgyák.

4. Minden gazda ád egy szekér fát, azt kétszer bé-hozzák, Karátsonyra és Husvétra, a gyalogok pedig föl-vágják.

Conventio ministri ecclesiae Esküiensis, anno 1737.

1. Frumentum habet minister 23 cubulos majores.
2. Paratam pecuniam 23 fl.
3. A pulsu matutino, meridiano et vespertino octo mariales.
4. Inseminant semine autumnali sex cubulos majores, et in recompensationem ex mola provenientium duos cubulos.
5. A baptisate 3 gr. ab introductione 3 gr. et offertorium 50 den., pro copula et pro introductione sponsae 15 den. Mantile et assaturam duarum librarum.
6. Saevum pro candelis 12 libras.
7. Pro funeratione cum sermone 50 den., cum lectione 25 den., Trium Regum collectam.
8. In tribus feriis offertorium.
9. Quilibet colonus unum plastrum lignorum.
10. Unum pratum consecant, congerunt. Hortum pro oleribus, agrum pro canabibus habiturus.

Tésiensis ecclesiae ministri salarium.

1. Parata pecunia domatim solvitur, pro officio rectoratus et notariatus fl. 14.
2. A quolibet pari auditorum una metreta frumenti cubulo Poseniensi.
3. Pro autumno 8 cubulos Posenienses inseminant, pro vere unum agrum arant et inseminant.
4. Foenisecium in certo prato quodlibet par hominum per mediam diem falcare et convehi tenentur.
5. Lignorum focalium plastra sufficientia.
6. Stola solito more in ecclesiis nostris vigente.

Száki és Szendi ecclesia füzet predikátorjának:

1. In parata pecunia uterque pagus fl. 20.
2. Triticum Szák solvit 28 cubulos, Szend vero solvit 14.
3. Szák pro autumnali inseminat 10 cub., Szend pari ratione 10 cub., sed in territorio Szákiensi. Pro vernali Szák inseminat 4 cubulos, Szend pariformiter, quilibet in suo territorio.
4. Quodlibet auditorum par jumenta habens unum plastrum lignorum focalium.
5. A quolibet dolio vini, mediam vini, in utroque pago.
6. Pratum uterque pagus defalcant et foenum convehunt.
7. Agrum pro canabi unum, pro oleribus unum et arare tenentur.
8. Stolam habet in ecclesiis nostris recepta consuetudine.

A győri esp. jegyzőkönyvéből.

22. Különféle feljegyzések Károly István esperes idejéből 1724-1735.

a) *Tóth Sipkovits János téthi lelkész és alesperes ellen emelt vádak és egyéb ügyek.*
Kispéc, 1724. március 8.

I. Anno Domini 1724 die 8. Martii in sessione Almae Fraternitatis Aug. Confessionis in possessione *Kis-Péc* celebratae et conclusae sunt propositiones perill. ac Gener. dni. *Steph. Bunz* contra adm. rev. dominum *Joh. Tóth* v. seniore factae.

1. Nem agnoscálja tiszt. Tóth uramat jószágában v. seniornak lenni, ha szinte complanáltatik is ő kegyelme injuriája.

2. Három punctumból álló admonitióit recusalta, tudniillik: 1° Hogy oeconomiájának kiterjesztését reprobálja, mivel sokan megütköztek abban, 2do Pápára való járását, hasonlóképen, mint hogy maga fáráját sátoros innepek alkalmatosságával ember nélkül hagyta, 3° Hogy inkább tanulásban szorgalmatoskodnék, hogy sem faragást exerceálja, admonealta, declaralván magát, hogy mind ezeket nec injuriandi animo, nec praescriptivo modo, verum ex Christianitatis zelo beszéllette.

Resolutum et compositum est:

Praetitulált n. *Bunz* István úr és tiszt. *Tóth* úr között forgó izetlenség complanáltatott amicabiliter, semmi keresetít az eránt tovább fönt nem tartván, titulált n. *Bunz* István úr tiszt. *Tóth* úr ellen. Complánáltatott pedig solenni numero celebrált sessionkban dominis reverendis N. N. et secularibus Jauriniensibus. In hac deliberatione et complanatione autem maxima injuria facta est reverendo d. *Tóth*. Sed Deus parcat illis.

II. Eodem die 8. Martii 1724. *Kajári István* urnak predikátorságra az testimonialis ad instantiam perill. dni. *Steph. Bus* et possessionis *Mérges* resolváltatott. Non obstante scripto tenus contradicente rdo. dno. *Joh. Tóth* v. seniore.

III. Ex altera dioecesi in Kemenes-Alla postquam dni. rdi. persecuti sunt, Tres ipsorum in nostra dioecesi accomodati sunt, dnus. rndus. clarissimus *Michael Kocsmár* in Szend et Szák, rndus. dominus *Michael Horváth* in Lovász-Patona, rndus. domiuus *Stephanus Tóth* in Homok-Bödöge.

Ex rectoribus *Joh. Hálmán*, *Paul Horváth*, *Joh. Fodor*, *Mich. Boros*.

IV. Tempore visitationis meae haec sunt institutae quaestiones:

1. De pastore ecclesiae: qualem in officio suo praestitit fidelitatem, utrum conciones, catechisationes, Biblia legenda, frequenter tractet?

2. De auditoribus: utrum auditores erga verbum Dei, et pastorem obedientes sint? Utrum pastori debitum honorem et salarium praestent? Circa ecclesiam utrum necessaria aedificent?

Rector scholae utrum pastori debitam obedientiam, auditoribus vero honorem praestet? Pueros diligenter informet?

3. De redditibus ecclesiae quorsum elocent? Apparatus ecclesiae quomodo et ubi reservatur?

b) *Királyi parancsolatra adott válasz, lelkészavátásra s esperesek és püspökök választására vonatkozó. 1728. febr. hava.*

Cum penes mandatum Serenissimae Caesar. Reg. *Mattis J. Cottus* quaesivisset: unde habet ministerium Aug. Conf. praedicandi, baptisandi potestatem, superintendentes, seniores et alios pastores consecrandi facultatem? Sic responsum est anno 1728, in mense Febr.

Potestas secularis Aug. Confessioni addictis, ut superintendentes et seniores eligantur et creentur concessae a Mathia secundo Imp. Rom. et Rege Hung. Decret. I. Anni 1608, artic. 1.

Spiritualis autem potestas fluxit ab ecclesia primitiva ad nostros superintendentes, seniores et ministros, qui ordines sacros, seu ita dictam consecrationem in se susciperent juxta ritum S. Apostolorum per impositionem manuum, uti videre est Act. 1. 24 sequ. in S. Matthia Apostolo. Item cap. 6., 3. sequ. in electione septem diaconorum.

Vocationem autem mediatam, quivis ministrorum a suis Auditoribus habet, ut patet ex singulorum Ministrorum litteris vocatoriis, quae confirmatae sunt per superintendentes, seniores, ut praedicent Evangelium et administrent sacramenta, uti instructio Christi docet Marc. 16. 16: Ite in Universum mundum etc.

c) A kispéczi templom felavatására vonatkozó bejegyzés.

Q. D. B. V. Anno 1730. die 25. Aprilis, qui fuerat festum S. Marci Apostoli in Inclyto Comitatu Jaurinensi, oratorium post cineres alterius erectam, pastore ecclesiae huius Aug. Conf. Kis-Pécziensis, *Stephano Károly* et seniore reliquarum adjacentium ecclesiarum, magno confluxu nobilium et providorum hominum utriusque sexus, praesentibus duodecim ecclesiarum ministris, et non perpaucis scholarum rectoribus et studiosis, habitis concionibus duabus, hymnis sacris, litaniiis, orationibus et aliis devotionibus gratiarum actione pro aedificio perfecto et absoluto Deo dedimus et dedicavimuset Alleluja diximus. Amen.

d) Kajári István patonai lelkészre vonatkozó esperességi határozat. 1732. március 19.

Anno 1732. die 19. Martii Kis-Péczini in particulari congregatione inter reliqua hoc est deliberatum:

R. D. (Stephanus) *Kajári*, pastor Patonaiensis propter diffamationem et prostitutionem rdi domini senioris Stephani Károly communi consensu fraternitatis mulctatus est poena quattuor florenorum et publica deprecatione. Si autem in posterum tale quid ab ipso audietur, remotio vel degradatione.

e) Az 1735. március 9. Kispéczen tartott esperességi gyűlés határozatai.

Anno 1735. die 9. Martii Kis-Péczen Tiszt. *Károly István* Senior Urunk Parochialis Házánál tartott Gyűlésünkben végeztetett dolgok a Szent Társaságtól ezek.

1. A' Szent Társaság és Tiszt. *Sárosy János* Föl-Péczi Predikátor Uram között esett némelly izetlen és egyenetlenségek una cum deprecatione tolláltattak és sopiáltattak.

2. Némelly Ekklesiákban lévő egyenetlenségek kívánták és hozták magokkal, hogy a Sz. Társaság illetén dislocatiot talált, és megmásolthatatlan végezést tett, t. i. Tiszt. *Urszini Sámuel* Uram helyében mennyen *Palotára Tóth Mihály* Tamási Predikátor Uram; Tamásiba ennek helyébe mennyen *Csikvándy (alias Thalaber) Ferencz* Bődögei Predikátor Uram; ennek helyébe ismét Bődögére mennyen Tiszt. *Clement* Jakab Szent-Lászlói Predikátor, ennek pedig végtére helyébe mennyen Tiszt. *Urszini Sámuel* Palotai Predikátor Uram.

3. *Boros János* mostani Tamási Schola Mester, némelly fontos és titkos okokra nézve végezte a Sz. Társaság, hogy az egész dioecesisünkban Schola Mesteri Tiszt és Hivaltaltól elmaradjon. Annak pedig helyébe Tamásira mennyen *Baki András* mostani Bődögei Schola Mester. Actum Kis-Pécz, ut supra.

A győri esp. jegyzőkönyvéből.

23. Tóth Sipkovits János esperes feljegyzései személyi változásokról és ezeknek okairól. 1737-1739.

I. Anno millesimo septingentesimo trigesimo septimo die 20. Januarii pie in Domini obdormivit nostri contubernii piae memoriae venerandus senior *Stephanus Károly*, pastor Kis-Pétziensis, viginti quinque annorum.

In locum ejus unanimi consensu status ecclesiastici et politici per suffragia more apostolico, per oppositionem manuum electus et constitutus est vir plurimum reverendus ac clarissimus dnus, *Johannes Sipkovits Tóth*, V. D. M. Tétiensis die autem 12. Febr. anni currentis juramentum deposuit et adhuc usque Deo placuerit, vivit.

II. Anno hoc variis vicissitudinibus subjecto variae sunt factae inter ministros mutationes.

Plurimum reverendus dnus *Martinus Vásonyi*, ecclesiae articularis Vadosfaiensis die 20. April, obiit, in locum ipsius successit Jaurino ex officio rectoratus et diaconatus plurimum reverendus dominus *Gregorius Fábri*, qui adhuc vivit.

Anno eodem plurimum rndus ac bene in ecclesias meritus dnus *Andreas Torkos*, ecclesiae Jaurin. pastor die 17. Junii decessit. In locum vero ipsius ex Malomsok vocatus est, plurimum rndus dnus *Sámuel Németh*, qui est adhuc in vivis. In locum illius vocatus ex Homok-Bödöge Plur. rndus *Jacobus Clement*. Illi autem successit ex Nemes-Dömök rndus dnus *Stephanus Tóth*, qui est in vivis.

Anno eodem mortuus est rdus dnus *Johannes Darnóczi*, pastor Szendi et Szakiensis, illi autem ex exulatu Posonio pl. rndus dnus *Michael Kocsmár* successit, qui adhuc vivit.

Eodem anno vitam cum morte commutavit rndus dnus *Michaël Demján*, pastor Bokodiensis, in locum ipsius ex Academiai redux successit, pl. rndus dnus *Franciscus Györgyi*, qui ad hoc tempus vivit.

III. Visitationem ecclesiarum primam instituit Johannes Sipkovits Tóth senior die 28. Novembr. 1737.

Et quoniam eo anno, inter pastores et auditores variae sunt subortae discordiae et mutationes, placuit mihi pro informatione et directione sequentia apponere.

De translocatione ministrorum.

Non nunquam pastor ab una ecclesia ad aliam transferendus est a superiore ob necessitatem et utilitatem ecclesiae, quae non sponte fieri solet, sed jussu superioris et consistorii. Quaeritur ergo, quoniam auditores aliquando valde refractarii sunt: An facile translatio fieri debeat? Respondetur, quod non. Plures ex hac parte canones allegat *Gerhardus*, de ministerio. Ego sic puto: cum ministerium Christi propter auditores est institutum, qui ministrorum, ob propriam utilitatem et commoditatem ab ecclesia vult se transferre ad aliam, et ideo ambit aliud officium, illum desertorem videri suae ecclesiae scias, Frater dilectissime, aliud enim est causa necessitatis et utilitatis, aliud causa praesumptionis ac propriae voluntatis.

Non ergo mutet sedem, qui non mutat mentem i. e. qui non causa avaritiae, aut dominationis, aut propriae voluntatis, vel suae delectationis migrat de loco in locum, sed causa necessitatis, aut utilitatis mutatur. Plurimorum utilitatis, unius utilitati, aut voluntati praeferenda est.

Aliud est mutare, et aliud mutari. - Aliud est sponte transire, et aliud est coacte aut necessitate venire.

Non bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa necessitatis vel utilitatis fieri posse, quoties communis utilitas aut necessitas persuaserit.

Possunt equidem justae esse causae translationis:

1. Utilitas ecclesiae, si in alia ecclesia plus proficere, et plures animas Christo lucrari probabiliter posse praesumatur.
2. Odium, quando ab ecclesia odio habetur, vel ob confessionem aliam, vel ob mores duos; ibi ipse pastor translatios nem petere poterit, praecipue si omnes vias reconciliationis tentaverit.
3. Potest fieri, ob culpam ipsius pastoris, vel si per luxum, vel luxuriam, vel impura facta scandalum plebi dederit. Nam tunc licet ad deprecationem possit condemnari pastor, opinio tamen animi impuri plebi vix eximetur.

Semper existimavi, si scandalum praebitum, non sit remotione dignum, transferendum esse talem pastorem in ecclesiam minus dotatam, ut discat ibi carnem suam subigere et crucifigere. - Et licet permutatio officiorum ecclesiasticorum privata voluntate fieri non debeat, potest tamen his conditionibus fieri:

1. Si habeat causam rationabilem maxime, quae utilitatem ecclesiae concernit, vel constitutionem alterius.
2. Si fiat cum approbatione superioris et consistorii etc.

Mutatio et remotio ministri ab officio, sine legitima et gravi ratione fieri non potest.

IV. Anno 1738. die 28. Novembr. *Csurgói* ecclesiában, mivel hogy az előtt is a mi ecclesiánk volt, sed pastorum et seniorum incuria ac negligentia devoluta est ad Calvinianos pastores, ibi fuerunt rev. d. *Miszlai*, *Fődimesi*, ultimo vero *Petrus Orbán*, vel alio nomine *Nemeskéri*, iste ultimus per nequitiam deseruit ecclesiam. Illyen rendelést tettünk tiszt. *Démi István Bánki* predikátor urammal, hogy *Csurgói* Lutheranus embereink tiszt. Mihály akkorbéli Palotai predikátor uramnak fizessenek, mind gabona mind pénzbeli fűzetést, a gabonabéli fűzetés a malomból teljék ki.

V. Anno 1739. In ecclesiis nostris praeter omnem intentionem et spem variae sunt factae mutationes et translocationes. - Hoc anno pl. reverendus dnus *Johannes Sárosi*, pastor Föl-Pécziensis in Domino obdormivit. In locum ipsius ex Academia Jenensi redux clarissimus dominus *Johannes Bárány* ordinatus et introductus successit. Eodem rndus dnus *Steph. Kajári* pastor Kis-Pécziensis propter vitam scandalosam remotus, et in locum ipsius ex Academia Vittembergensi redux clariss. dnus *Steph. Kutsán* ordinatus et introductus successit. Haec ecclesia propter indurationem auditorum, per medium annum vacavit.

Eodem anno pastor Szombathelyiensis rndus d. *Johannes Györgyi*, post multas et varias auditorum quaerelas a novem annis duratas tandem ad Sikátor in locum rndi d. *Petri Bors*, oculis privato pastori successit. Ecclesiam autem Szombatheliensem clariss. d. *Andreas Magdo* Transilvanus, ex officio Rectoratus Jaurinensis examinatus, ordinatus et introductus occupavit.

Anno eodem vitam cum morte commutavit rndus dnus *Steph. Batis*, pastor Tardacsiensis (Tordas) trium annorum, ipsi autem in munere ex Csernye rndus dnus *Eliás Urathelyi* pastor sclavorum successit.

Anno eodem rndo dno Eliae Urathelyi pastori in Csernye clariss. dnus *Georgius Bukovszky* ex puerorum informatione Jaurino, examinatus, ordinatus et introductus successit.

A győri esp. jegyzőkönyvéből.

24. Bárány Jánosnak Sipkovits Tóth János püspök felett mondott halotti bucsuztatója. 1746.

Néhai Fő Tiszteletű, Istenben Buzgó Nemes és Nemzetes *Sipkovits Tóth Jánosnak*, Téthi Ecclesiának Predikátorának és egész Alsó Magyarországban az Augustana Confessión való Evangelika szent Gyülekezetnek érdemes Superintendensének hideg tetemei fölött a Téthi Templom előtt lévő nagy gyülekezés előtt elmondattott *Bucsuztató Ének*. *Bárány János* által, Föl Pécsi Evangelika Gyülekezetnek Prédikátora¹⁰⁹, által. Maga a megholtak beteg ágyán tett rendelése szerint.

Tisztelettel, Nemmel Fénylő Gyülekezet,
Kiket ékesít nagy tudomány és Nemzet,
Vagy akárkiket ez eset ide szerzett,
Hallgasson kevésbé, a ki figyelmezhet.

Látjátok előttünk *Sipkovits Tóth Jánost*,
Im tetemei mint meghidegültek most,
S noha kedvellettük az előtt mint nyájost,
Komor hideg orcát mutat már és fázost.

Bé kellett tennie már a szent Bibliát,
Koporsóba tette Püspöki pálcáját,
Nem nyitja meg többé tanításra száját,
Melylyel legeltette vala kedves nyáját.

Oda vagyon *Téthnek* szerelmetes Atyja,
Keservesen ujjul szívünknek bánatja,
Mert Isten szent Házát a ki igazgatta
Vala eddig, csak holt csontját reánk hagyta.

E fölött kell nékem éneket mondanom,
Bár kívánnék inkább sirással zokognom;
Vagy szaggatott szókkal érette jajgatnom,
De keserőséget bennem el kell nyomnom.

Azonban cizfrázott ékes beszédeket
Én tőlem ne várjon senki kevélyeket,
Hanem igazakat és együgyűeket
És szomorúsághoz nem illetleneket.

Maga a Püspökünk soha életében
Czifrasággal nem élt az ő beszédében;
Sőt gyűlölte azt is, ki szóllott kevélyen,
Tudom, nem szereti most is elmentében.

Azt ne keresd benne, mit világ nagyra tart,
Olyan dicséretre vágyódni nem akart;
Világi méltóság csak annak kedves part,
A ki rest, másutt nem, csak a földön takart.

---

¹⁰⁹ Később (1756-1758) dunántúli tudós püspök. Lásd: Madár M. A felpéczi ev. gyülekezet tört. Pápa, 1904. és Payr S. Magyar pietisták.

De ennek Ura volt, maga csak Ácsmester,
Szolgája hogy volna néki hát nagy ember;
Nem lehet világi bér itt, hanem csak terh,
Nem méltóság, hanem csúf szegény, sok ezer.

Régi Nemességét ugyan emliteni,
Lehetne is arról dicséretet tenni;
De arra nem szokott igen építeni,
S abból dicséretet magának szerzeni.

De mint Pál Római Polgári jussára,
Hatalmasság ellen nézett oltalmára,
Ez is Istennek oly jó adományára,
Csak annyiból bizott Nemesi voltára.

Legfőbb dicséret néki és Nemesség,
Melyet maga szerzett, az igaz ékesség,
Anyá Szent Egyházban hogy rá sok szép tisztség
Adatott, s azokban látszott benn nagy hűség.

Sok tudományokban Deáki életét
Sopronyban, Besztercén az ő esméretét
Gyarapította és külömb szenvedését
Mind úgy viselte, hogy láthatta jó végét.

Igy érett elmével ment volt ki *Hallában*,
Az igaz tudomány s kegyesség házában,
Tanulhatott ottan *Breithaupt* hajlékában,
A kinek kenyerén volt s oskolájában.

Két esztendő mulva Informátorságra,
Nagy Urfiak mellé kapott sok jóságra
Ott öt esztendeig jutott, s okosságra,
És világon kellő gyakorlatosságra.

A *Gyóriek* hívták onnét el Rectornak,
Hol igazgatója oskolai pornak
Két esztendeig volt, míg Predikátornak
Ezerhétszáz tizben vitték *Pápaiak*.

De Templomot csak négy esztendőig birtak,
Ott létében, mert hogy tizennégyet irtak,
Akkor hallgatói keservesen sirtak,
Mivel Templomjokról éppen elmaradtak.

Nyelvem nem mondhatja, akkor mit szenvedett,
Kegyetlen üldözés hogy reá eredett,
Maga személye is alig menekedett,
Ellenség tömlöczcel nagyon fenekedett.

A kereső előtt hun ház hiján bujkált,
De ott is csak kevés híjja rá nem talált
Az ellenség, tovább ruhájától megvált,
És idegen képben várostól félre állt.

Azonban jószága mind prédára jutott,
Valamit övének az ellenség tudott,
Abból ő nékie semmi nem maradott,
Csak kevés volt, a mi az előtt elfutott.

Ez üldözés alatt *Téthén* lett szállása,
Nyomorúság előtt jó folyamodása,
Mint Jóbon, rajta is lett Isten áldása,
Veszett jószágának kétszer megadása.

Még Pápán létében lett Vice-Senior,
Néhai *Bors* mellett, ki után Senior
Lett *Károli*, de hogy az megholt, ő akkor
Lett vala Senior és Püspök utólszor.

Még Károly Császár volt annak kiadója,
Hogy Luthránosságnak itt igazgatója
Dunán innen légyen és fővigyázója
Valaki, mint hozná a nép választása.

De szégyen mondanom, egyenetlenkedés,
Irgykedés és egymásra törekedés
Lett volt akadály, hogy e megengedés
Gyülekezetünkben nem volt becsültetés.

Végre a jó Isten *Tóth Jánosra* tette,
A Püspök választást reá vezérlette
Hetven esztendőni árvaság végette,
S szent lelkével őtet maga felszentelte.

Tudom, hogy ahhoz is ki egyet, ki mást mond,
Nem is lehet hiba nélkül e terhes gond,
De kérlek, a dolgot szivedbe jól bévond,
Vakmerőn ítélvén hogy ne tégy mint bolond.

Az igaz bölcs Isten ő ítéletében
Nem nézi azt, mennyi van ki elméjében,
Mennyi ajándékkal bir az ő tisztében,
A tálentom mennyi van bizva kezében.

Sáfárban elég, ha hívnek találtatik,
Akár sok vagy kevés reá bizattatik;
Hogyha az ajándék jóra fordittatik,
Az az Isten előtt igen javaltatik.

Tisztet ugyan, tudjuk, hogy sokan viselnek,
De a tisztnek terhét nem igen emelnek,
Hanem csak kincsekről kincsekre nevelnek,
És jövedelemmel soha meg nem telnek.

Hallatlan jószág az, másoknak szolgálni.
És abból magának semmit nem használni,
Kész keresménytől is mellette megválni,
Másnak szolgálván, mint gyertya emésztődni.

Ennek követője volt a mi Püspökünk,
Kit a kemény halál elszakasztta tőlünk,
És holt tetemei sárgulnak előttünk,
S majdan eltétetnek egészen mellőlünk.

Ő Püspökségéhez nincs buza, bor tized,
A jobbágyság hozzá egy fillért sem fizet,
Abból konyhát tartván nem ennél jó izet,
Sőt jövődelméből iddogálnál vizet.

A terh nagy súlyosan volt ő reá kötve,
És sok fáradsággal mégis terheltetve,
Sok jövő menőnek asztala megvetve,
Kellett az erszéynek ürülni kéretve.

De hogy semmit bé ne vegyen fáradozva,
Az igen keményen meg volt tilalmazva,
Ha néha egy fillér bé bódult a házba,
Az többed magával ki lett hamar rázva.

Nem úgy mint világot szolgáló Püspökök,
Kik sok Uraságban mind holtig örökök,
Kincscsel, méltósággal is tündökletesek,
És nagy hatalommal mely rettenetesek.

Bár Evangéliom mellett is lévőket
Nézzed, ha találsz-e ily együgyűeket,
Mindenütt több pompát, s inkább kevélyeket
Találsz, sokkal feljebb vert jövődelmeket.

Ez mindenkoron úgy viselte a tisztelet,
Hogy abban magának nem keresett tisztelet,
Hanem mindeneket megtérésre készített,
S a mellett szenvedett sokféle keresztet.

Nem tudott ez hozzá magát rá tartani,
És fényes beszéddel valamit szólni,
Hanem csak igazat akart ő mondani,
Becsületet Isten előtt csak vallani.

Ő együgyűsége s alázatossága,
Kellemetes volt az ő szép nyájassága,
Beszédében ékes volt ő tisztasága,
És nyomorultakon ő irgalmassága.

Némelyek hányják, hogy sok kézi munkát tett,
De ebben nem tudom, hogy ő mennyit vétett,
Pál is, tudom, hogy sok sátorokat szövött,
S életére a mi szükség volt, úgy szerzett.

Tóth Jánosról tudta azt a szent Társaság,
Sőt még az Urak is és a köz lakosság,
De mégis ítélte, Püspöki méltóság
Hogy az ő fejére illő érdemmel hág.

Idétlenül tehát erről ne ítéljünk,
Sőt inkább minden jót ő felőle véljünk,
Hogy Itélő-Bíró elejbe ne keljünk,
Rettegéssel ebben, méltó, tőle féljünk.

A költség elég volt és a haszon kevés,
Annál több volt pedig a bú és szenvedés,
Hamis atyafiak által lett megvetés,
Kiknek orrokat fön tartja kevélykedés.

Kik mindenek felett kívánnak tartatni,
De nem akarnak jó rend alá adatni,
Sem ő dolgaikat megvizsgáltatni,
És a setétségből világra hozatni.

No immár nyugszik az, a kit neveltetek,
De kevélységekkel valjon mit nyertetek,
A Krisztus testéről hogy különödtetek
És a kicsinyeket úgy megvetettétek.¹¹⁰

Ez talán, a Krisztus előtt vádolótok,
Most ha kevélységtől el nem iszonyodtok,
És vakmerőségtől ha el nem állatok,
Bocsánatot mástól épen ne várjatok.

Oly Püspök volt, ki tett többet jó példával,
Ajándéka szerint szorgalmatossággal,
És együgyűséggel folyó mondásával,
Mint sem nagy elméjü bölcs tanításával.

Nem csak vasárnapon tartott ő tanítást,
De köznapokon is tett szép magyarázást,
És hasznos könyvekből építő olvasást,
Sokképpen hasznossá tette a hallgatást.

Mindezekben legszebb és főbb jó a hűség,
Egész életében nagy mértékletesség,
Ételben, italban megtürtőztetőség,
Melyben nagy részből vett tanítói népség.

Mindazonáltal ő maga viselését,
És ő hivatalaként cselekedését
Nem becsülte ő, hogy arra üdvezlését
Építené, s várná jó íteltetését...

---

¹¹⁰ Tóth Sipkovits igen nehéz viszonyok között vette át a püspökséget. Elődje, Szenczi Fekete István hitehagyással csufolta meg ezt az állást. Hetven évig nem is választottak püspököt, még a Carolina Resolutio után is sokáig húzódozott a kerület. Most pedig az új püspököt, jöllehet külföldön is járt, sokan lekicsinyelték. Perlaky József lenézőleg csak per „szegény Tóth János” szólt róla. Pietismussal, sőt syncretismussal is vádolták. Lásd: Payr S. Magyar pietisták 17. 1. és Horváth Sámuel: Emléklapok a téthi egyházlátogatásról. 16. 1.

A mire épített, csak az irgalmasság,
Melyet a Krisztusban Isteni méltóság
Nyujt a megtérőknek és örök boldogság,
Adatik annak, a kiben hit valóság.

Igy bátran készült ő az ő halálára,
Nem ijedt meg, jutván vég nyavalyájára,
Mert épített vala erős kősziklára,
Azért halála lett boldogulására.

Immár lelke nyugszik Ábrahám keblében.
A mint teste lészen a földnek méhében,
De elbucsuzását mint hogy életében
Reám bizta, ekkép szólok ő képében.

Bucsuzik az Anya Szent Egyháztól.

Isten hozzád Urnak kedves szép mátkája,
Szent, hívő lelkekből össze gyűjtött nyája,
Melynek még e földön nagyon sok csatája,
És az ellenségtől nehéz kinos baja.

Siralmas szemekkel néztem én sorsodat,
Gyakorta szemlélvén a te romlásodat,
Mind kívül, mind belől való nyavalyádat,
S ellenségtől szenvedtt nagy pusztulásodat.

Régi boldogságról ó mire jutottál,
Minden virágokat épen elhullattál,
Melyekkel valaha szépen csinosodtál,
A te dajkáidtól mely árván maradtál.

A te templomaid mind elprédáltattak,
A te szabadságid porba nyomattattak,
Te Instantiáid is megutáltattak,
Ellenségid reád végkép felállottak.

Az Isten szánja meg nyomoruságodat,
És úgy igazgassa ő tenéked jódat,
Hogy ne hadja látnod végpusztulásodat,
Hanem korán adja vigasztalásodat.

Ki Királyné szívét ő kezében tartja,
Hajtsa azt, hogy légyen bátorságid pártja,
Hiszem is, véredben hogy kezét nem mártja,
S lélek kergetésben szent tisztét nem ártja.

Melyért az Úr Isten lelkén könnyörüljön,
És szomorúságot szivéről törüljön,
Szerencsétlenséget hogy épen kerüljön,
És alattvalóknak sok örömet szüljön.

Isten szelíditse Ország méltóságát,
És szivekbe oltsa ő irgalmasságát,
Hogy úgy ne fordítsák ő hatalmasságát,
Hogy azokkal nyomnák kegyes igazságát.

Sőt az üldözőknek is adjon megtérést,
Szíves bánatokkal, és bűn megeszmérést,
Méltó azért tenni mindenkoron kérést,
Hogy elkerülhessék a harag kimérést.

Az igaz bölcsesség szelíd, engedelmes,
Krisztus tudománya másokhoz kegyelmes,
S eltévelyedtekhez igen törödelmes,
És nem üldözéssel kegyetlen, s sérelmes.

Üldözés nem lehet kedves Krisztus előtt,
Gyűlöli ő igen lélek vagy test ölőt,
Szelidséggel tud ő építeni szőlőt,
Külső fegyverekkel nem tesz soha erőt.

Térjete meg azért kegyetlenségtől,
Térítsétek vissza fegyvertek ezektől,
Hogy fel ne busuljon ezeknek vérektől
Az Isten haragja reátok ezentől.

Ugyan e jó Isten Anyaszentegyháznak,
Légyen orvoslója belső nagy kárának
Is és törölje el a tudatlanságnak
Setétségét s mérgét a sok gonoszságnak.

Adjon tanítókat, a kik szent lélekkel
Teljesek legyenek, minden erejekkel
Azon legyenek, hogy az ő beszédjével
Megismertessék az Isten mindenekkel.

Hogy igaz megtérés és hitnek gyümölcse
Bőven teremjen s a sziveket megtöltse,
Hogy Istenes légyen mindennek erkölcsé,
Isten tegye őket igéjében bölcscsé.

Bucsuzik a szent Társaságtól.

Isten hozzátok már Istennek fiai,
Én szenvedésemnek hűséges társai,
A kik a Krisztusnak voltatok szolgálai,
És a nyájnak kegyes, szent és hű példái.

Ti is, kik terhemet nagyon emeltétek,
Kétes dolgaiban hiven segéltetek,
Kik Seniorságot holott viseltetek,
Hozzám sok gyámolim sok jóval éltetek.

Bárany György, én nékem régi jóakaróm,
Koporsóból hozzád megyen utolsó szóm,
Hogy öregségedben az én hű Megváltóm,
Az ő szent Lelkével megáldjon, kívánom.

Te elől a harczban a tűz alatt állasz,
Krisztust ellenségek között bátran vallasz,
És az üldözésben mind mélyebben szállasz,
De bizom Istenben, soha el nem hajlasz.

Mert eddig Krisztushoz hűséget mutattál
És tisztetben igen kegyes példát adtál,
Szorgalmasságoddal lelki bátorsággal,
Nagyot építettél s magasra haladtál.

No már Isten hozzád, édes atyámfia,
Tisztemnek gyámola, öregségem társa,
Az Isten neked is lelked ha kihijja,
Adjon hűtöt végig s szived vigasztalja.

Némethi Sámuel, édes szolga társom,
Kiben gyakorta volt sok vigasztalásom,
Még betegségemben is gyámolódásom,
Istennel fizetek azért, mert nincs másom.

Az Isten benned is bővitse szent Lelkét,
És tegye szivedbe mindvégig kegyelmét,
Hogy úgy viselhessed reád bizott tisztét,
Hogy annak érhesse jutalmas jó végét.

Tisztes *Fábri Gergely*, immár Isten hozzád,
Megvallom, hogy az én szívem bizott reád,
Mert tanácsadással könnyebbségem hozzád
Sokszor, s fáradságod én tőlem nem szánád.

Az Isten fizesse meg e jóságodat
És nevelje benned nagy tudományodat,
És tegye hasznossá szép ajándékodat,
Örök tisztességgel áldjon meg magadat.

Miskei Ádám is, vagy egyik Senior,
A kit a tudomány megdicsért sok százszor,
De szomorúságot most e véletlen tor
Szerez, Isten hozzád, meglátlak még másszor.

Püspökségem alatt levő tanitóság,
Én édes fiaim, az égi Uraság
Adja, hogy bennetek, s rajtatok sok jóság
Légyen bölcsesség, hűt, és állhatatosság.

Ha kinek köztetek valamit szolgáltam,
És azzal nékie jó kedvét találtam,
Az volt akaratom, azt tenni kívántam,
És ha nem lehetett, mindenkoron bántam.

Ha kinek pedíglén, én miben vétettem,
Mert mint gyarló ember hamar megeshettem,
Azt ugyan akarva én nem cselekedtem,
S az olyat még most is szívesen követem.

Sok igazgatások kívántattak volna
Köztetek, ha testem immár meg nem halna,
De oh, bár szívetek önként rá hajulna,
És megjobbulásról mindenitek szólna.

Bucsuzik az Ecclesiától.

Minden renden lévő kegyes hallgatóság,
Te is én tisztelről lehetsz jó bizonyság,
Hogy mindenkor bennem ez az egy kívánság
Volt, hogy ti reátok áradjon boldogság.

Isten hozzád *Sopronyi és Győri Convent*,
Szenteljen egészen meg maga, a ki szent,
S az ő áldásából nyújtson néktek mindent,
Hogy dicsőítsétek mindenkor az Istent.

Evangelikusság két világos szeme,
Ez alföldön vagytok ti legfőbb érdeme,
Bennetek lévőknék Tekéntetes szeme,
Virágzon rajtatok Istennek kegyelme.

De meg ne vessétek a szegényebbeket,
Hanem mint jó Anyák édes gyermekjeket,
Dajkáljátok őket, s egy testben lévőket,
Szinte állítsátok az ő szükségeket.

Ki ne menjetek az ő társaságokból,
És közöttök való fő vigyázás alól,
Hogy két szemek vagytok, nem mehettek attól,
Ugyan a szemre kell vigyázni igen jól.

Ti Articularis Nemes Ecclesiák,
Hová gyülekeznek sok szép Familiák,
Mint édes Anyjokhoz árván hagyott fiak,
Ti is mind én hozzám voltatok jó fiak.

Kőszeg, Csó és Dömölk, Nemeskér, Vadosfa,
Győr, Komárom, Veszprém Vármegyék és Zala,
Somogy és Fejérvár, Tolna és Baranya,
Valahol volt tőlem függő Ecclesia.

Elhagylak én immár mindnyájan titeket,
A halál elszakaszt, többé ügyeteket
Nem viselhetem, hogy ha miben eleget
Tisztemben nem tettem, bocsássatok véteteket.

A ti Fő Püspöktök a Krisztus meg nem hal,
Se az ő hűsége titeket meg nem csal,
Ő áldjon helyettem meg százszorta jobbal,
És nálam ezerszer több haszon hozóval.

Kívántam volna én sok jót végbe vinni,
De a sok megrögzött gonoszt eltörteni,
Nem egy ember dolga, sem négy esztendőnyi,
Míg e Püspökségben Isten hagyott élni.

Csak a keveset is vegyétek jó névvel,
És rólam legyetek szép emlékezettel,
Dicséretet tenni csak együgyűséggel
Kívánok köztetek s nem mással egyébbel.

Bucsuzik a Pápai Ecclesiától.

Töletek *Pápai* kedves hallgatóim,
Boldog, boldogtalan időben hiveim,
Töletek üldözés el nem szakasza, im
A halál szakaszt el, én édes juhaim.

Hozzám annyi idő alatt hűségteket,
A mint mutattátok szereteteket,
Az Isten szánjon meg kegyesen titeket,
Ő könnyebbitse meg lelki terheteket.

El kell már lennetek szolgálatom nélkül,
Az Isten, árváknak ki maga egyedül
Könyhullatásokat szemeikről törül,
Ne tégyen egészen szent Igéjén kívül.

Bucsuzik a Téthi Ecclesiától.

Látom mindenek közt legsiránkozóbbak
Vagytok jó *Téthiek*, legszomorúbbak,
Mert mindenek között legelhagyottabbak
Vagytok és én tőlem legelmaradtabbak.

Harminczkét esztendőt töltöttem köztetek,
Isten tudja, mennyit szenvedtem veletek,
És mennyit fáradtam én ti mellettetek,
Köszönök minden jót, kit vettem tőletek.

Én együgyűségem szerint idvösségnek
Utát úgy mutattam, hogy talán hűségnek
Ellene nem tettem, de erőtlenségnek
Miatta ha elmúlt, mely része tisztetek:

Nekem, kérlek, hogy most mind megbocsássatok,
Az Isten helyembe bocsásson hozzátok
Oly tanítót, a ki nálamnál nálatok
Jobb legyen s belőle érjen több hasznatok.

Azonban, édesim, ha mi szeretettel
Vagytok hozzám kegyes, hű emlékezettel,
Holtom után lenni hozzám köszönettel,
Mégyek előttökbe még csak egy kéréssel:

Keserves bánatban hagyott özvegyemet,
Tekintvén az én sok régi hűségemet,
Ne háborgassátok, bétévén szememet,
De cselekedjete véle jó kegyelmet.

Az Isten úgy áld meg lelki, testi jókkal,
Békességben megtart a ti templomtokkal,
Minden háborutól őriz határtokkal,
Tűz és víz veszélytől, ti házaitekkel.

No Isten hozzátok, édes hallgatóim,
Ti voltatok nekem igazán fiaim,
Sirástok apadjon, ó én szerelmesim,
Elvárlak utánam örökös társaim.

Bucsuzik Feleségétől.

Sok köny hullatásba merült feleségem,
Ah *Weiszbeck Mária Erzsébet* szerelmem,
Boldog, boldogtalan időket viseltem,
Kivel is harminczhat esztendőket éltem.

Pápán lett legnagyobb megnyomorulásod,
Midőn velem együtt lett nagy pusztulásod,
Az üldözés előtt télben lett futásod,
Jaj volt nehézkesnek akkor gyaloglásod.

De azzal én hozzám a te szereteted
Meg nem hült, sőt inkább a te sok kereszted,
Mind inkább szoritott hozzám szenvedésed,
És mutattad holtig hűbeli hűséged.

Mennél több esztendőt velem öregedtél,
Szeretettel hozzám mind ifjabbá lettél,
És nekem mindenben jó kedvet kerestél,
És legkisebb búval illetni féltettél.

Csak most is utolsó nagy betegségemben
Mint dajkáltál engem erőtlenségemben,
Magadat fogyasztván én segítségemben,
Mennyi éjszakán nem volt álom szemedben.

Mindezekért méltó köszönettel lennem,
És minthogy nem lehet magamtól fizetnem,
Hiszem, hogy megfizet az én jó Istenem,
A ki már én nekem egyedül mindenem.

Férfjednél jobb Urad lészen ő tenéked,
Kiben bizvást vessed a te reménységed,
És bánatodban tégy illendő mértéket,
Hogy meg ne bántsad az Isteni felséget.

Ne gondold, nincs kihez hajtani fejedet,
Mint hogy elvesztettél engemet, férjedet,
Mert nem vesztettél el, csak egyik éltedet
Bátorságos helyre előre küldötted.

Azért szünjenek meg szemednek ársjai,
Ne hallassanak szád zokogó jajsjai,
Hogy a Nagy Istennek vigasztalásai
Által mulhassanak szivednek jajsjai.

Ezek helyett is az Isten reménységed,
Sok lelki fiaim lesznek segítségéd,
Isten legyen hozzád, kire hagylak téged,
Mert többet immáron nem szólhatok véled.

Bucsuzik Vérjeitől.

Közel, távol lévő szerelmes vérségim,
Magamról s társomról való rokonságim,
Szólítnak titeket bucsuzó szavaim,
Isten hozzátok, oh én édes barátim.

Sipkovits Tóth Mihály köztünk legöregebb,
De talán halálhoz utánam közelebb,
A nagy öregséggel legmegtörődöttebb,
Isten adja, holtod legyen mennél könnyebb.

Isten tehozzád is kedves bátyám, *Tóth György*,
Kinek ősz hajai fejének mint a gyöngy,
Holott látod, testem béküdi föld göröngy,
Kérlek, az Istennel azért hogy ne versöngj.

Tanuljatok rólam szép gyermekeiddel,
Sipkovits Istvánnal, Péterrel, Jóseffel,
Györgygyel, Ilonáddal, Julinkáddal véggel,
Néktek is utánam kell jönnötök illyel.

Isten mind hozzátok, és a kik még élnek,
Házából néhai *Sipkovits Bencének,*
Mihálynak, Katának, s Jutka nemzőjének,
Az Isten mindnyájan óh legyen veletek.

Ha mindenkor tőlem nem tapasztaltatok
Oly atyafiságot, minéműt vártatok,
Arról ugyan nektek számot nem adhatok,
De hogy ha vétettem, kérlek, bocsássátok.

És nehezteléssel meg ne ítéljeteK,
Hanem véreteket akkép szeresséteK,
Ítéletkor vélem hogy örülhesseteK,
Helyettem az Isten több jót tesz veleteK.

Ó *Weiszbeck Susanna, Katalin* rokonim,
Tisztes *Serpili Sámuelné* Asszonyom,
Tégedet Uraddal szólít utolsó szóm,
Isten már hozzátok, ez végső válaszom.

Tudva vagyon, hozzám mennyi szeretettel,
Voltatok mindenkor nyájas hű élettél,
S érdemünk felett ránk való tekintettel,
Mindezekért vagyok illő köszönettel.

Az Isten tartsa meg szép gyermekeidet,
S ékesitse vélek ősz fehér fejedet,
Ujjítsa s többítse meg benneK tisztedet,
Hogy leljed közöttük végig örömödet.

Ha kik még *Weiszbecknek*, vagy pedig *Musszernek*
Nemzetéből itten e világon élnek,
Azoktól bucsuzom, érvén ez életnek
Végére és mondom: Isten már veleteK.

Bucsuzik jó Akaróitól.

Ti is, kik engemet egészen éltemben,
Böcsültetetek s kedvet fogtatok tisztemben,
Vagy látogattatok vég betegségemben,
És ápolgattatok erőtlenségemben.

Az Istennek Fia ítéletnek napján,
Mind azt a jót vallja meg reátok nyilván,
És hogy mind azokat tettétek ő magán,
Úgy dicsérje és ti örüljeteK szaván.

Az Isten hasonló jókat ti rajtatok
Mutasson, s áldja meg beteges ágyatok,
Hogyha elközelít a ti halálotok,
Gyámolyt ő szerezzon, Isten már hozzátok.

Bucsuzik Ellenségitől.

Ellenségim, a kik rám törekedteteK,
Vagy a kik tisztemben engem üldözteteK,
És károsítani kik igyekezteK,
Az Isten ne bánjon akképen veleteK.

Sőt más irigyimmél, s kisebbitőimmél,
Kik rosszszul bántanak hiremmel, nevemmél,
Az Isten tekintsen rátok kegyes szemmel,
És irgalmazzon meg örök kegyelemmel.

Ezután én tisztetem ó bár legyen olyan,
A kit ti nyelvetek többé ne csufoljon,
Mint engem, sőt kiről minden csak jót szóljon,
És akinek dolga vétek nélkül folyjon.

Bucsuzik Kisérőitől.

Ti is, kik utolsó tisztesség tételre
Ide bégyültetek e szomorú helyre,
Minthogy alkalmatlan vagyok köszönetre,
Úr tégyen jutalmat az ily szeretetre.

Testemet immár a földbe bé tegyétek,
A honnan biztonnyal valaha felkélek,
És ily tanuságot itt haza vigyetek,
Hogy ti is ily helyre még biztonnyal keltek.

Készítsen el az Úr a boldog halálra,
Mindeneket vigyen az örök osztályra,
Hogy senki e földet ne élje kárára,
Hanem mindörökké megálló hasznára.

Bucsuzik a Világtól.

Immár én bémegyek nyugvásom helyére,
Isten hozzád világ, a kinek bérére
Sokat nem építék, mert kiki végtére
Tapasztalja, hogy jut még annak kérgére.

Éltem benned *hatvan és három* esztendőt,
A mely alatt láttam benned sok veszendőt,
És ő romlására sebesen kelendőt,
Boldog, ki keresi benned a jövőndőt.

Engem ugyan Isten benned tisztességgel,
Többet, mint gondoltam és egyéb értékkel
Megáldott érdemem felett szerencsével
És emberek előtt való kedvességgel.

De ime mit használ az mind halál ellen,
Mind elmarad az, ha ez van egyszer jelen,
Óh, azért senkinek kedve benn ne teljen,
Hanem mennyeire szive korán keljen.

Csak az marad nékem, mit ebből kerestem,
Földiekből pedig egészen kiestem,
Jól jártam, azokat hogy igen nem lestem,
És a készüléttel sokáig nem késtem.

Minden sáfárságot most immár letészek,
A nagy Biró előtt, ki könyvei készek,
Magam bűnös lévén a Krisztusra nézek,
Ő benne, tudom, hogy Pokoltól nem félek.

Immár halljátok meg ezt is utoljára,
Mit kelljen felírni testemnek házára,
Ilyen szók legyenek tehát írva arra,
Melyeket olvashat ki-ki ő hasznára:

EPITAPHIUM.

Itt fekszik *Tóth János*, de nem egész maga,
Teste földben vagyon, lelke menyben hága,
Luthrános szent háznak a mi méltósága
Vagyon, Tóth Jánosra az mind reá szálla.

A Superintendens edgyütt s a Senior,
A Vicesenior és a Predikátor,
Öszve téve vagyon Oskolai Rector,
Béfüdi takarja mind ezt egy kevés por.

De nem lesz örökké való ez a lakás,
Hanem következik erre még egy jobb más,
Holott a Fő Püspök lészen feltámadás,
Ő néki is dicső örök feltámadás.

EPITAPHIUM LATINUM.

Tothius hac tegitur, verum non totus, in urna,
Vivit in aethere mens, membra sepulta iacent.
Quidquid honoris habet Lutherana Ecclesia sacri,
Totum id Johannes *Tothius* obtinuit.
Jam Superintendens, Senior, Vice iam Seniorque,
Pastor, Rector, humo clauditur exigua.
Non erit aeterna haec habitatio, Episcopus olim
Summus in aeternam reddet eumpse domum.
QVI LegIs Ista, annVM VersV eX praesente notato,
Et non Laesa, o DIC, ossIbVs esto qVies.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. számú kéziratából (169-182 lap).

25. Kutsán István feljegyzése a kispéczi lelkészekről. 1671-1740.

Kis-Péczi és Kajári Predikátorok continua serie ezek voltak:

1. *Szent-Miklós* János¹¹¹ a ki is a Nagy Persecutioban Anno 1671 (1674) Posonyba citáltatott, a hol akkor nagy Commissio tartatott, és az egész Magyar Országból Lutheránus és Kálvinista Predikátorok sok Nemesekkel együtt citáltattak a föl-háborodásnak meg-visgálásáért, a holott a Predikátorok a Mesterekkel együtt mind, Nemesek pedig némellyek arestaltottanak. A' Predikátorok többnyire Gállyára vitettenek, és sok esztendőig sanyargattattanak, száraz kenyérrel és vízzel tápláltattanak, azonban ostorokkal verettettek mint a marhák. És sokan a sanyaruságot meg-unván ki-tértenek az Vallásokból, és így testeknek könnyebbséget nyerte-

---

¹¹¹ Lásd: Rác K. A pozsonyi vértörvényszék II. f. 197. 1.

nek, kevesen voltak állandók, hanem *Szent-Miklós*y állandó volt, és tsudálatossan kiszabadulván a rabságból, ismét vissza jött Kajárra lakni, és Predikátori tiszben volt mind addig, míg egynéhány esztendőknél forgása után a Pogány Rácz ezt a darab országot ellenségesképpen rablott, és a kit utól ért le-vágott, a mint hogy a többi az fent említett Predikátort, Szent-Miklósyt a Kajári horogban levágott. A' Kis-Péczi templom volt akkor a temetőn a falun kívül. De hogy a Török föl jött és az Országot el pusztított, tehát az Imádságos Ház is földig lerontatott, az után a faluban kellett egy kis Oratoreumot építtetni. Azonban az Isteni szolgálat mindenkor megvolt, és ugyan egyszer Kajáron, másszor Kis-Péczen alternatim.

2. Utánna való Predikátor volt *Szántó Mihály* mennyi ideig vagy hány esztendőig, nem tudhatom.

József névű Predikátor is volt Kajári és Kis-Péczi Predikátor, de mennyi ideig, nem tudhatom.

3. *Szántó* után való Predikátor volt Kajáron és Kis-Péczen *Bors Mihály*, a ki is idejött Predikátornak Anno 1692. és nem csak Predikátor volt sok esztendőig a két Helységben, hanem még azon fellül a Győri Dioecesisnek Seniora. Azután Anno 1700. die 11. Julii az akkori Szent-Mártonyi Fő-Apátur *Aegidius Karner*, mint Földes Urnak parantsolattyából, Kajárból ki-üzettetett ez a Bors Mihály, és által jött lakni Kis-Péczre, holott azelőtt Kajáron volt lakása a Predikátornak. De az alatt az Exercitium Cultus Divini Evangelici Kis-Péczen nem turbáltatott, annál inkább nem interrumpáltatott, akkor senkitül sem turbáltatott és azulta sem mind a máig napig. És így ez mostani alkalmatossággal a Kis-Pécziek el-szakasztattanak a Kajáriaktól, a mi illeti a közös Isteni szolgálatot. Ott maradt a kisebbik Harang, Kelyh és más Apparamentumok, a melyekben a Kis-Péczieknek mind jussok és részek volt, a mint hogy a Nemes Vármegye a Harangot akkorba nékiek is adjudikálta. Noha így a Predikátor Kajárról ki-üzettetett, mindazonáltal Kajári Lutheranus és Kálvinista lakosok nem hagyták magokat elvonattatni, hogy Kis-Péczre ne jártak volna az Isteni szolgálatra, noha ugyan a Földes Urak kemény büntetés alatt őket tiltották, és egy *Barboczy Mártony* névű Licentiatus birsággal és záloggal őket tiltotta, a mint hogy utóbbi keménységet rajtok végbe vitt Mákoczi P. Imre úgy hogy sokaknak zálogjaikat oda is vesztette. Azonban az fent említett *Bors Mihály* igen öreg emberré lett, holott volt 112 Esztendő, úgy hogy karjainál fogvást kellett a Predikáló Székre vezetni, és úgy ismét le venni. Végtevére látván a Szent Társasság nagy bádjadtságát és testi erőtelenségét, *Dernóczi Jánost* Mestert adiungálták néki Anno 1709 és Licentiát adtak néki, hogy keresztelhesse, copulálhasson és introducálhasson, és így subleválja az Öreg Predikátort. De ugyan nem sokáig élt, meg-holt Anno 1711.

4. Bors Mihály Ur után Kis-Péczi Predikátor volt Tudós és Tiszteletes *Károly István* Ur, ki is ez előtt Száki Predikátor volt, a honnét evocáltatott ide Kis-Péczre Anno 1711. Bors Ur helyébe Predikátornak és Seniornak, a ki is mind a két Tisztet egész 26 esztendeig t. i. ab Anno 1711-1737 ditséretesen viselte. Ennek az idejében kezdtek valamelly kevés ideig a régi szokás szerint Kajárra járni az Isteni szolgálatra, de nem tartott sokáig, hamar elmúlt, tsak azzal kellett meg-elégednünk, hogy a' Kajári Lutheranusok és Kálvinisták Kis-Péczre inturbate járhattak az Isteni szolgálatra. Ennek a *Károly* Uramnak Predikátorsága alatt a' Kis-Péczi Ecclesia szép tsendességben volt, holott sem a Vármegyétől, sem a Papoktól, sem a Földes Uraktól soha sem impetáltatott, holott maga bölts és nyájjas beszéde s maga viselete által minden rendbéli embernek tudott felelni és haragos szándékát megengesztelni. Ebben az időben még számos Ecclesiáink voltak, t. i. Rába-Közben és ide ki a' Pusztán. De azután mind jobban-jobban fogyatkoztak. Abban az időben Superintendens ebben a' Tractusban nem lévén, *Károly* Ur qua Senior az Ecclesiák dolgait helyén igazgatta, élvén egyszersmind bölts Tanácsával Tisztelendő *Torkos András* Uramnak. Anno 1727 die 7. April. A' Falu meggyulladván az alsó Köztől fogva mind a két sor házak el-égtek az Oratoriummal, Oskola s

Parochialis házakkal együtt, úgy hogy majd két esztendeig Oratorium nélkül voltak, de az Exercitium azért nem interrumpáltatott, míg osztán második esztendejére Oratoriumot építettek, mellynek ugyan az akkori Clerus contradicált, de a Nemes Vármegye megengedte, hogy fából azon helyre, a hol a régi volt, és olyan formára a' mint az előbbennyi volt, szabadon építsenek, a mint hogy fel is építették minden impeditio nélkül.

5. Meghalván *Károly István* Ur Anno 1737. die 20. Januarii, annak a helyébe evocálták Kis-Pécziek Predikátornak Lovász-Patonárul *Kajári Istvánt*, de a ki alig 3 esztendeig volt Predikátor ebben az Ecclesiában, holott maga rendetlen viselése és mértékletlen itala által olyan Galibát hozott az Ecclesiára, hogy csak nem elvesztette az Ecclesiát, holott Kajári, Gömörei Plebánusok egy Baráttal együtt el-jöttek a Predikátor látogatására, de akkor sem itthon lévén, valami boldogtalan láрма és verés esék a' Papokon, és azért kellet a' Kis-Péczieknek a' Vármegyére fizetni többet 300 fl. kész-pénzt, más költségen kívül. Négyet közzülök, úgy mint *Bakany Györgyöt*, *Árva Mártont*, *Bogárdi Pált* és *Kovács Jánost* egy-egy Holnapig a tömlőtzebe tartották, az után 4 Pénteken (talán nagypénteken) a' Piartzon derekassan meg-tsapták, azután úgy eresztették el őket. Hogy azért több ilyen Galibás állapot rajtok ne essék Predikátorjok miatt, azért Anno 1740 cum Consensu Superiorum dimittálták Kis-Pécziek Kajári Istvánt, a ki az últátul fogva mindétig fára nélkül vagon.

6. Anno 1740. Mense Junio Pünkösöd-Hétfőn érkeztem Én *Kutsán István* Posonybúl és osztán Pünkösöd-Kedden Próba-Predikátiót tartván azután Vocatoriát *Tóth János Téthi* Predikátor és Senior Ur által subscribáltatván, énnékem meg-adták a jövődöbéli Predikatori Tisztet, innét mindgyárt utánna való héten, úgy mint Urnap hetibe Modorba expediáltattam, és ugyan akkor héten Pénteken regvel *Fő-Tisztelendő Elias Mohl Uram* úgy mint ott való Superintendenstül az Ordinatio fel-vettem, *Bárany János* Urammal együtt, úgy mint, ki is Fő-Péczi Ecclesiába ordináltatott. És az últátul fogva hála légyen az Istennek, mind magunk között békességessen megnyugottunk mind a külső impetitioktól békével meg-maradt az Ecclesia.

A győri esp. jkönyvéből.

26. Fábri Gergely püspöknek keresztúri fogságából Mária Teréziához intézett folyamodása. Keresztúr, 1752. november 22.

Instantia Gregorii *Fábri*, Ministri Ecclesiae Aug. Conf. *Vadosfalvensis* in Arce *Keresztúr* detenti.

Ad sacratum Majestatis Vestrae summae Iustitiae et Clementiae thronum in profundissima perpetuae homagialis fidelitatis subiectione confugere ac supplici de genu humillime repraesentare, ea me in praesens impellit extrema necessitas, quod ego Articularis Ecclesiae in Possessione *Vadosfa* ordinarius verbi divini Minister penes actionem fiscalem in praesentiam Comitatus Semproniensis sedriae pro 25 praeterlapsi mensis Octob. Anni nunc currentis 1752. in Arcem *Keresztúr* praefixae citatus, posteaquam nullius mihi criminis conscius personaliter comparuissem, attunc confrontationem inter me et praevis incarcerationam Adamum *Horváth*, aliter *Borbély*, unius sessionis Nobilem in praedicta possessione *Vadosfa* eiden Inclytae Sedriae instituere placuit, cuius occasione dolenter experiri debui, quod nominatus Adamus *Horváth* mihi ad faciem dicere non erubuerit, eundem praetensas aliquas literas ad incaptivatum Matruelem suum, Michaellem *Miholics* exarasse ac iisdem cum praescitu meo verba Hungarico Idiomate: A felső Országokban is plantál az Isten pártfogókat, inseruisse; ubi vero eum interrogassem, an ego et ille soli constituti fuerimus, reposuit: etiam Nobiles *Ladislau Radó*, Martinum *Kelemen* et Joannem *Trsztyánszky* praesentes fuisse.

Ego proinde Inclyt. Sedriam demisse interpellavi, quatenus eotum personaliter constitutum Ladislaum *Radó* desuper audire atque fassionem eius excipere dignaretur, qui etiam huic a veritate alienae, imo fictitiae, vel ex aliquo metu prolatae assertioni Horvathianae in instanti contradixit et ad contrarium edocendum corporale suum iuramentum obtulit. Proinde ulterius etiam coram eadem Incl. Sedria humillime institi, quatenus dignaretur etiam aliquos absentes, ad quos provocaret, Nobiles accersiri facere, ut illi aequae circa praetensam assertionem toties dicti Adami Horváth sub iuramento examinari possint.

Ast. clementissima Domina, iustissimo huic petito deferre renuit me cum aliis, ad quos se invinculatus Adamus Horváth provocabat, non confrontavit, nullum advocatum, cuius assistentia vel consilio uti potuissem, in Arcem admisit, taliterque me omnibus defensae mediis et adminiculis destitutum in eadem Arce Keresztúr detinendum determinavit, in qua ob omni consortio humano remotus, hodie dum velut summus malefactor detineor.

Ideo his in afflictissimis circumstantiis meis post Deum ad Maiestatis Vestrae summae thronum, velut unicum iustitiae et clementiae asylum profundissima ad pedes eiusdem homagiali cum subiectione provolutus, confugio, devotissimo ex corde Eandem Mattem V. S. humillime exorando, dignetur ex innata sibi commiseratione, qua ergo omnes afflictos suos subditos ducitur, in eo mihi clementiam regiam impertiri, ut mihi licitum sit, defensa, quae pro omni casu et causa foret iuris naturae et gentium, uti, sicque sinistram assertionem unius eiusque inhabilis testis invinculati, aliorum possessionatorum nobilium iuratis fassionibus refellere.

Ad Deum omniscium provoco, me de litteris illis praetensis nihil audivisse, eo minus in verba iisdem inserta consensum praebuisse. Itaque altissimo Mattis Vrae iudicio humillime submissum esto, utrum non magis simplicitati, quam malitiae huius rudis et inepti hominis sit adscribendum, quum praetensis expressionibus iisdem in litteris usus fuisse perhibeatur: ille enim nec Hungariam noscit, quomodo ergo de externis regnis dissereret; et cui de externis quidquam incidere potuisset, ubi Mattis Vrae Smae in eo clementissimam sumus experti protectionem, quod ad nostras devotissimas preces non dedignata fuerit medio Excelsi sui Consilii L. capellae in Vadosfa exstrui coeptae continuationem benignissime inhibere.

Ego quoque, quae incaptivatus Ad. Horváth mihi in sui alleviationem imputet, paratus fuisset iuratis eorum, ad quos se provocat, fassionibus refutare; sed siquidem mihi facultas inquirendi, veritatemque et meam innocentiam manifestandi non est concessa; ideo testimonia eorum, qui de confessatis necessario notitiam habere deberent, scripto mihi dari curavi, per eosdem iuramento quoque dum et quando Matti Vrae Smae benigne visum fuerit, confirmanda. Ex quibus manifeste patet, quod relata seu confessata Horváthiana sint ficta et ex ore meo per ibi praesentes nunquam audita.

Quare in tristi et acerba mea hac captivitate totam meam fiduciam collocans in materna Smae Mattis Vrae clementia nec non per totam Europam depraedicata iustitia, lacrymabundus supplico, ut mei tanquam fidelis sui subditi clementissime misereri dignetur. Et cum ex levitate promanantia Adami Horváth scripta et prolata, fide dignis praedictorum nobilium iurata quoque fide firmandis testimoniis refellantur, erga praestandam de me, dum et quando sistendo fideiussionem, me et hac captivitate dimittendum, pro pientissimo suo, quo erga afflictos subditos suos ducitur affectu, resolvere, sicque si et post processus contra me continuandus fuerit, Incl. Comitatus Soproniensi perbenigne committere dignetur, ut eius continuatio et definitio admaturretur, mihi et advocatus, cum quo res meas conferre, eiusdemque assistentia uti possim, et alia defensionis media, testimoniaque et ante et sub processu admittantur.

Quam Mattis Vrae Smae clementiam ardentissimis precibus meis ad Deum pro perenni incolumitate, felicissimoque regimine Mattis Vrae Smae incessanter fundendis, ultimum usque vitae habitum subiectissime demereri conabor et emoriar Mattis Vrae Smae humillimus perpetuoque fidelis subditus captivus *Gregorius Fábri* Articularis Ecclae in possessione Vadosfa ordinarius V. D. Minister, nunc in Arce *Keresztúr* detentus. Praesentata d. 22. Novembris Anno 1752.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 378) jelzésű kéziratáról másolva.

27. Az elítélt vadosfai hívek M. Teréziához folyamodnak, hogy a kirótt pénzbírságot mérsékelje, vagy legalább halasztási időt engedjen. 1753. április 30.

Instantia complurium tumultui Vadosfalvensi implicitorum Aug. Conf. addictorum.

Augustissima Imperatrix et Regina Domina, Domina naturaliter clementissima! Pluribus humillimis nostris memorialibus Matti Vrae Smae exhibitis, demississime repraesentavimus in negotio possessionis Vadosfalva Incl. Comitatus Soproniensi adiacentis, mentem et intentionem nostram non fuisse, ut religioni Romano-Catholicae alioquin in Hungariae regno dominantis labes aut ignominia per nos adspergatur; verum ut privatorum in totale liberi religionis nostrae exercitii exterminium tendentes excessus et molimina per Mattem Vram Smam reprimantur et corrigantur ad Mattis Vrae Smae elargiendam benignissimam resolutionem humillime provocasse et adversus inducendas per Blasium *Kisfaludi* et *Mihályiensem* Plebanum novas processiones comminantibus et minis eorundem exemplisque quotidianis terri, protestationem interposuisse.

Quo facto nostro Mattis Vrae Smae animadversionem promerendo, esto tremebundi, summa tamen egestate compulsi, ad solium eiusdem summum accurrentes, gratiam regiam et maternam commiserationem imploraturi, confiteri debeamus: me quidem Stephanum *Székely* in 400 fl. convictum, universa mea bona mobilia et immobilia executioni submisisse; pro me autem Alexandro *Borbély* portione mea insufficiente existente ac fl. 350 haud adaequante, etiam portio materna et fratris mei Adami *Borbély* nunc ex Aresto demissi, in executionem sumta exstiterit. Ego vero Sigismundus *Horváth* poenalitatem mihi dictatam 300 fl. mutuo levatorum de pleno deposuerim. Ita et ego Stephanus *Illyés* mutuo levatis 250 florenis mulctam exolverim. Ego quoque Georgius *Török* de convictiva 250 fl. summa in parato ex mutuo levato aere 130 fl. deposuerim, pro restantibus 120 fl. portionem bonorum submissarim. Ego pariter Georgius *Horváth* 200 fl. mulctae non nisi medietatem exolverim, pro altera autem medietate bona mea haereditaria assignaverim. Sic et ego Adamus *Pap* aliter *Németh* de 200 florenis tantum 50 fl. solverim, reliquum exequendum in bonis meis permiserim. Nos vero Joannes *Németh* et Emericus *Kis* integram convictivam summam quilibet nostrum cum 200 fl. mutuo tamen levatis deposuerimus. Et nos Stephanus *Kis* et Paulus *Tatár* similiter mutuata pecunia medietatem convictionis quilibet 100 florenis depuraverimus et residuam in bonis exequi admiserimus. Pro me autem Georgio *Kováts*, parentis mei universa bona mobilia et immobilia (velut in statu indiviso existente), ita et uxoris mobilia in executionem sumta et conscripta exstiterunt.

Omnes autem in eo pro viribus, ne Mattis Vrae Smae benigna passu in hoc elargita resolutio effectui destituatur, contenderimus, ac etiam bonorum executioni praescripta modalitate submissorum relutionem pro 3-tia approximantis Mensis Maii in reversalibus per Dominos exequentes etiam ad personas nostras nobilitari praerogativa gaudentes, extensas offerre debuerimus. Cum tamen, Clementissima Domina, occasione novissimae insurrectionis

magnam facultatum nostrarum partem ob contestatum debitae erga Mattem V. S. fidelitatis nostrae obsequium, alienare et inonerare necessum fuerit, ut nec in praesens vires resumere licuerit: ad persolvendam tam magnam summam plane insufficientes comperiamur. Ne itaque una cum uxoribus et prolibus nostris ad incitas et extremam ruinam redigamur, adque servitia Mattis Vrae Smae inhabiles efficiamur: Matti Vrae Smae humillime supplicamus, dignetur ex affluente sua misericordia tam magnam nobis dictatam pecuniariam mulctam clementissime moderare, pro vero solvendorum exolutione in tanta miseria nostra sufficiens respirium, aut executionis excessivae correctionem benignissime risolvere.

Pro qua Mattis Vrae Smae gratia et clementia emorimur Mattis Vrae Smae humillimi perpetuoque subditi ab intus praecensiti Aug. Conf. addicti. Praesentata est 30. April. 1753.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 379) jelzésű kéziratáról másolva.

28. A malomsoki gyülekezet üldöztetése 1755. körül.

Actumok és Datumok a Malomsoki Ecclesiának háborgatásának idején, a mint lettenek, renddel így következtenek. (Circa annum 1755.)

1. Tisztelendő *Clementh Jakab* Ur halála után Instantiát két izben Méltóságos Urnak Predikátornak béhozására adtunk, de nem resolváltatott, hanem a felküldött Embereinknek megmondattott mindgyárt akkor, hogy még Templomot és Parochialis házot tsináltassanak, mert az eddig való Templom, és az házok egy általán meg nem tartattnak kezünknel.
2. Meghagyta, hogy Predikátor készen légyen, hogy szent Mihály Nap tájban le fog jönni, (a mint le is jött közinkbe Méltóságos Uraság) és cum repraesentatione bé hadja hozni. Ebben fáradoztunk, de haszontalan, mert differálta alább megirt punctumok szerint.
3. Itt létében Instantiát kíván tőlünk, és a Tekintetes Praefectus Ur által informáltatott bizonyos Emberünk, hogy ezen punctumok belé tétetessenek, ugymint: Nem állithattuk azt, hogy eleitül fogvást ezen Templom az Augustana Valláson lévőké lett volna; azért ha Nagyságod most is a Papistaság részére foglalni méltóztatik, engedelmesek vagyunk és Nagyságod Méltóságát legkissebben is felháborítani, s megbántani nem akarjuk, sőt a miatt sem Káptalanra, sem Nemes Vármegyére, sem egyéb helyre nem fakadunk, mind a költséget, mind fáradságot és nagyobb mozgólásokat akarván távoztatni, azért is azon templom kultsát alázatos engedelmességgel készek vagyunk Méltóságos kezéhez adni és szabad rendelkezésre ajánlani; mindazonáltal, hogy pedig mi is Tanító Predikátor nélkül ne legyünk, azért is fejünk hajtva esedezőnk, hogy többek közzül egyet kegyelmébe venni, és az előbbeni házaikban lakását megengedni, tsak kevés ideig is, mig tsak mást építhetünk, a Falu Notariussával együtt méltóztassék.
4. Ezen Punctumokat, mivel láttuk veszedelmünkre lenni, az beadott Instantiából kihagytuk; hanem némelly Előljáróink közzül feltétették ezen szókat: ha éppen meg nem tartja kezünknel tovább az Templomot és az Házokat, tehát tsak, addig is engedje azon helyeket, mig más Templomot és Házokat építünk.
5. Nem engedelmeskedvén akarattya szerint, nem is vehette tőlünk a memorialis Instantiát, felette igen felháborodott, rút szidalommal illetett bennünket, és verésekkel fenyegetett. Végre 24 órának elfolyása alatt Falujából elmenni proclamált.

6. Die 16. Octobris nagy esküvéssel fogadta, hogy csak engedelmeskedjünk néki, vigyük kezében a kultsot, viszont visszaadja, mert csak próbál, ha engedelmeskedünk-e parantsolattyának. Visszahozta, de nem adta kezünkbe többé a régi kultsot, hanem mást tsináltatott, és azt adatta kezünkbe.

7. Minekutánna kezéhez vette volna az kultsot, Birák által akaratumk ellen Praefectus Ur, és a Secretarius, cum consensu Dominali obligatoria Levelet irtak illyenképpen. Mivel az Méltóságos Uraság azt találta, hogy Malomsoki Templom régenten Papistáké lett volna, viszontag azon részre elfoglalta Parochialis házakkal és azokhoz tartozó Oppertinentiákkal együtt. A kultsot pedig engedelmességgel oda engedték és kezéhez Méltóságos Urnakadtuk. Azon Templom és Parochialis házak helyett, más hely Falun kívül engedtetik építésre. Mellyhez még ez ősszel hozzá kezdjünk, mert ha nem, Szent-György Napig hagyott terminus Templomban való bejárásra felbontatik és az Templomból és egyéb helyekből kitiltatunk, annakutánna sem ez, sem pedig más hely itten nem engedtetik. Hogy ha pedig láttya az Uraság, épületnek hozzá kezdéséhez való szorgalmatosságunkat, azt pediglen véghez nem vihetvén, míg megkészi egy két holnappal is tovább elvárakozik a feltett terminusnál. Ezen dologért pedig, hogy sem Vármegyére sem más helyre nem folyamodunk. Ezen Levelet Birák Neveikkel és falu petsétjével, s kereszt vonyasokkal megerősítette.

8. Predikátor háza előtt felkiáltott, és meghagyta keménnyen, hogy Predikátort ide ne hozzanak előbb, hanem Szent-Gergely nap tájban, cum repraesentatione megengedi, de addig éppenséggel, se Sátoros Innep Napokra ne merészellünk mást hozni szolgálatra, hanem ugymond, a kinek kívántatik mennyen máshová, a hol vagy on Predikátor.

9. Kemény büntetés alatt meghagyta azt is, hogy senki vidéki ember közzül ezen Templom dolgában elejbe ne mennyen, sem pedig mi máshová panaszra, vagy pedig tanácsra menni ne merészellünk.

10. Tisztartó Urunkat hagyta valami módban állapotunk felül, de mivel még eddig semmit sem jelentett, hát nem tudjuk mi lesz.

A győri esp. jkönyvéből.

C) A tolna-baranya-somogyi esperesség.

29. A tolna-baranya-somogyi esperesség története 1715-1742.

Irta Szeniczai Bárány György esperes.

Historica Recensio Ecclesiarum Evangelicarum in Inclyto Comitatu Tolnensi et Vicinis inde ab Anno 1715 ad praesentem 1742. Qualis ortus, progressus, quot et quibus persecutionibus tentata earum eliminatio, dum hospitium praebuit.

Partim angustia locorum et defectu terrae ad Oeconomiam necessariae, partim etiam nimiis Subditorum oppressionibus, nec non Ecclesiarum Persecutionibus coacti descenderunt ex Superioribus Comitatibus infinito numero coloni etiam Evangelicae Religioni addicti, inde ab Occupatione Budensi, sed dispersi inter Catholicos et Reformatos habitarunt usque ad Annum 1715. quo veniunt ex Domino Papensi aliquot Subditi¹¹² ex dura Servitute, magis Venatores, quam agrorum cultores; Evangelicae Religionis tenacissimi, qui cum diversae religionis

---

¹¹² Az alábbi verses nekrológ szerint Csóthról jött ide hét pár szökött jobbágy.

hominibus misceri plane non poterant. Consident ergo in Silvestri Solitudine Soli in praedio *Gyönk*, tum adhuc Fiscali in Inclyto Comitatu Tolnensi, prope oppidum Pintzehely. Expetunt et obtinent Budae abInspectore Fiscalium Bonorum Regalium libertatem Pastorem Evangelicum intertenendi et introducendi. Accipiunt Secum Reverendissimum Dominum *Andream Molitoris*, olim Pastorem Ecclesiae Evangelicae Palotensis. Ubi publicus cultus, dispersis ejusdem Religionis Sociis innotesceret, concurrunt undique ex Circumjacentibus Oppidis et Vicis; nec diu id latere potuit Clerum, cui ob novitatis respectum magnos aperuit Oculos, eo, quod a memoria hominum non plures in tota illa Regione observarentur eius Religionis Ecclesiae. Si enim forte aliquas *Andreas Dudithius* Episcopus Quinque-Ecclesiensis post Concilium Tridentinum nostris adhaerentes per Zrinios, Battyanos, Nádasdios, aliosque eius temporis Magnates, post Se reliquit, earum iam in hoc Comitatu nec nota nec Vestigium observari potuit.

Inhibitus itaque est Minister Ecclesiae 1717. ab omni Exercitio per Comitatus, et ne in Carceres rapiatur crebris et Variis muneribus ex Venatione acceptis obtinuerunt. Interea Consilio Nobilis Domini Joh. *Madarász*, quondam Domini Simontornyensis Praefecti, et ad tempus Judlium, Ecclesiae Ablegati veniunt *Vásonium* succursum meum, et praecipue Praenobilis Domini Sam. *Domokos* expetitur ea Spe, quod apud Inspectorem Budensem, aut Magnanimum ejus temporis Heroem N. Regal. Commendantem Budensem Evangelicae Religionis addictum, libertatis suae restitutionem obtentati sunt. Spe tamen illic frustrati sumus, eo quod Inspector se excusaret, jam Praedium illud ab haereditario Domino redemptum esse, atque ideo nobis ad Dominum Terrestrem Rev. Scil. Petrum *Magyari* confugiendum esse. Commendantem autem convenire non poteramus, propter maximum Principum et Generalium confluxum, in expeditione bellica occupatorum, contra Turcas, quo anno etiam Belgradinum Turcis ereptum est. Ita re infecta reduces quid agendum sit, anxii eramus, Reverendum Dominum Petrum *Magyari* ejus auctoritatis non esse, qui nos tueri et manu tenere possit, existimantes, jussu Praenobilis Domini Sam. *Domokos* scripsi ad Ministrum Ecclesiae, ut statim publicum cultum incipiat. Clerus et Comitatus existimabant nos auctoritatem ab Aula Imperatoria obtinuisse, ideo ab ulteriori infestatione desistebant. Accessit auctoritas Dominorum territorialium, qui praedia sua impopulare studebant; cumprimis autem Excellentissimi Generalis *Mercy*, qui Anno 1722 Dominium Zinzendorffianum in se devolvens, majori ex parte Colonis Evangelicis replevit.

Ad hanc qualemcunque propagationem Evangelici Cultus futuram, Divina directione factum fuisse credendum est, quod Anno 1718. *Gyönkienses*, quum Pastor eorum *Andreas Molitoris* nimium ebriosus, ab adventantibus ex remotis locis, devotionis suae perficiendae gratia, raro in Parochia reperiretur, me evocarent. Mittunt ergo expressum hominem suum sine scripta Vocatione *Vásonium*. Ego a' Vocatione insperata, expensis rationibus alienus fui, quum scirem Ecclesiam persecutioni expositam, eamque tenuissimam 13. vel 14. Familiarum. Terrebant etiam Auditores, a minimo ad maximum exitu belli Turcici incerti, nec non novorum ejusmodi Colonorum communi discordia et nimia rusticitate. Appellabant tales, *Salva Venia*, tized disznóknak, seu porcos ex decimatione in unum gregem coactos. Nihilominus Vocationem oblatam auditoribus propono, deliberationem in Parochia praestolaturus. Ilii credere non poterant me abiturum, etiam si eiicerent sed putabant me tentare ipsos, ut vel Salarium augeant vile, vel quatuor Annorum restantias exigant, nec venit, qui mihi voluntatem Ecclesiae significaret. Unde indignabundus, urgenti tabellario post solutum Conventum dico: Video Vasonienses me non opus habere, ideoque tantum veniant, iturus sum. Tabellarius exigit literas, quibus magis credituri. Tum magis exhorui, nec scripsi prius, quam vicinum advocavi et quaesivi, quae fuerit voluntas Conventus? Ille respondet, quia credere non possunt, me in tantum periculum abiturum, rem commiserunt Praenobili

Domino *Domokos*. Mitto ad ipsum, quid responsurus sit? Ille deprecatur se ob curam domesticam rei oblitum esse, illic sunt Exules, qui primum promovendi, si illic nulli adsint, et mihi placuerit descendere, obstare non poterunt.

Hoc responso accepto scribo Literas eadem mente. Homo accepta Epistola redit ad suos, qui in cumulo stantibus, et ipsum avide expectantibus e longinquo clamat: Utique venturus, si non veniamus, ipse per pedes descensurus est, (cum tamen proprios equos et currum haberem). Aperiant Epistolam et legunt, sed eius diversum Argumentum non curant. Dicunt: Absit ut per pedes venientem exspectemus. Exeunt venatum, statim eiiciunt cervum et veniunt ad stuporem maximum. Habuissem meas excusationes, malui tamen simplicitati et necessitati parere, et Vásoniensium iniuriam ulcisci. Hic obthurandae mihi erant aures ad multitudinis reclamaciones, Coniugis lamentationes, nec non Illustrissimi Comitatus *Emerici Zichy*, (cuius Virgines in Arce informavi) contradictionem. Unde noctu me subripere debui.

Primo die, 24. Martii veni *Hidveginum* usque, hoc felici omine et solatio, quod tres Evangelici Pastores eodem die per fluvium *Sijó* (quem lacus Balaton exonerat) et telonium transferremur. Unus reverendissimus Dominus *Petrus Velits* Tabiensium Slavorum Pastor. Alter Kesziensium Hungaro-Bohemorum Pastor, Reverendus Dominus *Johan. Krman*; Tertius ego essem Gyönkiensium futurus. Hoc etiam eventu quod benedictionem Divinam ex tempore evidentem sensi; et illo anno elapso post occupatum Belgradinum catervatim venientibus Germanis consilio et directione servire debui.

Anno 1719. Ex Ecclesia Gyönkiensi omnium prima transivi *Györköonium*, commissa Gyönkiensi Reverendo Domino *Stephano Dienes*, Octogenario majori.

Eodem anno collecta *Szokolyiensis* Hungar. Kesziensis primum filialis, dein matre extincta privilegium eius obtinuit.

Eodem Anno plantata *Varsadiensis* Germ. cum filiali *Kalazno*.

Eodem Anno *Majosiensis* in Dominio Baronis de Schilschon cum filiali *Hidas* et *Tzikó* Germ.

Eodem Anno *Izminiensis*, *Kis-Mányokiensis*, *Mutsfaensis* et *Apatiensis* Germanicae.

Eodem *Tormásiensis*, cui tandem accrevit *Nanensis* Germ.

Eodem *Moratz* et *Tófi* Germ.

Eodem *Vajtensis* Hungar. in inferiori extremitate Incl. Comitatus Albensis.

Eodem *Lapafőensis*, deinceps a Reformatis occupata.

Anno 1722. Translata, vel ex Györkönyiensi collecta est *Sz.-Lőrintziensis* Hungar. cui et filialis accessit *Nagy-Szekeliensis* Germ.

Anno 1723. *Zombaiensis* Hung.

Eodem *Hidegkutiensis* Germ.

Circa hoc tempus collectae in Inclyto Comitatu Somogyiensi prope Tab *Torvajensis* et *Baboniensis* illa Slavonica haec Hungarica.

In Tolnensi *Bikáts* Germanica.

1725. Paulo serius in finibus Incl. Comitatus Baranyensis *Mekénes* Germ. in Dominio Principis Eszterházy.

In Inclyto Comitatu Somogy *Ketse* et *Fiad*, Germanicae.

Haec de ortu et Propagationibus Ecclesiae Evangelicae.

Anno 1725. die 3. Jan. Conventus primus celebratus est in *Sz.-Lőrintz*, in quo propter absentiam Rev. Domini *Tatai* Inspector Germanorum designatus est Rev. Dominus *Vidder*, deinceps *Modram* vocatus.

Persecutiones pluribus quidem vicibus tentatae. Generalior Anno 1725. die 24. Septembr. quo omnes Reformatorum simul et Nostratium Ministri *Simontornyam* citati, et Reformati quidem ab omni exercitio inhibiti, praeter solas preces Matutinas et Vespertinas: Diebus autem Dominicis et Festivis Pericoparum Lectionem. Evangelicis autem duae quindenae profixae, ut interea omnes Pastores emigrent, quae tamen Persecutio aversa est favorabili excelsi mandati Spectabilis Domini *Szárász* tum Personalis Pesthiensis interpretatione. Sustulit tamen haec Persecutio ex nostris Majosiensem ex parte, ausu, ut fertur, nimio Reverendi *Vidderi*. Faddiensis ex toto, et *Nagy-Székegyiensis* pariter.

Sz.-Lőrintziensis etiam ex toto tollenda decreta fuit, quia tamen ipsi Comitatus huic in Via Regia existenti faverent, post meum discessum, statim auditoribus meis impositum fuit, ut me revocent. Quia vero per triennium redire nolui, interea successit Rev. Dominus *Bödö*.

Et hic notata non indigna occurrit Circumstantia, quod primus Cultus habitus est die 8. Sept. in festo Nativitatis Mariae ex Evangel. festivo Matth. 1. de Genealogia Christi. Ultimus post triennium die 25. Martii in festo Conceptionis Christi, quo primum ingressum habui in Comitatum, eo ipso absoluta est lectio et Interpretatio totius Novi Testamenti. Eo die etiam Mandatum ultimum adlatum de meo aggressu.

Haec persecutio simili Ministrorum Citatione renovata et tentata circa Annum 1730. Ultima fuit hoc Anno 1742 tentata per Excellentissimum Dominum Episcopum Quinque-Eccles. quae ex rigida et promiscua Ecclesiarum Visitatione nata esse videbatur. Hac persecutione ademptum est Oratorium Mekenesiense, Izmiensis turbata, Columnae Campanarum excisae. Tengödiensibus, Szokolyiensibus et Medinaensibus prima et ultima post fastigia et sumtus restituae.

Pastores Evangelici.

1. *Gyönkiensis* habuit Andream *Molitoris*, Georgium *Bárány*, Stephanum *Dienes*, Martinum *Kelemen*, jam Vocationem habet clarissimus Dominus Adamus *Balog*, Jauriens.
2. *Györköny* Georgium *Bárány*, Stephanum *Tatai*.
3. *Vajtensis* Petrum Kis Ludim. et jam Rev. Andream *Miszlai*.
4. *Bikáts*, nomine Notarii Clarissimum Stephanum *Salamon*.
5. *Varsád*: Jerem. *Svartzvalder*, Georg. Adam. *Kolb*, Joh. Carol. *Reichard*. *Tieftrunk*, Joh. *Gauppe*, Joh. Gustav *Kastenhoffer*, jam Mich. *Veisz*.
6. *Sz.-Lőrintz* Georg. *Bárány*, ab Anno 1725. ad 1729. *Bödö*, denuo Georg. *Bárány*.
7. *Kis-Mányok*, *Valtherum*, Andr. *Vidder*, Mich. *Veisz*, jam Sigism. *Vörös*.
8. *Izmin*. *Valtherum*, Stephanum *Bárány*.
9. *Majos*. *Bertram*, Joh. Egerland. *Vidder*.
10. *Zomba*. Franc. *Tonsoris*, Lud. Alexand. *Dienes*.
11. *Tormás*. Nicol. *Tonsoris*, *Gauppe*, *Valther Junior*, Steph. *Bárány*.
12. *Mekenes*. Franc. *Tonsoris*.

13. *Lapafő. Franc. Tonsoris.*
14. *Keszi. Joh. Krman. Andr. Járfás, Georg. Tomtsányi.*
15. *Szokol. Andr. Járfás, Steph. Szilvágyi, Nicol. Rátkotzi.*
16. *Tab. Petr. Velits, Georg. Tomtsányi, Joh. Mansznitzius.*
17. *Torvaj. Georg. Tomtsányi.*
18. *Bábon. Fr. Farkas, Steph. Szilvágyi.*
19. *Ketse. Mich. Harmonia.*

Pro die 10. et 11. Decembr. Anni 1742. Generali Congregatione habita, iterum negotium religionis ventilatum, tamen post tot lamentationes, supplicationes, immo et mandata a Regia Aula extracta nihil obtentum.

A Szeniczey-család paksi levéltárában őrzött eredeti kéziratról

30. Bárány György sárszentlőrinczi lelkész és esperes levele Szentgróthi Mihály dörgicsei lelkészhez a lelkészavatás¹¹³ tárgyában 1731.

Litterae Bárányianae. Minden testi lelki jókkal áldott ujesztendőt kívánok Istentől kegyelmednek Tisztelendő Szentgróthi Uram! Mindeneknek előtte a bort igen szépen köszönöm kgdnek akármi fejében küldötte legyen (melyet hogy nem jelent, csudálom), már ugyan kívántam a Balaton melléki bort. Nálunk egyéb aránt nem drága, de nálam mégis szűk, mert költségtelenebb soha nem lehettem, miolta tisztben vagyok, mint most, hogy gyermekeim is szaporodnak, nevelkednek s mind többről több költséget szereznek; a *Dictomos könyv* is megvont, három esztendeig való fizetésemet belé ölvén.

Én támasztottam kérdést kgd eleiben a végre, hogy kilebb is terjedjen, tudván, hogy úgy sem maradna rejtekben. És hogy az én ratióimat communicálta kgd, jól cselekedte; de a kgd maga példájáról már általlátom, micsoda bilist moveál s ha adják is judiciumjokat, az minemű lészen. Nem támasztottam a kérdést csak elmém mutogatásából (ám akárki mit ítéljen, Isten az én bíróm), de esett olyan casus köztünk, melyet másként meg nem orvosolhattunk, úgy kezdtük keresztyéni szabadságunkat előgördíteni, mit enged az meg és mennyire vehetjük, hánytuk-vetettük magunk között T. *Tatai*¹¹⁴ Urammal tovább esztendőnél. Ő kglme irt T. *Tóth János*¹¹⁵ Uramnak, de mai napig sem felelt.

Én irtam kgdnek nem pure consultatorie, hanem a thesist feltettem cum suis rationibus, mert így hasznosnak itéltem lenni. De látom, a megrögzött praejudicium nem engedi, hogy affectus nélkül concoquáltassék, vagy mint igazság acceptáltassék. Mindenek előtt látom szükségesnek excutiálnom sokaknak irántam való balitéleteket, hogy én Krisztusnak idétlen szolgálja nyughatatlankodom és irocskállok, egyedül azért, hogy valaha néma ebnek ne vádoltassam, vagy oly rest és gonosz szolgának, ki az ő talentomocskáját elásta; azért valamit Isten kegyelme által observálhatok, arról szót tenni akarok; ha veszik jó, ha nem, én senkire erővel a legdrágább igazságot sem kötöm.

¹¹³ Egyéb kérdések felett is vitatkoztak, például: Összeesketheti-e az evang. lelkész jó lelkiismerettel a vegyes házasságokat?

¹¹⁴ Ifjabb Tatai István györkönyi lelkész.

¹¹⁵ Sipkovits Tóth János téthi lelkész, a későbbi püspök, † 1746.

És a mi a jelen való kérdést illeti, abban semmi novitás nincsen, mert Lutherrel és több Orthodoxusokkal együtt militálok; inkább hát azok vádoltathatnak ujitóknak, kik az Anyaszentegyháznak drága szabadságát gonoszúl és nagy contradictióval eltemetni akarják. A tavasszal T. *Perlaki*¹¹⁶ Uramnál divertáltván, első levelemet producálja és minden hatalommal controversiát akar moveálni ellenem, mintha én *necessitatem ordinationis* impugnálnám, mely soha álmomban sem volt; ha megérti szándékomat és elmémet, megnyugodott. T. *Torkos*¹¹⁷ Uram sem fakadott volna ellenem olyan mérges elenchusra, ha jól bele tekintett volna levelembé, vagy praesentiámmal declarálhattam volna értelmet: me de nullo perfectismo somniasse. Ez a világ szokása, hogy ha kit egyszer vádolás alá ejthet, vagy gyanussá tehet; vagy minden írást tekerik, facsarják, hogy valami monstrumot formálhassanak belőle, vagy ha abban módot nem találnak, kevésbbé annak vádolását nem szenvedhetik, se fel nem veszik.

Mint most is a babonáskodás iránt való vádolás. Az én thesisemet nem evertálhatja kegyelmed, de mégis a vádolást éppen nem szenvedheti. A pápista is holtig tagadja, hogy bálványozó és babonás legyen. De *necessitate Episcoporum* discrimen aliud non video, quam quod illic publica doctrina sit, ideo et superstitio crassior ac notior, apud nos occultior et subtilior. Mi azt látjuk s nem ok nélkül vádoljuk őket, ők nem látják. Azokat szabad vádolnunk, magunkat nem szabad. Mi lutheránusok oly tiszták vagyunk, hogy egy hiuz szemű sem láthat semmi szeplőt bennünk; a mi házunk oly tiszta, hogy senki seprése sem kívántatik. A Dunán túl való járással kivált semmi szemetet nem hordottak. Kérem kgdet, hát minek nevezzük a közönséges praxist. Meg kell kgdnek engedni, hogy *tanitót superintendens nélkül is lehessen ordinálni*, de még sem cselekedheti, hanem akármely nehezen s micsoda veszedelemmel superintendens után kell fáradni. Mi ennek az oka?

Én megvallom, olyan goromba Magyar vagyok, nem szoktam sokat himelni, hámolni, hanem a fejért fejérnek, a feketét feketének szoktam mondani. A mit béhoz kegyelmed ex I. Kor. VIII. 9. semmit én ellenem nem militál, mert ha a Ministerium ordinálhat Tanitót, tehát menjen a Candidatus Kis-Péczre¹¹⁸, vagy akármely seniorhoz ordinatióra, nem lehet az az erőtlenségnek botránkozására. Ha botránkozására leszen valakinek, tehát bizony azt a szemetet Dunán túl való járással hordották ide. A németországi praxisra azt mondja kgd: Mos et regio. De micsoda az? Hát miért sokkal inkább itt nem mos et regio? Matthias II. decretuma ezzel nem ellenkezik, sem én ő vele, mert senki nem óhajtja jobban a superintendenst, mint én mind e mai napig, ha remélhetném, hogy az által Ecclesiánk disciplinája valamennyire lábra állhatna. Más kérdés az: Quid in defectu faciendum? Quid libertas Ecclesiae iubet?

T. *Göndör*¹¹⁹ Uramat én nem akarom T. *Dénes*¹²⁰ Urammal committálnom. Argumentum historicum, fides sit penes auctorem, azzal ha conciliáltathatnak, ha ketten voltak Molitorok, mindenik András. Akárki volt az első és akárki küldötte, az a kérdés, ha jól cselekedte-e? Ha erre felelni akarunk, minden praejudiciumot le kell tennünk. A többi *de honorariis* semmire sem kellett volna exaggerálni, mert ha mit occasionaliter illetem is, nem az a fő dolog. Én is elveszem, ha ki mit jóakaratiából hoz, mert abból kell élnem, másnak sem exprobrálom én azt, csak szinte az egy szabadságért viaskodom. Ha a kgd többi controversiája is oly leszen,

---

¹¹⁶ Perlaky József nemeskéri lelkész, a későbbi püspök † 1749.

¹¹⁷ Torkos András győri lelkész † 1737.

¹¹⁸ Kispéczen Károlyi István lelkész volt az esperes † 1737.

¹¹⁹ Göndör György bödögei lelkész.

¹²⁰ Dénes István gyönki lelkész.

mint ez, kivált ha másoknak még izetlenebb iudiciumjok léssen, el se küldje kgd, inkább szeretem addig az elkezdett munkámat continuálnom: Argumentum omnium librorum Bibi. item Capitum selectorum ac difficiliorum Locorum ex singulis Libris exeges.¹²¹

T. *Vásónyi* Uram¹²² distingvált ellenem inter jus ipsum et exercitium juris, de ő kegyelme a distinctiót applicálni nem tudta. Mert az tartozik ad statum Ecclesiae florentem, ubi nullus est casus necessitatis. Akkor vagyon minden particularis Eklésiának jussa a Tanítók választására, hivatalára és ordinálására, sed non habet exercitium juris, mint a faluban minden polgárnak van jussa, hogy bíróságot viseljen, de mikor actualis bíró van, akkor nincs senkinek többnek hatalma az exercitiumra. Minthogy pedig mi a szükségben vagyunk, oly helytelen distinctio, mintha kinek verem buzája volna s kenyérből megszorulna s azon vermet felbontani akarná, valaki distinctióval akarná elverni róla, mondván: Domine, habes quidem jus, sed non habes exercitium juris; hanem eredj, kérj a szomszédban kenyeret.

Ezen válaszomat sietséggel elkészítvén, hogy az alkalmatosság késett, az alatt *Gyönkön* valami házasság dolgában megfordulván, említém T. *Dénes* Uram előtt T. Göndör Uram ellenkező relatióját, mire ő kegyelme iterato azt felelte, hogy ő kegyelme jobban tudja, ki által s miként hallottak először hirt, hogy superintendens légyen az országban. És ugyan, hogy az a *Molitoris* lett volna¹²³, a ki itt Gyönkön is szolgált, a kiről azért T. Göndör Uram emlékezik, a másik *Molitoris* volt. Egyiket, úgy mond a *csikvándiak*, másikat a *mérgesiek* szenteltették s nem bátorságos volt nyilván járni, hanem hajdu ruhában mentek s győri hajduknak mondták magukat. Ki nem látja itt a tudatlanságot s mind pedig a babonás értelmet in discernenda Episcopali dignitate a Presbyteriali?

Ha akkor mind az én ratióimat meghányták-vetették volna, mind pedig a következő állapotról jól gondolkodtak volna, az semmire szükséges nem lett volna; sokkal hasznosabban esett volna, ha itthon három tudósabb Predikátorokat s két-három Pátronusokat összevegyítették volna és a Candidatust két-három értelmesb hallgatóival egybe előállították volna s jól megexaminálták volna a maga hallgatói előtt s úgy esküdtették volna meg, hogy se az Aug. Confessióval ellenkezőt nem tanít, se féltében vagy a világ háladatlanságáért tisztét farba nem rugja. Mert bizony a Püspök után költséges és veszedelmes vándorlás alatt¹²⁴ nyilván való babonáság lappang. És ebben mind a kik küldötték, mind a kik mentek, egyaránt részesek voltak. Sőt még a superintendensek sem voltak ártatlanok. Etc.

A M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. (pag. 218) jelzésű kéziratáról másolva.

---

¹²¹ Ezt a munkáját használta a később kiadott magyarázatos bibliában (Lauban, 1754.)

¹²² *Vásónyi Márton* vadosfai lelkész † 1737.

¹²³ *Molitoris* András 1718-ig volt gyönki lelkész *Bárány* előtt.

¹²⁴ 1673-1742. nem levén püspökünk, a kandidátusokat más kerületben ordinálták.

31. Bárány János püspöknek atyja, Szeniczei Bárány György halálára írt emlékkersei. Felpécz, 1757. július 1.

A Nem. Tiszt, és Istenben buzgó *Bárány Györgynek*, a Sz. Lőrinczi Ekklesiának Pásztorának és a Tolnai egész Dioecesisnek plántálójának és Seniorjának 1757. Eszt. d. 1. Jul. lett boldog halála után *Fiui Oktatása*.¹²⁵

1. Atyám, édes Atyám, Izrael szekeri,
Jaj mint mulnak tőlünk Lovagos ezeri,
Halálod szívünket csüggedéssel veri,
Midőn koronáját hited Urtól nyeri.
2. *Bárány* György! Istennek megpróbált szolgája,
Végződik már harczod s futásod pályája,
Nem ijeszthet többé kísértet órája,
A melyet jövendő harag trombitája.
3. Midőn egész világ tanácstalan ájul
S vérrel, tűzzel telik s fenékkal felfordul,
Te kiragadtatol és bánatod tágul
És változhatatlan vígasságod újul.
4. No de ugyan elég, a mennyit szenvedtél,
Isten szőlőjében mennyi munkát tettél,
Krisztus táborában híven vitézkedtél
S mindenkor vizekben s tűzben emberkedtél.
5. Mi, kik elhagyattunk, ugyan méltán sírunk,
S emlékezetedre könyhullással irunk,
Sebünkre nem lévén hatalmas jó írunk,
Vigasztalásoddal mivel már nem bírunk.
6. Mindazáltal méltók vagyunk mi ezekre,
Hogy Sionnak fala szálljon ily résekre
És a Halál köztünk legjobb emberekre
Oly sűrűen jöjjön a szegeletekre.
7. De Isten előtt az is méltónak tetszett,
Hogy néked minden bút mostan félben metszett
S szemed több romlást ne látna, a mint nézett,
A gonosz elől hát bátor partra vezet.
8. Életed napjai Hetvenhat esztendő,
Nyomoruságos és bajjal teljes idő,
A keresztség vize néked tenger ferdő,
Melynek habja lett majd fejedet befedő.

---

¹²⁵ E halotti emlékkerseket, melyek a kiváló esperesnek és paedagogusnak életéhez igen sok becses adatot szolgáltatnak, az apához méltó fiú, Bárány János felpéczi evang. lelkész és dunántúli püspök írta.

9. *Beledben* születél nyomorult inségben,
Vizek, havak között laktál gyengeségben,
Török futás miatt nehéz szegénységben
Nevelkedtél fel és sanyarú szükségben.
10. *Győri* Oskolában¹ veréték kenyéren
Tanultál két kézzel szerzett nehéz béren,
A nyári mulatást helyre hozván télen,
Oskola törvény volt az a Magyar félen.
11. *Posonyban Bütnernek* hogy jó híre hallott,
Mert Oskola keze alatt lábra állott,
Görög, zsidó nyelvet nagy haszonnal vallott,
Melyért is sok Deák szárnya alá szállott.
12. Te is oda mentél az Istent esmérni,
Ott tanultál hozzá szívedből megtérni,
Mert nem csak nagy észre akart az késérni,
De arra is, Istent mint kelljen dicsérni.
13. Onnét *Eperjesre* a Fő Oskolába
Jutottál, mélyebben Filozofiába,
Hogy behatnál és szent Theológiába,
Gondos fáradságod nem is lett hijába.
14. Becsületed vala² mind Professoroknál,
Mind pedig a legfőbb Patronus Uraknál,
Kegyes tudományod mert fénylett azoknál,
Noha csúf volt³ világ kényes fiainál.
15. Onnét *Roth, Zimmermann* Nemes Urfiakkal
Kimenvén *Jenába* s főbb tudományokkal
Megraktad elmédet mint szép virágokkal,
Hogy Hazádnak osztán szolgálnál haszonnal.
16. Két esztendő mulva *Hálába* jutottál
S ott csudálva⁴ ó mely nagy dolgokat láttál,
Mely lelki hatalmas tanítást hallottál,
Melylyel annál inkább Krisztushoz vonattál.
17. A kegyes Férfiak, *Breithaupt, Anton* és *Frank*,
Ó nagy tudományú *Michaëlis* és *Lang*,
Kikről terjed mindenfelé nagy hír és hang,
S ellenek a világ eleitől villang.
18. Tanítóid voltak, az tagadhatatlan,
Kikre a világ még máig is méltatlan,
Mivel nem maradott nevek vádolatlan,
Sőt még holtok után most sincs rágalmatlan.
19. De te végig lettél azok követője,
Hogy nem csak szájadban volt Isten Igéje,
Sőt egész éltedben megtetszett ereje,
És tanításodnak lett fényes pecsétje.

20. Nem csuda hát, világ hogy téged is gyűlölt,
Szidalmak nyilával méltatlanul süvölt,
Híredben, nevedben, ha lehetett, megölt,
Benned is az Írás mert eképen betölt.
21. Mert Deák korodban⁵ tettél még fogadást,
Hogy a hivatalban soha nem vigyászszt mást,
Hanem Isten hová, s mint ad útmutatást,
Ám pusztá s pogány föld adna néked szállást.
22. Bé is teljesedék, a mit jól fogadtál,
Egész életedben Urnak úgy szolgáltál,
Hogy nem csak jó példát, de áldást is hagytál
És a hit mely nagyra mehet, tanítottál.
23. Először hivattál *Győrré* conrectornak
És a döghalálban kis-praedicatornak,
De Pestisben sem lől praedája a Tornak,
Mert még tovább kellett szolgálnod az Urnak.
24. Győrött Oskolában mennyit építettél
És azon minémű jobbítást kezdettél;
De azért minémű boszút is szenvedtél,
Emlékezete van felírva Istennél.
25. Onnét *Nagy-Vásonyban* esett hivatalod,
Hol nem csak kedves lett munkás szolgálatod,
De serkentő is lett kedves példázatot,
Melylyel szégyenült sok feslett szolgatársod.
26. De Isten még messzebb földre akart vinni,⁶
A hol nem látni, de szükséges volt hinni,
A Pusztán kellett a szent magot hinteni
S a mi nem volt, azt mint valót előhívni.
27. *Tolna!* ugyan vagynak s tovább is legyenek
Több Tanítóid, kik méltán dicsértetnek:
De Atyádnak többen nem neveztetnek,
Bárányt kell tartanod első kertészednek.
28. *Gyönk*, elsőszülött vagy, mely kicsiny erőben,
Veszedelmes s igen drága, szűk időben,
De csudakép lábra vett egy esztendőben,
Hogy bátran hagyhatott következendőben.
29. Második *Györköny* volt, melyet ujjon plántált,
Noha azonban sok többeknek is szolgált,
Pásztorokat szerzett és jó rendet csinált,
Bátorított, intett, vezérlet és táplált.
30. Györkönyből egynéhány jobb hallgatóival
Háborgattatván ment *Szent-Lőrinczre* által
S szép Gyülekezetet Isten áldásával
Kezdett s jó rendbe vett jó Atyai gonddal.

31. Ezerhétszázhuszonötben⁷ hogy támadás
Lett, mint ujság ellen mérges háborgatás,
Kettőn kívül minden Templom eltiltatás
S a Tanítókon is kemény hajtogatás.
32. Számkivetett lévén *Dörgicsére* hívták,
Három esztendeig hol megtartóztatták,
Buzgó tanításit azok is csudálták
És példás életét tisztelettel látták.
33. De onnét visszament előbbi nyájához,
Mivel a föld közel lévén pusztuláshoz,
Az üldözés megszűnt s a széledt juhokhoz
Pásztorok egy része szabadult akolhoz.
34. Azontúl *Lőrinczen* töltötte életét
S építette kedves kis gyülekezetét,
De vezette annak egyéb kerületét,
Ott is a szent Testnek nézvén épületét.
35. No most mint fosztattok ily hív Atyátoktól,
Ki hű sáfár nevet visel méltó okból,
Ki nem gazdagodott a juhok nyájából,
Hanem a jutalmat várta az Urától.
36. Méltó hát *Tolnai*, *Somogy* és *Baranyaj*
Árvául hagyatott Evangelicus nyáj.
Hogy szomorogj és sírj, mert Atyád holt meg, jaj!
Nem fél Istent, kinek ez az eset nem fáj.
37. De nem csak Tolna, sőt egész Magyarország
És abban lakozó számos Luthránosság,
Méltán illethet most téged szomoruság,
Hogy e Férjfiut elveszi halandóság.
38. Noha sokaknak lett botránkozás köve
S oly czél, melyre sok nyelv mérges nyílat löve,
Sok tollal sértetett becsületes neve,
Hogy Atyafi név majd le lett róla véve.
39. Sőt oly jelül látszott neve kitétetni,
A melynek ellene kelljen szólni s lenni
S ő gyűlöléséről hívnek ismertetni;
Gyanus lett, ki talált hozzá közel érni.
40. De a hijával ő a szegeletkövön
Drága kő lett s maradt,⁸ a ki végig bővön
Sok drága gyümölcsöt hozott a jó tövön
S győzhetetlen fegyvert viselt vitéz övön.
41. A kegyességnek ő köztünk oly példája,
Melylyel ellenségnek is lett nagy csudája,
Gyülekezetinknek olyan koronája,
Mely előtt szégyenül színesség lárvája.

42. Krisztus főleczkéje magamegtagadás,
Ebben valóság volt s élő példaadás,
Távul volt dicséret, kedv s haszon vadászás,
Jövődelem a vagy gazdagság halászás.
43. Szegény helyről soha nem ment gazdagabba,
A nem gazdagabból mindenkor pusztába,
S bátorságosabból állhatatlanabba,
A résre állott ő s a veszély torkába.
44. Nem futott, sőt csak egy lépést ki nem állott
A szenvedés elől, sőt alája szállott
És örömmel vetett teher alá vállot,
A félékenységgel is szégyent nem vallott.
45. Az Ábrahám hite ő benne nyilván volt,
Isteni hivatal mihelyen hozzá szólt,
A helyre, a melyet nem tudott, elindult
S reménység ellen is munkát tett, míg kimult.
46. Holott mások Anya népes Szent Házakat
Elpusztították és csináltak árvákat,
Ez a pusztában szült Istennek fiakat
És hagyhat sok néppel virágzó anyákat.
47. Ily hit munkált benne alázatosságot,
Magában nem esmért csak méltatlanságot
S messze távoztatott kevély magasságot,
Maga tetszést s hányást, akaratosságot.
48. Szeretettel is volt hited munkálódó,
Házad nyitva állott, mint vendégfogadó
Mindennek, a ki lett hozzád folyamodó,
Mint más vevő, voltál te boldogabb adó.
49. Kevés jövődelmed csuda mint győzhette
A nagy adakozást, de Isten érette
Házadra áldását nagy bőséggel tette
S tapasztalhattad, hogy igaz ígérete.
50. Kegyességgel fénylett szeme, tekintete,
Szennyesség nélkül volt tisztos öltözete,
Szelidséggel gyenge az ő közbeszéde,
Kevés, csendes szavú emberekkel léte.
51. De nem félékeny, vad, vagy emberkerülő,
Hívságos beszédet egyedül gyűlölő,
Sem nem volt néma eb, de kemény feddölő
És a bűnösöknek volt mint mennyütő kő.
52. Társalkodásában ugyan szelid bárány,
De vallástételben volt bátor oroszlány,
Megmozdulhatatlan jó fundamentomán,
Soha meg nem indult senkinek haragján.

53. A munkában soha nem szünt, sem nyugodott,
Tanítóknak tisztjek mely nagy, példát adott,
Minden Hallgatót Szent Íráshoz szoktatott,
Nem csak nappal, de még éjjel is oktatott.
54. Nem volt elég neki Vasárnap szólani,
Vagy fül viszkettető szókkal tanítani,
Isten igéjére szokott támaszkodni,
Délest is kezdett ő munkát ujítani.
55. Sőt mindennap is a Biblia olvasást
És hozzá tapasztott hasznos magyarázást
Béhozta s kezekbe adta a Szent Írást,
Még háznál is adott nekik utmutatást.
56. A katechizálást is lábra állítá
S nem csak a gyermeki elméket szólítá,
De ősz fejeket is nyilván előhívta
És a feleletre szólni igazgatta.
57. Szokatlan volt ez az ő ideje előtt,
Mivel már a régi jó törvények fölött
Lábokkal tapodtak; azért most sem kellett
És a kezdő ellen sok gonosz tanács lett.
58. Mert a rest tanítók megszégyenültenek
S mezítelenségek felfedeztettenek,
Kelletlen munkára kinszerítetttenek,
Mivel a Hallgatók már szemeskedtenek.
59. De ő szent példája győzedelmeskedett
És sok helyeken mind nagyobbban erőt vett,
A mit rágalmaztak előbb, az mind jó lett
És hasznos törvényül nyilván bevétetett.
60. És oh bár mindenek oly szívvel követnék,
A mely szívvel példát mutatott nékiek,
Híven az épülést bár mind úgy keresnék,
Belől Isten Háza majd megékesednék.
61. Az ő sok *írás*i, melyeket holtig tett
És részből napfényre már ki is eresztett,
Részből holta után velünk reményletett,
Nem lesz gyümölcs nélkül, a mit sírva vetett.
62. A *Dictumos könyvet* és az *Augustai*
Confessiót néki minden köszönheti,
Graduálban s *Arndtban* van munkája neki,
Katechismusa is tudományjal teli.
63. Melyekben jóllehet a szeretetlenség
S maga hibáiról vak feledékenység
Némelyeket úgy néz, mint mérges ellenség,
Hogy a vádolásban nagy lett a keménység.

64. Kik magok nem tettek csak egy vakarítást
S nem méltók, saruján hogy tegyenek oldást,
Azok mernek tenni az ellen vádolást,
A mit nem értenek, s tudatlan káromlást.
65. Mindazáltal kiknek gyűlölség epéje
Miatt nem homályos szemeinek fénye,
Tudják, mely nagy legyen munkája becsüje
S méltó maradéknak, hogy azt megbecsülje.
66. No már elvétettél gyűlölőid elől,
Ezután már senki te veled nem pöröl,
Éles tolladtól a kényes szem nem séröl,
A világ bűnébe ám mely mélyen meröl.
67. *Sartoris* Jánossal,¹²⁶ a drága emberrel
S egy szívvel lélekkel a rátok tett terhkel
Nyájaskodtatok és nem gondolván bérrel,
Készek voltatok az igát vinni vérrel.
68. Már feloldoztattok hamar egymás után,
A nyugalomra Urtól hivattatván,
Hol a mennyei szent Városnak utcáján
Világoskodik a dicső Krisztus Bárány.
69. Ott sereglenek mind a régi szent Atyák,
Ádám, Ábel, Noé, Ábrahám és Isaák,
Jákob, József, Móses, Josua s a Birák,
Sámuel, Dávid és számtalan Próféták.
70. Ott zengedeznek mind a szent Apostolok,
A régi nagy hitű, kegyes Martyromok
És sok setét helyen tündöklő lámpások,
Kiket nem győzhettek meg háborgatások.
71. Ott énekelnek az újabb drága szentek,
Luther, Arnd, Spener, Frank és a más több rendek,
Kikkel mind egy helybe s társaságba mentek
S közöttük nem vagytok már esméretlenek.
72. Oh mely nagy kegyesség, melylyel az Úr fogad,
Minemű nyájasság, hogy veletek vigad,
Öröm, gyönyörűség ott soha nem hervad,
Hanem mind örökké buzog és kiárad.
73. Oh boldog társaság, a melyben állatok,
Oh boldogság, melylyel már vigasztaltatok,
Oh bőség, gazdagság, melylyel megáldattok,
Oh dicső helyek, hol már örökké laktok.

---

¹²⁶ A jeles nemescsói pap, szintén a hallei irány híve és a két Báránynak buzgó munkatársa.
Búcsúztatóját szintén Bárány J. írta.

74. Oh vajh előre csak egy szempillantásig,
Csak mint Tábor hegyen egy dicső óráig
Lehetnék én is ti veletek együtt vig,
Minden búm, bánatom elmulnék holtomig.
75. De míg bomladozott testem sátorában
Kell bujdosnom s nyögnöm nehéz igájában,¹²⁷
Elmém veletek lesz mennyei Hazában
Krisztusnak, Fejünknek társalkodásában.
76. Látásban nem lehet, de már hitben járok
Mind addig, a testnek míg ásatik árok,
És akkor, a mit most óhajtozván várok,
Nékem is megnyílnak a mennyei várok.
77. Azonban, oh Jézus, te kisdéd nyájadról
Emlékezzél meg a pusztán hagyottadról,
Mikor hívek is már csüggednek mátkádról
S világ győzödelmet fuj a fenevadról.
78. Oh ne engedd, hogy a kicsiny nyáj kevesebb
S annak állapotja még veszedelmesebb
Vagy Farkasnak legyen a körme teljesebb;
Hadd gyógyuljon inkább a rajtunk esett seb.
79. *Sartoris* és *Bárány* őrállók helyébe
Öltöztess ujakat Lélek fegyverébe
És azoknak tiszta, buzgó hűségébe
Hogy megálljának kőfalad törésébe’.
80. Sőt holott ily buzgó Illyésektől fosztasz,
Nekünk rajtok levő lélekből mit osztasz?
Eliseusoknak ha minket választasz,
Ha nem kétkép’ de részt csak fél szerint is adsz.
81. Oh adjad, mindnyájan gyülekezetinkben
Bárány s *Sartorisok* legyünk szent tisztünkben,
Bárány erős hite hajtson lépésinkben,
S *Sartor* nagy világa égjen értelmünkben.
82. Úgy mi kisdéd nyájunk magva szaporodik
És annak gyökere mélyen ágazodik,
Gyümölcse s ereje szépül s gyarapodik,
Míg az aratásban csűrbe takarodik. Ámen.

(A szerzőnek történeti feljegyzései a versnek egyes pontjaihoz:)

¹⁾ Elein inasul élt bold. *Lővei* Balás akkori Eglicus Praedikátor házában, azután *Fekete* Istvánnál, de hogy igen gyávának ítéltetett, kedvet nem lelt; azért kenyerét, ruháját, könyvét nyáron aratással, gyűjtéssel kereste meg.

---

¹²⁷ Fia is, e versek írója, sokat betegeskedett, a kandidátusokat szobájában ágyban ülve avatta papokká s már egy félévvel atyja után ő is meghalt (1758. jan. 15.) 42 éves korában. Fiatalon, mint 40 éves férfit választották püspökké.

²⁾ Midőn az akkori Professor kívánná, hogy valamely béhozott szent mondást elolvasna, ő a kezénél levő tiszta Görög testamentumból azt folyvást Deákul olvasta ki, melyet látván a mellette való Deák, mivel ott hallatlan volt és Görögül, Sidóul tudni Pietismusnak tartatott, a Professornak bémondotta, ki elkérvén az Uj Testamentomot és megtekéntvén, kérdezte, hogy hol tanulta a Görög nyelvet? Felelt: Posonyban. A Professor ötet megdicsérvén, a többi Deákjaira támadott. Ez volna, ugymond, Theologusoknak a legszükségesebb tudomány, a Sidó és Görög nyelvnek értelme, de néktek arra siket füleitek vagynak és csak a sovány gyümölcstelen Logikával és Metaphysicával kell az időt vesztenem. Melyet hallván, azontúl akadtak a Deákok közül, a kik melléje adták magokat, hogy tőle Görögül tanulnának. A Professor pedig az akkori Sáros Vármegyei Viceispánhoz, Tek. Roth Mihályhoz szerzette az Urfiak mellé Praeceptornak.

³⁾ Mivel tudva volt, hogy Posonyból azért ment el, mivel a *Bütnert* a Pietismus fogással a Rector-ságból kitették, ki osztán a Petersburgi Academián lett Professor, tehát már akkor ő reá is ragasztották a Pietista nevet; sőt mivel az akkori Rosembergi Gyűlésben is két Praedikátort azon név alatt kiűztek, ötöt is hasonló kimenetellel biztatták.

⁴⁾ Leginkább megindult, midőn egyszer a *Freilinghausen* Praedikátor katechisálna az apró gyermekekkel és a katechisatio végeztén a gyermekeket megszólítaná: Édes fiaim, melyitek tudná ezeket, a melyek most előfordultak, rövid imádságba foglalni? És egy 8 vagy 9 Esztendő gyermek előállván s kezeit felemelvén, az egész katechisatiót együgyű, de oly szép imádságba foglalta, hogy ő néki azon a haja is borzadozott és magában elszégyenült, kivált azután kitanulván, hogy a gyermek nem tanult reá előre, hanem úgy voltak gyakorolva, hogy mindenkor akármelyik is hasonlót cselekszik; holott ő már koros legény lévén, fejét arra nem vethetné és végbe nem vihetné s attól fogva kezdte magát a szívből folyó imádságban gyakorolni, melyben nagy ajándéka is lett.

⁵⁾ Midőn Albummal járna, jutott Dunántúl a Nagys. Bárány *Petrocziné* Asszonyhoz, kinek férje a Török földén holt meg a Tököli mellett. Kinél bejelentvén magát, a Nagys. Asszony kiizen, hogy ugyan szállást, ételt és italt fogna néki adni, de Akademiára egy fillérrel sem fogná segíteni, mivel tapasztalná, hogy egy Deák sem tanulna valóságosan Istenért, hanem csak a könnyű életért. Mert a Tököly és az ő férje minden Magyarországi Superintendenseknek és Senioroknak instált és kérték, hogy nekik rendelnének egy Tanítót, kit a Török földén étellel, fizetéssel el fognának tartani, ne kellene úgy élni, mint a barmoknak: de csak egy sem találkozott. Ezen megszégyenülvén, azontúl Isten előtt fogadást tett, hogy ha szinte Tatár országba esnék hivatala, mégis elmenne, ha mindjárt nagy nyomorúságára fogna is szolgálni. Es ez a fogadás hajtotta őt Tolnába.

⁶⁾ *Vásonyban* lévén, a Török háboruban valamely Lutheránus főtiszt *Pétervár* táján betegen feküdt és keresztetett Lutheranus Praedikátort, a ki neki az Úr Vacsoráját németül kiszolgáltatóná, de a követjei sehol még csak Lutheranus embert sem találtak, míg Nagy-Vásonyba nem érkeztek. Honnét Bárány György alá menvén, akadt *Gyönkön* hét pár Csóthról szökött Jobbágyokra, kik a Pusztát a királyi Fiscustól felkérték megszállásra. Ezeknek mondja, hogy miért nem igyekeznek Praedikátort is vinni? Amazok felelnek, hogy eleget voltak rajta és a Fiscustól is vettek ígéretet, hogy bántás nélkül tarthatnak; de nem találhnának. Biztatja őket, hogy jöjjenek fel Vásonyba és ir mellett a Senioroknak, a kik kénytelenek lesznek nekik Praedikátort adni; ha nem, maga is alá fogna menni. Azok kapván az ajánlason, azontúl feljöttek és noha a Senioroktól is megfordultak, de csak Bárány Györgyhez ragaszkodtak. Ki noha a testnek és vérnek kisértetét érezné, és azzal akarná elvetni, hogy gondolja, hogy a Vásonyiak nem eresztik. De midőn a Vásonyiakkal a Vocatoriát közlené, azok azt vélvén, hogy csak jádszik, vagy más valamit keres alatta, méltónak sem ítélték, hogy feleljenek. Bárány György azt arra vélvén, hogy ő kelletlen, unt ember a Vásonyiak között, teljesen oda igéri magát a Gyönkieknek; kiknek szekerük mikor már jönnének, a Vásonyiak akkor ébrednek és a Grófok erejével akarták megtartani. De Bárány György éjjel elsökött a Gyönkiekkel, hogy meg ne akadályoztathatók; feleségét és jószágát oda hagyván, kik is azután majd fél esztendővel bocsáttattak el, hogy a dolgot nem lehetett megmásítani.

⁷⁾ Ugyan mindjárt első Esztendőben lett mind a Pécsi Káptolontól, mind a Vármegyétől tilalmazás és kemény fenyegetés, mindazáltal az Isten még akkor csudálatosan megtartóztatta, hogy, úgy szólván, a gyermek első ferdéjében ne ölettenék meg; hanem az említett Esztendőben valóságosan minden

plántált Ekklesiák elzárattak és a Predikátorok elűzettek, csupán *Gyönk* és *Varsád* maradt meg. De hogy az új lakosság mind szekér hátára rakodott és azt vallotta, hogy később Török földére menni, mint Isteni szolgálat nélkül lenni, hogy a Vármegye ne pusztulna, nagy része az Ekklesiáknak helyreállítottak. És maga a Szolga Biró írt Bárány Györgynek, hogy álljon helyre és a többi Ekklesiákat is vegye rendbe. A mely Ekklesiák keményebb kezek alatt voltak, azok közül nem kevés eltöröltetett. Maga mindazáltal a *Dörgicseiek* hivatalját elfogadván, nem állott előbb helyre, míg ottan a három esztendőt ki nem töltötte.

⁸⁾ Hogy a mi gyülekezetünk az ő idejétől fogva és ő általa belől nagy változást és jobbulást látott, az tagadhatatlan. A Tanítóknak elhatalmazott feslettségek, mely ellen annyit írt, feddődet, ugyan csak nagy részből tisztességes magaviselésre fordult. A nagy restség szorgalmatosságra; a tudatlanság helyébe már az esméret nevelkedik. Az Oskolákban a gyermekek már a Katechisatiókra szoktattnak. A Déleesti Praedikáziók, a mindennapi Biblia magyarázatok, melyek hallatlanok voltak, már helytel helyes bévétetnek. Sőt már törvényül előnkbe irattatnak. Az ulti kezdünk könyveket készíteni, szerezni, házi Isteni tiszteleteket tartani. Ez bizony mind drága gyümölcs, melyért Istennek méltó hálákat adni.

(Másolat a M. N. Múzeum 2077. Fol. Lat. számú kéziratának 670-677. lapjairól).

VIII.

Három egyházkerületi névtár a XVIII. századból.

1. A kemenesalji és győri esperességek által készített hivatalos kimutatások 1725-ből.

Anno 1681. vi articulorum Diaetae Semproniensis loca quaedam Evangelicis assignata relictisque sunt.

Ministerium autem sacrum in duas Dioeceses divisum, Kemenesaliensem et Jaurinensem et his praefecti sunt seniores duo, cum totidem consenioribus¹²⁸

A) Series Ecclesiarum Aug. Conf. addictarum in Dioecesi Kemenesallyensi Anno 1725.

I. In Comitatu Soproniensi.

1. Nemeskér, Articularis, Past. Mich. *Csereti*, Jos. *Perlaki*.
2. Eccl. Nemes Ladoniensis, cum filialibus, nempe Tompaháza, Berekallya, Pórladony, et Mesterháza, per Plebanum occupatae.
3. Jánosfa, Csér et Csáford, erant loca Rectorum, pari ratione ante annos sex occupatae.
4. Eccl. Szemeriensis.
5. Egyházasfalu, Alsó et Felső Szakony, per Plebanum occupatae.
6. Eccl. Bükiensis.
7. Eccl. Ság, cum filialibus.
8. Eccl. Uj-Kériensis, antehac materna, verum filiales, Felső et Alsó Szopor ante annos circiter 8 per Plebanum occupatae.

II. In Comitatu Castriferrei.

1. Eccl. Nemes Csóiensis, Articularis, Past. Petrus *Kis*. P. hung. Joh. *Sartorius*.
2. Eccl. Lakiensis, cum filiali Csanig.
3. Eccl. Geresdiensis.
4. Eccl. Szemeriensis, cum fil. Egerszeg.
5. Eccl. S. Ivánfalvensis, cum Ujfalu.
6. Eccl. Terestinfais.
7. Eccl. Sedeniensis.
8. Eccl. Patyensis.

---

¹²⁸ Az alakulóban levő tolna-baranyait ekkor még nem vették külön esperességnek.

9. Eccl. Koltaiensis, cum fil. Kopács.
10. E. Bögötiensis, cum filialibus, nempe Darás, Porpác, Pór-Porpác et Csókakő, per Plebanum occupatae.
11. Eccl. Lerantiensis, cum filialibus, Dömöteri et Kisfalud.
12. Eccl. Guttaházaensis.
13. Eccl. Gyano et Taródháza (v. Garadháza).
14. Eccl. Sz. Thamasiensis, cum filialibus, Molnari et Püspöki.
15. Szarvaskendiensis, cum filialibus Mizdó et Hodász, Pastor Stephanus *Suhajda*.
16. Eccl. Szőczyensis, Pastor Blasius *Rátkóczy*.
17. Eccl. Nádasdiensis, cum filialibus, Past. Franciscus *Aács*.
18. Eccl. Szent Trinitatiensis, cum filialibus, Pastor Michael *Kotsmár*.
19. Eccl. Szent Benedekiensis, cum filialibus, Pastor Stephanus *Szedonya*.
20. Eccl. Hodosiensis, cum filialibus, Past. Georg. Osvaldt, post Georg. *Lepossa*.
21. Eccl. Martyancziensis, Per Plebanum occupata.
22. Eccl. Lakiensis, locus Rectoris.
23. Eccl. Kenyeriensis, per Plebanum occupata.
24. Ostfy Aszszonyfalvensis, cum filiali Csöngé, Pastor Alexander *Ivanyi*.
25. Eccl. Gencsiensis, Past. Adamus *Holletius*.
26. Eccl. Hölgyisziensis, Past. Josias *Bokányi*.
27. Eccl. Szerginiensis, Past. Stephan. *Varju*.
28. Eccl. Magassiensis, Past. Georgius *Csep*.
29. Eccl. Sz. Martoniensis, cum fil. Vönöczk, Past. Mich. *Horváth*.
30. Eccl. Sömjeniensis, Past. Franciscus *Büki*.
31. Eccl. Mihályfaensis, Past. Mathias *Farkas* senior Kemenesaliensis.
32. Eccl. Simonyiensis, cum. fil. Alsó et Fölső-Mesteri Past. Johannes *Zaborszki*.
33. Tokorcs, ad eandem eccl. pertinens, per Plebanum occupata.
34. Eccl. Sitkiensis, per Plebanum occupata.
35. Eccl. Gercziensis, Past. Franciscus *Horváth*.
36. Eccl. Kaldiensis, erat locus Rectoris, per Plebanum occupata.
37. Eccl. Peresztégiensis, per Plebanum occupata.
38. Eccl. Miskienses, Past. Mich. *Bajnok*.
39. Eccl. Kis-Somlyensis, Past. Georgius *Csurgó*, filialis vero per Plebanum occupata.
40. Eccl. Heteyiensis, occupata per Plebanum.
41. Eccl. Köcskiensis, erat locus Rectoris, per Plebanum occupata.
42. Eccl. Kapolniensis, locus Rectoris.
43. Eccl. Jánosházaiensis, per Plebanum occupata, cum filiali Pálfa.

44. Eccl. Bobaiensis, cum filiali Kocs (v. Köcsk), Pastor Nicol. *Hörcsöki*.
  45. Eccl. Isákfaluensis, Rector Michael *Doctorics*.
  46. Eccl. Ságheensis, Rector Adamus *Miskei*.
  47. Eccl. Dömölkiensis, Articularis, Past. Andreas *Szeli*, postea Miskei, Perlaki, Hrabovszky.
  48. Eccl. Mersiensis, locus Rectoris.
- Ex his ecclesiis duo tantum loca supersunt.

III. In Cottu Szaladiensi.

1. Eccl. Szent-Gorotiensis.
2. Eccl. Kis-Görbiensis.
3. Szekváriensis cum adjacentibus pagis per Pontificios occupata.
4. Rigacs et Garsa.
5. Kis-Görbő.
6. Nemes-Apáti.
7. Eccl. Kővágó-Örsiensis, Pastor Blasius Temlin Kővágóörs.
8. Eccl. Dörgicsensis, Past. Georgius Garcsek (Darcsek, Dergés).
9. Eccl. Kapoltsiensis, cum filiali Petend, Pastor Georgius *Hegyfalusi*.

IV. In Cottu Veszprimiensi.

1. Eccl. Külső Vattiensis, Rector Stephanus *Nagy*.
2. Eccl. Gergőliensis, Rectoris nomen ignotum.
3. Eccl. Szalókiensis, Rector Michael *Rósa*.
4. Eccl. Dobroniensis, Rector Stephanus *Tóth*.
5. Eccl. Alasoniensis, Candidatus Georgius Jerentől.
6. Eccl. Nagyszőlősiensis, Pastor Johannes Lucae.
7. Eccl. Kertaensis, cum filiali Szörcesek, Pastor Samuel Rotarides.
8. Eccl. Kamondiensis, Rector Stephanus Instoris.
9. Eccl. Ajkaiensis, Pastor Stephanus *Gazdag*, nunc Adamus Lakos.
10. Eccl. Vásonyiensis, Pastor Georgius *Wagner*, nunc Samuel Ursini.
11. Eccl. Mentsheliensis, Pastor Stephanus *Petánczi*, post Blasius Tompos, nunc Georgius Bozzay.

Attestamur in Dioecesi Kemeniensi huius Almae Fraternitatis Membra Evangelicae.

Franciscus *Büki*, Pastor eccl. Sömjeniensis, m. p.
 Mathias *Farkas*, Pastor eccl. Mihálfalvensis, m. p.
 Johannes *Záborszki*, Past. eccl. Simonyiensis, m. p.

Sigillum
 Fraternitatis.

I. In Comitatu Jaurinensi.

1. Nagy Győr, Pastor Rev. M. Andreas Torkos (anno 1783 a. 4. Maj. erat Matth. Rath).
2. Kis Pécz, Past. Stephanus Károly, Steph. Kutsán.
3. Kajár. Huius materna per Pontificios occupata.
4. Föl-Pécz. Past. Johan. Sárosi. Adamus Kirasz. (Kárász?)
5. Gyömörő per Plebanum occupata.
6. Téth. Pastor Johannes *Tóth*, Samuel Hrabovszky senior.
7. Mérges. Pastor Stephanus Kajári.
8. Rába-Sz.-Mihály, per Plebanum occupata.
9. Moriczhida et Arpás, per plebanum occupatae.
10. Malomsok et Marczal Tú. Past. Stephan. Tatai, past. Samuel Németh.
11. Csikvánd, Johan Nigrini, moderator.
12. Gyarmat, olim Csikvándiensis eccl. filia, occupata.
13. Mind Szent.
14. Nagy Baráti, per Pontificios occupata.
15. Kis Baráti, per Pontificios occupata.
16. Tinyő.
17. Nemes Baboth. Rector Stephanus Fodor.
18. Bezi. Rector Johan. Turzó.
19. Kapi. Rector Petrus Somogyi (Simodi).
20. Réti. Rector Adamus Szurka.

II. In Comitatu Soproniensi.

1. Vadosfalva, Articularis, Pastor Martinus Vásonyi.			
2. Sobor.		11. Tót Keresztur.	
3. Sz. András.		12. Németi.	
4. Wágh.		13. Potyond.	
5. Edve.		14. Farád.	
6. Vásárosfalú	Per Pontificios occup.	15. Jobaháza.	Per Pontificios occup.
7. Beled.		16. Szili Sárkány.	
8. Vicza.		17. Pásztori.	

9. Mihályi.		10. Kisfalud.	
18. Pordány.		19. Egyed.	
		20. Bodonhely.	

III. In Cottu Veszprimiensi.

1. Gecse |
Per Pontificios occupatae.
- 2 Vaszar |
3. Pápa, Pastor Stephanus Tót, occupata.
4. Bödöge. Pastor Gregorius Göndör...Sig. Kis.
5. Lovász Patona, Pastor Georgius Bödő (Bede).
6. Tészér, per Pontificios occupata.
7. Tamási, Pastor Petrus Nemeskéri, Paulus Duglányi.
8. Szent László, Pastor Johan. Györgyi, Joh. Lanyi.
9. Varsány, per Pontificios occupata.
10. Sikátor, Pastor Petrus Bors.
11. Bánk. Pastor. Stephanus Démi.
12. Szombathely. Past. Samuel Kosselya, Andr. Magdó.
13. Kedhely. Rector Johan. Kiss.
14. Téss. Pastor Michael Szilvágyi. Teés. Csernye Past. Jeren.
15. Palota. Pastor Samuel Ursini. Samuel Horváth.
16. Öskü. Past. Georgius Raksáni. Theoph. Medzibrotzki.

IV. In Cottu Comáromiensi.

1. Szák et Szend. Pastor Johan. Dernóczi.
2. Oroszlánkő. Pastor Matthias Krisán.
3. Bokod. Pastor Michael Demján.

V. In Comitatu Tolnensi. Ecclesiae neoplantatae.

1. Gyönk. Pastor Stephanus Dénes (alias Dines).
2. Ráczkeszi. Pastor Andr. Járfás.
3. Szent-Lőrincz. Pastor Georgius Bárány.
4. Györköny. German. Hung. Pastor Stephanus Tatai iunior, Paulus Kis.
5. Varsád. German. Pastor Georg. Ádám Kolb, Paulus Bárány. Kis-Mányok, Apáti, Germ. Michael Veisz.
6. Majos, German. Pastor Andr. Christophor. Wider.

7. Tabiensis, in comitatu Somogyiensi, Past. Petrus Velics. Joseph. Schiegler.
  8. Tormásiensis, German. Pastor N. Tonsor, ex Darmstadt.
  9. Izmiensis, German. Pastor. Walther Sziniensis, ex Darmstadt (?).
- Attestamur in Dioecesi Jaurinensi Seniores huius Almae Fraternitatis Evangelicae.
(L. S.)

Stephanus *Károly* m. p.
Johannes *Tóth* consenior m. p.

Hrabovszky György másolata. Scrinium Antiqu. XIII. köt. 2. sz.

2. A dunántúli gyülekezetek névjegyzéke az 1750. évből. Készítette Fábri Gergely püspök.

SERIES ECCLESiarum.

Aug. Conf. addict. in his partibus Hungariae existentium. Anno 1750.

I. In Comitatu Soproniensi.

Sempronium. Germani. V. D. Ministri: Joh. Godofr. Oertelius, Josephus Torkos. Rector: Joan. Ribini. Libera Regiaque Civitas.

Nemeskér. Hungari. V. D. Minister: Adam. Balog. Domini Terrestres: C. Szetseny, Fam. Pásztori et Nobiles.

Vadosfalva. Hungari. V. D. Min. Greg. Fábri Superintend. Dom. Terr. Fam. Kisfaludiana et Nobiles.

II. In Comitatu Castriferrei.

Nemes-Csó. Germ. et Hungari. V. D. Min. Serpilius, Quiersfeld, Sartoris. Dom. Terr. Nobiles.

Nemes-Dömölk. Hungari. V. D. Min. Adamus Miskei senior, Kutsera. Dom. Terr. Fam. Nagy et Noszlopi et Nobiles.

III. In Comitatu Jauriniensi.

Fő-Pétz. Hungarica. V. D. Min. Johan. Bárány. Dom. Terr. Lepossa et Nobiles.

Kis-Pétz. Hungarica. V. D. Min. Kutsány. Dom. Terr. Török, Jaklin, Torkos.

Téth. Hungarica. V. D. Min. Vásonyi. Dom. Terr. Ostffi et alii Nobiles.

Csikvánd. Hung. V. D. Min. Nigrini. Dom. Terr. Fam. Kisfaludiana.

Malomsok. Hung. V. D. Min. Clement. Dom. Terr. B. Amade.

Mérges. Hung. Licentiat: Turzó. Dom. terr. Fam. Ostffi et Nobiles.

Bezi. Hung. Licent. Drinótz. Dom. terr. Fam. Ostffi.

Réti. Hung. Ludi Magister: Szarka. Dom. terr. Ostffi et Márfi.

Kapi. Hung. Ludi mag. Bedő. Dom. Terr. Monialium Tyrnav. Ursulit.

Jaurinum. Hung. et Germanica. V. D. Ministr. Németh, Torkos ultimi. Libera Reg. Civitas. Ademptionis tempus: Anno 1749. die 17. Martii.

Babot. Hung. Ludi mag. Alexander Illés. Locus Curialis. Anno 1749. diruta.

Marczaltő ad Malomsok. Germanica. Dom. terr. B. Amade. Adempt. tempus: Anno 1748.

IV. In Comitatu Comaromiensi.

Bokod. Hung. V. D. Min. Györgyi junior Dom. terr. Trips.

Szák. Filial. Szend. Slavonica et Hung. V. D. min. Kotsmayer. Dom. terr. C. Josephus Eszterházi.

Oroszlány. Slavonica. V. D. Min. Krissár. Dom. terr. C. Joseph. Eszterházy.

V. In Comitatu Veszprimiensi.

Tamási. Hung. V. D. Min. Csikvándi. Dom. terr. C. Franc. Eszterházy, haeredit. C. Battyáni.

Lovász-Patona. Hung. V. D. Min. Szilvágyi. Dom. terr. Generalis Festetich.

Bödöge. Hung. V. D. Min. Horváth Dom. terr. Nobiles.

Szent-László. Hung. V. D. Min. Urszini. Dom. terr. comit. Eszterházy.

Szombathely. Hung. V. D. Min. Magdó. Dom. terr. Com. Emer. Eszterházy, Eppus Nitriensis.

Sur. Slavonica. V. D. Min. Neográdi. Dom. terr. Comit. Zichy.

Csernye. Slavonica. V. D. Min. Dukovszky. Dom. terr. C. Zichy.

Palota. Hung. et germ. V. D. Min. Kiss. Dom. terr. C. Zichy.

Eskü. Slavonica. V. D. Min. Medzibrodsky. Dom. terr. C. Zichy.

Téss. Hung. Lud. Mag. Bongya. Dom. terr. Praepositus Albensis.

Nagy-Vázsony. Hung. V. D. Min. Horváth. Dom. terr. C. Zichy.

Öts. Hung. Lud. Mag. Baranyai. Dom. terr. Franc. Szegedy et Nobiles.

Mentsel. Hung. V. D. Min. Seratoris. Dom. terr. Nobiles.

Ajka. Hung. V. D. Min. Szalai. Dom. terr. Armpruszter.

Pusztá-Miske. Hung. Lud. Mag. Luce. Dom. terr. Fam. Saári.

Nagy-Szőlős. Filial. Vecse. Hung. V. D. Min. Bognár. Dom. terr. Comites Zichy et Nádasdy.

Alásony. Hung. V. D. Min. Farkas. Dom. terr. Fam. Barcza, Adam. Paál et alii Nobiles.

Dobrony. Hung. V. D. Min. Szakonyi. Dom. terr. Pauliniani Papenses.

Szalók. Hung. Lud. Mag. Horváth. Dom. terr. Nobiles.

Gergöli. Hung. V. D. Min. Perlaky. Dom. terr. Nobiles.

Külső-Vath. Hung. Lud. Mag. Boros. Dom. terr. Armpruszter, Körmendi et alii Nobiles.

Kerta. Hung. V. D. Min. Németh. Dom. terr. Comites Zichy. Inhibitus Pastor causa excursionis in sequentes Filiales duas. Anno 1755.

Kamond. Hung. Lud. Mag. Nyirő. Dom. terr. Nobiles.

Karakó-Szörcsök. Hung. Lud. Mag. Christophori. Dom. terr. Nobiles.

Vecse. Hung. Lud. Mag. Zatrok. Dom. terr. Nobiles.

SERIES OCCUPATARUM ECCLESiarUM.

Csót. Hung. Lud. Mag. Benedicti. Dom. terr. C. Franc. Eszterházy per Praefect. Bitó 1745.

Gecse. Hung. Lud. Mag. Halman, ultimus. Ademit Martinus Biró, Episcopus Vesprim. per Provis. Hagymássi 1749.

Bánk. Hung. V. D. Min. Endrédy. Dom. terr. C. Czapari, Fam. Ördög. Temp. adept. 1750.

Vanyola. Hung. Lud. Mag. Bogáts, ultimus. Dom. terr. Eppus Veszprimiens. M. Biró. Adept. tempus: 1752. die 17. Junii.

VI. In Comitatu Albensi.

Tordats. Slavonica. V. D. Min. Wrately. Dom. terr. Fam. Sajnovits.

Vajta. Hung. et Slavon. Adept. tempus: Anno 1746.

VII. In Comitatu Tolnensi.

Szentlőrincz. Hung. V. D. Min. Georg. Bárány senior. Dom. terr. C. Mercy.

Tormás. Filiales: Kölesd, Nána. German. V. D. Min. Schneller. Dom. terr. C. Mercy.

Varsád. Fil. Kalaznó. German. V. D. Min. Steph. Bárány. Dom. terr. C. Mercy.

Kis Mátyók. Filial: Izmény, Tófi, Apáti, Némethi, Hidas, Mekénes, Mutsfa. V. D. Min. Veisz. Dom. terr. C. Mercy.

Májos. German. V. D. Min. Hajnótz, eliminatus. Dom. terr. Vice Com. Pertz.

Szokoly. Hung. V. D. Min. Rátkotzy. Dom. terr. Princeps Eszterházy.

Györköny. Hung. et German. V. D. Min. Bayer. Dom. terr. Fam. Meszlényi.

Gyönk. Filial. Hidegkut. Hung. et German. V. D. Min. Tonsoris. Dom. terr. Kossa Magyar, in Hidegkut: C. Mercy.

Bikáts. German. Lud Mag. Salamon Dom. terr. Fam. Daróczy.

VIII. In Comitatu Simeghiensi.

Surd. Filial: Pátró. Hung. V. D. Min. Suhajda. Dom. terr. Spect. D. Georg. Nitzky, Nobiles.

Iharos-Berény. Hung. V. D. Min. Tóth. Dom. terr. Inkei. Circa has gemunt deplorandi Vandali A. C.

Vése. Hung. Lud. Mag. Paxi. Dom. terr. Vésey.

Tabb. Slavon. et Hung. V. D. Min. Vörös. Dom. terr. Nobiles.

Gyikenes et Szob. Remotissimae infra Légrad.

IX. In Comitatu Szaladiensi.

Alsó- és Felső-Dörgitse. Hung. V. D. Min. Mich. Tóth. Dom. terr. Custos Albensis, Nobiles.

Kővágó-Örs. Hung. V. D. Min. Sz. Gróthi. Dom. terr. Fam. Bárány, Diskay et alii Nobiles.

Kapolts. Hung. V. D. Min. Szalai, Dom. terr. Nobiles.

Antalfalva. Hung. Lud. Mag. Köves. Dom. terr. Nobiles.

Akali. Hung. V. D. Min. Gyurtyék. Dom. terr. Custos Albensis.

Szepeszd. Hung. Lud. Mag. Omoszta. Dom. terr. Episcopus Veszprimiens. Diskay, Nobiles.

Peténd. Hung. Lud. Mag. Gazdag. Dom. terr. C. Franc. Eszterházy. Adempt. tempus: Anno 1749.

Jakabfalva. Hung. Dom. terr. Episcopus Veszprimiens. Adempt. tempus 1751.

A győri esperesség jegyzőkönyvéből, 60-63. 1. Fábri G. sajátkezű bejegyzése. Benne van a kerületi jknyvben is.

3. Matkovich Pál kerületi felügyelő körlevele, melyben egyéb határozatok között az újonnan alakult 13 esperességnek névjegyzékét is közli. N.-Dömölk, 1786. április 26.

Publicatio eorum per totam Superintendentiam, quae Occasione Electionis Superintend. acta sunt in Generali Conventu N. Dömölk, diebus 25. et 26. Apr. 1786.

Inclyto Patronatui, ac Venerabili Ministerio et Communitatibus Aug. Confessionis, in Liberis Regisque Civitatibus. Oppidis item et possessionibus Superintendentiae istius Trans-Danubianae habitantibus praesentibus officiose notificantur sequentia.

I. Ex quatuor Reverendis Dominis Candidatis in generali Conventu die 9-na Mensis Martii in Nemes-Csó habito assumtis, et Inclyto huicce Districtui propositis, pluralitate Votorum in generali itidem Conventu Diebus 25. et 26. Aprilis A. C. 1786. in possessione Nemes Dömölk habito reseratorum ac publicatorum electum constitutum, debitoque modo inauguratum esse insuper Superintendentem Districtus huiusce Trans-Danubiani Summe Reverendum Clarissimum ac Doctissimum Dominum Samuelem *Hrabovszky*, Ecclesiae quippe Tethiensis V. D. Ministrum. Quem proinde pro tali recognoscendum debitumque illi honorem ac Subordinationem exhibendam habebunt Universae gremiales Superintendentiae huius Ecclesiae, id et legibus regni et benignissimis Regiis resolutionibus exigentibus. Quod ipsum idem Summe Reverendus Dnus Superintendens fiducialiter sperando, semet Universorum tam in Particulari, quam in Communi, favori, Benevolentiae et Charitati commendat, suisque servitiis, cum omni promptitudine oblatis, mutuam concordem in quibusvis ad emolumentum rei Evangelicae dirigendis negotiis cointelligentiam, ac efficacem cooperationem peculiariter expetit, divinam Universis Benedictionem cordicitus apprecando.

II. Si quidem nonnullae gremiales districtus istius Ecclesiae iam non exiguos circa subdividendam Superintendentiam istam motus fecissent, ulterioresque eatenus passus usque decisionem dumtaxat in praeattacto generali Conventu fiendam suspendissent: hinc in eodem hoc Conventu Nemes-Dömölkiensi hac quoque quaestione in Communem Consultationem ex professo assumpta existente, publicatis in hanc rem pro et contra exhibitis quibusvis scriptis Reflexionibus, ut et Consiliis ac opinionibus Illustrissimi Domini Baronis Generalis Inspectoris, aliorumque complurium Status Evangelici praecipuorum Commembrorum Supremo Inspectori Superintendentiae huius perscriptis, unanimi omnium Coalitione

adinventum et determinatum est, ut siquidem exemplum talismodi innovationis totum corpus Evangelicum Hungaricum concerneret, suapteque etiam maioris esset indaginis, quoadusque in generali Conventu per Illustrissimum Dominum Baronem Generalem Inspectorem quaestio substrata, an videlicet Superintendentias actu ab antiquo prae habitas (sic) discerpi oporteat? expediat, tutumque ac consultum sit? uberius discussa, ac decisa, tentamenque talismodi Subdivisionis per alias Superintendentias factum non fuerit, ab omni prorsus simili motu et intentione, per Universos simpliciter praescindatur, quin etiam ipsi Domini Agentes a promovendis similibus per quoscunque ne fors praesentandis Instantiis per Supremum Inspectorem inhibeantur.

III. Si quidem prae manu tenendo necessario ordine et disciplina Ecclesiastica, multiplicatis per Dei Gratiam Ecclesiis Seniorum quoque multiplicatio et Constitutio pro necessaria adinventa fuisset: Hinc in eodem praefato Conventu Nemes-Dömölkiensi in Superintendentia ista Trans-Danubiana *sequens est facta Senioratum Constitutio* cum denominatione tam Ecclesiarum ad quemvis relatarum, quam et ipsorum Dnorum Seniorum, utpote:

1. Senioratus *Soproniensis Superior*.

Senior: Adm. Rev. Dnus Samuel *Gamauf* ord. V. D. Minister Soproniensis.

Loca Ecclesiarum: Sopron, Ruszt, Medgyes aliter Moerbisch, Kabold seu Kobersdorf, Wolfs, Lotsmánd, Petersdorf, Harka, Agendorf, Csáva seu Stob.

2. Senioratus *Soproniensis inferior*.

Consenior: Rev. Dnus Stephanus *Bachich*, Nemeskériensis V. D. Minister.

Loca Eccliarum: Nemeskér, Vadosfa, Bük, Geresd, Szili-Sárkány, Farád, Sz.-András.

3. Senioratus *Mosoniensis*.

Senior: Relictus est liberae electioni Eccliarum.

Loca Eccliarum: Rajka, Gálos, Hegyeshalom, Czundorf, Liben.

4. Senioratus *Castriferrei Superior*.

Senior: Adm. Rev. Dnus Honorius *Artner*, Günsiensis V. D. Minister Ordinarius.

Loca Eccliarum: Ginsium, Rohontz, Szalónak, Borostyánkő, Felső-Schitz, Őri-Szigeth, Pinkafeld, Alhau, Kukmér, Körtvélyes.

5. Senioratus *Castriferrei Medius*.

Senior: Adm. Rev. Dnus Adamus *Kárász*, Ginsiensis V. D. Minister Ordinarius, simul Superintendentiae Notarius Ecclesiasticus.

Loca Eccliarum: Ginsium, Nemes-Csó, Mészlen, Ujfalu, Kolta, Csöngé, Hőgyész, Magasi, Dömölk, Simonyi, Kis-Somlyó, Boba, Körmend, Vönötk.

6. Senioratus *Castrif. Inferior*.

Consenior: Rev. Dnus Daniel *Clement*, Körtvélesiensis Ord. V. D. Minister.

Loca Eccliarum: Hódos, Tóth-Keresztur, Putzintz.

7. Senioratus *Jaurinensis*.

Senior manet tantisper in suspenso.

Loca Eccliarum: Jaurinum, Téth, Patona, Fel-Pétz, Kis-Pétz, Csikvánd, Malomsok, Réti, Bezi, Baráti, Mérges, Mórtzida, Baboth.

8. Senioratus *Comarom. et Albensis.*

Senior: Adm. Rev. Dom. Dávid *Perlaky* Comaromiensis V. D. Minister.

Consenior: Rev. D. Michael *Szepesy*, Oroszlániensis V. D. Minister.

Loca Eccliarum: Komárom, Oroszlán, Bokod, Szák, Tordass, Velek, Pusztavám.

9. Senioratus *Veszprimiensis Superior.*

Senior: Adm. Rev. Dom. Blasius *Tompos*, Gergeliensis V. D. Minister.

Loca Eccliarum: Gergelyi, Pápa, Dabron, Nagy-Aláson, Nagy-Szölös, Kerta, Homok-Bödöge, Vanyola, Tamási, Ajka, Vetse, Kis-Kamond, Vath, Nemes-Szalók, Szörtsök, Pusztá-Miske, Csékut, Galsa.

10. Senioratus *Veszprim. Inferior.*

Consenior: R. D. Stephanus *Kutsány*, Palotaiensis V. D. Minister.

Loca Eccliar: Palota, Szombathely, Teés, Sz. László, Eskű, Súr, Csernye, Sikátor.

11. Senioratus *Szaladiensis.*

Senior: A. R. D. Joannes *Vilfinger*, Kapoltsensis V. D. Minister.

Loca Eccliar: Kapolts, Dörgitse, Antalfa, Kövágó-Eörs, Mentshely, Istvánd, Nagy-Vázson, Eöts, Dörögd.

12. Senioratus *Superior Tolnensis et Simegh.*

Senior: Adm. Rev. Dnus Stephanus *Nagy*, Szent-Lőrintziensis V. D. Minister.

Loca Eccliar: Szent-Lőrintz, Gyöngk, Majos, Kis-Mányok, Kalaznó, Mutsfa, Szokoly, Izmény, Tormás, Nána, Kéty, Varsád, Apáthi.

Consenior: R. D. Michael *Murmann*, Rátzkozáriensis V. D. Minister.

Loca Eccliar: Etsény, Sz.-Király, N.-Pátro, Surd, Tab, Bábonny, Gyékényes, Iharos-Berény, Kötse, Vése.

13. Senioratus *Inferior Tolnensis et Baranya.*

Senior: Adm. Rev. Dom. Petrus *Kis*, V. D. Minister Györkönyiensis.

Loca Eccliar: Györköny, Bikáts, Paks, Rátzkozár, Mekényes et Apáthi.

IV. Habita reflexione eius, quod iam complures etiam Germanicae Ecclesiae in Superintendentia ista constituentur, ideoque linguae quoque germanicae gnarus Notarius, pro ratione circumstantiarum occurribilium necessarius foret, ut item imo notario Actuali impedito, remotiusque habitante, alter quoque ad SupremumInspectorem proprius habitans, per eundem applicari possit; pro Secundario Districtuali Notario requisitus et constitutus est Perillustris ac grosus Dnus *Volfgangus Artner* Causarum fori utriusque Juratus Advocatus.

V. Siquidem iustum et conveniens agnitum esset, ut per novas quoque Ecclesias Summe Rndo Dno Superintendenti adjuta praestetur, ut proinde illas, tam novarum, quam et praehabitarum Ecclesiarum respectu proportionate elaborari et introduci possit, determinatum est, ut singulus Senioratus, cuiuslibet gremialis Ministri sui actualem salarialem statum, tam in pecunia, quam naturalibus etiam, ac una id Supremo Inspectori perscribat, quantumnam a 100 flnis, qui praemissa ratione Ministro praestantur, Dno Superintendenti per Ecclesias titulo praeattactae adjutae praestari possit? aut qualis alia potius Norma repartitionis faciliior et rectior assumi posse censeretur? exceptis tamen a talismodi taxatione Liberis Regiisque Civitatibus velut

propria quoque sponte nihil in praemissis desiderari, juxta hucdum etiam observatam praxim praemissuris.

VI. Et iteratim jam factae et per Generalem quoqueInspectorem commendatae adursiones Viduae Dni condam Agentis Halász, quoad restantem Salarialem praetensionem suam, tandem debitum finem et effectum sortiantur, determinatum est, ut singulus Senioratus a gremialibus Ecclesiis suis quietantias, aut Notationes suas super exsoluta taxa agentiali ab ao 1759, usque 1781. quantocius exquirat, et ad SupremumInspectorem transmittat.

Datum ex generali Conventu in possessione Nemes-Dömölk celebrato die 26. mens. Apr. anni 1786.

Paulus *Matkovich* m. p.
Franciscus *Biró*, Surrogatus Notarius m. p.

Az egyházkerület jegyzőkönyvéből 152-158. lap.